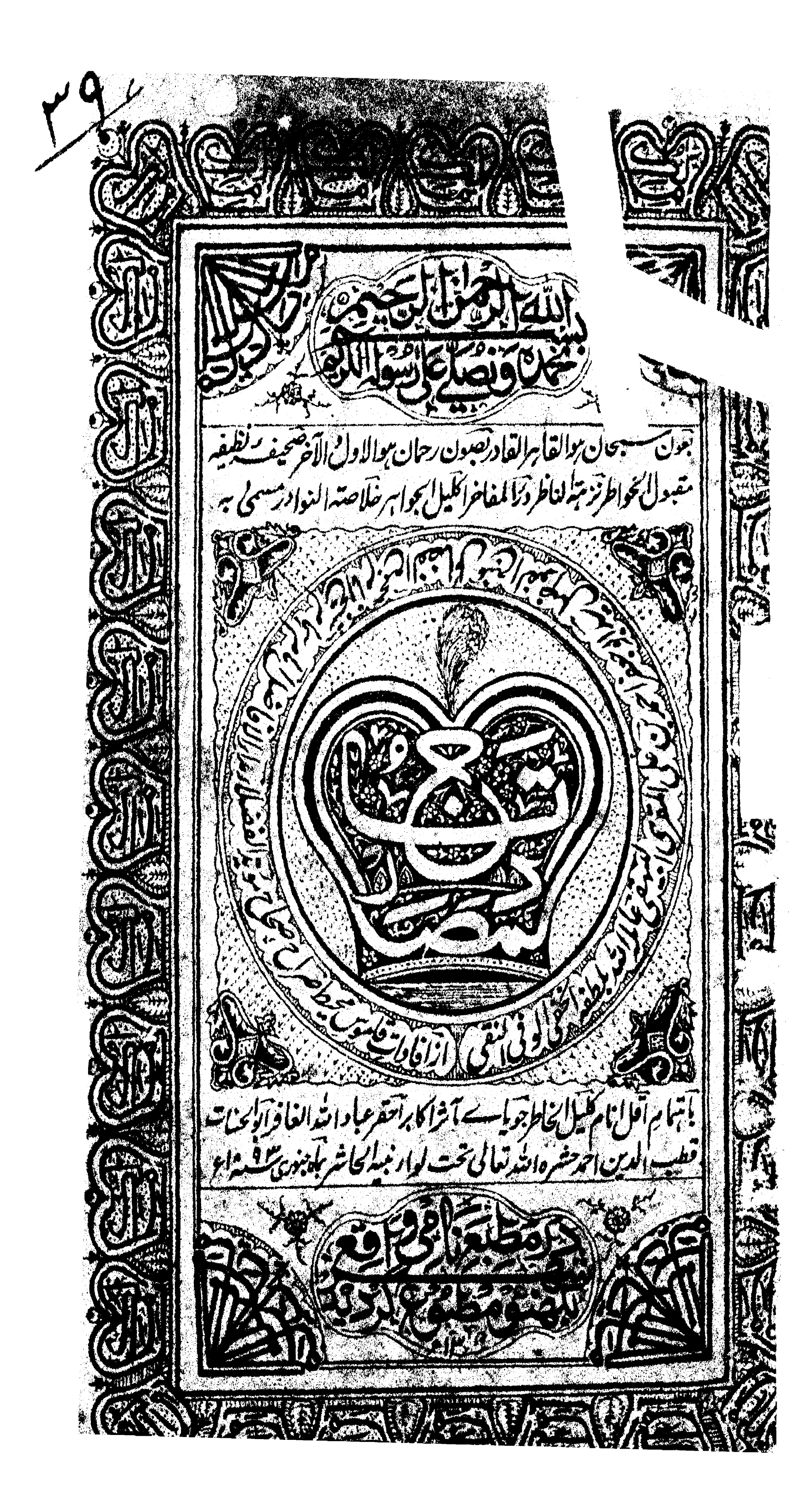

بسم الله الرحمن الرحيم
نحمده ونصلي على رسوله الكريم
بعون سبحان هو القاهر القادر بصون رحمان هو الاول و الآخر صحیفۂ لطیفہ
مقبول الخواطر نزہۃ للناظر درۃ المفاخر اکلیل الجواہر خلاصۃ النوادر مسمی بہ
از افادات
باہتمام اقل انام کلیل الخاطر جویائے آثار اکابر احقر عباد اللہ الغافر ابو الحسنات
قطب الدین احمد حشرہ اللہ تعالی تحت لواء نبیہ الحاشر بماہ جنوری
در مطبع نامی واقع
لکھنؤ مطبوع گردید

اشتہارات

بسم الله الرحمن الرحيم

٣٩

الحمد لله رب العالمين حمداً يفوق حمد الشاكرين حمداً على السراء والضراء ونشكره على الشدة
والرخاء وندفع به بوائق الزمان وطوارق الحدثان ونعوذ به من الآراء المختلفة والاهواء
المتعادية ونسأله ان يجعل الحق دثارنا والصدق شعارنا والتقوى زادنا والجنة معادنا وان
يجعلنا راضين بقسمته مؤيدين بتوفيقه وعصمته والصلوة على محمد نبيه المرتضى وسيفه
المنتضى المبعوث بارمة الاخلاق المنعوت باشرف الاعراق وعلى آله واسرته واصحابه وزمرته
قال ابو جعفر **احمد بن علي المقرئ البيهقي** رضي الله عنه اما بعد فان هذه
مصادر هذبت فارسيتها وعرضت على كتب الائمة عربيتها وجردتها عن الامثال والاستشهاد
ليصغر حجمها ويسهل حفظها واوضحت اشكالها وسمت اغفالها وصرفت معظم عنايتي الى مصادر
القرآن اذ الفصاحة هو مفتاحها والبلاغة منه يستقي مصباحها وقفيتها بمصادر
احاديث الرسول التي لا شرف الا في السبيل ليبوء لا خير الا هي الدليل عليها وتبعتها
بالافعال تكثر في دواوين العرب ذي الفيصل عند حل المشكل والتماس المعضل لتكون عدة
لي في حياتي وتذكرة عني بعد وفاتي وطال ما اقحمت لتصحيحها موارد السهر ودأبت لتنقيحها
مطايا الخلوة والفكر حتى هديت لمطلوبي وفتح لي الطريق الى مراجعه التي تشفي غليل الشارب
وتقضي بلبانتها الى المستمل الاحب وتصفحتها مرة بعد اخرى وثانية بعد اولى تصفح من خاف اول
شيء المرتقى الا ان يكون منه على الزردة ويفوز بالقدح المعلى من القسمة حتى خرجت من جملة
التصحيف خروج المشرفي من الصقال وبرزت من الحلل في معرض الاستقلال وسميتها
تاج المصادر اسأل الله تعالى ان يعصمني من عثار الغلط في الترجمة
وان يخلصني على الجهد ويشفعني من عاقبته وعونه انه على ما يشاء قدير وبالاجابة ادنيه العلو جدير

باب فعَل یفعُل من السالم
بفتح العین فی الماضی وضمها فی الغابر

اَلنَّقبُ - سوراخ کردن النقوب والنقابۃ
ازو برخۃ شدن آتش والثقوب بسیار شدن
شیر پستان
اَلْجَلبُ - گوسپند واشتر وبردہ از جائے بجائے
بردن و در حدیث الا لا جلب ولا جنب فیہ
الکسر والجلب بہ زانو نشستن گوشتن و بالک
بستور زدن تا از پیش برود والجلوب
پوست بر آوردن جراحت -
اَلجنابۃ - در میان بیگانگان فرود آمدن -
اَلجنبُ - دور کردن ویعدے الی مفعولین
وبپہلو شکستن الجنبُ - کشیدن اسپ واشتر
اَلجنوبُ - باد یا باد جنوب گردیدن
وجنب الرجل اذا اصابہ ریح الجنوب وکذلک
اذا اخذتہ ذات الجنب منہ الحدیث المجنوب
فی سبیل اللہ شہید -
اَلحجبُ والحجابُ والحجابۃُ - باز داشتن
اَلحربُ - بستدن مال
اَلحربُ والحرابۃ - کارے رسیدن
اَلحسبانُ والحسبُ والحسابُ والحسابۃ
والحسبۃ شمردن -
اَلحظوبُ - فربہ شدن -

اَلحلبُ - دوشیدن -
اَلحرابۃ - دزدی کردن یعدے بالباء قال الاصمعی
اَلخاربُ سارق البعران خاصۃ -
اَلخطبُ والخطبۃ خطب کردن الخطبۃ
والخطیبی زن خواستن -
اَلخلابۃ والخلبُ فریفتن الخلب
گیاہ بریدن -
اَلرتوبُ - ایستادن -
اَلرجبُ - بزرگ داشتن
اَلرسوبُ - آب فرو شدن چیزی مرکوز و شدن
اَلرطبُ والرطوبُ - سست دادن
اَلرقوبُ والرقبۃ والرقبان - چشم داشتن
اَلرکبُ - بزانو زدن وبزانو زدن -
اَلزربُ - شبگاہ ساختن یقال زربت الغنم
ای جعلت لہ حظیرۃ وزربت الجرز فی جحرہ زربا
ای ادخلتہ -
اَلثروبُ - بیرون شدن
اَلسکبُ - ریزانیدن آب السکوب
والتسکاب ریختہ شدن آب فی الحدیث
فاذا سکب المعزن لی اذن داصلہ من سکب الماء
کما تقول العرب افرغ فی اذنی حدیثا -
اَلسلبُ - ربودن یقال سلبت زیدا مالا و
سلبت من زید مالا -

التشجب - هلاک کردن واندوهگین کردن
ومشغول کردن التشجوب هلاک شدن -
الشحوب - گونه روی بگشتن والماضی
شحب وشحب ومصدر شحب الشحوبة لاغیر
والفتح اجود -
الشخب - برفتن خون از جراحت وشیر
از پستان الغابر من الثانی یفعل ویفعل بالضم والفتح
الشرب - دریافتن سخن الشروب باریک
میان شدن اسپ -
الشزوب - باریک شدن واز لاغری
الصقب - الضرب علی شیء مصمت یابس
الطلب - جستن -
العتب والمعتب والمعتبة - رفتن و بعدی
ببلی العتبان برسه قوائم رفتن شتر و بکلمای
جستن مردم والغابر من العتب یفعل ویفعل
العزب - باز ماندن از کاری -
العزوب - باز ایستادن العزوب
دور شدن وغایب شدن الغابر یفعل ویفعل
العقب والعقوب والعاقبة - از پی آمد
والعقب - بر پاشنه زدن پی بریدن
بر جای وقری فعقبتم فاتوا الذین بفتح القاف
وبکسرها القاف ومعناها غنمتم -
العکوب - انبوهی کردن شتر بر آب خوردن

العلب - نشان کردن رسن بر پهلوی ستور
وجز آن ودسته شمشیر محکم -
الغروب - دور شدن وفرو شدن آفتاب یا ستاره
القحاب - خفیدن شتر -
القرابة - یکمشبراه مانند میان کسی و پیاله آب
القرب - شمشیر در نیام کردن -
الکتاب والکتابة والکتبة - نبشتن
الکتب - مشک دوختن وحلقه افگندن اشتر
وهذا الترکیب یدل علی جمع الشیء ومنه اولئک
کتب فی قلوبهم الایمان ای جمع وربما یجیء
الکتابة بمعنی الفرض والایجاب -
الکرب - غمگین کردن وتنگ کردن بند
وبند دلو الکروب - نزدیک شدن کسی
بکاری کردن ویقال کرب ان یفعل
کذا ای کاد یفعل وآفتاب بفرو شدن
وآتش بفرو مردن الکراب - شیار زمین
الکعوب - نارپستان شدن -
الکلب - مغز در میان ادیم گرفتن
وبکلاب زدن ستور را -
اللتب واللتوب - ایستادن بر چیزی
اللزوب واللزب - درچسبیده شدن
ویقال عن الکسائی -
اللغوب - مانده شدن وفعل یفعل فعلا وفعلا

لغۃ فیہ ضعیفۃ والنعت منہا الاغب۔

اَلنُّتُوْبُ۔ ازجای برخاستن۔

اَلنَّحْبُ۔ پوست از درخت برکندن والنعت

یفعل ویفعل اَلنَّحْبُ۔ نذر کردن۔

اَلنَّخْبُ۔ گزیدن مور وجماع کردن۔

اَلنَّدْبُ۔ بازاری خواندن ویعدی الی

المفعول الثانی باللام وبر مرده گریستن۔

اَلنَّسْبُ وَالنِّسْبَۃُ۔ بر کسے باز خواندن۔

اَلنُّضُوْبُ۔ آب بزمین فرو شدن و دور شدن قوم

اَلنَّقْبُ۔ سوراخ کردن ونقبہ کردن جامہ

وہی القطعۃ من الثوب تشد کالازار النقابۃ

نقیبی کردن ویعدی بعلی وقال سیبویہ اذا

کسرت النون فہی اسم فاذا فتحتہا فہی مصدر کالوکالۃ

اَلنِّکَابَۃُ۔ عریفی کردن اَلنَّکْبُ۔ نگار کردن

بسنگ سم ستور ونگوسار کردن تیردان ای

الجعبۃ ونکب فلان فہو منکوب اذا اصابتہ

نکبۃ اَلنُّکُوْبُ۔ از راہ بگشتن والماضی نکب

وینکب والغابر ینکب وینکب۔

اَلْہَرْبُ۔ بگریختن۔

اَلْہَلْبُ۔ موے دنبال اسپ بکندن

وفی الحدیث والسماء تہلبنی ای تبلنی وتمطرنی

اَلثَّبَاتُ وَالثُّبُوْتُ۔ ایستادن۔

اَلْحَرْتُ۔ نیک مالیدن بچیزی

اَلْحَرْتُ۔ سوراخ کردن ونیلی کردن

اَلسَّبْتُ۔ خفتن ومنہ السُّبَاتُ۔

اَلسَّکْتُ وَالسُّکُوْتُ وَالسُّکَاتُ۔ خاموش

شدن وسکت الغضب ای سکن۔

اَلسَّلْتُ۔ کاسہ پاک کردن وفی الخبر ان

القصعۃ تستغفر لِلاحسہا وبینی بریدن ومنہ

الحدیث سلت اللہ اقدامہا ای قطعہا

وخضاب از دست فرو کردن زن وستردن

وکند شدن شمشیر۔

اَلسَّمْتُ۔ قصد کردن وبر سیرت نیکو رفتن

ور رفتن کمان۔

اَلصَّمْتُ وَالصُّمَاتُ وَالصُّمُوْتُ خاموش شدن

اَلْقُنُوْتُ۔ فرمان برداری کردن در نماز

دیر ایستادن در نماز دعا خواندن خاموش بودن

اَلْمَقْتُ وَالْمَقَاتَۃُ۔ دشمن داشتن والمفعول

مَقِیْتٌ و مَمْقُوْتٌ۔

اَلنَّبْتُ وَالنَّبَاتُ۔ رستن۔

اَلنَّقْتُ۔ مغز از استخوان بیرون کردن

اَلنَّکْتُ۔ سر انگشت یا سر چوب بر زمین

زدن وکسے را بر سر افگندن۔

اَلثُّلْثُ۔ سہ یک مال کسے بستدن۔

اَلْحُدُوْثُ۔ نو شدن چیزی

اَلْحَرْثُ وَالْحِرَاثَۃُ۔ کشت کردن۔

وَالحَرْثُ - جمع کردن مال و سوزانیدن آتش و لاغر کردن ستور از بسیاری راندن و درس کردن قرآن ومنه الحدیث احرثوا ہذا القرآن ای فتشوه
اَلرَّمْثُ - واداشتن -
اَلرَّفَثُ - ناهنجار گفتن و جماع کردن تقول رفثت بها و معها واما قوله الرفث الی نسائکم فلما کان الرفث فی معنی الافضاء عدی بالی کما یعدی افضیت بالی وہذا من باب اجراء الشی مجری نظیره فاعرف ہذا فان فیه سعة رشت الشی اصلته وسعته بیدی -
اَلطَّمْثُ - دوشیزگی بردن والغابر یفعُل ویفعِل و حائض شدن و فعِل یفعَل لغة فی ہذا واصل ہذا الترکیب یدل علی المس
اَلفَرْثُ - پاره پاره کردن جگر و واکردن جامه خرما والغابر یفعُل ویفعِل بالضم والکسر
اَلکَرْثُ - اندوهگین کردن کرثه الغم کرثا ای اشتد علیه وبلغ منه المشقة قال الاصمعی لا یقال کرثه انما یقال اکرثه
اَلمَرْثُ - نان در آب افشاندن و انگشت خویش خائیدن کودک ومنه الحدیث فیمرثون فیه بایدیهم وفی الحدیث قد مرثوه معناه وضعوه بایدیهم الوضر فیه -

اَلمَکْثُ - درنگ کردن والماضی مکث ومکث والنعت منه ماکث ومکث ایضا والنعت مکیث وفعُل وفعِل هما المشهوران
اَلمَلْثُ - کسی را بچرب سخنی از کار باز داشتن
اَلنَّبْثُ - چاه پاک کردن ومنه النبیثه -
اَلنَّجْثُ - فریاد خواستن والنجث استخراج الحدیث والدفین وهما فی الحدیث -
اَلنَّفْثُ - بشتافتن وفی الحدیث وان نفثت میراثنا اردت انها افیته علی ما ائتمنت علیه من حفظ متاعنا -
اَلنَّکْثُ - تاب باز دادن ریسمان و عهد شکستن

اَلبُلُوجُ - دمیدن سپیده دم -
اَلثُّلُوجُ - آرامیدن تن -
اَلثَّلْجُ - برف باریدن ثلجنا السماء من الثلج الملقوط ثلجا
اَلخُرُوجُ وَالمَخْرَجُ - بیرون آمدن -
اَلخَلَجَانُ وَالخُلُوجُ - جستن اندامها وانما یفعُل ویفعِل -
اَلدُّرُوجُ وَالدَّرَجَانُ - رفتن ودرج القوم ای انقرضوا -
اَلدَّلْجُ وَالدُّلُوجُ - دلو از سر چاه گرفتن تا آب در حوض ریزی -
اَلدُّمُوجُ - محکم شدن چیزی در چیزی والدموج در شدن در حرب -

جادوی لم یدع ... شکستن ... [illegible]

اَلسُّلُوْجُ ۔ نرم شدن شکم شتر از خوردن سلج
اَلتَّسْجِیُّ ۔ بخیہ دو راد و رزدن و آمیختن ۔
اَلعُرُوْجُ ۔ بآسمان و بالا بر شدن اَلعَرَجَانُ
مانند کسے رفتن کہ لنگ باشد ۔
اَلعَنْجُ ۔ سر اشتر باز کشیدن بمہار دالاسم
منہ العنج بالتحریک و عناج کردن دلو را ۔
اَلفَلْجُ ۔ ظفر یافتن و یعدی بنفسہ و علی ۔
اَللَّعْجُ ۔ الاکل باطراف الفم ۔
اَلمَرْجُ ۔ اندرہم گذاشتن و بچرا گذاشتن ستور را
اَلمَزْجُ ۔ آمیختن ۔
اَللَّعْجُ ۔ شیر خوردن کودک ۔
اَلنَّغَجُ ۔ بالتحریک سپید سپید شدن ۔
اَلنَّفْجُ ۔ بر داشتن پستان زن پیراہن را
اَلهَجُّ ۔ سیراب شدن شتر بیک دفعہ و یفعل لغۃ فیہ
اَلنَّفَجَانُ ۔ بیرون جستن خرگوش ۔
اَلجُنُوْحُ ۔ بگشتن والغابر یفعُلُ و یفعَلُ
والفتح افصح ومنہ الحدیث وقد جنح اللیل ای
اقبل ظلمتہ ۔
اَلرُّجْحَانُ ۔ افزون آمدن و یفعل لغۃ فیہ
اَلصَّلَاحُ وَالصُّلُوْحُ ۔ نیک شدن والمعنی صلوح و صلح ۔
اَلطَّلَاحُ ۔ ضد الصلاح بد شدن ۔
اَلمُلُوْحُ ۔ شور شدن آب والنعت ملح لا غیر
اَلسَّلْخُ ۔ پوست باز کردن ۔

اَلصَّرْخُ وَالصُّرَاخُ ۔ بانگ کردن ویقال
الطاؤس یصرخ ۔
اَلطَّبْخُ ۔ دیگ پختن والغابر من السلخ الی ہہنا یفعل و یفعل
اَلنَّفْخُ ۔ دردمیدن ایعدی بنفسہ بفی و بہذہ
اکثر و نفخ بہا اسے بحبق ۔
اَلجُمُوْدُ ۔ مقیم شدن بجائے ۔ ٨
اَلبَرْدُ ۔ سائیدن بسوہان بسود در چشم
کشیدن و سر دگردانیدن و سرد شدن ۔
اَلبُرُوْدُ ۔ بمردن و برد علیہ حقی اے ثبت
و وجب و بُردت الارض صابہا البرد و فی
الحدیث برداے سہل و فی حدیث آخر شرب
النبیذ بعد بابردا سے سکن و فتر ۔
اَلبُلُوْدُ ۔ مقیم شدن ۔
اَلتُّلُوْدُ ۔ کہن شدن مال و جز آن والغابر
یفعُل و یفعِل ۔
اَلثَّرْدُ ۔ نان در کاسہ شکستن جرد الارض ٦
اذا اکل الجراد نبتہا و مصدرہ الجرد جُرِدَ
الانسان اذا اکل الجراد و اشتکی بطنہ ۔
اَلجُمُوْدُ وَالجَمْدُ ۔ بفسردن و الجمود بخیلی کردن
اَلحَسَدُ وَالحُسُوْدُ وَالحَسَادَۃُ ۔ بد خواستن
و یعدی الی المفعول الثانی بنفسہ و بعلی الغابر یفعِل و یفعُل
اَلحُسْدُ وَالحُصَادُ ۔ درودن ۔
اَلحُلُوْدُ ۔ جاوید ان شدن و داشتن ۔ ٦٠

الحُمُودُ - فرونشستن آتش و تب گرم وا رہش بشدن بیمار ویا بمردن -
الرُبُودُ - مقیم شدن و وادا شتن -
الرَّتَکُ - برسم نهادن کالا ر و فی الحدیث رندت حاجته ای واقعت حوائجه -
الرَّشَادُ والرُّشدُ والرَّشَدُ - راہ راست گرفتن -
الرَّصدُ و الرُّصُودُ - چشم داشتن وراہ نگاہداشتن -
الرَّعدُ - بانگ کردن ابر و تہدید کردن وخویشتن را بیاراستن زن -
الرُّقُودُ والرُّقادُ - خفتن -
الرُّکُودُ - ایستادن آب و باد وکشتی و تراز و و آفتاب وقت زوال -
الرَّمکُ - ہلاک کردن الغابر یفعُل و یفعِل
الزَّبدُ - کسے راسکہ دادن -
الزَّردُ - خوردکردن وزرہ را بیوستن -
السُّجُودُ والمَسجِدُ - سر بر زمین نہادن والاسم السجدۃ بالکسر السجود - فروتنی کردن
السَّردُ - مشک دوختن زرہ پیوستن و کارے پیوستہ کردن و سخن نیکو راندن -
السُّمُودُ - بازی کردن و یفعِل لغۃ و سرگشتن و غافل بودن و نیکو رفتن شتر و سر بر داشتن از تکبر والغابر من ہذا یفعُل و یفعِل و فی الحدیث سامدین یعنی تیابا -
السُّنُودُ - پشت بگاہ یا بچیزی وا گذاشتن و فی الحدیث حتی رایت النسار فیسند من جبل ای یصعدن فیہ والسند ما ارتفع من الارض فی قبل واد
الشَّکدُ - عطا دادن -
الصَّمدُ - قصد کردن -
الطَّردُ والطَّرَدُ - براندن و دور کردن ویقال من ہذا طردتہ فذہب ولا یاتی منہ انفعل ولا افتعل الا فی لغۃ ردیۃ -
العُبادۃُ والعُبُودۃُ والعُبُودیۃُ - پرستیدن
العُرُودُ - برآمدن نبات و دندان و قرآن
العَضدُ - یاری کردن و بر بازو زدن -
العُنُودُ - از راہ گشتن و الفاعل عنود از راہ گشتن و خون باز نا ایستادن از رگ
الفَراحۃُ - تنہا شدن -
الفَسادُ والفُسُودُ - تباہ شدن والماضی فعَل و فعُل النعت من ہذا فسید و والفتح اجود والنعت منہ فاسد -
القُعُودُ والمَقعَدُ - نشستن یا بنج گشتن وال خال و فی الحدیث ثم قعد سفینۃ مبناہ ثم قام مبنیۃ یقال قعد فلان بالامر اذا قام بہ و فی حدیث آخر نہی ان یقعد علی القبور قیل اراد القعود

لقیتهم والاحداث وقیل اراد الاحداد وقیل اراد تهوین الامر لان فی القعود علیه تهاونا بالمیت والموت وہذا الترکیب یدل علی الثبات علی ای حالة کانت منه قوله جل ذکره مقاعد القتال وقول العرب قعدت المرأة من المحیض ای ثبتت علی حالة الطهر۔

اَلقَمُودُ۔ سخت شدن۔

اَلکَودُ۔ راندن۔

اَلکَسَادُ۔ نارواشدن آخرزیان ولنعت کاسد وکسید۔

اَلکُنُودُ۔ ناسپاسی کردن۔

اَللبُودُ۔ برسینه خفتن مرغ وبزمین واسیدن

اَلمَجدُ۔ کسی را غلبه کردن بشرف ویا ربای را علف تمام دادن۔

اَلمَردُ۔ اَلمَرَدَثُ۔ ای کردن لی جهونان وداروا

اَلمُرُودُ علی الشیء المرون علیه۔

اَلمَسدُ۔ نیک تافتن رسن۔

اَلمَصدُ۔ مکیدن آب دهن مجامعت کردن

اَلمَکُودُ۔ بجای مقام کردن۔

اَلنَّجدُ۔ مقهور کردن والمنجود المکروب والماضی نجد نجدا فهو منجود ونجید گے۔

اَلنَّشدُ۔ سوگند بردادن۔ اَلنِّشدَانُ والنِّشدَةُ جستن گم شده۔

اَلنَّقدُ۔ نقد کردن یعدی الی المفعول الثانی بنفسه وباللام وبهین چیزی برگزیدن وفی الحدیث ان نقدت الناس نقدوک ای ان عبتهم واغتبتهم من نقدت راسه باصبعی اذا ضربته

اَلنُّهُودُ۔ پستان بیرون آمدن۔

اَلهُجُودُ۔ خفتن بشب وبیدار بودن۔

اَلهُمُودُ۔ بمردن آتش وکهنه شدن جامه ومنه الحدیث یهمد من الجوع ای یهلک سوی یهمد ولیس بالوجه۔

اَلجَذَا فی فلان لجذا اذا اعطیته ثم سالک فاکثر واللجذ الاکل بطرف اللسان ولجذ الکلب ولجذ کسمع ایضا ولغ فی الاناء۔

اَلمُرذُ اَلمَرذُ اَلمَلذُ۔ دروغ گفتن ونیزه زدن

اَلنَّفَاذُ والنُّفُوذُ۔ بیرون گذشتن تیر از انچه بران آید در وان گشتن قضا وفرمان وانچه بدان ماند وفی الحدیث انفذ عنک ای ذعه والعرب تقول انفذ عنک ای خذ وامض ولا شیء لعنک۔

اَلبَکرُ۔ بریدن۔

اَلبَترُ والبُتُورُ۔ برجستن چیزی از تن والماضی فعل وفعل وفعل۔

اَلبُعُودُ۔ پی گرفتن وسوی چیزی شتافتن وہذا یعدی بالی۔

البَذْرُ - تخم اندر زمین افگندن -
البَزْرُ - بعصا زدن -
البَشْرُ - طلب کردن حاجت نه بهنگام گشنی
کردن شتر نه بهنگام و کاری مسن بن یعنی [illegible]
نه بهنگام والبسر خلط البسر مع غیره فی النبیذ
وهو فی الحدیث -
البُسُورُ - روی ترش کردن -
البَشْرُ والبُشُورُ والبُشْرَی - شادکان [illegible]
والبَشْرُ - مباشرت کردن و خوردن ملخ
[illegible] پوست تراشیدن -
البَطْرُ - شکافیدن
البَقْرُ - شکافتن -
البُکُورُ - بامداد کردن -
التَّجْرُ والتِّجَارَةُ - بازرگانی کردن -
التَّبْرُ - نادانستن التُّبُورُ هلاک شدن
و زیان کردن -
التَّجْرُ - خلط التمر مع غیره فی النبیذ وهو فی الحدیث
الجَبْرُ والجُبُورُ - ستم بکاری داشتن
فی لغة تمیم وکثیر من الحجاز وبین الجبر شکسته
وا درستن و نیکو کردن حال کسی
الجُبُورُ - شکسته را بسته شدن -
الجَدْرُ - دیوار کردن -
الجُزُورُ - شتر کشتن و پوست باز کردن کم شدن

آب وادویا والغابر من هذا یفعل و یفعل
وفی الحدیث لاجزرتنک جزر الضرب ای
العسل الابیض یقال جزرت العسل
اذا شرته واستخرجته من خلیته [illegible]
الجَسَارَةُ - دلیر کردن الجسْرُ [illegible]
الجُسُورُ - بچه اگذاشتن ستور شبا روزی
الجُشُورُ - بر دمیدن صبح -
الجُفُورُ - سست شدن فحل از گشنی -
الجَمْرُ والجَمْرَةُ والجُمُورُ - [illegible]
الحَجْرُ - وا داشتن کسی را از تصرف مال [illegible]
ویعدی بعلی و حرام کردن [illegible]
الحَدْرُ - بشتاب خواندن قرآن بشتاب
بانگ نماز گفتن و از بالا بزیر افگندن و کشتی
به نشیب فرو فرستادن [illegible]
والسنة ای حطتهم
الحُدُورُ - بالا هیده شدن -
الحَزْرُ - تخمین کردن والغابر یفعل
و یفعل و ترش شدن شیر و نبیذ -
الحَسْرُ - برهنه کردن اندامی از اندامها
خویش ویتعدی الی المفعول الثانی بعن -
یفعل و یفعل وفی الحدیث [illegible]
الحَشْرُ - گرد کردن والغابر یفعل و یفعل
و تیز کردن سنان [illegible] یقال حشر [illegible]

اَلْحَصْرُ - اندر حصار کردن و شمردن و باز داشتن
اَلْحَصْرُ - تنگ شدن سینه و بگرفتن و الماضی حصر مجهولا -
اَلْحُضُوْرُ - حاضر آمدن و فعل بالکسر و یفعل بالضم لغة فیه و هذا البناء شاذ -
اَلْحَضَارَةُ - مقیم شدن بحضر -
اَلْحَظْرُ و الْحِظَارَةُ و الْحَظَارَةُ و الْحِظَارُ - الحجر
اَلْحَمْرُ - پشت و دوال تراشیدن و پوست فرو کشیدن گوسپند -
اَلْخَبْرُ بالضم و الخبرة بیازمودن و یقال من این خبرت هذا الامر ای من این علمت
اَلْخُثُوْرُ - ستبر شدن مایع و الماضی فعل و فعل لغتان قلیلتان و النعت من الجمیع خاثر و یقال خثرت نفسه اذا اختلطت -
اَلْخُدُوْرُ - مصدر خدر الاسد اذا لزم عرینه و الظبی اذا تخلف عن القطیع -
اَلْخُطُوْرُ - فرا دل آمدن اندیشه و یعدی بالباء و یعلی ایضا -
اَلْخَمْرُ - مایه خمیر اندر آردکردن و الغابر یفعل و یفعل
اَلدَّارُ - هلاک شدن اَلدُّبُوْرُ - پشت بدادن شب و روز و روی فرا کردن آن و بگذشتن تیر از نشانه و بسیر شدن باد دبا باد دبور گردیدن و دبر بالشیء ای ذهب به و دُبر الرجل اذا اصابه ریح الدبور و دبر فلان القوم دبرا

و دبورا اذا کان آخرهم و منه الحدیث حتی یدبرنا ای یخلفنا -
اَلدُّثُوْرُ - ناپدید شدن -
اَلدَّشْرُ - بسوختن و الغابر یفعل و یفعل -
اَلدُّمُوْرُ - بی دستوری در سرای کسی شدن و فی الحدیث من اطلع فی بیت اخیه بغیر اذنه فقد دمر
اَلدَّمَارُ و الدُّمُوْرُ - هلاک شدن
اَلذَّبْرُ - نبشتن و الغابر یفعل و یفعل و فی الحدیث یذبره ای یتقنه -
اَلذِّکْرُ و الذِّکْرَی و الذُّکْرَةُ و التَّذْکَارُ یاد کردن و الذکر علی ضربین ذکر هو خلاف النسیان کقوله جل و علا و ما انسانیه الا الشیطان ان اذکره و ذکر هو قول اللسان فیه للمذکور و هو کثیر فی الکلام و قول فیه ثلب للمذکور کقوله تعالی حکایة عن قوم ابراهیم علیه السلام سمعنا فتی یذکرهم ای یعیبهم -
اَلذَّمْرُ - تنا انگیختن -
اَلذَّمَارَةُ - بانگ کردن شیر -
اَلزَّبْرُ - نبشتن و الغابر یفعل و یفعل بکشتن و تهدید کردن و برزیدن چاه بسنگ -
اَلزَّجْرُ - تهدید کردن و بمرغ فال گرفتن و از کاری باز زدن و بانگ بر ستور زدن تا برود
اَلزَّمْرُ - نای زدن و الفاعل زمارة و لا یکاد یقال زامر و یقال للمرأة زامرة

ولا یقال زَنارة والغابر یفعُل ویفعِل۔
اَلسَّبْرُ۔ اندازه گرفتن وآزمودن۔
اَلسَّتْرُ۔ پوشیدن۔
اَلسَّجْرُ۔ پر کردن وتهی کردن وهذا اضداد
وآتش تافتن۔
وَالسَّجْرُ وَالسُّجُوْرُ۔ ناله دراز کشیدن شتر
وسجرت الكلب جعلت في عنقه الساجور۔
اَلسَّدْرُ۔ فرو گذاشتن موے وناپاکی کردن
اَلسَّطْرُ۔ نبشتن۔
اَلسَّعْرُ۔ گرما در کسے اثر کردن۔
اَلسَّكْرُ۔ بستن آب اَلسُّكُوْرُ۔ باد بیارامیدن
اَلسَّمْرُ۔ افسانه گفتن وَالسَّمْرُ۔ میخ آهنی بازدن
وفي الحديث فسمر أعينهم معناه انه حمر لها مسامير
الحديد فكحلهم بها۔
اَلسَّهْرُ۔ عطا دادن وهو كلمة العجاج۔
اَلشَّتْرُ۔ اشتر گردانیدن۔
اَلشَّجْرُ وَالشُّجُوْرُ۔ اختلاف افتادن
وَالشَّجْرُ۔ واگردانیدن وطعنه زدن به نیزه
وچیزی بر سه پایه افگندن وفي حديث آخر
شجروا فاها اي ادخلوا فيه عودا ففتحوه۔
اَلشَّزْرُ۔ چیزے بزور تافتن والغابر
یفعُل ویفعِل۔
اَلشَّغْرُ۔ المخالطة المتباعدة۔

اَلشُّطُوْرُ۔ دور شدن اَلشَّطْرُ۔ بدو نیم کردن
اَلشَّطَارَةُ۔ در بدی در شدن وفعُل
لغة فيها شطر بصر الرجل شطرا وشطورا وهو الذي
كانه ينظر اليك والى آخر۔
اَلشَّعْرُ۔ بدانستن از طریق حس وقال سيبويه
اصله شعرة كالدرية والفطنة فحذفوا الهاء۔
اَلشُّكْرُ وَالشُّكُوْرُ وَالشُّكْرَانُ
سپاس داری کردن ویعدی بنفسه وباللام افصح
اَلشَّمْرُ۔ کشتی کردن دررفتن۔
اَلصَّبْرُ وَالصَّبَارَةُ۔ پاینداری کردن۔
اَلصَّدْرُ وَالصُّدُوْرُ۔ بازگشتن۔
اَلصَّقْرُ وَالصَّقْرَةُ۔ گرمای آفتاب در کسی اثر کردن
وَالصَّقْرُ۔ سنگ بشکستن دن قیادت کردن
برحرم خویش۔
اَلضَّمْرُ وَالضُّمُوْرُ۔ باریک میان شدن
وفعُل لغة فيه والنعت منهما ضامر۔
اَلطُّفُوْرُ۔ استاده شدن شیر۔
اَلطُّمُوْرُ۔ برجستن از بالا بزیر برجستن ويفعِل
لغة فيها۔ اَلطَّمْرُ۔ پنهان کردن۔
اَلطُّهْرُ وَالطَّهَارَةُ وَالطُّهُوْرُ۔ پاک شدن
والماضي فعَل وفعُل۔ والفتح اقيس والاجود
لانها المشتق والنعت منهما طاهر۔
اَلعِبَارَةُ۔ خواب گذاردن اَلعَبْرُ۔ گذشتن از آب

بفکر و بریدن العبور و العبر - برآب گذشتن
العثر و العثور - دیده و شدن العثار - بسر درآمدن والغابر یفعُل و یفعِل
العُشر - بالضم یک بستدن -
العمارة - آبادان کردن و آبادان شدن
الغبور - باقیماندن و ماضی شدن -
الغمر - فراپوشیدن آب چیزیرا و فی الحدیث
حتی غمر علیه ای اغمی علیه -
الفتور - سست شدن -
الفجر - آب براندن الفجور - بیباکی کردن
و دروغ گفتن و فی الحدیث و الا فجرتک ای
عصیتک و منه و نترک من یفجرک -
الغلغو - الجفو -
الفر - شگافتن و منه الحدیث ففر ظهره ای شقه
الفطر - آفریدن و ابدا کردن و شگافتن و
فطیر پختن و بدو انگشت بدوشیدن -
الفکر - اندیشه کردن -
القبر - در گور کردن -
القتر و القتور - نفقه تنگ داشتن بر اهل والغابر
القدر - اندازه کردن والغابر من لقدر
الی ههنا یفعُل و یفعِل و منه و ما قدروا الله
حق قدره ای ما عظموه و ما وصفوه حق عظمته
وصفته التی ینبغی ان لا یوصف بها و منه الحدیث فاقدروا له

و القشر - دیگ پختن و الترکیب
یدل علی مبلغ الشی و کنهه و نهایته -
القصر - باز ماندن از کاری و شبانگاه گردیدن
القصر و القصارة - جامه شستن -
القطر - چکانیدن و القطران اندودن شتر
القطران - چکیدن القطور - بشدن
در زمین -
القفر - ای پی کسی فرا شدن -
القمر - بقمار غلبه کردن یقال قامرته فقمرته
اذا فاخرته فیه فغلبته -
الکبر - ببزرگی غلبه کردن -
الکفر و الکفران و الکفور - ناسپاسی کردن
و ناگرویدن بخدای تعالی -
الکثر - ببزرگی کثرت غلبه کردن
المتر - کشیدن و بریدن -
المخر و المخور - بشگافتن کشتی آب را
و مخرت الارض ارسلت فیها الماء والغابر منها
یفعُل و یفعِل
المدر - بگل کردن -
المصر - بسر انگشتان دوشیدن و دوشیدن
جمله شیر کی در پستان
المضور - زبان گز شدن شیر
المطر - باریدن و بارانیدن -

اَلْمَطْوُ وَالْقُعُوْدُ وَالْمَطْرُ وَالْمُطُوْرُ شتافتن
اَلْمَقْرُ گردن شکستن و ماهی در نمک آب آغشتن
اَلْمَكْرُ بدسگالیدن و خضاب کردن بسرخی
و تاریک شدن شب و منه اشتق المکر لانه
السعی بالفساد فی خفیة و مداجاة ــ
اَلنَّثْرُ نثار کردن شکر و جز آن وَالنَّثْرُ
ما فی الانف بالنفس ویقال من هذا نثر
ینثر بکسر الثاء و من نثر السکر ینثر بالضم
الثاء والاخبار تدل علی هذا و هو قوله اذا توضأ
فانثر و فی حدیث آخر ثم لینثر ــ
اَلنَّجْرُ تراشیدن چوب نیک و تافتن و
آب گرم کردن بسنگ تافته ــ
اَلنَّخِيْرُ صوت الانف والفاعل یفعل و یفعل
اَلنَّذْرُ بیم دادن و بیرون جستن فی الحدیث
ان رجلا نذر فی مجلس عمر والنذر بالفتح بلغة
اَلنَّذْرُ بر خویشتن واجب کردن الفاعل
یفعل و یفعل ــ
اَلنَّزْرُ اندک دادن والالحاح فی السوال
ایضا و هذا فی الحدیث ــ
اَلنَّسْرُ گوشت کندن مرغ به منقار ــ
اَلنَّسْرُ خون گشادن ستور ــ
اَلنُّشُوْرُ زنده شدن ــ
اَلنَّشْرُ آشکار کردن خبر و یفعل لغة فیه
و باز کردن نامه و جامه و بریدن چوب باره و بیت
اره و یفعل لغة فی هذا عن القتبی و زنده کردن
و پراگنده کردن و نشر عنه من النشرة و هی کالتعویذ
والرقیة و نشرت الارض اذا انبتت النشر
و هی الکلاء اذا ایبس ثم اصابه مطر فی دبر الصیف
فاخضر و هو ردی للراعیة ــ
اَلنَّصْرُ وَالنُّصْرَةُ یاری کردن و باران بارانیدن
و هو فی الحدیث و نصرت بلد بنی فلان
اذا اتیته و نصرته اعطیته ــ
اَلنَّضْرُ وَالنَّضَارَةُ وَالنُّضْرَةُ تازه روی
کردن و شدن ــ
اَلنَّظْرَةُ اللحظ بالعین و منه الناظور و الناظر
اَلنَّظَرُ چشم داشتن وَالنَّظَرُ وَالنَّظْرُ ان
نگریستن و یعدی بالی و یجوز ان یحذف الجار
و یوصل الفعل و یستعمل علی ضرب من المعانی
کلها بمعنی الانتظار یعدی بنفسه ... المرسلون و بمعنی التعطف والرحمة
کقوله تعالی لا ینظر الیهم یوم القیمة و بمعنی الاعتبار
والتامل و هو غیر متعد کقوله تعالی انظر کیف فضلنا
وانظر کیف یفترون و قد یتعدی هذا بالجار
کقوله تعالی او لم ینظروا فی ملکوت السموات
والارض و کقوله افلا ینظرون الی الابل و
بمعنی المقابلة کقولهم الجبل ینظر الیک و دور
تنظر الی دار فلان و فی الحدیث کانت تنظر

الـ[illegible] من فی حدیث آخر من اتّقی من انبه
وهو ينظر الى من يعلم انه انبه وقد حمل بعضهم
الانظار على العلم كقوله تعالى يوم ينظر المرء ما قدمت
يداه وكقوله تعالى كانما يساقون الى الموت
وهم ينظرون ـ

النفار والنفور ـ رميدن والغابر ينفر
وينفر وفى الحديث ينفرد وفى الحديث
الآخر نفرت عينه اى هاجت النفر علیه كردن
الـ[illegible] را [illegible] ـ

النقر ـ دانه چيدن مرغ و صفير زدن بهر
و[illegible] كردن و در چوب كنده كردن والغابر
ينقل ويفعل عن القتبی ونقر فی الناقور
[illegible] فی الصور ـ

الهجر ـ واگفتن در بیماری یا در خواب ويا
شتر را بتهیگاه بستن ـ
الهجر والهجران ـ از كسے بريدن ـ
الهذر ـ بيهوده گفتن ـ
الهمر ـ ريز شدن اشك وآب ـ
البروز ـ بيرون آمدن وجاء بمعنى الابراز
فى بعض اللغات ـ

الجز ـ بريدن وسبك خوردن ـ
الحجز والحجيزى ـ باز داشتن ـ الحجز
شتر را بحجاز بستن وهو جبل ـ

الخرز ـ موزه دوختن وانچه بدان ماند
والغابر يفعل ويفعل ـ
الرجز ـ رجز گفتن ـ
الركز ـ نيزه بزمين فرو بردن ـ
الرمز ـ اشارت كردن بلب يا به ابرو
ويا بچشم والغابر يفعل ويفعل ـ
الضمز ـ خاموش بودن ونشخوار بازدن شتر
الطنز ـ افسوس داشتن ـ
العجوز ـ پير شدن زن ـ
العرز ـ اندك شدن شير شتر ـ
اللكز ـ مشت بر سينه زدن ـ
المرز ـ بچنگال گرفتن سخت يقال المرز لى
من هذا العجين مرزة اى اقطع لى منه قطعة ـ
النجز ـ روا كردن حاجت ـ
النشوز ـ ناساختن زن با شوى يا شوى با زن
النشز ـ بر تر نشستن وبر ترى جستن والمستقبل مشتر
النقز والنقزان ـ بر جستن الغابر من النشوز
الى ههنا يفعل ويفعل ـ
النكز ـ گزيدن مار وزدن وفاتر كردن
وبر سيدن آب چاه وبر سانيدن ـ

البخس ـ آب زدن ورفتن آن ـ
الجرس ـ خوردن هيچ چيز را ويفعل
لغة فيه وبنغمت گفتن ـ

الجموس - بیفسردن روغن -
الحراسة - نگاهداشتن -
الخمس - پنج یک شدن -
الخنوس - پنهان شدن و واپس شدن
و خنس بمانده است قبض -
الدراسة و الدرس - علم خواندن -
الدروس - ناپدید شدن الدراس
کوفتن خرمن گندم الدرس - ناپدید کردن
و حائض شدن زن و کهنه شدن جامه -
الدمس - در گور کردن و پنهان کردن
و بپوشانیدن خبر الدموس - تاریک
شدن شب الغابر منهما یفعل و یفعل -
الرجس - بانگ کردن ابر و جنبانیدن
دلو در چاه تا پر شود -
الردس - سنگ انداختن در چیزی -
الرکس - واپس گردانیدن -
الرمس - در خاک پنهان کردن و پوشانیدن
خبر و الغابر یفعل و یفعل -
السدس - ششم مال بستدن و ششم شدن
الشماس و الشموس - پشت دادن اسپ
الشمس - آفتاب شدن روز و الغابر
یفعل و یفعل و فعل یفعل - ایضا لغة
ذلم یسمع ابن السکیت الضم -

الطمس - ناپدید کردن الطموس -
ناپدید شدن و الغابر منهما یفعل و یفعل
عوست البعیر شددت عنقه الی احد یدیه [illegible]
العطاس - عطسه دادن و ربما قالوا العطس
اذا انفاق و الغابر یفعل و یفعل -
العناس و العنوس - در خانه ماندن دختر
در خانه از بی شوهری -
الغمس - تکبر کردن -
القعس - زمین پشت وا رفتن -
القمس - باب فرو دادن و فرو شدن [illegible]
الغابر یفعل و یفعل و عالیجلب کسی را بجوش
و جنبیدن کودک در شکم -
الکنس - خانه رفتن -
اللدس - گیا خوردن -
اللقس - افسوس داشتن و لقب نهادن
و عیب کردن -
اللمس - بسودن بدست و جماع کردن و الغابر
یفعل و یفعل و اللمس - یکون بالید
السع فیه فاوقع علی غیر اللمس لحاجة میله
علی هذا قوله تعالی فلمسوه بایدیهم فصصه بالید
لئلا یلتبس بالوجه الآخر و من الاتساع قوله
وانا لمسنا السماء و قال ابو علی [illegible] هاهنا -
السماء رقد منا استرقه فلما [illegible]

من اللمس بالجارحة فی شیئ وکذلک والمسة
فلا اُحُد-
اَلمَرْسُ - اندر آب آغشتن و انگشت لیسیدن
کودک و دست در دستار خوان مالیدن
اَلمَلسُ - خایه بکشیدن و نیک راندن
اَلمَحسُ - سر انگشت یا سر چوب فرا کردن
والغابر بفعُل و یفعِل -
اَلمَدْسُ - نیزه زدن -
اَلنعاسُ - غنودن -
اَلنقسُ - ناقوس زدن و النقس الاقرع الفا
اَلنکسُ - سر فرو افگندن نگوسار کردن
اَلنُکسُ - باز سر شدن بیمار و الماضی نُکِس
والمصدر بضم النون وقد یفتح و منه الحدیث
یقرا القران منکوسا ای یبدأ بالمعوذتین
ثم یرتفع الی البقرة کما یعلم الصبیان فی الکتاب
اَلبطشُ - سخت گرفتن والغابر بفعِل و یفعُل
اَلجرشُ - بلغور کردن و سبوسه از سر
بیختن بشانه -
اَلحَمشُ - حلق الشعر بالنورة -
اَلخَمشُ - خراشیدن والغابر بفعُل و
یفعِل و جبن جاه -
اَلرقشُ - خط نیکو نبشتن -
اَلعرشُ - جفته بستن و بنا کردن از چوب
والغابر بفعُل و یفعِل و بن جاه ببنگ
و سر و سے بچوب بر زدن -
اَلعَنشُ - بد و دور آوردن و سخت راندن
اَلفَرشُ والفِراشُ - گسترانیدن و فرشه
امره اذا اوسعه ایاه و فی الحدیث زجیاب
و فرشتک ای جعلت اخبئ فراشا لک
یقال فرشتُ ایا الرجل اذا فرشت له
کما یقول فرشتُ الرجل و کلتُه اذا فرشت له
و کلت له -
اَلمرشُ - خرق الجلد باطراف الاظافیر
اَلنبشُ - نباشی کردن و نبات بر کندن
اَلنجشُ - صید بر انگیختن و شتافتن گور از
نشستن و ان تزاید فی البیع لیقع غیرک ولیس
من حاجتک و هو فی الحدیث -
اَلنفشُ - واخیدن پشم و پنبه و النفش
والنفوش - چرا کردن گوسپند و شتر شب
بی شبان والغابر بفعُل و یفعِل فی الحدیث
نهیت نافشا ای راعیا -
اَلنقشُ - خار از تن بر کندن و نگار کردن
و منقاش بر کندن النقش ان تضرب
العذق بالشوکة حتی یرطب و نقش العذق
علی اهل السیم فاعله اذا ظهر به نکت من الارطاب
و فی الحدیث فانتقشوا ای نقوا -

الجموص - بشدن آماس -
الخرص - حزر کردن - والخرص [illegible]
الخلوص والخالصة - ویژه شدن والخلوص
رسیدن الخلاص - برستن -
الخموص - مصدر خمصه الجوع خمصا ومخمصة
باریک میان کرد اورا -
الدلوص الدلص - درخشان شدن زره -
الرقص - پای کوفتن و جوشیدن شراب
وجنبیدن سراب الرقص والرقصان
کلاهما بالتحریک - پویه رفتن شتر -
الرهص - وادرستن مصیبت و نیلی کردن
میان گروهی - سرگین افگندن ماکیان -
القرص - بدی گفتن و به ناخن گرفتن و
گزیدن کیک و زاله نشاندن -
القماص والقمص - برجهیدن والغابر
یفعُل و یفعِل قمص البحر السفینة اذا حرکها الموج
النخص - انجوغ و نزار شدن از پیری یعنی
شکنج برآمدن -
النشوص الارتفاع والغابر یفعُل و یفعِل -
وانگیخته شدن و ناسازواری کردن با شوهر
النقص - کم کردن النقصان کم شدن -
الوبص - [illegible] دادن والغابر یفعُل و یفعِل
وآب اندک از چشمه بیرون آمدن الوبوص

پدید آمدن نبات تازه -
الحموضة والحمض - ترش شدن و نقل
لغذیه و مصدره الحموضة - الا تغیر النعت
من هذا ما [illegible] ایضا و بود از الحموض شتر و
خوردن شتر -
الرفض والرفض - برانداختن
و دست بداشتن والغابر یفعُل و یفعِل -
الرکض - تحریک الرجل و منه ارکض قیل
رکض الفرس اذا عدا و لیس بالاصل والصواب
رُکض الفرس قال سیبویه رکضت الدابة و رکضتها
انا و رکض البعیر کما یقال رمح ذو الحافر و ربما
قالوا رکض الطائر اذا حرک جناحیه فی الطیران
العرض - چوب بپهنا نهادن و شمشیر بپهنا
برپای نهادن والغابر منهما یفعُل و یفعِل -
الغموض - هامون شدن زمین -
المخض - مازدن مشک و جنبانیدن شیر
والغابر یفعَل و یفعِل -
النغض - جنبانیدن سر النغوض والنغضان
جنبیدن سر و پالان اشتر و میخ و دندان
و منه الحدیث و نغضت اسنانی والغابر منهما
کالغابر المخض -
النفض - بیفشاندن و نفضت الابل [illegible]
و نفضت المکان اذا نظرت جمیع ما فیه لتعرفه

النقض - وا کردن بنا و شکستن عهد و تاب
باز دادن رسن -
البسط - گسترانیدن و فراخ کردن عذر -
الخرط - برگ از درخت فرو کردن و چوب
را پوست باز کردن والغابر منه یفعل و یفعل
السقوط والمسقط - بیفتادن و قوله تعالی
و لما سقط فی ایدیهم ای ندموا و معناه سقط
الندم فی ایدیهم و لم یذکر الندم و قیل سقط
علی ما لم یسم فاعله کما یقال رغب فی فلان
ولا یقال سقطت کما لا یقال رغبت انما یقال
رغب فیّ و اسقط فلان فی یده بمعنی ندم و
سقط فی ایدیهم و اسقط ایضا الا ان سقط
اکثر و اجود و بعضهم انکر اسقط و هذا نظم
لم یسمع قبل القران ولا عرفته العرب و
الترکیب یدل علی نزول الشیء من اعلی
الی اسفل و وقوعه علی الارض ثم اتسع فیه
فقیل للخطاء من الکلام سقط لانهم شبهوا
بما لا یحتاج الیه و ذکر الید لان الندم یحدث
فی القلب و اثره یظهر فی الید کقوله تعالی
فاصبح یقلب کفیه علی ما انفق فیها و قوله یوم
یعض الظالم علی یدیه و لان الید هی الجارحة
العظمی فربما یسند الیها ما لم تباشره کقوله
ذلک بما قدمت یداک و فی الحدیث من

تمرة مسقوطة قیل اراد ساقطة مثل قوله
و عده ماتیا ای اتیا و قیل مسقوطة بمعنی
السبب ای ذات سقوط کجاریة مغنوجة ای
ذات غنج ولا یقال غنجتها قلت و یمکن ان یکون
من الاسقاط مثل احمه الله فهو محموم -
السمط - گوسفند با پوست بریان کردن
والغابر یفعل و یفعل - السموط ذهاب
حلاوة اللبن من غیر تغیر الطعم -
الشرط - پیمان کردن و نیش زدن الغابر
یفعل و یفعل -
العلط - نشان کردن بهنا و کسی را به بدی یاد کردن
و علط السهم اصابه به -
الفرط والفروط والفرطان - شتابیدن کسی
والفرط والافراط والفروط - از پیش شدن
والفرط - تقصیر کردن -
القسط - غلبه کردن در جور کسی را -
القفط - گشنی کردن مرغ والغابر یفعل و یفعل
القمط - بند بر پای گوسفند بستن و کودک را
بقماط بستن و گشنی کردن مرغ -
القنوط - ناامید شدن و جمله ابواب از وی
مستعمل ست مگر فعل یفعل بالضم فیهما و مصدر
فعل یفعل قنط و قناطة است و فعل یفعل
بالفتح فیهما و فعل یفعل بالکسر فیهما مرکب ست

اندوهناب ومعناه فاعلی للقناة ان تجعل من باب فعل بالفتح ویفعل بالکسر لاجتماع القراء علی قوله من بعد ما قنطوا انه بالفتح وعن قوله ومن یقنط بالکسر والفتح وفی الحدیث لقطه بالنار اے کواه فی عنقه وهو مقلوب بلط

اَللَّقْطُ - برچیدن -

اَلْمَحْطُ - بینی پاک کردن -

اَلْمَرْطُ - برکندن موے از تن -

اَلْمَسْطُ - پاک کردن رحم وزه وکانی -

اَلْمَشْطُ - شانه کردن موے -

اَلْمَقْطُ - زدن بالکره علی الارض لم تاخذها اذا نزت اَلْمَقُوْطُ - نزار ترشده

اَلْمَلْطُ - از تمه در میان خشت کردن -

اَلنُّبُوْطُ - بیرون آمدن آب از قعر چاه الفابر یفعل ویفعل -

اَلنَّشْطُ - گزیدن مار والغابر کذلک والنشط بستن وهم نشوطه گره زدن کشادن وهو من الاضداد -

اَلنَّقْطُ - نقطه زدن -

اَلدَّلْطُ - زدن یا سپوختن -

اَللَّمْظُ - زبان گرد دهان بر آوردن لمظ التلمظ لمظا اذا تتبع بلسانه بقیة الطعام فی فمه او اخرج لسانه فمسح به شفتیه -

مد اَلطُّلُوْعُ وَالْمَطْلَعُ - بر آمدن آفتاب وماندن آن وَالْخُلُوْعُ - نزدیک کسے غائب شدن وامدن یعنی وشکوفه آمدن خرما -

اَلْفُقُوْعُ - سخت زرد شدن -

اَلنَّبْعُ وَالنُّبُوْعُ وَالنَّبَعَانُ کالنبوط والهموع دویدن اشک والغابر من الفقوع الی ههنا یفعل ویفعل ومن الهموع یفعل ایضا والماضی من الجمیع فعل -

ط اَلْبُزُوْغُ - بر آمدن آفتاب وماه ودندان تیسیر

اَلْبُلُوْغُ - بر سیدن یقال بلغتک وبلغت الیک بلغنی وبلغ الی ونزدیک گشتن بچیزی ومنه قوله تعالی فاذا بلغن اجلهن -

اَلدِّبَاغَةُ وَالدِّبَاغُ وَالدَّبْغُ - پوست پیراستن بما بره کالفقوع -

اَلسُّبُوْغُ - فراخ شدن اَلصَّبْغُ - رنگ کردن جامه والغابر منه کالفقوع -

اَلْفَرَاغُ وَالْفُرُوْغُ - پرداخته شدن وتهی شدن فعل یفعل وفعل یفعل ایضا لغة والفرغ علی ضرب حدیها الفراغ من الشغل والآخر القصد للشیء ومنه قوله سنفرغ لکم الایمان وفرغت الی غیر -

ع اَلْمَضْغُ - خاییدن والماضی الغابر کالنفع

ف اَلْجَرْفُ - جمله چیزے بردن وگل از زمین فراهم کردن

الجلف - پوست باز کردن از بن کندن و بریدن
الخرف - میوه از درخت باز کردن قد خرفنا
ای اصابنا مطر الخریف وکذلک خرفت
الارض فهی مخروفة -
الخشوف - ایستادن در زمین -
الخلافة والخلیفة - ایستادن بجای کسے
کہ پیش تو بوده باشد والخلف - از پے
کسے در آمدن وتباه شدن کسے و خلف
بودن از ملاک پدر وعم و برادر و یعدی
یقال خلف الله علیک ای کان الله
خلیفة والدک او من فقدته علیک ومنه
در جامه دادن والنعت خلیف خلف الله
بوے دهن بگردیدن بشیر طعام ونبیذ تباه شدن
الرجف والرجیف والرجفان - لرزیدن
و رجفت الرعد رجفا ورجیفا وذلک ترددهدته
فی السحاب
الرسف والرسفان - رفتن با بند والغابر
یفعل ویفعل -
الرشف - مکیدن والغابر کذلک -
الرصف - پے بر تیر پیچیدن وسخن بہم بستن
وبر ہم نهادن سنگ از بهر بنا -
الرعف - از پیش شدن و فعل یفعل
لغة الرعاف - خون از بینی جهیدن وماضیه

ونما بره کالفتوح وفعل بالضم لغة فیه ضعیفة
الشرف - سرفه خوردن برگ درخت وسرخ
کردن درخت راو الماضی من هذا سرف -
الشقف - بنارا آسمانه کردن -
الصلف - زمین بمالہ راست کردن -
السلف - بگذشتن السلوف از پیش شدن
والنعت سالف وفعل بالضم لغة والنعت منه
سلیف وجمعه سلف ومن هذا قری فجعلناهم
سلفا بالضمتین علی احد القولین -
الشنف - شتر را سنان بر بستن والسناف
للبعیر بمنزلة اللبب للدابة والغابر یفعل ویفعل
والی الاصمعی الا الاسناف -
الشرف - غلبہ کردن کسے را بشرف -
الشروف - پیر شدن ماده شتر -
الشیوف الشئوب الرافة - عریقی کردن
العکف - باز داشتن العکوف باز داشته
شدن روی فرا چیزی کردن وگرد چیزی در آمدن
و در جاے مقیم شدن والغابر من الترکیب یفعل ویفعل
الکنف - نگاہ داشتن وچسپیدن چیزی
ویعدی بعن وشبگاه ساختن ستور را از
شاخ درخت والغابر من هذا یفعل ویفعل
وفی الحدیث وکنفها ای جمع کفه ولیصیر
کنفا لها یقال الصف لونه ای برق اللطف

الرفق و یعدی باللام و منه اللطیف من اسماء الله تعالی
النصف - بنیمه چیزے رسیدن نیمه انیرو زگذشتن
النصاف و النصاف و النصافة - خدمت کردن
النطف و النطفان - چکیدن آب و الغابر
یفعل و یفعل -
النقف - شگافتن خربزه و کلنگ و شگافتن دماغ
النکف - اشک از رخ فاتر کردن بانگشت
و ننگ داشتن و پسیدن از چیزے و از باران
بگذشتن و منه الحدیث و لا ننکف آخره ای
لا ینقطع آخره و نکفت اثره نکفا و ذلک
اذا علا نکفا من الارض لا یؤدی اثرا
فاعترضته فی مکان سهل -
البثق - ویران کردن سیل بندرا ١٥
البروق و البرقان - درخشیدن و البرق
تهدید کردن و خویشتن بیار استن زن
و روغن اندک بر طعام کردن و آبستن شدن
شتر بر آبستنی -
البزق و البسق - خیو و البصق خو افگندن
البسوق - دراز شدن و افزودن آن مرد از کسی
بفضل و جز آن -
البلق - واکشادن در و در بستن -
الجنق - بسنگ منجنیق زدن -
الحرق - بسوهان بسائیدن و دندان بهم سائیدن

از خشم و الغابر منها یفعل و یفعل -
الخفق و الخفقان - جنبیدن علم و سراب
و الخفق - زخم سبک زدن بشمشیر و غیر آن
یفعل و یفعل و الخفق تغیب القضیب فی
الفرج و هو فی الآثار و الخفوق فرو شدن
ستاره و الخفقان بانگ کردن باد در جستن
و الخفق - درخشیدن برق و پریدن مرغ
و جنبانیدن سر در حال غنودن و بچیزے
پهن زدن -
الخلق - آفریدن و تقدیر کردن و دروغ ساختن
الخنق - خفه کردن -
الدفق - ریزانیدن آب یقال دفق الله
روحه اذا دعی علیه بالموت -
الدلق - شمشیر از نیام برآوردن -
الدموق - از جای شدن بی دستوری
الدمق - دندان شکستن -
الذرق - سرگین افگندن مرغ -
الرتق - گره بر بغاله در رسن محکم کردن
بالرتقة و الغابر منها یفعل و یفعل -
الرتق - بستن -
الرزق - روزی دادن و رجل مرزوق
ای مجدود -
الرشق - تیر باران کردن -

الرفق والمرفق - نرمی کردن و بعدی بالباء و به علی الرفق - زانوی شتر بستن چون ترسند که با وطن بالرفاق و بحبل
الرمق والرموق - نگریستن به کسی -
الزرق - ریدن مرغ والغابر یزرق و یزرق و نیزه کوتاه انداختن و با لان پس انداختن شتر -
السموق - بلند شدن -
الشروق والشرق - بر آمدن آفتاب والشرق - گوشت گوسپند شگافتن -
الشنق - سر شتر به مهار باز کشیدن -
الصدق - راست گفتن و راست گردانیدن وعده و یقال صدقوهم القتال -
الطروق - بشب آمدن الطرق والطروق - گشنی کردن اشتر والطرق سنگ زدن کاهنان و پشم را چوب زدن تا پیچیده گردد و طرقت الابل الماء اذا بالت فیه وبعرت فهو ماء طرق و مطروق -
الطلق والطلاق - رها شدن زن از عقد نکاح والمرأة طالقة و طالق ایضا قال الاخفش لا یقال طلقت بالضم و حکی اللیث الضم و قال ابن الاعرابی طلقت من الطلاق اجود و بفتح اللام جائز الطلق
والطلوق - دو شبانه روز نا رماندن میان اشتر و آب - وطلقت المرأة تطلق طلقا ای اصابها وجع الولادة و یقال اطلق یدیک بخیر ای ابسطها عتقت بالضم ای قدمت و وجبت کانه حفظها و لم یحنث -
العذق نشان کردن گوسپند را -
العرق والمعرق - گوشت از استخوان باز کردن و بدندان بخوردن -
العنق - دست بگردن کسی فرا کردن و در بر گرفتن وی را -
العلق - برگ از درخت خوردن -
الغبق - شراب شبانگاهی دادن -
الفتق - کشادن و دوخته باز کردن و فتق المسک بغیره استخراج رائحته بشیئ تدخله علیه -
الفرق والفرقان - جدا کردن الغابر یفعل و یفعل و فرقت الناقة فروقا اذا اخذها المخاض فندت فی الارض و کذلک الاتان و فرق له الطریق ای اتجه له طریقان او امر فعرف جهته -
الفسق والفسوق - بیرون آمدن از فرمان خدای تعالی والغابر یفعل و یفعل و فسقت الرطبة اذا خرجت من قشرها
اللمق اللحو والرمق بالکتابة و ضرب العین لی الغلامة

اَلْمُذُقُ - شیر با آب آمیختن در دوستی و شیره نا داشتن -
اَلْمُرُقُ - پشم از پوست که در پیرایش برده باشند بر کندن و خوردنی بسیار در دیگ کردن
اَلْمُرُوْقُ - بیرون گذشتن تیر از آن چیزی که بران آید و از دین و سنت بیرون شدن
اَلْمَشْقُ - اَلسُّرْعَةُ فِی الطَّعْنِ وَالضَّرْبِ وَالْاَکْلِ وَالْکِتَابَةِ وَالْمُشْطُ وَمَزْقُ الثَّوْبِ وَجَذْبُ الشَّیْءِ لِیَمْتَدَّ وَیَطُوْلَ الْمَلْقُ محو دن یعنی محو کردن و لعصاز دن و شستن جامه و شیر خوردن اشتر بچہ -
اَلنَّبْقُ - نبشتن -
اَلنَّتْقُ - پوست باز کردن و کشیدن دلو بزرگ از چاه وَالزَّعْزَعَةُ وَالنَّفْضُ اَلنُّتُوْقُ بسیار کودک شدن زن
اَلنَّزَقُ وَالنُّزُوْقُ - بر جستن ستور و جز آن در سبقت گرفتن بر دیگر ستوران -
اَلنَّسْقُ - ترتیب کردن -
اَلنَّفَاقُ - روا شدن آخریان النفوق - بمردن ستور -
اَلنَّمْقُ - نبشتن -
اَلْبَتْكُ - اَنْ تَقْبِضَ عَلَی الشَّیْءِ فَتَجْذِبَهُ فَیَنْبَتِكُ و بریدن وَالْغَابِرُ مِنْ هٰذَا یَفْعُلُ وَیَفْعِلُ -
اَلْبُرُوْكُ - فرو خفتن شتر و کل شیء ثَبَتَ وَاَقَامَ فَقَدْ بَرَكَ -

اَلْبَشْكُ - بجیرفراخ زدن و زود رفتن شتر و بافتن شتر
اَلتُّرُوْكُ - دست بداشتن تمسك السنام تمکا ای طال و ارتفع اَلْحُرَاكُ زیر کتف کردن
اَلْحُلُوْكُ وَالْحُلُوْكَةُ - سخت سیاه شدن -
اَلْحَنْكُ - لویشه بر ستور کردن والغابر یفعل و یفعل و کام کودک مالیدن بخرمه و جز آن بدان و نشستن
اَلدُّلُوْكُ - گشتن آفتاب از زوال و فرو شدن آن
اَلدَّلْكُ - نیک بالیدن -
اَلدُّمُوْكُ - نسو شدن - اَلدَّمْكُ نیک دیدن خرگوش -
اَلرَّبْكُ - آمیختن و نیکو کردن ثرید و طعامی ساختن از روغن و خرما و بنو -
اَلرَّتْكُ وَالرَّتَكَانُ - مُقَارَبَةُ خَطْوِ الْبَعِیْرِ فِی رَمَلَانِهِ وَلَا یُقَالُ اِلَّا لِلْبَعِیْرِ -
اَلرُّمُوْكُ - ایستادن بجای -
اَلسَّلْكُ - در آوردن چیزی در چیزی السُّلُوْكُ راه سپردن
اَلسَّمْكُ - بلند گردانیدن السُّمُوْكُ بلند شدن
اَلْعَرْكُ - مالیدن گوشت و ادیم و آنچه بدان ماند و کسی را در حرب مقهور کردن و کوهان تا میدن فربہ و سست یافتن -
اَلْعُرُوْكُ وَالْعِرَاكُ - زن را حیض افتادن
اَلْعَلْكُ - خائیدن -
اَلْفَلْكُ - ناگهان کشتن والمستقبل یفعل و یفعل کسی بعد بالیدن

اَلْفَرْكُ ـ كاليدن خوشه وجامه ونحوهما ـ

اَلْفُتُوْكُ ـ ستيهيدن در كار واز طعام

هيچ باز ناداون اى همه بخوردن ويعدى

بفى والماضى من الثانى فعل وفعل بجاى ايستادن

ويعدى بالبار ـ

اَلْمَلْكُ ـ بياميختن ـ

اَلنُّسُكُ وَالْمَنْسَكُ ـ قربان كردن مر خداى تعالى

وعبادت كردن وكفته اند شستن باب ـ

اَلْبُجُوْلُ ـ بزرگ شدن ـ

اَلْبَذْلُ ـ دادن ـ

اَلْبَزْلُ ـ شكافتن وصافى كردن شراب

اَلْبُزُوْلُ ـ برآمدن دندان نيش اشتر ـ

اَلْبَطْلُ وَالْبُطْلُ وَالْبُطُوْلُ وَالْبَاطِلُ

وهو شاذ باطل شدن اَلْبَطَالَةُ بيكار شدن

اَلْبُقُوْلُ ـ ريش ودندان اشتر برآمدن

وباكياه شدن زمين ـ

اَلْبَكْلُ ـ آميختن وبكيله ساختن ـ

اَلتَّبْلُ ـ تباه كردن دل بدوستى بلغة فعل لغة

اَلتَّفْلُ ـ خيو بفكندن الغابر يفعل ويفعل

ودميدن بسر زبان ـ

اَلثَّقْلُ ـ افزون آمدن سوزن برانگيزانيدن گوسپند

اَلْجَبْلُ ـ آفريدن ـ

اَلْجَدْلُ ـ محكم تافتن ومنه الحب فى سنبله اى قوى

اَلْجُذُوْلُ ـ مصدر الجاذل وهو المنتصب

مكانه لا يبرح شبه بالجذل ـ

اَلْجَمْلُ ـ جربش گداختن ـ

اَلْجَلَدَانُ ـ برجستن مرغ وبندى وشتر كه

در رفتن بكلياى والغابر يفعل ويفعل ـ

اَلْحُصُوْلُ ـ حاصل شدن ـ

اَلْحَظْلُ ـ واز داشتن از تصرف ويعدى بعلى

اَلْحَظَلَانُ مشى الغضبان وهو ان يكف

بعض مشيه ـ

اَلْخَذْلُ وَالْخِذْلَانُ ـ خوار فرو گذاشتن

وخذل الظبى عن القطيع اذا تخلف وخذلت

الوحشية اذا قامت على ولدها ـ

اَلْخُمُوْلُ ـ بى نام شدن ـ

اَلدَّبْلُ ـ الجمع والاصلاح اَلدُّبُوْلُ سرگين

در زمين زدن ـ

اَلدَّجْلُ ـ تمويه الشئ وكل شئ غطيته فقد دجلته

اَلدُّخُوْلُ وَالْمَدْخَلُ ـ در شدن ايتمال دخلت

البيت والصحيح فى البيت او الى البيت

ودخل فلان فهو مدخول اى فى عقله دخل وهو عيب

اَلدَّمْلُ ـ نيك كردن چيزى وسرگين در زمين زدن

اَلذَّبْلُ ـ باريك ميان شدن اَلذُّبُوْلُ

پژمرده شدن والماضى فعل وفعل والنعت

من فعل ذابل ايضا وهو غريب ـ

اَلذَّمِیْلُ وَالذَّمَلَانُ - نوعی از رفتن شتر
والغابر یفعِل ویفعُل ذمل القوم ای کثروا -
اَلرَّجْلُ - شیر خوردن وگوسپند بچه او بچش
اَلرَّذْلُ - فرومایه کردن -
اَلرَّفْلُ - دراز کردن جامه وخرامیدن در آن
وپلیدی بعن -
اَلرَّکْلُ - بپای زدن -
اَلرَّمْلُ - حصیر بافتن اَلرَّمَلَانُ والرَّمَلُ
بالتحریک پوییدن -
اَلزَّبْلُ - سرگین در زمین زدن -
اَلزَّجْلُ - انداختن ویله با الباز وارسال
الحمام الهادی -
اَلسَّجْلُ - آب ریختن ومنه الحدیث فسجلها
رادّ فقرها معاد ومن روی بالحاء اراد فقراها
کلها یقال اَسْجَلَ فی خطبته اذا مضی فیها
اَلسَّدْلُ - جامه فروگذاشتن -
اَلسُّعَالُ - خفیدن -
اَلسُّفُوْلُ - ضد العلو -
اَلسَّقْلُ - بزدائیدن -
اَلسُّمُوْلُ - کهنه شدن جامه اَلسَّمْلُ -
چشم برکندن وصلح افگندن میان قوم وخرس
وپیاه پاک کردن -
اَلشُّبُوْلُ - برمالیدن کودک -

اَلشَّکْلُ اشکال اسپ ومرغ نهادن والنقطه
وعجمه زدن -
اَلشُّمُوْلُ - باد با باد شمال گردیدن و همه را
فرارسیدن والماضی من الثانی فعَلَ وفعِلَ
وبالکسر افصح -
اَلشَّمْلُ - پستان گوسپند وخوشه خرما در غلاف
نهادن وشمل الرجل صابه ریح الشمال -
اَلصَّفْلُ والصِّقَالُ اَلصَّقْلُ اَلصُّمُوْلُ -
خشک شدن وسخت شدن -
اَلطَّمْلُ - گرد وبزرگ با زکردن نیک راندن شتر
اَلْعَتْلُ - کشیدن بعنف -
اَلْعَذْلُ - ملامت کردن -
اَلْعَضْلُ - از شوی کردن باز داشتن
وبدزیستن با زن تا خویشتن را باز خرد
والغابر من العتل الی ههنا یفعُل ویفعِل
اَلْعَقْلُ - تابه کردن کسی را بعقل -
اَلْعَکْلُ - کالارب بهم نهادن وبرای
خویش گفتن ویکپای شتر بستن والعرب
یدل علی الجمع والضم
اَلْغُفُوْلُ وَالْغَفْلَةُ - غافل شدن -
اَلْغَمْلُ - میوه در چیزی کردن تا بیزد وادیم
بپوشیدن تا سست گردد تا موی از وی بر توان کند
وجامه بر مردم وستور افگندن تا خوی گیرد

ونبات بیک دیگر افتادن۔

اَلْفَضْلُ۔ افزودن آمدن وفعل یفعل لغۃ فیہ وفیہ لغۃ ثالثۃ مرکبۃ منہا فضِل بالکسر ویفضُل بالضم وہو شاذ وغلبہ کردن بفضل

اَلْقَبُوْلُ۔ باد با باد قبول کردن رو سے داکردن وسنہ ما ہم قابل۔

اَلْقَبَالَۃُ۔ پایندانی کردن ویعد بالبار والفاء بفعل ویفعل وقبلت النعل شددت قبالہا

اَلْقَتْلُ۔ والقِتال والقتال کشتن بخت رام کردن وقتلت الشیٔ خبرا ای حططت۔ والقتل ایضا مزجتہ بالمارو قتلہ ای اصاب نفسہ بعینہ جمیع ما الترکیب یدل علی الاذلال و الاماتۃ واما قول فرزدق قد قتل شدہا عنی فاستعمل عن ھہنا لما دخلہ من معنے قد صرفہ اللہ عنی لانہ اذا قتلہ فقد صرف عنہ والاصل فیہ ان الفعل اذا کان بمعنے فعل آخر واحدہما یتعدی بحرف والاخر بآخر فان العرب تتسع فتوقع احد الحرفین موقع صاحبہ ایذانا بان ہذا الفعل بمعنے ذلک الفعل

اَلْقَذْلُ۔ قذال زدن ویسل جور کردن

اَلْقَفْلُ۔ بالتحریک والقفول از سفر باز گشتن

اَلْکَحْلُ۔ سرمہ درچشم کردن خشک سال شدن

اَلْکَفْلُ۔ پیوستہ روزہ داشتن الکفالۃ

وَالکُفُلُ وَالکُفُوْلُ۔ پایندانی کردن ویعدی الی المفعول الثانی بالبار ومنہ الحدیث وانت خیر المکفولین ای احق من کفل فی صغرہ وارضع حتی نشار والمکفول فی الفقہ اذا وصل بعن فہو الذی علیہ الدین واذا وصل باللام فہو الذی لہ الدین و اذا وصل بالبار فہو الدین والکفیل ہو الذی ثبت علیہ الدین۔

اَلْکَمْلُ وَالکَمَالُ۔ تمام شدن الماضی فعل وفعل والنعت من ہذا الکمال وفعل ہذہ اردأہا۔

اَلْمُثُوْلُ۔ برپا ایستادن بزمین فانی و دسیار وہو من الاضداد المثل والمثلۃ شاء کردن ومنہ الحدیث من مثل بالشعر من الخدود وقیل ہو حلقہ من الخدود وقیل ہو خضابہ بالسواد۔

اَلْمَجْلُ۔ شقہ ستین دست۔

اَلْمَذْلُ۔ تنگ شدن از پوشش واز نہانی

اَلْمَصْلُ۔ ترش کردن وتراویدن چیزے وچکیدن آن۔

اَلْمَطْلُ۔ مدافعت کردن وام ودراز کردن آہن خم

اَلْمَقْلُ۔ آب فرو بردن بکسی نگریستن

اَلْمَکْلُ۔ بسیار شدن آب در چاہ۔

النَّبْل - نيك انداختن تير و قيام كردن بمصلحت شتر و نيلى
آن و تير انداختن بسوى كسى و غلبه كردن كسى در آن
النَّبَالَة - تيرگرى كردن النَّبَالَة - ما تر شدن
بكار و في الحديث كنت انبل له اخرج
و في حديث آخر فتنبل توكيراً تقدم
النَّشْل - خاك از چاه بيرون كردن
و زره از خويشتن بيفكندن والتركيب تدل
على استخراج شيء من شيء -
النَّجْل - شگافتن و انداختن و زادن و
بازماندن شدن زمين و طعنه زدن چنانكه
جراحت آن فراخ باشد و يقال من نجل
الناس نجلوه اى من شارهم شاروه و
نجلت الشيء اى استخرجته -
النَّحْل - بيختن و بيزه كردن
النَّثْل - فرا و ابردن بر بودن و دلو
از چاه بر آوردن و جز آن -
النَّسْل - ريو پشم و موى افكندن حيوان
والغابر من الاول ينسل و ينسل -
النُّسُول - بيفتادن آن و جامه از كسى -
النَّسْل - زه كردن -
النَّشْل - گوشت از ديگ بر كشيدن -
النُّشُول - اندك شدن گوشت بر آن
النُّصُول - زائل شدن خضاب و پيكان

از تير و هم از جاى بيرون آمدن محكم شدن
پيكان در جاى خود تا به بيرون نيايد و هذا من الاضداد
النَّضْل - غلبه كردن به تير انداختن كسى را -
النَّقْل - فرا و ابردن و در تنگ جا بداوان
و نهى و طلل دادن ستور را -
النُّكُول - از دشمن يا از سوگند باز ايستادن
و نعمه بعض اهل اللغة و انكرها الاصمعى -
طعام منزول اى اصابه النمل و في الحديث فنجل
بها اى رمى بالقبضة قال الازهرى الاعرف
فجعل بمعنى رمى لعله نجل عن ابن فارس
الهمل والهملان والهمول والتهمال
اشك ريزان الغابر يهمل و يهمل -
والهنل - جرا كردن شتر به شب و روز بى شبان
الجثوم - بر سينه خفتن مرغ و آدمى والغابر
يفعل و يفعل -
الحجم والحجامة - حجامت كردن و دهن
بستن شتر و باز داشتن از چيزى و مكيدن
كودك پستان مادر را -
الحكم - علم لگام بر دهن اسب كردن و
باز داشتن از كار -
الحكم - حكم كردن يقال حكم له و عليه بكذا
الحلم - خواب ديدن يعد بالباء و بنفسه
الخدمة - خدمت كردن -

اَلدَّسْمُ - گوشت و جراحت بزان بالیدن بستن
اَلدَّقْمُ وَالدَّمْقُ - علی القلب -
اَلرَّجْمُ - سنگسار کردن بنا انداختن و نفرین کردن فی الحدیث لا ترجموا قبری ای لا تجعلوا علیه الحجارة ولکن سوّوه بالارض -
اَلرُّدَامُ - الحبق (ع) اَلرُّدُومُ نقش طلسم
اَلرَّزَامُ وَالرُّزَامُ - بنا نهیدن اشتر از نزاری والفعل یفعُل و یفعِل ورزمت الشیء جمعته - اَلرَّزِیمُ بانگ کردن اشتر -
اَلرَّسْمُ - نهادن نهادن و مهر کردن خرمن رسم علی کذا و کذا ای کتب -
اَلرَّشْمُ - مهر کردن خرمن -
اَلرَّطْمُ - در گل افگندن کسی -
اَلرَّغْمُ - مخاط گوسپند دویدن -
اَلرَّقْمُ - نبشتن و مهر کردن -
اَلرَّکْمُ - بر هم نشاندن
اَلرَّغْمُ وَالرُّغْمُ وَالمَرْغَمُ - گفتن بر تا تا والرَّغْمُ والارغامة - پایندانی کردن و میدے بالیار -
اَلرَّقْمُ - اکل التمر والزبد -
اَلسَّجْمُ - وراندن اشک السُّجُومُ والسِّجَامُ

ریختن اشک -
اَلشُّهُومُ - گونه روی گشتن والماضی شَهَمَ وشُهِمَ الرجل اذا اصابه -
اَلشُّکْمُ - پاداش دادن تسوت دادن والاسم الشُّکْمُ شکما اعضه -
اَلشَّکْمُ - گزیدن نیز -
اَلعَرَامَةُ - شوخی کردن کودک - العرم گوشت از استخوان باز کردن والفعل منهما یفعل و یفعل -
اَلعَجْمُ - آزمودن دندان بر چیزی نهادن تا سختست یا سست ورایت فلانا فعلمت عجمه کانها تعرفه وفی الحدیث ان العجم النوی طبخا ای تبالغ فی نضجه حتی تتفتت -
اَلعِلْمُ - غلبه کردن بعلم -
اَلفَدْغُمُ - فرامش شدن -
اَلکَتْمُ وَالکِتْمَانُ - پوشیدن راز الکرم غلبه کردن بکرم -
اَللَّجْمُ - العرق یفعل لغة -
اَللَّقْمُ - سد فم الطریق وغیره -
اَللَّکْمُ - مشت زدن -
اَلنُّجُومُ - بر آمدن سر گیاه ونبات و پدید آمدن خارجی غنچه وستاره والترکیب یدل علی الظهور والطلوع -

اَلْهُجُوْمُ - ناگاه فرا چیزی رسیدن و چشم
کسی برو شدن اَلْهَجْمُ ناگاه فرا چیزی رسانیدن ناگاه
اَلْبُدُوْنُ وَالْبَدَانَةُ تن آور شدن -
اَلْبَطْنُ بشکم زدن و ماندن کاسد الستن و در
بطن وی شدن اَلْبُطُوْنُ وَالْبِطَانَةُ
اندرون کسی شدن یعنی بالبار و بطن
الرجل اذا اشتکی بطنه -
اَلثَّمْنُ - هشت یک مال بستدن -
اَلْجُبْنُ - بددل شدن والنعت جبان
والرجل والمرأة فیه سواء و فعل بالضم لغة
فیه والنعت منه اجبن -
اَلْجُرُوْنُ - نرم شدن جامه زره و سودن کردی
اَلْجَشْنُ - فرا خویشتن کشیدن -
اَلْحَرُوْنُ - حرون کردن ستور والماضی
فعل و فعل والنعت منهما حرون و یقال حرن
فی البیع اذا لم یزد و لم ینقص -
اَلْحَزْنُ - اندوهگین کردن اختلفوا فی حزن
فقال قوم حزن و احزن بمعنی واحد و قال
قوم لا یقولون حزنه الامر یقولون یحزنه فاذا
صاروا الی الماضی قالوا احزنه و هذا قیاس الا
انشد احزن و اهل حزن قال الازهری
اللغة الجیدة حزنه یحزنه -
اَلْحَضْنُ - در زیر گرفتن مرغ خایه را والحضانة
دایگی کردن - والحضن والحضانة - وادا شتن
کسی را از حاجت وی -
اَلْحَقْنُ - وادا شتن بول و خون از ریختن
و شیر در وطا -
اَلْخَتْنُ - ختنه کردن والغابر یفعِل و یفعُل
اَلْخَزْنُ - نگاه داشتن سر و مال گنده شدن گوشت -
اَلدَّجْنُ وَالدُّجُوْنُ - باستادن ابر
و بجای مقام کردن -
اَلدُّخُوْنُ - دود آمدن دود و الغابر یفعَل و یفعُل
اَلدَّكْنُ - بر هم نهادن منه اشتقاق الدکان
فی قول و قیل هو من قولهم اکمة دکاء اذا کانت
منبسطة فالدکان علی هذا فعلان و قال
ابن درید الدکان عربی صحیح -
اَلدَّهْنُ - بروغن چرب کردن چرب کردن
باران زمین و بعصا زدن الغابر یفعَل و یفعُل -
اَلذَّقْنُ - بر زنخدان زدن بعصا زدن
و یقال ذقن علی یده اذا وضعها تحت ذقنه
اَلرَّجْنُ - الرجون وادا شتن ستور و تعهد
ناکردن وی را به علف اَلرُّجُوْنُ - وادا شتن
شدن کسی و بایستادن بجای
اَلرَّذْنُ - بر هم نهادن کالا -
اَلرَّزْنُ - برانگیزانیدن -
اَلرَّسْنُ - بستن ستور بر رسن -

اَلرَّشْنُ - طفیلی کردن -
اَلرَّضْنُ - تمام کردن و دشنام دادن
اَلرَّطَانَةُ - بجز ازتازی سخن گفتن -
اَلرُّکُوْنُ - جفتن و فعل یفعل لغة ایضاوی
شاذة لخلوهما من حرف الحلق و اللغة الفصیحة
فعل یفعل رکوناً -
اَلسَّجْنُ - در زندان کردن -
اَلسُّخُوْنَةُ - گرم شدن الماضی فعل و فعل
والفتح اجود -
اَلسَّدْنُ وَالسِّدَانَةُ - خدمت کعبه کردن
و سدن الثوب والستر اذا ارسله -
اَلسُّکُوْنُ - آرامیدن -
اَلسَّکْنُ - در سرای نشستن -
اَلسَّمْنُ - روغن گاو یا گوسپند در طعام کردن
یا کسے را روغن گاو یا گوسپند دادن -
اَلشَّجْنُ - اندوهگین کردن -
اَلشُّرُوْنُ - بی نیاز شدن آهو بره از مادر
اَلشُّطُوْنُ - دور شدن یعدی بعن الشطن
بستن چهار پایه بسن شطنه شطناً اذا شده بحبله
اَلشَّفْنُ - اندک کردن عطا -
اَلطَّعْنُ - نیزه زدن و با سخن رزا دنهادن
والفرس یطعن فی العنان اذا مده و تبسط فی
السیر والتکلم والطعنان عیب کردن والطعو

رفتن و الغابر من هذا یفعل و یفعل و الفراء
یجیز الفتح فی جمیع ذلک -
اَلعَتْنُ - بعنف کشیدن والغابر یفعل و یفعل
اَلعَثْنُ - دود کردن -
اَلعَرْنُ - سیخ بینی اشتر کردن و فعل یفعل
العقر عن العطن -
اَلعَلْنُ والعلن والعلانیة آشکارا کردن
اَلعَهْنُ - درنگ کردن بجائے -
اَلغُضُوْنُ - خشک شدن نخل خرما -
اَلغَبْنُ الغبن - فی التمر و الجلد -
اَلفِطْنَةُ - دریافتن -
اَلقِرَانُ - حج و عمره بهم کردن -
اَلقَرْنُ - دو اشتر را بیک رسن باهم بستن
و بر زنیا بر موضع دست نهادن لاسپ بیوزن
جنبے بجنبے والغابر من هذا یفعل و یفعل
اَلقُطُوْنُ - مقیم شدن -
اَلکُمُوْنُ - پنهان شدن -
اَلکِهَانَةُ - بالکسر اختر گولی کردن -
اَللَّبْنُ - شیر دادن والغابر یفعل و یفعل
اَللُّجُوْنُ - گران رو شدن اشتر -
اَللَّسْنُ - کسے را در زبان گرفتن -
اَلمَتْنُ - بر پشت زدن و بمهره رزرفتن
و پوست خایه کشتن شکافتن خایه و بار کها بیرون کشیدن

اَلبَثنُ - بر مثانه زدن -
اَلجُونُ وَالمَجانَة - ناباکی کردن -
اَلحَنِینُ - گریستن کشیدن آواز بیاد -
اَلمَدُونُ - بجای مقام کردن -
اَلمُرُونُ وَالمَرانَة - عادت کردن و
ایدی بعلی وَالمُرُونُ - نرم شدن لمرن
روغن بر پا سے اشتر زدن از سردگی -
اَلمَزنُ - پر کردن مشک -
اَلمَشنُ - تبانه زدن پوست باز کردن
اَلهُدُونُ وَالمَهدَنَة - بیارامیدن -

ومن المضاعف

اَلجَبُّ - خادم کردن ابله کردن کوهان بریدن
وجز آن وکشن دادن خرما -
اَلخَبُّ وَالخَبَبُ وَالخَبِیبُ - پویدن
اسپ دویدن وَالخَبُّ بلند شدن گیاه
ودریا شوریدن دریا -
اَلذَّبُّ - وارندن ونیز مرزن نبات
وخواسیدن لب از تشنگی ونیز بود
اذا اصابه -
اَلذَّبابُ الرَّبُّ افزون کردن تمام کردن
وجمع کردن مهتری کردن بر قومی وپروردن
ویفعل لغة فی هذا -

اَلسَّبُّ - دشنام دادن و بریدن والمنذر [illegible]
اَلشَّبُّ وَالشُّبُوبُ وَالشَّبِیبُ - بر سکیزیدن
اسب الغابر یفعل ویفعل -
اَلصَّبُّ - ریختن -
اَلقَصبُ - دوشیدن اشتر -
اَلطَّبُّ - مغز در مشک گرفتن -
اَلعَبُّ - آب خوردن [illegible]
اَلحُبابُ - موج زدن دریا -
اَلکَبُّ - بروی افگندن ریسمان گروه کردن
اَللَّبُّ - بر سینه زدن -
اَلهَدابُ - نشانه کردن [illegible]
اَلهَبُّ - از خواب بیدار شدن [illegible]
ومنه قراءة ابی من هبنا من مرقدنا [illegible]
لغة قلیلة ویجوز ان یحمل علی انه [illegible]
[illegible] فحذف [illegible]
الفعل [illegible] -
اَلهُبُوبُ وَالهَبِیبُ [illegible]
یفعل کما تقول [illegible] یفعل کذا [illegible]
[illegible] -
اَلبَتُّ - بریدن [illegible] -
اَلحَتُّ - [illegible]
[illegible]
[illegible]

وهو قشره وحكه —

اَلعَتُّ - بهم فا کوفتن عتّه عتًّا اذا رده علیه القول مرّة بعد مرّة وعتّه بالمسألة اذا الح علیه —

اَلغَتُّ - کسے را سر بآب فرو بردن پنهان کردن خنده وغتّه بالامر ای کدّه وفی الحدیث فغتّنی معناه فضغطنی وکانّه مضارع غطنی فی حدیث آخر یغتّ فیه میزابان ای یدفقان الماء فیه دفقا ملتتابعا ماخوذ من غتّ الشارب الماء جرعا بعد جرع

اَلفَتُّ - خرد مرد کردن والمفعول فتیت ومفتوت

اَلقَتُّ - روغن بریاحین خوشبوی کردن وسست درودن وسخن چینی کردن —

اَللَّتُّ - تر کردن سویق بآب وجز آن وبستن چیزے محکم

اَلمَتُّ - نزدیکی جستن بکسے برای سببی بکشیدن

اَلهَتُّ - سخن نیکو راندن وفی الحدیث ما کانوا بالهتّاتین یقال رجل هتّات وهتّ ای مهذار وهو الهتّ شکستن ومنه الحدیث فیدکم الله هتّا بتا وفی حدیث آخر فتهایعنی النجوم فی البطحاء ای صبّها حتی سمع لها هتیت هو الصوت

اَلبَتُّ - پراگنده کردن وآشکارا کردن راز —

اَلجَثُّ - از بن برکندن وجثّ ای فزع

اَلمَتُّ وَالمُتِّیثُ - برادر ولیدن برکار —

اَلعَثُّ - دیوک خوردن پشم را وفی الحدیث فجاء ابو بکر بالمرکلة یقیّة ای بجمعه —

اَلقَثُّ - جمع الشیٔ کله —

اَلمَثُّ - دست در چیزے بمالیدن —

اَلنَّثُّ - آشکارا حدیث —

اَلبَجُّ - شگافتن ریش وجز آن ونیزه زدن —

اَلثَّجُّ - ریختن آب وخون —

اَلحَجُّ وَالحِجُّ - عن ابی بکر محمد بن السری بسناد الی الفسوی عن السلج حج کردن واحتج بحجت بر کسے غلبه کردن وحججت حجًّا فهو حجیج اذا سبرت الشجّة بالمیل للعلاج وفی الحدیث فحججها ای صرفتها عن جهتها —

اَلرَّجُّ - جنبانیدن —

اَلزَّجُّ - آهن بن نیزه بر کسے زدن —

اَلسَّجُّ - روان شدن نطو کا هگل کردن دیوار —

اَلشَّجُّ - سر شکستن ویفعل لغة فیه وقطع کردن بیابان وقوت شراب بآب شکستن وشگافتن کشتی دریا را —

اَلفَجُّ - پای از هم باز نهادن وفج قوسه اذا رفع وترها عن کبدها —

اَلمَجُّ - آب از دهن بیند اختن وجز آن وچینه دادن مرغ بچه را بمنقار —

اَللَّجُّ - چیزے در زیر خاک کردن فی الحدیث وخت الارض من تحت الکعبة

ای وسعت و بسطت۔
الدَّحُّ۔ دور کردن۔
الشَّحُّ والشُّحُوحُ۔ ریخته شدن آب باشک باران والشَّحُّ ریزانیدن آب به تازیانه زدن
الشُّحُّ بخیلی کردن والماضی فَعِلَ وفَعَلَ الغابر یَفْعَلُ ویَفْعِلُ۔
الطَّحُّ۔ بپا سنگ خراشیدن۔
النَّخُّ۔ سپوختن کسے را بدست یا در کردن فلکیه بخشم گرفتن۔
الصَّخُّ۔ کر کردن۔
الجَدُّ۔ بریدن کوشش کردن الغابر یَفْعِلُ لغةً وجَدَّ فلان فی المال جَدًّا اذا کان ذا حَظٍّ فیه فهو جَدٌّ ومَجْدُودٌ وهو جَدٌّ وجَدِیٌّ۔
الحَدُّ۔ کنار چیزے پدید کردن حد بر انداختن برکسے وباز داشتن از کارے منه رجل محدود اذا کان ممنوعا من البخت وغیره والحداد سوگ داشتن زن بر مرده والغابر یَفْعِلُ ویَفْعُلُ۔
الخَدُّ۔ زمین کندن۔
الرَّدُّ والمَرَدُّ والرِّدَّةُ والمَرْدُودُ والتَّرْدادُ والتَّرْدِیدُ والرِّدادَةُ بازگردانیدن یتعدی الی المفعول الثانی بعن والرَّدُّ مصدر رَدَّ علیه الشیء اذا لم یقبله وکذا اذا خطّأه ورَدَّ الیه جوابا ای رجع ورَدَّه الی منزله ای صرفه ومنه الحدیث اِنَّ منحةً مردودةٌ علیک المردودة المطلقة وردّ الامانة والباب یدل علی رجع الشیء۔
السَّدُّ والمَسَدُّ۔ رخنه استوار کردن ودریافتن علل وفی حدیث الشعبی ما سددت علی خصم قط ای ما وقفت علی خصم
الشَّدُّ۔ استوار بستن الغابر یَفْعُلُ ویَفْعِلُ وحمله بردن وبکسے حمله ودویدن روز ودو برآمدن دنیا مند گردانیدن۔
الصَّدُّ۔ بگردانیدن هذا متعدّ کالصُّدُودِ والصُّدُودُ وهو برگشتن وهذا لازم والصَّدُّ بانگ کردن ویفعل لغةً۔
الضَّدُّ۔ بر کردن۔
العَدُّ۔ شمردن یقال عددته وعددت به ویقال عددتک مائة وعددت لک مائة۔
القَدُّ۔ بریدن از بالا در سرخ پاپای بیدن ورجل مقدود ای حسن القد۔
الکَدُّ۔ رنجیدن ورنجانیدن اشارت کردن بانگشت۔
اللَّدُّ۔ دارو بیکسو دهن فرو ریختن والماضی لددت وبر خصم غلبه کردن در جدال۔
المَدُّ۔ کشیدن یقال مددته ومددت دما او دوات کردن مدد قوت گشتن

و افزون کردن آب و افزون شدن آن و در
ضلالت فرو گذاشتن و شتر را مدد دادن
و المدید۔ شتر الدقیق علی الشرب الابل
الهدّ۔ شکستن بنا و شکسته کردن اندوه
و مصیبت خداوند را
البتّ۔ غلبه کردن۔
الجذّ والحذّ۔ بریدن۔
الشذّ والشذوذ۔ تنها ماندن والغابر من هذا
یفعِل و یفعُل
القلّ۔ سر بزیر نهادن و کناره بریدن
الهذّ۔ زود بریدن و بشتاب خواندن
الهتّ۔ جستن خسته از زیر جوازه والغابر
یفعُل و یفعِل و دور شدن از شهر۔
الثّوّ۔ بیمار شدن والغابر یفعِل و یفعَل
الحتّ۔ کشیدن و بحفظ کردن سخن و جنایت
کردن و حرّت الناقة اذا اتت علی مضربها
ثم جاوزته بایام و لم تنتج والباب یمل علی
الشیء و تحته۔
الحرّ والحرارة والحرور۔ گرم شدن روز
والماضی فعَل و فعِل والغابر یفعَل و یفعِل والحرور
باد گرم و گرم گردیدن۔
الذرّ۔ شیر باران فرو گذاشتن الذرّ
والذرور۔ فرود آمدن آن۔ الذرّة

نمک سوده یا انچه بدان ماند و زر می بر چیزی
پراگندن۔
الذرّ والذرور۔ برآمدن آفتاب و ماه و ستاره۔
الزرّ۔ بند نه فا بستن جامه ای الستو لگه فتق بدان
السّرّ۔ ناف کودک بریدن و ناف خم زدن و آن
تجعل فی طرف الزند عودا اتم خلله فی قنایه التفخ
یقال سرّ زندک عودا فانه اسرّ ای اجوف
السرور والمسرّة والتسرّة۔ شادمانه کردن
الشرّ۔ چیزی در آفتاب افگندن تا خشک شود
والشرّ والشرور والشرد والشرارة
والشرّة۔ بد شدن والماضی فعَل و فعِل
و فعُل و هذا شاذ
الصرّ۔ راست بازداشتن اسب گوش را و هذا
... بستن سر صره و سر پستان و حافر
مصرور ای منقبض۔
الضرّ والمضرّة والتضرّة۔ گزند کردن
و یفعل لغة فیه و منه قرأ الاعمش فلن یضیروا
الله شیئا بالکسر و هذه لغة شاذة لتدبیرها۔
الطرّ۔ تیز کردن سنان و بریدن و شگافتن کیسه۔
الطرور۔ رستن نبات و دمیدن سبلت
یقال طرّ شاربه وطرّ بالفتح اجود و راندن است
و فی الحدیث وقد طرّت النجوم ای اضاءت
من طرّت السنان ای جلوته و من روی

بفتح الطاء اراد طلاعت من طلع النبات وفی
حدیث عطاء اذا طررت مسجدک ای اذا
زینته وطینته من قولهم طرير الوجه ای جمیل -
الغرّ - سرگیدن زمین ومنه الحدیث من
نخلة غیر مغروزة وکسی را غمگین کردن وکسی را بگناه آلودن
الغرّة - بیدن مرغ وغرّه ای اتاه وطاف
به ومنه الحدیث ما عنانا بک یا جارنا بک -
الغرار - چینه دادن مرغ بچه را بمنقار -
الغروز - بفرفیتن یقال ما غرّک منی ای ما دعاک
الی وخیلی الی ما غفلت عنی ولم احترس -
الفرّ والفرار - دندان ستور نگریستن الفرّ
دابّه وجهیدن از چیزی ویعدی بعن -
القرّ - آب سرد بر کسی یا در جای ریختن
وقرار دادن حدیث در گوش مسمع -
القرّ - بالضم سرد گشتن روز -
الکرّ - واگردانیدن هذا متعد والکرّ
والکرور - واگردیدن هذا لازم -
المرّ - گذشتن بکسی ویعدی بالباء وبعلی -
المرّ والمرور والممرّ - بشدن هرتو
الابل مرّاً اذا اخذها داء تسلخ منه -
النزّ - ربودن -
الجزّ - درودن کشت وبریدن خرما وپشم
از گوسپند -

الحزّ - بریدن سر یا اندامی دیگر ورخنه در
چوب افگندن -
الخرز - پیرچین دیوار نهادن وبهم باز دوختن
الرّزّ - چیزی در زمین یا دیوار استوار کردن
ودر رفتن رحیاری ملخ کردن دنبال در زمین بردن
ملخ نیزه زدن -
العزّ - غلبه کردن قرار ابو حیوة وعزنی فی الخطاب
مخففة وهو من هذا الا انه خفف الکلمة بحذف
الزاء الثانیة او الاولی کما حکاه ابن عرابی
من قولهم ظلت ذاک فی ظلنت الشیء
وتنگ شدن سوراخ پستان شتر -
القزّ - از جای جستن -
الکزازة - الانقباض والیبس وکززت
الشیء ای ضیقه وکز الرجل ای تقبض من البرد
اللزّ واللزز - استوار بستن -
المزّ - مکیدن -
الهزّ - جنبانیدن الهزیز النشاط آوردن
حادی شتر را -
البسّ - نرم راندن وخورد مردکردن سپیت
وانچه بدان مانده وسخن چینی کردن یقال البس
عقاربه ای ارسل نمائمه واذاه وپراکنده
کردن اشتر وزجر کردن شتر در حال راندن
وهذا فی الحدیث -

اَلجَشّ - به ودن ودانچه وجیدن خبر
اَلحَشّ - کشتن وسر آنک ابطلت حسنه بالقتل
ونشانه کردن ستور وسوختن سر گیاه را
وگوشت در آتش افگندن حَشّ نصیبه حَشّاً
بَعله حسیسا -
اَلدَّشّ - پنهان کردن وپنهان فرستادن
ودشّ البعیر اذا ألقی الهنا في مساعره وارفاغه
اَلرَّشّ - میان دو تن صلح افگندن وتباه کردن
میان ایشان وچاه کندن وباضداندیشه
کردن ورَشّ المیت ای قبر وفی الحدیث
آمن اهل الرش هم الذین یتبدئون الکذب
ویوعثون في افواه الناس وقد رش یرش -
اَلعَشّ والعَسَس - بشب گشتن برای
احتراز از دزدان والعَشّ تنها چرا کردن
شتر وطعام سبک دادن کسے را -
اَلغَشّ - عیب کردن یقال غش خطبة الخطیب
اَلفَشّ - از پے فراشدن وسخن عیبی کردن
وتنها چرا کردن شتر -
اَلمَشّ - خوردن -
اَلمَشّ - یبودن والماضی مشت ومشت
والقابر یمشّ ویمِشّ بالفتح افصح وقد یطلق والمراد
المباشرة تلزیق الجارحة بالمطلوب -
اَلنَّشّ - خشک شدن والقابر ینِش وینُش راندن شتر

اَلهَشّ - راندن -
اَلجَنَشّ - کستن وهو الاصل
ومنه جشَشت -
اَلبَرش - اذا طحنته طحنا جلیلا وچاه پاک کردن -
اَلحَشّ - افروختن آتش وگیاه درودن
وستور را گیاه دادن وبه بستر نهادن -
اَلخَشّ - درچیزے آمدن وبرشتن بینی اشتر کردن
اَلرَّشّ - آب بزدن اندک باریک باریدن
اَلطَّشّ - باران نرم باریدن -
اَلعَشّ - من قولک عش معروفة ای فعله
اَلغَشّ - خیانت کردن -
اَلفَشّ باد از مشک بیرون کردن ومنه الحدیث
ان الشیطان یفش بین الیتیه ضعیفا وزود دادن شیندن
اَلقَشّ القشرة وقش القوم ای احیوا بعد هزال
اَلمَشّ دست به چیزے درشت لیدن تا چربشش از وی بشود
اَلنَّشّ نرم دادن وآمیختن کلاهما في الحدیث
اَلهَشّ - برگ از درخت فرو کردن برای گوسپند
ویفعل لغة فیه ومنه قری واهش بها علی غنمي
اَلهَضّ - موی از سر بریدن خود بهره دادن
کسے را ونیک دیدن وفي شعر ابی طالب ابن
قسط لایحص شعیرة ای لاینقص -
اَلخُصُوص والخُصُوصیّة والفتح افصح والخصیص
والخاصّة خاص کردن والخصوصیّة یکسر ایضا

أي يكون صفة مصدر محذوف تقديره شيئاً
خاصاً بين الخصة والخصوصية -
الرصّ - تنگ بر يكديگر آوردن و استوار
بر آوردن بنا ومنه قوله تعالى بنيان مرصوص
الدصّ - جدا كردن -
القصّ والقصص - از پے فرا شدن
و بر گفتن يقال قصّ عليه الخبر والقص قصه بر داشتن
و بريدن بمعنى و قصصت الشعر قطعته
و اخذ قصّ الموت لغة في اقصّه -
النصّ - نيك براندن و بر داشتن و
آشكارا كردن و نيك برسيدن از چيزي
الفصّ - افشردن -
الحصّ - افزوديدن -
الرضّ - خرد مرد كردن -
الغضّ - فرو خوابانيدن چشم و فرو داشتن
آواز و كم كردن قدر و غضّ الطرف احتمال المكروه
والتركيب يدلّ على النقص -
الفضّ - شكستن با پراگندن و پراگنده كردن
القضّ - سفتن و شكار بردن -
المضّ - بدرد آوردن جراحت المعض شكستن
البطّ - شكافتن ريش -
الحطّ - از بالا بزير آوردن و فرود آمدن
و بالان و از بها چيزے كم كردن و جارية محطوطة
المتن اي ممدودة مستوية وحطّ البعير في
السير حطاطا اعتمد في زمامه -
الخطّ - نوشتن و خط كشيدن و في الحديث
خطّ الله نوءها ومن الخطيطة وهي ارض
لم تمطر بين ارضين ممطورتين -
الشطّ والشطوط - دور شدن والفعل
يفعُل ويفعِل الشطط - ستم كردن -
العطّ - شقّ الثوب من غير بينونة العطّ
بريدن بدرازنا -
الغطّ - كسے را بآب فرو بردن -
القطّ - سر قلم بريدن و بريدن بها -
اللطّ - ملازم شدن با در رسانيدن و پرده
فرو هشتن و حق كسے انكار كردن و پوشيدن
چيزے و في الحديث ولطّت بالاذن قيل
الصقت فخذيها ودونه وقيل منعته نفسها من
لطّت الناقة بذنبها اذا جعلته بين فخذيها
والباب يدلّ على الملازمة والمقاربة
المطّ - كشيدن -
الشظّ - چوب در جوال محكم كردن -
الكظّ - سير آوردن طعام شكم را و الكظّني هذا
الامر اي جهدني من الكرب -
اللدغ - بسوختن بعنف
الشغّ - كم انداختن شتر -

اَلْکَعُّ وَالْکُعُوْعُ - بد دل شدن والنابر
یفعل ویفعل ویفعل وقال سیبویہ الکسر اجود
اَلْھَعُّ - قی کردن -
اَلْحَفُّ وَالْحِفَافُ - موی برکندن از روی
وَالْحَفُّ - گرد برگرد گرفتن لقولہ تعالیٰ
بالبار و گرد چیزی در آمدن حففتہم الی حاجۃ اذا
کانوا محاویج و فی الحدیث من حفنا ای من مدحنا
وللفقۃ الکرامۃ الثابتۃ و قیل من تفقدنا -
اَلذَّفُّ وَالذِّفَافُ - الاجھاز علی الجریح
اَلرَّفُّ - مزیدن و بسیار خوردن و فلان
یرفنا ای یحوطنا و فی الحدیث ان رفتنا
ومعناہ اطعمنا الغنا فاتبع حفنا لھنانی لطعام
ومرانی فاذا افردوھا قالوا امرانی -
اَلذَّفُّ وَالذِّفَافُ - عروس بخانہ شوی فرستادن
اَلشَّفُّ - بافتن برگ خرما -
اَلشَّفُّ - نزار کردن و اندوہگین کردن
اَلصَّفُّ - رستہ کردن و زین را صفہ ساختن
و گوشت تنگ باز کردن تا بریان شود -
اَلصَّفُّ اَلْجُنُبُ بِالْکَفِّ کَلِمَۃٌ تعال خذ مالک
لک ای خذما ارتفع لک والممن -
اَلْقَفُّ - سیم میان انگشتان بدزدیدن
در وقت سرہ کردن -
اَلْکَفُّ - باز ایستادن و نوردکردن جامہ

و نابینا کردن -
اَلْکُفُوْفُ - نابینا شدن عن ابن الاعرابی
و دندان شتر بازگونہ افتادن -
اَللَّفُّ - در پیچیدن و فق کسے را از دیگر بازداشتن
و قولہم جاءوا و من لف لفہم ای و من عد فیہم
اَلْحَقُّ - درست کردن و سزاوار گردانیدن
و درست بدانستن کسی را بر حق بدانستن و واجب
آمدن و نزدیک کسی شدن و غلبہ کردن کسی را
بحق و حققت حذرہ اذا فعلت ما کان یحذرہ
و فی الحدیث ما حق امرا ای ما الحزم للامر
و فی حدیث آخر و لا حق ای و لاحظ فی الاسلام
لمن ترک الصلوٰۃ و فی حدیث آخر لیس للنساء
ان یحققن الطریق ای یرکبنہ -
اَلدَّقُّ - کوفتن -
اَلزَّقُّ - چینہ کردن مرغ بچہ را بمنقار -
اَلشَّقُّ - سرگین انداختن گنجشک -
اَلشَّقُّ - شگافتن و دریدن و تفریق کردن
جماعت و فی الحدیث من شق عصا المسلمین
و بہن باز ماندن چشم -
وَالشَّقُّ وَالشُّقُوْقُ - دندان شتر بر آمدن
وَالشِّقُّ وَالْمَشَقَّۃُ - دشوار آمدن و
دشوار نہادن بر کسے -
اَلْعَقُّ - شگافتن و تیر سوی آسمان انداختن

و گوسپند کشتن از بهر فرزند روز هفتم و موی وی باز کردن
اَلعُقُوقُ وَ العُقُقَۃُ - نافرمان برداری کردن کسی که حق او بر تو واجب باشد و فی الحدیث نعققت انہ فرسنا ای حملت والاجود اعقت
اَلبَكُّ - گردن شکستن و انبوہی کردن -
اَلحَكُّ - خاریدن و خلیدن چیزے در دل
اَلدَّكُّ - کوفتن چیزی تا بزمین برابر گردد و برانباشتن چاہ و دکت الرجل اذ دکتہ الحمی دکا اے کسرتہ کسر الدک دست
نعل باگردن بستن و گناہ برگردن کسی کردن و چیزے بر چیزے افگندن -
و رک الشیٔ - ای رق و ضعف -
اَلسَّكُّ - پشیزہ بر زدن و گوش از بن برکندن و تنگ شدن غائط -
اَلشَّكُّ - بگمان افتادن و لنکیدن شتر لنکیدنی سہل و بنیزہ بہم بازدوختن -
اَلصَّكُّ - زدن و حک کردن صککت الباب اے اطبقتہ -
اَلعَكُّ - بازداشتن و حدیث را دیگر بارہ درخواستن و گرم شدن روز و بتازیانہ زدن و بکتہ الحمی اے لزمتہ و احمتہ -
اَلفَكُّ وَ الفُكَاكُ - بالفتح آزاد کردن بندہ وَ الفَكُّ بند از جای باو ردن و پای و رنجن شکستن و گرو باز ستدن و دار و در دہن کودک کردن و فک الشیخ الکبیر فکا اے فتح لحییہ من الہرم و الفرب یدل علے الفراج و تفتیح -
اَللَّكُّ - زدن -
اَلمَكُّ - کمیدن -
اَلهَكُّ - ریہیدہ شدن چاہ و شمشیر زدن
اَلبَلُّ - تر کردن و پیوستن رحم و قولہم بلک اللہ بابن اے رزقک اللہ ید عولہ
اَلتَّلُّ - ریختن و بر و وے افگندن و فی الحدیث فتلہ فی یدہ ای دفعہ الیہ -
اَلثَّلُّ - خاک در چاہ ریختن و ریختن سیم و تباہ کردن نظام کار و فرو افگندن خانہ وَ الثَّلُّ وَ الثَّلَلُ - ہلاک کردن -
اَلجَلُّ - پشک چیدن - الجلول -
فرو گذاشتن جای مان و باجای دیگر شدن
اَلحَلُّ - واکشادن و الحل وَ الحلول -
وَ المحل - فرود آمدن یقال حللت الی قوم و حللت بہم بمعنے -
اَلخَلُّ - استوار کردن بخلال خاص کردن درخواندن و درویش شدن و نبان شتر بچہ شگافتن تا شیر نتواند خوردن وَ الخلل

وَالحُلُوْلُ - فرود شدن -
اَلدِّلالَۃُ وَالدَّلالَۃُ - ره نمودن
وَالدُّلُوْلَۃُ - راه نمودن -
اَلسَّلُّ - برکشیدن شمشیر و جز آن -
اَلشَّلُّ وَالشَّلَلُ - راندن شَلَّ الثَّوْبَ اذا خاطہ
خیاطۃً متباعدۃً خفیفۃً نَشُلُّہم القفات است
رماہم نشلہم الاحیۃ -
اَلطَّلُّ - باطل شدن خون من الاصمعی
والکسائی و باطل کردن آن و طَلَّت الارض
فہی مطلولۃ است اسامیہا الطَّلُّ والطَّلَّت
والانکار فہی طالۃ و فی الحدیث انتسابہ
الطُّلُّ غیرہ اذا اطلہ و قیل السعی مطلان
فمالہ من الدم المطلول -
اَلعَلُّ - دیگر باره شراب دادن و خوردن العاب
یفعل و یفعل و یا پی زدن -
اَلعِلَّۃُ - بیمار شدن علّ المریض فہو علیل
است معلول -
اَلغَلُّ - دست وا کردن بستن و در آوردن
شیء و در آمدن و رفتن آب میان درختان
اَلغُلَّۃُ تشنہ شدن والماضی غُلَّ لغُلول
وَالغُلُّ چیزے از غنیمت بدزدیدن -
اَلفَلُّ - بہزیمت و رخنہ کردن -
اَلمَلُّ - نیم در زیر آتش کردن و جامہ

تکہ درز کردن و شتافتن -
اَلثَّمَّۃُ - گرد کردن چیزے و اصلاح آوردن
الجُمُوْمُ - بسیار شدن مال و جز آن گرد آمدن
آب بسیار بعد کشیدن الجم والجمام والسودۃ
شقور و الماضی منہ فعل و فعل و فعال الغابرین
الجموم والجمام یفعل و یفعل الحم ۔ ۔ کردن
چاہ و حجم قدم و فلان جموم ۔ ۔ ۔ نادمان
الحُمُّ ۔ ۔ ۔ قصد کردن گرم کردن
آب [illegible] الماضی من فا فعل ۔ ۔ ۔
من الحمی -
اَلخَمُّ ۔ ۔ ۔ ۔ چاه و سنہ قلب ۔ ۔
ای ۔ ۔ ۔ فی الحدیث ۔ ۔ ۔
اَلدَّمُّ - چاپک ۔ دن و بوسیدن کہ بود والدمو
الاحمر والمشق ۔ ۔ ایضا -
اَلذَّمُّ - نکوهیدن -
اَلرَّمُّ وَالمَرَمَّۃُ - بصلاح آوردن خلل
والغابر یفعل و یفعل کالرَّمِّ - خوردن هو
فی الحدیث -
اَلزَّمُّ - مهار کردن شتر و نعلین تکبر کردن
و فرا پیش شدن یقال اخذ الذئب سخلۃ
فذہب بہا زامًا راسہ ای رافعًا -
اَلسَّمُّ - زہر دادن و زہر در طعام کردن و
نیک کردن میان قوم و سر شیشہ و جز آن

استوار کردن وقصد کردن ودور کاری
معلوم کردن وسُمِّتَ النعمۃُ ای نحست وآم
یومنا من السموم والسموم بادیا با دسموم گردیدن
اَلشَّمُّ والشَّمِیمُ والتَّشمامُ - انبوییدن
والغابر یفعَلُ ویفعُلُ -
اَلصَّمُّ - سرشیشہ استوار کردن وبسنگ
وعصا زدن وصَمَّ صداہ اے اھلک -
اَلضَّمُّ - فراہم آوردن -
اَلطَّمُّ - موی بریدن وانباشتن یفعِل لغۃ
من ہذا کل شیٔ کثر حتی علا وغلب قیل طَمَّ
اَلطُّمُومُ - موی مرغول کردن -
اَلعُمُومُ - ہمہ افراسیدن اَلعُمُومۃُ
عم گشتن -
اَلغَمُّ - فراپوشیدن وغمگین گردانیدن غمامہ برستر
بہار یاں ناپیدا شدن ماہ والمصدر من
الغمی والغمی ایضا والماضی غُمَّ الہلالُ و
پوشیدہ شدن خبر والماضی فعَل وفعِل
وغَمَّ یومنا اذا کان یاخذ بالنفس من شدۃ
الحر فہو یوم غَمٌّ ولیلۃ غَمَّۃٌ ایضا مصدر وصف
بکار غور -
اَلقَمُّ - نار وفتن خانہ وخوردن مردم گوسپند
اَلکَمُّ - زہنین بر سر چیزی نہادن کَمَّت
النخلۃ اے اخرجت اکمامہا -

اَللَّمُّ - گرد کردن واصلاح آوردن وجن
مرموبہ لمم ای جنون -
اَلنَّمُّ والنَّمِیمُ والنَّمِیمَۃُ - سخن چینی کردن
والغابر یفعِل ویفعُل -
اَلہَمُّ - خواستن وقصد کردن یعتیا بل الباء
وگدازانیدن ودوانیدن کودک نوازیدن
واندوہگین کردن -
اَلجُنُونُ والجَنَانُ - درآمدن شب یعدی
بعلی وہو الاختیار وبنفسہ ایضا -
اَلجَنُّ - دفن کردن ماضیہا جَنَّ بالفتح -
اَلجِنَّۃُ والجُنُونُ - دیوانہ شدن والجنون
نیک بالیدن گیاہ وبسیار بانگ کردن مگس
والماضی من ہذا الثلاثۃ جُنَّ بالضم اَلجَنُّ
برگشتن مر یعدے بعن -
اَلشَّنُّ - نمدان بشکستن زرہ بجوشیدن
ودوگذاشتن تیز کردن ریختن آب برفق ونیک
پراکندن وبیک راندن شتر وازجاے
بگردانیدن ونہادن نہادن ومنہ الحدیث
سُنَّ لکم ماء وصورت کردن وسَنَّ الماء
فہو مسنون ای تغیر ومنہ حماء المسنون والمسنون
المملس وقول الشاعر فی مرمر مسنون و
رجل مسنون الوجہ اذا کان فی وجہہ وانفہ طول
اَلشَّنُّ - ریختن بعنف وغارت کردن -

تنگ رو شدن اسپ -
اَلْجَوْدَةُ وَالْجُوْدَةُ - ایضاً تنگ شدن الْجُوْدُ
تشنه شدن والماضی منه جید الجُوْدُ -

جان بدادن -
اَلذَّوْدُ وَالزِّيَادَةُ - راندن -
اَلرَّوْدُ وَالرِّيَادُ - جستن آب گیاه و آمد و شد
کردن الرَّوْدَانُ - زنی که بسرای همسایگان
بسیار شدن -
اَلسِّيَادَةُ وَالسَّوْدُ وَالسَّيْدُ وَدُ - مهتر شدن
مهتر شدن هو سید و غلبه کردن بسیاهی بمهتری
اَلْعَوْدُ وَالْعَوْدَةُ وَالْمَعَادُ - باز گشتن -
اَلْعِيَادَةُ - بیمار پرسیدن و حکی رجل معوود
من مرضه و عاد الرجل کذا ای اعتاده
و فی الحدیث عاد لها ای صار و فی حدیث
آخر و یعود قطرانا و اعدت فتانا -
اَلْعَوْدُ - بمردن و الفعل لغة -
اَلْقَوْدُ وَالْقِيَادَةُ وَالْمَقَادَةُ وَالْقِيْدَوْدَةُ
کشیدن و حکی فرس مقوود و اجاز ابو عباس
اتمام المفعول من الواو فی هذا الباب کله
والقیاس و السماع بابیانه -
اَلْهَوْدُ وَالْهِيَادَةُ - توبه کردن جهود شدن
اَلْجَوْذُ - السوق الشریع العَوْذُ وَالْعِيَاذُ
وَالْعِيَاذَةُ وَالْمَعَاذَةُ وَاللَّوْذُ وَالْلِيَاذُ -

پناه بردن بکسی -
اَلْبَوْرُ - آزمودن و مصدر برت الناقة
بالفحل و یقال ایضا بوران تعرضها
علی الفحل لتنظر الاقح هی ام لا لانها اذا کانت
لاقحا بالت فی وجه الفحل و یقال ایضا بالرجل
الناقة اذا تشممها یعرف لقاحها من حیالها
اَلْبَوَارُ - هلاک شدن و کاسد شدن -
اَلثَّوْرُ وَالثَّوَرَانُ - انگیخته شدن گرد و فتنه
و خشم و جوشیدن و دمیدن سرخک و خاستن
سوی کسی از بهر خشم -
اَلْجَوْرُ - از راه بگشتن و یتعدی بعن ستم کردن
و یتعدی بعلی -
اَلْحَوْرُ وَالْحُؤُورُ وَالْحَوْرُ - باز گشتن و الحور
بانگ کردن حمامه عن الزجاج و کاسته شدن
اَلْخُؤُورَةُ وَالْخَوْرُ - سست شدن الخُوَارُ -
بانگ کردن و خوار و الخور اصابة الخور بالطعنة
اَلدَّوْرُ وَالدَّوَرَانُ - بگشتن و دیر الرجل
من دوار الراس -
اَلزَّوْرُ وَالْمَزَارُ وَالزِّيَارَةُ وَالزُّوَارَةُ -
بالضم زیارت کردن -
اَلسُّؤُورُ مصدر سار الیه الاسد و غیره
ای وثب و غیره اَلسُّوْرُ - بدیوار بر شدن
والباب یدل علی العلو والارتفاع

اَلشُّکُورُ - انگبین گرفتن و عرضه کردن ستور
بر خریدار و نیکو فربه شدن اسپ -
اَلصَّوْرُ - مصدر قولک لا اَصُورُ اِلَیْهِ ای لا اقربه -
اَلعَوْرُ - یک چشم شدن و عَارَهُ یَعُورُهُ
وَیَعِیْرُهُ ای اخذه و ذهب به -
اَلغَوْرُ - نفع رسانیدن و دیت دادن و
خوار بار آوردن و الغابر من الجمیع یفعل و
یفعل و سوزنی که بکوفرو باشد فرو رفتن
اَلغُؤُوْرُ و الغُؤُرُ - آب را زمین فرو خوردن
چشم بکو فرو شدن و فعل یفعل لغة فی هذا -
اَلغِیَارُ - فرو شدن آفتاب و آنچه بدان ماند
اَلفَوْرُ وَالفَوَرَانُ - جوشیدن دیگ
و خشم و آب چشمه و نحوه -
اَلکَوْرُ - عمامه در سر بستن -
اَلمَوْرُ - گردیدن و رفتن خون -
اَلنَّوْرُ - روشن شدن اَلنَّوْرُ النوار
رمانیدن اَلنَّوَّارُ خرج علی الصحة و قیاسه
اَلنِّیَارُ - لانه مصدر فعل اَلنَّوْرُ وَالنُّوْرُ رمانیدن
اَلهَوْرُ وَالهُئُوْرُ رمیده شدن النعت
هار و هائر و هُرْتُ بالشئ ظننته ای اتهمته به
اَلجَوْرُ وَالمَجَازُ وَالجُؤُوْرُ بگذشتن و الجواز
روا بودن اَلجَوْزُ - نرم راندن ستور -
اَلحَوْزُ وَالحِیَازَةُ - گرد کردن -

اَلدَّوْزُ - آزمودن -
اَلضَّوْزُ - خائیدن -
اَلعَوْزُ العذ و الفَوْزُ - پیروزی یافتن
و یعدی بالباء و هلاک شدن -
اَلبَوْسُ - بوسه دادن -
اَلجَوْسُ - در سرای گشتن برای غارت
اَلجَوَسَانُ - بشب گشتن -
اَلحَوْسُ و الذئب یحوس الغنم ای یتخللها
و یفرقها و فی الحدیث فی سوء العدو تحرسا
ای بالغوم النکایة فیهم و الترکیب یدل
علی مخالطة الشئ و وطئه
اَلخَوْسُ - غلبه کردن یعدی بالباء و الغابر یفعل و یفعل
اَلدَّوْسُ وَالدِّیَاسُ وَالدِّیَاسَةُ - خرمن کوفتن
وَالدَّوْسُ - روشن کردن شمشیر جز آن بیا
بخستن و منه المداس -
اَلسِّیَاسَةُ - نگاه داشتن -
اَلطَّوْسُ - پوشانیدن -
اَلعَوْسُ وَالعَوَسَانُ وَالعَوْسُ والعیاسة
سیاسة المال -
اَلقَوْسُ - القیاس وَالقیس -
اَلکَوْسُ - بیفگندن کسی را به رفتن شتر و مانند آن کردن
بر سه پای و سر بر سپای کردن -
اَللَّوْسُ - چشیدن و راندن اشتر -

اَلهَوْسُ - کوفتن و بشب گشتن و نیک خوردن و نرم راندن
اَلحَوْشُ - گرد کردن صید بر صیاد تا بگیرد
و گرد کردن چیزے و راندن آن -
اَلخَوْشُ - بر تهیگاه زدن -
اَلنَّوْشُ - فرا گرفتن و فی الحدیث ناشت به ای تعلّقت
اَلهَوْشُ - سخت جنبانیدن -
اَلبَوْصُ - در گذشتن و از پیش بشدن و فی الحدیث
فباص سناے استتر و هرب -
اَلحَوْصُ والحِیاصة - دوختن -
اَلشَّوْصُ - شستن و پاک کردن -
اَلغَوْصُ والغِیاصة - بآب فرو شدن و یقال
بقی غاص علے الامر ای علمه و الهاجم علی الشیء الغوّاص
اَلمَوْصُ - شستن -
اَلنَّوْصُ والمَناص - بگریختن -
اَلحَوْضُ - حوض کردن -
اَلخَوْضُ والخِیاض - در آب شدن یا الخوض
شراب شوریدن و در کارے شروع کردن و
خاضه بالسیف ای حرّک سیفه فی المضروب
اَلرِّیاضة والرِّیاض - رام کردن ستور -
اَلعَوْضُ - بدل دادن و بدل شدن -
اَلنَّوْضُ - الذهاب فی البلاد -
اَلحَوْطُ والحِیطة والحِیاطة - نگاه داشتن
و یقال حاطهم قصاهم و قصا هم ای کان منهم
فی ناحیتهم -
اَلسَّوْطُ - بتازیانه زدن و آمیختن -
اَلغِیاطة والغَوْطُ والغُوُوطُ تا زانو شدن
شتر و گوسپند و غلافی الشیء یغوط غوطا و یغیط غیطا
دخل فیه قلبت الواو واصح لقولهم تغوّط -
اَللَّوْطُ - با دوسیدن و دوستی بدل و حوض را
گل کردن اللّواطة - معروفه -
اَلنَّوْطُ والنِّیاط - چیزی از جای در آویختن
و نیط الرجل ای اصابته نوطة و هی ورم فی صدره
فی الحدیث اهل النار کل جوّاظ قیل الکثیر
اللحم المختال فی مشیته و قد جاظ یجوظ جوظا
و جوظانا و قیل الجموع المنوع و قیل القصیر
البطین و کل قد قیل اَلفَوْظُ والفُوُوظُ مردن
اَلبَوْعُ - بباز پیمودن و گام فراخ نهادن شتر و اسپ
اَلتَّوْعُ - مصدر تُعت السمن او اللباء اذا
کسرته بقطعة خبز ترفعه به -
اَلجُوعُ والمَجاعة - گرسنه شدن -
اَلرَّوْعُ - ترسانیدن و بشگفتی آوردن
نیکوی چیزے مردم را -
اَلذَّوْعُ - مهار اشتر جنبانیدن تا نیک برود
اَلسَّوْعُ - گذاشته شدن اشتر -
اَلصَّوْعُ - پراگنده کردن -
اَلضَّوْعُ - بوی خوش دمیدن و جنبیدن و رسیدن هوا

اَلطَّوْعُ۔ فرمان برداری کردن و الفعل لغۃ عن ابن السکیت یقال طاع لہ المرتع ای اتسع
اَلقَوْعُ وَالقِیَاعُ۔ گشتی کردن کاع الکلب فی الرمال ای مشی علی کوعہ و ذلک اذا اشتد الحر
اَللَّوْعُ۔ اندوہ و مصیبت و عشق دل را بسوختن
اَلنَّوْعُ۔ قیل ہو اتباع الجوع یقال ہو جائع نائع و قیل العطش النوع جنبیدن شاخ درخت
اَلھَوَاعُ وَالھَیْعُوعَۃُ۔ قی کردن۔
اَلبَوْعُ۔ ہیجان الدم۔
اَلرَّوْغُ وَالرَّوَغَانُ۔ روباہ بازی کردن و فی المثل کلکم اروغ من ثعلب وَالرَّوْغُ پنہان سوے چیزے شدن۔
اَلسَّوْغُ۔ روا بودن و بگلو فرو گذاشتن طعام و شراب باسانی بگلو فرو شدن آن۔
اَلصَّوْغُ۔ زرگری کردن آفریدن ربا قالو فلان یصوغ الکذب و ہو استعارۃ و منہ الحدیث کذبۃ کذبہا الصواغون۔
اَلجَوْفُ۔ جراحتی کردن کہ اندرون شود۔
اَلخَوْفُ۔ غلبہ کردن کسی را بترسانیدن۔
اَلدَّوْفُ۔ سودن و بوئیدن مسافت الطریق من ہذا و ہلاک شدن۔
اَلشَّوْفُ۔ یزدائیدن و بیاراستن و الماضی من ہذا شیف علی مالم یسم فاعلہ۔

اَلصَّوْفُ۔ کژ شدن تیر از نشانہ و صاف عنی شرہ فلان اے عدل وَالصَّوْفُ وَالصُّؤُوْفُ۔ بسیار پشم شدن گوسپند پس ازاندکے والنعت صائف و صاف کلا ہما و لاث و اصوف و فعل الفعل لغۃ فیہ۔
اَلطَّوْفُ وَالطَّوَافُ وَالطَّوَفَانُ وَالتَّطْوَافُ گرد برآمدن وَالطَّوْفُ۔ بتقضای حاجت شدن
اَلقَوْفُ۔ از پے کسے فرا شدن۔
اَلنَّوْفُ۔ دراز و بلند شدن۔
اَلبَوْقُ وَالبُؤُوْقُ۔ مصدر باقتہم البائقۃ ای اصابتہم الداھیۃ۔
اَلتَّوْقُ وَالتَّوَقَانُ۔ آرزو خواستن۔
اَلحَوْقُ۔ خانہ روفتن۔
اَلدَّوْقُ وَالدُّؤُوْقُ وَالدَّوَاقَۃُ احمق شدن
اَلذَّوْقُ وَالذَّوَاقُ وَالمَذَاقُ وَالمَذَاقَۃُ چشیدن وَالذُّوُقُ۔ آزمودن۔
اَلرُّوُوْقُ۔ نیک آمدن و صافی شدن شراب
اَلسَّوْقُ وَالسِّیَاقُ وَالمَسَاقُ۔ راندن۔
اَلسِّیَاقُ۔ جان کندن اَلسُّوْقُ۔ بر ساق زدن و سقت الی امراتی صداقہا۔
اَلشَّوْقُ۔ آرزومند گردانیدن۔
اَلطَّوْقُ۔ الطاقۃ۔
اَلعَوْقُ۔ باز داشتن۔

الفوق - ورگذشتن از کسے در فضل و فوق
تیر شکستن الفواق - هلاک بر کسی افتادن
الفؤوق - جان کندن -
المؤوق - ارزان شدن آخرمان المؤق
والمواق والمؤوق - احمق شدن -
البوک - گشنی کردن خر و فربه شدن
شتر و تثویر الماء یقال باک القنی یبوکها
بوکا وهی جمع قناة الماء ومنه الحدیث
انهم یا توہ یبوکون حسی تبوک بقدح
فلذلک سمیت تبوک ای یحرکونه بنصل
السهم لیخرج منه الماء وفی الحدیث ثم بوکها
بین راحتیه اے یدور البندقة -
الھوک والھیاکة - بافتن -
الدوک والمداک - سودن بات القوم
یدوکون دوکا اے باتوا فی اختلاط ودوار
الشوک - خار در تن شدن وخار در تن
کسے کردن -
اللوک - خائیدن -
البول - بول کردن -
الجول والجولان والتجوال - گشتن
یجولت من هذا ای اخترته منه -
الحول والحولان - سال برگشتن والحول
والحوال - از جای بجای شدن والحول

جدائی افگندن ویکساله شدن وگشتن
گونه آدمی از حال خویش و کمان جنبیدن
وکذلک کل متحرک فی دور الحول -
از عهد گشتن وبر پشت ستور جستن وبعادت
الناقة حیالا اذا ضربها الفحل فلم تحمل وکذلک النخل
الخول - نیکو تعهد کردن یعدی بعلی وفی الحدیث
لا نخول علیک ای نتکبر الخول التکبر -
الدولة - دولت دادن ودالت الایام
ای دارت ودال الثوب ای بلی -
الزوال والزویل والزوال گشتن -
الشول - برداشتن سبو وشتر دنبال را ویعدی
بالباء وبرداشته شدن دنبال وجای برآمدن
یک کفه ترازو -
الصول والصولة والمصالة - حمله کردن
وصیل له کذا ای اتیح له -
الطول - دراز شدن الطول بدراز
وبفضل غلبه کردن بکسے فضل کردن ویعدی بعلی
العول - میل کردن جور کردن غلبه کردن
والماضی من هذا اعیل منه قولهم عیل صبری
وبزرگ شدن کار وبسیار عیال شدن وهذا عن
الکسائی والجید اعال والعول عول الفریضة
وهو مالت ای ارتفعت وهو ان یزید
سهامًا فیدخل النقصان علی اهل الفرائض

وقیل ہو ماخوذ من العول الذی ہو المیل
العیالة والعول والعوول - کسے را
در عیال خویش داشتن -
الغول - ہلاک کردن ناگاه و فراگرفتن -
القول والقولة والقیل والقال و
المقال والتقوال - گفتن والقول تذ
و لا یراد بہ النطق والکلام کقول الراجز امتلا
الحوض و قال قطنی مہلا رویدا قد ملأت
بطنی و فی القرآن انما یقول لہ کن فیکون
ای یکون فیکون و ہذا مذہب جماعة من النحویین
و فی حدیث تعطف بالعز و قال ای اشتمل
بالعز و غلب بہ و فی حدیث آخر و ان قال
لغیره ای حکم واصلہا من القیل و ہو
الملک ینفذ قولہ و حکمہ و فی الحدیث انقوالہ
مرا انیا یرید انظنة و فی حدیث آخر البر
تقولون بہن ای تظنون و ترون -
المول والمؤول - بسیار مال شدن
والغابر یمول و یمال -
النول - عطا دادن یقال نلت لہ بالعطیة
و نلتہ العطیة و منہ ما نولک ان تفعل کذا
ای ما ینبغی لک و تلخیصہ ای لا ینبغی لک ان
ما تعطینا من نوالک و فی الحدیث قد نال
الرحیل یرید حان الرحیل و منہ الحدیث

الحسن ما نال لہم ان ینفقوا ای الم یان لہم
الہول - ترسانیدن -
الحوم والحومان - گرد چیزی گردیدن
الدوم والدوام والدیمومة ہمیشہ بودن
والغابر یفعل و یفعل فعل یفعل لغة ہی
شاذة و دام الشیء ای سکن و منہ الحدیث
فی الماء الدائم ای الساکن -
الدوم والدرام - جستن بدا الدوم فی الحر
بصوت ضعیف لانک تردم الحراة و لا تتمہا
السوم - زود بگذشتن و جرا کردن و خواری
در رنج جستانیدن و بہا کردن -
الصوم والصیام - روزه داشتن -
والصوم - روز بہ نیمہ رسیدن و حدث کردن
شتر مرغ و آرامیدن باد و ایستادن ستور
بی علف و مرد بیکار -
العوم - آشنا کردن در آب -
القیام - برخاستن و افزودن آب و روا شدن
بازار و کساد شدن آن و ایستادن ستور
از ماندگی و بسر بردن کار و یعدی باللام
و فی الحدیث ان لا اخر الا قائما ای
متمسکا بدینی و قیل لا اتابع الا الاسلام
الکوم - گشنی کردن اسپ -
الکوم والکومة والکومة والمکدم ملاذة

نحو بهمن والنعت ملوم وجاء نيم الغما
نيم الرجل فهو منوم وهو البرسام
النوم - غالبه كردن كسے را بخواب -
البون - افزون آمدن از كسے در فضل
والبون - البعد -
الخون والخيانة والمخانة والخائنة -
خيانت كردن ويتعدى الى المفعولين بنفسه
الذون - خسيس شدن عن بعضهم -
الذون - آراستن -
الصون والصيان والصيانة - نگاهداشتن
والمفعول مصون ومصوون والافعال صان
صان الفرس اذا قام على طرف حافره من وراء وحفي
العون والعوون - كدبانو شدن -
الكون - پيدائى كردن ويتعدى بعلى والكون
والكينونة - بودن واصل كينونة كيونونة
فيعلولة فقلبت الواو التي بعد الياء ياء وادغمت
الساكنة في المتحركة فصارت كينونة ثم خففت
والزنة التخفيف خلاف باب سيد وميت
لان هذه اثقل من ذلك فصارت كينونة
على فعلولة والى هذا القول ذهب ابن جني
حيث قال حذفت عينها وصارت ياء فعلولة
عوضا منها وكذلك القول فيما كان على هذا الوزن
من هذا الباب -

المون - مونت كسى بكشيدن -
الهون والهوان - خوار شدن الهون
آسان شدن ويتعدى بعلى -
ما هبت له اى ما فطنت له بالكره وجها اى جهه
الشوه - زشت شدن عيه الرجل آفت رسيد
مرد را وعيه الزرع آفت رسيد كشت را حكى
احمد بن يحيى ثعلب رحمه معينة من العاهة
وقياسه معوهة لقولهم اعوه -
الفوه - سخن گفتن ويتعدى بالباء -
الموه والموؤه - پديد آمدن آب چاه بسيار
شدن آن والفاعل يفعل من الفعل و آب آمدن
در كشتى والموه - كسى را آب دادن تميه لغة
النوه - بزرگوار شدن وشدن بزرگى

ومن الناقص

الجباوة - گرد كردن خراج وآب -
الحبو - خزيدن كودك وتير تا بر نشانه آيد
وبلند شدن ريگ وحبوت للخمسين اى
دنوت لها وفلان يحبو ما حوله اى يحميه ويمنعه
الحبوة والحباء - عطا دادن ويتعدى الى
المفعول الثاني بالباء وبنفسه
الخبو - فرو نشستن زبانه آتش -
الربو - افزون شدن وبالا گرفتن وبر بالا شدن
ودم برافتادن وبر باليدن در زمين توى

دفعل لغة فی ہذا۔
اَلصُّبُوُّ۔ باد با باد صبا گردیدن اَلقَبُوَّة
وَالصَّبِیُّ وَالصُّبُوُّ۔ المیل الی الجہل والفتوة
اَلضُّبُوُّ۔ بگردانیدن آتش چیزیرا۔
اَلطُّبُوُّ۔ خواندن وطبی لغة۔
اَلقُبُوُّ۔ گرد کردن وبرفع کردن حرکت
وہذا عن اہل المدینة وفی الحدیث تقبوا مقبوا
من قبوت البناء ای رفعته۔
اَلکُبُوُّ وَالکُبُوُّ۔ بر روی افتادن وَالکبو
آتش از آتش زنہ وخوی از اسپ بیرون
ناآمدن وآب از کوزه ومانند آن ریختن و
کبت النار اذا اغطاہا الرماد والجمر تحتہ۔
اَلنُّبُوُّ۔ واپس جستن شمشیر و چشم از چیزی
وبجای قرار ناگرفتن نبا الشیء عنی تجافی وتباعد
اَلہُبُوُّ۔ گرد برخاستن وفرو مردن آتش۔
۹ اَلحُتُوُّ۔ نیک دیدن وباز نوردیدن گلیم
اَلدَّتُوُّ۔ قوی کردن وسست کردن
وہذا من الاضداد ودلو برفق کشیدن از چاه
واشارت کردن بسر والثالث والرابع
یعدیان بالباء۔
اَلشُّتُوُّ۔ زمستان بجائی ایستادن ودر روزگار قحط شدن
اَلعُتُوُّ وَالعُتِیُّ۔ بیفرمانی کردن اَلعتی
بغایت پیری رسیدن ومنہ قراة ابن مسعود

عتیا بفتح العین۔
اَلفُتُوُّ وَالمقلی۔ خدمت کردن۔
اَلکُتُوُّ۔ گام خرد نہادن۔
اَلمُتُوُّ۔ کشیدن۔
۱۰ اَلجُثُوُّ وَالجُثِیُّ۔ بزانو در نشستن یعدی بعلی
اَلحُثُوُّ۔ خاک پاشیدن واندک دادن عطا
اَلعُثُوُّ۔ فساد کردن عثا السیل المرتع عثوا
وعثوا وعثا اذا رجع بعضہ الی البعض ذہب بہا
اَلنُّثُوُّ۔ آشکارا کردن خبر۔
۱۰ اَلجُوُّ۔ ایستادن بجای وبخیلی کردن بچیزی
ومن ہذا سمی الرجل حجوة ویعدیان بالباء
وغلبہ کردن کسی را ببرد واجحوبہ خیرا ای الظن
اَلدُّجُوُّ۔ تاریک شدن شب الاصمعی دجا
اللیل انما ہو البس کل شیء ولیس من الظلمة
قال ومنہ قولہم دجا الاسلام ای قوی والبس کل شیء۔
۹ اَلرَّجُوُّ وَالرَّجاء وَالرَّجاوة۔ امید داشتن
اَلزَّجُوُّ وَالزَّجاء۔ ترسیدن۔
اَلزَّجاء۔ سعد زبا الخارج [illegible]
اَلشُّجُوُّ۔ آرمیدن شب دریا و پلک چشم۔
اَلشَّجو۔ اندوہگین کردن۔
اَلضُّجُوُّ۔ شیر دادن مادر بچہ را۔
اَلفُجُوُّ۔ دو کمان از دستہ دور کردن۔
اَلنَّجاة وَالنَّجاء۔ رستن اَلنَّجا وَالنَّجاة

دانشپش اشدن اَلجَوُ بیرون آمدن حارث و پوست از گوشت باز کردن عنه کردن خواستن وَالنّجوُ وَالجَوی رازگفتن
اَلهجُوُ والهِجَاءُ وَالتَّهجاءُ نکوهیدن والهجوُ وَالهِجَاءُ ہجا کردن حرف ۔
اَلجِیم الزمی ومنہ جُحَی اسم رجل غیر منصرف لانہ معدول عن جاح یقال یا اللہ بحجوکم ای وجہک ۔
اَلدَّخوُ واگسترانیدن و کوز در کواندختن ومنہ الحدیث سُئِل عن الدخو بالحجارة یعنی بالتسبق بالحجارة و دَحوا الفرس ان یرمی بیدیہ رمیا لا یرفع سنبکہ عن الارض کثیرا ۔
اَلدَّحوُ گردانیدن آسیا و گردشدن ما ر ۔
اَلسَّحوُ سحابہ نامہ بستن و بیل گل از زمین فرا رندیدن ورندیدن کاغذ ۔
اَلشَّحوُ دہن باز کردن و باز شدن دہنے و لا یعدی
اَلصَّحوُ از مستی با ہوش آمدن و بشدن میغ
اَلضَّحوُ پدید آمدن و ہویدا شدن و فی الحدیث وضحا ظلہ ای مات ومعنی ضحا اذا صار شمسا واذا صار ظل الانسان شمسا فقد بطل صاحبہ
اَلطَّحوُ الدحو والذہاب فی الارض وطحا بہ قلبہ اذا ذہب بہ فی کل شیء ۔
اَللَّحوُ پوست از چوب باز کردن ۔

اَلمَحوُ بستردن ۔
اَلنَّحوُ آہنگ کردن چشم سوئے کسی گردن
اَلسَّخَاءُ وَالسَّخاوةُ راد شدن اَلسَّخوُ خاکستر و آتش از دیگدان بیرون کردن تا بے آتش فراخ شود و یفعل لغة فیہ ۔
۷ اَلنَّخوُ داوری بینی کسے وا کردن تقول منہ نخوت الرجل ولخیتہ اسعطتہ ۔
۹ اَلبُدُوُّ پدید آمدن اَلبَدوُ بیابان شدن اَلبَداوةُ مقیم شدن اَلبَداءُ رای نو پدید آمدن و فی الحدیث ما عدا مما بدا ای ما الذی ظہر منک من التخلف بعد ما ظہر منک فی الطاعة وقیل ما صرفک عما کان بدا لنا من نصرتک وقیل ما بدا لک سنی فصرفک عنی
اَلجَدوُ از کسے چیزے خواستن ۔
اَلحُدَاءُ وَالحَدوُ راندن شتر بنغمہ ۔
اَلرَّدوُ کوز بازیدن گام فراخ نہادن شتر
اَلسَّدوُ سر در رفتن نہادن گام فراخ نہادن
اَلشَّدوُ سرود یا شعر گفتن یا کشیدن او از چیزے از علم فرا گرفتن ۔
اَلعَدوُ وَالتَّعدَاءُ دویدن اَلعَدوُ بگردانیدن و فا گذشتن از چیزے اَلعَدوُ وَالعُدُوُّ وَالعُدوَانُ وَالعَدَاءُ بیداد کردن و فی الحدیث لا تعدو لا تنبعی العدوة ای اصل المدة

ومنی الخلة وفی الحدیث ما عدا مما بدا وقد ذکرت معناه قبل ہذا
الغدو والغدوة بامداد کردن رفتن یا نوقت
الفدو عشی بوشیده تن طعام گذرت الارض گدوا اطلا نباتها
الندو گرد کردن قومی را در انجمن و با انجمن رفتن
وجوانمردی کردن و چرا کردن شتر میان علف وتهل
البذاء ناپاک گفتن و یعدی بعلی
الجذو بر زانو نشستن جذا جذوا ای
ثبت قائما
الحذو نعلین برابر کردن با پای حذا آن
و در برابر کسے نشستن در برابر چیزی افتادن
و فی الحدیث فحذا بہا وجوه المشرکین ای
فحثا القبضة من التراب فی حدیث آخر
فیحذون اے یقطعون الحذو ستردن
الغذو والغذاء پروردن الغذو
ودویدن آب خون شتافتن غذا البول تقطع
الہذو والہذا بیہوده گفتن
العرو آفریدن
الثرو بسیار گردانیدن و بسیار شدن
و به بسیاری غلبه کردن
الذرو وامیدن و ناامید شدن
و بشتاب رفتن و بیفتادن و وعید کردن
السرو زره و جامه از کسے و یا از چیزے بشتن
باز کردن و اندوه از کسے و ابردن مهتر شدن

الضرو تشاریدن خون از جراحت
العرو نزدیک کسی آمدن چیزی رسیدن
وعری الرجل من العرو وا العرو سترشم
بر چیزی زدن و شگفت داشتن
القرو در شهرها گردیدن
اللزو کوی بازیدن یاده وکرو الفرس خطه
بیدیه فی استقامته لا یقبلهما نحو بطنه
الہرو بعصا زدن
البزو گردنکشی کردن و یعدی بعلی
الحزو تقدیر کردن و برداشتن سراب
چیزی را و بمرغ فال گرفتن
الخزو نگاهداشتن و مقهور کردن
العزو بکسی باز خواندن العزو والمعزی
بجنگ کسی شدن واصل العزو طلب الشی
النزو والنزوان از زمین بر جستن النزاء
مصدر نزع الذکر علی الانثی یقال ذلک
فی ذوات الحافر والظلف والسباع وقلبی
ینزو الی کذا ای ینزع الیه
الخسو آشامیدن
الدسو نہان کردن و نبا بالیدن
الرسو صلح کردن و از کسے حدیث کردن
الرسو والمرسی استوار کردن چیزے
الرسو والرسو ایستادن کشتی در دریا

اَلعَساءُ وَالعُسُوُّ سخت و خشک شدن
اَلعُسِیُّ بغایت پیری رسیدن اَلعُسُوُّ
درشت شدن از کار و زفت شدن
نبات و فعل الغایة فی ہذا عسی من افعال المقاربة
و فیہ طمع و اشفاق و ہو غیر متصرف و یقال
من ہذا عسی بالکسر ایضا و الفتح اجود و النعت
من ہذا عسٍ یقال ہو عسٍ بذلک ـ
اَلغُسُوُّ تاریک شدن شب و فعل یفعل
لغة فیہ و ہی شاذة ـ
اَلفُسُوُّ معروف ـ
اَلقَسوَةُ وَالقَساءُ وَالقَساوَةُ وَالقُسِیُّ
سخت دل شدن اَلقُسُوُّ بنہر شدن سم
اَلکِسوَةُ جامہ پوشانیدن ـ
اَلحَشوُ آگندن ـ
اَلخَشوُ خرما بد بار آوردن ـ
اَلرِّشوَةُ رشوت دادن ـ
اَلعَشوُ شام دادن و شام خوردن و از
کسی اعراض کردن و عشا العشوّ اذا ضعف
بصرہ و ہما یعدیان بعن و بکلیہما فُسّر قولہ تعالی
و من یعش عن ذکر الرحمن اَلعُشُوُّ بنزدیک
آتش شدن برای بردن مع ضعف البصر
و اینکہ بالی و عشوة تصدة لیلاً ہذا ہو الاصل
ثم صار کل قاصد عاشیا ـ

اَلفُشُوُّ آشکار شدن خبر ـ
اَلقَشوُ پوست باز کردن ـ
اَلحَصوُ المنع ـ
اَلشُّصُوُّ چشم پہن باز ماندن و اذا ارتفعت
السحابة و ید المیت و رجلاہ و قوائم القربة
و المملوة قیل شصا شصیا ـ
اَلعَصوُ بعصا زدن و بستن جراحت ـ
اَلقَصوُ کرانہ اشتر و گوسپند بریدن یقال
شاة قصواء و ناقة قصواء و لا یقال جمل
اقصی و انما یقال مقصوّ و قصیّ اَلقُصُوُّ
دور شدن و النعت قاصٍ و قصیّ ـ
اَللَّصوُ الانضمام لریبة
اَلنَّصوُ موی پیشانی بگرفتن و فی الحدیث غلام
تنصون یتکلم ای تسرحون شعرہ ـ
اَلحَضوُ آتش افروختن ـ
اَلرَّضوُ غلبہ کردن بخشنودی ـ
اَلغَضوُ تاریک شدن شب ـ
اَلفَضاءُ فراخ شدن یقال مضوت علی الامر
مُضُوّا و مضاءً بگذشتم بر کارے ـ
اَلنَّضوُ جامہ و شمشیر برکشیدن قطع کردن
مسافت و زائل شدن خضاب بگذشتن تیر
اَلنَّضِیُّ سبقت کردن ستور بر دیگر ستوران
اَللَّطوُ تحریک الشیء مزعزعا و منہ الحدیث

فطا ای خطوۃ۔
اَلْخَطْوُ۔ گام نہادن۔
اَلسَّطْوُ۔ بگرفتن بعنف یعدی بالباء وحملہ بردن بعدی
وگام فراخ نہادن اسپ سطا الراعی او
علی النَّاقَۃ اذا ادخل یدہ فی رحمہا
یُخرج ما فیہا من ماء الفحل لتلقح النَّاقۃ۔
اَلْعَطْوُ۔ فراز گرفتن وغلبہ کردن کسی را
بخوض کردن در کارے۔
اَلْغَطْوُ۔ تاریک شدن شب۔
اَلْقَطْوُ۔ گام خورد نہادن از نشاط۔
اَلْمَطْوُ۔ نیک بدن ستور در سفر والترکیب
یدل علی مد فی الشیء وامتداد وفی الحدیث
انطا ای اسکت۔
اَلْبَظْوُ۔ آگندہ شدن گوشت کالخظو
والکظو لبظو وقیل البظو اتباع
الخظو ولم یبنی الفعل منہ۔
اَلْبَعْوُ۔ جنایت کردن۔
اَلضَّعْوُ۔ خزک شدن ومنہ الضعوۃ
اَلدُّعَاءُ وَالْمَدْعَاۃُ۔ بدعوت خواندن
وَالدُّعَاءُ وَالدُّعَایَۃُ۔ کالشکایۃ والدعوی
خواندن یقال دعوت اللہ لہ بالخیر وعلیہ بالشر
دعاءً وقیل فی قولہ تعالی تدعو من ادبر
وتولی ای تعذب قولہم دعاہ اللہ ای
عذبہ وہذا قول المبرد وقد جاء دعوتہ زیدا
بمعنی سمیتہ وہو فی التعدی کالاختیار۔
اَلدَّغْوُ۔ بازایستادن۔
اَلْقَعْوُ وَالْقُعُوُّ۔ گشنی کردن اشتر۔
اَلثُّغَاءُ وَالثَّاغِیَۃُ۔ بانگ کردن گوسپند
اَلرُّغَاءُ وَالرَّاغِیَۃُ۔ بانگ کردن شتر
اَلصَّغْوُ وَالصُّغُوُّ۔ بسیبیدن والغالب یفعِل یفعَل
اَلضَّغْوُ وَالضُّغَاءُ۔ بانگ کردن روباہ وگربہ
اَلطَّاغُوتُ وَالطُّغْیَانُ وَالطُّغْوَانُ لغۃ
وَالطَّغْوُ وَالطُّغُوُّ۔ از حد درگذشتن فعل
یفعِل وفعِل یفعَل لغتان فیہ ووزن طاغوت
فلعوت واصلہ فعلوت وفی الحدیث اذا فغا
ای اذا نوّر۔
اَللَّغْوُ وَاللَّاغِیَۃُ۔ نافرجام گفتن۔
تُفَاہُ۔ ای اتبعہ۔
اَلْجَفَاءُ۔ جفا کردن وقرار ناگرفتن چیزے
برجای خویش وہذا یعدی بعن۔
اَلْحَفْوُ۔ باز داشتن۔
اَلْخَفْوُ۔ بدرفشیدن برق ضعیف۔
اَلدَّفْوُ۔ تمام کردن خستہ۔
اَلرَّفْوُ۔ رفو گفتن وآرام دادن۔
اَلسَّفْوُ۔ شتافتن دررفتن ودر پریدن۔
اَلصَّفَا۔ صافی شدن وصفوۃ القدر

اَفْنَتْ صغوتها صغفت الناقة بسیار شیر شدن
اَلضَّفُوُّ وَالضُّفُوُّ - تمام شدن و دراز شدن
وَالضَّفُوُّ - بسیار شدن مال وغیره -
اَلطَّفُوُّ وَالطُّفُوُّ - بر سر آب مدن چیزے
ومر الظبی یطفو ویعفوا اذا خف علی الارض
واشتد عدوه -
اَلْعَفْوُ - جرم از کسے فرا گذاشتن یعنی بخشیدن
ونزدیک کسی شدن بامید احسان ونابدید
کردن اثر وبسیار گردانیدن اَلْعَفْوُ -
بسیار شدن ومنه الحدیث وعفا الوبر
اَلْعَفَاءُ - ناپدید شدن اثر وعفوت لہ من
المرق اذا عرفت لہ اولا واثرتہ بہ وعفوت
القدر اذا ترکت فی اسفلها شیئًا وفی الحدیث
فعفوت غفوة ای نمت نومة خفیفة والمعروف
اغفی وقلما یقال غفا -
اَلْقَفْوُ وَالْقَفُوُّ - از پے فرا شدن والقفو
صریح قذف گفتن وطعام بهین فرا مهمان دادن
اَلْهَفْوُ - بال جنبانیدن مرغ وگرسنه شدن
اَلْهَفْوَةُ الذلة وَالْهَفُوُّ وَالْهُفُوُّ - صوف
وجز آن بهوا بر شدن -
خفی الرجل فهو مخفو اصابه وجع فی البطن
اَلذَّقْوُ وَالزُّقَاءُ وَالزُّقِیُّ وَالتَّزِقَاءُ -
بانگ کردن خروس -

اَلشَّقْوُ - غلبه کردن کسے را بشقاوت -
اَلْعَقْوُ - قلب العرق القی الرجل فهو ملقو اذا عنا
اَللَّقْوَةُ - وهی داء فی الوجه -
اَلْمَقْوُ - زدینه مالیدن وروشن کردن آئینه
ودندان وشمشیر وغیره -
اَلنَّقْوُ - مغز از استخوان بیرون کردن -
اَلذَّکَا - مقصورا فروخته شدن آتش -
اَلرَّکْوُ - گناه بر کسی نهادن ومصدر رکوت
الشیء اصلحته وشددته ورکوت الحمل علی البعیر
ضاعفته وفی الحدیث ارکوا هذین یعنی اخرهما
یقال رکاه یرکوه اذا اخره -
اَلزَّکَاءُ - بالیدن کشت وزیادت شدن
وبصلاح آمدن وبناز زیستن در خصب -
وَالزُّکُوُّ وَالزَّکَاءُ - بالیدن کودک
وهذا الامر لا یزکو بفلان ای لا یلیق به -
اَلشَّکْوُ وَالشِّکَایَةُ وَالشَّکَاءُ وَالشَّکَاةُ -
وَالشَّکِیَّةُ - گله کردن -
اَلْعَکْوُ - دنبال ستور بستن وفربه رفتن شتر
والترکیب یدل علی التجمع وغلظ -
اَلْمُکَاءُ وَالْمَکْوُ - شخولیدن وَالْمَکَا مصدر
مکت استه اذا کانت مفتوحة -
اَلْبَلْوُ وَالْبَلَاءُ - الاختبار ویکون بالخیر
والشر قوله تعالی ونبلوا اخبارکم ای نکشف

وانظر وجاز ان یوضع البلو موضع الکشف لان القصد بالبلو الکشف فجاز ان یفسر بما یؤول الیہ۔

التلاوة۔ خواندن التلو والتلو۔ از پے فراشدن والتلو۔ واگذاشتن کسے

الجلاء۔ بالفتح از خانمان بیرون کردن و بیرون شدن و روشن شدن الجلاء والجلوة۔ عروس جلوه کردن وجلاها زوجها وصیفا ای اعطاها والجلاء۔ زدوده واندوه وابردن والجلاء والجلو۔ چشم روشن کردن بسرمه۔

الحلاوة۔ شیرین شدن ویقال حلا بعینی فی عینی یحلو حلاوتا وقال الاصمعی حلی فی عینی بالکسر حلا فی فمی بالفتح الحلو والحلوان کسی چیزی دادن بمعنی که کرده باشد برسم هبه وحاوت المراة وحلیت حلوة وحلیا اذا جعلت لها حلیا۔

الخلو۔ خالی شدن وگذشتن الخلوة۔ والخلاء۔ خلوت کردن با کسے یقال خلا وسعه والیه بمعنی واحد وخلوت الیہ ای تفرشتیه

الدلو۔ دلو از چاه برکشیدن وجاء الدلو بمعنی الاداء فی الشعر و آهسته راندن شتر ودلوت بغلتی الیک اذ استشفیت الیه۔

السلو۔ زائل شدن اندوه وعشق ولغه بعض فعل یفعل کلاهما بالفتح لغة فیه شاذة

الطلو۔ بستن پای بچه چهار پا که شکل دارد

العلو۔ گردنکشی کردن و بلند شدن و قوی گشتن بر کاری و بر زبر چیزی شدان و غلبه کردن بر کسی را و علاه بالسیف ای ضربه والترکیب یدل علی السمو والارتفاع مع کثرة

الغلو۔ از حد اندر گذشتن الغلاء گران شدن نرخ الغلو۔ تیر بهوا اندر انداختن تا کدام دورتر شود۔

الفلو۔ از شیر باز کردن و پروردن و شمشیر بر سر زدن۔

القلو۔ بمعدله باختن وگندم وغیره بر تابه بریان کردن وقلی الحمار الاتن ای طردها وقلت الناقة براکبها قلوا اذا تقدمت به۔

السمو۔ بلند شدن السماة۔ حمله بردن فحل بر ماده وقد سموا اذا خرجوا للصید۔

الطمو۔ بر آمدن دریا۔ و فی الحدیث تطمو الی هذه مرة ای تخضع وتذل

النمو۔ سقف پوشیدن و فی الحدیث اکبر ای نشرها و روی اکبه وعلا من ارضه نصوعا من الکوة وهی الرملة المشرفة۔

النمو۔ النماء والنمی۔

اَلحُنوُّ وَالحُنُوُّ - مہربانی کردن ویعدی بعلٰے
اَلحُنوُّ وَالحِنَایۃُ - خم دادن الماضی حَنَوتُ
وحَنَیتُ ومصدرہ الحَنیَ وحنت النعجۃ
تحنو اذا اشتہت الفحل فہی حانٍ بہا حنارہٗ
اَلدُّنُوُّ - نزدیک آمدن - اَلدَّنَاءَۃُ - ناکس
وفرومایہ شدن -
اَلرُّنُوُّ بالراء پیوستہ نگریستن ویعدی بالی -
اَلرُّنَاءُ - بانگ کردن -
اَلسُّنُوُّ - آب کشیدن آب دادن گاؤ ومیغ زمین
اَلعُنُوُّ - فروتنی نمودن ومقیم بودن بجاے
دراسیری وپدید آمدن نبات ویفعل لغۃ فی
ہذا علی الکسائی وعنوت الشیٔ اخرجتہ واظہرتہ
وعنت بہ امور نزلت -
اَلقُنوُّ وَالقِنوَۃُ - وانہادن مال وحزان -
اَلمُنُوُّ - آزمودن ومنیت لغۃ -
اَلدَّہوُ وَالدَّہَاءُ وَالدَّہَاءَۃُ وَالدَّاہِیَۃُ
داہی شدن ودہی یدہی دہیًا لغۃ فیہ -
اَلرَّہوُ رفتن بہ نرمی وآرامیدن دریا
ومیان پاے از ہم باز نہادن -
اَلزَّہوُ - کبر نمودن والماضی منہ فعل والامر
من ہذا القبیل اعنی زہی الرجل وعنی بالامر
ونتجت الناقۃ وما اشبہہا لفعل وعلی بنائہا
یزہو بہذا المعنی ومنہ زہاء وسرخ وزرد شدن
غورہ خرما ونزدیک آمدن زہ گوسپند وبرشدن
الابل زہوا اذا سارت بعد الورد لیلۃ او اکثر
وزہوتہا انا یتعدی ولا یتعدی -
اَلسَّہوُ وَالسُّہُوُّ - غافل شدن -
اَلشَّہوَۃُ وَالشَّہوُ - آرزو بردن -
اَلطَّہوُ - پختن گوشت وپشدن درزمین -
اَللَّہوُ وَالمَلہٰی - بازی کردن وہت البقرۃ
مہاتی بیاضہا صافی شدن -
اَلنَّہیُ وَالنُّہُوُّ - عن القیتی -

ومن المهموز الفاء

اَلاَلبُ - گرد کردن شتر وراندن آن یفعل
لغۃ ولشکر گرد کردن -
اَلاُبُودُ - رمیدن والقاب یفعل ویفعل
اَلاَخذُ وَالتَّاخَاذُ - فراگرفتن ویعدی بالباء
وبنفسہ ویستعمل فی معانٍ کثیرۃ منہا ان یدل
علی العقاب کقولہ تعالٰی فَاَخَذنَاہُم بِالبَاسَاءِ
وکذلک اخذتک وغیرہا ومنہا ان یستعمل
للمقاربۃ کقولہم اخذ یقول کذا ومنہا ان
یتلقی بما یتلقی بہ القسم کقولہ تعالٰی وَاِذ اَخَذَ اللّٰہُ
مِیثَاقَ الَّذِینَ اُوتُوا الکِتَابَ لَتُبَیِّنُنَّہٗ لِلنَّاسِ
اَلاَثرُ وَالاِثَارَۃُ - روایت کردن -
اَلاَجرُ - مزد دادن یفعل لغۃ ومزد درکسی دادن
وَالاَجرُ وَالاُجُورُ - استخوان برکسی درستن

والغابر يفعُل ويفعِل -
الأَمْرُ - فرمان دادن ويعدى الى المفعول الثاني
بنفسه وبالباء وحكمه كحكم الاختيار وبسيار كردن
الأَمَارَةُ والإِمْرَةُ - امير شدن والماضي
فعَل وفعُل ومصدرهما الإِمَارَةُ -
الأَبَاقُ - بگريختن -
الأُرُوكُ - مقيم شدن وچريدن شتر درخت
اراك را وپيوسته در شوره بودن وبه شدن
جراحت والغابر من هذا بالضم لا غير -
الأَلْكُ - لگام خاييدن -
الأُبُولُ - بسنده كردن چهارپاى بگياه از آب
الأَجْلُ - شور انگيختن والأُجُولُ التأخر
الأُفُولُ - فرو شدن آفتاب ماهتاب ستاره
والغابر من الإِبَاقِ الى ههنا يفعُل ويفعِل
سوى الأَلْكِ الأُجُولِ -
الأَكْلُ والمَأْكَلُ - بخوردن -
الأَمَلُ والأَمَلَةُ - اميد داشتن -
الأَهْلُ - كدخداى شدن -
الأَبْنُ - متهم كردن وفي الحديث لا تُؤْبَنُ فيه
الحرم اى لا يذكرن بقبيح كان يصان مجلسه
عن رفث القول
الأَجْنُ والأُجُونُ والأُسُونُ - گشتن
آب از حال خويش والغابر من الابل الى الاسون

يفعَل يفعُل والامر من الأَخذ والأمر والأكل
خذ ومُر وكُل ويجوز أُؤمر من الامر ايضا يدل
عليه قوله تعالى وأمُر اهلك بالصلوة وباقي الباب
على القياس وهو افعُل -

ومن المهموز الفاء والمضاعف

الأَبُّ والأَبَابُ والأَبَابَةُ - ساختن رفتن
را وعزم كردن بران والأَبُّ - دست بشمشير
زدن از بهر كشيدن -
الأَتُّ - غلبه كردن بحجت -
الأَجُّ - دويدن شتر مرغ والأَجِيجُ - زبانه زدن
آتش والأُجُوجُ - شور شدن آب والأَجُّ
خفيدن شتر مرغ -
الأَدُّ - بناليدن اشتر الشلنة وكسى با آن سيدن
الأَرُّ - جماع كردن و آتش افروختن -
الأَزُّ - بر جوشيدن ديگ والأَزُّ الأغراء
والتهييج - بيم در شدن و واهم آوردن -
الأَسُّ - مصدر أَسَّ الشاة اى زجرها
ويقال اسّ واتّس البناء اذا بناه على سلس
الأَشُّ - قيام البعض على البعض للشر لا للخير
الأَصُّ - سخت شدن -
الأَضُّ - الالجاء الاضطرار والغابر يفعُل ويفعِل شكستن
الأُفُّ - اف كردن والغابر يفعِل يفعُل -
الأَلُّ - جو زدن و صافى شدن گونه وشتافتن

الأَمُّ والأُمومُ والأَمَّةُ - امامی کردن الأَمَّ -
آهنگ کردن یقال امّمته ویمّمته بالتخفیف
سر کشتن چنانکه بجایگاه مغز رسد الأُمومة
مادر گشتن -

ومن الاجوف المهموز الفاء

الأَوْبُ والأَوْبَةُ والإِیابُ والمآبُ
بازگشتن والأُؤوب - فروشدن آفتاب
بدور آوردن وبرج آوردن ومائل گشتن
آفتاب باخر روز -
الأَوْسُ والإِیاسُ - عطا دادن والأَوْسُ
عوض دادن -
الأَوْفُ - آفت رسیدن والماضی فعل منه
یقال زرع مؤوف ومأووف -
الأَوْلُ - بازگشتن وستبر شدن انگبین ونحوه
وآل المال ای اصلحه وساسه وآل الامیر رعیته
اولا دیالا ای ساسیا واحسن سیاستها
الأَوْنُ - آهستگی ببرلی کردن ونرم رفتن -
الأَوْهُ - آه کردن -

ومن الناقص المهموز الفاء

الأُبُوَّةُ - پدر شدن الأُبُوُّ والإِبَاوَةُ پدری
الأَتْوُ والأَتْوَةُ - آمدن والغابر یأتو والمعروف
یأتی وهو متعد بنفسه وانما قال آتو سیلا وادیه
الثقل لانه حمله علی الاشراف الأَتْوُ والأُتَاوَةُ
خراج دادن الأَتَاوَةُ - بار دادن خرما وکشت
الأَثْوُ والأَثْوَةُ والأَثَایَةُ والأُثِیُّ - سخن چینی کردن
ویتعدی بالباء والغابر یفعُل ویفعِل -
الأُخُوَّةُ - برادر شدن
الأَدْوُ والأُدِیُّ - فریفتن والغابر یفعُل ویفعِل
الأَسْوُ والأَسْیُ - دارو کردن جراحت وصلح کردن
میان قوم -
الأَلْوُ - تقصیر کردن وتوانستن والأُلُوُّ ای الابطاء
الأُمُوَّةُ - پرستار شدن الأَمْوُ گربه بانگ کردن

ومن الناقص المهموز العین

اَلدَّأْوُ - ختل للار -
اَلشَّأْوُ - غمگین کردن -

ومن الاجوف المهموز اللام

اَلْبَوْءُ واَلْبُوءُ - بازگشتن اَلْبَوَاءُ قرار دادن
وهمتا بودن در قصاص ویعدی الجمیع بالباء
اَلسَّوْءُ والسُّوَاءَةُ والسَّوَائِیَةُ والمَسَاءَةُ والمَسَائِیَةُ
والمَسَائِیَّةُ - غمگین کردن وساء الشیء اذا قبح
ومنه ساء مثلا وبئس اذا قبح ومنه سیئت وجوه
الذین کفروا وسؤت به ظنا گمانی بد بردم بوی
اَلضَّوْءُ والضُّوءُ والضِّیَاءُ - روشن شدن
طاء یطوء - علی وزن قال یقول ای جاء
ذهب وطیء علی فعل منه ومن اخذه من
طوی الشامل فقد اخطاء -

المواء۔ بانگ کردن گربہ۔
النوء والتنواء۔ بگرانی برخواستن النوء گران کردن وبفتادن۔
الهوء۔ قصد بزرگی کردن و توبہ خیر ای زنتہ

باب فعل یفعل بالکسر من السالم بفتح العین فی الماضی وکسرها فی المستقبل

الترب۔ خاک بر چیزے کردن۔
الثلب۔ نقص کردن۔
الجذب۔ عیب کردن۔
الجذب۔ کشیدن واسپ کرہ از شیر باز کردن وپیشترے از راہ بگذشتن۔
الجلوب والجلب۔ پوست فرا آوردن جراحت والغابر یفعل ویفعل۔
الحصب۔ سنگ انداختن۔
الحضب۔ افروختن آتش۔
الحطب۔ ہیزم جمع کردن ہیمہ آوردن دیک کسے
الخرب۔ شگافتن پوست باگوشت و گزیدن مار
الخشب۔ آمیختن و تیز تراشیدن اول بار وشعر گفتن چنانکہ آید نہ مینوق۔
الخضب۔ سبز شدن درخت الخضاب
والخضب۔ خضاب کردن۔
الشذب۔ پوست از درخت باز کردن۔
الشطوب۔ دور شدن وفی الحدیث فشطب

المرجحة ای عدل۔
الضرب۔ شیر برہم دو شیدن و بعمل باز داشتن وضرب الصبی علیہ یسمن اذا کان یمکث یوما لا یحدث۔
الصلب۔ بردار کردن و تپ گرم شدن و یعدی بعلی
الضرب والمضرب والتضراب زدن
الضرب والمضرب۔ رفتن والضرب پدید کردن ودست کسی در مال وی زدن و بستن و یعدی بعلی وضربت عنہ ای ترکتہ وامسکت عنہ ومنہ افنضرب عنکم الذکر صفحا وضربت الارض وضربت ایضا شتر آمد برو ومنہ قولہ تعالی فضربنا علی آذانہم ای منعناہم ای یسمعوا لان النائم اذا سمع انتبہ والمعنی انماہم ومنعناہم السمع الضراب گشنی کردن شتر الضربان جستن جراحت وریش از درد۔
الضب۔ گشتی کردن و مزد دادن گشن
العصب۔ گرد آمدن شتر بر آب و فعل لغۃ فیہ و خیو بر دہن خشک شدن و یعدی بالباء و بنفسہ و سر و بستن و شاخہای درخت بہم باز بستن و بستن ران شتر تا شیر دہد وحنایہ گشتن تا بیفتد۔
العضب۔ بریدن و بعصا بزدن و دشنام دادن و یقال عضبہ اضعفہ۔

اَلْعَصْبُ - بستم بستدن و لیدے الی المفعول الثانی بعلی و بمن -
اَلْغَلَبُ وَالْغَلَبُ وَالْغَلَبَۃُ وَالْغُلُبَّۃُ وَالْغَلَبّٰی غلبہ کردن
اَلْقَسِیْبُ - بانگ کردن آب -
اَلْقَشْبُ - زہر دادن و فی الحدیث قشبنی ریحہا اسے صار ریحہا کالسم فی انفی و زہر در طعام کردن و کسے را بہ بدی یاد کردن و فی حدیث عمر من قشبنا اراد ان ریح الطیب فی حال الاحرام مقشب ان ریح النتن قشب و فی حدیث ایضاً قشبک المال ای ذہب بعقلک و الباب یدل علی شیئین احدہما جدۃ فی الشیٔ والثانی خلط شیٔ لشیٔ -
اَلْقَصْبُ - پارہ پارہ کردن گوشت و عیب کردن و نای زدن و قصب البعیر ای امتنع من شرب الماء قبل ان یروی و قصبتہ انا فہو بعیر قاصب و ناقۃ قاصب ایضا -
اَلْقَضْبُ - بریدن و بہ قضیب زدن -
اَلْقَطْبُ وَالْقُطُوْبُ - پیشانی فراہم کشیدن
اَلْقَطْبُ - آمیختن شراب بہ بیدن و گرد کردن جوال و پارہ در ہم افگندن -
اَلْقَلْبُ - بازگردانیدن و بازگون کردن و بر دل زدن و دل خرما کشیدن و سرخ شدن غورہ خرما -

اَلْكَثْبُ - فراہم آوردن و فی الحدیث اذا اكثبوكم ای قربوا منكم -
اَلْكَذِبُ وَالْكِذْبُ وَالْكَاذِبَۃُ وَالْكِذَّابُ وَالْمَكْذُوْبُ وَالْمَكْذُوْبَۃُ وَالْاُكْذُوْبَۃُ دروغ گفتن و فی ہذا الاصل اشکال وانا اوضحہ اعلم ان الكذب ضرب من القول فاذا جاز ان یتسع فی القول فیجعل غیر نطق نحو قد قالت الانساع للبطن الحقی والامتلاء الحوض و قال قطنی حسبی و ذکر ثم قال فی التفکیر و غیرہا فکذلک یجوز فی الكذب ان یجعل غیر نطق نحو كذب القراطف و كذب الصبوح و كذب العتیق و كذب علیکم الحج و ما اشبہہا و کما اذا اخبر عن الشیٔ علی خلاف ما ہو بہ کان انتفاء الصدق فیہ فکذلک كذب فی ہذہ المواضع یدل علی انتفاع ہذہ الاشیاء فمعنی كذب القراطف ای ہی منتفیۃ فاوجدوہا بالغارۃ و کذلک كذب العتیق ای لا وجود للعتیق الذی ہو التمر فاطلبوہ واذا لم تجد التمر فکیف تجدین الغبوق و معنی الجمیع ان ہذہ الاشیاء منتفیۃ ای معدومۃ لیس لہا وجود فاوجدوہا و قیل معنی الجمیع الاغراء و قیل الوجوب مما یقوی القول الاول قولہ تعالی لیس لوقعتہا کاذبۃ وضع الكاذبۃ موضع الانتفاء و تحریر

ان الباری تعالی نفی الانتفار بقوله لیس
تا فذا نفی الانتفار کان اثباتاً فیصیر التقدیر
وقعتها ثابتة و للکلام فی هذا الموضع مجال
وفی ما ذکرت کفایة۔
الکسب - کار کردن و حاصل کردن کسی چیزرا
اللتب - جامه پوشیدن و کارد در سینه ستر زدن
اللسب - گزیدن کژدم و بتازیانه زدن
النحب - گزیدن گریستن در سینه۔
النحاب النحاب النزیب - بانگ کردن
آهو قال ابن درید هو للذکر خاصة۔
النسیب والتشبیب - بپای کردن و نصب
کردن حرف و یستعمل فی الاعراب و دشمنی کردن
با کسی و یعدی باللام و سرود گفتن بر طریق
عرب هذا فی الحدیث و نصب القوم ساروا
یومهم و هو سیر لین۔
النعب والنعیب والنعبان والتعبان
والنعاب - بانگ کردن کلاغ و فعل یفعل
لغة فیه و نعب الدیک علی الاستعارة۔
الهدب - دوشیدن شتر و خرما رفتن۔
الهضب - باران بارانیدن و هضب
القوم اسی افاضوا فیه و ارتفعت اصواتهم
البلت - بریدن ...
الحلت - سر ستردن و وام گزاردن۔

الخفوت - بسیار امیدن آواز الخفات
ناگاه بمردن المخفت - پنهان راز گفتن۔
الرفت - خرد مرد کردن۔
السبت - موی تراشیدن و شنبه کردن
و بشتاب رفتن و گردن زدن و قیام کردن
جهودان بروز شنبه و ارسال الشعر عن العقص
الصلت - اسپ تاختن و جاتا بلبن یصلیت
و برق یصلت اذا کان قلیل الدسم کثیر الماء
العرت - جنبیدن نیزه و درفشیدن برق
العفت - برپیچانیدن دست تا بشکند
و شکستن سخن از لکنت۔
العمت - کروهه کردن پشم از بهر رشتن و عمته
الطعام عمتاً اذا ثقل علی قلبه۔
القرت - خشک شدن خون در جراحت
الکبت - بر روی افگندن و هلاک کردن
و خوار کردن و واگردانیدن و پیچانیدن چیزی
الکفت - فراهم آوردن و فی الحدیث
اکفتوا صبیانکم و بشتافتن و نیک راندن و بهیراندن
و صرف الشیء عن وجهه۔
اللفت - بگردانیدن و پیچانیدن چیزی
و هذا فی الحدیث۔
النحت - تراشیدن و یفعل لغة بالفتح
و قرار الحسن و تنحتون من الجبال۔

اَلنَّفِیْثُ ـ تیره انداختن و دیگ از جوشیدن
و از خشم جوشیدن ـ
اَلنَّهِیْبُ ـ کالزّبیر الّا انّه دونه وفی الحدیث
فرأیت الشیطان ینهت ای یصوّت ـ
اَلْهَبْتُ ـ بشمشیر زدن و کم کردن جاه کسی
وکلاهما فی الحدیث ـ
اَلْهَرْتُ ـ دریدن جامه و نیک بخشیدن گوشت
وطعن کردن در کسے ـ
اَلْهَفْتُ وَالْهُفَاتُ ـ تطایر الشیء لخفّته
وکلّ شیء انخفض واتّضع فقد هفت ـ
اَلثَّلْثُ ـ سوم شدن و سه یکی کردن ـ
اَلضَّبْثُ ـ سخت بگرفتن ویعدّی بالباء ـ
اَلْعَبْثُ وَالْعَلْثُ وَالْغَبْثُ وَالْغَلْثُ
آمیختن وَالْعَلْثُ ـ بیرون ناآمدن آتش
از آتش زنه فرثت کبده فرثًا ای نثرته ـ
اَلنَّفْثُ ـ دردمیدن والغالب منهما یفعل بفعل
اَلْبَجُّ ـ چوب زدن اَلْبُجْرُ ـ اَلْحَبَقُ ـ
اَلْحَدْجُ ـ پالان شتر وساز آن بر شتر نهادن
و تیز نگریستن بکسے و چیزی بکسی انداختن
و گناه کسے بر دیگرے نهادن ـ
اَلْحَضْجُ ـ بر زمین زدن و آتش برافروختن
اَلْخَلْجُ ـ نیبه فرخمیدن ولفعل لغة فیه ـ
اَلْخَنْجُ ـ کژ کردن ـ
اَلْخَبْجُ ـ بعصا زدن وَالْخَبْجُ سَوْالْحُبَاجُ اَلْحَبَقُ
اَلْخَدْجُ ـ بچه افگندن شتر پیش از وقت و
اگرچه تمام خلق شده باشد اَلْخَلْجُ ـ کشیدن
و بابرو و بچشم اشارت کردن ـ
اَلدَّبْجُ ـ بیاراستن بهار زمین را ـ
اَلدَّلْجُ وَالدَّلِیْجُ ـ بخشیدن پای از نسولی
اَلدَّمْجُ ـ پر کردن مشک ـ
اَلسَّدْبُ ـ دروغ گفتن ـ
اَلشَّرْجُ ـ بهم آوردن گوشه جوال و خشت
را خره کردن ـ
اَلضَّرْجُ ـ شگافتن ـ
اَلْعَسْجُ ـ گردن بازیدن شتر در وقت رفتن
اَلْعَفْجُ ـ بعصا زدن و جماع کردن ـ
اَلْعَمْجُ ـ زود رفتن ـ
اَلْغَنْجُ ـ غناج ساختن دلو را ـ
اَلْفَلْجُ ـ رهوار رفتن اسپ ـ
اَلْفَقْمُ ـ اندک اندک خوردن شراب بفعل فعلاً
لغة فیه فلان بحر لا ینقج ای لا ینزح ـ
اَلْفَرَحُ ـ اندوه والبردن والاسم الفرح
بالتحریک والترکیب یدلّ علی تفتح فی الشیء
اَلْفَشْجُ ـ پای از هم باز نهادن برای بول ـ
اَلْفَلْجُ ـ و انخشیدن و زمین مساحت کردن
و زینت برکسی نهادن و فی الحدیث ابج بای

ای صرع وکذلک اذا سقط من قیام وتجبت
به الارض اذا جلدت به الارض۔
المشیخ۔ بیاسختن۔
النبخ۔ الضراط۔
النتیخ۔ بچہ گرفتن از اشتر وگوسپند۔ دانچہ
بدان ماند ومنه الحدیث هل تنتج ابل قومک
ای تولدها فتلی نتاجها النتاج۔ زادن
شتر والفعل من هذا انتجت الناقة۔
النسیج۔ بافتن الغابر ینسُج وینسِج نسجت الریح
الربع اذا تعاورته ریحان طولا وعرضا تشبیها
بنسج الحائک النشیج۔ گریستن باواز و
آواز دادن مشک وخم دیگ از جوشیدن
النقخ۔ بیرون آمدن جوزه از خایه۔
النجان۔ برجستن خرگوش وفی الحدیث
فنفجت بهم الطریق ای رمت بهم فجاءة۔
الهدجان۔ نرم رفتن پیران۔
الهرج۔ بسیار گشتن وگفتن ورفتن اسپ
و در مجامعت افراط کردن۔
الفلج۔ بانگ کردن فحل۔
المنح۔ دادن المنیح لغت۔
النتح والنتوح۔ تراویدن آب از مشک و
عرق از تن۔
النضح۔ آب زدن وتشنگی نشاندن ونضحهم

بالنبل ای رموهم ونضح عن نفسه اذا دفع عنها
بحجة ونضح بالعرق ای عرق۔
النطح۔ سرون زدن والغابر ینطِح وینطَح
النکح والنکاح۔ زن کردن وشوی کردن
ومجامعت کردن۔
القلح والقلیح۔ بانگ کردن فحل وفعل
یفعل لغة فیه۔
النتح۔ بافتن وبیرون کشیدن چیزی از جای
تمدح الرجل کذب بالمسئلة وتمدح النساء الرجل
افسادهن مارد۔
الجلد۔ بر پوست زدن وتازیانه زدن
وجلدة الارض اذا اصابها الجلید وفی الحدیث
فجلد بالرجل نوما ای سقط وکان مجالد
یجلد ای یکذب۔
الحتود۔ مقیم شدن۔
الحرد۔ آهنگ کردن ومنه قوله تعالی
وغدوا علی حرد قادرین قالوا علی قصد
وقالوا علی منع من حاردت الابل اذا
قلت البانها الحرود از میان قوم بیکسو شدن
الحشد۔ فراهم آمدن۔
الحفد والحفود والحفدان
بشتافتن شتر مرغ وشتر ومردم در خدمت
وهو هذا الباب والیک نسعی ونحفد۔

اَلحِقدُ- کینه گرفتن والماضی حقد لغة
اَلخَضدُ- نیک غوردن بدو را وردن چوب وپیراستن خار ومنه فی سدرٍ مخضود وکل رطب قضبته فقد خضدته ومثل کل القثاء۔
والعنب غیرها وفی الحدیث تمارهم لم تخضد ای تاتیهم بطراوتها لم یشبها ذبول ولا انقاء قیل صوابه لم تخضد یقال خضدت الثمرة خضدا اذا غمزت ایا ما فضمرت الثمرة وانزوت
اَلرَّفدُ- یاری کردن وعطا دادن مانند تمدید ساختن شتر را۔
اَلزَّهدُ- ہلاک شدن۔
اَلزَّبدُ- عطا دادن وشیر جنبانیدن تا مسکه برآرد۔
اَلشِّرادُ وَالشُّرُودُ- رمیدن۔
اَلصَّفدُ- بند کردن۔
اَلصُّلُودُ- کند شدن آتش زنه وفی الحدیث ابیض یصلد ای یبرق ویبص بصیصا۔
اَلضَّمدُ- دارو بر جراحت بستن بفعل لغة ودو دوستکان بهم داشتن ودوروئی کردن وربما قالوا ضمدہ بالعصا ضربه بها علی الراس
اَلعَضدُ- سپکانیدن ومنه العضیدة۔
وَالعُضُودُ- بریدن۔
اَلعَضدُ- درخت بریدن العضدان
عقف رجلیه فوصب من غیر عدو۔
اَلعَقدُ وَالعُقُودُ- گره وبیع بستن وگسد بقصد خوردن وپیمان کردن والعقد ستبر شدن انگبین وغیره وفی الحدیث من عقد لحیته ای جعدها۔
اَلعَمدُ- القصد ویعدی باللام وعمدت الشیء اقمته بعماد وعمدہ المرض اسقطه والاعماد اکثر وعمدت الرکبة کثر ماؤها۔
اَلعُنُودُ- ستیزه کردن والفاعل عنید وعنود وعنود ولیعند لغة۔
اَلغَمدُ- شمشیر نیام کردن والاغماد اکثر اعاہ یفعل ویفیل
اَلفَصدُ- رگ زدن وهو متعد۔
اَلفَقدُ وَالفِقدَانُ- گم شده جستن وما فتن
اَلفَردُ- روغن در مشک گرد کردن۔
اَلقَصدُ- آهنگ کردن ویعدی بنفسه وباللام وبالی وشکستن چوب وداد کردن میانه زیستن
اَلقَلدُ- نیک تافتن رشته۔
اَلکَبدُ- بر جگر زدن وفی الحدیث کبدهم
اَلبَردُ- ای شق علیهم وضیق۔
اَلکَندُ- بریدن۔
اَللَّسدُ- شیر خوردن هو برہ از مادر فعل فعلا لغة ولیسیدن انگبین۔
اَلنَّضدُ- بر هم نهادن۔

الهرد الهرت - وزرد کردن جامه
وهذا فی الحدیث -
الجبذ - کشیدن وهو غیر مقلوب -
الحنذ - بریان کردن گوسپند ومانند آن
وبجوی آوردن اسپ سوختن آفتاب
چیزی را شمذت الناقة تشمذ اذا ای لقحت فشالت بذنبها
الفلذ - باز دادن از عطا -
النبذ - افگندن ومنه اشتقاق النبیذ -
النبذان - جستن رگ -
التبر - شکستن ومنه التبر التبار -
هلاک شدن وفعل لغة فیه -
التمر - خرما دادن -
الثمر - پخته شدن میوه وجدر الشی استیصاله
الجثر - بریدن خرما -
الحتر - اندک دادن وپیوند در دامن
خیمه دادن ونگریستن وکند شدن چشم از ستادن
الحفر - زمین کندن وشوخ گرفتن بن دندان
وفعل فعلا لغة ردیة فی هذا ولاغر کردن -
الحقر - خوار داشتن -
الختر والختور - عذر کردن ویفعل لغة
الخسر والخسارة - کاشتن وفعل یفعل لغة
وکلاهما قرابلال بن ابی بردة ولا تخسروا المیزان -
الخشر - چیزی بد از میان نیک بیرون کرد

الخطر والخطران والخطیر - دنبال برداشتن
شتر الخطران - خرامیدن جنبیدن نیزه خطران
الرجع - ارتفاعه وانخفاضه للطعن -
الخفر والخفارة - زینهار دادن وعهد
بجای آوردن -
الخمر - خمر دادن ومنه الخمور وشرم
داشتن وپوشیدن گواهی -
الذفر - الدفع -
الزبر - تهدید کردن ونبشتن -
الزخیر التنفس - بشدة وفعل یفعل لغة فیه
الزفر - برداشتن بار الثقیل واول
بانگ خر ونالیدن والاسم منه الزفرة
الزمار - بانگ کردن شترمرغ -
السفر - رفتن وموی روی برسنه کردن
ونبشتن السفارة - نیک کردن میان
قوم السفور - بسفر شدن وسفرت البعیر
بالسفار وهی حدیدة توضع علی انف البعیر
مکان الحکمة من انف الفرس وربما کان خیطا
یشد علی خطام البعیر ویدار علیه ویجعل بقیته زماما
الشخیر - بانگ کردن خر -
الصبر - شکیبائی کردن وباز داشتن
ویقال قتل فلان صبرا وحلف صبرا اذا
حبس علی القتل حتی یقتل وعلی الیمین حتی یحلف

الصَّفِیرُ - شخولیدن -
الضَّبْرُ - دسته کردن کتاب ونحوه وثب
الفرس جامعًا قوائمه -
الضَّفْرُ - تافتن رسن وبافتن گیسو ونحوه ودویدن
الطَّحِیرُ - الزحیر وهو یفعل لغة فیه عن القتیبی -
الطُّفُورُ - الوثب -
العَتْرُ والعِتْرَانُ - جنبیدن نیزه والعَتْرُ
عتیرة گشتن وهی ذبیحة کانت تذبح فی
رجب فی الجاهلیة -
العَجْرُ - گردن بر دور آوردن ومنه
الفرس به نحو عجزه فی العدو ثم قیل مرّ
الفرس یعجر عَجْرًا اذا مر مسرعًا -
العُذْرُ والعُذُرُ - معذور داشتن
ومنه الحدیث من یعذرنی من رجل ای
من یقوم بعذری ان کافأته عن سوء
صنیعه ولا یلومنی بل یلومه - العَذْرُ
افسار بر اسب کردن ویفعل لغة وختنه
کردن وبسیار عیب شدن عذره الله من
العذرة فعذر وهو معذور اذا هاج به وجع
الحلق من الدم - العَذْرُ - المنع الرد -
العُسْرُ والمعسور - وام خواستن در وقت
تنگدستی غریم ویفعل لغة والمعسور مثل
المیسور والمعقول وغیرهما لا یکون مصدرًا
عند سیبویه البتة ویتاوله علی انه صفة قال
واستغنی بهذا عن غیره وعند غیره یجوز ان
یکون مصدرًا العُسْرُ والعُسْرَانُ - دنبال
برداشتن شتر ولیکن بالبار وعسرت المراة
اذا عسر ولادها -
العَشْرُ - دهم شدن دده بکردن -
العَصْرُ - افشردن انگور وزیتون وغیره
وعصر القوم ای مطروا ومنه قوله تعالی فیه
یعصرون ای ینجون من العصر وهو المنجاة -
العَفْرُ - در خاک مالیدن کشتن دادن خرما
وعفر الزرع ان یسقی سقیة ثم یترک ایامًا
لا یسقی فاذا عطش سقی وقیل علی ذلک
العَقْرُ - پی کردن وریش کردن و[illegible]
[illegible] بریدن وفی الحدیث ان لا تعقرن [illegible]
الا لقطع [illegible] وفی حدیث آخر لا تعقرن [illegible]
[illegible] الا لمأکلة [illegible] اصله من عقر النخل وهو
ان تقطع رؤسها فتیبس -
العَکْرُ - حمله بردن بر کسی العکور والعکر
واگردیدن والغایة یفعل ویفعل -
الغَدْرُ - بیوفائی کردن -
الغَفْرُ - پوشیدن وواداشتن -
المَغْفِرَةُ والغَفْرُ والغُفْرَانُ - آمرزیدن
الغَفْرُ - داروشیدن وبار در بار دان کردن

وباسر شدن بیماری و جراحت
اَلفُدُورُ۔ الفُجُورُ و الغابر یفعِل و یفعُل
اَلفُسُرُ۔ ہویدا کردن و نظر الطبیب الی الماء
اَلفُقرُ۔ پشت کسے شکستن و فقرت انف البعیر اذا حززتہ بحدیدۃ ثم جعلت علے موضع الحز الجریر و علیہ قرمًلوی لتذلہ بذلک و تروضہ۔
اَلقُترُ۔ بوی گوشت دمیدن در وقت پختن و بریان کردن و قتر یقتُر لغۃ فیہ۔
اَلقُدرُ و القُدرۃُ و القُدرانُ و القِدرُ و القَدارۃُ۔ توانا شدن و یعدی بعلے و قدِر یقدَر لغتان فیہ اَلقَدرُ۔ تنگ داشتن۔
اَلقُسرُ۔ بستم بر کارے داشتن۔
اَلقِشرُ۔ پوست باز کردن و الغابر یفعُل
اَلقمرُ۔ قمار بردن و یفعل لغۃ عن القتیبی
اَلکسرُ۔ شکستن و ضم الطائر جناحیہ عند الانقضاض
اَلکشرُ۔ کماریدن و دندان برہنہ کردن۔
اَلکفرُ۔ پوشیدن۔
اَلنَبرُ۔ ہمہ کردن و بر داشتن۔
اَلنعیرُ۔ نعرہ زدن و در فتنہ برجستن۔
اَلنفرُ و النفورُ۔ بسفر بیرون شدن۔
اَلنفرُ۔ بیرون شدن حاج از منا۔

اَلبھرُ۔ بریدن گوشت۔
اَلھدرُ و الھدرُ۔ باطل شدن خون۔
اَلھدیرُ۔ بانگ کردن کبوتر۔ الھدرُ و الھدیرُ و التھدارُ۔ جوشیدن شراب
و الھدرُ و الھدیرُ۔ بانگ کردن شتر کشن
و ضربۃ فہدرت دیتہ ھدورًا ای سقطت
اَلھذرُ و التھذارُ۔ بسیار گفتن و الغابر یفعُل و یفعِل و فی الحدیث تہذرون الدنیا ای توسّعون فیہا۔
اَلھزرُ۔ ا لبذرُ الھصرُ۔ شکستن و فی الحدیث ثم ھصر ظہرہ ای ثناہ ثنیًا شدیدًا فی استواء من رقبتہ و متن ظہرہ ولا یقوسہ ولا یتحادب فی رکوعہ و ہصرت۔
اَلغصنُ و بالغصن۔ اذا اخذت برأسہ و املتہ الیک و فی الحدیث فہصر الی الطنہ ای ضنبۃ
اَلتّرُونُ۔ سخت شدن۔
اَلجلزُ۔ پے کردن بر جای۔
اَلجمزُ۔ دویدن و یفعل لغۃ فیہ و لکلاہما قرار الناس لولوا الیہ وہم یجمزون مکانا یجمزون
اَلجلزُ۔ پوشیدن و منہ الجنازۃ۔
اَلحفزُ۔ فاسپوختن و فاجنبانیدن۔
اَلحمزُ۔ حرافۃ الشیٔ و حمز الھم قلبہ ای حرقہ
اَلخبزُ۔ نان پختن و نان دادن و نیک راندن

والترکیب یدل علیٰ خبط الشی بالید۔
اَلضَّفزُ۔ علف در دہن تنسر کردن و جستن
وبما فی الحدیث وجماع کردن و پویہ رفتن۔
اَلعَجزُ وَ العَجزُ وَ المَعجِزَۃُ۔ ناتوان شدن
والمعجز بکسر الجیم شاذ و کذلک کل ما کان
علیٰ ہذا الوزن من باب فعل یفعل فالقیاس
مفعل بفتح۔
اَلعَنْزَانُ۔ مثنیۃ المقطوع الرجل۔
اَلعَکزُ۔ باہم آمدن۔
اَلعَرزُ۔ بیسپوختن وجز آن پای در رکاب
و از پوست خوب باشار نہادن۔
اَلغَمزُ۔ بچشم نمودن و سخت افشردن و
غمز الدابۃ من جلہا وغمزت
اَلکَبشُ۔ مثل غبطت۔
اَلغَرشُ۔ جدا کردن نصیب۔
اَلغَفرَانُ وَ الغَفرُ۔ بخشیدن۔
اَلکَنزُ۔ گنج نہادن و خرما در بار دان نہادن۔
اَللَّمزُ۔ بجور ردن و ضرب الناقۃ تحتج خففا۔
اَللَّمزُ۔ عیب کردن والغائب یقعل و یفعل
واصلہ الاشارۃ بالعین و نحوہا واللمزۃ لمزاۃ ای
ضربہ ودفعہ۔
اَلنَّبزُ۔ لقب نہادن
اَلنَّفرَانُ۔ بالفارسی جستن۔

اَلہَمزُ۔ حرف را ہمزہ کردن و افشردن و
عیب کردن و ہمزہ ہمزاً مثل لمزہ لمزاً۔
اَلجُلُوسُ وَ المَجلِسُ نشستن و الجلس
بنجد شدن۔
اَلحَلسُ۔ باز داشتن۔
اَلحَدسُ۔ برگمان گفتن و بشدن رزمین
نا بصیرت و بیفگندن و فرو خوابانیدن شتر و حدس
بسہم ای رمیت بہ۔
اَلخَلسُ۔ ربودن۔
اَلخَمسُ۔ پنجم شدن و پنج بکردن۔
اَلدَّفسُ۔ الضرب بالرجل وقیل العدۃ فی الصدر
بالرجل۔
اَلسَّدسُ۔ ششم شدن شش بکردن۔
اَلضَّرسُ۔ دندان بر تیز نہادن و جز آن بزدیلہ
چاہ بسنگ و ضرسہم الزمان ای شتد علیہم الضروس
فی النفوس و قن موتہ۔
اَلطَّلسُ اَلطَّمسُ محو کردن۔
اَلعَبسُ وَ العُبُوسُ۔ روی ترش کردن۔
اَلعَکسُ۔ باز داشتن المذکار سخت و سخت
بگرفتن چیزے۔
اَلعَدسُ۔ بشدن در زمین ضرب بدایت
و بگمان گفتن و شدۃ الوطی۔
اَلعَفسُ الحبس والابتذال ایضا وسوق الابل

من الصالح

اَلْعَكْسُ۔ رد کردن آخر الشئ فی اوله و بینی شتر با دست وی بستن تا رام شود و منه الحدیث اعکسوا انفسکم ای ردعوها و کفوها و شیر برغور دیختن

اَلْعَلْسُ۔ شراب خوردن۔

اَلْغَرْسُ۔ درخت نشاندن۔

اَلْغَطْسُ وَالْغَمْسُ۔ باب فرو بردن۔

اَلْفَرْسُ۔ گردن فرو شکستن و اصل الفرس ثم عمیر کل قتل فرسا و قد نهی عن الفرس فی الذبح و هو کسر عظم الرقبة قبل ان یبرد۔

اَلْفَطْوُسُ وَالْفَقُوْسُ۔ بمردن الفقس خایه تباه کردن مرغ۔

اَلْقَبْسُ۔ کسے را علم آموختن و آتش دادن و طلب کردن آن۔

اَلْقَرْسُ۔ سخت شدن سرما و افسردن آب۔

اَلْقَلْسُ۔ قی کردن و کمانداختن شراب۔

اَلْكَبْسُ۔ انباشتن و جائے ناگاه بغارت و درگرفتن سر در جامه فرو بردن۔

اَلْكَدْسُ۔ اسرع المتنقل فی السیر للعطاش ایضا و فی الحدیث و مکدوس فی نار جهنم ای مدفوع یقال تکدس الانسان علی راسه اذا دفع من ورائه فسقط

اَلْكَنُوْسُ۔ در آشیان شدن آهو گوزن و نیز گاوی

اَللَّبْسُ۔ پوشیده کردن قوله ولیلبسوا علیهم دینهم بفتح الباء و یجوز ان یکون لغة غیر مشهور و یجوز ان یراد به شدة المخالطة فی دینهم فتشبه بلبس الثوب فحمل علیه۔

اَللَّطْسُ۔ الوطی الدقیق الشدید۔

اَلْمَلْسُ۔ نکاس کردن در بیع و باز ستدن

اَلنَّبْسُ۔ سخن گفتن و یستعمل فی النفی یقال ما نبس بکلمة

اَلنَّقْسُ۔ بچشم کردن۔

اَلنَّمْسُ۔ پوشیدن راز گفتن با کسے۔

اَلْهَجْسُ۔ چیزے در دل افتادن۔

اَلْهَرْسُ۔ کوفتن و منه الهریسة۔

اَلْهَلْسُ۔ لاغر کردن و رجل ملهوس العقل اے مسلوبه و قد هلس۔

اَلْهَمْسُ۔ آواز نرم دادن۔

اَلْحَرْشُ۔ صید کردن سوسمار و منه الحدیث نیفر من الحرش یعنی الخدیعة و خراشیدن۔

اَلْحَفْشُ۔ آب دویدن از مطهره و گرد کردن والفرس یحفش ای یاتی بجری بعد جری و هم یحفشون علیک ای یجتمعون و یتألبون۔

اَلْخَنْشُ۔ صید کردن و ویده و در آوردن

اَلْخَدْشُ۔ خراشیدن۔

اَلْخَرْشُ۔ شلة الکسب ایضا۔

اَلْعَمْشُ۔ افزون شدن۔

اَلْغَبْشُ۔ تاریک شدن شب۔

اَلْقَرْشُ۔ گرد کردن و کسب کردن

بہ سُمِّیت قریش وہی فی الاصل دابّۃٌ فی البحر۔
اَلقَمْشُ۔ فراہم آوردن از جا بجا۔
اَلکَدْشُ۔ الخَدْشُ والکسب واللسوق الشدید
اَلخَدْشُ ثُمَّ التَّنْشُ۔ چیزے بمنقار از جائی
بیرون کردن ومانتشتُ منہ شیئاً ای ما اصبت
اَلنَّکْشُ۔ آب ہمہ بکشیدن از چاہ۔
اَلہَبْشُ۔ الجمع والکسب۔
اَلہَرْشُ۔ درجستن سگ یقال ہرش القوم
وہو ان تہیج کوا و یغلی بعضہم علی بعض۔
اَلحَرْصُ۔ دریدن جامہ در کوفتن۔
اَلحِرْصُ۔ آرزوے والنعت حریص وفعل یفعل
فیہ لغۃ قلیلۃ۔
اَلخَبْصُ۔ خلط الشیء بالشیء ومنہ الخبیص عمت
السماء عصاً دام برقہا۔
اَلعَفْصُ۔ رشتہ بر سر شیشہ بستن۔
اَلعَقْصُ تافتن موے۔
اَلغَلْصُ۔ قطع الغلصمۃ غمصًا ای استصغرہ
ولم یرہ شیئاً یقال غمص فلان النعمۃ اذا لم یشکرہا
وغمصت علیہ قولاً قالہ ای عبتہ علیہ وہو مغموص
علیہ ای مطعون فی دینہ وفَعِلَ یفعل فعلاً وفعلا
لغۃ فی ہذا الترکیب عن الفارابی وغیرہ والاخبار
تدل علی الکسر منہا قولہ وغمص الناس والغمص
... الخلق۔

اَلفَرْصُ۔ بریدن وتنگا فتن و بہ فریضہ زدن
اَلقَبْصُ۔ بسر انگشتان فراگرفتن والقبص
الخفۃ والنشاط والنعت قابص عن الفارابی
واوردہ الجوہری فی باب فَعِلَ بالکسر قال ومصدرہ
اَلقَبَصُ والنعت قابص قلص الظل ای نقص الماء
ای ارتفع فی البئر والتقلصُ ای انزوت والثوب
ای انزوی بعد الغسل ومصدر الجمیع
القُلُوصُ والتقلص انضمام شیء بعضہ الی البعض
اَلقَنْصُ۔ صید کردن۔
۸ اَلنُّکُوصُ والنَّکِیصُ والنَّکَصَانُ۔
بگشتن عن الفعل ویفعل لغۃ
اَلنَّمْصُ۔ موی برشتہ از روی بکندن
زن ومنہ الحدیث لعن اللہ النامصۃ۔
۹ اَلجَرْضُ۔ فرو بردن آب دہن بر اندوہ
خشم ولیدی بالبار ویقال ہو یجرض بنفسہ
ای یکاد یقضی۔
اَلحَبْضُ۔ تیر در پیش تیر انداز افتادن وحق
کسی باطل شدن وکم شدن آب چاہ۔
اَلحَفْضُ۔ چوب خم دادن چیزی از دست فگندن
اَلخَفْضُ۔ فرو داشتن آواز وخوش عیش
گردانیدن وگشتن ونرم رفتن شتر وخفض کردن
حرف وہو فی الاعراب بمنزلۃ الکسر فی البناء
فی مواضعات النحویین والخافض

الرُّبُوضُ - فرو خفتن گاو و گوسپند و آرمیدن
وسگ ومنه الحدیث فاربض فی دارهم ظبیا قیل
اقم فی دارهم آمنا لا تبرح کانک ظبی فی کناسه
قد امن حیث لا یری انسیا وقیل امره ان یهم
کالمتوحش لانه بین ظهرانی الکفرة فمتی رابه منهم
نفر عنهم شاردا الربوض فی الکبش کالبروک فی الجمل
الرَّفْضُ - پراگنده کردن شتر در چراگاه
الرُّفُوضُ - پراگنده شدن ایشان -
الرَّمْضُ - گوسپند با پوست در زیر خاکستر
وسنگ کردن تا پخته گردد و پیکان در میان دو سنگ
نهادن و بران کوفتن تا تنگ گردد والفعل یفعل لغة
العَرْضُ - پیش آوردن یقال عرض له امر کذا وعرضت له الغول
وعرضت [illegible] عرضا لکن ابی زید و عرض ان فلان فما
عرضت او ما عرضت له عرضت الیحان جیبتان و
آشکارا کردن عرضه کردن بدل دادن وعرض الرجل
اذا اتی العروض وهی مکة والمدینة وما حولها وعرضت
الناقة اذا اصابها کسر او آفة -
العَرْضُ - پر کردن و گم شدن و شتیار زدن [illegible]
الفَرْضُ - فریضه کردن و عطا دادن و حل
الفرض الحزنی الشیء یقال فرضت الزند والسواک
الفُرُوضُ - پیر شدن گاو و یفعل لغة فیه
القَبْضُ - بشتافتن و منه صافات و یقبضن
فی هذا القولین و بشتاب راندن و فرا گرفتن پنجه -

و تنگ کردن و قبض فلان ای مات فهو مقبوض
القَرْضُ - بگشتن از چیزی و منه تقرضهم ذات
الشمال ای ناحیة الشمال و شعر گفتن و بریدن
نباخن بیراهی و بریدن موش جامه و پاداش دادن
والترکیب یدل علی القطع کرضت الناقة اذا
لفظت من رحمها ماء الفحل کرضا
النَّبَضَانُ والنَّبْضُ - جنبیدن رگ -
الثَّلْطُ - مصدر ثلط البعیر اذا القی بعره رقیقا
وهو فی الحدیث -
الخَلْطُ - دروغ گفتن و سر ستردن و منه
خبط عشوا [illegible] خبطت الرجل اذا انعمت
علیه من غیر معرفة بینکما -
الخَرْطُ - راندن دارو شکم را و منه الحدیث
خرط علینا الاحتلام ای ارسل و در چرخ
بردن چوب و منه رجل مخروط اللحیة ای
فیها طول من غیر عرض -
الخَلْطُ - آمیختن -
الخَمْطُ - گوسپند بی پوست بریان کردن
الرَّبْطُ - بستن والفعل یفعل و یفعل -
الشَّمْطُ - آمیختن -
الضَّبْطُ - نگاهداشتن -
الضَّرْطُ - الحبق -
الغَبْطُ - کشتن بهیمه بی علت و شگافتن -

ددروغ گفتن بے عذر و فی الحدیث ان یغبطوا
ضروع الغنم ارا دلا یغبطوا ای لایعقروھا
فید موھا من الغبط۔
الغنط۔ الغمط ویستعمل فی الغنم
الغبط۔ بر مجیدن گوسفند تا فربہ ہست یانہ
الغبطۃ والغبط۔ نعمت کسی آرزو بردن
بے آنکہ ازوے چیزے برود بخلاف الحسد۔
القسوط۔ بے دادی کردن۔
الھنط والکشط۔ چیزے ازروی چیزے
دا بردن وکشطت البعیر کشطا نزعت جلدہ
والاتقال سلخت۔
اللبط۔ اللنج فی جمیع احکامہ فی الحدیث النبی
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فتشطھا اللہ بالجبال ای
ارسج من الارض الجبال فصیرھا اوتاداً لھا قال الدرید
اللشط۔ تحرک الشئ تبطلہ۔
النخیط۔ باد از سینہ برآوردن۔
النشط۔ اززمینی بزمینی شدن ومنہ قولہ تعالی
والناشطات نشطاً یعنی النجوم تنشط من برج
الی برج ولبستن رسن بگرہے کہ آسان باز شود
وکشیدن دلو از چاہ بے بگرہ وبھذا فسر
والناشطات نشطاً ومعناہ الملائکۃ تنشط
ارواح المومنین کما تنشط الدلو من البیر فالنشط
الجذب بالکین والنزع بخلافہ۔

النقیط۔ بدمیدن بینی بیز ولغۃ فی النفیت
الھبط۔ فرود آوردن وکاستہ کردن بہاو
آخر بلدن الھبوط۔ فرود آمدن ویفعل بالضم
لغۃ ایضاً ومنہ قراۃ الاعمش لما یھبط من
خشیۃ اللہ وکاستہ شدن بہار آن۔
الھرط۔ درعرض کسے افتادن۔
الھمط۔ الظلم والخبط والاخذ بغیر ایضاً
العلظ والکنظ۔ سختی رسیدن وسختی رسانیدن
القرظ۔ پیراستن ادیم برگ سلم۔
اللفظ۔ گفتن واز دہن بنداختن۔
الرجوع والرجعی والمرجع۔ بازگردیدن
الرجع۔ بازگردانیدن الرجاع۔ وانمودن
شترکہ بچہ دار دو بندادن سجع والرجعان
جواب نامہ باز فرستادن۔
الرضع والرضاع والرضاعۃ شیرخوردن
النزوع۔ کشیدہ شدن ویعدی بالی القتال
نزع الی بیہ فی الشبہ ای ذھب بانہ ایستادن
ویعدی بعن۔ النزع۔ برکندن چیزے
ومنہ قولھم فلان فی النزع ای فی قلع الحیاۃ
وکمان کشیدن والنزاع آرزومند گشتن
ویعدی بالی ونزعت الخیل اذا جرت طلقا ای شوطا
الجخف۔ تکبر کردن والجخیف۔ الصوت
من الجوف وھو اشد من الغطیط وھو فی

الحدیث و جذف الطائر جدوفا اذا کان
مقصوصا فرأیته اذا طار کانه یرد جناحیه الی
خلفه و جذف السفینة ضربها بالمجذاف۔
الجذف۔ بریدن مرغ و شتافتن در رفتن
و جذف الطائر مثل جذف۔
الجزف۔ بگزاف کردن فارسی معرب۔
الحذف۔ بیفگندن چیزی سوی کسی انداختن۔
الحرف۔ کسب کردن از بهر عیال و
حرفت الشئ عن وجهه حرفا۔
الحصف۔ خرمای بد از میان نیک بیرون کردن
الحلف والحلف والمحلوف۔ سوگند خوردن
الخذف۔ سنگ انداختن بانگشت۔
الخسف۔ بزمین فرو بردن۔ الخسوف
بزمین فرو شدن و چشم بیسر فرو شدن و بگرفتن
ماه و فی الحدیث خسف لهم عین الشعری استنبط
لهم عین الشعراء حتی دلّ الطریق الیه و هو ماخوذ
من الخسیف و خشف الانسان خشفا من
الخشفة و هو الحسّ والحرکة و خشف الثلج و ذلک
فی شدة البرد و تسمع له خشفة عند المشی۔
الخصف۔ برهم نهادن و نعلین و انچه بدان ماند
دوختن الخصاف۔ ناهه بچه بیفگندن شتر
فهی ناقة خصوف۔
الخضف۔ الضرط۔

الخطف۔ ربودن و خطف اصح و افصح
الخطفان۔ زود رفتن شتر۔
الخلف۔ آب کشیدن۔
الخناف۔ ان یلوی البعیر انفه من الزمام قلبه
خفّ یده الی وحشیه ایضا الخانف الذی
یشمخ بانفه من الکبر و منه ابو مخنف لوط ابن یحیی
من نقلة السیر۔
الدلیف۔ گام خورد نهادن و دلفت
الکتیبة فی الحرب ای تقدمت الدلف
نرم رفتن پیر۔
الذرفان۔ سست رفتن الذریف
والذروف والذرفان والتذراف
رفتن اشک۔
الرضف۔ داغ کردن بسنگ و شیر و
دیگ گرم کردن بران۔
الرزف۔ بشتافتن۔
الشنوف والشفوف الصدف والصدوف
بگشتن۔
الصرف۔ بگردانیدن و تزئین الحدیث
بالزیادة فیه و صرف الدراهم بالدنانیر معروف
الصریف۔ جرست کردن دندان شتر و در
سرای و گردنای و بکره چاه۔
الصراف والصروف۔ بگشتن آمدن سگ

الذبق - موے برکندن -
الزلق - موی ستردن وبخیزانیدن ومنہ
قرا لیزلقونک بفتح الیاء زلقت الفرس ثلاثا
فی قوائمہ الاربع -
السبق والسباق - پیشی گرفتن -
السرق والسرقۃ - الاول بفتح الراء و
الثانی بکسرہا دزدی کردن تقول سرق
منہ مالا وربما قالوا سرقہ مالا -
الشفق - درفاکردن وبمعنی الصفق تصفق
البیع والبیعۃ رایتہ فی الحدیث وجہہ ان السین
قد تبدل بمکان الصاد مع القاف وہو حرف معدودۃ
السلق - بزبان آزردن ومنہ سلقوکم
بالسنۃ حداد ای جہروا فیکم بالسوء من القول
وخایہ کوانزہ کردن ویکبارہ گوشتہ جوال درہم
افگندن وستان بازافگندن وبانگ کردن
ومنہ الحدیث لیس منا من حلق وقیل معناہ
ان تمرش المرأۃ وجہہا وتشکگ وجیب کردن
جنری فی الحدیث وقد سلقت لی فواہنا ای
خرج بہا السلاق -
الشہیق والشہاق والشہوق -
عند بعضہم آخر بانگ خر وفعل الفعل لغۃ
فیہ ویقال شہق فلان شہقۃ فمات ای صاح
صیحۃ والاصل شہق ارتفع ومنہ الشاہق -

حلق صوتہ حلقی الی آخر الحدیث ۱۲

الصفق والتصفاق - واگردانیدن -
والصفق - چشم فروخوابانیدن وفرو فراز کردن
ودست برہم زدن بیع یا بہ بیعت وبعدہ باللام
الصفق - الضرب الذی یسمع لہ صوت
یقال صفقتہ الریح وصفقت العود اذا حرکت اوتارہ
الصلق - آواز بلند برداشتن وبعصا زدن -
الطفوق والطفق - دریستادن درکاری
العتق والعتاق والعتاقۃ - آزادشدن
والنعت عتیق وعاتق والعتق - ازپیش شدن
اسپ وتنگ شدن پوست آدمی پس از زفتی -
العذق - کسی را بعیبی معروف کردن وبریدن
شاخ خرما وباربیاوردن اذخر -
العروق - بشدن در زمین -
العرق - شگافتن زمین بکاوند -
العفق - تازیانہ وعصا زدن وبسیار گشتن
کردن وسرعۃ الایراد وکثرتہ والحبق ایضا
الغسقان والغسوق - دویدن آب از چشم
وزردآب از جراحت الغسوق تاریک شدن چشم
الغنق - تازیانہ زدن ومنہ الحدیث وفی
بالدرۃ ای ضربنی ضربا خفیفا وان ترد الابل کل ساعۃ
الفلق - دربستن وہذہ لغۃ متروکۃ
الفلق - شگافتن -
اللفق - بہم باز دوختن -

اَلمَزقُ - سرگین افگندن مرغ والغابر یفعل ویفعل ودریدن -

اَلنُّطقُ وَالمَنطِقُ - سخن گفتن -

اَلنَّعِیقُ وَالنُّعَاقُ وَالنَّعقَانُ وَالنَّعقُ بانگ بر گوسپندان زدن اَلنَّعِیقُ بانگ کردن کلاغ

اَلنَّهِیقُ وَالنُّهَاقُ - بانگ کردن خر وفعل یفعل عن الفارابی لغة فیه -

اَلحُبکُ - نیک بافتن واستوار کردن -

اَلحَتکُ وَالحَتَکَانُ - گام خود نهادن شتافتن

اَلحَرکُ اَلحُرُوقُ لحُشکُ وَالحُشُوکُ گرد آمدن شیر در پستان وحرکة ظهیر للضرورة

اَلحُشُوکُ - گرد آمدن مردمان بسیار بار شدن ضرما بن وضعیف شدن باد والحشك اندک بار شدن آسمان -

اَلسَّبکُ - گداختن سیم وجز آن از ان چیزی ساختن

اَلسَّفکُ - اشک وخون ریختن والغابر یفعل ویفعل -

اَلشَّبکُ - اَلخَلطُ - والتداخل -

اَلعَتَاءُ - بادوسیدن بوی ویعدی بالباء -

اَلمُلکُ - بالضم پادشاه شدن ومنه قری بملکنا اَلمِلکُ وَالمَلکُ وَالمِلاکُ - بالحرکات الثلث خداوند شدن ومنه قری بملکنا وحکی بالضم فی هذا المصدر عن الاخفش اَلمَلکُ

بالفتح زن کردن ونیک سرشتن آرد -

اَلنَّزکُ - طعنه زدن بالکنیزک وطعنه کردن کسے

اَلهَتکُ - پرده دریدن -

اَلهَلَاکُ وَالهُلُوکُ وَالمَهلِکُ وَالمَهلَکُ وَالمَهلُکُ وَالتَّهلُکَه وهذه من نوادر المصادر - والهلاکوت نیست شدن یفعل ویفعل لغة فیه وعلی هذا قرا الحسن وابن اسحق ویهلك الحرث والنسل وله وجهان احدهما ان یکون شاذا کابی یابی والثانی ان یکون من باب فعل یفعل غیر انه استغنی عن ماضیه بهلک اَلهَلکُ هلاک کردن فی لغة تمیم

اَلبَتلُ - جدا کردن -

اَلتَّبلُ - تباه وبیماری کردن عشق کسی را وتبله الدهر اے افناه -

اَلثَّملُ - بریق شراب خوردن -

اَلجَزلُ - بریدن -

اَلجُفُولُ - شتافتن اَلجَفلُ - شتابانیدن وفی الحدیث جفل سمکا ای القی ورمی به -

اَلحَبلُ - دام فرو کردن -

اَلحَدلُ - ستم کردن -

اَلحَسلُ - الرذل -

اَلحُفُولُ - گرد آمدن وپر شدن آب وشیر در پستان وپاک وا نشتن هکذا ویعدی بنفسه وبالیاء وبمن

نیک باریدن باران وزدودن۔
اَلْحَمْلُ۔ برداشتن اسپ وپشت ومنہ وسائمہ یوم القیمۃ حملاً اَلْحَمْلُ۔ بارداگشتن زن ومنہ حملت حملاً خفیفاً وحمایہ بردن ویعدی بعلیٰ وبار کشیدن وکسی را برستور خود نشاندن وحمل علیٰ نفسہ فی السیر ای جہدہا فی ذٰلک الحالۃ یا بیدائی کردن۔
اَلْخَبْلُ۔ ناقص عقل واعضا گردانیدن۔
اَلْخَتْلُ۔ فریفتن۔
اَلْخَزْلُ۔ بریدن وفی الحدیث مشی تخزل ای تفکک فیہ۔
اَلْخَسْلُ الحسل الخصل والخصال النصل
اَلشَّحِیْلُ وَالشُّحَالُ۔ الصوت الذی یدور فی صدر الحمار۔
اَلصَّہِیْلُ وَالصُّہَالُ وَالتَّصْہَالُ والصاہلۃ بانگ کردن اسپ۔
اَلْعَبْلُ۔ برگ از درخت فاگرفتن ورسن تافتن وپیکان در تیر نشاندن۔
اَلْعَدْلُ۔ داد کردن ویعدی بعلی وبرابر کردن چیزے ویعدی الی المفعول الثانی بالباء اَلْعُدُوْلُ۔ بگشتن ویعدی بعن۔
اَلْعَزْلُ۔ عزل کردن از زن ویعدی بعن وجدا کردن ومعدول کردن۔

اَلْعَسْلُ۔ بالتحریک وَالْعَسَلَانُ بوئیدن اَلْعَسَلَانُ۔ جنبیدن نیزہ۔ اَلْعَسْلُ انگبین در طعام کردن والغابر یفعل ویفعل۔
اَلْعَضْلُ۔ مصدر عضلت الکلاب والجراد از وارکب بعضہا بعضاً فی الصفاد۔
اَلْعَقْلُ وَالْمَعْقُوْلُ۔ خردمند گشتن ودریافتن وَالْعَقْلُ۔ دیت دادن وہو متعد ودیت از کسی دادن ویعدی الی المفعول الثانی ابعن وقصاص را دست بداشتن از بہر دیت یقال عقلت لزید دم عمرو فہذا وہو الفرق بین عقلتہ وعقلت عنہ وعقلت لہ ولنگ شتر با دست لبستن وقبض آوردن وار وشکم را وموے را بشانہ کردن۔ اَلْعُقُوْلُ۔ برکوہ شدن از بزکوہی
اَلْغَزْلُ۔ رشتن۔
اَلْغَسْلُ۔ بشستن۔
اَلْفَتْلُ۔ تافتن وباز گردانیدن۔
اَلْفَصْلُ۔ جدا کردن ومنقطع کردن خصومت اَلْفُصُوْلُ۔ از جای برفتن۔ اَلْفِصَالُ وَالْاِفْصَالُ۔ از شیر شتر باز کردن۔
اَلْقَرَہَانُ۔ العرجان۔
اَلْقَصْلُ۔ بریدن وخوید دادن ستور۔
اَلْقَطْلُ۔ بریدن۔
اَلْقُفُوْلُ۔ خشک شدن۔

اَلنَّكْلُ - بند كردن و تاخير كردن در دام -
اَلنُّزُوْلُ وَالْمَنْزِلُ - فرود آمدن يقال
نزلتهم و نزلت بهم و نزل الرجل اى زكم و
النُّزُوْلُ - بنا آمدن -
اَلنَّسَلَانُ وَالنَّسْلُ - شتافتن -
اَلنَّطْلُ - نطول بر خويشتن ريختن و فى الحديث
و اقلنا هم خمسين جلا من بنى هاشم اى
خلفنا لهم خمسين على البراءة والنفل صلة تقفى
سميت اليمين فى القسامة نفلا لان القصاص ينفى بها
اَلْهَتْلُ وَالْهَتَلَانُ وَالتَّهْتَالُ - باران باريدن
اَلْهَدْلُ - جامه و جز آن فرو گذاشتن الهديل
بانگ كردن قمرى و انچه بدان ماند از مرغان
اَلْهَزْلُ - لاغر كردن و هزل گفتن الهزال
لاغر شدن والماضى فُعِلَ -
اَلْهَطْلُ وَالْهَطَلَانُ - ريختن باران تنك
يقال سحاب هاطل و هطل -
اَلْبَزْمُ - دندان پيشين بر جاى نهادن و شيئ
شتر والفعل منهما يفعل و يفعل -
اَلْبَسْمُ - كم خنديدن -
اَلْبُغَامُ - بانگ كردن آهو و گاو و شتر
و بغمت الرجل اذا لم تفصح له عن معنى ما تحدثه
اَلثَّرْمُ - دندان پيشين كسى شكستن -
اَلثَّلْمُ - رخنه كردن -

اَلْجَذْمُ وَالْجُذُوْمَانُ - عن الازهرى بريدن
اَلْجُرْمُ - گناه كردن - الجرم كسب كردن
والنعت فاعل و فعيل و بريدن بار خرما
و موى گوسپند -
اَلْجَزْمُ - ساكن كردن حرف و بريدن
و پر كردن مشك بريدن خرما و خرص كردن آن
اَلْجَلْمُ - بريدن و گوشت فرا گرفتن كه بر
استخوان باشد -
اَلْحَتْمُ - واجب كردن و محكم كردن كار -
اَلْحَذْمُ - دادن -
اَلْحَرْمُ - گرم كردن -
اَلْحَذْمُ - بشتاب خواندن و منه الحديث
اذا اقمت فاحذم و بريدن و كل شئ اسرعت
فيه فقد حذمته -
اَلْحَرْمُ وَالْحِرْمَةُ وَالْحَرِيْمَةُ وَالْحِرْمَانُ
بى روزى كردن -
اَلْحَزْمُ - استوار كردن و تنگ بر ستور بستن
اَلْحَسْمُ وَالْحُسُوْمُ - بريدن و پيوسته داغ كردن
اَلْحَشْمُ - بخشم آوردن و تشوير دادن -
اَلْحَشْمُ - الجبن -
اَلْحَطْمُ - شكستن يقال حطمته السن
اذا اسن -
اَلْخَتْمُ - مهر كردن و قرآن تمام كردن ختم الله بخير

اَلخَذْمُ - بریدن -
اَلخَزْمُ - تباه کردن بخیه وبریدن و کم کردن وازراه بگشتن خزمت البعیر خزما بالخزامة وہی حلقة من شعر تجعل فی وترة انفہ و یشد فیہا الزمام وخزمت الجراد فی العود نظمتہ
اَلخَشْمُ - اندرون بینی شکستن -
اَلخَصْمُ - غلبہ کردن کسی را بخصومت وہذا شاذ لان القیاس ان یکون ہذا من باب فعل یفعل ومنہ قرا حمزة وہم یخصمون -
اَلخَطْمُ - مہار کردن وفی الحدیث آخر وتاتی الکافر فتخطمہ ویقال الخطم ہنا الاثر علی الانف لما یخطم البعیر بالکی -
اَلدَّرْمُ وَالدَّرَمَانُ - گام خورد نہادن ونرم رفتن ستور -
اَلدَّسْمُ - ناپیدا شدن نشان -
اَلرَّتْمُ - شکستن -
اَلرَّثْمُ - مصدر رثمت انفہ اذا کسرتہ حتی ادمیتہ ورثمت المراة انفہا بالطیب طلتہ ولطختہ
اَلرَّدْمُ - رخنہ برآوردن یا درجامہ پارہ دادن
اَلرَّسْمُ - فوق الذمیل -
اَلرَّضْمُ - سنگ برہم نہادن و شوریدن زمین از بہر کشت وخوشتیتن برزمین افگندن شتر ورضم بہ الارض ای جلد بہ الارض -

اَلزَّلْمَانُ - بریدن یقال زلم اللہ انفہ عن الازہری یقال زلمت الحوض فہو مزلوم ملاءتہ حابیة کالتغب المزلوم
اَلسَّلْمُ - پوست پیراستن بسلم -
اَلشَّتْمُ - دشنام دادن -
اَلشَّرْمُ - شکافتن واندک دادن -
اَلصَّدْمُ - بہم واکوفتن وکار ہی صعبت رسیدن
اَلصَّرْمُ - بریدن وسخن کسی بریدن بریدن بار خرما
اَلصَّلْمُ - گوش وبینی ازبن بریدن وانچہ بدان ماند
اَلطُّسُوْمُ - الطموس علی القلب -
اَلظَّلْمُ وَالمَظْلَمَةُ - بیداد کردن والظلم مصدر ظلم الوادی اذا بلغ الماء منہ موضعا لم یکن بلغہ قبل ذلک وظلمت البعیر اذا نحرتہ من غیر داء وظلمت القوم اذا سقیتہم اللبن قبل ان یروب ویخرج زبدہ الارض اذا لم تکن محفورة قط فحفرتہا وفی الحدیث فلم یظلما ای لم یعد الاعنہ والرکیب عند اہل اللغة یدل علی وضع الشئی غیر موضعہ -
اَلعَتْمُ - درنگ کردن وتاریک شدن شب
اَلعَثْمُ - کژ وادربستن شکستہ وکژ وادربستہ شدن ویعثم لعصم الشارفیہ لغة عن الازہری عن الفراء
اَلعَذْمُ - دندان گرفتن وملامت کردن
اَلعَزْمُ وَالعَزِیْمَةُ وَالعَزِیْمُ وَالعُزْمَانُ ول کاری نہادن یقال عزمت علیک یعنی اقسمت علیک

اَلعُصمُ - طمع کردن وکسب کردن -
اَلعُصمَۃُ - المنع -
اَلعُصمُ - الکسب فی الحدیث عصم ثبنیۃ
الیسار قیل الصواب عصب ای یبس وقیل عصم
الشریق لغیہ عصب وامدای لصق
اَلعَکمُ - رہن بند بربستن شتر وچشم داشتن
وعکمت المتاع شددتہ والبعیر مشددت علیہ
العدل وعکمت الرجل العدل اذا عکمتہ لہ
نتل جانبتہ الناقۃ ای حلبتہا -
اَلعَلمُ - لشگافتن آب -
اَلغَثمُ والغذمُ - بسیار دادن -
اَلغسوۃ - تاریک شدن شب -
اَلغَشمُ - بیداد کردن شکستن -
اَلفَدمُ - فدام بربستن -
اَلفَصمُ - شکستن بے جدائی کردن -
اَلفطامُ - از شیر باز کردن والترکیب
یدل علی قطع شئ عن شئ -
اَلقتوم والقتامۃ - سیاہ شدن -
اَلقثم والقذم - النذم -
اَلقرم والقرمۃ - ان یاکل الصبی والبہم
اول ما یاکلان و القرم ان یقطع جلیدۃ
من انف البعیر لاتبین ثم تجمع افترک علی انفہ
للسمۃ کانہا زینۃ ونۃ -

اَلقسم - واخشیدن واندیشہ کردن کار
تا چون کنی -
اَلقشم - چشیدن طعام بلا میان بردن کردن
اَلقصم - شکستن یا بہ کردن -
اَلقطم - چشیدن وانہ دان -
اَلقلم - ستم و ناخن بیدن -
اَلکدم والکدام - گزیدن
اَلکزم - معید لزم شیئا بقدم فیلا ی
کسرہ واستخرج ما فیہ لیا کلہ -
اَلکسم - تفقیتک الشئ الیابس بیدک -
اَلکتم - از بن بریدن بینی -
اَلکظم - خشم فرو خوردن - اَلکظوم
نشنیوار نازدن شتر -
اَلکلم - جراحت کردن ومنہ قری تکلمہم
اَللثم - دہن بند بربستن وشکستن شتر
سنگ را بپای وخوابانگوہ بشنکستن اشتم
اَللدم - برزدن ویارہ بربامہ دوز
والباب یدل علی العاق شئ بالشئ بمر بافتہ
اَللطم - الضرب علی الوجہ بباطن الراحۃ -
اَللفم - بینی بند بربستن -
اَلنخم والنخیم - الزحیر والتنحنح
اَلنسیلم والنسمان - وزیدن باد -
اَلنظم - پیوستن -

اَلنَّغْمُ - سخن پنهان گفتن والغاب يفعل ايضا
اَلنَّقِمُ والنَّقْمُ - خشم گرفتن يعنى بعلى وكراهيت داشتن چيزى والماضى منهما نَقِمَ بالكسر ايضا
اَلْهَيْمُ والهُيُومُ والهَتْمُ - دندان پيشين شكستن -
اَلْهَتْمُ - القتم -
اَلْهَدْمُ - ويران كردن -
اَلْهَذُّ - القطع والاكل فى سرعة -
اَلْهَزْمُ والهَزِيمَةُ والهَزِيمَى - شكستن لشكر
اَلْهَشْمُ والهَضْمُ والهَضِيمُ - شكستن ومنه الهاضوم اذ يهضم الطعام اى تركنه -
اَلتَّبْنُ - كاه دادن كسى را -
اَلثَّبْنُ والثِّبَانُ - دامن بر دوختن -
اَلثَّفْنُ - مصدر ثَفَنَتْهُ الناقة ضربته بالثفنات وفى الحديث فجعل يَثْفِنُهَا بيد يطردها -
اَلثَّمْنُ - هشت كردن وهشتم شدن -
اَلْحَفْنُ - كسى را چيزى اندكى دادن -
واصل الحفن جمع الشى فى كفّ او غير ذلك ولا يكون الا من الشى اليابس كالدقيق ونحوه
اَلْخَبْنُ والخِبَانُ - بكناره چيزى بر داشتن وخبنت الطعام اذا غيبته واستعددته للشدة
اَلدَّفْنُ - در زير خاك كردن -
اَلدَّبْغُ - پيمودن وبزانو زدن شتر كسى
اَلدَّقُّ - پاى كوفتن -

اَلسَّفْنُ - پوست باز كردن ومنه السفينة وهى فعلية بمعنى فاعلة
اَلشَّتْنُ - جامه وجز آن بافتن -
اَلشُّفُونُ - بدنبال چشم نگريستن يعنى بنفسه وبالى -
اَلصَّبْنُ - قدح شراب هديه وجز آن از كسى بگردانيدن كه نوبت او باشد وگفته زدن كعبتين
اَلصُّفُونُ - قدم بهم باز نهادن ومنه الحديث كنا صفونا بسه پاى ايستادن بر كناره سم چهارم وفى الحديث وصفن ثيابه فى سرجه اى جمعها -

ن

اَلضَّبْنُ - باز داشتن -
اَلضَّفْنُ - پاى بر نشستنگاه كسى پا زدن وبدست وپاى زدن شتر وضفنت بالاثر الارض اى ضربتها -
اَلطَّبْنُ - آتش در زير خاك كردن تا نميرد
اَلطَّبَانَةُ والطَّبَانِيَةُ والطُّبُونُ - الفطن
اَلْعَجْنُ - آرد سرشتن وعجن الرجل اذا نهض معتمدا على الارض من الكبر
اَلْعَدْنُ - مقيم بودن بجاى وبعيد بالبا ومنه جنات عدن وعدنت البلد توطنته -
اَلْعَطْنُ - پوست در غور كردن تا نرم شود
اَلْعُطُونُ - سيراب خوردن شتر وخسپيدن

والغابر یفعل ویفعل —
الغَبْنُ — زیان آوردن بر کسے در بیع و شرا
وغبنت الثوب والطعام مثل خبنت —
الغَصْنُ — شاخ بریدن —
الغَمْنُ — باز داشتن —
الفَتْنُ والفُتُونُ — در فتنه افگندن و فتنه شدن
الفِتْنَةُ والمَفْتُونُ — آزمودن لغة فتن
سوختن —
القُبُونُ — پنهان شدن در زمین —
القَفْنُ — گوسپند کشتن از سوی قفا —
الكَبْنُ — باز گردیدن آب دلو و منه
الحدیث کبن عن غیر شیء ای تناهی و کبنت
الشیء ثنیته وهو مثل الخبن —
الكَفْنُ — پشم دوختن —
اللَّبْنُ — بعصا یا بسنگ زدن —
المَتْنُ — بر شانه زدن —
الهَتْنُ والهُتُونُ والتهتان — باران
واشک باریدن —

ومن المضاعف

التَّبَابُ والتَّبُّ — هلاک شدن و زیانکار شدن
الحُبُّ والمَحَبَّةُ — دوست داشتن و هذا
شاذ لانه لا یاتی فی المضاعف یفعل بالکسر
الا و یشرکه یفعل بالضم اذا کان متعدیا ما خلا هذا الحرف

الدَّبُّ والدَّبِیبُ — نرم رفتن —
الذَّبِیبُ — هواسیدن لب از تشنگی
الزَّبِیبُ — نزدیک گشتن آفتاب بفرو شدن
الشَّبَابُ والشَّبِیبَةُ — بالیدن کودک —
القَسِیبُ — رفتن آب و خون اندک اندک
ومنه جاء فلان تقصب لثاته اذا اشتد حرصه على الشیء
الغُبُوبُ — آنکه یک روز تب آید و دیگر روز نه
وگنده شدن گوشت —
الغِبُّ — روزی آمدن و روزی نه و شب
گذاشتن یقال غبت الامور ای صارت الى اواخرها
القُبُوبُ — خشک شدن گوشت و پوست
ضمر ما و جراحت —
القَبِیبُ — دندان بهم زدن شیر و العقوبة القضا
النَّبُّ والنَّبِیبُ والهَبُّ والهَبِیبُ —
بانگ کردن بز نر از بهر گشنی —
الشَّتُّ والشَّتَاتُ — پراگنده شدن —
الكَتِیتُ — بانگ نرم کردن شتر و جوشیدن
دیگ کوزه نو کردن در آب کنی —
الهَتِیتُ — بانگ کردن شتر بچه —
الدَّثُّ — باران آمدن اندک اندک —
الرَّثَاثَةُ والرُّثُوثَةُ — کهنه شدن جامه و مانند آن
الغَثَاثَةُ والغُثُوثَةُ — لاغر شدن گوشت یفعل
لغة فیه و تباه شدن سخن الغث والغثیث و تباه شدن جراحت

اَلْمَثُّ وَالْمَثِيثُ - تراویدن خیک -

اَلثَّجُّ وَالثَّجِيجُ وَالثُّجُوجُ - ریخته شدن آب و خون بسیار

اَلْجَخِيخُ - گرد جستن باد -

اَلدَّجِيجُ وَالدَّجِيجَانُ - نرم رفتن ابوسے

اَلضَّجُّ وَالضَّجَاجُ وَالضَّجِيجُ وَالضَّجَّةُ وَالضَّجِيجُ بانگ کردن -

اَللَّجَاجُ وَاللَّجَاجَةُ - ستیهیدن ستیزه کردن وفعل افعل لغة والمصدر من هذا اللَّجَجُ ایضا

اَلنَّجِيجُ - خون وریم دویدن از ریش -

اَلسُّحُوحُ وَالسُّحُوحَةُ - فربه شدن گوسپند

اَلصِّحَّةُ - تندرست شدن والنعت صحیح وصحاح

اَلْفَحِيحُ - بانگ کردن مار وافعل لغة -

اَلْحُوحُ - کهنه شدن جامه -

ومنه الحدیث کان اذا سجد جَخَّ وفی الحدیث آخر کان اذا صلی جَخَّ قیل معناه تحول من مکان الی مکان وقیل رفع بطنه عن الفخذ وخوّی -

اَلْوَخِيخُ - درخشیدن اخگر -

اَلْفَخِيخُ - بخست کردن خفته -

اَلْحَدُّ - سخن گفتن بحقیقت - اَلْحَدُّ - بزرگ شدن در چشم کسے اَلْجِدَّةُ - نو شدن شمشیر

اَلْحَدُّ وَالْحِدَّةُ - تیز شدن شمشیر اَلْحَدُّ وَالْحِدَّةُ - تیزی کردن بر کسے -

اَلسَّدَادُ وَالسُّدُودُ - راست شدن قول

اَلْفَدِيدُ - بانگ کردن وخرامیدن -

اَلنَّدُّ وَالنِّدَادُ وَالنُّدُودُ - رمیدن شتر

اَلْهَدِيدُ - بانگ کردن بافتادن دیوار وغیره

اَلْفَذُّ - تنها شدن -

اَللَّذَاذَةُ وَاللَّذَاذُ - خوش شدن -

اَلتُّرُورُ - بیفتادن والغابر یفعل ویفعل وفی الحدیث فاتا ادرکک الی تتخذلک حریرة -

اَلْخَرُورُ - اَلتُّرُورُ - اَلْخَرِيرُ - بانگ کردن آب

اَلزَّرِيرُ - درفشیدن چشم در سر -

اَلصَّرِيرُ - صریر کردن قلم ودر وپالان شتر ومحمل ونحوه فاما قراءة ابن عباس فصرهن الیک بکسر الصاد مشددة الراء مفتوحة ومعناه قطعهن فهی شاذة لتعدیها وقراءة عکرمة فصرهن بالضم الصاد والراء مشددة جارت علی القیاس -

اَلطُّرُورُ - اَلتُّرُورُ - وغابره مثله -

اَلْعِرَارُ - بانگ کردن شترمرغ وبعضهم یابی ذلک ولا یجیز الاعاره اَلْعَرُّ - گرگن شدن

اَلْغَرَارَةُ - غافل شدن -

اَلْفِرَارُ - گریختن -

اَلْقَرُّ وَالْقَرِيرُ - بانگ کردن ماکیان

اَلْقَرَارُ وَالْقُرُورُ - آرام گرفتن والغابر یفعل ویفعل والکسر افصح -

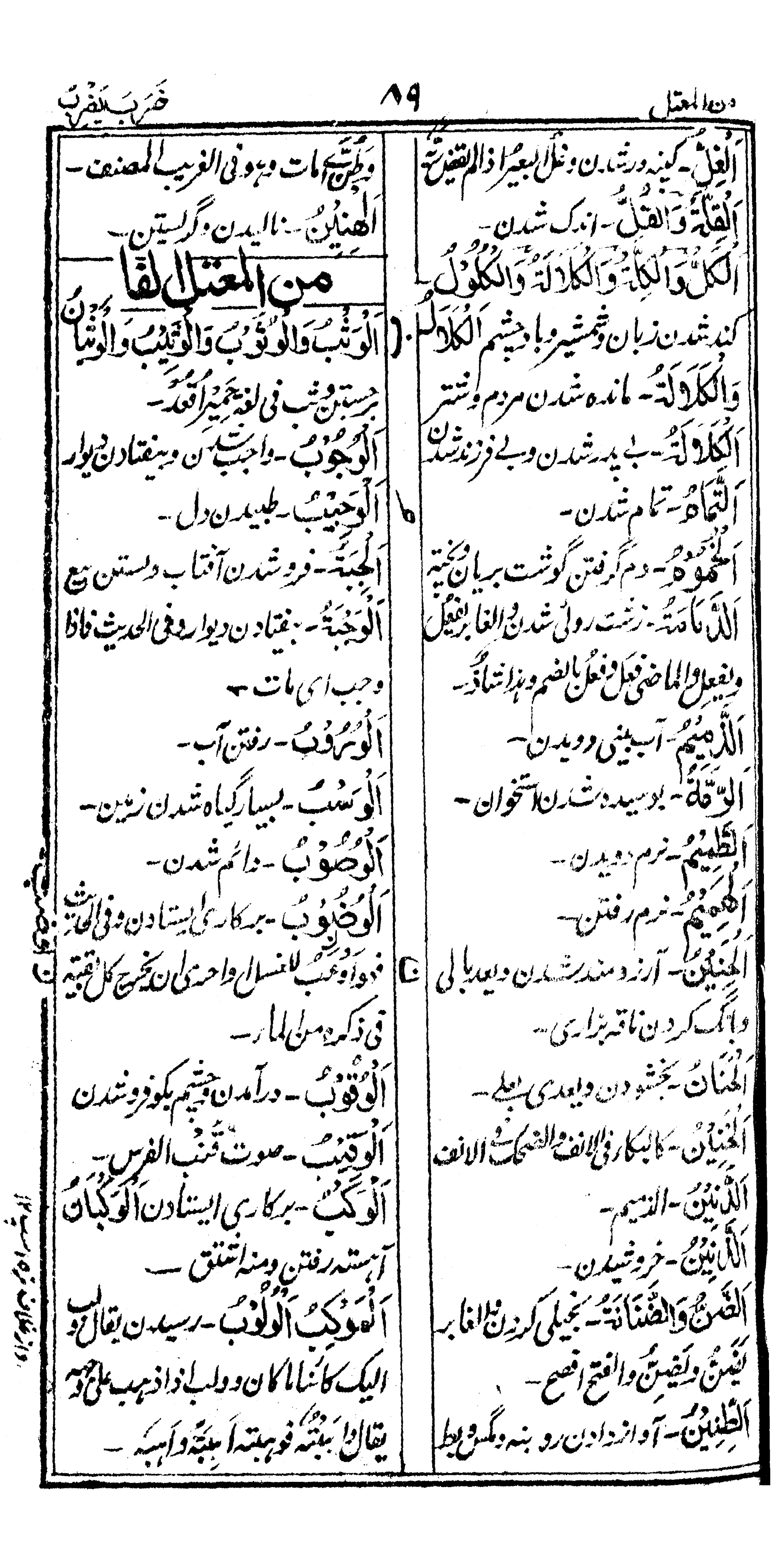
اَلْكَرِيرُ - صوت کصوت المخنوق -

اَلْهَرِيْزُ - زنوئيدن سگ اَلْهَرُّ وَالْهَرِيْرُ
دشوار داشتن چيزے و يفعل فيه لغة عن
المبرد اندوه در دل ريخ
اَلْعِزُّ وَالْعَزَازَةُ - عزيز شدن اَلْعِزُّ
وَالْعِزَّةُ - قوى شدن و فعل يفعل لغة
فيه وضعيف شدن عن الفارابى و قال عزّ
علىّ ما اصاب فلانا اى اشتد -
اَلْعَزِيْزُ - دويدن ريم از جراحت -
اَلنَّزِيْزُ - بانگ كردن آهو و دويدن
اَلْحَسُّ - بخشودن و فعل يفعل لغة فيه
اَلْحُشُوْشُ - خشك شدن بچه در شكم والماشيه
فعل وقيل فعل -
اَلْفَشِيْشُ - بانگ كردن مار بپوست
اَلْكَشِيْشُ - ستاده بانگ جوشيدن غوره خود در
زمين آب برد -
اَلْهَشُّ وَالْهُشُوْشُ - سست شدن -
اَلْبَصِيْصُ - درفشيدن -
اَلشُّصُوْصُ - اندك شدن شير شتر و سخت شدن بنش
اَلْفَصِيْصُ لغة فى اَلْكَصِيْصُ الحركة
والانتوار من الجهد -
اَلْبَضَاضَةُ وَالْبُضُوْضَةُ - نازك پوست
شدن و فعل يفعل لغة فيه
اَلنَّضِيْضُ - تراويدن آب

اَلْغَضَاضَةُ وَالْغُضُوْضَةُ - نازه شدن
و فعل يفعل لغة فيه -
اَلنَّضِيْضُ وَالْبَضِيْضُ - و يقال خذ
ما نض لك من دين اى تيسر و فى الحديث
ما نض اى ما صار ورقا او عينا و فى حديث
آخر ما نض من الهم اى ما ظهر و حصل من اثمانها
اَلْغَطِيْطُ - بخست كردن خفته و غيره و غط
البعير غطيطا هدر فى الشقشقة و فى الحديث
فغطنى اى خنقنى و اصل الغط الضغط الشديد
و منه الحديث الآخر فغط حتى ركض برجله
اَلْقَطُّ - گران شدن نرخ و فى الحديث -
فبجّ اظهر اى صبها صبا واسعا يقال بجّ
المطر بيجّ اذا اشتد ورى بالتاريقال
تعّ شى بالفتح اذا قاء ارادق فهما بالبطحاء
اَلْجُفُوْفُ وَالْجَفَافُ - خشك شدن الغاية
يجفّ ويجفّ الجفوف - از كار شدن
موى از بے روغنى -
اَلْحَفُّ - ساده كردن بروت و شرحه
الفرس وغيره حفيفا اذا سمعت دوى جريه
اَلْخِفَّةُ - سبك شدن در خدمت شتافتن
اَلْجُفُوْفُ - اندك شدن عن الجوهرى
و بزودى رفتن عن الفارابى -
اَلدَّفِيْفُ - نرم رفتن و پريدن مرغ

برروی زمین و فی الحدیث یوکل ما دف
ای ما حرک جناحیه فی الطیران کالحمام ونحوه۔
الذفیف۔ زود رفتن عن الفارابی۔
الرّفّ والرّفیف۔ درفشیدن لون
و نبات از سیراب۔
الزّفیف۔ شتافتن مردم و شتر مرغ و شتر
الشّفّ۔ افزون آمدن۔
الشّفوف والشّفف۔ تنک شدن جامہ۔
الشّوق۔ گداختہ شدن۔
العفّ والعفّة والعفافة والعفاف۔
باز ایستادن از زشتی۔
القفوف۔ موی بر تن خاستن و خشک
شدن جامہ و نبات و جز آن
الهفیف۔ زود رفتن۔
اللّفّ والالتفاق۔ الحق واجب شدن
و سہم او راست شدن۔
الحفیق۔ صوت الفرج۔
الفرج۔ الرّقّة باریک شدن۔
الرّقّة۔ تنک شدن۔
النّقیق۔ آواز دادن جوشیدن دیگ
وفی الحدیث لظنوا بهم نقیق۔
النّقیق۔ بانگ کردن غوک و کشتہ دم ماکیان گویند
النّوک۔ احمق شدن۔

الرّکّة والرّکّ کالکہ سست شدن۔
البلّ۔ بہ شدن از بیماری۔
الجلال والجلالة۔ بزرگ قدر شدن
الحِلّ والحلال۔ حلال شدن و بیرون آمدن از احرام
الحلال۔ واجب شدن وام وعقوبت و
یعنی پایان و بیرون آمدن از حرمت الحرم
وزن از عدة الحلّة والحلول بجایگاه
رسیدن کہ گشتن و سہ انجار وابود للحلول
حالہ بودن وام۔
الدّلّ والدّلال۔ ناز کردن۔
الذّلّ والذّلّة والمذلّة۔ خوار شدن
الذّلّ۔ رام شدن۔
الزّلّ والزّلیل والمزلّ۔ بلغزیدن قدم
الزّلل۔ ذلت افتادن در سخن اے الزلول
آمدن سیم و زر گفتن
الغلول۔ دم گرفتن گوشت پختہ یا خام
یفعل لغة ایضا والاسر قوی اے الصّلیل
آواز دادن آهن ونحوه۔
الضّلال۔ ضایع شدن ہلاک شدن
الضّلالة والضّلول۔ گمراہ شدن
والغابر یضل فهذه لغة نجد وهی الفصیحة و
یَضِلّ وهی لغة اهل العالیة وفی الحدیث
لعلی اضلّ الله ای اغیب عن عذاب الله

الغل - کینه ورشیدن ونغل البعیر اذا لم یقض ریّه
القلة والقل - اندک شدن -
الکل والکلة والکلالة والکلول
کند شدن زبان وشمشیر وباز چشم الکلال
والکلالة - مانده شدن مردم وشتر
الکلالة - بے پدر شدن وبے فرزند شدن
التمام - تمام شدن -
الخموم - دم گرفتن گوشت بریان وپخته
الذامة - زشت روئی شدن والغابر یفعل
ویفعل والماضی فعل وفعل بالضم وهذا اشتاذ -
الذمیم - آب بینی رویدن -
الرمة - پوسیده شدن استخوان -
الطمیم - نرم دویدن -
الهمیم - نرم رفتن -
الحنین - آرزومند شدن وبعید بالی
وبانگ کردن ناقه بزاری -
المنان - بخشودن وبعید بیلے -
الخنان - کالبکار فی الانف والضحک فی الانف
الذنین - الذمیم -
الانین - خروشیدن -
الضن والضنانة - بخیلی کردن والغابر
یضن ویضن والفتح افصح -
الطنین - آواز دادن رویینه ومگس وبط

وطن ای مات وهو فی الغریب المصنف -
الهنین - نالیدن وگریستن -

من المعتل لفا

الوثب والوثوب والوثیب والوثبان
برجستن ووثب فی لغة حمیر اقعد -
الوجوب - واجب شدن وبیفتادن دیوار
الوجیب - طپیدن دل -
الجبة - فرو شدن آفتاب دستین بیع
الوجبة - بیفتادن دیوار وفی الحدیث فاذا
وجب ای مات -
الوروب - رفتن آب -
الوسب - بسیار گیاه شدن زمین -
الوصوب - دائم شدن -
الوضوب - بر کاری ایستادن وفی الحدیث
فدوا وعب لانفسال واحد ای ان تخرج کل تهیبه
فی ذکره من المال -
الوقوب - درآمدن چشم بکو فرو شدن
الوقیب - صوت قنب الفرس
الوکب - برکاری ایستادن الوکبان
آهسته رفتن ومنه اشتق -
الموکب الولوب - رسیدن یقال و
الیک کائنا ما کان وولب اذا ذهب علی وجهه
یقال ابتته فوهبته ابتته واهبته -

الوقت - پدید کردن وقت تقول وقته
فهو موقوت اذا بيّنت للفعل وقتا يفعل فيه ومنه
قوله تعالى كتابا موقوتا اى مفروضا فى الاوقات
الولت - بکاستن -
الولث - العهد بين القوم يقع من غير قصد
او يكون غير موكد وهو فى الحديث ولعصا زد
الودھ - خون کشادن ستور و نیک کردن
میان گروہے -
الوسیج - دویدن شتر -
الوشیج - بہم درشدن -
الولوج والالجة - در آمدن -
الوھج والوھجان - درخشیدن -
الوضوح - ہویدا شدن و روشن شدن
الوتد والتدة - میخ زدن -
الوجود الوجدان - یافتن وفعل یفعل
لغة فیه وهذه لغة تمیمیة اخت لها و نہی لک
لغة عامریة وجدها و وجد الشیٔ عن عدم
فهو موجود و لا یقال وجده -
الموجدة والوجدان خشم گرفتن -
الوجد - اندوہگین شدن - الوجد
والوجد والوجد والجدة توانگر شدن
الوحد والحدة والوحدة - یگانه شدن
الوخد والوخید والوخدان پویدن شتر

الورود والورود - آمدن بآب الورود
حاضر آمدن و وردته الحمی وردا فهو مورود
من الورد -
الوطد والطدة - استوار کردن طده
الی الارض مثل وهصه وهمضه الی الارض وفی
الحدیث طدنی الیک ای ضمنی الیک من
وطد یطد قال ابو علی فی مصدر وطد وتد
طدة وتدة وکسروا اوطدا وتدا الا انه ان بین
ثقل وان ادغم التبس -
الوعد والعدة والموعودة والموعد
والمیعاد - وعده کردن ویقال عدته خیرا
ووعدته شرا فاذا اسقطوا الخیر والشر قالوا فی
الخیر الوعد والعدة - وفی الشر الایعاد و
الوعید ویتعدی الی مفعولین ویجوز ان یقتصر
علی احدهما -
الوغد والغدة - خدمت کردن -
الوفد والوفود والوفادة - نزد سلطان
شدن برسولی -
الوقود - بالفتح عن ابن جنی وهو شاذ
والوقود والوقدان والوقد والقدة
افروخته شدن وکدکده ای قصد قصده
الولادة - زادن -
الوقذ والقذة - الضرب بالخشبة حتی یسترخی

دیشرف على الموت وشاةٌ موقوذةٌ قتلت
بالخشبة ويقال وقذه النعاس اذا غلبه وفي
الحديث فوقذ النفاق اي سكنه وكسره وفي
حديث آخر فيقذه الورع اى يسكنه —
الوَقْذ والقِذَة — كم كردن وكينه كردن
وطاق كردن —
الوَقْر — بسيار گشنى كردن شتر —
الوَجْر — دارو بگلو فرو كردن ومنه الحديث
فوجرته بالسيف اى طعنته —
الوِزْر والزِرَة — گناه بر داشتن فيقول
منه وزر يزر ووزر يوزر ووزر يوزر
فهو موزور وزر انما جاء في الحديث مازورات
لكان ماجورات ولو افرد لقال موزورات
ووزرت فلانا اى غلبته —
الوَشْر — روشن كردن دندان وتنكا كردن
آن وهو في الحديث وبريدن چوب ساز اره —
الوُعُورَة — درشت شدن زمين وگرم شدن
الوَفْر والفِرَة — تمام كردن —
الوُفُور — تمام شدن وبسيار شدن —
الوُقُور — خانه نشستن —
الوَقار والقِرَة — بآرام شدن وفعل يفعل
فيه لغة والنعت منهما وقور الوَقْر — گران كردن
گوش وشگافتن استخوان —

الوَكْر — در آشيانه شدن مرغ وپر كردن مشك
ووكرت الناقة والاغارة الوكرى وهي
عدو فيه نزو وكذلك الفرس —
الوَخْز — در سپوختن سوزن وسنان ونحوهما
وناثير كردن سپيدى در موئے —
الوَعْز — در ايستادن بر نهادن يعدى بالى
الوَكْز — مشت بر زنخ زدن وفاتوليدن
اى از خويشتن دور كردن —
الوَهْز — الضرب بثقل اليد وفي الحديث
اذ الناس يهزون الاباعر يقال وهزته اذا دفعته
وفي الحديث نهى عن الوجس وهو ان يكون
الرجل مع جاريته والاخرى تسمع حسه —
الوَدْس — پنهان كردن وپوشيده شدن
چيزے بر كسے —
الوَطْس — شكستن وضرب الشديد بالخف وغيره
الوَقْس — گرگرفتن شتر —
الوَكْس — النقص والنقصان ايضا يقال
وكس في تجارته اذا خسر فيها الوكسان —
فراخ رفتن شتر —
الوَهْس — شدة السير والاكل والوطى —
والدق والسّر والنميمة —
الوَرْش — بر طعام خوردن طفيلى كردن
الوَبِيص — درخشيدن —

اَلوَقصُ - گردن شکستن -
اَلوَهصُ - چیزی سست را شکستن و چیزی را
نیک سپردن بپای فی الحدیث و هصه اللّٰه
کانه رمی به و غمزه الی الارض -
اَلوَخصُ - طعنه زدن چنانکه در جوف نفت نیفتد
اَلوَمضُ والوَمِیضُ والوَمَضَانُ
درفشیدن
اَلوَبطُ والوُبُوطُ - ضعیف رای شدن
وفعل یفعل فعلا لغة ایضا -
اَلوَخطُ - آمیختن سپیدی با موی و نیزه زدن
چنانکه بگذرد و در و در رفتن -
اَلوَسطُ والسِّطَةُ - در میان شدن و منه
قوله تعالی فوسطن به جمعا -
اَلوَقطُ - بیفگندن و فی الحدیث قط
فی راسه سے و ضع راسه و منه اه بالنطار
اراد ثقل راسه -
اَلوَهطُ - شکستن -
اَلوَشظُ - پاره استخوان شکستن و سوراخ تیر
محکم کردن بکازا -
اَلوَعظُ والعِظَةُ والمَوعِظَةُ - پند دادن
اَلوَکظُ - الدفع والزبن -
اَلوَجفُ والوَجِیفُ والوَجَفَانُ -
پوئیدن ستور اَلوَجِیفُ - تپیدن دل

وقف الرجل اذا ضرب بنفسه الارض وکذلک البعیر
اَلوَخفُ - خطمی بهم زدن تا درهم شود -
اَلوَدفُ - چکیدن پیه و آب از نار -
اَلوَرفُ والوَرِیفُ - فراخ شدن و
یستعمل فی الظل الوَرِیفُ والوُرُوفُ
والوَرفُ - درفشیدن نبات از تازگی -
اَلوَزِیفُ - شتافتن در رفتن و منه قوله تعالی
فاقبلوا الیه یزفون مخففة -
اَلوَصفُ والصِّفَةُ - پدید کردن نشان
اَلوُصُوفُ - نیک رفتن شتر
اَلوَظفُ - قید شتر تنگ کردن از پی فرو شدن
اَلوَقفُ - واداشتن و وقف کردن و وقفته
علی ذنبه ای اطلعته علیه الوُقُوفُ - و ایستادن
اَلوَکفُ والوَکِیفُ والتَّوکَافُ - چکیدن
آب از سقف و دلو و نحوها و فی الحدیث تم وکفوا
عن عمل الهمزی قصروا عنه و تقعوا ما نوذ من وکف
و هو النَّقصُ -
اَلوَهفُ والوَهِیفُ - برگ بیاوردن
درخت والوَهفُ - قیمی کلیسا کردن
و فی کلام قتادة کلما وهف لشئ ای عرض
اَلوَدقُ - باریدن نزدیک شدن و بعد
بالی و انس گرفتن و بعد بالباء و بکشتن امدن
خداوند ستم -

اَلوَرْقُ - برگ از درخت فرا گرفتن و
برگ بیاوردن وی -
اَلوَسْقُ - گرد کردن وراندن برداشتن
اَلوَشْقُ - قدید کردن -
اَلوَعِیْقُ وَالوُعَاقُ - آواز دادن شکم
اسپ چون بدود -
اَلوَلْقُ - روان گشتن زبان در دروغ و
منه اذ تلقونه بالسنتکم ویشتاقون سبکسر
اَلوَرَکُ - بن پیکان بستن ووکنه و رکا
جعلته حیال ورکی -
اَلوَثَاثُ - خفیف کردن تیب مردم را -
اَلوَبْلُ - باران نهیب بزرگ قطره باریدن
ومنه انند وبلا شدیدا -
اَلوَجْلُ - غلبه کردن کسی را برفتن در
کل وسل فلان اذا رغب ومنه اخذت اهبلته
اَلوَشَرَانُ - چکیدن -
اَلوَصْلُ - عطا دادن وَالوُصْلُ -
وَالصِّلَةُ - پیوستن وپیوسته شدن —
اَلوُصُوْلُ - رسیدن یعدی بالی ووصل
ای ادعا دعوی الجاهلیة وهو ان یقول
یال فلان ومنه قوله تعالی الا الذین یصلون
الی قوم قیل معناه یتصلون بهم یدخلون
فیما بینهم بالحلف والجوار والاتجار

اَلوَغْلُ - ناخوانده نزدیک شرابخواران رفتن
اَلوُغُوْلُ - درمیان درختان نهان شدن
اَلوُقُوْلُ - بر کوه شدن -
اَلوَکْلُ وَالوُکُوْلُ - کسی را باز گذاشتن
وکاری باکسی گذاشتن وکلنی لهم ای دعنی
اَلوَهْلُ - فزع شبه هلک الی الشیء وانت ترید غیره
اَلوَشْمُ - شکستن وزدن ودویدن الکعیب
یدل علی جمع وتحجیع یقال ثم لها من الوشیمة -
اَلوُجُوْمُ - خاموش گشتن از اندوه یا از
خشم وجمت وجمه ای قصدت قصده -
اَلوَخْمُ - بگرانی کسی را غلبه کردن -
اَلوَسْمُ وَالسِّمَةُ - داغ کردن وَالوَسْمُ
غلبه کردن به نیکوئی -
اَلوَشْمُ - دست بسوزن کنده کردن -
اَلوَصْمُ - شکستن ومعیوب کردن ووصمت
الشی اذا شددته بسرعة -
اَلوَضْمُ - گوشت برخوان یا بر جائی که گوشت
بروی نهند نهادن وبکسی فرود آمدن -
اَلوَغْمُ - خبر کردن بچیزی بی یقین -
اَلوَقْمُ - وازدن وقهر کردن وَالمَوْقُوْمُ
الشدید الحزن -
اَلمَوْکُوْمُ وَالمَوْقُوْمُ - ووکمت الارض اذا
وطئت واکل نباتها -

الوَقِیْمُ - رسیدن مگس -
الوَهْمُ - الوہل -
الوَتْنُ - بر وتین زدن - الوُتُوْنُ والتِنَةُ
دائم شدن آب وغیرہ -
الوَجْنُ - کوفتن -
الوَدْنُ والوِدَانُ - تر کردن و ودنت
المراۃ اذا ولدت ولدا نحیفا قلیل الجسم
والولد مَوْدُوْنٌ ومُوْدَنٌ -
الوَزْنُ والزِنَةُ - سختن یقال وزنت
فلانا درہما وزنت لفلان بمعنے الاصل اللام
ثم حذفت فوصل الفعل ومنہ واذا کالوہم
او وزنوہم وفی الحدیث قبل ان توزن
اے تحرز وتخرص -
الوَضْنُ - نوار وزرہ بافتن وچیزے
بجواہر مرصع کردن ومنہ علی سرر موضونة
الوَکْنُ - خایہ در زیر گرفتن ونشستن مرغ
الوَهْنُ - سست شدن وسست گردانیدن
الوَبَهُ - باک داشتن یقال ما وبہت لہ ای ما فطنت لہ

من المعتل الیائی

الیُسْرُ - قمار باختن والیسر والمیسر
واجب شدن ویسرت لہ القول میسورا ای
لینتہ ویسر القوم -
المجزور - ای اجتزروہا واقتسموا اعضاءہا

الیُعَارُ - بانگ کردن بز -
۵ الیُنْعُ والیَنْعُ والیُنُوْعُ والیَنْعُ - رسیدن میوہ
ن سیوہ وفعل یفعل لغة فیہ -
ن الیُمْنُ والیَمْنُ - مبارک گرفتن یقال
یمنہم فہو یامن ویمین ویمن علی قومہ فہو میمون
ومنہ حدیث بعضہم فی تفسیر کہیعص قال الیاء
من یمین فالیمین الیاء من بمعنی احد کالتقدیر والتقادیر

من اللفیف المقرون

۸ الوَحْیُ - وحی فرستادن ونبشتن وسخن
پنہان گفتن واشارت کردن -
۸ الوَحْیُ - قصد کردن وفرستادن ورفتن -
۶ الوَدْیُ والدِیَةُ - خون بہا دادن الوُدْیُ
بیرون آمدن ودی وروان گشتن سیل
ووادی وودی الفرس ودیا اذا ادلی لیبول
او لیضرب -
۱ الوَرْیُ والرِیَةُ - بیرون آمدن آتش از
آتش زنہ وفعل یفعل وفعل یفعل لغتان فیہ
۷ وآگندہ شدن مغز استخوان وبخوردن [illegible]
۱۳ الوَشْیُ والشِیَةُ - نگار کردن در جامہ
والوُشُوُّ - بسیار شدن الوِشَایَةُ - غمز
کردن ویقال وشی کلامہ ای کذب -
۹ الوَصْیُ والوَصِیُّ - پیوستن چیزی بچیزی
ووصت الارض اذا اتصل نبتہا -

اَلْوَعْیُ وَالْعِیَۃُ ۔ نگاہداشتن ما لوعی
گرد آمدن ہود رجراحت وواد رستن استخوان
اَلْوَفَاءُ ۔ پیمان نگاہداشتن ۔ اَلْوَفْیُ ۔
تمام وبسیار شدن ۔
اَلْوَقْیُ وَالْوِقَایَۃُ ۔ نگاہداشتن یتعدی الی
المفعولین وقی الفرس اذا کان یہاب المشی
من وجع یجدہ فی حافرہ ویقال علی ظلعک
ای الزمہ واربع علیہ ۔
اَلْوَلْیُ ۔ باران دوم آمدن والماضی فعل ۔
اَلْوَنْیُ وَالْوَنَی وَالْوَنِیُّ ۔ سست شدن
وفلان لاینی یفعل کذا ای لایزال ۔
اَلْوَهْیُ وَالْوَہْیُ ۔ سست دریدہ شدن
وہی الحائط اذا ضعف وہم بالسقوط
ووہت غزالی السماء بماءہا وکذلک کل شیٔ
استرخا رباطہ ۔

ومن الیائی

یدیت الرجل اصبت یدہ ویدیت عندہ
والیہ یدا اذا اتخذت عندہ نعمۃ وایدیت
الیہ وعندہ یدا قال الاخفش یدیت عندہ
والیہ اشہر من یدیت الیہ وعندہ واما قول الشاعر

ﮯ یدیت علی ابن حسحاس بن وہب ؎
باسفل ذی الجذاۃ ید الکریم ؎ یکون علی النظیر
کما یکون النقیض علی النقیض ۔

ومن مھموزہ

اَلْوَأْیُ ۔ وعدہ کردن وواجب کردن ۔

ومن الاجوف

اَلْبَیْتُ ۔ بریدن وقطع کردن مسافت
اَلْخَیْبَۃُ ۔ بے بہرہ ماندہ شدن ۔
اَلرَّیْبُ وَالرِّیْبَۃُ ۔ بگمان افگندن ۔
اَلسَّیْبُ ۔ رفتن آب ۔
اَلشَّیْبُ وَالشَّیْبَۃُ ۔ سپید شدن سر
والنعت منہ اشیب علی غیر القیاس وشائب
علی القیاس ایضا ۔
اَلصَّیْبُ ۔ رسیدن بچیزے ومنہ یقال
صاب السہم القرطاس تیر بنشانہ آمد
اَلطِّیْبُ وَالطِّیْبَۃُ وَالتَّطْیَابُ ۔ خوش
شدن وخوش بوی شدن والطیب
پاکیزہ شدن ۔
اَلْعَیْبُ وَالْمَعَابُ وَالْمَعَابَۃُ ۔ عیب کردن
والشیٔ معیب ومعیوب ایضا علی الاصل
وبنو تمیم یتمون المفعول من الیاء ومعیوب لغۃ
اَلْغَیْبُ وَالْغَیْبَۃُ وَالْغِیَابُ وَالْغُیُوبُ
وَالْمَغِیْبُ وَالْغَیْبُوْبَۃُ ۔ غائب شدن
والکلام فی الغیبوبۃ وما کان من ہذا الباب
علی ہذا الوزن کالکلام فی الکینونۃ الا ان
غیبوبۃ وبابہا من غاب یغیب فلا یکون فیہا

قلب الواو الی الیاء بل یکون الیاء الاولی
یاء فیعلولة والثانیة عین الفعل کما ان باب
بیع لایکون فیه القلب الذی کان فی باب
سید فلایکون اصله بَوع کما کان اصل
سید سیود ناءه اے اصابه۔
اَلبَیتُ وَالبَیتُوتَةُ۔ شب کاری کردن
وَالبَیتُوتَةُ۔ شب گذاشتن وفعل یفعل
لغة فیها یقال بتّ القوم وبتّ بهم۔
اَلزَّیتُ۔ روغن زیت در طعام کردن و
المفعول مزیت ومزیوت وکسی را روغن
زیت دادن۔
اَللَّیتُ۔ باز داشتن ویفعل لغة فیه کم کردن
اَلرَّیثُ۔ درنگ شدن ودرنگ کردن
اَلعَیثُ وَالعُیُوثُ وَالمَعَاثُ وَالعَیثَانُ
تباهی کردن۔
اَلغَیثُ۔ باران فرستادن وباریدن و
بارانیدن وغاثُ الغیثُ الارضَ اے
اصابها فهی ارض مغیثة ومغیوثة۔
اَلمَیثُ اَلمَوثُ اَلهَیثُ وَالهَیثَانُ۔
اندک دادن۔
اَلضَّیحُ وَالضَّیحَانُ۔ خطا شدن تیر
ما اَضیحُ من کلامه شیئاً ای ما اغبار به
وشربتُ ماء ملحاً فما عجبتُ به ای لم اروَ منه۔

اَلمَیحُ۔ منفعت کردن۔
اَلهَیَاجُ۔ انگیخته شدن جنگ وَالهِیجُ برانگیختن
اَلقَیحُ۔ تقدیر کردن ویعدی باللام جنبیدن در رفتن
اَلرَّیحُ۔ بوی یافتن ومنه الحدیث لم یرح رائحة الجنة
اَلزَّیحُ۔ بالزاء دور شدن خضاب۔
اَلسَّیحُ وَالسُّیُوحُ وَالسِّیَاحَةُ وَالسَّیَحَانُ
در زمین رفتن وَالسَّیحُ۔ رفتن آب۔
اَلصَّیحُ وَالصَّیحَةُ وَالصِّیَاحُ وَالصَّیحَانُ
بانگ کردن۔
اَلطَّیحُ۔ بیفتادن وهلاک شدن وسرگشته شدن
در زمین ویفعل لغة فی الجمیع وزعم الخلیل ان
طاح یطیح من فعل یفعل بالکسر فیهما وانه من ذوات
الواو لقولهم طوحته۔
اَلفَیحُ وَالفَیحَانُ وَالفُیُوحُ۔ جوشیدن
دیگ ودمیدن خون از جراحت وفاحت
الغارة ای اتسعت۔
اَلقَیحُ۔ ریم گرفتن ریش۔
اَلمَیحُ۔ عطا دادن ومسواک کردن ومنفعت
کردن وآب بدست از چاه در دلو کردن
وکشتی کردن در رفتن۔
اَلتَّیخُ وَاللَّیخُ وَالشُّیُوخُ اَلشَّیخُ۔ تحریک
الیاء وَالشَّیخُوخَةُ۔ پیر شدن۔
اَلطَّیخُ۔ آلوده شدن وگران وتکبر کردن۔

اَلْبَيْدُ وَالْبَيْدُ وْدَةٌ وَالْبُيُوْدُ۔ ہلاک شدن
اَلْحَيْدُ وَالْحَيْدُ وْدَةٌ وَالْمَحِيْدَةُ وَالْحِيَادُ
وَالْحُيُوْدُ وَالْمَحِيْدُ وَالْحَيَدَانُ۔ بگشتن۔
اَلزَّيْدُ وَالزِّيَادَةُ وَالزَّوَادَةُ وَالْمَزِيْدُ
افزون کردن بعدی الی المفعولین و افزون شدن
اَلشَّيْدُ۔ گچ کردن بنا و افراشتن آن۔
اَلصَّيْدُ۔ شکار کردن فعل یفعل لغۃ فیہ
اَلْفَيْدُ آلدُّوْفُ۔ خرامیدن و زیادت
کردن و شدن و منہ الفائدۃ و فاد المال
لفلان ای ثبت۔
اَلْكَيْدُ وَالْمَكِيْدَةُ۔ مکر کردن وَالْكَيْدُ
الحیض و ہو یکید بنفسہ ای یجود بہا و کلاہما
فی الحدیث و الباب یدل علی معالجۃ الشیئ بشدۃ
اَلْمَيْدُ۔ جنبیدن و خرامیدن و مدالرجل
حسنت الیہ۔
اَلْهَيْدُ۔ جنبانیدن و منہ الحدیث یا نار لا تہید
ای لا تنزعجیہ و منہ الحدیث الآخر ہدہ یعنون
المسجد ای ہدہ ثم اصلحہ و فی الحدیث فلا تہید
الآخرۃ یعنی للنیۃ الحسنۃ یقول لا یکترثن لہ القال
ما یہید فی کلامک ای ما اکترث لہ والترکیب یدل
علی التحریک و الازعاج اَلْهَيْدُ شکستن عن الفارابی
اَلْخَيْرُ۔ نیک شدن تقول منہ خرت یا رجل
و غلبہ کردن کسی را بہی و بہترین برگزیدن

و منہ استخر اللہ یخر لک۔
اَلسَّيْرُ وَالتَّسْيَارُ وَالتِّسْيَارُ وَالْمَسِيْرُ
رفتن و حکی مسیرۃ من السیر و ہو شاذ و
راندن و سار بہم سیرۃ حسنۃ ای
طریقۃ حسنۃ۔
اَلصَّيْرُ وَالصَّيْرُوْرَةُ وَالْمَصِيْرُ۔ گشتن
اَلصَّيْرُ۔ بجنبانیدن و پارہ کردن۔
اَلضَّيْرُ۔ زیان کردن۔
اَلطَّيَرَانُ وَالطَّيْرُوْرَةُ۔ پریدن
والباب یدل علی خفۃ الشیئ فی الہواء ثم یستعار
ذلک فی غیرہ و فی کل۔
اَلْعَيْرُ۔ رمیدن اسپ و بشدن در زمین
و فی الحدیث بالتخرۃ و الغایرۃ ای اساقطۃ
اَلْغَيَارُ۔ خوار بار آوردن و سود کردن
و غارہم اللہ بمطر یغیرہم و یغورہم ای سقاہم
اَلْمَيْرُ۔ خوار بار آوردن۔
اَلنَّيْرُ۔ علم کردن جامہ۔
اَلْحَيْزُ۔ نرم راندن۔
اَلضَّيْزُ۔ جور کردن و نقصان کردن۔
اَلْمَيْزُ۔ جدا کردن۔
اَلْحَيْسُ۔ آمیختن و منہ حاس الحَيْسَ۔
ای تخذہ و ہو تمر یخلط بسمن و اقط۔
اَلْخَيْسُ۔ دم گرفتن مردار و منہ خاس البیع

والطعام کانہ کسد حتی فسد۔
اَلرَّیْسُ وَالرَّیَسَانُ۔ خرامیدن۔
اَلعَیْسُ۔ گشتی کردن شتر۔
اَلْقَیْسُ وَالْقِیَاسُ۔ اندازہ کردن چیزے باچیزی ویتعدی الی المفعول الثانی بالباء وبعلی
اَلْکَیْسُ وَالْکِیَاسَۃُ۔ زیرک شدن۔
وَالْکَیْسُ۔ بزیرکی غلبہ کردن ومنہ الحدیث انما کستک۔
اَلْمَیْسُ وَالْمَیَسَانُ۔ خرامیدن۔
اَلْهَیْسُ۔ رفتن۔
اَلْجَیْشُ وَالْجَیَشَانُ۔ برجوش آمدن دیگ وموج زدن دریا وبرتر آمدن دل از اندازہ ویا از بیم وجاشت نفسہ ای دارت للغثیان
اَلرَّیْشُ۔ پر بر تیر نہادن وحال کسی نیکو کردن وہذا علی التشبیہ۔
اَلطَّیْشُ۔ بگشتن تیر از نشانہ وسبکسار شدن
اَلْعَیْشُ وَالْعِیْشَۃُ وَالْمَعَاشُ وَالْمَعِیْشَۃُ وَالْعَیْشُوْشَۃُ۔ زیستن۔
اَلْمَیْشُ۔ آمیختن سخن وبزموی یا پشم بشیر میش یا بز وحلب نصف ما فی الضرع فاذا جاوز النصف فلیس بمیش ہاش القوم ہیشا تحرکوا وہاجوا۔
اَلْحَیْصُ وَالْحَیْصَۃُ وَالْحُیُوْصُ وَالْمَحِیْصُ

وَالْمَحَاصُ وَالْحَیَصَانُ۔ بگردیدن ویعدی بعن
اَلْخَیْصُ۔ اندک شدن۔
اَلدَّیَصَانُ۔ روباہ بازی کردن۔
اَلْفَیْصُ۔ رفتن آب ما فصت ای ما برحت
اَلْقَیْصُ۔ بیفتادن دندان۔
اَلْکَیْصُ۔ تنہا خوردن۔
اَلْبَیْضُ۔ خایہ کردن مرغ وسخت شدن گرما وبسپیدی غلبہ کردن وورم کردن دست اسب وباضت البہمی سقط نصالہا۔
اَلْجَیْضُ۔ الحید وذہ الحیض والمحیض بنماز شدن زن والنعت حائض وحائضۃ عن الفراء والحیض۔ دویدن مانند خون از درخت سمرہ۔
اَلْغَیْضُ وَالْمَغَاضُ۔ کم کردن آب وکم شدن آن
اَلْفَیْضُ۔ کم شدن بہار آخر یان۔
اَلْفَیْضُ۔ آشکارا شدن خبر وبسیار شدن چیزے وفاض الماء فیضا وفیوضۃ ای کثر حتی سال علی ضفۃ الوادی اَلْفَیْضُ وَالْفُیُوْضُ۔ بمردن ومنہ فاض الرجل وکذلک فاضت نفسہ ای خرجت روحہ عن عبیدۃ والفراء والی زید وہی لغۃ تمیم وقال الاصمعی لا یقال فاض الرجل ولا فاضت نفسہ وانما یقال فاض الماء والدمع۔

اَلقَيضُ - خود ویوست خایہ مرغ وبرآن فتن تنگان
اَلهَیضُ شکستن استخوان از پس چیزے
وکل وجع علی وجع فهو هیض ومنه الحدیث
ماضنی فهضنی ای کسرنی الکسرو جازبما فعل
اَلخَیَاطَۃُ - دوختن والنعت مخیط ومخیوط
اَلشَیطُ - ہلاک شدن وباطل شدن
وسوختہ شدن وآمیختن دانستن وقولهم شاطت
الجزور - ای الم یتق منها نصیب لاقسم
ومنہ الحدیث ویشاط الحمہ کمایشا ط الجزور
اَلعِیَاطُ - بمردن شتر -
اَللَیطُ - وادوسیدن بدل -
اَلمَیطُ - دور شدن ودور کردن وجور کردن
درحکم ومنہ الحدیث لوکان عمر میزانا ما کان فیہ
میط شعرۃ ای میل شعرۃ -
اَلغَیظُ - بخشم آوردن -
اَلفَیظُ واَلفُیُوظُ واَلفَیظَانُ - بمردن وفاظت
نفسہ ای خرجت روحہ الاعند ابی عمرو بن العلاء
فانہ قال لایقال فاظت نفسہ ولکن یقال فاظ اذا
مات قال بالضاد لایجوز البتۃ -
اَلقَیظُ - تابستان جای مقام کردن وقاظ
یومنا ای اشتد حرہ -
اَلبَیعُ واَلمَبِیعُ - فروختن وخریدن والنعت
مبیع ومبیوع -

اَلتَیعُ - تی از دہن بیرون آمدن وتاع
الشیئ سال علی وجہ الارض -
اَلذَیعُ واَلذُیُوعُ واَلذَیَعَانُ واَلذَیعُوعَۃُ
آشکارا شدن -
اَلرَیعُ - بازگشتن وزیادہ شدن وراع
ریعا الخرق فی قول -
اَلزُیُوعُ - وہو اذا حیف منہ جانب وعما انب
اَلسَیعُ واَلسُیُوعُ - فراوان شدن کورآب
ورفتن آب -
اَلشَیعُ واَلشُیُوعُ واَلشَیَعَانُ واَلشَیعُوعَۃُ
آشکارا شدن اَلشِیَاعُ - ازپی فراشدن
وشاعکم السلام کما تقول علیکم السلام وہذا
قول الرجل لاصحابہ اذا اراد ان یفارقہم -
اَلضَیعُ واَلضَیَاعَۃُ واَلضَیَاعُ بالفتح باد شدن
اَلکَیعُ واَللَیعُ - بددل شدن وفعل یفعل
لغۃ فیہما والنعت لاع ولائع -
اَلمَیعُ - گداختہ شدن آب وغیرہ -
اَلهَیعُ - رفتن آب وغیرہ اَلهُیُوعُ - بددلی
کردن والنعت ہاع وہائع -
اَلبَیغُ - شوریدن خون -
اَلزَیغُ واَلزُیُوغُ واَلزَیَغَانُ واَلزَیغُوغَۃُ
بچسپیدن واَلزَیغُ - درگشتن آفتاب وسا
وکند شدن چشم -

اَلسَّیْفُ۔ بگلو فرو گذاشتن طعام و شراب
اَلحَیْفُ۔ بیداد کردن۔
اَلزَّیْفُ۔ مرغزار چریدن۔
اَلزَّیْفُ۔ نبهره شدن سیم و خرامیدن۔
اَلسَّیْفُ۔ شمشیر زدن۔
اَلصَّیْفُ۔ تابستان جای مقام کردن
اَلضَّیْفُ وَالضَّیْفُوفَۃُ۔ چسپیدن تیر از
نشانه وصفنا ای جابنا سطر الضیف عنه هو
فعلنا کخرقنا و ربعنا۔
اَلضِّیَافَۃُ۔ مهمان شدن۔
اَلضَّیْفُ۔ بچسپیدن تیر از نشانه وضافه
الهم اے نزل به۔
اَلطَّیْفُ وَالمَطَافُ وَالطَّائِفُ۔ آمدن
خیال در خواب وسوسه۔
اَلعِیَافَۃُ۔ مرغ فال گرفتن اَلعَیْفُ۔ پرواز
کردن مرغ بر آب یا بر مردار نمافت الشجرة
عنفا نا ای مالت یمینا و شمالا۔
اَلحَیْقُ وَالحُیُوقُ وَالحَیَقَانُ۔ فرود آمدن
بلا و مکروه و یعدی بالبار۔
اَلرَّیُوقُ الحُیُودُ الرِّیْقُ۔ درکشیدن سراب
اَلضَّیْقُ وَالضِّیْقَۃُ۔ تنگ شدن و ضاق
الرجل اے بخل ما عاقت المراة عند زوجها
ولا لاقت ای لم تلصق بقلبه۔

اَللَّیْقُ۔ در خون آمدن چیزی با چیزی
ویعدی بالبار و سیاه کردن دوات و شدن آن
اَلعِیْکُ۔ اخذ القول بالقلب و تاثیر کردن
وَالحَیْکُ وَالحَیَکَانُ۔ تحریک المنکبین
مع التفحج فی المشی۔
اَلضَّیْکُ۔ باد و سیدن۔
اَلنَّیْکُ۔ معروف
اَلذَّیْلُ۔ خرامیدن و دامن بر زمین کشیدن
اَلذَّیْلُ۔ فاتر کردن چیزی از جای و جدا کردن
اَلسَّیْلُ وَالسَّیَلَانُ۔ رفتن و سالت
الغرة استطالت و عرضت۔
اَلعَیْلَۃُ وَالعُیُوْلُ وَالعَائِلَۃُ۔ درویش شدن
اَلعَیْلُ۔ کیشی کردن در رفتن و علة الضالة
عیلا و عیلانا اذا لم ای وجهة تبغیها و عالنی
الشئ عیلا و معیلا اذا اعجزک۔
اَلفَیْلُوْلَۃُ وَالفَیَالَۃُ۔ ضعیف رای شدن
و نعته فیل و فال و قائل۔
اَلقَیْلُوْلَۃُ وَالمَقِیْلُ وَالقَیْلُ وَالقَائِلَۃُ
نیم روز خفتن یقال ما اکلا رقائلته اے
ما اطول نومه ولا یقال ما اقیله فی القیاس
ان یقال قال الازهری القیلولة عند العرب
الاستراحة نصف النهار اذا اشتد الحر وان
لم یکن مع ذلک نوم فاحتج بقوله تعالی واحسن

مقیلا و وجہ الاحتجاج منہ ان الجنۃ لا نوم فیہا
اَلقَیلُ۔ اقالہ کردن بیع وہی لغۃ قلیلۃ والاکثر
الاقالۃ و شراب نیم روز خوردن۔
اَلکَیلُ۔ یعدی کما یعدی الوزن والکیل
برون ناآمدن آتش از آتش زنہ۔
اَلمَیلُ والمَیلانُ والمَمالُ والمَمیلُ و
المَیلُولَۃُ۔ چسپیدن یقال منہ مال الشئ و
مال عن الحق ومال علیہ فی الظلم۔
اَلهَیلُ۔ فرو ریختن۔
اَلتَّیمُ۔ بہ بندگی گرفتن دوستی۔
اَلحُیُومَۃُ۔ بدل شدن ویعدی بعن
اَلخَیمُ۔ پای بر داشتن داست السائر
تدیم دیما من الدیمۃ عن ابی زید۔
اَلذَّیمُ والذّامُ۔ عیب کردن والنعت
مذیم و مذیوم۔
اَلرَّیمُ۔ انجای فراتر شدن ویعدی بعن
اَلشَّیمُ۔ شمشیر در نیام کردن و شمشیر کشیدن
ونگریستن با برتا کجا بارد۔
اَلضَّیمُ۔ بیداد کردن وهو متعد۔
اَلطَّیمُ۔ مصدر طامہ اللہ علی الخیر ای جبلہ۔
اَلعَیمَۃُ و العَیمُ۔ آرزو مند شیر گشتن والفعل کالفعل
اَلغُیُومَۃُ۔ ابرناک شدن آسمان۔
اَلغَیمُ۔ العطش و حر الجوف۔

ن

اَلهَیمُ والهُیُومُ والهَیَمانُ والتَّهیامُ۔
روی بجائی نہادن از عشق وغیرہ اَلهُیامُ
سخت تشنہ شدن و داریا خذ الابل مع الحمی
فتہیم وفی الارض لا ترعی۔
اَلبَیانُ والتِّبیانُ۔ وہو شاذ ہویدا شدن
اَلبَینُ والبَینُونَۃُ۔ جدا شدن والبَینُ
البَونُ الحَینُ۔ بالکسر ہنگام بر دن حان
حینہ ای قرب وقتہ۔
اَلحَینُ۔ بالفتح ہلاک شدن۔
اَلدَّینُ۔ وام دادن وام ستدن الدّینُ
مقہور کردن وخوار شدن وکردن و پاداش
کردن و فرمان بردار گشتن کسی را الدِّیانۃ
و بیندار گشتن ویعدی بالباء والنعت۔
اَلرَّینُ والرُّیُونُ۔ غلبہ کردن گناہ بر دل
وخواب بر چشم و مستی بر تن۔
اَلرَّینُ۔ شوریدہ شدن تن و کل ما غلبک
فقد ران بک ورانک وران علیک منہ الحدیث
اصبح قد رین بہ یقول احاط بمالہ الدین ورین
بالرجل اذا وقع فیما لا یستطیع الخروج منہ ولا قبل لہ بہ
اَلزَّینُ۔ آراستن۔
اَلشَّینُ۔ معیوب کردن۔
اَلطَّینُ۔ گل کردن ومہر کردن نامہ بگل
وطانہ اللہ علی الخیر ای جبلہ علیہ۔

اَلعَيْنُ - بچشم کردن وبچشمه رسیدن ورکندن
اَلعَیَنَانُ - دویدن آب واشک اَلعِیَانَةُ
دیدبانی کردن ویعدی بعلی -
اَلغَیْنُ - فراپوشیدن چیزی دهن را
ومنه الحدیث انه لیغان علی قلبی الماضی
فعل ابر گرفتن آسمان وتشنه شدن وشوریده
منش شدن -
اَلقَیْنُ - آهنگری کردن وگرد کردن
اَللَّیْنُ وَاللِّیْنَةُ وَاللَّیَانُ - نرم شدن
اَلمَیْنُ - دروغ گفتن -
اَلتَّیْهُ وَالتَّیْهَانُ - حیران شدن زعم
الخلیل ان تاه یتیه من باب فعِل یفعَل
وهو من ذوات الواو لقوله توهته التیه
تکبر کردن -
اَللَّیْکُ - در پرده شدن -

ومن الناقص

اَلجِبَایَةُ - گرد کردن آب خراج وفعل
یفعَل لغة وهے شاذة -
اَلرَّبْیُ - درمیان قومی بر بالیدن -
اَلزَّبْیُ - برداشتن وزبیت اذا سقت
الیه ما یکرهه
اَلسَّبْیُ وَالسِّبَاءُ - اسیر گرفتن اَلسِّبَاءُ
خمر خریدن تا از جاے بجاے بری -

اَلشَّبْیُ - دور کردن -
اَلطَّبْیُ - خواندن وطباه من کذا اصرفه عنه
١٠ اَلجُثُوُّ وَالجُثِیُّ - بزانو در نشستن -
اَلحَثْیُ وَالحَثَاءُ - خاک پاشیدن
اَلخَثْیُ - سرگین انگندن گاو -
اَلرِّثْیُ وَالمَرْثِیَةُ - مرده راستودن -
ورثایت تورثوا - لغة فیه وربما همزت
العرب ما حیه فقالوا رثارت المیت ورحمت
نمودن ویعدی باللام الرِّثَایَةُ - سخن
کسی یا دگرفتن -
٥ اَلغَثْیُ وَالغَثَیَانُ - منش بزدن از چیزے
که طبع از ان نافر باشد -
اَلمَثْیُ اَلنَّثْوُ -
٤ اَلسَّحْیُ - گل از زمین به بیل فارندیدن -
اَلمَحْیُ - المحو -
٦ اَلخَدَیَانُ - بشتاب رفتن ستور -
١١ اَلرَّدَیَانُ وَالرَّدْیُ - دویدن ستور
اَلرَّدْیُ - سنگ انداختن وافزودن سخن
وازجای درجای افتادن وردیته بالمرداة
ای کسرته بالصخرة -
اَلفِدَاءُ وَالفِدْیَةُ - باز خریدن والفداء
کسی را گفتن که من فدای تو باد ویعدیان
الی المفعول الثانی بحرف الجر -

اَلْقَدَیَانُ - شتافتن اَلْقَدْیُ اَلْقَدُوُ
اَلْهُدٰی - راه نمودن در دین و یتعدّی الی
المفعولین بحرفی جر اللام والی وقد یحذف
حرف الجر فیتعدی الی المفعولین بنفسه راه
راست گرفتن کالهدایة - راه نمودن
در هر چیزی اَلْهِدَاءُ - زن بخانه شوهر
فرستادن اَلْهَدْیُ - بر طریق کسی رفتن و
منه الحدیث واهدوا ابهدی عمّار او از پیش
بشوارن فی الحدیث فما یهدی مما رجع ای
لم یجب بیان و حجت مما رجع یقول کما اجاب
انما قال الله و الله و سکت و قیل ماهها بین
من قوله تعالی فاما ثمود فهدیناهم و قوله
او لم یهد لهم -
اَلْهَدْیُ - بریدن و گزیدن شراب بار
اَلْقَذْیُ - بینداختن چشم خاشه را از خود
وقذت الشاة ای القت بیاضا من رحمها
اَلْمَذْیُ کالامذاء - بالمعنیین -
اَلْهَذْیُ وَالْهَذَیَانُ - بیهوده گفتن و
و فعل الفعل لغة فیه -
اَلْبَرْیُ وَالْبِرَایَةُ - تراشیدن ابریت
القلم بریا وَالْبُرٰی - نزار کردن ستور در
راندن بسیار و پیش آمدن -
اَلْجَرْیُ وَالْجِرْیَةُ وَالْجَرَیَانُ وَالْجَرٰی

رفتن آب و غیره -
اَلْحَرْیُ - کاسته شدن -
اَلدِّرَایَةُ وَالدِّرْیَةُ وَالدَّرْیُ - دانستن
و یتعدی بالباء و بنفسه قال سیبویه بالباء اکثر
و یبین ما قاله قوله و لا ادراکم به ولو کان علی
اللغة الاخری لقال و لا ادریکم و الدری لغة فیه
اَلذَّرْیُ - دا سیدن الذرایة عیب کردن
و یتعدی بعلی سریت عنه الثوب لغة فیه سروت
عنه الدرع بالواو و لا غیر -
وَالسُّرٰی وَالْمَسْرٰی وَالسِّرَایَةُ - بشب رفتن
اَلشِّرٰی وَالشِّرَاءُ - خریدن و فروختن -
اَلضَّرْیُ - بریدن و باز داشتن و ضربت
الماء اذا استقیته ثم قطعت و ضربت ما بینهم
صبارای فصلت -
اَلْفَرْیُ - بریدن بر وجه اصلاح و کاری
کردن که بشگفتگی آرد و شگفت و دروغ گفتن و
دروغ برا بافتن و فریت الارض سرتها و قطعتها -
اَلْقِرٰی وَالْقِرَاءُ - مهمانی کردن اَلْقَرْیُ
گرد کردن آب و غیره در شهر ها گشتن -
اَلْکَرْیُ - جوی کندن -
اَلْمَرْیُ - پستان بسترالیدن تا شیر فرود آید
و بیرون آوردن تنگ از ستور و باد و
باران از میغ و انکار کردن و منه افتمرونه علی ما یری

اَلْجَزَاءُ- پاداش دادن و غلبہ کردن کسی را بدان و بگزاردن وجزی عنی ہذا الامر أی قضی و ناب منہ لاتجزی نفس الآیۃ و فی الحدیث الیضا تجزی عنک-
اَلْجَزْیُ اَلْجَزْوُ وَالْجِزْیُ غلبہ کردن کسی را بچیزی
اَلْفَزْیُ اَلْفَزْوُ- و فی الحدیث فتری منہا تحرات ای نزف دمہ ولم یرقا ویرہ ونز ولعل
اَلْمَشْیُ اخراج النطفۃ من الرحم والولد من البطن-
اَلنَّسْیُ- بر عرق نسا زدن-
اَلْخَشْیُ- غلبہ کردن بترسیدن-
اَلْمَشْیُ وَالتَّمْشَاءُ- رفتن اَلْمَشَاءُ- بسیار فرزند وچہار پا شدن-
اَلْخِصَاءُ- خایہ بکشیدن-
اَلْعَصْیُ وَالْمَعْصِیَۃُ وَالْعِصْیَانُ- نافرمانی کردن والنعت عاص وعصی فصی اللحم عن العظم گوشت از استخوان باز شدن
اَلْقَضَاءُ- حکم کردن ومنہ قضی بکذا و گزاردن وام وغیرہ ومنہ قضینا الی بنی اسرائیل وقضینا الیہ ذلک الامر و بسر بردن ومنہ فمنہم من قضی نحبہ و محکم کردن چیزی و باندازہ کردن ومنہ فقضیہن سبع سموات و القضاء القدر و پرداختن ومنہ فوکزہ موسی فقضی علیہ لے

قتلہ مکانہ کانہ فرغ منہ والترکیب یدل علی احکام الشیٔ واتقانہ ونفاذہ وقال الازہری مرجع الجمیع الی انقطاع الشیٔ وتمامہ-
اَلْمُضِیُّ- بگذشتن چیزی اَلْمَضَاءُ- در کار بگذشتن ومضیت علی الامر مضیا اشل مضوا
اَلْغَطْیُ- فرا پوشیدن وہو متعد وتاریک شدن شب وغطی غطیا وغطیا اذا استلا رشیا با-
اَلشَّغْیُ- غلبہ کردن کسی را برفتن-
اَلْبَغْیُ- ستم وکشی کردن ویعدی بعلی ونیک باریدن باران وبرشدن آب رودخانہ و بیا ماسیدن جراحت وریم شدن آن وکل مجاوزۃ للحد فہی بغی-
اَلْبُغَایَۃُ وَالْبُغَاءُ- بضم الباء فیہما وَالْبِغْیَۃُ جستن ویعدی الی المفعول الثانی بنفسہ وباللام وہما بمعنی واحد وَالْبِغَاءُ- زنا کردن فی الحدیث ما بغی لاے ما خیر لہ-
حفیت- الیہ الوصیت بالغت-
اَلْخَفْیُ- آشکارا کردن ہذا ہو الفصیح و پنہان کردن وضعیف و پہنادر شدن برق
اَلزَّفْیُ- بال باز کردن شتر مرغ و بر داشتن سراب چیز را وزفتہ الریح زفیا اتا ای طردتہ
اَلشَّغْیُ- دامیدن-
اَلشَّفْیُ وَالشِّفَاءُ- آسانی دادن-

اَلْاَفِیُّ - بر تفازدن -

اَلْکِفَایَۃُ - بسندہ کردن ویعدی الی المفعولین وکفاک الشیٔ اے حسبک -

اَلنَّقِیُّ - رندن ورندہ شدن وفی الحدیث ما نفی من شعر کا ای تار ونیست کردن -

اَلْبَقِیُّ - مصدر بقیت الشیٔ ای نظرت الیہ وترقبتہ تقاہ بترسید ازوے حذر کرد ازاو وپیش او باز شد -

تَیَقِیہ - بفتح التاء واتق اللہ وہذا علی التوہم والاصل تقاہ تیتیہ واتقی فاتقی افتعل من وقیت الاان الواو التی ہی فاء من وقیت ابدلت تاء کما فی العد ثم حذفت التاء الاولی لکائنۃ بدلا من الفاء وسقطت ہمزۃ الوصل فبقے تقی ووزنہ تعل ولو کان المحذوف تاء افتعل لکان یقال سے تقے تیقی واتق علی مثال سقے یسقی واسق وہذا حکم تجہ تیجہ وتسع یتسع فحذفت التاء التی ہی بدل لسن الفاء فی الوجہ ودسے وحکے تیقے بسکون التاء ومصدرہ التقی علی وزن السقے وعلی ہذا التاء بدل من الواو -

اَلرُّقِیَۃُ - افسون کردن -

اَلزُّقِیُّ وَالزُّقَاءُ - بانگ کردن کوف -

اَلسَّقْیُ وَالسِّقَایَۃُ - آب دادن خوردن کے

اَلسَّقْیُ - آب نواستن کسے را وباران فرستادن واستسقا گرفتن آب در مشک کردن وربما یجی سقے بمعنے اسقی فی الارض والماشیۃ علی الصبی عقبا اذا احدث اول ما یحدث وبعد ذلک ما دام صغیرا -

اَلْمَقْیُ اَلْمَقْوُ اَلنَّقْیُ - النقو -

اَلْبُکَاءُ وَالْبُکَاءُ - گریستن وقیل بینہما فرق وہو انک اذا مددت اردت الصوت الذی یکون مع البکاء واذا قصرت اردت الدموع وخروجہا وبکیتہ وبکیت علیہ بمعنی وبملہ کردن کسی را بداں -

اَلْحِکَایَۃُ - قول وفعل کسے را حکایت کردن وحکوت الکلام لغۃ دواچیزے ماننیدن بکمیت فی العدو نکایۃ اذا قتلت فیہم وجرحت

اَلْخَلْیُ - گیاہ درودن سیلے الشاۃ اے نزع سلاہا وہو الذی یکون فیہ الولد -

اَلصَّلْیُ - در ہلاکت افگندن ویعدی باللام ودر آتش آوردن وبریان کردن گوشت ومنہ الحدیث اتی بشاۃ مصلیۃ وبہ سگالیدن ومنہ المصالی وہی الاشراک -

اَلطَّلْیُ - اندودن ودواداشتن وپای بچہ بچہار پای لبستن -

الغلی۔ الغلیان۔ جوشیدن الغلی بالسعر با وسعانی وغرائب آن بیرون آوردن وشمشیر برسر زدن فی الحدیث من لبطة فالیة ای قاطعة
الغلی والمقلیة والقلاء۔ دشمن داشتن وفعل یفعل لغة فیه وہی لغة طی القلی بدودلہ بازی کردن وبریان کردن گوشت وبست وغیرہما۔
الکلی۔ برگردہ زدن۔
الحمیة والحموة۔ بازداشتن طعام شراب ازبیمار ویتعدی الی المفعولین۔ الحمایة نگاہداشتن الحمیة والحمیة ننگ داشتن از کردن کارے۔
الدماء۔ جنبیدن۔
الدمیان۔ شتافتن وتمنی سرخ زدن اختن ای
الرمایة والرمی والرمیا۔ تیرانداختن یقال رمیت عن القوس وعلیہا ولا تقل بہا الا ان تلقیہا من یدک۔ الرمی افزون شدن ودشنام دادن رمی اللہ لک ای نصرک وصنع لک والترکیب یدل علی نبذ الشئ یقال رمیت الشئ من یدی رمیا ای القیتہ ضمی الصید اذا مات وانت تراہ
الطمی والطمو۔ شتافتن۔
العمی۔ کف وخاشاک انداختن موج۔

الغمی۔ بیہوش شدن یقال غمی علیہ وسقف خانہ پوشیدن۔
الکمی۔ گواہی پوشیدن۔
النماء۔ بالیدن وافزون شدن النمی والنماء۔ خبر باسناد برداشتن ونمی الخضاب والشعر ارتفع وعلا ویفعل بالضم لغة فی الجمیع ونمیت الشئ علی الشئ رفعتہ علیہ ونمیت الرجل الی ابیہ نمیا ای نسبتہ الیہ نمت الرمیة ای نابت حیث لا یراہا الرامی فماتت۔
الہمی والہمیان۔ دویدن آب وہمت الماشیة نادت للرعی۔
البنی والبناء والبنی والبنیة والبنیان بنا کردن قال القتیبی اصل البنیان الکسر لیکون کالعصیان والغشیان۔ البناء۔ زن بخانہ آوردن ویعدی بعلی بالبار خطار وفربہ کردن
الثنی۔ دوتا کردن ووا داشتن یقال جاء ثانیا من عنانہ ووا گردانیدن ودوم شدم۔
الجنی والجنایة۔ بار از درخت باز کردن
الجنایة۔ جنایت کردن وشور انگیختن۔
الزناء والزنا۔ زنا کردن۔
الضناء۔ بسیار شدن کودک۔
العنایة والمعنی۔ خواستن وفی الحدیث من کل داء یعنیک ای یقصدک عنیت فلانا

عنیاً ای قصدته وقیل یعنیک یشغلک یقال
هذا الامر لا یعنینی اے لا یشغلنی ومنه قوله ترکه
ما لا یعنیه اے لا یهمّه۔
اَلقُنیُ وَالقُنیَةُ اَلقُنُوُّ قنیت الجاریة
تقنی قنیة مثل التقنیة۔
اَلکِنَایَةُ۔ ان تتکلم بشیٔ وترید به غیره
ویعدی بالباء وبعن وکفعل ویفعل لغة فیه
اَلمَنیُ۔ تقدیر کردن وآزمودن وبیرون آمدن منی

ومن اللفیف المقرون

اَلثَّوَاءُ وَالثَّوِیُّ۔ مقیم شدن یقال ثویت
البصرة وبالبصرة۔
اَلحَیُّ۔ گرد کردن۔
اَلخَوَاءُ وَالخَوَایَةُ وَالخُوِیُّ۔ خالی شدن
سرائے وبیفتادن آن وخوت النجوم خیاً
اُمحلت وذلک اذا سقطت ولم تمطر فی
نوءها وخوت المراة وخویت ایضاً خلا جوفها
عند الولادة۔
اَلذَّوِیُّ۔ پژمردن وفعل یفعل لغة عند یونس
اَلرِّوَایَةُ۔ روایت کردن۔
اَلرَّیُّ۔ آب کشیدن از بهر کسی وهو متعد
وکسی را بر شتر بستن تا از خواب نیفتد ورویت
علی اهلی ولاهلی اذا اتیتهم بالماء۔
اَلزَّیُّ۔ گرد انیدن ویعدی بعن باهم آوردن

اَلشَّیُّ۔ بریان کردن گوشت۔
اَلصُّوِیُّ۔ خشک شدن۔
ضَوَیتُ الیه ضُوِیّاً وضَیّاً عن ابی زید
اذا اویت الیه وانضممت۔
اَلطَّیُّ التعمد للجوع ودر نوردیدن بر زیدن چاه
اَلعَیُّ۔ پیچانیدن وواگردانیدن۔
اَلعُوَاءُ۔ بانگ کردن سگ وگرگ وشغال
اَلغَیُّ وَالغَوَایَةُ۔ بے راه شدن وفعلت
لغة عن القتیبی قال ابو الفتح ابو دو نومید شدن
وَالغَوَی الفساد عن ابن الاعرابی وبهذا فسّر
وعصی آدم ربه فغوی ای فسد علیه عیشه۔
اَلکَیُّ۔ داغ کردن وتیز نگریستن بکسی کژدم گزیدن
اَللَّیُّ۔ تافتن رسن ودنبال خوابانیدن شتر
وپیچانیدن سر وکج دانیدن زبان در سخن
ومنه یلوون السنتهم ولویته علیه ای آثرته علیه
والجمع متعد۔
اَللُّیُّ۔ وهو شاذ عن ابی زید وَاللَّیَّانُ۔
مدافعت کردن وام وقد حکی لِلِّیَّانُ بکسر اللام
اَلنَّیُّ وَالنِّوَایَةُ۔ فربه شدن شتر والنی
خسته بفگندن اَلنِّیَّةُ وَالنَّوَاةُ نیت کردن
ونواک الله ای صحبک فی سفرک وحفظک وفی
الحدیث ومن ینوی الدنیا تعجزه یقول من
یسع لها تخیب من نغبت الشیٔ اذا جددت فی الطلب

الهَوِیُّ - بفتح الهاء فرود افتادن از بالا
و بگذشتن و منه الحدیث ثم انطلق یهوی
و فرود آمدن عقاب بر صید و هوت الطعنة
فتحت فاها و هوت امه شتم بمعنی سقطت و
هلکت و قوله تعالی تهوی الیهم ای تسرع و تنحط الیهم

ومن مهموزه

الاُوِیُّ و الاِوِیُّ - بکسر الهمزة عن ابی زید
و هو شاذ و الادار بامادی شدن یقال
اویت الیه و اویته و بامامی بردن -
الایة و الاویة و الماواة و الماویة بخشودن
و یعدی باللام -

ومن مهموز الفاء

الاَدْبُ - مهمان خواندن -
الاَشْبُ - ملامت کردن میان قومی
بهم آوردن -
الاَلْتُ - کم کردن و فعل یفعل لغة فی هذا
و منه و ما التناهم بکسر اللام و منه الحدیث تالت
علی امیر المؤمنین معناه انحطه بذلک لتضع منه
انتقصه و بازداشتن و سوگند دادن -
الاَمْتُ - اندازه کردن -
الاَنِیْتُ - نالیدن و حسد کردن -
الاُزُوحُ - باهم آمدن و التخلف ایضا
الاُفُوحُ و الاُنُوحُ و الاَنِیْحُ - نالیدن -

الاَفْحُ - بر افراز پیش سر زدن -
الاُبُودُ - مقیم شدن بجای -
الاُبُورُ و الاِبارُ - نیش زدن کژدم و سوزن
دادن زنان سگ را و هو فی الحدیث
دادن خرما بن و یابر لغة -
الاَزْرُ - نیرومند کردن و منه قرأ فآزره بالقصر
الاَسْرُ و الاِسارُ - اسیر کردن و الاَسْرُ
آفریدن و پالان بدوال بستن الاُسْرُ
بسته شدن بول و الماضی فعل
الاَشْرُ و الوَشْرُ الاَصْرُ - باز داشتن و شکستن
الاَطْرُ - بر و در آوردن و پی بر سوفار تیر پیچیدن
الاُفُوسُ - نیک دیدن و الرجل ای خف فی الخدمة
الاُبُوشُ - برجستن و دویدن -
الاُرُوزُ و الاُرُوزُ - باهم آمدن استوار شدن
الاَبْسُ - قهر کردن و با کسی درشتی کردن
الاَرْسُ - برزگر شدن -
الاَلْسُ - خیانت کردن و شوریده خرد
گشتن و الماضی فعل من هذا -
الاُنْسُ - بضم الهمزة انس گرفتن و یعدی
بالباء و یفعل لغة فیه -
الاَبْضُ - شتر را پای بستن و هو جعل الشید
برسغ یده الی عضده و باهم آمدن رگ نسا و
الماضی من هذا فعل و فعل الارض و بوجه خورده شدن

جوب والماضی فعل۔
الاَیْضُ - بگردیدن گوشت۔
الاَقْطُ - بشوسا فتن۔
الاَتْفُ - ازپے فراشدن۔
الاُلْفُ - ہزار دادن۔
الاُنُفُ - برینی دن بینی رسیدن آب وغیرہ
الاَفُوْقُ - مصدر افق الادیم ای بلغہ حتی یصیر افیقا وہو الذی لم یتمم دباغتہ و قیل ہو الادیم الذی ودبغ قبل ان یحرز و تفضیل نہادن در عطا۔
الاُفُوْقُ - بشدن درجہان وبگردانیدن
الاُلُوْقُ - زبان آور شدن در دروغ والق فہو مالوق ای اصابہ جنون۔
الاُفْكُ - دروغ گفتن وبگردانیدن۔
الاَبْلُ - غلبہ کردن وابل الرجل عن امرأتہ اے امتنع عن غشیانہا۔
الاَزْلُ - درتنگی وخشکی سال شدن و وادا شتن و برگردانیدن۔
الاُتْلُوْنُ - کام خورد نہادن۔
الاَتُمُ - درنگ کردن بجاسے۔
الاَتُوْمُ والاِتَامُ - تیرہ غم دن ناخوش دادن والفتا فگندن و پوست بازکردن۔
الاُطُوْمُ - بجودن بدندان بر چیزی نہادن

ونیک تافتن رسن۔
الاَزْمُ - دندان گرفتن ودندان ہم نہادن وبافتن چیزے وبازایستادن از چیزی و بعدے بعض ملازم گرفتن یعنی بالبار وتنگی روزگار برکسے وازمتہم السنۃ ازما استاصلتہم۔
الاَتَانُ الاُتْلُوْنُ الاَذُنُ - برگوش زدن
الاَفْنُ - کم خرد گردانیدن وشیر ہم دوشیدن وقیل الافن خلاف التعیین۔
الاَنَہُ والاُنُوْہُ والاَنِیْہُ - الانوح۔

ومن المضاعف المہموز الفاء

الاَثَاثَۃُ - انبوہ شدن سوئے نبات شاخ درخت
الاَطِیْطُ - جرست کردن پالان وغیرہ وبانگ کردن شتر بزاری واطت الشجرہ حنینت
الاَلُّ والاَلِیْلُ - نالیدن بیمار
الاَنِیْنُ - مثلہ۔

ومن المہموز الفاء الاجوف

الاَیْدُ الاُدُ - قوی شدن۔
الاَرُّ - جماع کردن۔
الاَیْضُ - گشتن وبازگشتن۔
الاَیْمُ - دو کردن الایم والایمۃ والاُیُوْمُ - بے شوی شدن زن و بے زن شدن مرد۔
الاَیْنُ - ماندہ شدن قال ابو زید لا یبنی

ومن الناقص المہموز الفاء

الاَتْیُ والاِتْیَۃُ والاِتْیانُ - آمدن قوله تعالیٰ لآتوها بالقصر ای لفعلوها وکذلک ما اتیتم بالمعروف بالقصر ای ما فعلتم من قولهم اتیت جمیلا ای فعلته -

الاُدِیُّ - ستبر شدن شیر -

الاَرْیُ - انگبین کردن نحل و در بن دیگ گرفتن والتّاریۃ تارّی الی الدابۃ اذا انضمت الیها والفت معها معلفا واحدا -

الاَزْیُ والاُزِیُّ - التقبض -

الاَنْیُ - بنهایت گرمی رسیدن ومنه یبین حمیم آن وفا رسیدن ومنه غیر ناظرین اناه -

الاَنْیُ والاِنٰی - علی وزن المعی والاَنیُّ - کالاَنْیِ -

ومن المہموز العین

النَّعْتُ - نالیدن -

الدَّأرُ والزَّئِیرُ - بانگ کردن شیر وفعل یفعل فیه لغة

النَّئِیمُ - بانگ کردن بزاری -

ومن المہموز المعتل الفاء

الوَأْبُ والاِبَۃُ - شرم داشتن -

الوَأْدُ - زنده در گور کردن دختر -

الوَأْرُ - ترسانیدن -

الوَأْلُ والوُؤُولُ - پناه گرفتن بکسی یا بجای ویعدّی بالی وفی الحدیث فلا وألت ای لا نجوت

ومن الناقص المہموز العین

الثَّأْیُ - بانگ کردن مرغ و موش و مانند آن

ومن المہموز اللام

الهَنَاءُ - عطا دادن - الهِنَاءُ - بگواریدن طعام کسی را تقول هناء الطعام والغابر منهما یفعل ویفعل والماضی فعل وفعل ایضا -

ومن الاجوف المہموز اللام

المَجِیئُ والمَجِیئَۃُ - آمدن -

الفَیْئُ والفَیْئَۃُ والفُیُوءُ - الرجوع بازگشتن

القَیْئُ - قی کردن -

الکَیْئُ والکَیْئَۃُ - ترسیدن و بددل شدن

النَّیْئُ - خام ماندن گوشت -

الهَیْئَۃُ والهِیْئُ - ساخته شدن کاری را ومنه قری قوله تعالی هیئت لک ودر بعضهم هِیْئت بمعنی تهیّات -

باب فعل یفعل بفتح العین فی الماضی والغابر

اللَّعْبُ - آب راندن -

الجَعْبُ - بیفگندن و بر کندن -

الدُّعَابَۃُ - مزاح گفتن -

الذَّهْبُ والذُّهُوبُ - بشدن -

الرُّعْبُ - ترسانیدن و پر کردن -

الزَّعْبُ - دفع کردن و پاره از چیزی

بکسی فرادادن وہذا یعدی باللام۔
اَلتَّحَبُ - کشیدن آب یا خوردن طعام شراب
اَلشَّعبُ - فراہم آوردن وپراگندہ کردن
وعدّہ قوم ھذا او ما اشبہہ من الاضداد وعند
المحققین لغاۃ مختلفۃ۔
اَلشَّغبُ - بالتسکین شوراانگیختن یعدی
بنفسہ وبالباء وبعلی۔
اَلضُّغَابُ وَالضَّغِیبُ - بانگ کردن روباہ
اَللَّحبُ - گوشت از استخوان وپوست
از درخت باز کردن ودر شاہراہ رفتن
ویقال لحب الضا اذا مرمرًا سریعا مستقیما
اَللَّعبُ - لعاب رفتن کودک۔
اَلنَّحبُ - بیرون کشیدن چیزی بادل گردانیدن
اَلنَّعبُ - ضرب من السیر۔
اَلنَّہبُ - غارت کردن وبدگفتن کسے را
وبے پاے گرفتن سگ۔
اَلبَغتَۃُ وَالبَغتُ - ناگاہ گرفتن۔
اَلبَہتُ وَالبُہتَانُ - زور گفتن والبہت
ناگاہ فراگرفتن ومنہ قولہ بل تاتیہم بغتۃ فتبہتہم وحیران
شدن وبہت بالکسر وبہت بالضم لغتان
فی الاخیر والافصح بہت ومنہ فبہت الذی
کفر لانہ یقال رجل مبہوت ولا یقال باہت
ولا بہیت فحصل اربع لغات اعلاہا فبہت

وہی قراءۃ العامۃ وبہت بالضم اقوی لانہ
من بہت بالکسر لان فعل لا یاتی للمبالغۃ کفقہ
الرجل وشعر اذا قوی فقہہ وجاد شعرہ وبہت
بالفتح یجوز ان یکون لازما کہذہ اللغات
الثلث ویجوز ان یکون متعدیا وحینئذ
یکون فاعلہ محذوفا علی تقدیر فبہتنا الذی
کفر ابراہیم یعنی رام ان یبہت ابراہیم الا انہ
لم یحصل لہ ذلک جاز ان تقول فبہت
الکافر ابراہیم وانما کانت ومنہ الارادۃ کقولہ تعالی
اذا قمتم الی الصلوۃ فاذا قرات القرآن فاکتفی
بالمسبب الذی ہو القیام والقراءۃ من السبب
الذی ہو الارادۃ فاعرفہ۔
اَلسَّحتُ - ہلاک کردن واز بیخ برکندن
وپیہ از گوشت باز کردن۔
اَلضَّغثُ - جوہ کردن وہو فی الحدیث
ماوجدت الضغث۔
اَلحَتُّ - القشر وفی الحدیث
فلتحتکم یقال حت عصاہ اذا قشرہا۔
اَلنَّعتُ - نشان دادن۔
اَلبَحثُ - بالباء واثر وجیدن۔
اَلبَعثُ - مردہ زندہ کردن واز خواب
بیدار کردن وفرستادن وہو متعدی الی مفعولین
یقال بعثتہ رسولا وحکی بعثت بہ وبعثت الناقۃ اثرتہا

اَلدَّغثُ - پیدا آمدن بیماری و الماضی فعل

اَلرَّغثُ - شیر خوردن و رغث الرجل

اذا کثر علیه السؤال حتی ینفد ما عنده -

اَلضَّغثُ - حدیث بهم در آمیختن و بسته

کردن گیاه و بر مجیدن کوهان -

اَلقَبعثُ - اندک دادن -

اَللَّهثُ وَاللُّهاثُ وَاللَّهثان -

زبان از دهن بیرون کردن سگ از تشنگی

یا از ماندگی -

اَلمَغثُ - معیوب کردن و داره زدن با شانه

و دارو اندر آب غشتن و بهم آمیختن و ارزان زخرب

اَلبعج - شکم شگافتن -

اَلبهجُ - شاد کردن -

اَلرَّعجُ - پیاپی درفشیدن برق -

اَلسبجُ - خراشیدن -

اَلشَّهجُ - سودن بوی و بهم شب رفتن

و پیوسته جستن باد و سهجت الریح الارض قشرتها -

اَلشَّحجُ وَالشَّحاجُ - بانگ کردن کلاغ

و استر و الفعل لغة -

اَلفجح - پنیته الافحج -

اَللعجُ - سوزانیدن -

اَلمَرجُ وَالمجحُ - جنبانیدن دلو در چاه -

اَلمجحُ - جماع کردن -

اَللعج - شتاب رفتن -

اَلنَّجحُ اَلنُّجحُ اَلنَّجاحُ اَلنَّجیحُ اَلنُّجحُ - هویدا کردن

راه و در رفتن دران -

اَلبَلدحُ - بینداختن و بچوب زدن و عجز

الرجل من حالته کلها و البعیر عن حمله -

اَلبلدحُ - خرامیدن زن -

اَلبلحُ - شگافتن -

اَلبردُ وَالبرحُ - پدید آمدن صید چنانکه جانب

چپ و اسوی تو دارد و عرب آنرا شوم دارند

اَلبطحُ - بر روی افگندن -

اَلبلوحُ - مانده شدن و خشک شدن خاک نمکن

اَلجدحُ - سست شوریدن -

اَلجرحُ - خسته کردن و کسب کردن و طعن

کردن در کسی -

اَلجزحُ - عطا دادن -

اَلجلحُ - خوردن شتر سر درخت را -

اَلجموحُ وَالجماحُ - سرکشی کردن اسب

و کشتی چنانکه در او فرو نتوان داشت و سر باز زدن

از چیزی و بخ اسرع دونه و هم بچون

اَلجمحُ - با بال زدن -

اَلدَّلوحُ - زیر بار گران رفتن -

اَلذَّبحُ - گلو بریدن و شگافتن بنا و خس

پوشیدن سقف -

اَلرَّدْمُ ۔ شقہ درپیش خیمہ دادن وزمہ
بر سقف زدن ۔
اَلرُّدُوحُ وَالرَّذْحُ ۔ بماندشدن شتر از نزاری
اَلرَّذَاحُ لاغر شدن ۔
اَلرَّتْحُ ۔ بامدن خوے ۔
اَلرَّضْحُ ۔ شکستن خستہ خرما و سنگ ۔
اَلرِّقَاحَۃُ ۔ کسب کردن بازرگانی کردن ۔
اَلرُّکُوحُ ۔ الی الشئی ۔
اَلرُّکُوْنُ الیہ ۔
اَلرَّمْحُ ۔ لگدزدن و نیزہ زدن ۔
اَلسَّبْحُ ۔ تصرف کردن در معیشت و بر داختہ شدن
اَلسِّبَاحَۃُ ۔ آشنا کردن ۔
اَلسَّدْحُ ۔ بر روی افگندن یا بر پشت ۔
اَلسَّرْحُ ۔ کسی را بجای فرستادن و بچرا کردن
بامداد و رفتن بول پس از بستگی ۔
اَلسُّرُوحُ ۔ بچرا شدن ۔
اَلسَّطْحُ ۔ گسترانیدن ۔
اَلسَّفْحُ ۔ ریزانیدن آب و جز آن اَلسُّفُوْحُ
وَالسَّفَحَانُ ۔ ریختہ شدن ۔
اَلسَّلْحُ ۔ حدث کردن ۔
اَلسَّمَاحُ وَالسَّمَاحَۃُ ۔ سخاوت کردن
و یعدی بالباء وسمح لی ای اعطانی ۔
اَلسُّنُوحُ ۔ سخن سربستہ گفتن و اَلسُّنُوْحُ
پیدا آمدن مرغ یا آہو از دست راست
و یعدی بالباء و ضد البروح والعرب تتیمن
وسنح لی رای ای عرض ۔
اَلحِرْبَاءُ یشبح علی العود ای یمتد ۔
اَلشَّرْحُ ۔ پدید کردن و کشادہ کردن دل
و شرحہ کردن گوشت و فی الحدیث یشرحون
النساء شرحًا یقال شرح فلان جاریۃ اذا
وطیہا علی قفاہا و فی حدیث آخر یشیرحون
الی الدنیا یرید یبسطون الیہا و یرغبون فیہا
اَلشَّحْطُ ۔ الکسر البعد والشبح والجمیع فی الحدیث
اَلصَّبْحُ ۔ صبوحی دادن و بامداد بجائے یا بنزدیک
کسے شدن ۔
اَلصَّدْحُ ۔ بانگ کردن خروہ کلاغ ۔
اَلصَّفْحُ ۔ اعراض کردن از کسی یا از چیزی
و فرا گذاشتن جرم وہما یعدیان بعن و سائل را
رد کردن و شمشیر بہنا بر کسی زدن و صفحت
الرجل اذا سقیتہ ای شراب کان ۔
اَلضُّلُوحُ ۔ من الفارابی ۔
اَلضَّبْحُ ۔ از حال بگردانیدن آتش و خراشیدن
چیزی را و صوت انفاس الخیل اذا عدون
و مد الخیل العضد فی السیر الضبا ۔
اَلضُّبَاحُ وَالضَّبْحُ ۔ بانگ کردن روباہ ۔
اَلضَّرْحُ ۔ دور کردن و زمین کندن ۔

اَلضَّرَاحُ - لگد زدن ستور -
اَلطَّرْحُ - بیفگندن ویعدی بنفسه وبالباء -
اَلطُّفُوحُ - پر شدن ویقال اطفح عنی اے اذهب عنی وطفحت الریح القطنة اذا سطعت بها -
اَلطُّمُوحُ - مانده کردن ستور ومانده شدن وطمح بصره الی الشیٔ ای ارتفع طمحا وطماحا وطمح الرجل ابعد فی الطلب -
اَلْفَتْحُ - کشادن وحکم کردن وفراخ شدن سر سوراخ پستان شتر -
اَلْفَدْحُ - گران کردن کار ووام کسی را -
اَلْفَسْحُ - فراخ کردن ویعدی باللام -
اَلْفَضْحُ - رسوا کردن ومنه الحدیث حتی فضحه الصُّبْحُ - ای دهمه بیاض الصبح ویروی بالصاد اے بینه وفضح الصبح ای بدا -
اَلْفَطْحُ - پهن کردن -
اَلْفَلْحُ - شگافتن -
اَلْقَبْحُ - نفرین کردن اَلْقُبْحُ واَلْقُبُوحُ از نیکی دور کردن -
اَلْقَدْحُ - آتش زدن ودر نسب طعن کردن وآب کشادن از چشم وخورده در دندان ودرخت افتادن وچشم بگو فرو شدن
وخوردگی بکفلیز بر داشتن ودر کار کسی خلل آوردن
اَلْقَرْحُ - خسته کردن اَلْقُرُوحُ وهم برون شدن ستور وآبستنی شتر پدید آمدن وقرحه حقه اے استقبله به -
اَلْقَزْحُ - بول انداختن سگ ویعدی بالباء وفعل یفعل -
اَلْقَمْحُ واَلْقُمُوحُ - سر باز زدن شتر از آب خوردن -
اَلْقَنْحُ - بر دو در آوردن -
اَلْکَبْحُ - لگام باز کشیدن -
اَلْکَدْحُ - خراشیدن وکار کردن -
اَلْکَسْحُ - برف وخانه روفتن -
اَلْکَشْحُ - نهان داشتن دشمنی واعراض کردن از چیزی وبرادن وکشح القوم عن الماء انکشحوا اتفرقوا عنه -
اَلْکَفْحُ - رویاروی بوسه دادن یا شمشیر زدن اَلْکَلْحُ اَلْکَلَحُ - اَلْکُلُوحُ واَلْکُلَاحُ ترش کردن روی -
اَللَّطْحُ - دست نرم برچیزی زدن برزمین زدن ویعدی بالباء -
اَللَّفْحُ - سوختن وضربتی سبک زدن -
اَللَّمْحُ واَللَّمَحَانُ واَلتَّلْمَاحُ - نگریستن والالماح
اَللُّمُوحُ واَللَّمْحُ - درفشیدن ستاره وبرق -

اَلْمَتْحُ- آب کشیدن از چاہ و روز دور بر آمدن

اَلْمَدْحُ- ستودن-

اَلْمَزْحُ وَالْمِزَاحُ بالضم عن السراج مزاح کردن

اَلْمَسْحُ- بسودن بروی دست و بریدن

شمشیر و بکلیہما فسر فطفق مسحًا و شستن و منہ

یقال للرجل اذا توضا فغسل اعضاءہ قد مسح

اَلْمَسَاحَةُ- بکسر المیم زمین پیمودن-

اَلْمَصُوْحُ- ناپیدا شدن و مصح الظل اے قصر والنبات

اذا ولی لون زہرہ ولبن الناقة اذا ولی و ذہب

و مصحت بالشئ ذہبت بہ-

اَلْمَضْحُ- عیب کردن-

اَلْمَلْحُ- نمک باندازہ در طعام کردن و شورہ

دادن چہار پای و شیر دادن کسی را و ہذا

فی الحدیث و فی الحدیث کالشاة الملوحة

ای المسوطة-

اَلنَّبْحُ وَالنَّبِيْحُ وَالنُّبَاحُ- بانگ کردن

سگ و فعل یفعل لغة ربما قالوا نبح الظبی-

اَلنُّجْحُ وَالنَّجَاحُ- روا شدن حاجت-

اَلنَّدْحُ- فراخ کردن و منہ الحدیث فلا تندحہ

ای لا تفرقیہ ولا توسعیہ و من روی بالباء

اراد لا تفتحیہ من البدح و ہو العلانیة-

اَلنُّزُوْحُ- دور شدن اَلنَّزْحُ- آب

کشیدن از چاہ-

اَلنَّشْحُ وَالنُّشُوْحُ- آب خوردن نہ بسیری

اَلنُّصْحُ وَالنَّصَاحَةُ- بالفتح وَالنَّصَاحِيَةُ

وَالنُّصُوْحُ- نصیحت کردن و تعدیہ باللام

و بنفسہ و باللام اجود و نصحت العسل صفیتہا

من الشمع لِلنِّصْحُ- جامہ دوختن اَلنُّصُوْحُ

سیراب خوردن-

اَلنَّضْحُ وَالتَّنْضَاحُ- آب زدن و تراویدن

مشک و خون-

اَلنَّفْحُ وَالنُّفُوْحُ- بوے خوش دمیدن-

وَالنَّفْحُ- دمیدن خون از رگ و باد سرد جستن و

لگد زدن ستور و عطا دادن و نفحہ بالسیف تناولہ بہ

اَلتَّنُوْخُ- مقام کردن و منہ الحدیث فلتنخوا ورد

فلتنخوا اے رسخوا-

اَلْجُفُوْخُ وَالْجَخْ- فخر و تکبر کردن-

اَلْجَلْخُ- پر کردن سیل رود خانہ را-

اَلرُّسُوْخُ- استوار گشتن و بیخ آور شدن

اَلرَّضْخُ- کوفتن و اندک دادن-

اَلزَّخُّ اَلْجَخُّ اَلشَّنْخُ- النوم والفراغ و منہ

قرئ سبخًا طویلا اے فراغًا-

اَلسَّلْخُ- در آخر ماہ شدن و سلخت المرأة

درعہا نزعتہ-

اَلسُّنُوْخُ- ثابت شدن در علم-

اَلشَّدْخُ- شکستن و فراخ بردن سپیدی روی اسپ

الشُّرُوخُ - فرامردی رسیدن کودک
وشرخ ناب البعیر شرخًا اذا انشق البضعة -
الشَّمْخُ وَالشُّمُوخُ - بلند شدن ویقال
شمخ بانفہ اے تکبر -
الصَّمْخُ - بر سوراخ گوش زدن وفی الحدیث
الاصطماخ قیل ہو مقلوب لطمہا وقیل شدخوها
الفَتْخُ - سر انگشتان سوی کف واشکستن
الفَسْخُ - نقض کردن بیع ودیگر عہدها
وازجای بیاوردن بند فسخت عنی ثوبی ای طرحته
الفَضْخُ - کوفتن غوره خرما وسر شکستن
الفَنْخُ - رام ومقہور کردن -
القَفْخُ وَالقُفَاخُ - بر چیزی میان تہی زدن
اللَّخُ والسَّلْخُ - ولخ بانفہ تکبر -
اللَّطْخُ - برآلودن -
المَرْخُ - روغن مانند آن بر تن مالیدن وآن
سرشته وآنچه بدان مانند بدست مالیدن
وفی الحدیث یمرخ معه اے یمزح معه -
المَسْخُ - تحویل صورة الی ما ہو اقبح منها
وسے طعم گردانیدن -
المَصْخُ - بیرون کشیدن چیزی از چیزی
المَلْخُ - بالنخار السیر الشدید وقیل السہل
وفلان یملخ فی الباطل ملخًا ای یتردد فیه ویکثر منه
النَّسْخُ - منسوخ کردن ونسخه گرفتن از جاے

ونیز زائل کردن حکم وہو اصل واحد الا انه
مختلف فی قیاسه فعند قوم ہو للازالة ومنه
نسخت الشمس الظل اے ازالته وکذلک نسخت
الریح آثارہم ونسخ الله الآیة وعند آخرین للنقل
ومنه نسخ الکتاب اے نقل ما فیه الی کتاب آخر
النَّضْخُ - آب از چشمه بر جوشیدن ومنه فیہما
عینان نضاختان وبر زدن آب -
النَّفْخُ - بر سر زدن چنانکه دماغ بیرون آید -
الجَحْدُ وَالجُحُودُ - انکار کردن ویتعدی الی
المفعول الثانی بنفسه وبالباء -
الجَهْدُ - کوشیدن وخاییدن وخجیدن جہدت الطعام
اشتہیته وکذلک اذا اکثرت من اکله وجہد
الرجل جہدًا فہو مجہود ای لاغر شدن وہو فی الحدیث
الرَّغْدُ - الہدیر الشدید -
الزَّہْدُ - حزر کردن خرما -
السَّعْدُ وَالسُّعُودُ - ہمایون شدن یقال
سعد یومنا والسعد نیکبخت کردن واختلفوا
فی ہذا فاجازه الزجاج والازہری والفارابی
واستدلوا لقوله تعالی واما الذین سعدوا بضم
السین وابا سیبویه والمحققون من اہل اللغة
وقالوا ان کلام العرب اسعده الله ولا یجوز
ان یکون سعدوا من السعادة لانه لازم
کالشقاوة وقال فی ہذه القراءة انہا لغة خارجة

عن القیاس او یکون من باب فعلت فعلته
نحو غاضنی فغضته وکذلک سعد وسعدته قالو
ولا دلالة لهم فی مسعود لانه لایجوزان یکون
مثل اجنه الله فهو مجنون۔
اَلضَّحْدُ وَالضُّحُوْدُ۔ گرما آفتاب در کسی تیز کردن
اَلضَّغْدُ۔ مقهور گردانیدن۔
اَلْھِلاَدُ۔ دویدن خر۔
اَللَّحْدُ چسپیدن از حق وگور را لحد کردن۔
اَلْلَھْدُ۔ گران کردن بارکسی را ولهده لهدا دفعه لذله۔
اَلْمَعْدُ۔ شتافتن وسعدت الشیٔ اجتذبته لسبر
اَلْمَغْدُ۔ درعیش خوش برآمدن وپروردانیدن
عیش خوش کسے را۔
اَلْمَھْدُ۔ گسترانیدن۔
اَلنُّھُوْدُ۔ خاستن سوے دشمن۔
اَلسَّحْذُ۔ تیز کردن۔
اَلْفَخْذُ۔ بران زدن۔
اَلْبَحْرُ۔ گوش اشتر شگافتن۔
اَلْبَعْرُ۔ پشک افگندن بغر الثریا بغورا
اے سقط وهاج بالمطر
اَلْبَهْرُ۔ دمه برافگندن وغلبه کردن وافزون
شدن نورماه وبهر الرجل برع۔
اَلتَّعْرُ۔ جوشیدن دیگ۔

اَلثَّغْرُ۔ دندان پیشین شکستن وثغر الصبی
اذا سقطت رواضعه وفی الحدیث وقد
تغروا ای هدموحجر فلان تاخر۔
اَلْجَعْرُ۔ سرگین افگندن خلاوند مخلب از سباع
اَلْجَھْرُ وَالْجِھَارَۃُ۔ آواز بلند برداشتن
اَلْجِھَارَۃُ۔ بزرگ داشتن چیزیرا در چشم دیدار
اَلْجَھْرُ۔ چاه پاک کردن تاآب پدید آید
وصافی شود ومنه حتی نری الله جهرة اے
عیانا یکشف مابیننا وبینه وجهرتامبنی فلان
صبحناهم علی غرة۔
اَلدَّحْرُ وَالدُّحُوْرُ۔ دور کردن ومنه
قراة السلمی من کل جانب دحورا بفتح الدال
اَلدُّخُوْرُ۔ خوار شدن۔
اَلدَّعْرُ بسپوختن ومنه الحدیث لاتغذبن
اولادکن بالدغر وهوان ترفع لهاة المعذور
ترکتاز کردن در جنگ وفی الحدیث دبر
الغزع یقال دهر فلان امر اذا اصابه مکروه۔
اَلذُّخْرُ۔ بالضم بخنی نهادن۔
اَلذَّعْرُ۔ ترسانیدن۔
اَلزُّخُوْرُ۔ خوشیدن دیگ پرشدن
آب جوی ودریا ودراز شدن نبات۔
اَلزُّھُوْرُ۔ روشن شدن چراغ وآتش وجز
اَلسَّھْرُ۔ جادوی کردن وفریفتن کل ما لطف

ماخذه و دق فهو سحر السحر التعليل بالطعام والشراب
اَلسَّعْرُ- آتش افروختن و جنگ انگیختن
وسعرت اليوم في حاجتي سعرة اي طفت
وسعرهم شرًّا اي وسعهم وسعرناهم بالنبل
احرقناهم واسعفنا وشعر الرجل فهو مسعور
اذا ضربته السموم-
اَلشَّعْرُ غلبه کردن کسی را بشاعری فعل يفعل لغة عن ابن جنی
اَلشَّغْرُ- پای برداشتن سگ از بهر بول
وخالی شدن شهر ز مردم و قومی را از جای بیرون کردن
اَلشَّهْرُ- شمشیر برکشیدن والشَّهَرُ والشُّهْرَةُ
آشکارا کردن-
اَلصَّهْرُ- گرم کردن پیه تا سوخته شود-
والصَّهْرُ- جربش گدازانیدن-
اَلطُّهْرُ- الدَّحْرُ- ويفعل لغة عن القتيبي
اَلظُّهُورُ- دست یافتن و آشکارا شدن-
اَلظُّهْرُ والظُّهُورُ- برجای بلند شدن
في الحديث فاظهر بمن معك من المسلمين يقول
اخرج بهم الى ظاهرها وابرزبهم وفي حديث
آخر قبل ان تظهر الشمس اي تعلو السطح
اَلعُهْرُ والعَهَرُ والعُهُورُ والعَهَارَةُ زنا کردن
وفعل يفعل لغة-
اَلفَخْرُ والفَخَرُ- نازیدن و افزون آمدن
از کسی بفخر تقول فاخرته ففخرته افخره وحکی ابو زید

افخره بالضم على القياس-
اَلفَغْرُ- دهن باز کردن و باز شدن وفي
الحديث فغرت-
اَلقَعْرُ- برکندن درخت و بقعر چیزی رسیدن
اَلقَهْرُ والقَهَرُ- ان يجامع الرجل المرأة ثم
يتحول عنها قبل الفراغ الى الاخرى فينزل
وهو في الحديث-
اَلقَهْرُ- غلبه کردن کسی را وقهر اللحم اذا اخذته النار وسال ماؤه
اَلكَهْرُ- باز زدن و دور برآمدن روز-
اَلمَعْرُ- بشتافتن-
اَلمَهْرُ- کابین کردن المَهَارَةُ- زیرک شدن
ومهر في الماء اي سبح-
اَلنَّحْرُ- شتر کشتن و برسینه زدن دست بر دست
نهادن در نماز ونحرت الرجل صرت في نحره
اَلنَّغْرُ- دمیدن خون از رگ و يفعل لغة
اَلنَّغَرُ- جوشیدن دیگ وفي الحديث-
اَلنَّهْرُ- بانگ زدن و جوی کندن و آب رفتن در جوی
اَلبَغْرُ والبَاغِرُ- نشاط کردن شتر-
اَلبَهْرُ- دور کردن کسی را از خویشتن-
اَلدَّهْرُ والدَّهَرَانُ- جنبیدن در مجامعت
اَلقَهْرُ- برجستن-
اَللَّهْزُ- الدفع والضرب ولهزه الشيب خالطه
اَلنَّخْرُ- کوفتن بهاون وفاتوليدن-

اَلنَّهزُ - جنبانيدن و نهزه اى دفعه و ضربه
ومنه الحديث لاينهزه اى لايدفعه و فى حديث
آخر نهز قيحا اے يقذفه يقال نهز الرجل اذا
مد من عنقه و ناء بصدره ليتناول [illegible]

اَلبَخسُ - كاشتن و بيداد كردن -

اَلتَّعسُ - الهلاك واصله الكب - وهو
ضد الانتعاش والاهلاك عند قوم وتعس بكسر
العين بمعنے هلك لغة عند بعضهم ورد اكثرهم
هذا و قالوا لو كان كذلك لجاز فى مصدره التعس
بفتح العين يدل عليه قول الاعشى فالتعس ادنى لها
من ان تقول لعا -

اَلدَّحسُ - تباه كردن ميان قوم و ادخال
اليدين بين جلدة الشاة وصفاقها للسلخ و هو [illegible]
وفى حديث آخر حق على الناس ان يدحسوا الصفوف
بالجار والمجرور اے لايملاءوها -

اَلدَّعسُ - الطعن و [illegible] الجماع
و دعست المتاع حشوته -

اَلرَّعسُ - لرزيدن و نرم رفتن از ماندگى
و جز آن اَلرَّعسانُ - جنبيدن سر از پيرى
و فى الحديث رعسه الله مالا اى اكثر له بارك له
فيه و كانوا قليلا فرعسهم الله اى كثرهم و انماهم
وكذلك هو فى الحسب و غيره -

اَلمَرسُ - تافتن رسن -

اَلمَعسُ - ماليدن اديم و جز آن -

اَلنَّخسُ - تنگ كردن سوراخ بكره بچوب

اَلنَّهسُ - گزيدن مار و بدندان پيشين گزيدن

اَلبَغشُ - اندك باريدن -

اَلبَهشُ - آرزومند گشتن و يعدى باء لے
وفى الحديث هل بهشت اليك اے هل اقبلت اليك

اَلخَدشُ - خراشيدن -

اَلجَهشُ - آغاز كردن گريستن -

اَلفُحشُ و الفاحشة - الافحاش -

اَلمَحشُ - سوزانيدن و خراشيدن فى الحديث
من شعير نمحشه -

اَلنَّخشُ - القشر -

اَلنَّعشُ - برداشتن -

اَلنَّهشُ - النهس و بفعل لغة -

اَلبَخصُ - بالبا چشم بر كندن -

اَلدَّحصُ - پاى انداختن گوسپند و جز آن
در وقت كشتن -

اَلرَّعصُ - الاضطراب هو فى الحديث -

اَلرَّهصُ - نيك افشردن و رهصته الحجارة نكبته

اَلشُّخوصُ - از جاى بجاى شدن و چشم بهن
بازماندن و شخص اے ارتفع -

اَلفَحصُ - نيك پژوهيدن و [illegible]
و فحص راسه اذا حلق وسطه و ترك مثل افاحيص

القطا وهو فی الحدیث
اَلقَعصُ - بر جاے بکشتن -
اَلمَحصُ - پاک کردن زر و جز آن و نیک دویدن
و مثل المحص ایضاً -
اَلدَّحُوصُ - باطل شدن حجت -
اَلدَّحضُ - بلغزیدن پای و گشتن آفتاب
میان آسمان -
اَلرَّحضُ - جامه شستن و نفض المحموم اذا اخذته الرحضاء
اَلقَعضُ - خم دادن چوب -
اَلمَحضُ - دوستی پیژه کردن و شراب بیژه دادن
اَلنَّحضُ - گوشت از استخوان باز کردن و
تیز و تنک کردن ستان -
اَلنَّهضُ وَالنُّهُوضُ - برخاستن و النهوض
بال باز کردن مرغ از بهر پریدن و برابر شدن نبات
اَلذَّعطُ - وَالسَّعطُ - گشتن زود و منه الحدیث
فسعطوها ای ذبحوها ذبحاً سریعاً -
اَلشَّحطُ - وَالشُّحُوطُ - دور شدن و فی الحدیث
یشحط الثمن ای یبلغ به اقصی القیمة و قیل
یجمع ثمنه و روی یشحط الثمن و معناهما واحد
اَلضَّغطُ - فراجای افشردن -
اَلقُحُوطُ - باز ایستادن باران و فعل القحط فیه
و قحط القوم قحطاً اذا اصابهم الجدب -
اَللَّحطُ - آب زدن بر در سرای و هو فی الحدیث
لعط السهم و بعین اصابه -
اَللَّغطُ وَاللَّغِیطُ وَاللِّغاطُ - شغب کردن
اَلمَخطُ - کشیدن روده از شکم و برون
گذشتن تیر و مخاط از بینی بیفگندن -
اَلمَعطُ - موے بر کندن -
اَلمَغطُ - کشیدن کمان و انچه بدان ماند -
اَلنَّخطُ - بینی پاک کردن -
اَلبَهظُ - گران کردن بار مردم را -
اَلجُحُوظُ - چشم بیرون غزیدن -
اَللَّحظُ - بگوشه چشم نگریستن و بعیه ینفسه و بابه
اَلنَّعظُ وَالنُّعُوظُ - قیام الذکر -
اَلبَخعُ - هلاک کردن و منه لعلک باخع نفسک
اَلبُخُوعُ - بالخار الاقرار بالحق و الخضوع له
و فی الحدیث بخع الارض فقارت اکلها
تقول استخرج ما فیها من الکنوز و اموال الملوک
اَلبَصعُ - الجمع فیما قیل -
اَلبَضعُ - بریدن گوشت و شگافتن جراحت
اَلبُضُوعُ وَالبَضعُ - سیراب شدن و ربما قالوا
بضعت من فلان اذا سمعت منه هو علی
التشبیه بقع الرجل ای رمی بکلام قبیح و بهتان
و بقعتهم باقعة ای اصابتهم داهیة -
اَلبَلعُ - سرزنش کردن و پیاپی زدن شمشیر
اَلتَّسعُ - نه کردن و نه یک بستدن -

اَلتَّلْعُ وَالتُّلُوْعُ - روز و ور بر آمدن تلع الرجل اسے نکم -
اَلتَّلْعُ - سر کوفتن -
اَلْجَدْعُ - در زندان کردن و بریدن گوش و لب و بینی و دست -
اَلْجَذْعُ - واداشتن ستور بے علف و در زندان کردن -
اَلْجَزْعُ - قطع الوادی عرضا و جزع له من المال جزعة ای قطع له منه قطعة -
اَلْجُلُوْعُ - روے برهنه کردن -
اَلْخَلْعُ - جامه بیرون کشیدن -
اَلْجَمْعُ - گرد کردن -
اَلْخَبْعُ - پنهان کردن اَلْخُبُوْعُ النخام
اَلْخُنُوْعُ - در تاریکی شب راه بری کردن
اَلْخَدْعُ وَالْخَدِيْعَةُ - عن ابی زید فریفتن یقال خدعت نفسه و معناه عن نفسه و قیل لما دخله معنی تخونته نفسه او انتقصته نفسه عدی الی مفعولین و هذا القول اذهب فی الصنعة و علی کلا الوجهین یحمل قوله تعالی و ما یخدعون الا انفسهم بضم الیاء و فتح الدال
اَلْخَدْعُ - بازار کاسد شدن و در سوراخ شدن سوسمار و خشک شدن دهان و خواب در چشم آویختن -

اَلْخَذْعُ - بریدن گوشت و جز آن -
اَلْخَرْعُ - شگافتن -
اَلْخَزْعُ - واپس ایستادن من هذا سمیت خزاعة
اَلْخُشُوْعُ - فروتنی نمودن و خشع ببصره غضه و خشعت الارض یبست و لم تمطر و منه انک تری الارض خاشعة -
اَلْخُضُوْعُ وَالْخُضْعَانُ - و هو فی الحدیث الخضوع و خضع النجم مال للغیب و منه الحدیث خضعا بینهما حدیثا ای لینا خضع الرجل خضعا ای دبره فسقط من جوع و غیره -
اَلْخَلْعُ - نعل و جامه بیرون کشیدن و خلعت دادن و هذا یعدی بعلی اَلْخُلْعُ بالضم و افروختن زن بکابین -
اَلْخَلَاعَةُ - واس بیاوردن خوشه و خلع الوالی عزل -
اَلْخَمَاعُ وَالْخُمُوْعُ وَالْخَمْعُ - لنگیدن و افتادن
اَلْخُنُوْعُ - الخضوع و الذل -
اَلدَّسْعُ وَالدُّسُوْعُ - بسیو ختن و الدسع نشخوار برآوردن و فی الحدیث تسع اذ تعطی الجزیل -
اَلدَّفْعُ - فرا داد و بسپوختن بازگشتن بشوے
اَلدَّفْعُ وَالدِّفَاعُ - دفع کردن و دفعت الشاة اذا اضرعت علی راس الولد.

الدُّکَاعُ - دا ئیا خذ الخیل والابل فی صدورہا
الدُّلعُ - زبان از دہن بیرون کردن
و بیرون آمدن آن -
الدَّمعُ - رفتن اشک و فعل فعلا لغۃ -
الدَّرعُ - برشتے پیمودن و غلبہ کردن
فی الربع چہار کردن و چہار یک مال ستدن
و منہ الحدیث الم اجعلک تربع و چہار تو
کردن و بجاے باز ایستادن سنگ افراشتن
و منہ الحدیث یربعون حجرا و چہارم روز
باب آمدن تب و بار کسی بر ستور نہادن
و وا ایستادن و منہ اربع علی نفسک اے
ارفق بنفسک و کف و تب چہارم آمدن
و قد ربع الرجل فقال ربعت علیہ الحمی و
ربعت الارض اذا اصابہا مطر الربیع -
الرُّتُوعُ - چرا کردن الرَّتعُ و الرِّتاعُ
الاکل بشرہ -
الرَّدعُ - بیالودن بعطر و زعفران
و جز آن و باز زدن از کاری و ردع
الرجل تمش باز سرشد -
الرَّضعُ - تغیب السنان کلہ فی المطعون
الرَّفعُ - بر داشتن و نیک رفتن شتر نیک
راندن وی و تقریب الشیء و منہ قرش من فوعۃ
ای مقربۃ لہم و منہ الیضار رفعۃ الی السلطان

رفعنا بسلطان بر داشتم ویرا و الرفع فی
الاعراب کالضم فی البناء عند النحویین -
الرَّقعُ - پارہ در جامہ دادن و بجا آوردن
الرُّکُوعُ - الانحناء و منہ رکوع الصلوٰۃ
الرَّمعانُ - جنبیدن از خشم -
الزَّرعُ - کشت کردن و رویانیدن
و من ہذا انتم تزرعون -
الزَّقعُ - شدۃ ضرط الحمار -
الزَّمعُ و الزَّمعانُ - دیر رفتن -
السَّبعُ - ہفت یکردن و ہفت یک ستدن
و بد گفتن کسی و ہفت تو کردن و سبع الذئب
الغنم اے فرسہا و سبعت البقرۃ اذا اکل
السبع ولدہا -
السَّجعُ - بانگ کردن قمری و جز آن
و سخن گفتن بسجع و فی الحدیث اذا سجع ذلک
المسجع - اراد سلک ذلک المسلک -
السُّطُوعُ - دمیدن بوے و صبح و بر خاستن گرد
السَّفعُ - گرفتن و منہ لنسفعن بالناصیۃ
و سوزانیدن آتش و سموم و بال زدن مرغ
السَّقعُ - بانگ کردن خروس و یقال ما ادرے
این و سلع این ذہب -
السَّلعُ - سر شکستن -
الشَّرعُ - نہادن نہادن و ہویدا شدن

و شکافتن و نیزه سوی کسی راست کردن
و شرعت الاهاب اذا سلخته و شرع المنزل
اذا کان علی الطریق نافذ —
الشُّرُوعُ — در کاری شدن —
الشَّرْعُ و الشُّرُوعُ — در آب شدن
الشَّسْعُ — دوال کردن نعلین را الشُّسُوعُ
دور شدن —
الشَّفْعُ — جفت کردن و شفعت الناقة
شفعا اذا کانت یتبعها ولد و فی بطنها آخر
و هو فی الحدیث الشَّفَاعَةُ — خواهش کردن
الشَّلْعُ — نالیدن بیمار —
الشَّمْعُ و الشُّمُوعُ و الشَّمْعَةُ — بازی کردن
شنعت فلانا ای استقبحته و سمعته —
الصَّبْعُ — آب بمیان دو انگشت فرو گشادن
از انا و راه نمودن کسی بانگشت و اشارت کردن
سوی کسی در حال غیبت و هذا یعدی بالباء و علی
الصَّدْعُ — آشکاری کردن و منه فاصدع
بما تؤمر و شکافتن و بیابان بریدن و باز گردانیدن
و بدو فرقت کردن گوسپند —
الصُّدُوعُ — چسپیدن سوی کسی و یعدی
بالی و الباب یدل علی انفراج الشیء —
الصَّرْعُ — لتمیم و الصِّرْعُ — لقیس —
و المَصْرَعُ — بیفگندن —

الصَّفْعُ — سیلی زدن کلمة مولدة —
الصَّقْعُ — بر میان سر زدن و بانگ کردن
خروه و صقعت الارض فرا آمدن برف و زمین
ای الصقیع و صقعته الصاقعة لغة فیه —
الصُّنْعُ — بالضم نیکوئی کردن و تقول صنع
الیه معروفا الصَّنْعُ و الصُّنْعُ — نیک تعهد
کردن و صنع به صنیعا قبیحا ای فعل —
الضَّبْعُ — مد العضد للضرب او الدعاء
و مد الخیل و الابل ضباعها فی السیر عند الاصمعی
ان یهوی بحافره الی عضده و ضبعوا لنا الطریق
ضبعا ای جعلوا الثابتة قسما —
الضَّجْعُ و الضُّجُوعُ — پهلو بر زمین نهادن
الضَّلْعُ — چسپیدن و یعدی بعلی —
الطَّبْعُ — شمشیر و درم زدن و مهر کردن
و سیری کردن و الترکیب یدل علی نهایة
ینتهی الیها الشیء حتی یختم عندها و یقاس
علی هذا طبع الانسان و طبیعته و طباعه ای
سجیته التی جبل علیها —
الظَّلْعُ — لنگیدن و ظلعت الارض باهلها
ای ضاقت بهم من کثرتهم —
الفَجْعُ — بدرد آوردن و مصیبت رسانیدن
و اندوهگین گردانیدن
الفَرْعُ — بر زبر چیزی شدن و غلبه کردن

بجمال و جز آن و فرعت بینهما ای حجزت و کففت و فرعت راسه بالعصا ای علوته

اَلْفُرُوْعُ - بکوه بر شدن -

اَلْفَصْعُ - افشردن رطب تا پوست باز شود و فی الحدیث نهی عن فصیع الرطبة -

اَلْفَلْعُ - شگافتن -

اَلْقَبْعُ وَالْقُبَاعُ - بانگ کردن خوک -

اَلْقُبُوْعُ - سر در پوست کشیدن خارپشت و سر در جامه کشیدن آدمی و دمه بر افتادن و پشدن در زمین -

اَلْقَدْعُ - لگام باز کشیدن اسپ و منه الحدیث لا یقدع انفه ای لا یضرب انفه و روی بالراء ایضا و معناه انه کفو کریم لا یرد و باز داشتن کسے را از کسے -

اَلْقَذْعُ - ناف رجام گفتن -

اَلْقَرْعُ - کوفتن و منه الحدیث قرع راحلته ای ضربها بسوطه و قرعه ببردن و جمله شراب کرانا باشد آشامیدن و قرعت راسه مثل قرعت راسه و قرعتهم قوارع الدهر ای اصابتهم شدائده وَالْقَرْعُ وَالْقِرَاعُ کشتی کردن شتر اَلْقُرُوْعُ - شتافتن -

اَلْقَشْعُ - وا بردن باد ابر را و وا بردن غم و ابر اگندن کردن قوم -

اَلْقَصْعُ - تشنگی نشاندن و آب بگلو فرو بردن و کسی را خورد و خوار داشتن و نرم نمایندن شتر نشخوار را و قتل القملة و فی الحدیث انه خطبهم علی راحلته و انها لتقصع بجرتها قیل ای دفعتها الی جوفها و قیل خرجتها فملات فاها و قیل شدت مضغها و ضمت بعض اسنانها الی بعض ماخوذ من قصع القملة

اَلْقَصْعُ - قهر کردن و بذلک سمیت قصعت

اَلْقَطْعُ - بریدن - اَلْقَطِیْعَةُ - رحم بریدن

اَلْقُطُوْعُ - عبره کردن آب اَلْقِطَاعُ وَالْقُطُوْعُ - بریده شدن آبها و از سرد و سیر بگرم سیر شدن مرغان و قطع بفلان فهو مقطوع به ای واز مانده شد از سفر بفارے و فی الحدیث اقطعوا لسانه ای رضوه حتی یسکت و قوله تعالی ثم لیقطع فلینظر قالوا لیختنق لان المختنق یمد السبب الی السقف ثم یقطع نفسه من الارض حتے یختنق یقول منه قطع الرجل بحبل ای اختنق به -

اَلْقَلْعُ - بر کندن -

اَلْقَمْعُ - خوار کردن و بمقمعه زدن و قمع در سر جائے نهادن -

اَلْقُنُوْعُ - سوال کردن فی النعت قانع و قنیع و قد یکون بمعنی القناعة عند بعضهم و قنعه المائسه

مالت بها واهوا واقبلت نحو اهلها وهذا التركيب
یدل علی الاقبال علی الشیٔ کثعت الغنم
والابل کثوعا استرخت بطونها
الکرُوعُ۔ دهن بر آب نهادن و آب خوردن
وفعل کعلا لغة فیه۔
الکسعُ۔ پشت پای یا دست بنشستگاه کسی
باز زدن و آب سرد در پستان چارپای
زدن و دست سرد زدن تا شیر باز رشود
وراندن وفی الحدیث ان رجلا من الانصار ای
ضرب دبره۔
الکنوعُ۔ نزدیک آمدن و باهم آمدن
وفروتنی نمودن وکنع النجم مال للغروب و
کنعوا عنها ای عدلوا عنها۔
اللذعُ۔ سوزانیدن۔
اللسعُ۔ گزیدن مار وکژدم۔
اللطعُ۔ بانگشت لیسیدن۔
اللقعُ۔ انداختن شتر بلوک وجز آن و
فی الحدیث وچشم کردن۔
اللمع اللسع اللمعو اللمعانُ۔ درخشیدن
المتعُ والمتوعُ۔ روز دور برآمدن و المتع
منفعت وبرخورداری گرفتن و یعدی بالبار۔
المذعُ۔ بعضی از سخن بگفتن و بعضی نهادن کردن
المزوعُ۔ نیک شتافتن۔

المتعُ۔ الکسب۔
المصعُ۔ جنبانیدن ستور دنبال را و یعدی
بالبار و نیک شتافتن و انداختن بچه از
شکم و زدن بشمشیر ومنه الحدیث البرق
مصع ملک ای ملک یضرب السحاب ضربة
فتری النیران وفی حدیث آخر والفتنة تمصعهم
ای عرکتهم والاصل فیه الضرب المصوعُ
درفشیدن بخنوه و جز آن و بشدن شیر شتر
وکل شیٔ ولی وذهب فقد مصع۔
المقعُ۔ نیک آشامیدن و مقع فلان بسوءة رمی بها
الملعُ۔ زود رفتن۔
المنعُ۔ باز داشتن از کاری و نادادن چیز
النبعُ والنبوعُ۔ آب ز چشمه بیرون آمدن
النجوعُ۔ جای گیر آمدن بند و در گرفتن
خضاب و تاثیر کردن دارو و موافق آمدن
طعام و شراب۔ النجعُ۔ مدید دادن
شتر و نجعوا من النجعة وهی طلب الکلاء فی موضعه
النخعُ۔ نخاع بریدن در کشتن و نخع لی بحقه
اذعن مثل بخع ونخعة الود والنصیحة اخلصتها
النسوعُ۔ واشدن بستگی گوشت بن دندان
النشوعُ۔ بالضم بجور بگلو کودک فرو کردن
النصوعُ۔ خالص شدن و هویدا شدن
النفعُ۔ سود کردن۔

النقع - برآمدن بانگ شتر گشتن از بهر
دهانی ونقیعه کردن والنقع - والنقوع
سیراب کردن والنقوع - سیراب شدن
وگرد آمدن آب در که یقال نقعت بالماء
ومن الماء ای رویت ونقعت بما قلت
لی ای سکنت نفسی الیه نکعه حقه اذا حبسه ونکعه
عن الامر اعجله -
الهوع - قی کردن -
الهبوع - والهبعان - گردن بازیدن
چهارپایے در رفتن -
الهجوع والهجاع - خفتن بشب -
الهزوع والهزوع - شتافتن -
الهطوع - اقبال الرجل ببصره علی الشئ
لا یقلع عنه -
الهلوع - بیار امیدن -
الهمع والهموع والهمعان -
دویدن اشک فعل یفعل لغة فیه -
الهنع - مستر زدن فعل یفعل لغة فیه
الثلغ - سر شکستن -
الثمغ - سر کوفتن و جامه سیر رنگ کردن
الثلغ - خوار کردن و سر شکستن چنانکه
برسد و باطل کردن -
الثلغ لثلغه - الثلوغ - تمام دندان شدن

چهارپایی که زنگله دارد وصدغت الرجل
اذا حاذیت بصدغک صدغه فی المشی
وصدغته عن الشئ کففته عنه والصدیغ
نملة من ضعفه ای بالقتل -
الصلوغ - الفدغ - چیزی میان تهی شکستن
الفشغ - زدن بتازیانه وکل شئ علا شیئا
وغطاه فقد فشغه -
اللدغ والتلداغ - گزیدن کژدم -
النبغ والنبوغ - آشکارا شدن والغابر
یفعل ویفعل ویفعل والماضی فعل فی الجمیع
ونبغ الرجل اذا لم یکن فی ارث الشعر ثم قال
واجاد ومنه سمی النوابغ من الشعراء -
النذغ - سر انگشت فراکسی زدن والطعن
بالرمح وبالکلام ایضا -
النزغ - اندر میم افکندن قوم نزغه بکلمة طعن فیه
النسغ - بر سنان زدن وفراکسی تولیدن
ودست بسوزن بکندن -
النشغ - الشهیق عند الشوق حتی یکاد
یبلغ به الغشی - النشوغ - بالضم السعوط
والوجور ایضا والماضی نشغ وقال اللیث
نشغت الصبی منه الحدیث فاذا هو ینشغ
ای یمتص بفیه من النشوغ -
المرغ - گیاه خوردن چهارپایے -

اَلھُبُوعُ ۔ خفتن ۔
اَلجَعفُ ۔ بر کندن و بیفگندن ۔
اَلرَّحفُ ۔ خزیدن و فراخینگ شدن با بوسے و زحف فی المشی اعیا ۔
اَلزُّعفُ ۔ بر جای بگشتن الزُّعفُ ازودن سخن ۔
اَلسَّحفُ ۔ ستردن وی بهی از پشت گوسپند دور و باز کردن سعف الغلام اذا خرج براسه قروح شعفه الحب شعفا احرق قلبه و یقال امرضه و شعف فلان بکذا شیفته گردانیدن ویرا و شعفت البعیر بالقطران اشعلته به ۔
اَلشَّغفُ ۔ رسیدن دوستی بغلاف دل
اَلقُحفُ ۔ براهیان زدن و شرب جمیع ما فی الاناء
اَلعقفُ ۔ بر کندن از اصل و استقاف ما فی الناء اجمع ۔
اَللَّحفُ ۔ لحاف بر کسی افگندن یا بجامه پوشیدن
اَلنَّخفُ ۔ سخت زدن ۔
اَلبَخقُ ۔ کج چشم کردن ۔
اَلبَعقُ ۔ شگافتن و اشتر کشتن ۔
اَلدَّحقُ ۔ دور کردن و دحقت الرحم رمت بالماء فلم تقبله ۔
اَلدَّعقُ ۔ الهیج و التنفیر و خبط الابل الحوض حتے تثلمته من جوانبه و دعق الطریق ای کثر علیه الوطی و دعقة الدواب اثرت فیه ۔
اَلدَّھقُ ۔ شکستن و پاره کردن ۔
اَلزُّعقُ ۔ ترسانیدن و شور کردن طعام و بانگ کردن و هذا یعدی بالبار ۔
اَلزُّھوقُ ۔ برآمدن جان و فعل لغة عند بعضهم و اگنده شدن استخوان و از پیش بشدن و نیست شدن باطل و زهق السهم ای جاوز الهدف ۔
اَلسَّحقُ ۔ سودن صعقتهم السماء القت علیهم الصاعقه
اَلفُھقُ ۔ برانجا کی سر بگردن پیوند زدن
اَللُّھقُ ۔ سخت سپید شدن ۔
اَلمحقُ ۔ بکاهیدن و نیست بکردن محقه الحر احرقه
اَلدَّعكُ ۔ مالیدن ۔
اَلدَّھكُ ۔ بسودن ۔
اَلدَّحكُ ۔ دور شدن و باند شدن فی الحدث
اَلسَّھكُ ۔ سودن و سبک رفتن ستور و خاک از زمین بردن باد ۔
اَلمحكُ ۔ ستیزه کردن ۔
اَلمعكُ ۔ المطال و اللّی و ربما قالوا معکت الادیم اے دلکته ۔
اَلنَّھكُ ۔ پوشیدن جامه تا کهنه شود و مبالغه کردن در خوردن و در دشنام ۔

اَلنَّهْكُ وَالنَّهَاكَةُ وَالنُّهُوكُ - نزار کردن بیماری و فعل لغة و مبالغة کردن در عقوبت و منه الحدیث انهکوا الاعقاب ای بالغوا فی غسلها و تنظیفها فی الوضوء و الباب دال علی بلاغ فی عقوبة و اذی -

اَلبَعْلُ وَالبُعُولَةُ - شوهری کردن فی الحدیث فمن بعل علیکم امرکم ای ابی -

اَلبَهْلُ - نفرین کردن و بهلته خلیته و ارادته

اَلجَحْلُ - بیفگندن -

اَلجَعْلُ وَالمَجْعَلُ - کردن و هو مثل الاتخاذ فی التعدیة و له احوال بمعنی التصییر کقوله تعالی انا جعلناه قرانا عربیا و بمعنی الایجاب کقوله تعالی ما جعلنا القبلة و بمعنی الحکم و القول و التسمیة کقوله تعالی و جعلوا الملائکة و بمعنی الخلق کقوله و جعل الظلمات و النور و یاتی ایضا صلة لما بعده نحو جعل یفعل کذا مثل طفق و انشا کل منها صلة لما بعده من الفعل

اَلدَّحْلُ - دریاب که سرش تنگ بود و بن فراخ شدن و منه الحدیث لا تدحل ای لا تهرب جوانب چاه کندن و منه الحدیث و ادحل فی الکرسی صرفی جانب الخباء کالذی یصیر فی الدحل

اَلذَّهْلُ - مشغول شدن و یعدی بعن -

اَلرَّحْلُ وَالرِّحْلَةُ - پالان شتر بربستن -

وَالرَّحْلُ وَالرِّحْلَةُ وَالتَّرْحَالُ - بار از منزل داشتن و رحلت له النفسی اذا صبرت علی اذاه و فی الحدیث لا رحلنک بسیفی ای لا علونک

اَلرَّغْلُ - شیرخوردن بزغاله -

اَلزُّحُولُ وَالمَزْحَلُ - دور شدن -

اَلزَّغْلُ - الزغل عن الفارابی و چینه دادن مرغ بچه را بمنقار -

اَلسَّحْلُ - بتازیانه زدن و سودن و زود نقد کردن سیم و پوست باز کردن از چیزی و ریختن باران و یک تو تافتن -

اَلشُّغْلُ - مشغول کردن -

اَلضَّحْلُ - گردیدن اندک اندک و دادن و تنگ و اندک شدن شراب -

اَلطَّحْلُ - بر سپرز زدن -

اَلفَحْلُ وَالفِحْلَةُ - گشن فرا گذاشتن میان اشتران وَالفَحْلُ - پی کردن شتر از شمشیر

اَلفَعْلُ وَالفَعَالُ - کلاهما بالفتح کردن

اَلقُحُولُ - خشک شدن و فعل فعولا فعالا ایضا لغة و الفتح اجود -

اَلمَحْلُ - بدگفتن کسی را و ناسپاسی کردن

اَلمَحْلُ - مکر و سعایت کردن و یعدی بالباء

اَلمَغْلُ - ربودن و دزدیدن و فعل الکل ای خصاه -

اَلمَغْلُ - کسی را بدگفتن نزدیک کسی و یعدی بالباء

اَلنَّحْلُ - بالضم دادن اَلنِّحْلَةُ - کابين
فرادادن بخوش منشی - اَلنَّحْلُ - سخن کسی
با کسے اضافت کردن یعدی الی المفعولین
اَلنُّحُوْلُ - گداخته شدن تن و فعل فعولاً لغة
والفتح افصح -
اَلنَّعْلُ - نعلین بپای کردن -
اَلنَّعْمُ - النزع -
اَلْجَمُّ وَالْجُحُوْمُ - بزرگ شدن آتش ومنه الجحيم
اَلْجَمُّ - روے ترش کردن -
اَلدَّحْمُ - الدفع الشديد -
اَلدَّعْمُ - ستون فرانهادن دغمهم الحر اي غشيهم
وفعل لغة والرغم كسر الانف الى باطنه هشماً -
اَلسَّغْمُ - نگاهداشتن فروشدن آفتاب را
رغم فلان رغماً ورغماً ومرغمة اذا لم يقدر على
الانتصاف ومنه الحديث دان رغم انف
ابي الدرداء اے اذل وفعل لغة عند بعضهم
اَلرَّحْمُ - باران اندک آمدن اَلرَّحْمَةُ
انبوهی کردن وبدوش بر زدن -
اَلسَّحْمُ - ضرب من سير الابل -
اَلسَّطْمُ - تیز وتحه بردن -
اَلشَّحْمُ - اطعام الشحم -
اَلشُّحُوْمُ - تباه شدن طعام وفعل فعلاً لغة
اَلشَّحْمُ - هراسانیدن -

اَلضَّغْمُ - بدندان گرفتن واشتقاق الضيغم منه
اَلضُّغُوْمُ وَالضُّغَامُ - گریستن کودک
تا آوازش سیری شود -
اَلضُّحُوْمُ - سیاه ونیکو شدن موے -
اَلنَّغْمُ - بوسه دادن وسترائحة الطيب
اَلْخَيْشُوْمُ - الفغوم شگفتن گل -
اَلْفُحُوْمُ - خویشتن در کار افگندن بے اندیشه
اَلْكَعْمُ - دهن شتر وسر بار دادن بستن و
كعمت المرأة اذا التثمت فاها عند التقبيل
اَللَّحْمُ - گوشت دادن وفي الحديث فلحم رجلا
اي قتله ويقال وسمنه حتي لزق به لغت
لغا اذا اخيرت عما عيك بشيء التلقيف -
اَلنَّحْمُ وَالنَّحِيْمُ - بانگ بشتر زدن بانیک
بر دے بانگ کردن پیل و شیر و نحو يكذا الى اعر
وَالنَّهْمُ - سنگ انداختن بسر انگشت تمال
القيسي الفيل نهم بالكسر -
وفي الحديث رغن اليه اي مال -
اَلْوَهْنُ - گرو کردن يقال حنت الشي
عند فلان ورهنته الشي ودائم شدن -
اَلرُّخُوْنُ - درنگی شدن -
اَلسَّحْنُ - شکستن سنگ ہے سر کردن بر اندك
اَلصَّحْنُ - نیکو کردن میان قوم و زدن چیزی
دادن در قدح چوبین -

الطحن - آرد کردن و گرد شدن مار -
الطعن - رفتن و لا یجوز ان یکون الساکن
مخففا من المتحرک لان الفتحة لا تستثقل الکسرة
والضمة وکذلک القول فیما اشبهه -
اللحن - فطنیدن بکسی و یعدی بالی
وسخن سربسته گفتن که جز مخاطب کسی فهم نکند و
یعدی باللام و خطا کردن و سرائیدن و خواندن
اللعن - نفرین کردن و اصله الطرد -
المحن - آزمودن و خاک و گل از چاه بر آوردن
و بتازیانه زدن و کشیدن ادیم تا فراخ تر
شود و منه قد امتحن الله قلوبهم علی احد
القولین و معناه وسع الله قلوبهم وشرحها
للتقوی محنت البیر اخرجت ترابها
وطینها عن الفارابی والجوهری ولو بالجار
المهنة - الخدمة بالفتح عن الاصمعی و
بالکسر عن ابی زید والکسائی والمهنة
بالفتح حلب الابل عند الصدر -
الکبدة - ناگاه آمدن به چیزی اذا استقبله به -
التجهة - روی فرا کاری کردن و الماضی
تجه و وزنه تعل لان تاءه بدل من الواو -
الجبهة - بر پیشانی زدن و مکروه پیش کسی
وا بردن و کسی را بدرشتی از کار باز زدن
دجبهنا الماء جبها وردناه ولیس علیه اداة الاستقاء

الجله - سنگریزه از جای فراتر کردن -
الدَّدَه - دفع کردن از کسی قیل الهاء مبدلة
من الهمزة -
الرقه والرقوه - با آب مدن تستر سر که خواهد
السته - براست زدن -
الشحوه - رفتن اسپ چنانکه ماندگی نداند -
الشده - سرگشته شدن و مشغول کردن
والماضی منهما شده -
الشفهه - مشغول کردن و شفهنی فلان اذا
لح علیک فی المسالة حتی انفذ ما عندک و منه رجل
مشفوه و ماء مشفوه عضهه عضها رماه بالبهتان
القموه - القموح -
الکده - خراشیدن و کوفتن بسنگ -
المدهه - المدح -
النهمه - الزجر -
الدرع - الندة -
الزجر - النزه - دور کردن -
النقه - دریافتن و النقوه - به شدن از بیماری
النکه - بو کردن و یفعل لغة و نکه الرجل
تغیرت نکهته من التخمة -

ومن المعتل

الوهب والهبة - دادن و تقول وهبته زیدا
مسحیا بمعنی حسب یتعدی الی مفعولین

ولا يستعمل منه ماضي ولا استقبل في هذا المعني
دَعْ ذا اي اتركه واصله ودع يدع وقد جاءت
ماضية لا يقال ودعه ولا اودع وانما قال تركه
وهو تارك وربما جار في الشعر ودعه فهو مودوع
اَلْوَزْعُ - باز داشتن وَالْوَزُوْعُ بالفتح الاغراء
اَلْوَشْعُ - سپيدي اندر آمدن -
اَلْوَضْعُ وَالْمَوْضِعُ وَالْمَوْضُوْعَةُ -
نهان وَالْوَضْعُ - بزادن وبشتافتن
ستور ووضع منه فلان اي حطّ من درجته
اَلْوُضُعُ - بالضم وَالتَّضَعُ - در آخر پاكي
آبستن شدن اَلْوَضِيْعَةُ - زيان كردن
يقال وضع الرجل في تجارته وشوره چريدن
شتر نزديك آب چنانكه فراتر نشود ونزديك
شوره وآب چرانيدن ويرا والماضي منهما
فعل وفي الحديث من رفع السلاح ثم وضع
فدمه هدر قيل معنے ثم وضعه قاتل به وضرب
يعني في الفتنة يقال وضع القوم ايديهم في الطعام
اذا اكلوا منه ومنه قول سديف فضع السيف
البيت اي ضع السيف على المضروب به -
اَلْوُقُوْعُ - فرو نشستن مرغ وافتادن يقال
وقع ربيع بالارض لا يقال سقط - اَلْوَقْعُ
بسما كسك بزدن كارد وجز آن وتيز كردن
آن وشبخون كردن ويعدي بالباء -

اَلْوَقْعَةُ - بكسي افتادن ووقعت من كذا
وعن كذا وقعا اي سقطت اَلْوَقِيْعَةُ - بد گفتن
وقوله تعالى اذا وقع القول عليهم معناه وجب
السخط عليهم واهل قولهم علبب كلم اي طلب كلامه وفهمه
اَلْوَلْعُ وَالْوَلَعَانُ - دروغ گفتن اَلْوَلُوْعُ
بالفتح وهو شاذ وَالْوَلْعُ - حريص كردن ويعدي
بالباء وجار ولعه بمعنے جلسه -
اَلْوُلُوْغُ - آب وخون خوردن سباع بسر زبان
ويعدي بفي وحكى ابو زيد ولغ الكلب بشرابنا
وفي شرابنا ومن شرابنا -

ومن الناقص

اَلدُّحُوُّ - واگسترانيدن -
اَلدَّحْوُ - گردانيدن آسيا -
اَلسَّهْوُ - السهو -
اَلشَّحْوُ - دهن باز كردن -
اَللَّحْوُ - ملامت كردن وپوست از چوب
باز كردن وقولهم لحاه الله اي قبحه ولعنه
اَلْمَحْوُ - المحو -
اَلنَّحْوُ - چشم سوي كسے آوردن -
اَلْبَغْوُ - البغو -
اَلرَّعْيُ وَالْمَرْعَى - چرانيدن وچريدن
اَلرِّعَايَةُ - نگاهداشتن يقال رعيت عليه
حرمته ورعيت النجوم رقبتها -

اَلسَّعْیُ - کار کردن و دویدن اَلسِّعَایَةُ - غمز کردن و یعدی بالباء و سعایت کردن مکاتب و عامل زکوٰة کردن یعدی بعلی
اَلشِّعَایَةُ - زنا کردن بر پرستار و فی حدیث عمر اتی بالماء ساعین فی الجاهلیة و معنی المساعاة الزنا و نص الاماء بها لانهن کن یسعین علی مو الیهن یکسبن لهم -
اَلنَّعْیُ وَالنُّعْیَانُ - خبر مرگ کسی دادن یقال نعاه له و فی الحدیث نهی علی ای عیب علی یقال نعیت علیه فعله اے عبته علیه -
اَلضَّغْیُ - الصغو سکت فلان فما نفی بحرف اے مانبس علیه -
اَلدَّهْیُ - کسی را بلائی صعب رسیدن و داہی شدن -
اَلدَّهْیُ - برداشتن کور آب چیزے را و جنبانیدن باد درخت را و زہاہ استخفه و نہادن به صهی الجرح صهیًا ندی و سال و فعل لغتهٔ
اَلطَّهْیُ - الطهو - وا زدن -

ومن المهموز الفاء

مااہبت للامر اہبا و ہو الامر تنساه ثم تنتبه له و فعل یفعل فعلا لغة -
اَلْاَهَةُ - پرستیدن -

ومن المهموز العین

اَلْجَأْبُ - کسب کردن -
اَلدَّأْبُ وَالدُّؤُبُ - پیوسته کاری کردن بجد و رنجیدن -
اَلذَّأْبُ - راندن شتر و ذابه طرده و حقره -
اَلرَّأْبُ - کاری را اصلاح آوردن و قدح شکسته را در بستن -
اَلسَّأْبُ - خفه کردن و فراخ کردن مشک -
اَلْقَأْبُ - طعام و شراب خوردن بعنف -
اَلذَّأْتُ - خفه کردن -
اَلسَّأْتُ - مثله -
اَلْجَأْثُ - ترسانیدن والماضی جئث اللاث
اَلثَّأْجُ - بانگ کردن میش -
اَلذَّأْجُ - نیک فرو بردن آب و دریدن مشک و دمیدن در وے -
اَلنَّأْجُ - بشدن اندر زمین اَلنَّئِیْجُ - جنبیدن باد -
اَلنَّأْجُ - زاری کردن در دعا -
اَلنَّأْدُ وَالنُّؤُوْدُ - ترسانیدن -
اَلسَّأْدُ وَالسُّؤُوْدُ - خفه کردن -
اَلْفَأْدُ - زکام گرفتن و الماضی فعل -
اَلضَّأْدُ - غلبه کردن کسی را بخصومت -
اَلْفَأْدُ - بر دل زدن و درد دل رسیدن

دل را و گوشت بریان کردن و انگشتو انگیختن۔

اَلمَادُ۔ خرامیدن و سیراب شدن و یقال للغصن اذا کان ناعما یهتز میس یماد ماداحسنا۔

اَلبادُ۔ جاد کندن و بخنی نهادن۔

اَلثّادُ و الثّؤودُ۔ کشنده کسی ابکشتن و یعدی بنفسه و بالباء۔

اَلجُؤارُ۔ زاری کردن و بانگ کردن گاو۔

اَلظّارُ۔ مهربانی کردن شتر بر بچه دیگر و مهربان شدن وے۔

اَلمارُ۔ تباه کردن میان قوے۔

اَلضّائرُ۔ نقصان کردن حق کسے۔

اَلرِّیاسَةُ۔ مهتری کردن۔

اَلرّاسُ۔ برسر زدن۔

اَلفاسُ۔ بتبر زدن و بر اهیانه سر زدن

اَلماسُ۔ المار۔

اَلنّاشُ۔ بابس افگندن و از جائگاہی دور فرا گرفتن۔

اَللّاظُ۔ تنگ پر کردن و خفه کردن۔

اَلجافُ۔ بیفگندن و بترسانیدن و بجل مجوف اسے جائع۔

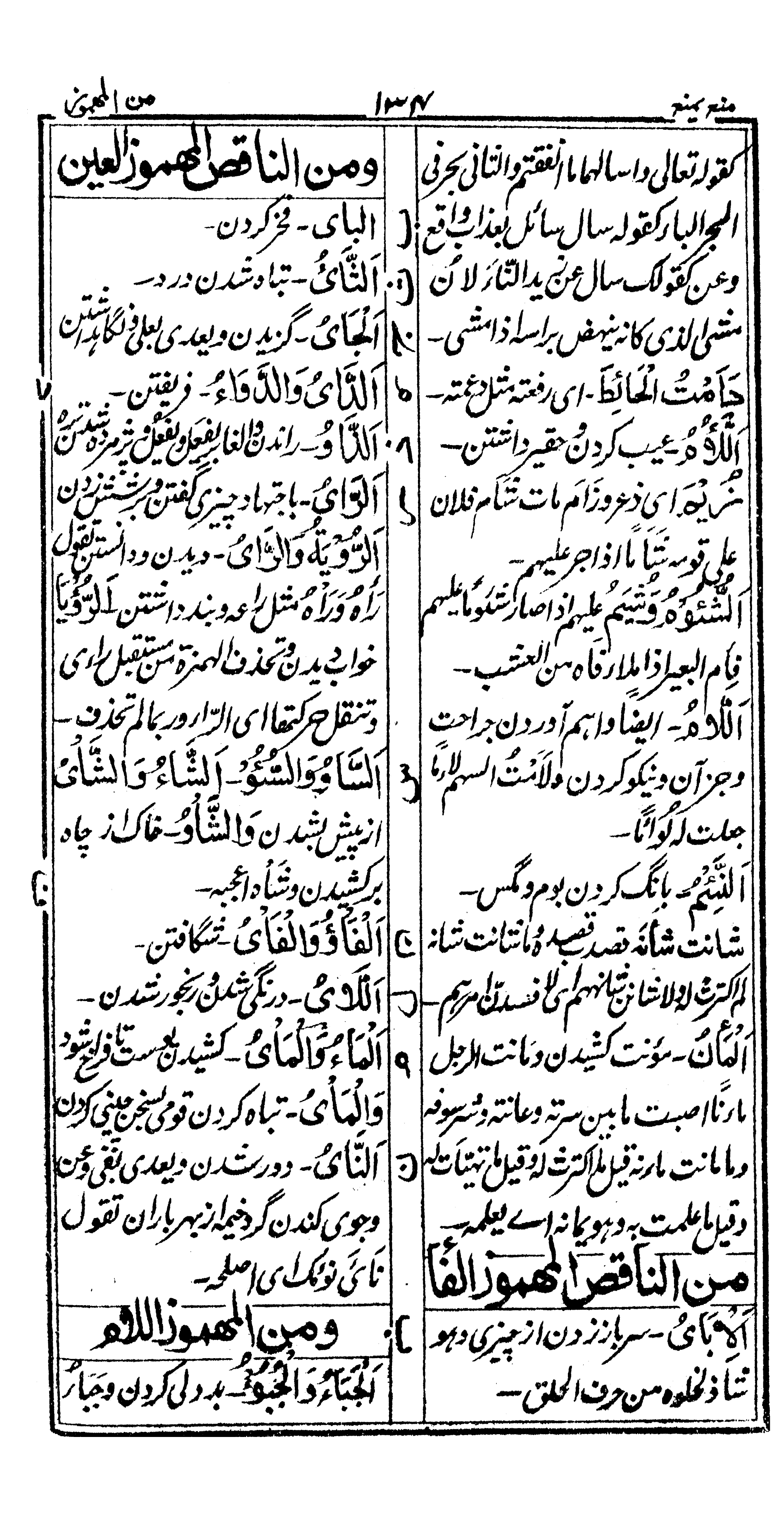
اَلرّافَةُ و الرَّآفَةُ۔ مهربانی کردن و یعدی بالباء و فعل یفعل لغة و فعل یفعل فعلا لغة ایضا شئف ای فزع۔

اَلجَالُ۔ لنگیدن و منه جائل۔

اَلدّالُ و الدّالانُ۔ فریفتن و بنشاط رفتن قال ابوزید هی مشیة شبیهة بالختل وبشی المثقل۔

اَلذّالانُ و الذّؤولُ۔ سبک رفتن

اَلسُّؤالُ و المَسْئَلَةُ۔ پرسیدن و فی سالت لغتان تحقیق الهمزة وهی اللغة الفاشیة والامر من هذا اِسئل و تخفیفها وهی علی وجهین احدهما ان لاتنقل من هذا الباب و الثانی ان تجعله من باب فعل یفعل فتقول سلت اسال کخفت اخاف ویکون عین الکلمة علی هذا القول من الواو لقولهم هما یتساولان والامر منها سل وسل فعل یتعدی الی مفعولین ویکون المفعول الثانی علی ثلثة اضرب احدها ان یعدی الیه من غیر حرف ظاهر ولا مضمر کقول الراجز سالت عمرا بعد بکر خفا والثانی ان یتعدی الفعل الیه باضمار حرف کقوله تعالی ولا یسال حمیم حمیما ای عن حمیم ویجوز الاظهار کقوله تعالی وسئلهم عن القریة والثالث ان یقع موقع المفعول الثانی استفهام کقوله تعالی سل بنی اسرائیل کم اتیناهم وسل من ارسلنا قبلک من رسلنا اجعلنا یجوز الاقتصار علی مفعول واحد ویکون علی ضربین احدهما ان یتعدی بنفسه

كقوله تعالى واسألهما ما نقمتم والثاني بحرف
الجر الباء كقوله سأل سائل بعذاب واقع
وعن كقولك سأل عن زيد الثائر لأن
معنى الذي كأنه ينهض براسه اذا مشى -
دأمت الحائط - اي رفعته مثل دعمته -
الأَدْمُ - عيب كردن و حقير داشتن -
تربه - اي ذعره وزام مات تشام فلان
على قومه تشأما اذا جر عليهم
الشؤم وتشيم عليهم اذا صار شؤما عليهم
وأم البعير اذا ملأ رفاه من العشب -
الأدم - ايضا داهم آوردن جراحت
وجز آن و نيكو كردن ولأمت السهم لاما
جعلت له لواما -
النئيم - بانگ كردن بوم ومگس -
شأنت شأنه قصدت قصده وما شأنت شأنه
لم اكترث له ولاشأن شأنهم اي لافسدن امرهم
المأن - مؤنت كشيدن ومأنت الرجل
مأنا اصبت ما بين سرته وعانته وشرسوفه
وما مأنت مأنه قيل ما اكترثت له وقيل ما تهيأت له
وقيل ما علمت به وهو يمأنه اي يعلمه -

من الناقص المهموز الفاء

الأباء - سرباز زدن از چيزي وهو
شاذ لخلوه من حرف الحلق -

ومن الناقص المهموز العين

البأي - فخر كردن -
التأي - تباه شدن درد -
الجأي - گزيدن ويعدى بعلى فرنگاهداشتن
الدأي والدأداء - فريفتن -
الذأو - راندن الغالب يفعل ويفعل و پژمرده شدن
الرأي - باجتهاد چيزي گفتن و سرشتن زدن
الرؤية والرأي - ديدن ودانستن تقول
رأه وراءه مثل رعه وبند داشتن الرؤيا
خواب ديدن وتحذف الهمزة من مستقبل رأى
وتنقل حركتها الى الراء وربما لم تحذف -
السأو والسؤو - الشأء والشأي
از پيش شدن والشأو - خاك از چاه
بركشيدن وشأوه اعجبه -
الفأو والفأي - شگافتن -
اللأي - درنگي شدن و رنجور شدن -
المأو والمأي - كشيدن پوست تا فراخ شود
والمأي - تباه كردن قومي سخن چيني كردن
النأي - دور شدن ويعدى بنفسه وعن
وجوي كندن گرد خيمه از بهر باران تقول
نأى نؤيك اي اصلحه -

ومن المهموز اللام

الجبأ والجبوء - بددلي كردن وجبار

عليه الاسود فقتله اي خرج وجبات علينى عن الشر
نبت عنه۔
الخباء۔ پنهان کردن۔
الرباء۔ بر بالا شدن و دیدبانی کردن
گروهی را وانا ازبار بک عن هذا الامر ای
ارفعک عنه و ماربات رباء فلان ای ماعلمت
ولم اکترث له۔
السباء والمسباء۔ خمر خریدن از بهر خوردن
والتسباء۔ تازیانه زدن و بآتش سوختن۔
الصبوء۔ از دینی بدینی شدن و صابر
شدن و دندان بر آمدن و صبات علی القوم
صباءً و صبوءاً اذا طلعت علیهم
الضباء والضبوء۔ پنهان شدن در
بزمین با دوسیدن۔
العباء والعبوء۔ پاک داشتن و العباء
عطر آمیختن و ساختن کار۔
اللباء۔ کسی را فله دوشیدن و فی الحدیث
من ان تلبأها یقال لبأت الودیة ای
غرستها وسقیتها اول سقیها ماخوذ من اللبا۔
النباء والنبوء۔ کالنبار والنبور۔
از جای بجای شدن والنباء بیاگاهانیدن
الحتاء والحتوء۔ فی الاکیسة جماع کردن و بزدن
المتاء۔ بعصا زدن۔

الثاء والنتوء۔ بالا گرفتن ریش و جراحت
و جز آن۔
(۱۰) الرثاء۔ شیر تازه بر ترش ریختن۔
الفثاء۔ فرو نشاندن جوش دیگ و خشم۔
الکثاء۔ شیر باسر آب مدن و کف بر آوردن
و بر آمدن نبات و پشم۔
۱۸ الحجاء۔ شاد شدن و یعدی بالباء۔
النجاء۔ الجاء۔
الفجاءة۔ بالمد ناگاه رسیدن و فعل لغة
النجاء۔ بالتسکین عن النجاج و بالتحریک عن غیری
والملجاء۔ پناه گرفتن و یعدی بالی۔
النجاء۔ بچشم کردن و منه الحدیث ردوا
نجاة السائل باللقمة ای ردوا شدة نظره
الی طعامکم بلقمة تدفعونها الیه۔
الهجاء۔ خوردن طعام۔
۱۹ البدأ۔ ابتدا کردن و اهل الحدیث یقولون
بدینا بمعنی بدأنا و آبله و سرخجه بیرون آمدن
والماضی من هذا فعل۔
الحدأ۔ باز گردانیدن۔
الرحا۔ یاری کردن۔
الکدأ۔ نابالیدن گیاه و نبات
از سرما یا از کراهیت داشتن چیزی۔
(۲۰) الهداء والهدوء۔ بیارامیدن۔

اَلبَذَاءُ۔ ناپسند آمدن حال کسے وگیاہ خور

اَلخَزَاءُ۔ فروتنی کردن فعل فعولاً لغۃ۔

اَلهَذَاءُ۔ بریدن۔

اَلبَرَاءُ۔ بالفتح از بیماری بہ شدن ہذا قول اہل الحجاز و یفعل فعلا لغۃ فیہ عن سیبویہ والمبرد وغیرہما وہو شاذ و آفریدن۔

اَلدَّرَاءُ۔ الدفع ومنہ الحدیث ادرؤا الحدود ما استطعتم اَلدُّرُاءُ۔ رفتن ستارہ از جای خویش وبا دربہ شدن شتر وَدَرَأَ علینا فلانٌ دروًا ای طلع علینا مفاجاۃً وفی الحدیث درا رجعۃ ای بسطہا۔

اَلذَّرَاءُ۔ آفریدن۔

اَلشَّرَاءُ۔ خایہ نہادن ملخ طرأت علی القوم طرأ وطروًا اطلعت علیہم من بلد آخر۔

اَلقَرَاءُ۔ جمع کردن وَالقُرءُ وَالقِرَاءَۃ وَالقُرآنُ۔ خواندن ومنہ الحدیث فلیقرأ قراۃ ابن ام عبد قال ابو بکر معناہ فلیترتل ترتیلا او یحزن تحزینہ او یحذر حدرہ ولا یجوز ان یحمل معناہ علی نظم الحروف لان الاجماع علی مخالفۃ وفی حدیث آخر اقرأکم ابی قیل معنے فی وقت من الاوقات لا زید المراد یتقدم فی اتقان وقیل اقرأ بمعنے قاری وَالقراء جمع قاری سو امنۃ ابی کما قیل اللہ اکبر بمعنی کبیر

وفلان قرا علیک السلام وا قرأکم السلم بمعنی واحد

اَلمَرَاءُ۔ بگوارنیدن طعام کسورا الا القول امرانی ولکن امرانی۔

اَلهَرَاءُ۔ فحش گفتن وبزدن سرما چنانکہ بیم ہلاک بود ونیک بختن گوشت۔

اَلجَرَاءُ۔ بازپارہ کردن و فا بخشیدن بہ پسند کردن ویعدی بار۔

اَلجُزُءُ۔ بالضم بسندہ کردن ستور بگیاہ تر از آب والماضی فعل فعل اَلجزءۃُ۔ بردا شتن کوراب چیز برا وگرد کردن شتر وراندن و

اَلدَّرَأُ۔ مصیبت وزیان رسانیدن۔

زرأت الرجل زرأً ومرزئۃ اذا اصبت منہ خیرا ما کان وفعل لغۃ فیہا۔

اَلنَّزءُ وَالنُّزُوءُ۔ میان قومی تباہ کردن ونزأت علیہ نزاۃ حملت ورجل منزوءٌ بکذا ای مولع بہ۔

اَلهُزُوءُ وَالهُزءَۃُ۔ افسوس داشتن و فعل لغۃ فعلاً وفعلا لغۃ ویعدی بالباء۔

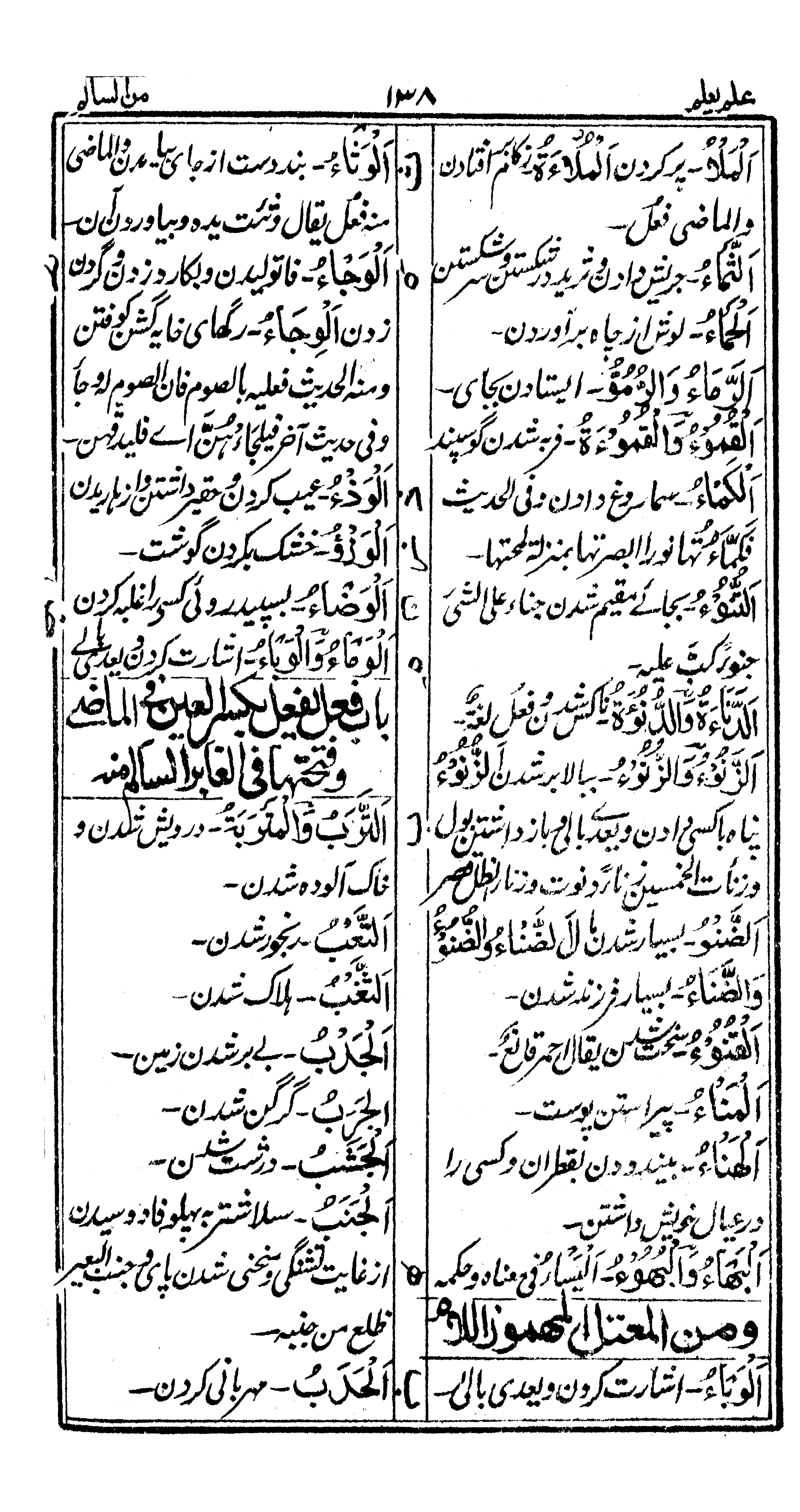
اَلبَسَاءُ وَالبُسُوءُ۔ انس گرفتن باچیزے وفعل فعلا وفعولا ویعدی بالباء۔

اَلجَسَاءُ وَالجُسُوءُ۔ سخت درشت شدن

اَلخَسَاءُ۔ دور کردن اَلخُسُوءُ۔ دور شدن

اَلحَسَاءُ وَالخُسُوءُ۔ خیرہ شدن چشم۔

اَلْمَسَاءُ - ناپاکی کردن -
اَلنَّسَاءُ وَالنَّسَاءُ وَالنَّسِیُّ - تاخیر کردن
وَالنَّسَاءُ - راندن بعصا و شیر آب بسیار آمیختن
و بار بر گرفتن زن تقول من هذا نسئت
المرأة فهی مرأة نسیء -
اَلْجُشُوُّ وَالْجُشُوءُ - از جای بر آمدن دل
اَلْحَشْوُ - مجامعت کردن و زخم بر شکم زدن
اَلنَّشَاءُ - نیک بریان کردن گوشت -
اَلنَّشَاءُ وَالنَّشَاةُ وَالنُّشُوءُ - بر بالیدن
وَالنَّشَاءُ وَالنُّشُوءُ - پدید آمدن میغ -
اَلْحَصَاءُ - سیراب شدن -
اَلنَّصَاءُ - بر داشتن و زجر الناقة -
اَلْخَضَاءُ - ناشوریدن آتش -
اَلْحَطْءُ - مجامعت کردن و بیفگندن چیزی
و پنجه بر پشت کسی زدن هو فی الحدیث و
کف انداختن دیگ -
خطاء السهم - لغة فی خطی التشطاء پالان
بر شتر بستن و گران کردن چیزی -
اَلْغَطَاءُ - الخطاء الاثاء المغنی الاخیر
اَللَّطَاءُ - بزمین باز و سیدن و فعل فعولا لغة
اَلْجَفَاءُ - کف انداختن دیگ و سیل
و بر زمین افگندن و نگوسار کردن دیگ
و اما الذی فی الحدیث فاجفاه و اقدره هم
بما فیها فهی لغة مجهولة -
اَلرَّفَاءُ - رفو کردن -
اَلْكَفَاءُ - نکو کردن او ائے و باز گردانیدن کسی را
اَللَّفَاءُ - گوشت از استخوان و پوست از
چوب باز کردن -
اَلرَّقَاءُ وَالرُّقُوءُ - باز ایستادن اشک
و خون وارقا علی ظلعک ای ارفق بنفسک
ولا تحمل علیها اکثر مما تطیق -
اَلشَّقَاءُ وَالشُّقُوءُ - دندان شتر بر آمدن
والشقاء فرق شعر المفرق بالمشط و ضرب العصا علی المفرق
اَلْفَقَاءُ - چشم برکندن -
اَلْبَكَاءُ - اندک دادن شیر
اَلرِّكَاءُ - نقد کردن -
لَكَاءُ الارض اسے ضرب -
اَلنَّكَاءُ وَالنِّكَايَةُ - پوست باز کردن ریش
اَلْحَلَاءُ - بتازیانه زدن و پوست باز کردن
و حلاءه مائة درهم ای عطاه و حلاته بالحلوء
اے کحلته و هو حجر یدلک علیه دواء ثم تکحل به العین
اَلْخَلَاءُ وَالْخُلَاءُ - حرونی کردن -
اَلسَّلْءُ - گداخته مسکه و بتازیانه زدن -
اَلْكَلَاءَةُ وَالْكُلُوءُ - نگاه داشتن و کلئت
بالیاء لغة قریش اَلْكَلَأُ - گیاه خوردن ستور
و کلاء الدین تاخر -

اَلْمَلْأُ ـ پر کردن اَلْمَلَاءَةُ زکام افتادن والماضی فُعِلَ ـ

اَلثَّمْاءُ ـ چربش دادن ثرید در شکستن و شکستن سر

اَلْحَمْاءُ ـ لوش از چاه بر آوردن ـ

اَلدَّمَاءُ وَالدُّمُوُّ ـ ایستادن بجای ـ

اَلْقُمُوْءُ وَالْقَمُوْءَةُ ـ فربه شدن گوسپند

اَلْكَمْاءُ ـ سماروغ دادن وفی الحدیث

فَلْكَمَاءُ تُهَا نورا البصر تها بمنزلة لحتها ـ

اَلتُّنُوْءُ ـ بجائے مقیم شدن جناء علی الشی

جنو رکبت علیه ـ

اَلدَّنَاءَةُ وَالدُّنُوْءَةُ ـ ناکس شدن فعل لغة ـ

اَلرَّنُوْءُ وَالرُّنُوْءُ ـ بالا بر شدن اَلرُّنُوْءُ

نیاه باکسی دادن وبعد بالی باز داشتن بول

وزنات الخمسین نازد نوت وزنا زطل مصر

اَلضَّنُوْءُ ـ بسیار شدن مال اَلضَّنَاءُ وَالضُّنُوْءُ

وَالضَّنَاءُ ـ بسیار فرزند شدن ـ

اَلْقُنُوْءُ ـ سخت شدن یقال احمر قانئ ـ

اَلْمَنَاءُ ـ پیراستن پوست

اَلْهَنَاءُ ـ بنیدودن بقطران وکسی را

در عیال خویش داشتن ـ

اَلْبَهَاءُ وَالْبُهُوْءُ ـ اَلْیَسَارُ فی مناه وحکمه

ومن المعتل المهموز اللام

اَلْوَثَاءُ ـ اشارت کردن ویعدی بالی ـ

اَلْوَتَاءُ ـ بند دست از جای بیامدن والماضی

منه فُعِلَ یقال وثئت یده وبیاوردن آن ـ

اَلْوَجَاءُ ـ فا تولیدن وبکارد زدن وبر گردن

زدن اَلْوِجَاءُ ـ رگهای خایه گشن کوفتن

ومنه الحدیث فعلیه بالصوم فان الصوم له وجاء

وفی حدیث آخر فیلجأ رهن ثلاث فلیدقهن ـ

اَلْوَذْءُ ـ عیب کردن وحقیر داشتن وازها ریدن

اَلْوَزْءُ ـ خشک کردن گوشت ـ

اَلْوَضَاءُ ـ بسپیدروئی کسی را غلبه کردن

اَلْوَمَاءُ وَالْوَبَاءُ ـ اشارت کردن ویعدی بالی

باب فَعِلَ یَفْعَلُ بکسر العین فی الماضی وفتحها فی الغابر السالم منه

اَلتَّرَبُ وَالْمَتْرَبَةُ ـ درویش شدن و خاک آلوده شدن ـ

اَلتَّعَبُ ـ رنجور شدن ـ

اَلتَّغَبُ ـ هلاک شدن ـ

اَلْجَدَبُ ـ بے بر شدن زمین ـ

اَلْجَرَبُ ـ گرگن شدن ـ

اَلْجَشَبُ ـ درشت شدن ـ

اَلْجَنَبُ ـ سلا شتر بپهلو فادوسیدن از غایت تشنگی وسختی شدن پای وجنب البعیر ظلع من جنبه ـ

اَلْحَدَبُ ـ مهربانی کردن ـ

اَلحَرَبُ - سخت خشم گرفتن-
اَلحَصَبُ - سُرخچه بر آمدن-
اَلحَطَبُ - باهیمه شدن زمین حقب البعیر
اذا اصاب حقبه ثیله فاحتبس بوله والعام اذا
احتبس مطره-
اَلخَنَبُ - منحنی شدن دست-
اَلخَرَابُ - ویران شدن اَلخَرَبُ
ان ترم ضرع الناقة والشاة مع ضیق احلیلها
اَلخَصَبُ - بابر شدن زمین من الخصب
اَلخَنَبُ - سست پای شدن-
اَلدَّرَبُ وَالدُّرْبَةُ - خوی کردن
و یعدی بالباء-
اَلذَّرَبُ - تباه شدن معده و جراحت
ومنه الحدیث ذرب النساء علی ازواجهن-
اَلذَّهَبُ - خیره شدن چشم از دیدن زر-
اَلرَّجَبُ - بالتحریک بزرگ داشتن و
منه سمی رجب رجبا-
اَلرَّغَبُ وَالرَّغْبَةُ وَالرُّغْبٰی کالسکری
وَالرَّغَبُوتُ وَالرَّغَبُوتٰی - رغبت کردن
در چیزے و یعدی بفی و رغبت از چیزی
بگردانیدن و یعدی بعن-
اَلرُّکُوبُ وَالرَّکَبُ - بر نشستن-
اَلرُّهْبُ - بالضم وَالرَّهَبُ - بالتحریک
وَالرَّهْبَةُ وَالرَّهَبُوتُ وَالرَّهَبُوتٰی
ترسیدن-
اَلسَّرَابُ - چکیدن آب از مشک نو-
اَلسَّغَبُ وَالسُّغُوبُ - گرسنه شدن-
اَلسَّقَبُ - نزدیک شدن-
اَلشَّعَبُ - هلاک شدن واندوهگین شدن
اَلشُّرْبُ - بالحرکات الثلث وَالتَّشْرَابُ
آشامیدن قال ابو عبیدة المصدر بالفتح
لاغیر قال عَلِیٌّ اَلشَّرْبُ - بالفتح جمع شارب
کصاحب وصحب وبالکسر المشروب کالطحن
بمعنی المطحون وبالضم المصدر-
اَلشُّصُوبُ - سخت شدن کار و فعل یفعل
لغة شنب یونا شنبا ای برد فهو فاعل و فعل
اَلصُّحْبَةُ وَالصَّحَابَةُ - صحبت کردن-
اَلصَّخَبُ - بانگ کردن-
اَلصَّقَبُ - نزدیک شدن ضربت الارض
من الضریب-
اَلطَّرَبُ - سبک شدن دل از غایت شادی
یا از غایت اندوه-
اَلعَجَبُ - شگفت داشتن-
اَلعَرَبُ - تباه شدن معده بالراء
و باسر شدن جراحت-
اَلعَصَبُ - بسیار پے شدن گوشت

اَلعَضَبُ شکستہ بیرون شدن۔
اَلعَطَبُ - ہلاک شدن۔
اَلعَلَبُ - سخت شدن اَلعَلَبُ سخت
شدن گوشت ونبات عَلِبَت عینہ اذا
کان بہا ورم فی المارق۔
اَلغَضَبُ وَالمَغضَبَۃُ خشم گرفتن ویعدی
بعلی یقال غضبت لفلان اذا کان حیّا
وبفلان اذا کان میّتا۔
اَلغَهَبُ - غافل شدن۔
اَلقُربانُ - نزدیک چیزے شدن۔
اَلکَلَبُ - سخت شدن سرماز مستانی و
سخت حریص شدن برحرب قومی وشبیہ
جنون یاخذ الانسان اذا عقرہ۔
اَلکَلِبُ اَلکَلِبُ - یقال رجل کلِب وجال کلبے
اَللَّحَبُ - بانگ کردن بانبوہے اَللَّحَبُ
نزار شدن از پیری۔
اَللَّسبُ - بالتسکین تپیدن انگبین وغن لسب لزق
اَللَّصَبُ - شمشیر در نیام وانگشتری انگشت
گرفتن وپوست برتن گرفتن از نزاری۔
اَللَّعِبُ وَالتَّلعابُ - بازی کردن۔
اَللَّهَبُ وَاللَّهبَۃُ تشنہ شدن ورجل
لهبانُ وامراۃ لهبی۔
اَلنَّشُوبُ - بستہ شدن در چیزے۔

اَلنَّصَبُ - رنجور شدن۔
اَلبَلَتُ - بریدہ شدن۔
اَلثَّنَتُ - گندہ شدن گوشت۔
اَلحَمَتُ - تباہ شدن کوزہ وجز آن۔
اَلشَّماتۃُ - شادی کردن بمکروہی کہ دشمنی را
رسد ویعدی بالباء۔
اَلعَنَتُ - بزہ مند شدن ودر کارے افتادن
کہ از آن بیرون نتوان آمد شکستہ شدن
استخوان پس از جبرے قولہ العنت منکم یعنی
الفجور والزنا والترکیب یدل علی مشقۃ۔
اَلغَلَتُ - غلط کردن در حساب۔
اَلقَلَتُ - ہلاک شدن۔
اَلنَّثَتُ - قلب لثنت۔
اَلحِنثُ - دروغ شدن سوگند ویعدی
بفی وبزہ مند شدن۔
اَلدَّمَثُ - نرم شدن۔
اَلرَّمَثُ - گلہ کردن شتر از خوردن نوعی از شور
اَلشَّعَثُ - درشت شدن۔
اَلعَبَثُ - بازی کردن۔
اَلغَرَثُ - گرسنہ شدن۔
اَلغَلَثُ - بالعین وبالغین شدۃ القتال ولازم لہ
اَلکَبَثُ - دم گرفتن گوشت۔
اَللَّبَثُ - بالتسکین واللباث درنگ کردن

وجاء في الشعر بالتحريك وبالفتح تشنه شدن والنعت فعلان والمرأة فعلى-

اَلبَهَجُ- شاد شدن والنعت فعِلٌ وفعيل-

اَلتَّلَجُ- آراسيدن تن-

اَلتَّرَجُ- جنبان شدن انگشتری-

اَلحَبَجُ- بر آماسيدن شكم شتر از خوردن نوعی از شوره

اَلحَرَجُ- خيره شدن چشم وتنگ شدن دل-

اَلخَلَجُ- گله کردن از ماندگی-

اَلخَنَجُ- سست شدن-

اَلرَّتَجُ- بسته شدن سخن-

اَلزَّمَجُ- خشم گرفتن-

اَلسَّلَجُ- بالتسكين والتحريك انگلو فرو بردن

اَلسَّمَجُ- پيوسته جستن باد-

اَلشَّنَجُ- آژنگ گرفتن-

اَلعَرَجُ- فرو شدن آفتاب-

اَلغَنَجُ- ناز کردن-

اَلفَحَجُ- ان يكون الرجل الا بزال ينكشف فرجه

فُلِجَ الرَّجُلُ- مفلوج شدن ومصدره

اَلفالجُ- عن المبرد-

اَللَّحَجُ- در چيزے بسته شدن-

اَللَّزَجُ- دوسنده شدن-

اَللَّهَجُ- حريص شدن ويعدى بالباء-

اَلمَرَجُ- الحرج-

اَلنَّضَجُ- بالتسكين پخته شدن-

اَلنَّعَجُ- فربه شدن شتر ونعج الرجل اذا اكل لحم الضان فثقل على قلبه-

اَلنَّهَجُ- دم افتادن وكهنه شدن جامه-

اَلهَرَجُ- گشته شدن شتر از گرما واز دم قطران كه بروی ماليده باشند-

اَلهَرَجُ- سراسيمه شدن-

اَلبَجَحُ- شاد شدن وفعل اللغة فيه بحذف

اَلبَرَاحُ- فرا شدن از جای ومنه

البناء اي فتح الامر كانه ذهب الستر وزال ولا ابرح افعل ذلك اي لا ازال فعله-

اَلتَّرَحُ- اندوهگين شدن-

اَلتَّرَحُ- سود كردن-

اَلطَّلَحُ- مانده شدن وطلحت الابل اذا اشتكت بطونها من اكل-

اَلفَرَحُ- الفرح شاد شدن ويعدى بالباء وقوله عليه السلام لله افرح بتوبة العبد معناه ارضی بالتوبة واقبل لها ومنه كل حزب بما لديهم فرحون اي راضون ودنگ گرفتن-

اَلقَرَحُ- ريش گرفتن-

اَلكَشَحُ- بالتسكين والتحريك ان كشح الرجل كشحا اذا كوى من الكشح وهو داء يصيب الانسان في كشحه فيكوى ومنه سمي-

المکشوح - المرادی -
اللحی - گرسنه شدن -
اللحی و اللقاح - بالفتح آبستن شتر -
المرح - نشاطی شدن والنعت فعل و
فعیل والامراح والمرحان - در ناک
وتباه شدن چشم -
البذخ - بالسکون گردنکشی کردن -
الوخم والسنخ - گنده شدن طعام -
الطخ - ناگوار گرفتن -
البعد - بالضم والبعد هلاک شدن -
الجحر والجحود - خیر شدن ونبالیدن
نبات باندک -
الجرد - بالتست م شیها شدن از خوردن ملخ
الجسد - خون بکسیر دادوسیدن والنعت
فاعل فعل -
الجهد - عیش تنگ شدن -
الحرد - خشم گرفتن والنعت حارد و حردان -
الحصد - سخت تافته شدن رسن -
الرمد - بالسکون والرمادة - هلاک شدن
الرمد - چشم درد گرفتن والنعت رمد و ارمد
الحمد والمحمدة - بالکسر عن ابی علی ستودن
الرشد والرشاد - راه راست یافتن
الرغد - بسیار نعمت شدن -

الزد - بالسکون فرو بردن -
الزهد والزهادة - زاهد شدن یقال
زهد عنه اذا رغب عنه وفیه اذا رغبت فیه وفعل
یفعل لغة وقال اللیث الزهد والزهادة
فی الدنیا والزهادة عام فی الاشیاء کلها -
السعادة - نیکبخت شدن والنعت سعید
٦٠ وفی الحدیث وما سعد من لما راای ما جاء
من لما رسیحا الاحتیاج الی دالیته وقیل ما جاء
من غیر طلب -
٦١ السفاد - گشنی کردن وفعل یفعل لغة فیه
والکسر اجود -
الشهاد والشهود والشهد - بی خواب شدن
الشهود - حاضر شدن الشهادة - گواهی
دادن یقال شهد له علیه بکذا وقولهم اشهد
بکذا ای احلف -
الصرد - گذاره شدن تیر و سر یافتن
وصرد قلبی عن الشئ انتهی عنه -
الصعود والصعد - بر بالا شدن یعدی بفی
الضمد - الحقد -
العبد - تنگ داشتن و خشم گرفتن والنعت
عبد وعابد -
العضد - درد مند شدن بازو -
العکد - فربه شدن سوسمار -

اَلْعَمَدُ - کوفته شدن اندرون شتر از نشستن و نیک نمکن شدن خاک -

اَلْعَهْدُ - وصیت کردن یعدی بالی و پیمان کردن و دیدن و منه الحدیث و لا یسال عما عهد و عهدت الارض مطرت و الباب یدل علی الاحتفاظ بالشی و احداث العهد به

اَلْغَرْدُ - نغمت گردانیدن -

فهد الرجل فهدا اشبه الفهد فی کثرة نومه و تمدده و منه الحدیث ان دخل فهد -

اَلْقَرَدُ - برهم نشستن پشم و کنه خورد شدن پوست و قرد الرجل سکت من عیّ -

اَلْکَمَدُ - الحزن المکتوم و النعت فعل و فعیل

اَللَّدُ - ستوخ گرفتن بر جای -

اَلنَّجَدُ - خوی گرفتن -

اَلنَّفَادُ - برسیدن -

اَلنَّقَدُ - خورده شدن دندان و پوست باز شدن سم -

اَلنَّکَدُ - اندک خیر شدن و اندک شدن آب چاه و تنگ عیش شدن -

اَلنَّخَذُ - بالسکون فراگرفتن و منه لتخذت علیه اجرا التاء اصلیة و لیست ببدل -

اَلرَّبَدُ - سبک شدن -

اَلشَّقَذُ - بیخواب شدن و شوخ چشم شدن و شقذ ذهب و ابعد -

اَللَّجَذُ - لیسیدن سگ انا را -

اَلْبَتْرُ و البتور و البجور - سخت تشنه شدن

اَلْبَحَرُ و البحور - ودار فی الابل ایضا و تحیر شدن از بیم -

اَلْبَشَرُ - شاد شدن و یعدی بالباء و بشرنی بوجه حسن ای لقینی -

اَلْبَطَرُ - دنه گرفتن و سرگشته شدن -

اَلْبَغَرُ - البحر -

اَلْبَقَرُ - درماندن و منه بقر الکلب اذا رای البقر فتحیر و فی الحدیث فاذا هی تبرت ای انفخت -

اَلْجَحَرُ - فراخ شدن اندرون چاه -

اَلْجَسَرُ - مصدر جسر الساحل اذا خشن طینه و صار کالحجر -

اَلْحَبَرُ - زرد شدن دندان و باسر شدن جراحت

اَلْحَتَرُ - دانه بر جستن از چشم -

اَلْحَذَرُ - پرهیزیدن و هو متعد و النعت حذر و حذر و الجمع حذرون و حذاری و حاذر

٧٠

عن ابی عبیدة و جمعه حاذرون قال ابو علی اما حاذر فانه یراد به انه لیفعل الحذر فیما یستقبل

اَلْحَسَرُ و الحسرة - دریغ خوردن -

اَلْحَصَرُ - بخیل شدن و تنگدل شدن و درماندن

وکل من امتنع من شیٔ لم یقدر علیه فقد حصر
عنه و الباب یدل علی الجمع و المنع والحبس
الحَمَر — تشیر بیب الدابة من الشعیر فتنتن فوه
الخَبَن — بالسکون انستن عین الوضع صار دا سمد
الخَدَر — سست شدن اعضا و درخواب شدن پای
الخُسْر — بالضم و الخُسران و الخسارة
زیان کردن —
الخَصَر — سرد شدن و سرمازده شدن —
الخَفَر — شرمگین شدن —
الخَمَر — پنهان شدن از کسے —
الدَّبَر — پشت ریش شدن —
الدَّثَر — بسیار رود شدن کالدعاثة
والدَّعَر — بدایه شدن —
الذَّعر والذُّعر — ترسناک شدن والنعت
ذعر و ذُعر
السَّخَر والسُّخْر والسُّخْرِيّ والسُّخْرِيَّة —
افسوس کردن ویعدی بمن و بالباء وهی لغة ردیة
السَّدَر والسَّدَارة — سرگشته شدن
اشتر از گرما والسَّدَر — خیره شدن چشم
السَّقَر — شیر و ار ناشدن خرما —
السَّکَر — مست شدن سکر علیه سکرا ایضا
اے غضب —
السَّهَر — بیخواب شدن —

الشَّکَر — بسیار شیر شدن شتر و باد اقبال
شدن درخت یعنی به الشکیر —
الصَّغَر والصَّغار والصُّغر — خوار شدن
وفعل یفعل لغة والنعت صاغر —
الصَّفَر — تهی شدن والنعت صفر بسکون
الفاء وفی الحدیث ان رجلا اصابه الصَّفَر
قال القتیبی هو الحبن وهو اجتماع الماء فی
البطن یقال صفر فهو مصفور —
الضَّجَر — تنگدل شدن —
الظَّفَر — ظفر یافتن و یعدی بنفسه بالباء
ویقال ظفرت علیه فی معنی ظفرت به با ناخنه
شدن چشم —
الظَّهَر — درد مند شدن پشت —
العَبْر — اشک فرو آوردن —
العَسَر — دشوار شدن کار —
العَطَر — خوشبوی شدن فناقة عطرة ای کریمة —
العَقَر — مدهوش شدن —
العَکَر — گرد آمدن دردے و ستبر شدن
و تیره شدن مائع —
الغَمْر والغُمْر — بالسکون فیهما دیر زیستن
الغَبَر — باسر شدن جراحت ومنه سمی العرق
الغَبِر — بالکسر لانه لایزال ینتقض —
الغَدَر — باپس ماندن شتر و گوسپند از گله —

وتاریک شدن شب۔
اَلْعَفَرُ باسر شدن بیماری جراحت و
باپیرزه شدن جامه۔
اَلْغَمَرُ سمغند شدن وَالْغَمَرُ کینه گرفتن
اَلْفَخَرُ تنگ داشتن۔
اَلْقَذَرُ پلید داشتن چیزے۔
اَلْقَصَرُ کاله گردن از بن گردن۔
اَلْقَفَرُ اندک گوشت شدن۔
اَلْقَمَرُ خیره شدن چشم از دیدن برف
وقمرت القربة دھوشیٔ یصیبھا من القمر
کالاحتراق فیدخل الماء بین الادمة والبشرة
اَلْکَبَرُ کالعنب والمکبر الشرق بزاد آمدن
اَلْکَدَرُ تیره شدن والنعت فعل و
فعل وفعل فعولة لغة فیه۔
اَلْمَحَرُ والنجر
اَلْمَزَرُ تباه شدن معده و خایه۔
اَلْمَعَرُ سقوط الشعر ومنه رجل معر۔
اَلْمَقَرُ سخت تلخ شدن۔
اَلنَّجَرُ ھوشاده شدن شتر و مردم۔
اَلنَّخَرُ بوسیده شدن والنعت فاعل وفعل
اَلنَّذَرُ بدانستن و یعده بالباء قال
ابن جنی لم تستعمل العرب لقولھم نذرت بالشی
مصدرا کانه من الفروع المهجورة الاصول فعلى قوله

اَلنَّذَرُ لیس تمیت قال و شناعی لیس
لامصدر لھا۔
اَلنَّضَرُ تازه روشدن۔
اَلنَّغَرُ نکس گرفتن خر۔
اَلنَّغَرُ خشم گرفتن النغر والنغرة۔
جوشیدن دیگ وفعل فعلا لغة۔
اَلنَّقَرُ خشم گرفتن ونقرت الشاة تنقر وھو
ان یانذ ھا داء فی جنوبھا۔
اَلنَّکَرُ والنکور والنکر والنکیر ناشناختن
اَلنَّمَرُ پلنگ رنگ شدن والنعت افعل وفعل
ایضا ومنه ارینھا نمرة ارکھا مطرة۔
اَلْھَکَرُ والھکر کالعنق والعشق
نیک شگفت داشتن۔

ز

اَلْخَلَزُ گنده شدن طعام۔
اَلْعَجَزُ بالضم والعجز بزرگ گوشته شدن زن
اَلْعَلَزُ بے آرام شدن۔
اَللَّحَزُ بخیل شدن۔
اَلنَّحَزُ نیست وسیری شدن۔
اَلنَّکَزُ برسیدن آب چاه۔

س

اَلْجَفَسُ ناگوار شدن۔
اَلْحَمَسُ سخت شدن در دین و کارزار
والنعت افعل وفعل۔
اَلدَّنَسُ شوخگن شدن۔

اَلسَّجْنُ - بگردیدن آب فحل سرش بیّن
الشَّرَسِ اذا کان لا یلقح السکن -
اَلسَّلَاسَۃُ - نرم خوے شدن
والسَّلَسُ روان شدن بول چنانکه
بازنتوان داشت و قد سُلِسَ اذا ذهب عقله
اَلشَّرَاسَۃُ وَالشَّرَسُ - بدخوی شدن -
اَلشَّکَاسَۃُ - صعب خوی شدن والنعت فَعِلٌ
وحکی فَعِلٌ علے القیاس -
اَلضَّبْسُ - اللَّقَسُ -
اَلضَّرَسُ - کند شدن دندان از ترشی -
اَلطَّفَسُ وَالطَّفَاسَۃُ - شوخگن شدن -
اَلعَبَسُ - خشک شدن شوخ برجای -
اَلعَرَسُ ملازم شدن و یعدی بالباء و مدهوش شدن
اَلقَبَسُ - زود آبستن شدن شتر -
اَلقَرَسُ سخت شدن سرما -
اَللُّبْسُ - بالضم پوشیدن و یقال لبست فلانا
ای استمتعت به -
اَللَّکْسُ - بالسکون لیسیدن -
اَللَّقَسُ - شوریده شدن نفس و منه قوله
علیه السلام لا یقولن احدکم خبثت نفسی ولکن
لیقل لقست نفسی کانه کره لفظ الخبث وکان
من سنته علیه السلام تبدیل الاسم القبیح بالحسن
کقوله لقوم من انتم قالوا بنو غیان فقال بل انتم
بنو رشدان -
اَللَّهَسُ - لغة فی اللحس او مهمة -
اَلمَرَسُ - از مجری بیفتادن رسن بکره
ورسن گیر شدن بکره و سخت کارزار شدن
اَلمَغَسُ - المغص والماضی مَغِصَ -
اَلمَقَسُ - اللقس -
اَلنَّجَسُ - پلید شدن والنعت فَعِلٌ و فَعَلٌ
فاذا قالوا مع الرجس اتبعوه ایاه فقالوا رجس
نجس بالکسر -
اَلنَّحْسُ - بالسکون بد اختر شدن والنعت
فعل قال ابو علی لم نعلم منه فعلا الا ان یحمل
علی ضده الذی هو سعد فیکون ذلک
الفعل تقدیرا لا سماعا -
اَلنَّدَسُ سخت زیرک شدن والنعت
نَدُسٌ ونَدِسٌ -
اَلنَّطَسُ - سخت استاذ شدن والنعت مثله
اَلنَّفَاسَۃُ - بخیلی کردن و یعدی بالباء و نَفِسْتَ
علیه الشیء نفاسة اذا لم تره یستاهله -
اَلنِّفَاسُ - زچه شدن والماضی نَفِسَتْ
والنعت نُفَسَاء و یجمع علی نفاس و منفوسة
والولد منفوس و منه الحدیث لا یرث المنفوس
حتی یستهل صارخا یعنی المولود -
اَلنَّمَسُ - تباه شدن روغن -

اَلدَّهَشُ - سرگشته شدن والماضی فعل و فعل
اَلرَّخَشُ - لرزیدن -
اَلعَطَشُ - تشنه شدن -
اَلنَّمَشُ - نقط نقط سپید و سیاه شدن والنعت نَمِش -
اَلخَرَصُ - گرسنه و سرمازده شدن بهم و مخرصت الابل من الفلیان و هو نبت لا یغیر غضا ای امتلات منه حتی ینتهی ذلک ان تحتبر -
اَلرَّهَصُ - لنگیدن ستور از رفتن بر سنگ والماضی فعل علی فُعِل ایضا -
العرص - نشاطی شدن و دم گرفتن خانه زم
اَلعَفَصُ - بخیل و بدخوے شدن -
اَلغَمَصُ - ژف گن شدن -
قَبِصَ الرَّجُلُ - قبصا اذا اکل التمر علی الریق ثم شرب فاصابه عن ذلک وجع الکبد وبزرگ جگاد شدن -
اَلمَحَصُ - تسوه شدن رسن -
مَعِصَ الرَّجُلُ معصا - اصابه ذلک و هو التوار فی عصب الرجل کانه یقصر عصبه فتیعوج قدمه ثم یسویه بیده و هو فی الحدیث -
اَلمَغَصُ - بالسکون پیچیدہ شدن روده والماضی مُغِص

اَلمَلَصُ - بخیزیدن نغض الرجل تغضا اذا لم یتیم مراده والبعیر اذا لم یتیم شرب -
اَلهَبَصُ - نشاطی شدن -
اَلحَرَضُ - گداخته شدن از اندوه یا از عشق والنعت فعل و احده وجمعه سوار -
اَلرَّمَضُ - سوختن پای از گرمی زمین وگرم شدن روز و رمضت الغنم اذا رعت فی شدة الحر فقرحت اکبادها
اَلغَرَضُ - تنگدل شدن و ستوه شدن و یعدی بالباء و آرزومند شدن
اَلمَخَاضُ - درد زه خواستن -
اَلمَرَضُ - بسکون الراء بیمار شدن والنعت مریض و من مرض بالسکون ما رجع لا یجوز ان یکون مرض مخففا من مرض لان المفتوح لا یخفف بخلاف المکسور والمضموم دیار و بالمفتوح فشاذ لا یقاس علیه عنی ما کل یستاع وان سلف صفقه والترکیب یدل علی ما یخرج به الانسان عن حد الصحة فی ای شی کان معضت من ذلک الامر معضا و معضا اذا اغضبت و شق علیک -
اَلنَّتَعُ - گنده شدن گوشت و آب -
اَلحَبَطُ - بالسکون والحبوط باطل شدن کار الحبط - بر آماسیدن شکم و فاسد شدن

جراحت و بماندن نشان در پیش پس از درستی۔
اَلسَّبَطُ۔ فرو خال شدن موی و النعت فعل و رجل سَبِط الجسم و سَبْطٌ ایضًا اذا کان حسن القد فی الاستواء۔
اَلسُّخْطُ و السَّخَطُ۔ ناخوشنود شدن و خشم گرفتن و یعدی بعلی۔
اَلشَّرْطُ۔ بالسکون بگلو فرو بردن و اوباریدن
اَلغَلَطُ۔ غلط کردن یقال غلط فی المنطق و الامر و غلت فی الحساب و بعضهم یجعلهما لغتین بمعنی
اَلغَمْطُ۔ بالسکون خوار داشتن و فعل یفعل فعلا لغة۔
اَلنَّشَاطُ۔ نشاطی شدن۔
اَلنَّفْطُ و النَّفِیطُ۔ آبله شدن دست۔
اَلحِفْظُ۔ نگاهداشتن و از بر کردن۔
اَلرَّعْظُ۔ سوراخ که پیکان در و باشد شکسته شدن
اَلمَشَظُ۔ خار و چوب بدست در شدن از بر مجیدن آن۔
اَللَّحَظُ۔ بنتافتن۔
اَلتَّلَعُ۔ دراز گردن شدن با سختی آن۔
اَلبُخُوعُ و البَخَاعَةُ۔ الاقرار بالحق و الخضوع له
اَلبَشَاعَةُ و البَشَعُ۔ گلوگیر شدن طعام۔
اَلبَلْعُ۔ بالسکون۔
اَلشَّرَعُ۔ هذا هو الفصیح و فعل یفعل لغة۔

اَلتَّبَعُ و التَّبَاعَةُ۔ بالفتح از پی فرا شدن و یا باکسی رفتن و قال الاخفش تبعته و اتبعته بمعنی
اَلتَّرَعُ۔ پر شدن و رجل ترع سریع الی الشر و الغضب۔
اَلجَدَعُ۔ بد غذا شدن۔
اَلجَرْعُ۔ بالسکون شرب الماء و فعل لغة و انکرها الاصمعی۔
اَلجَزَعُ۔ ناشکیبا شدن۔
اَلجَشَعُ۔ سخت حریص شدن۔
اَلجَلَعُ و الجَلَاعَةُ۔ پلید زبان شدن و بی شرم شدن۔
اَلخَرَعُ۔ سست شدن۔
اَلدَّقَعُ۔ ناسپاس بودن در درویشی و هو فی الحدیث و بخاک باز چسپیدن از درویشی
اَلرَّتَعُ۔ الطمع و الحرص الشدید و یقال رجل راتع للذی یرضی بالقلیل من العطیة و بجادن اخدان السور و قد رتع الرجل و منها الحدیث ملقیا للرتع۔
اَلرَّضَعُ۔ بادوسیدن۔
اَلرَّضَاعُ۔ بالفتح شیر خوردن۔
اَلضَّلَعُ۔ شکافته شدن قلم و پشت دست و تباه شدن جراحت۔
اَلدَّمَعُ۔ الدهش۔

اَلسَّلَعُ ـ شکافته شدن قدم ـ

اَلسَّمْعُ ـ بالسکون وَالسَّمَاعُ ـ شنیدن و یعدی الی مفعولین و گوش فراداشتن و یعدی بالنفس و باللام ومنه قوله تعالی لاتسمعوا لهذا القرآن وبالی ومنه لایسمعون الی الملا الاعلی ـ

اَلشِّبَعُ ـ کالعنب سیر شدن یقال شبعت خبزا و من خبز ـ

اَلشَّلَعُ ـ دردمند شدن و خشمگین شدن ـ

اَلصَّقَعُ ـ رسیده شدن چاه ـ

اَلضَّبَعُ ـ بگشن آمدن شتر ماده ـ

اَلضَّرَاعَةُ ـ الخضوع ـ والذل و فعل لغة و فی الحدیث مالی اراهما ضارعین ای نحیفین و فی حدیث آخر قد ضرع به ای غلبه ـ

اَلضَّلَعُ ـ کوز شدن ـ

اَلطَّبَعُ ـ زنگار گرفتن و شوخگین شدن و کاهل شدن طلعت الجبل طلوعا علوته ـ

اَلطَّمَعُ وَالطَّمَاعَةُ ـ طمع کردن و یعدی بفی عن الجمیع و بالباء ایضا عن الفارابی و النعت طمع

اَلفَزَعُ ـ ترسیدن و یعدی بمن و بنا و ساختن و یعدی بالی و فریاد رسیدن ومنه الحدیث انکم لتکثرون عند الفزع و فی حدیث آخر لقد فزع اهل المدینة ای ادا استغاثوا ـ

اَلفَنَعُ ـ بسیار مال شدن و بوی مشک رسیدن

ونشر الثناء الحسن ـ

اَلقَدَعُ ـ سست شدن روشنائی چشم ومنه الحدیث کان ابن عمر قدعا ای کثیر البکاء و فی حدیث آخر ابدلنی قدعا من مسئلته ای جبنا و انکسارا ـ

اَلقَرَعُ ـ نهی شدن ومنه الحدیث قرع حجکم ای خلت ایام الحج عن الناس و مصدر قرع الرجل اذا کان یقبل المشورة ویرتدع اذا ردع

اَلقَلَعُ ـ سست پای شدن در کشتی ـ

اَلقَمَعُ ـ با کوهنک شدن چشم ـ

اَلقَنَاعَةُ وَالقَنَعُ وَالقُنْعَانُ ـ خرسند شدن وقنعت الماشیة اذا مالت للمرتع ـ

اَلکَلَعُ ـ پرشوخ و شگاف شدن پای ـ

اَلکَنَعُ ـ باهم آمدن انگشت ـ

اَللَّطْعُ ـ بالسکون بلیسیدن و پای نشستگاه کسے باز زدن ـ

اَللَّکَعُ ـ شوخ گرفتن بر چیزے ـ

اَلمَجَاعَةُ ـ التماجن ـ

اَلهَرَعُ ـ فرود دویدن اشک و خون ـ

اَلهَلَعُ وَالهُلَاعُ ـ سخت جزع کردن والنعت هلع و هلوع وقد جاء فی الحدیث هالع وقیل انما قال هذا کقولهم لیل نائم و اقال الهرکان جالع

۰۸ اَلبَذَغُ وَالبَطَغُ ـ آلوده شدن بنده ـ

اَلفَراغُ - ریختہ شدن آب -
اَلتَّلَفُ - ہلاک شدن فی الحدیث من باع
تالداً سلط اللہ علیہ تالفاً ای متلفاً -
اَلسَّقْفُ - بالسکون یا فتن وَالسَّقَفُ
بالتحریک لغۃ فی الثقافۃ والنعت ثقف و ثقف
اَلجَنَفُ - میل کردن -
اَلحَصَفُ - باگر خشک شدن -
اَلخَرَفُ - فرتوت شدن -
اَلخَطْفُ - بالسکون ربودن فعل و یفعل
لغۃ ردیۃ قلیلۃ فیہ -
اَلدَّنَفُ - سخت بیمار شدن و نزدیک گشتن
آفتاب بفرو شدن والباب یدل علی
متسار فنہ ذھاب الشئ -
اَلرَّخَفُ - تنک شدن خمیر -
اَلرَّدَفُ - از پے فرا شدن فعل لغۃ فیہ
ومنہ قراء الاعرج ردف لکم والکسر افصح اکثر
و از پے کسی فرا نشستن -
اَلزَّرَقُ - باسر شدن جراحت -
اَلسَّرَفُ - الاغفال والخطار -
اَلسَّعَفُ - نو بر خاستن بن ناخن -
اَلشَّنَفُ - دشمن داشتن -
اَلصَّلَفُ - لاف زدن و جای ناگرفتن زن
در دل شوہر و اصل الصلف قلۃ النزل ومنہ

من یبیع بالدین لیصلف معناہ من لطلب
الدنیا بالدین یقل خیرہ ونیلہ و قبل الا برزق
من الناس المحبۃ و صحابہ صفۃ اذا لم یکن فیہا مآر
اَلطَّرْفُ - مصدر طرفت الناقۃ ای رعت
اطراف المراعی ولم تخلط بالنوق -
اَلظَّلَفُ - باز ایستادن تن اکل العرف
وہو شجر -
اَلقَرَفُ مداناۃ المرض -
اَلقَشَفُ - رنگ بگردانیدن از آفتاب
یا از درویشی -
اَلقَصَفُ - سست شدن چوب -
اَلکَلَفُ - شیفتہ شدن و یعدی بالباء
اَللَّصَفُ - پوست خشک شدن بر تن
اَللَّقْفُ - بالسکون وَاللَّقَفَانُ - زود فرا گرفتن
و زود فرا آوردن -
اَللَّقَفُ - رہیدہ شدن بن حوض و
بیفتیدن دیوار -
اَللَّہَفُ - ارمان خوردن -
اَلنَّزَفُ - باز ایستادن اشک -
اَلنَّشْفُ - بالسکون در خویشتن چیدن
آن واٰنچہ بدان ماند و منہ المنشفۃ -
اَلنَّطْفُ - بالسکون چکیدن شیر -
اَلنَّطَفُ - آلودہ شدن بعیب و تباہ شدن

چیزے واشراف الشجۃ علی الدماغ والدبرۃ علی الجوف۔
اَلنَّکفُ۔ تنگ داشتن وفعل لغۃ۔
اَلبُخقُ۔ یکچشم شدن۔
اَلبَرقُ۔ خیرہ شدن چشم و درد کردن شکم گوسپند از خوردن بروق وہو نبت۔
اَلحَرقُ۔ ریزیدہ شدن بن موے حلق الحمام حلقا اذا اسفد فاصابہ فساد فی قضیبہ من تقشّر واحمرار فیداوی بالحضار۔
اَلحُمقُ۔ بالضم احمق شدن والنعت حَمِقٌ۔
اَلحَنقُ۔ چشم گرفتن۔
اَلخَرقُ۔ سرگشتہ شدن از بیم ویا از شرم
اَلدَّلقُ۔ تیز زبان وسنان شدن والنعت منہما فعلٌ وافعلُ وبے آرام شدن۔
اَلرَّنقُ۔ تیرہ شدن آب والنعت رنق بالتسکین
اَلرَّہقُ۔ تباہ شدن وغتیان الشی بالشی ومنہ لایرہق وجوہہم قترٌ ولا ذلۃ ورہقت الشی ادرکتہ ورہق شخوص فلان ای دنا وفیہ رہقٌ اسے غشیان للمحارم۔
اَلزَّعقُ۔ مصدر زعق فہو زعقٌ وہو النشیط الذی یفزع مع نشاطہ۔
اَلزَّلقُ۔ بخیزیدن پاے۔
اَلسَّنقُ۔ ناگوار شدن۔

اَلشَّبَقُ۔ آرزومند شدن بجماع۔
اَلشَّرقُ۔ شراب وجز آن در گلو گرفتن وبعدی بالبا
اَلصَّعقُ وَالصَّعقۃُ وَالتَّصعاقُ۔ بیہوش شدن یقال منہ صَعِقَ فہو صَعِقٌ وصُعِقَ فہو مصعوقٌ وقولہ تعالی فصعق من فی السموت ای مات طبقت بیدہ طبقا اذا کانت التبسط
اَلطَّرقُ۔ بر ہم نشستن پر۔
اَلطَّفقُ وَالطَّفقانُ۔ در کارے ایستادن وطَفِقَ بجمع ظل وبات وطفق بالفتح لغۃ ردیۃ وطفق بہ اسے ظفر بہ
اَلعَبقُ وَالعَباقۃُ۔ بوے خوش در کسے گرفتن ویعدی بالبا والنعت عَبِقٌ۔
اَلعَرقُ۔ خوے گرفتن۔
اَلعَسقُ۔ دردوسیدن۔
اَلعُشقُ وَالعِشقُ وَالمَعشُوقُ۔ افراط الحبت علقت الامرأۃ علقا وعُلقت بہا عُلوقًا اسے ہویتہا۔
اَلعَلقُ۔ خار بدر جامہ وزدر کار دیدچہ درکام وآہو در دام وکسے در کسے آویختن وآبستن شدن زن وعلق لفعل کذا مثل طفق والباب یدل علی نوط الشی بالشی العالی
اَلعَلقُ۔ بسیار شدن آب۔
اَلغَرقُ۔ غرق شدن والنعت فعل وفعل فالاضدا

اَلْغَلَقُ ۔ بستہ شدن کرو چنانکہ از وے توان کشادن و بہ نا شدن نشیب ستور و خشم گرفتن و منہ الحدیث ایاک والغلق ورجل غلق شدید الغضب کثیرہ وقیل غلق سیئ الخلق ضیقہ عسر الرضا۔

اَلْغَمَقُ ۔ نمکن شدن ۔

اَلْفَتَقُ ۔ الخصب ۔

اَلْغَرَقُ ۔ بالتحریک ترسیدن بعدی بعن

اَلْفَشَقُ ۔ انتشار النفس والحرص ۔

اَلْفَهَقُ ۔ سیر شدن ۔

اَلْقَلَقُ ۔ بے آرام شدن ۔

اَللَّبَقُ ۔ ورخور آمدن اَللَّبَاقَۃُ ۔ زیرک وچابک شدن ۔

اَللَّحَاقُ ۔ در رسیدن و یعدی بالباء وبنفسہ

اَلْمُحُوقُ ۔ باریک میان شدن ۔

اَللُّزُوقُ وَاللُّسُوقُ وَاللُّصُوقُ دو سیدہ شدن اَللَّسَقُ ۔ اَللَّصَقُ ۔ سبز نشتر بپہلو وو سیدن از غایت تشنگی ۔

اَللَّعَقُ ۔ بالسکون لیسیدن لعق فلان اصابعہ اذا مات وہو کنایۃ ۔

اَلْمَهَقُ ۔ سخت سپید شدن ۔

اَلْمَلَقُ ۔ چاپلوسی کردن واصلہ التلیین ۔

اَلنَّزَقُ ۔ سبکساری کردن ۔

اَلنَّشَقُ ۔ بوی بردن وبستہ شدن درجائے ۔

اَلنَّفَقُ ۔ پرسیدن ۔

الک

اَلْحَسَكُ ۔ کینہ گرفتن ۔

اَلسَّدَكُ ۔ ملازم شدن السمغندہ شدن

اَلشَّرِكَۃُ ۔ وَالشِّرْكُ ۔ انباز شدن باکسی

اَلضِّحْكُ وَالضَّحِكُ ۔ خندیدن وضحکت بمعنی والقرد لیضحک اذا صوت دفی الحدیث یضحک اللہ الی رجلین ای یجزل العطاء لہما لانہ موجب الضحک الاتری الی قول کثیر غمر الرداء اذا تبسم ضاحکا علقت لضحکتہ رقاب المال وضحکت بمعنی حاضت عن ثعلب وابن الاعرابی ۔

اَلْعَسَكُ اَلسَّدَكُ ۔ ویعدیان بالباء

اَلْفِرْكُ ۔ بالکسر دشمن داشتن زن شوی را وشوے زن را والنعت فروک وفارک

ل

اَلْبُخْلُ وَالْبَخَلُ ۔ بخیلی کردن والنعت باخل وبخیل ۔

اَلْبَذَلُ ۔ دردمند شدن دست وپای

اَلْبَعَلُ ۔ سرگشتہ شدن ۔

اَلتَّفَلُ ۔ ناخوش بوی از بکار نا داشتن عطر

اَلثُّكْلُ وَالثَّكَلُ ۔ بے فرزند شدن مادر

اَلثَّمَلُ ۔ اثر کردن شراب درکسی ۔

اَلْجَذَلُ ۔ شاد شدن ۔

اَلْجَعْلُ۔ بسیار کدر شدن آب۔

اَلْجَهْلُ۔ بالسکون والجهالۃ نادان شدن

اَلْجَبْلُ۔ آبستن شدن۔

اَلْحَدْلُ۔ ریزیدہ شدن مژہ چشم و سرخ

شدن و دمیدن جای مژہ حمل الفرس حملاً

اذا اشتکی بطنہ من اکل تراب النبات۔

اَلْحَظْلُ۔ بسیار خوردن شتر حنظل را

حظلت الابل تحظل حظلاً کرحمۃ وهو ان یحبج بطنہ

اَلْخَجْلُ۔ التحیر والدهش من الاستحیاء و سوء

احتمال الغنی ایضاً ومنہ الحدیث اذا شبعتن خجلتن

ای اشرتن اَلْخَجَالَۃُ۔ بسیار نبات شدن

اَلْخَضْلُ۔ تر شدن۔

اَلْخَطْلُ۔ تباہ و شوریدہ شدن سخن۔

اَلدَّحْلُ۔ بزرگ شکم شدن و پر و پلید شدن

اَلرَّجْلُ۔ پیادہ شدن۔

اَلشَّغْلُ۔ بدخوی و بدغذا شدن و

بشولیدہ اعضا شدن۔

اَلشَّمْلُ۔ آبستن شدن شتر۔

اَلصَّحْلُ۔ گران آواز شدن۔

اَلطَّحْلُ۔ درد منار شدن سپرز و تباہ شدن آب

اَلْعَتْلُ۔ شتافتن سوی شر۔

اَلْعَجْلُ وَالْعَجَلَۃُ۔ شتاب کردن قولہ اعجلتم امر

ربکم ای استبقتم العجلہ۔

اَلْعَضْلُ۔ بسیار عضلہ شدن۔

اَلْعَطْلُ وَالْعُطُوْلُ۔ خالی شدن زن از زیور والباب بطل علی الفراغ والخلو

اَلْعَکْلُ۔ پرورده شدن چراغدان۔

اَلْعَمْلُ۔ کار کردن فی الحدیث فعلت یا ذبهای سر

اَلْغَزْلُ۔ دوست داشتن حدیث با زنان و سست

شدن سگ از بانگ کردن آهو بر دررد دوری وی

اَلْفَشْلُ۔ بددل شدن۔

اَلْقَبُوْلُ۔ بالفتح پذیرفتن وهو مصدر شاذ

وحکی بن الاعرابی الضم ایضاً و فراگرفتن دل الوزاب کشتند

اَلْقَبَالَۃُ۔ بالکسر فراگرفتن قابلہ کودک را۔

اَلْقَحْلُ۔ پوست بر استخوان گرفتن از پیری

اَلْقَلُ۔ باسپش شدن و بزرگ شدن شکم

اَلْکَسْلُ۔ کاہل شدن۔

اَلْمَجْلُ۔ شقہ بستن دست۔

اَلْمَذْلُ وَالْمَذَلُ۔ ایضاً در خواب شدن

پای مذلت الدابۃ مذلاً اذا اکلت التراب

مع البقل فاشتکی بطنہ۔

اَلنَّزْلُ وَالنَّزَالَۃُ۔ سخت شدن زمین چنانکہ

آب بروی نہ ایستد۔

اَلنَّغْلُ۔ تباہ شدن ادیم و کینہ ور شدن دل

اَلنَّقْلُ۔ حاضر جواب شدن۔

اَلنَّمْلُ۔ نزار ناگرفتن بر زمین۔

اَلنَّهَلُ - اول شربت خوردن وتشنہ شدن وسیراب شدن -
اَلْهَبَلُ - الثکل -
اَلْبَرَمُ - ستوده شدن ویعدی بالبار -
اَلْبَشَمُ - ناگوار دگرفتن وسیر برآمدن از چیزی
اَلتَّهَمُ - شدة الحر وركود الريح وبذلك سميت تهامة
اَلثَّكَمُ - ملازم گرفتن راه وجای مقام کردن
جُذِمَ الرجل فهو مجذوم اذا اصابه الجذام لا يقال اجذم
اَلْجَشَمُ - رنج کاری کشیدن -
اَلْجَعَمُ - طمع کردن وآرزومند گشتن مردم بگوشت وشتر بشوره -
اَلْحَرَمُ - بازمانده شدن رفتار ولغت حرم حارم
اَلْحَزَمُ - كالغصص في الصدر -
اَلْحَطَمُ - پیر شدن چهارپای -
اَلْحَلَمُ - کرم خورده شدن ادیم -
اَلْحَشَمُ - پهن شدن میتین بزرگ -
اَلْخَضْمُ - بالسکون بهمه دهن خوردن -
اَلدَّسَمُ - چرب شدن وهمم الامر والخيل دسماً بالسكون ای غشیهم وفعل بفعل لغة والکسر اجود
اَلرَّحْمُ ابو دوالرحمة والمرحمة والرحموت والرحموتی بخشودن یقال رحمته -
اَلرَّحَمُ - نالیدن شتر از زادن پس از زه
اَلرُّحْمَةُ - الرحمة -

اَلْوَنَمُ - سرائیدن -
اَلزَّذَمُ - بریده شدن اشک وبول جز آن
اَلزَّعَمُ والمزعم - الطمع في غير مطمع -
اَلزَّهَمُ - چرب شدن سپست شدن -
اَلسَّدَمُ - پشیمان شدن وانده‌گین شدن
اَلسَّقَمُ - بیمار شدن -
اَلسَّلَامَةُ والسلامة - برستن وسلم اليه سلماً وسلماً ای فلسلم ومنه بعلا سلما الرجل -
اَلسَّنَمُ - بلند شدن -
اَلشَّبَمُ - سرد شدن -
اَلشَّحَمُ - آرزومند پیه گشتن -
اَلضَّرَمُ - زبانه زدن آتش وسخت گرسنه شدن وضرم الشی اشتد حره -
اَلطَّعَمُ - بوزن الغنم چشیدن وخوردن
اَلظَّلامُ والظلمة - تاریک شدن شب
اَلعَدَمُ - بالتحريك على غير قياس کم کردن -
اَلعُدْمُ والعدم - الفقر -
اَلعُقْمُ والعقم - نازائیده شدن وعقم لغة ويستعمل ايضا مجهول -
اَلعِلْمُ - دانستن -
اَلغَدْمُ - بالسكون الوان خوردن -
اَلغُرْمُ - بالضم والمغرم - تاوان دادن -
اَلغُلْمَةُ - بالضم والغلم شهوة الضراب -

اَلغُنمُ۔ بالضم غنیمت یافتن۔
اَلنَّغمُ۔ حریص شدن و یعدی بالباء
اَلفَقمُ۔ پیر شدن۔
اَلفَهمُ۔ بالسکون والفهامیۃ دانستن
اَلقُدُومُ والمقدمُ۔ باز آمدن از سفر و آمدن بجای و پیش فرا شدن قوله تعالی وقدمنا الی ما عملوا ای عمدنا و قصدنا۔
اَلقَرَمُ۔ آرزومند گوشت گشتن و یعدی بالی
اَلقَضمُ۔ بالسکون بسر دندان خوردن و جو خوردن ستور۔
اَلقَطَمُ۔ شهوة الضراب شهوة اللحم۔
اَلقَتَمُ۔ تباه شدن۔
اَللَّثمُ۔ بوسه دادن جار الثم بالفتح۔
اَللَّحَمُ۔ القرم۔
اَللَّدَمُ۔ بجای مقام کردن و لزم الشی العجبه وهو فی الشعر الهذلی۔
اَللُّزُومُ۔ لازم شدن و یعدی بنفسه بالباء
اَللَّقمُ۔ بالسکون لقمه فرو بردن۔
اَللَّهمُ۔ بالسکون فرو او بار یدن۔
اَلنَّدَمُ والنَّدامۃ۔ پشیمان شدن و یعدی بعلی
اَلنَّشَمُ۔ النمش علی القلب۔
اَلنَّعمۃ۔ خوش عیش شدن النُّعمۃ۔ بالضم چشم روشن گردانیدن یقال نعم الله بک عینا

و نعمک عیناً مثله نعم فلان بکذا اولع به۔
اَلهَدَمُ۔ شهوت غلبه کردن بر شتر چنانکه در ماند
اَلهَرَمُ۔ سخت پیر شدن۔
اَلهَقَمُ۔ سخت گرسنه شدن۔
اَلبَطَنُ والبِطنۃ۔ بزرگ شکم شدن از سیری
اَلتَّبَنُ۔ زیرک شدن۔
اَلتَّتَنُ۔ قلب التنت۔
اَلتَّدَنُ۔ بوی گوشت بگردیدن۔
اَلتَّقَنُ۔ درشت شدن۔
اَلجَبَنُ۔ بدغذا شدن۔
اَلحُزنُ۔ اندوهگین شدن والنعت فعل و فعیل
اَلحَسَنُ۔ گنده شدن مشک۔
اَلخَزَنُ۔ النتن۔
اَلدَّحَنُ۔ بزرگ شدن شکم
اَلدَّخَنُ۔ دود کردن آتش و دودگین شدن طعام
اَلدَّدَنُ۔ شوخ گن شدن۔
اَلدَّمَنُ۔ کینه ور شدن و یعدی بعلی فرقت الدلو اذا خرزتها فجاوزت شفتها مائلة رجنت الدابۃ لغۃ فی رجنت الدکن۔ با هم آمدن پوست مردم
اَلرَّکَنُ۔ بدانستن۔
اَلزَّمانۃ۔ برجای ماندن۔
اَلسَّخَنۃ۔ گریان شدن چشم و درد مند شدن کلمن
اَلسِّمَنُ۔ فربه شدن۔

اَلشَّثْنُ۔ درشت شدن کفِ دست خرَان
اَلشَّجْنُ۔ اندوہگین شدن۔
اَلضَّغْنُ وَالضِّغْنُ۔ کینہ ورشدن ضغن الی الدنیا رکن الیہا۔
اَلضَّمَانُ۔ پذیرفتاری کردن اَلضَّمْنُ وَ اَلضَّمَانَۃُ۔ الزمانۃ۔
اَلطَّبْنُ وَالطَّبَانِیَۃُ۔ زیرک شدن۔
اَلعَجْنُ۔ فربہ شدن شتر۔
اَلعَرْنُ۔ جُسَارَۃٌ فی رجل الدابۃ فوق الرسغ من اٰخرہ وہو انشقاق وقرح یاخذ البعیر فی عنقہ فیحتک منہ۔
اَلعَسْنُ۔ موافق آمدن علف ستور را۔
اَلعَطْنُ۔ گندہ شدن پوست در پیراستن۔
اَلعَفْنُ وَالعُفُونَۃُ۔ بوسیدہ شدن در نم
اَلعَلْنُ۔ آشکارا شدن۔
اَلغَبْنُ۔ ضعیف رای شدن والنعت غبین
اَلفَطْنُ وَالفَطَانَۃُ وَالفَطَانِیَۃُ۔ دریافتن
اَلقَمْنُ۔ سزاوار شدن۔
اَلکَبْنُ۔ فربہ شدن۔
اَللَّثْنُ۔ سبز شدن لب ستور از گیاہ۔
اَللَّبْنُ۔ درد گران خاستن از بالش و بسیار شیر شدن
اَللَّحْنُ وَاللَّحْنُ۔ الفطنۃ۔
اَللَّخْنُ۔ گندہ شدن مشک۔

اَللَّسْنُ۔ زبان آور شدن۔
اَللَّقْنُ وَاللَّقَانِیَۃُ۔ اخذ العلم وفہم۔
اَلمَثْنُ۔ گلہ کردن از مثانہ والنعت مثن۔
اَلنَّجْہُ۔ بالسکون روی فراکاری کردن والنارہ الیس بدل خلاف باب فعل۔
اَلتَّفْہُ۔ اندک و خوار شدن ومنہ الحدیث لا تفہ
اَلتَّمْہُ وَالتَّاہَۃُ۔ بگردیدن خورد نی و لہت النافۃ عن الفہا وولدہا دلوہا اذا لم تحن الیہا
اَلسَّبْہُ۔ فرتوت شدن والماضی فعل۔
اَلسَّفْہُ۔ تنک خرد شدن وسفہ الشراب اذا اکثر منہ فلم یرو واصل الباب الخفۃ والسخافۃ
اَلشَّرْہُ۔ سخت حریص شدن۔
اَلعَتْہُ۔ ناقص عقل شدن والماضی فعل وقال ابو عبید ہی من المصادر التی لا یشتق منہا الافعال
اَلعَضْہُ۔ عضاہ چریدن۔
اَلعَلْہُ۔ سرگشتہ و حیران شدن و سخت گرسنہ شدن
اَلعَمْہُ وَالعَمَہَانُ۔ التحیر والتردد۔
اَلفَرْہُ۔ ونہ گرفتن۔
اَلفَقْہُ۔ دریافتن۔
اَلفَکَاہَۃُ۔ بالفتح خوش شدن۔
اَلکَرْہُ۔ بالسکون والفتح والکراہیۃ والکراہۃ دشوار داشتن۔
اَلنَّبْہُ۔ بیدار شدن از بہر کاری کہ از ان غافل بودہ باشی

النُّزْهَةُ - بالضم نیکو شدن زمین بنبات -

النَّقَهُ - کند ماندہ شدن -

النَّقَهُ - بہ شدن از بیماری دریافتن -

وما النعت منه علی افعل

الاَجْرَبُ - گرگین -

الاَحْدَبُ - گنک -

الاَخْدَبُ - الاهوج -

الاَرْقَبُ - بزرگ گردن -

الاَزْکَبُ - آنکه یک زانوی او از دیگر بزرگتر بود

الاَشْعَبُ - آنکه سرون هاش از یک دیگر دور بود

الاَشْنَبُ - آنکه دندانش تنک و تیز و آبدار بود

الاَشْهَبُ - سپید -

الاَعْضَبُ - آنکه اندرون سرون وی شکسته باشد

الاَغْلَبُ - ستبر گردن -

الاَقْلَبُ - آنکه لب وی باز گردیده باشد -

الاَلْهَبُ - تیره رنگ -

الاَنْصَبُ - راست سرون -

الاَنْکَبُ - آنکه کژ رود از لنگی -

السَّلْتَاءُ - زنی که خضاب نکند -

الاَلْفَتُ - آنکه سرون وی بر یک دیگر پیچیده بود

والاَلْفَتُ - فی کلام تمیم الاعسر وفی کلام قیس الاحمق -

الاَهْرَتُ - فراخ گوشه دهن -

الاَشْعَثُ - ژولیده موی گرد آلوده موی

الاَغْنَتُ - آنکه بسی سنه شود وهو فی الحدیث

الاَبْوَجُ - آنکه چشمش فراخ و نیکو بود -

الاَبْلَجُ - کشاده ابرو صبح اَبْلَجُ ای مضیء والحق ابلج ای واضح -

الاَبْهَجُ - بهین بهشت -

الاَخْرَجُ - سیاه و سپید -

الاَخْفَجُ - کژ پای -

الاَدْعَجُ - آنکه سیاهی چشم او سخت سیاه باشد ورجل ادعج ای اسود -

الاَشْرَجُ - الذی له خصیة واحدة ومن الدواب الذی احدی خصیتیه اعظم من الاخری

الاَطْلَجُ - سخت احمق وهو فی الحدیث -

الاَعْرَجُ - لنگ -

الاَفْحَجُ - آنکه رانهاش از یکدیگر دور باشند وسر پایی نزدیک -

الاَفْرَجُ - آنکه سر دو الیه وی بزرگ باشد و بهم نرسد

الاَفْلَجُ - کشاده دندان و کشاده میان دو دست

الاَمْلَجُ - آنکه مویش از دو سوی پیشانی شده باشد

الاَزْنَجُ - آنکه گوشت اندک دارد بر سرین وران

وجه اَسْجَحُ ای حسن معتدل -

الاَصْبَحُ - قریب من الاصهب وهو الذی یخالط بیاضه حمرة -

الاقطع - بهن سر

الافضح - سپید ترشیر وقیل الفضح غبرة فی طحلة

الافلح - شگافته لب زیرین ساق قدحا ساقی باریک

الاقرح - آن اسپ که سپیدی بر روی وی چند درمی بود یا کم درمی روضة قرحاء فی وسطها نوارة بیضاء

الاقلح - زرد دندان

الاکسح - لنگ

الامرح والامسح - آنکه رانهاش درهم ساید در رفتن

الابزخ - آنکه پشت وی در شده باشد و سینه بیرون خزیده

الابلخ - بزرگ منش

الاصلخ - کری کر

الافدح - آنکه بندهای سر انگشتان وی نرم شده بهن

الانفخ - باباد کند

الابلد - گشاده ابرو

الاجرد - خرد موی وسنة جرداء ای کاملة الاجرد من الابل الذی اصابه انقطاع فی عصبه من یده او رجله فهو ینفضها اذا سار

الادرد - دندان باز گونه افتاده

الارمد - چشم درد گرفتن

الاعقد - گرفته سخن و شاة عقداء اذا کان ذنبها کانه معقود

الاقفد - آن شتر که سبل دست یا پای وی برسوی انسی چپیده بود

اللبداء - زنی که میان بزرگ باشد والابد مرد را نگویند

الامرد - بی ریش و درخت بی برگ و رملة مرداء لا نبات فیها

الاملد والاملود - نازک

الانکد - بداختر

١ الابتر - بریده دنبال و بی فرزند

الابجر - آویخته ناف

٦٠ الابخر - گنده دهن

الابظر - آنکه میان لب زبرینش بیرون آمده باشد

البظراء - زنی ختنه ناکرده

الاجهر - روز کور

الاحدر - پر گوشت

الاخزر - آنکه بگوشه چشم نگرد

٦١ الاذفر - تیز بوی و تیز گند

الازعر - تنک موی

الاسجر - سرخ چشم

الاسمر - گندم گون

الاشتر - آنکه پلک چشم وی گردیده باشد

الاظفر - دراز ناخن

الاعجر - بزرگ شکم و کیسه بر

الاعسر ـ چپ ـ و اعسر یسر چپ و راست
ولا تقل اعسر الیسر ـ
الافزر ـ آنکه لکی دارد بر پشت ـ
الاقدد ـ کوتاه و اسپی که پای برجایگاه
دست نهد و یقال آنکه پای پیش دست نهد ـ
الاقشر ـ سخت سرخ ـ
الاکدد ـ تیره گون ـ
الاصدر ـ آنکه پهلوش دمیده باشد ـ
الاصعر ـ ریزیده موی ـ
الاهبر والاهبر ـ بسیار گوشت ـ
الاعجز ـ آن شتر که پالش میانزند در و برخاستن
و عجزاء ـ زنی بزرگ سرین ولا یقال للمذکر
اعجز و انما یقال آلی من الالیة عن ابی علی ـ
الامعز ـ سنگلاخ ـ
مکان احمس صلب ـ
الاخرس ـ گنگ ـ
الاخنس ـ سر بینی باز پس جسته ـ
الادهس ـ خاک وریگ نرم ـ
الاطلس ـ نام بینی فرو نشسته ـ
الاقعس ـ الابزخ و عزة قعساء ثابتة
الاکبس ـ سر جکاد پیش در آمده ـ
الالعس ـ سهام بام لب فی الحدیث اری
فتیة لعسا قال الازهری لم یرد به سواد الشفة
کما فسره ابو عبید و انما اراد سواد
الوانهم و اذا قیل لعساء الشفة
فهو علی ما فسره و الدلیل علی ان
اللعس فی البدن کله قول العجاج و بشر
مع البیاض اعشا الالمس ـ
الاحرش ـ درشت ـ
الاحمش و الحمش ـ بالسکون باریک ساق
الاخفش ـ خرد چشم و بد بین ـ
الادفش ـ پهن گوش و هو فی الحدیث ـ
الاعمش و الاعطش ـ آنکه بد بیند
و آب از چشم او پی رود ـ
الامدش ـ آنکه عصب دست وی سست باشد
باندکی گوشت عن الجوهری و قال الفارابی و ابن خالویه
امراة مدشاء لا لحم علی ثدییها ـ
الاجخص ـ ستبر پلک ـ
الابرص ـ پیس عین مصار چشمی که پیخال خشک دارد
الاعقش ـ سروی بالیس پیچیده ـ
الغمصاء ـ آنکه پیخال تر دارد ـ
الاخفض ـ آنکه پلک زورینش ستبر باشد ـ
و قیل هو کالاجخص ـ
الاشمص ـ اندک موی ابرو ـ
الاشمط ـ دو موی ـ
الاضبط ـ چپ و راست ـ

الاطرد - باریک ابرو وقال ابو زید رجل اطرد الحاجبین وہو الذی لیس لہ حاجبان قال ولا یستغنی عن ذکر الحاجبین -

الاقسط - المنتصب الرجل من الدابۃ وذلک عیب لانہ یستحب فیہما الانحناء ومن الابل الذی فی عصب قوائمہ یبس خلقۃ

الامرط - الذی قد خف عارضاہ من الشعر

الامعط - ریختہ موی -

الافلط - الامرد -

الانبط - آن اسپ کہ شکم سپید دارد -

الاتلع - دراز گردن -

الاجدع - گوش یا بینی یا لب بریدہ -

الاجلع - آنکہ لبہاش فراہم نیاید وان سخن گوید

الاخضع - آنکہ سر افکندہ کہ خلقت وی را باشد

الارسع - تباہ پلک

الارصع الارصع الاسطع دراز گردن

الاسلع - الابرص -

الاصلع - لغسر وقیل الذی انحسر شعرہ مقدم راسہ -

الاصمع - خرد گوش وتیز خاطر -

الافدع - خردہ دست یا پای از سوی کالوچ گشتہ

الافرع - تمام موی سر وہو فی الحدیث -

الاقرع - الاکل -

الاقطع - دست بریدہ -

الافقع - انگشتان پای پس جستہ عرقوب -

اقمع اذا اعظمت ابرتہ -

الاذکع - آنکہ پیش ساقش باریک -

الاطلع - آنکہ دندانہاش باز گونہ افتادہ باشد یا آنکہ اندرون لب وی سپید بود واکثر ما یعتریہ ذلک السودان -

الاقزع - آنکہ موی زرد سوی پیشانی وی بشدہ باشد وموئنث زعراء نگویند زعراء گویند -

الانکع - الاحمق الذی یتقشر انفہ -

الاھنع - آنکہ گردن وی فرو نشستہ بود

الاسلغ - گوشتے کہ پختہ نگردد -

الالثغ - آنکہ سین را ثا گرداند وراء را یا غین یا لام -

الاخلف - آن شتر کہ دوشش بر یک سوی چسپیدہ بود -

الاحنف - آنکہ بر دو کنارہ وحشی بود وگویند کہ بر انسی رود -

الاذلف - ہموار بینی -

الاسدف - شتر کہ موی چشم وبینی ور یختہ باشد

الاسعف - دراز کنج -

الاصدف - شتری کہ سبل وہو از دست یا از پای بر سوی وحشی چسپیدہ بود -

الأَعْجَفُ - لاغر -
الأَعْرَفُ - اسپے دراز فش -
الأَغْضَفُ - سست گوش و لیل اغضف
شبے تاریک و عیش اغضف و اعطف ای ناعم
الأَغْلَفُ و اَقْلَفُ - ختنه ناکرده و الاغلف
یستعمل فی کل شیء فی غلاف -
الأَقْنَفُ - ستبر و خرد گوش -
الأَكْتَفُ - پهن کتف و الفرس الذی فی امالی
عراضیف کتفیه انفراج -
الأَكْشَفُ - موی پیشانی بازگردیده و بی سپر
الأَكْلَفُ - آنکه کلفه دارد بر روے -
الأَخْرَقُ - آنکه هیچ کار نتواند کرد -
الخَرْقَاءُ - آن گوسپند که گوشش سپید یا شگافته دارد
الأَفْلَقُ - نسو بعیر -
الأَدْفَقُ - آنکه دندانش بیرون نشسته باشد از دهن
الرَّتْقَاءُ - زنے بسته اندام -
الأَدْفَقُ - آن شتر که بازوی او از پهلو دور بود
الأَزْرَقُ - گربه چشم و صافی از چیزها -
الأَشْدَقُ - فراخ گوشه دهن -
الشَّرْقَاءُ - ضد الخرقاء -
الأَطْرَقُ - سست زانو -
الأَعْنَقُ - دراز گردن -
الفَتْقَاءُ - ضد الرتقاء -

ال

الأَفْرَقُ - آنکه موی سر و محاسن وی بد و شاخ
باشد و خروسی ذو خوخ و اسپی که یک سرینش بلندتر بود
الأَمْشَقُ الذی اصطکت الیتاها حتی تشحجا
الأَعْفَكُ - الاحمق -
اُذُنٌ فَرْكَاءُ و فَرِكَةٌ - سست بن -

ل

الأَجْزَلُ - شتر که سر و دوش ریش بود -
الأَحْدَلُ - آنکه یک دوشش فراشته تر بود
از دیگرے -
الخَدْلَاءُ - زنے زفت گوشت و باریک استخوان
الأَخْطَلُ - سست گوش -
الأَرْجَلُ - بز گیاهی از بهایم آنکه یک پای سپید دارد

ه

الأَسْهَلُ - میش چشم
الأَعْزَلُ - بے سلاح و ستوری که دنبال
بر یک سوی دارد از عادت و هو عیب -
الأَعْصَلُ - کژ دندان نیشتر و کژ ساق -
الأَعْقَلُ - ستوریکه اندک پایش خم بود
الأَعْزَلُ - الاقلف عیش اعزل عیش فراخ
الأَفْتَلُ - آنکه درمیان پهلو و رانش دوری باشد
الأَقْبَلُ - آنکه چشمش در پیش گردد
القَبْلَاءُ - آن گوسپند که سرونش در پیش آمده باشد
الأَقْزَلُ - لنگ زشت -
الأَكْحَلُ - سیاه پلک از خلقت -
الأَنْجَلُ - فراخ چشم و طعنة نجلاء ای فی سعة -

الاَهلُ - آویخته آب -

الاَبکَمُ والبکیمُ - گنگ -

الاَثرَمُ - دندان پیش شکسته -

الاَثلَمُ - رخنه شده -

الاَجذَمُ - بریده دست -

الاَخذَمُ - ضد الاعصم -

الاَخشَمُ - پهن بینی -

الاَخرَمُ - دیوار بینی یا سر بینی اندکی بریده
وآنکه نرمهٔ گوش وی سوراخ کرده باشند -

الاَخشَمُ - آنکه گنده بوی نبود -

الاَدرَمُ - آنکه شتالنگ او پنهان بود از گوشت
و دندان ریزیده والادرم من العراقیب الذی
غطت ابرته -

الاَدغَمُ - دیده -

الاَرشَمُ - آنکه طعام بوید و حریص باشد بروی

الاَشرَمُ - شگافته بینی -

الاَصلَمُ - گوش از بن بریده -

الاَضجَمُ - کژ دهن بودن -

الاَعصَمُ - آنکه یکدست وی سیاه بود و دیگ
سپید از حیوان -

الاَعلَمُ - شگافته لب زیرین -

الاَفقَمُ - آنکه دندانهای زیرینش پیش آمده بود

الاَقصَمُ - دندان پیشین از نیمه فرا شکسته
و پوست سر و تن شکسته -

الاَقصَمُ - دندان بریده و سیاه شده باشد

الاَقعَمُ - بن بینی فرو نشسته -

الاَکزَمُ - کوتاه بینی و انگشتان و اسپی که
لب وی کوتاه و زفت باشد -

الاَکشَمُ - الناقص الخلق وقیل الخسیس وقد
یکون الضافی الحسب -

الاَهتَمُ - دندان پیشین شکسته -

الاَهضَمُ - المنضم الجنبین -

الاَحبَنُ - آنکه استسقا دارد -

الاَجحَنُ - گوژ -

الاَدخَنُ - تیره و سیاه وام -

الاَدکَنُ - سیاه وام -

الاَقرَنُ - پیوسته ابرو -

والاَلخَنُ - شمغند و امرأة لخناء -

الاَلکَنُ - کند زبان -

الاَمتَنُ - آنکه بول باز نتوان داشت -

الاَبلَهُ - الذی غلبت علیه سلامة الصدر -

الاَجبَهُ - بزرگ پیشانی -

الاَجلَهُ الاَجلی الاَستَهُ - العظیم -

الاَستُ الاَسنَهُ - دیرینه -

الاَکمَهُ - نابینا مادرزاده -

الاَصرَهُ والاَمقَهُ - سرسه ناکرده -

ومن المضاعف

اَلحُبُّ دوسناک شدن۔

اَلخَبُّ۔ گربزی کردن والنعت خَبٌّ بالفتح

اَلصَّبابَةُ۔ آرزومند گشتن والنعت صَبٌّ مثله

اَلضَّبُّ۔ بسیار سوسمار شدن زمین۔

اَلطِّبُّ۔ دانا شدن بطب والنعت طَبٌّ

وطبیبٌ وجادوے کردن تقول منه طُبَّ الرجل

اَللَّبابَةُ واللُّبُّ۔ خردمند شدن وفعل یفعل

لغة فیهما وهی شاذة وفی الحدیث فلَبَّبْتُ له

جعله ماخوذا بلبته۔

اَلكَثاثَةُ۔ انبوه شدن ریش۔

اَللَّحَحُ۔ چشم بهم گرفتن۔

لَحَّتْ عینه اے اثر دمعها۔

اَلبَذاذَةُ والبَذَذَةُ۔ بدحال شدن۔

اَللَّذاذَةُ واللَّذَّةُ۔ مزه یافتن۔

اَلبِرُّ والمَبَرَّةُ۔ نیکوئی کردن والنعت

بارٌّ وبَرٌّ وراست شدن سوگند وپذیرفتن

طاعت تقول بَرَّ حجُّه وبُرَّ حجُّه وبَرَّ الله حجَّه۔

اَلثَّرارَةُ۔ پر گوشت نازک وتازه شدن

اَلحَرَّةُ۔ بالفتح والحِرارُ تشنه شدن الحَرارُ بالفتح

آزاد شدن بنده الحُرِّیَّةُ والحُرُورِیَّةُ۔ ازادمرد شدن

والقول فی الحُرورِیَّة کالقول فی الخصوصیة تقدیره

الحُرِّیَّةُ الحُرورِیَّةُ۔

اَلقُرَّةُ والقُرُورُ۔ روشن شدن چشم از

شادی وفعَل یفعِل لغة واللغة الاولی اشهر

اَلمَرارَةُ۔ تلخ شدن والنعت مُرٌّ بالضم

حَسِبْتُ بالخیرِ اقنیتُ به وربما قالوا حَسِیتُ

یبدلون من السین یاءً۔

اَلخِسَّةُ والخَساسَةُ۔ حقیر وناکس شدن

وفعَل یفعُل لغة۔

اَلبَشاشَةُ۔ گشاده روی شدن وخوش طبع

اَلمَشَشُ۔ لنگی در لنگ ستور آمدن۔

اَلهَشاشَةُ البَشاشَةُ ومنه حدیث هَشِشْتُ

یومًا ای فرحت واشتهیت۔

اَلغَصَصُ۔ طعام در گلو ماندن وفعلت

لغة فی الباب وهی شاذة وسخت تنگ شدن جایگاه

اَلمَصُّ۔ مکیدن۔

اَلعَضُّ والعَضیضُ۔ دندان گرفتن

ویعدی بنفسه وبالباء وبعلی وفعل یفعَل

لغة فیه وهی شاذة۔

اَلعَضاضَةُ۔ داهی شدن العَضیضُ

ملازم شدن ویعدی بالباء۔

اَلقَضَضُ۔ ریگ آلود شدن والنعت

قَضٌّ وتقضضت من الطعام اذا اکلته ووقع

بین اضراسک حصا

اَلمَضَضُ والمَضِیضُ والمَضاضَةُ

التوتّج من المعيبة وفي الحديث كل عنيد أنك قد بمضضنا۔
المضّ۔ المصّ۔
القَطَطُ۔ سخت پیچک شدن موی والنعت قطٌّ قطط بالفتح۔
الحظ۔ بہرہ مند شدن والنعت حظيظ و محظوظ وحظي۔
الفظاظة والفظاظ۔ زفت خوی شدن والنعت فظّ۔
اللَّفُّ۔ تسکین خوردن۔
الفکّه۔ احمق شدن۔
البلل۔ ظفر یافتن ویعدی بالباء وفعل يفعل لغة۔
الزَّلل۔ بلغزیدن وسہوا فتادن در سخن
الضلال۔ گم شدن تقول منه ضللت الدار والمسجد اذا لم تعرف موضعها وكذلك شي مقيم لا يهتدى له۔
الظَّلُّ والظُّلول۔ ہمہ روز کاری کردن والعرب تقول ظللت وظلت وقول عنترة ولقد ابيت على الطوى واظله اى اظل عليه وفعل يفعل فيه لغة ضعيفة ومنه قراء قتادة فيظللن بكسر اللام۔
الملالة والملل والملّة۔ سیر امدن بعد

نفسه وبمن۔
۹ الحُمَّة۔ گرم شدن آب وحممت الجمرة اذا صارت حممة۔
۵ الفَهَه۔ بالتحريك والفهاهة درماندن در سخن قَهّ الرجل بالقهقهة۔ بخندید۔
۱۰ کة السکران۔ ہکرید۔

وما جاء من هذا الباب على الاوصل

۱۰ ضَبِبتُ البلد ولحجت عليه ومششت الدابة وقطط الشعر وصلل الرجل والباقي على القياس

وما النعت منه على افعل

۱۱ الاجَبُّ۔ بریدہ کوہان۔
۲ الازَبُّ۔ بسیار موی ابرو۔
الاضَبُّ۔ آن شتر کہ سیل وی در دبود۔
الاقَبُّ۔ باریک میان۔
۱ الارَتُّ۔ گرفتہ سخن۔
۱۰ الازَجُّ۔ آنکہ ابرو شن باریک باشد ودراز ونیکو
الاشَجُّ۔ شکستہ سر۔
الافَجُّ۔ اقبح من الافج والفجاء۔ کمانے کہ زہ وی از دستہ دور باشد۔
۱۸ البَحَحُ۔ گرفتن گلو از بسیاری بانگ کردن وفعل يفعل لغة فيه وهي شاذة والنعت منها ابح
الاسَمُّ۔ فراخ سم وكسيكه پای وے ہموار برزمین نشیند۔

الأبدّ - بزرگ شلق وپهن میان وش والبدد فی الناس تباعد ما بین الفخذین من کثرة لحمهما وفی ذوات الاربع تباعد ما بین الیدین
الجدّاء - آنکه شیرش منقطع شده باشد از زنان ویا از گوسپندان ویا از شتران وبیابانی بی آب وزن خرد پستان -
الألدّ - سخت خصومت کردن -
الأخفّ - سبک دست اندک موی پیشانی ودنبال واسم عروض -
الأسرّ - میان تهی وبعیر اسرّ اذا کان بکرکرة دبرة -
الأعزّ - خرد کوهان -
الأغرّ - سپید روی -
الأضرّ - آنکه دندانش از هم برنیاید -
الأکسّ - خرد دندان -
الأجشّ - بلند آواز -
الأحصّ - اندک موی سر -
الألصّ - ناگشاده دندان آنکه هر دو دوش او نزدیک باشد بگوش -
الأقصّ - درشت -
الأشطّ - کوسه وقیل ألثطّ وهذا افصح -
الألطّ - ساقط الاسنان -
هیق أزفّ - شترمرغی که پرش بهم پیچیده باشد

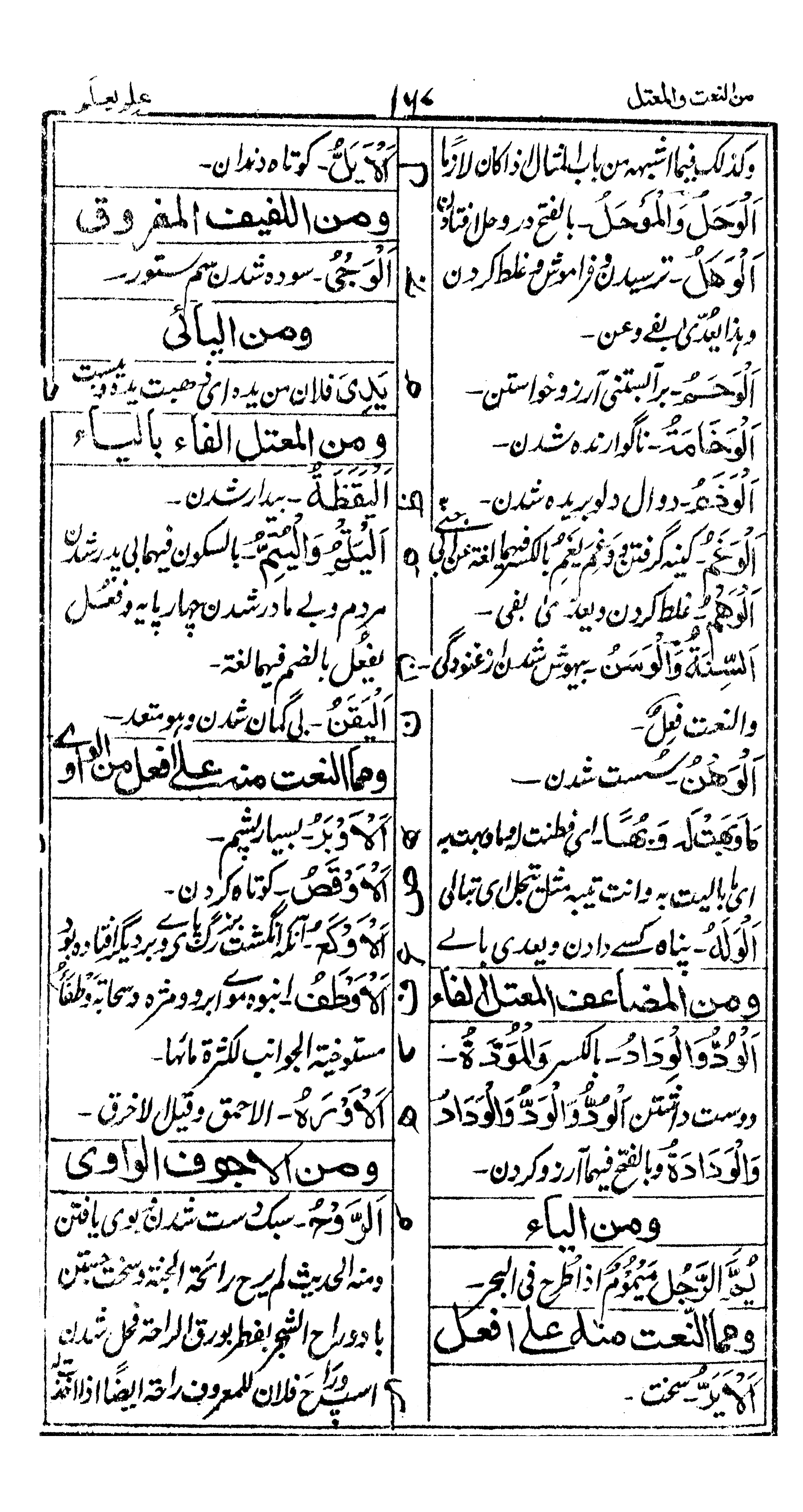
الألفّ - دیرسخن وستبرران -
الأحقّ - اسپی که عرق نکند وگفته اند پای بر جای نگاه دست نهد -
الأشقّ والأمقّ - دراز -
فرس أدكّ اذا کان متدانیا عریض الظهر
الأسكّ - خردگوش -
الأصكّ - آنکه زانوهاش درهم کوبد -
الأفكّ - آنکه دوشش بیامده بود از سستی
الأبلّ - الحلاف -
ألطّوه - والذی لا یدرك ما عنده من اللؤم
الأحلّ - سست بزول -
الأزلّ - لاغرسرین -
الأشلّ - جنگ -
الأفلّ - شمشیر رخنه شده -
الأجمّ - مردی بی نیزه وبنای بی کنگره
الجمّاء - گوسپند بی سروزنی که رانهای وی پدید نبود از گوشت والجما الغفیر جماعة الناس -
الأسحمّ - سیاه -
الأشمّ - مردی بلند بینی وکوه بلند -
الأصمّ - سخت کر -
الأغمّ - آنکه موی بسیار دارد بر پیشانی وقفا
الأدنّ - آنکه گردنش بدوش فرو شده باشد وآنکه پشت وی فرو آمده باشد واسپی که تا دست

الأَوْذَنُ - آنکه بینی وی روان باشد -
الأَوْغَنُ - آنکه سخن در بینی گوید -

ومن المعتل

الوَرَبُ - تباه شدن رگ -
الوَصَبُ - دردمند شدن -
الوَزَحُ - خشک شدن بول و پشک که سفید
الوَزَخُ - تنگ شدن خمیر -
الوَسَخُ - ریمناک شدن شی -
الوَبَدُ - بدگشتن و خشم گرفتن -
الوَمَدُ - گرم شدن و خشم گرفتن یقال ومدت لیلتنا اذا اشتد حرها و بسیار پشم شدن شتر -
الوَجَرُ - ترسیدن النعت افعل ولا یقال فی المونث فعلاء ولکن فعلة -
الوَحَرُ - کینه گرفتن وحَرَ یحِرُ بالکسر فیهما لغة عن ابی جنی تقول ذره ای دعه وهو یذره ای یدعه ماضیه وذره مثل وسعه یسعه وقد امیت ماضیه لا یقال وذره ولا واذر ولکن ترکه وهو تارک وقیل هو من باب منع یمنع محمولاً علی ودع یدع لانه بمعناه قالوا ولو کان من باب وجل یوجل لقیل فی مستقبله یوذر کیوجل ولو لم یکن محمولا لم یحل عینه او لامه

من حرف الحلق وهذا القول اصح -
الوَضَرُ - شوخگن شدن و چرکش گرفتن
الوُعُورَةُ - درشت شدن راه وفعل الفعل لغة والنعت منهما وعر بالسکون -
الوَغَرُ - کینه گرفتن و سخت گرم شدن والنعت فاعل و وغر یغر بالکسر فیهما لغة عن ابی جنی -
الوَقْرُ - بالتسکین گران گوش شدن وقیاسه التحریک
الوَقَصُ - لنگیدن ستور -
الوَجَعُ والتَّوَجُّعُ - دردمند شدن والمستقبل یوجع وییجع و یاجع ویِیجع -
السَّعَةُ - همه را فرا رسیدن فراخ شدن والفاء یسع بحذف الواو للتعدیة لان هذا الباب لا یکون الا لازما فلما جاء متعدیا خولف به نظائره وقیل لانه من باب ورث یرث وانما فتح لحرف الحلق یدلک علی ذلک سقوط الواو وعلی حد سقوطها فی یعد کذلک القول فی یطاء -
الوَلَعُ والوُلُوعُ - بالفتح سخت حریص شدن
الوَقَعُ - دردمند شدن پای از درشتی زمین
الوَتَغُ - بزه مند و هلاک شدن -
الوَکَفُ - بزه مند شدن -
الوَبَقُ - هلاک شدن -
الوَجَلُ والمَوْجَلُ - بالفتح ترسیدن وحکمه کحکم الوجر والمستقبل منه کمستقبل وجع

وكذلك فيما اشبهه من باب المثال اذا كان لازما

اَلْوَحَلُ وَالْمَوْحَلُ ـ بالفتح در وحل افتادن

اَلْوَهَلُ ـ ترسيدن و فراموش و غلط كردن

وهذا يعدى بفي وعن ـ

اَلْوَحَمُ ـ بر آبستنى آرزو خواستن ـ

اَلْوَخَامَةُ ـ ناگوارنده شدن ـ

اَلْوَذَمُ ـ دوال دلو بريده شدن ـ

اَلْوَغَمُ ـ كينه گرفتن و وغم يغم بالكسر فيهما لغة عن ابي جني

اَلْوَهَمُ ـ غلط كردن ويعدى بفي ـ

اَلسِّنَةُ وَالْوَسَنُ ـ بيهوش شدن از غنودگى ـ

والنعت فعل ـ

اَلْوَهَنُ ـ سست شدن ـ

مَا وَبِهْتُ لَهُ وَبْهًا اى فطنت له وما وبهت به

اى ما باليت به وانت تيبه مثل تجل اى تبالى

اَلْوَلَهُ ـ پناه كسے دادن ويعدى بالے

ومن المضاعف المعتل الفاء

اَلْوُدُّ وَالْوِدَادُ ـ بالكسر وَالْمَوَدَّةُ ـ

دوست داشتن اَلْوُدُّ وَالْوَدُّ وَالْوَدَادُ

وَالْوَدَادَةُ وبالفتح فيهما آرزو كردن ـ

ومن الياء

يُدَّ الرَّجُلُ مَيْمُومٌ اذا طرح فى البحر ـ

وهما النعت منه على افعل

اَلْاَيَدُّ ـ سخت ـ

اَلْاَيَلُّ ـ كوتاه دندان ـ

ومن اللفيف المفروق

اَلْوَجِيُ ـ سوده شدن سم ستور ـ

ومن اليائى

يَدَى فلان من يده اى فى صحبت يده و بيست

ومن المعتل الفاء بالياء

اَلْيَقَظَةُ ـ بيدار شدن ـ

اَلْيُتْمُ وَالْيَتَمُ ـ بالسكون فيهما بى پدر شدن

مردم و بے مادر شدن چارپايه و فعل

يفعل بالضم فيها لغة ـ

اَلْيَقَنُ ـ بى گمان شدن وهو متعد ـ

وهما النعت منه على افعل من الاول

اَلْاَوْبَرُ ـ بسيار پشم ـ

اَلْاَوْقَصُ ـ كوتاه گردن ـ

اَلْاَوْكَعُ ـ آنكه انگشت بزرگ پاى وے بر ديگر افتاده بود

اَلْاَوْطَفُ ـ انبوه موے ابرو و مژه و سحابة وطفاء

مستوخية الجوانب لكثرة مائها ـ

اَلْاَوْرَهُ ـ الاحمق وقيل الاخرق ـ

ومن الاجوف الواوى

اَلرَّوْحُ ـ سبك دست شدن و بوى يافتن

ومنه الحديث لم يرح رائحة الجنة و سخت شدن

باد و راح الشجر انفطر بورق الراحة فحل شدن

استراح فلان للمعروف راحة ايضا اذا اخذته

خفة والريحة وريح الغدير اذا ضربته الريح والنعت

مروح ومريح وقياسه مروح لا غير لقولهم الروح

اَلدَّوَدُ ـ گرم در افتادن ـ

اَلْعَوَرُ وَالْعَوَرَةُ ـ باطل شدن چشم

والنعت عور ـ

اَلْهَوَسُ ـ رهيده شدن ـ

اَلْعَوَزُ ـ نايافت شدن چيزے و درويش شدن

اَلسَّوْسُ ـ سپشه درافتادن سپش گرفتن گوسپند

اَلْعَوَصُ ـ دشوار شدن چيزے ـ

اَلْخَوْفُ وَالْمَخَافَةُ وَالْخِيفَةُ ـ ترسيدن

والنعت خائف وربما قالوا خاف على فعل

وقوله تعالى الا ان يخافا اى يعلما ويريقنا

اَلشَّاكَةُ وَالشِّيكَةُ ـ بخار در رفتن و بخار

درياے شدن

اَلشَّوَكُ ـ پستان زجاى برخاستن و دندان

شتر برآمدن شاك الرجل شوكا ظهرت شوكته

وحدته فهو شائك السلاح ايضا مقلوب منه

ملوم الرجل اصابه البرسام ـ

اَلتَّوَمُ ـ خفتن و كهنه شدن جامه كاسد شدن بازار

ومن الاجوف اليائى

اَلْهَيْبَةُ ـ ترسيدن وحكى مكان مهوب ايما

مهيب لانه من الهيبة ـ

اَلْكَيْدُودَةُ وَالْكَوْدُ وَالْمَكَادَةُ وَالْمَكَادُ

خواستن و نزديك شدن بفعلے وحكى فيه

لغة شاذة وهى كدت بضم الكاف كادو يقولون

كيد زيد يفعل كذا يريدون كاد ـ

اَلْحَيْرُ وَالْحَيْرَةُ وَالْحَيَرَانُ وَالْحَيْرُورَةُ

سرگشته شدن ـ

اَلْغَيْرَةُ وَالْغَارُ وَالْغَيْرُ ـ رشك بردن و

منه الحديث ان الله يغار وغيرة الله ان لا ياتى

المومن ما حرم الله قلت قد فسر النبى عليه السلام

غيرة الله بالاتيان ورا ره ـ

طَاطَ الفحل يطيط ويطاط اى هاج وهدر

وهو جمل طاط وطائط ـ

اَلْهَيْعُ وَالْهَيَعَانُ ـ بددلى كردن ـ

اَلْعِيَافُ ـ نفش بردن ـ

اَلْخَيْلُ وَالْخِيلَةُ وَالْمَخِيلَةُ وَالْخَيْلُولَةُ

پنداشتن و تقول فى مستقبله اخال بكسر الالف

وهو الافصح وبنو اسد تقول بالفتح وهو القياس

وَالْخَيْلُ ـ گشتنى كردن مازال فلان يفعل كذا

زيا لا هميشه فلان چنين كارى ميكرد و حكى

ابو الخطاب مازيل يفعل كذا بمعنى مازال ـ

اَلنَّيْلُ ـ يافتن و حكى سيبويه نلته انيله نيلا اى

ينال ما فيه هو من تناولت وقياسه منول

ومعناه ينال ما فيه ومنه الحديث ينال من الصحابة

يعنى الوقيعة فيهم ورسيدن بماهيت لا ما فطنت له

وهما النعت منه علی افعل من الواوی

رجل اَدْوَبُ ای خاثر النفس مختلط وهذا
قول بعضهم فی واحد الدوبی۔
الاخوت۔ المسترخی۔
الالوت۔ فیه استرخاء۔
الاعوج۔ کژ رجل۔
اهوج ای طویل وبه تسرع وحمق والهوجاء
الناقة التی کان بها هوجا من سرعتها۔
الادوح۔ آنکه سر پای وی از یکدیگر دور بود
و پاشنه نزدیک۔
الاسود۔ سیاه۔
الاقود۔ اسپی از پشت و گردن دراز سخت گردن
الاحور۔ چشمی سپیده سخت سپید و همچنان سیاه
الازور۔ سپید رجل۔
اصور ای مائل مشتاق۔
العور۔ یک چشم شدن وقد عارت العین تعار
وعورت ایضا والنعت اعور۔
الاهوس۔ الشجاع۔
الادوس۔ تباه چشم از علتے که دارد۔
الاشوس۔ آنکه بدنبال چشم نگرد از چشم آنکه
الادوش۔ الادوش۔
الاخوص۔ الضیق موخر العین وقیل
یلهو الضیق احدی العینین۔

الاخوص چشم بدور افتادن۔
الاروع۔ آنکه جمال وی در انشگفتی آرد
الروعاء۔ تیز دل از اسپ و اشتر والانوعیف
الذکر۔
الاکوع۔ آنکه خورده پشتش از سوی انگشت
سترگ کژ بود۔
الاجوف۔ میان تهی
الاصوف۔ بسیار پشم
بئر خوقاء۔ ومفازة خوقاء ای واسعة
بعید اخوق کرکن
الاروق۔ دراز دندان۔
الاسوق۔ نیکوساق و دراز ساق ایضا
الافوق۔ تیرے فوق شکسته۔
حلة شوکاء۔ حلة که درشت باشد از نشه
النواکة۔ الحماقة والنعت انوک۔
الاثول۔ دیوانه۔
الاحول۔ کژ چشم
الاسول۔ سست۔
ناقة کوماء۔ شتر بزرگ کوهان۔
الاشوه۔ آنکه زود چشم کند۔
الافوه۔ فراخ دهن والمحالة محالة فوهاء
اذا کانت اسنانها التی یجری الرشاء بینها طوال

من الیائی

الاهیفم - فراخ دہن -
الاجیل - دراز گردن -
الاصید الذی یرفع راسہ کبرا والذی لایستطیع الالتفات من داء ایضا واصلہ فی البعیر یکون بہ داء فی راسہ فیرفعہ -
الاغید - نازک خلق -
الالیس والالمیس - الشجاع
الاعیط - دراز گردن -
الاشیف - آنکہ یک چشم وی سبز بود ودیگر سیاہ و الجمل العظیم الثقیل وناقۃ خیفاء واسعۃ جلد الضرع -
الاھیف - باریک میان -
الاذیل - آنکہ را نہاشلی ویکدیگر دور بود -
الیل - شب تاریک -
الاھیل - ای شیر وکشر گردن وآنکہ بر پشت اسپ نتوانند بود -
الاعین - فراخ چشم -

ومن الناقص

الصباء - بالفتح والمد باکودکان بازی کردن
البداءۃ - دریافتن یعنی بنفسہ لبعض بغی علی الشی قبلہ
الفتاء - جوان شدن -
الفتی العشی - فساد کردن -
غنی - نمناک شدن -

۶ الحجی - مولع شدن وملازم گرفتن ویعدیان بالباء
۷ الشجی - استخوان در گلو گرفتن ویعدیان بالباء وانده گین شدن -
۸ الضحاء والضحی والضحی والضحو - بآفتاب آمدن وفعل الفعل لغۃ فیہ والضحی نحوی کدر
۹ الرخی - سست شدن وفعل افعل لغۃ فیہ
۴ الشیاء - راضی شدن سخیت نفسی عن الشی اذا ترکتہ والسخی بالتسکین لغۃ فی السخو السخو
۵ ظلع یکون من ان تنبت البعیر بالحمل الثقیل فتعرض الریح بین الجلد والکتف تقول سخی البعیر فہو سخ
۸ الردی - ہلاک شدن -
السدی - بسیار نم شدن سدی الیسر
۷ استرخیت لقاء یقۃ -
الصدی - تشنہ شدن والنعت صد وصاد وصدیان
القدی - القذی والقذی - کلول الاھداب من الخضر وفساد جوف الفصیل من شرب اللبن
۳ الندی - جوانمردی کردن والندی
۲ والندوۃ - تر شدن والنعت ندی مانندیت بشی یکرھہ اسے ما اصبت -
۸ خذیت الشاۃ - خذی وھوان ینقطع سلاھا فی بطنھا فتشتکی -
۱۰ الرذاوۃ - سخت لاغر شدن شتر -
۱۱ القذی - خاشہ در چشم افتادن -

اَلثَّرِیُ - شاد شدن و بسیار شدن و یعدی بالباء
اَلثَّرْوُ - بالواو مهتر شدن -
اَلشَّرِیُ - بسیار جستن بخنوه و بشتر م گرفتن و سخت خشم گرفتن و ستیهیدن ستور در راه رفتن و مردم در کار شرِیَ شری الناقة اذا اکثر اضطرابه و فی الحدیث حتی شری امرها ای عظم و تفاقم و شری الماء شری اذا طال مکثه و تغیر
اَلضَّرَاوَۃُ - خوی فاکردن و یعدی بالباء و ضریت به ای لزمته
اَلطَّرَاءَۃُ وَالطَّرَاءُ - مقصورة و الطراۃ تازه شدن و فعله بالضم لغۃ -
اَلْعُرْیُ - بالضم والسکون برہنه شدن -
اَلْغَرِیُ وَالْغِرَاءُ - بالمد عن سیبویه مولع شدن و غری فلان تمادی فی غضبه -
اَلْغَرِیُ - مدهوش شدن و متحیر شدن -
اَلْکَرِیُ - غنودن -
اَلْخِزْیُ - بالکسر والسکون خوار شدن -
اَلْخَزَایَۃُ - تشویر خوردن -
اَلْعَزَاءُ - صبر کردن بر مصیبت -
اَلْغَشِیُ - تاریک شدن شب -
اَلْکَسِیُ - پرستیده شدن -
اَلنِّسْیَانُ وَالنَّسْیُ - فراموش کردن و دست بداشتن و نسی الرجل نسًی فهو نسٍ

اذا اشتکی نساه -
اَلْحَشِیُ - دم بر افتادن -
اَلْخَشْیَۃُ وَالْخَشْیُ - ترسیدن فی قوله تعالی فخشینا ان ... بمعنی علمت ... و جاء فی الشعر خشیت بمعنی علمت -
اَلْعَشِیُ - شام خوردن -
اَلْغِشْیَانُ - آمدن و مجامعت کردن و بر زیر چیزے در آمدن یقال غشی اللیل النهار و غشی علیه ای اغمی علیه غشیة و غشیا و غشیانا فهو مغشی علیه -
اَلنَّشْوَۃُ - بفتح النون مست شدن و بالکسر بوئیدن و نشیت الخبر نشوۃ ایضا اذا تخیرت و نظرت من این جاء و یقال من این نشیت هذا الخبر ای من این علمته -
اَلْعَصِیُ - شمشیر زدن و یعدی بالباء -
اَلْقَصِیُ - دور شدن -
اَلرِّضَی وَالرِّضْوَانُ وَالْمَرْضَاۃُ - خشنود شدن و یعدی بعلی و بعن و یقال رضیت علیه لامرین احدهما انه یحمل من باب اجراء الشیئ مجری نظیره و وجه ان من رضی عن شیئ احبه و اقبل علیه فعداه علی هذا السبب لا اخراج علیه من باب اجراء الشیئ مجری نقیضه و وجه انه سخط یعدی بعلی و کذلک رضی لانه ضده

ویسند یدن یقال رضیته و رضیت به صاحبًا
الحظوة والحظة۔ دولتی شدن زن از شوی و ظفر یافتن بچیزی و حظی فلان عند الامیر بهره مند شدن وحظی الفرس اذا تحرک موضع سنداد۔
اللظی۔ زبانه زدن آتش۔
الصغی والصغو۔ خمیدن۔
اللغی۔ بسیار خوردن شراب مولع شدن وبیان بالباء وجود دو گفتن والنعت من ا
الحفیة والحفوة والحفایة والحفاوة بالکسر فیهن والحفا بالمد والفتح بسیار شادی کردن والنعت حافٍ احفی شدن پای از رفتن والنعت حفٍ الحفاوة بالفتح باستقصا از حال کسی پرسیدن و تیمار داشتن کار و یعدی بالباء و بعن۔
الخفاء۔ پوشیده شدن۔
بقی الشیء بقاءً باقی ماند و لغی من الشیء بقیة وطئی یقول بقی و بقت مکان بقی وبقیت وکذلک خواتها من المعتل تقول ... صار تقیا وفی الفعیل وفی اواکثر من الامیت حتی لشیم۔
الرقی والرقی۔ بالا بر شدن بر نردبان فی الدرجة لغة ضعیفة۔

الشقی والشقاء والشقاوة والشقوة
بدبخت شدن۔
اللقیة واللقاءة واللقیانة۔ هذه الثلث للمرة الواحدة واللقاء واللقاء واللقی واللقی۔ کالتهی واللقیان۔ دیدن قال سیبویه والفراء اللقیان۔ بالضم خطاء والکسر هو الصواب کالغشیان ونحوه اللقاء واللقیة۔ کارزار کردن واللقاء۔ وارسیدن
النقاوة۔ پاک شدن۔
الذکاء۔ بالمد تیز دل شدن۔
اللکی۔ مولع شدن و ملازم گرفتن وی و یعدی بالباء
اللکی۔ شغه بستن دست۔
البلی والبلاء۔ بالفتح والمد کهنه شدن تلیت لی من حقی تلیة وتلاوة ای بقیت بقیة۔
الحلی۔ بالتسکین با زیور شدن۔
الحلاوة۔ شیرین شدن در دل و در چشم و یعدی بالباء و بفی و قولهم لم یحل منها بطائل ای لم یستفد منها کثیر فائدة ولا یتکلم به الا مع الجحد
الصلی الصلو الصلی والصلاء والصلاء سوخته شدن باتش و گرم شدن بدان یقال صلی فلان النار قال الله تعالی سیصلی نارا و یقال صلی بالامر اذا قاسی حره و شدته
اللمی۔ زرد شدن دندان۔
العلاء۔ بزرگوار شدن فعل یفعل لغة فیه

الحمیٰ - بہ تسکین گرم شدن و حمیت علیہ
غضبت والاسم الحُمُوُّ بہمز -
الدّمی والدُّمیُّ - خون آلود شدن -
الدُّجاء - خمیدن -
السّمیُّ - السُّمُوُّ -
العُمیان والعمی - کور دل شدن و قری
عُموا و صُمّوا بالضم الیمین الصاد بجیبا ان یکون
ہذا علی تقدیر فعل کذ کم و از کلہ اللہ و جُنَّ
و اجنّہ اللہ فاذلک عمی و صمی صمم عماد اصمّہ
الخنیٰ - فحش گفتن و بعد سے لعلے -
الضّنی - بیمار شدن -
الطّنی - سپرز بہ پہلو دباد و سیدن از تشنگی
العناءُ - رنجور شدن العنایۃُ والعنیُ
بالتسکین اندیشہ مند شدن بکار کسی الماضی
عنی فہو عن عنی فہو عنی و بعدی بالباء و اے
الاصمعی عنی بفتح العین -
الغنی - مقیم شدن و منہ الحدیث و لم یغن فی
العالم یوما سالما -
الغنی - بالکسر توانگر شدن و الغنی و الغنیۃُ
بچیزی از چیزی پسندہ کردن و غنیت المراۃ
بزوجہا غنیانا ای استغنت و غنی ای عاش
الغناءُ - نیست شدن -
القُنیانُ - ملازم شدن -

٥ الفنیٰ - بالکسر توانگر شدن -
الرضی - الفنا -
٥ البہا - دریدہ شدن - البہاءُ - بیابشان
و فعل بالضم لغۃ فیہ و النعت منہا بہیٌّ واصلہ
بہایۃ مخذوفۃ الیاء -
الشّہوۃُ - آرزو کردن لہیت عن الشیٔ لہیا
و لہیانا اذا سلوت عنہ و ترکت ذکرہ و غیبت
عنہ و بعدی لبعن و بمن عند الاصمعی ہو

وما النعت منہ علی افعل

٥ الجُواءُ - الفجاءُ -
١٥ الاحی - بسیار سخن و بیہودہ گوئی و شتری
که یک زانوش از دیگرے بزرگتر باشد -
الاذنی - سست گوش -
١٥ القرواءُ - بزرگ کوہان و گفتہ اند سخت پشت
و الاقال جمل قری و رجل قری امر سخت پشت
١٥ الابزی - پشت در شدہ و سینہ بیرون آمدہ
و خصمی مقہور کنندہ -
١٣ الاغشی - شب کور الاغشی - آنکہ سر
سپید دارد از جملہ اعضا از اسپ و جز آن
الاشغی - آنکہ دندان وی کر رستہ باشد و
قیل الذی یتقدم اسنانہ العلیا السفلی -
١٩ الادفی - بزی کہ سرون وی پیش گردن سیدہ
باشد و مردی و تائی و مرغی دراز دنبال -

اَلْاَسْفٰی - اسپی اندک موی پیشانی و لیلة سفواء ای خفیفة سریعة -

اَلْاَجْلٰی - آنکه موی وی از دو سوی پیشانی بشده بود و گفته اند موی ازپیش سر شده -

اَلْاَظْمٰی - باریک لب - والاظمی الاسود

اَلْاَعْمٰی - نابینا -

اَلْاَلْمٰی - سیاه فام لب -

اَلْاَقْنٰی - کژ بینی -

اَلْاَجْحٰی - خانهٔ بے سقف -

اَلْاَکْلٰی - بددل و ضعیف -

ومن اللفیف المقرون

اَلتَّوٰی - هلاک المال -

اَلْجَوٰی - باسوزش شدن دل از اندوه یا از درد یا از عشق و جویت نفسی ذا لم یوافقک البلد و فی الحدیث فتجوی الارض من نتنهم ای انتنت

اَلْجُوَّةُ - زنگار گون شدن -

اَلدَّوٰی - بیمار شدن و کینه ور شدن دل -

اَلرَّیُّ وَالرِّیُّ وَیَدٰ کالرضی سیراب شدن یقال رویت ماءً ولبناً من ماءٍ ولبنٍ -

اَلضَّوٰی وَالضَّوَاءُ - نزار شدن -

اَلطَّوٰی - گرسنه شدن و باریک میان شدن

اَلْغَوٰی - ان لا یروی السخلة والفصیل من لبن امه ولا یروی السخلة من اللبن حتی یموت هزلا

وقیل هو ان یشرب اللبن حتی یتخم و یفسد جوفه

اَلْقُوَّةُ - نیرومند شدن -

اَلْقَوٰی - خالی شدن و [illegible]

اَللَّوٰی - گزایش گرفتن -

اَلْهَوٰی - دوست داشتن [illegible] الیهم وانما قیل الیهم لانه حمل علی [illegible] قلنا ذلک لاجل انک تقول [illegible] احببته من غیر حرف الجر -

ومن بنات الیاء

اَلْحَیٰوةُ وَالْحَیَوَانُ وَالْحِیُّ - بکسر [illegible] زنده شدن والماضی حَیِیَ والادغام اکثر لان الحرکة لازمة و اذا لم تکن لازمة لم تدغم کقوله تعالی علی ان یحیی الموتی وحی القوم اذا حسنت حال انفسهم -

اَلْعِیُّ - بکسر العین اندر ماندن والماضی عَیِیَ و عَیَّ والنعت عَیِیٌّ علی فعیل و عَیٌّ علی فَعْلٍ بالفتح

ومما النعت منه علی افعل

اَلْاَحْوٰی - کبود فام لب و جز آن -

اَلْاَلْوٰی - الرجل المجتنب المنفرد لا یزال [illegible]

ومن المهموز الفاء

اَلْاَرَبُ - دُژم شدن از روزگار و حاجة شدن و اَرِبَ بالشیء دُرِبَ به و مهار [illegible] وارب الرجل اذا تساقطت اعضاؤه -

اَلْاَشَبُ - بهم در شدن بیشه -

الاَبَتُ - گرم شدن روز والنعت اَبِتٌ
و اَبِتَةٌ و اَبْتٌ -
الاَبْجُ و الاَبِيجُ - خوش بوی شدن -
الاَبْدُ - خشم گرفتن و اَبِدَ فهو اَبِدٌ بالقصر
اے توحش -
الاَبْسُ - شیرخوی شدن و هو فی الحدیث
و شیرشدن از بیم شیر -
الاَبْکُ - شتافتن والنعت فَعِلٌ -
الاَبْلُ - خشم گرفتن -
الاَبِیّ - الفصیل عن اللبن فذّا ای اتخم عنه -
الاَتْرُ - دنگ گرفتن -
الاَثَرُ - نشاطی شدن شترو فربه شدن
وی لیش از لاغری -
الاَثْمُ - بسیار شدن و بسیار کردن منه
قرا و الحسن لی مرنا مترفیها بکسر المیم و سخت شدن کار
الاَنَسُ و الاَنَسَةُ - بالفتح فیهما انس
گرفتن و یعدی بالباء -
الاَدْحُ - تباه شدن ریش -
الاَزْفُ - شتافتن والنعت فاعل و نزدیک آمدن
الاَسَفُ - ارمان خوردن و خشم گرفتن و یعدی بعلی
الاَلَفُ و الاُلُفُ و الاِلْفُ بالکسر و سکون فتر ا
الاَنَفُ و الاَنْفَةُ - ننگ داشتن و انف البعیر ها
اشتکی انفه سو البرة والنعت فَعِلٌ -

ق الاَدْقُ - بخواب شدن -
الاَفْقُ - بنهایت رسیدن درکرم -
ک الاَنَقُ - الفرح و الاعجاب بالشی و النعت
ل فَعِلٌ و فَعِيلٌ -
الاَرَکُ اَرِکَتِ الاِبِلُ اَرَکًا ای اشتکت بطونها من
اکل الاراک -
ل الاَبَلُ - استاد شدن بکار شتر و النعت فَعِلٌ
و فاعل الاجل الرجل ای نام علی عنقه فاشتکاها
الاَکَلُ سائیدن دندان از پیری و اکلت الناقة
اکلا بالفتح اذا اشعر کلها فی بطنها فحکها ذلک
فاوقت اعلت بالرجل السب به -
م الاِثْمُ بالکسر المأثم بزه مند شدن و النعت
فاعل و فعیل و فعول ایضا
الاَجَمُ - منش بزدن و النعت فاعل -
الاَضَمُ - خشم گرفتن -
الاَلَمُ - دردمند شدن -
ن الاَجَنُ - بگردیدن آب والنعت فَعِلٌ -
الاَحْنَةُ - کینه گرفتن و یعدی بعلی -
الاَذَنُ - گوش فرا داشتن و منه الحدیث
ما اذن الله لشیء و الاَذَنُ و الاِذانة بالسکون
منه فاذنوا بحرب من الله الاِذْنُ بالکسر
دستوری دادن و یعدی باللام -
الاَسَنُ - نشاطی شدن -

الأَسَنُ - كالاجنِ فی المعنی والحکم وبیهوش شدن از غنودگی -

الأَفَنُ - ضعیف رای شدن قد افن الرجل فهو افین وافنٌ ایضاً فهو مأفونٌ واندک شیر شدن شتر -

الأَمَانُ والأمانةُ والأمِینُ امین داشتن

الأَمْنُ - بالسکون والأمان والأمانةُ والأَمَنَةُ - ایمن شدن -

الأَلَهُ - متحیر شدن واصله الوَلَهُ -

الأَهَمَهُ - فراموش کردن واسه بمعنی اعترف وأقر فهی لغة غیر مشهورة وامت النعم عنها امهها اذا خرج بها بثر کالحصبة او الجدری

ومن المضاعف المهموز الفاء علی یفعل

الأَلُّ - بوی گرفتن ... ولهذا لا یجوز بالمهمل الضعیف -

الأُمومة - مادر شدن امّت -

ومن الاجوف المهموز الفاء

الأَوَدُ - کژ شدن -

ومن الناقص المهموز الفاء

الأَذَی والأَذاةُ - دشوار بودن -

الأَذَی - کینه ور شدن -

الأَسَی - اندوه بردن -

ومن الناقص المهموز العین

الضَّأَبُ - رشک را فتادن والقأب والقأبُ - ایضا بسیار خوردن آب -

الكأبةُ - مقصورة والكآبةُ اندوهگین شدن

التأدُ - تمکن شدن -

الذأرُ - خوی فرا کردن وچیره شدن وهذا فی الحدیث -

السأرُ - باقی ماندن چیزی -

الفأرُ - بسیار خوش شدن -

الجأزُ - آب در گلو ماندن ویعدی بالباء

الشأزُ - بی آرام شدن ودرشت شدن جایگاه

البأسُ والبؤسُ والبئسُ - سخت محتاج شدن والنعت بائس -

الشأسُ - درشت شدن جایگاه -

الشأفُ السعفُ الشأفُ - ریش برآمدن از کف پای -

الشأفُ - بالتسکین دشمن داشتن -

النأفُ - بالتسکین خوردن وقیل نئف فی الشراب ای ازتوی -

التأقُ - پر شدن وسخت خشم گرفتن تئق الصبی تأقا اذا دخل فی المأقة وهی نفسه

الغأقُ - یاخذ الانسان عند البکاء والنشیج کانه نفس یقلعه من صدره -

الضأكُ - بوی گنده دیدن از تن -

اَلرِّئْمَانُ - مهربانی کردن ہو متعدد و فراہم آمدن سر جراحت زَئِمَہ پای صلاح و زَئِمُ ذُعِرَ علی مالم یسم فاعلہ -

اَلسَّاءُ وَالسَّاءَمَۃُ وَالسَّاءُمُ وَالسَّامَۃُ سیر برآمدن -

ضُیِّنَتِ الغَنَمُ ضَارَنًا اذا اشبہت الضّان

و من المعتل الفاء المهموز العین

اَلْیَاسُ - دانستن بلغۃ النخع و نومید شدن والفعل من ہذا یئست منہ ایاس وَاَیِسْتُ منہ الیس ایاسا ایضا الا غیر معناہ -

و من المهموز اللام

مَا فَتِئْتُ اذکرہ وما فتات فتاً و فتوا ای مابرحت اذکرہ الیتیکلم بہا الا مع الجحد -

اَلْجَأ - مصدر اجیت بالشئ اذا کنت مولعا بہ

اَلْحَدَاءُ - پناہ کسی دادن یکی بالی حدئت بالمکان حدا اذا لزقت بہ -

اَلصَّدَاءُ - زنگار گرفتن -

اَلْبَرَاءَۃُ - بیزار شدن - اَلْبُرْءُ - بالضم از بیماری بہ شدن -

اَلْخَرَاءَۃُ - کالکراہۃ - حدث کردن -

طَسِئْتُ طَسْئًا - اذا اتخمت عن الدسم

کَشِئْتُ - من الطعام ای متلاءت -

اَلْقَصَاءُ - بتسکین خوردن -

اَلْقَضَاءُ - کہنہ و بوسیدہ شدن مشک -

اَلْخِطَاءُ وَالْخَطَاءُ - بالفتح فیہما وَالْخِطَاءُ وَالْخِطَاءَۃُ - بالکسر والتسکین فیہما وَالْخَاطِئَۃُ گناہ کردن و جا خطئ بمعنی اخطاء - اذا لم یصب الصواب -

اَلدَّفَاءُ وَالدَّفَاءُ وَالدَّفَاءَۃُ - گرم شدن

اَلطُّفُوْءُ - فرو مردن چراغ و آتش -

اَلْحَلَاءُ - باتخال شدن لب و تباہ شدن ادیم از زخم کارد در حال پوست باز کردن

اَلْکَلَاءُ - باگیاہ شدن زمین -

اَلْحَمَاءُ - بسیار لوش شدن چاہ و خشم گرفتن و یعدی بعلی -

اَلظَّمَاءُ - مقصور وَالظَّمَاءُ وَالظَّمَاءَۃُ - تشنہ شدن

اَلْکَمَاءُ - شگافتہ شدن پای و کمی الرجل اذا حفی و علیہ نعل -

اَلشَّنَانُ - بالتحریک ہو شاذ فی المعنی لانہ من بناء الحرکۃ والاضطراب والتسکین ہو شاذ فی اللفظ لان المصادر لم تجئ علیہ -

وَالشَّنَانُ - بغیر ہمزۃ وَالشَّنَاءُ - بالحرکات الثلث وَالْمَشْنَاءُ وَالشَّنَاءَۃُ - دشمن داشتن و شنئ بہ اے اقر -

اَلنُّہُوْءُ وَالنُّہُوْءَۃُ وَالنَّہَاءُ وَالنَّہَاءَۃُ - خام بماندن گوشت فعل بالضم لغۃ والنعت منہما فعیل

ومن المعتل المهموز اللام

اَلوَبَاءُ - بالقصر وباناک شدن زمین یقال منها وبئت الارض فهی موبوءة والوبارة مثله یقال منها وبئت الارض فهی وبئة ووبیئة -

اَلوَجَاءُ - کار دزدان -

اَلوَذَاءُ - رنجه داشتن -

اَلوُطَاءُ - پای سپردن مجامعت کردن الغاب منها یطاء بحذف الواو -

ومن الاجوف المهموز اللام

اَلدَّاءُ - دردمند شدن -

المَشِیئَةُ والمَشِیُّ - خواستن -

الکَیُّ والکِیئَةُ - ترسیدن -

ومما النعت علی افعل من لفاء المهموز اللام

اَلاَدْرَءُ - دبه خایه -

ومما النعت علی افعل من الناقص

تَلَیَّسَ اَی اذا شکم بول الاروی فمرض منه -

اَلاَدْیٰ - بزرگ دنبه ولا یقال للمؤنث البار ولکن یقال عجزاء -

ومن المهموز العین علی افعل

اَلاَهْیَاءُ - زنگارگون -

ومن المهموز الاوسط علی افعل

اَلاَسْمَرَاءُ - سیاه اندک مایه سرخی آمیخته -

اَلاَهْدَاءُ - گنج -

اَلذَّدَاءُ - پیش سر سپید شدن وفعل بالفتح لغة والنعت افعل -

اَلاَذْرَاءُ - سیاه وسپید گوش -

اَلاَفْطَاءُ - نای بینی فرونشسته -

اَلاَدْفَاءُ - پدید دور آمدن -

اَلاَجْنَاءُ والاَدْنَاءُ - کنج -

باب فَعُلَ یَفْعُلُ بضم العین فی الماضی والغابر من السالم

کل ما جاء النعت منه علی فعیل وحده من هذا الباب لا نذکر النعت منه وما یجیٔ علی فعیل وجاء علیه وعلی غیره نذکر النعت منه -

اَلحُدُوبَةُ - قحط افتادن والنعت فعل وفعیل

اَلجَنَابَةُ - جنب شدن والنعت منه جُنُبٌ وجَنُبٌ وجنیب -

اَلحَسَابَةُ - گوهری وخداوند نژاد نیک -

اَلخَطَابَةُ - بالفتح خطیب شدن -

اَلرَّحَابَةُ والمَرْحَبَةُ والرُّحْبُ - فراخ شدن والنعت رحب ورجاب ورحیب وفعل فعلا لغة ویقال رحبتک الدار وهو شاذ لتعدیه -

اَلرُّطُوبَةُ - تر شدن والنعت رطب ورطیب

اَلرُّغْبُ - فراخ شکم شدن -

اَلصُّعُوبَةُ - دشوار شدن والنعت صعب

اَلصَّلَابَةُ - سخت شدن والنعت صلب وصلیب

اَلعُذُوبَةُ - خوش شدن آب والنعت عذب

اَلعُرُوبَۃُ وَالعُرُوبِیَّۃُ۔ تازی بان شدن
اَلعُرُوبَۃُ۔ بی زن شدن و بے شوہر شدن
و النعت منہما فعل۔
اَلعُصَابَۃُ۔ سخت شدن۔
اَلعُضُوبَۃُ۔ بران شدن و النعت عضب۔
اَلغُرُوبَۃُ وَالغَرَابَۃُ۔ دور شدن و النعت فعیل و فعول
اَلقُرْبَانُ وَالقُرْبُ۔ نزدیک شدن و فی الحدیث
ان تقرب بذلک یعنی ما تطلب بذلک الا الحیاۃ
و فی حدیث آخر فاخذ نی ما قرب و ما بعد و العرب
تقول للرجال اذا اقلتہ الشئی و غمہ اخذہ ما قرب و ما بعد
اَللُّجُوبَۃُ۔ اندک شیر شدن گوسپند و النعت لجبۃ
بالحرکات الثلث و لجبۃ۔
اَلنَّجَابَۃُ۔ گوہری شدن و النعت نجیب و نجبۃ
علی مثال ہمزۃ۔
اَلنَّدَابَۃُ۔ سبک شدن و النعت فعل۔
اَلنَّقَابَۃُ۔ نقیب شدن۔
اَلبُحُوتَۃُ۔ ویژہ شدن و النعت فعل۔
اَلثَّبَاتَۃُ۔ ثابت شدن عقل۔
اَلحُمُوتَۃُ۔ گرم شدن روز و النعت فعل۔
اَلزَّحَاتَۃُ۔ آرامیدہ شدن۔
اَلشُّخُوتَۃُ۔ باریک شدن و النعت شخت و شخیت
اَلصَّلُوتَۃُ۔ روشن شدن و نسو پیشانی شدن
و النعت مثلث۔

اَلغُرُوتَۃُ۔ خوش شدن آب و النعت فرات۔
اَلحُمُوتَۃُ اَلحُمُوتَۃُ۔ علی القلب و النعت فعل
(۱) یقال اخذنی منہ ما قدم و ما حدث حدوثا الا بالضم
حدث فی شئی من الکلام الا فی ہذا الموضع و ذلک
لمکان قدم علی الازدواج۔
اَلخُبْث۔ گریز شدن اَلخَبَاثَۃُ۔ پلید شدن
اَلبُہُوجُ وَالبَہَاجَۃُ۔ نیکو شدن خرجت المرأۃ
فلانۃ ای صارت کثیرۃ الخروج و ہذا یستعمل فی
التعجب و ہو غیر منصرف لا یقال منہ یفعل و لا فاعل۔
اَلسَّمَاجَۃُ۔ نازیبا شدن و النعت سمج
کصخر و سمج ککتف و سمیج کقبیح۔
اَلسَّمَاحَۃُ۔ جوانمرد شدن و النعت فعل جل
سَبِحَ الذراعین پہن رسن۔
اَلشَّقَاحَۃُ۔ القباحۃ و قیل ہے اتباع للقباحۃ
اَلصَّبَاحَۃُ۔ نیکو رو شدن و النعت فعیل
و فعال بالضم۔
اَلصَّرَاحَۃُ وَالصُّرُوحَۃُ۔ ویژہ شدن و النعت مثلہا
اَلطَّلَاحَۃُ۔ اندہ شدن و النعت فعیل و فعل
الذکر و الانثی فیہما سواء۔
اَلفَسَاحَۃُ۔ فراخ شدن جای یقال مکان
فسیح و مجلس فسیح بالضم الجمیع ای واسع۔
اَلفَصَاحَۃُ۔ شیوا زبان شدن و ویژہ شدن
شیر از کف۔

اَلقُبحُ وَالقَباحَةُ وَالقُبُوحَةُ زشت شدن۔
اَلمَلاحَةُ وَالمُلُوحَةُ۔ نمکین شدن وشیرین شدن والنعت ملیح وملاح بالضم مخفف اَلمُلُوحَةُ۔
شور شدن آب والنعت ملح ولا یقال مالح الا فی لغۃ ردیۃ
اَلمُلُوخَةُ وَالمَلاخَةُ۔ بے خوار شدن گوشت
اَلبُرُودَةُ۔ سرد شدن والنعت فاعل
اَلبُعدُ۔ دور شدن۔
اَلبَلادَةُ۔ کند شدن۔
اَلجُعُودَةُ۔ پشک شدن موی والنعت جعد۔
اَلجَلَدُ وَالجَلادَةُ وَالجُلُودُ وَالمَجلُودُ جلد شدن والنعت جَلدٌ وجلید۔
اَلرَّغَادَةُ۔ فراخ عیش شدن والنعت رغد ورغید قری وعبد الطاغوت معناہ صار الطاغوت معبودا کفقہ الرجل ای صار فقیہا
اَلعَتادَةُ۔ حاضر شدن۔
اَلمَجدُ۔ بزرگوار شدن والنعت فعیل وفاعل
اَلمَرادَةُ۔ تمبہ شدن والنعت منہ کذلک
اَلنَّجدَةُ۔ دلیر شدن والنعت نجد ونجید
اَلنُّهُودَةُ۔ تناور شدن اسپ والنعت فعل
اَلمَلاذَةُ۔ مصدر۔
اَلمُلُوذُ وَالمَلَذانُ۔ وہو الذی یظہر النصح ویضمر غیرہ۔
اَلبَصارَةُ وَالبَصرُ۔ دانستن وبینا شدن

دل ویعدیان بالبار۔
اَلجَهارَةُ۔ بلند آواز شدن۔
اَلجَدارَةُ۔ سزاوار شدن۔
اَلحَدرُ وَالحَدارَةُ۔ فربہ شدن وضخم شدن والنعت فاعل۔
اَلحَقارَةُ۔ حقیر شدن۔
اَلخُطُورَةُ۔ با قدر وجاہ شدن۔
اَلشَّعارَةُ۔ شاعر شدن والنعت فاعل
اَلصِّغَرُ۔ خرد شدن والنعت صغیر وصغار بالضم
اَلظَّهارَةُ۔ قوی شدن شتر۔
اَلعُسرُ وَالمَعسُورُ۔ دشوار شدن۔
اَلعَقرُ وَالعَقارَةُ۔ نازاہندہ شدن والنعت فاعل والاسم العُقرُ بالضم۔
اَلغَزارَةُ۔ بسیار شدن شیر وباران وعلم۔
اَلغَمارَةُ۔ مصدر الغمر الذی لم یجرب الامور والنعت فعل وفعل۔
اَلقَذارَةُ۔ پلید شدن والنعت فعل۔
اَلقِصَرُ۔ کوتاہ شدن۔
اَلقَعارَةُ۔ ژرف شدن چاہ وجز آن۔
اَلکَبارَةُ۔ بزرگ شدن والنعت فعیل وفعال بالضم فاذا افرط قیل کبار بالتشدید ولا تقل بکسر الکاف فانہا لغۃ ردیۃ۔
اَلکَثرَةُ وَالکَثارَةُ۔ بسیار شدن قوم

کثیر وہم کثیرون۔
المرارة۔ ظریف شدن و سخت دل شدن
النزارة۔ اندک شدن والنعت فعل۔
النضرة والنضارة۔ تازہ روی شدن
والنعت فاعل و فعیل و فعل۔
النکارة۔ صعب کار شدن۔
الحمازة۔ سخت شدن والنعت فاعل و فعیل
الرجاسة۔ پلید شدن والنعت فعل
الغماسة۔ تاریک و پیچیدہ شدن والنعت
فعول و فعال۔
الفراسة والفروسة۔ سوار شدن والنعت فاعل
النفاسة۔ عزیز شدن۔
الفحش۔ سخت زشت شدن والنعت فاعل
الکماشة۔ سبک و کافی شدن والنعت فعل و فعیل
الرّاصة۔ محکم شدن۔
الخموصة والخمص۔ باریک میان شدن
والنعت فعلان و فعیل۔
الرّخص۔ ارزان شدن الرخوصة والرخاصة
نازک شدن والنعت فعل۔
الشخاصة۔ تناور شدن۔
البغاضة۔ بغیض شدن۔
الحراضة والحروضة۔ نزدیک شدن
بمرگ از بیماری والنعت فعل و فعل یفعل لغة۔

العرض۔ بکسر العین والعراضة بالفتح پہن
شدن والنعت فعیل و فعال بالضم
الغرض۔ بکسر الغین تازہ شدن گوشت۔
الغموضة والغماضة۔ ہامون شدن زمین
والنعت فعل و فاعل والغموضة دور شدن
سخن از فہم والنعت فاعل۔
الفراضة۔ پیر شدن گاو والنعت فارض
المحوضة۔ ویژہ شدن در حسب والنعت
فعل الذکر والانثی والجمع فیہ سواء وان شئت
اثنت وثنیت وجمعت۔
النحاضة۔ بسیار گوشت شدن۔
السلاطة والسلوطة۔ دراز زبان شدن
الضفاطة۔ ضعیف رای و عقل شدن۔
الغلظ۔ ستبر شدن۔
البراعة۔ در گذشتن از قرآن بعلم وجز آن
و فعل یفعل لغة والنعت منہما بارع۔
البزاعة۔ ظریف شدن الا یوصف بہا
الا الاحداث والنعت فعیل و فعال بالضم
الخلاعة۔ مصدر الخلیع وهو الذی خلعہ اہلہ
فان جنی لم یطلبوا بجنایتہ۔
الرضاعة۔ لئیم شدن والنعت راضع۔
الرقعة۔ لئیم شدن قال [illegible] ابو بکر
بن السری لم یقولوا منہا فعل واستغنوا [illegible]

واجاز غیرہ۔
اَلرَّفَاعَۃ۔ بلند آواز شدن۔
اَلرَّفَاعَۃ۔ کالیوہ شدن النعت فعیل و فعلان
اَلسَّرَعُ۔ زود شدن والنعت فعیل و فعال بالضم والکسر۔
اَلسَّنَاعَۃُ۔ نیکو شدن۔
اَلشُّجَاعَۃُ۔ بالفتح دلیر شدن والنعت فعیل و فعال بالضم والکسر
اَلشَّنَاعَۃُ۔ زشت شدن والنعت فعیل و فعال و افعل۔
اَلضَّلَاعَۃُ۔ پہلوان و سیر و مند شدن۔
الطمع۔ طمع نمودن طمع الرجل فلان ای صار کثیر الطمع و حکمہ حکم خرج۔
اَلقَطعُ۔ بسوای انجامیدن کار قطع الامر قطاعۃ فہو قطیع ای شدید شنیع جاوز المقدار
اَلقَصَاعَۃُ۔ زادہ خواست شدن۔
اَللَّکَاعَۃ۔ فرومایہ شدن و فعل لفعل فعالۃ لغۃ والنعت منہما لکیع و الکع و لکعان و لکع و مؤنث لکع لکاع بوزن قطام
اَلمُرَاعَۃ۔ باگیاہ شدن جای۔
اَلمَنَاعُ و المَنَاعَۃ و المنعۃ بالتحریک والتسکین ایضا استوار شدن۔
اَلبَلَاغَۃ۔ الفصاحۃ تقول بلغ القول بلاغۃ صار بلیغا جیدا و بلغ الرجل بلاغۃ اذا کان یبلغ بعبارۃ لسانہ کنہ ما فی قلبہ۔
اَلرَّفَاغَۃُ۔ فراخ عیش شدن والنعت فاعل و فعیل۔
اَلصَّلَاغَۃُ۔ سست شدن۔
اَلثَّقَافَۃُ۔ زیرک و سبکروح شدن والنعت فعل بالتسکین۔
اَلحَصَافَۃُ۔ تمام خرد و قوی رای شدن۔
اَلسَّخَافَۃ و السُّخف۔ تنک خرد و سست یا تنک شدن
اَلشَّرَفُ۔ بزرگوار شدن و رجل شریف الیوم و شارف عن قلیل ای سیصیر شریفا۔
اَلشَّظَافَۃُ۔ خشک شدن۔
اَلضُّعفُ۔ سست شدن۔
اَلطَّرَافَۃُ۔ نو شیدن والنعت فاعل و فعیل و مصدر الطریف فی النسب و ہو کثیر الاباء الی الجد الاکبر قد یمدح بہ والنعت فاعل و فعیل
اَلظَّرَافَۃُ و الظَّرفُ۔ زیرک و ماہر گردیدن ظریف شدن۔
اَلعَرَافَۃ۔ عریف شدن۔
اَلعُنفُ۔ درشت شدن و یعدی بعلی و بالباء
اَلقَضَافَۃُ۔ باریک و نزار شدن۔
اَلکَثَافَۃُ۔ زفت شدن۔
اَللَّطَافَۃُ۔ خرد شدن۔

اَلنَّحافَۃُ - نزار شدن -
اَلنَّظافَۃُ - پاک شدن -
حُمقت السُّوقُ - کسبد شد -
اَلخُلُوقَۃُ - کہن شدن جامہ والنعت فعل یستوی فیہ المذکر والمونث -
اَلخَلاقَۃُ - سزاوار شدن والنعت فعل -
اَلذَّلقُ - بالتسکین والذَّلاقَۃُ - تیز زبان شدن والنعت فعل الضاد فعل بکسر العین فعیل وفعل کقلنب وفعلع کصرید -
اَلرَّشاقَۃُ - باریک و نیکو قد شدن نقول الله بث علیک رشقا و مرفقا عن ابی زید -
اَلسُّحقُ - دور شدن -
اَلشَّفاقَۃُ والصَّفاقَۃُ - سخت و کلفت شدن ثوب سفیق ای صفیق وہما خلاف السخیف
اَلطَّلاقَۃُ اَلذَّلاقَۃُ - فی المعنی النعت وکشادہ روی شدن والنعت فعیل وفعل وخوش و آرامیدہ شدن شب و روز یقال طلق ولیلۃ طلق ایضا ورجل طلق الیدین ای سخی وامراۃ طلاقۃ الیدین -
اَلعَتاقَۃُ - کہن شدن وفعل یفعل کدخل یدخل لغۃ والنعت من ہذا فاعل -
اَلعِتقُ - گوہری شدن و نیک نژاد شدن
اَلعَماقَۃُ - ژرف شدن و دور شدن لغۃ عمق

متلہا وہی قبلہا -
اَلضَّناکَۃُ والضَّنک - تنگ عیش شدن والنعت ضنک ایضا -
اَلنَّساکَۃُ - متعبد شدن -
اَلنَّہاکَۃُ - دلیر شدن -
اَلبَسالَۃُ - سخت دلیر شدن والنعت فاعل
اَلبُطولَۃُ والبَطالَۃُ - مثلہا والنعت فعل بالتحریک
اَلثِّقلُ - بوزن العنب گران شدن -
اَلجَثالَۃُ والجُثولَۃُ - بسیار موی شدن والنعت فعل -
اَلجَزالَۃُ - مصدر قولک عطاء جزیل وجزل ای عظیم ورجل جزل الرای اذا کان جید الرای -
اَلجَمالُ - خوب شدن والنعت فعیل والمراۃ فعیلۃ وفعلاء ایضا قال سیبویہ اصلہ جمالۃ لیکون کصباحۃ وقباحۃ لکنہم حذفوا الہاء -
اَلرَّذالَۃُ والرُّذولَۃُ - ناکس شدن والنعت فعل وفعال بالضم -
اَلسَّفالَۃُ والسُّفلُ - دون شدن وفعل بالفتح لغۃ والنعت منہا فاعل -
اَلسُّہولَۃُ - نرم شدن و آسان شدن والنعت سہل -
اَلعَبالَۃُ - بزرگ تن شدن والنعت عبل
اَلعَدالَۃُ - معرفۃ والنعت عدل -

اَلْفَسَالَةُ وَالفُسُولَةُ ـ ناکس شدن النعت فسیل
اَلْفَتَالَةُ ـ فاضل شدن والنعت افعل ـ
اَلنَّبلُ وَالنَّبَالَةُ ـ نیک شدن فربه شدن ـ
اَلنَّذَالَةُ ـ خسیس شدن والنعت نذل ونذیل ـ
اَلْجَسَامَةُ ـ تناور شدن والنعت فعیل
وفعال بالضم ـ
اَلْجُهُومَةُ ـ سہمگین شدن رو والنعت فعل
اَلْحُرْمَةُ وَالْحُرُمُ ـ کلاهما بالضم والسکون
ناروا شدن والنعت حرم وحرام وفعل لغة فیه
اَلْحَزَامَةُ ـ ہوشیار شدن والنعت فاعل ـ
اَلْحَكَامَةُ ـ محکم کار شدن ـ
اَلْحِلْمُ ـ بردبار شدن ـ
اَلرَّحَامَةُ وَالرُّحْمُ والنعت فعول ـ
اَلرَّخَامَةُ ـ نرم وباریک شدن آواز ـ
اَلزَّعَامَةُ ـ الریاسة ـ
اَلسَّقْمُ ـ بیمار شدن عن الفارابی ـ
اَلشَّتَامَةُ ـ زشت روی شدن ـ
اَلشَّحَامَةُ ـ فربه شدن ـ
اَلشَّهَامَةُ ـ تیزدل شدن والنعت فعل ـ
اَلصَّرَامَةُ ـ الجلادة والشجاعة والنعت فاعل
اَلضَّخَامَةُ وَالضِّخَمُ وَالضُّخُومَةُ ـ تن آور شدن
والنعت ضخم وضخام بالضم ـ
اَلْعَرَامَةُ ـ احمق شدن ـ

اَلْعِظَمُ وَالْعَظَامَةُ وَالْعَظَمَةُ ـ بزرگ شدن
والنعت فعیل وفعال بالضم ـ
اَلْعُقْمُ ـ کالکرہ نازاینده شدن یقال عقمت
المراة عقما وعقمت عقما ویقال عقم الله رحمها
بالفتح واعقمها بمعنی ویقال عقمت مفاصل
یدیه ورجلیه اذا یبست ومنه الحدیث وتعقم
اصلاب المنافقین ـ
اَلْفَخَامَةُ وَالْفُخُومَةُ ـ الضخم والنعت فخم
اَلْفَدَامَةُ وَالْفُدُومَةُ ـ کند شدن زبان
والنعت فدم ـ
اَلْفَعَامَةُ وَالْفُعُومَةُ ـ پر وفربه شدن والنعت فعم
اَلْقِدَمُ ـ دیرینه شدن وہمیشه بودن ـ
اَلْقَسَامَةُ وَالْقَسَامُ ـ نیکو روی شدن ـ
اَلْكَرَمُ ـ کریم شدن والنعت فعیل وفعال
بالضم یقال رجل کرم ایضا وامراة کرم ولما
لم یتغیر لانه مصدر وصف به وکرم السحاب
اذا جاء بالغیث ـ
اَللَّحَامَةُ ـ گوشت آور شدن ـ
اَلنُّعُومَةُ ـ نازک ونرم شدن والنعت فاعل
وفعل یفعل کحذر یحذر لغة فیهما وفیها لغة
ثالثة مرکبة منهما وهی نعم بالکسر ینعم بالضم ولغة
رابعة نعم ینعم بالکسر فیهما وهی شاذة ـ
اَلْبَدَانَةُ ـ تن آور شدن والنعت فاعل

الرجل والمرأة فيه سواء وفعيل ايضا۔

الثخانة۔ زفت وسخت شدن۔

الخشونة۔ درشت شدن من النعت خشن

الحسن۔ نيكو شدن والنعت فعل۔

الحصانة۔ استوار شدن حصار وجز آن

والحصانة والحصن۔ بالضم والكسر نهفته شدن زن والنعت حاصن وحصان بالفتح وحصناء

الخشونة۔ درشت شدن والنعت فعل وفعل

الدهانة۔ اندك شير شدن النعت فعيل

الرزانة۔ آهسته شدن النعت زن رزين

الرصانة۔ محكم واستوار شدن۔

الركانة۔ آرام شدن۔

السخونة۔ گرم شدن والنعت فعل كقفل وفعيل

الشفونة۔ اندك شدن عطا والنعت فعل

القنانة والقنن۔ بالضم والسكون راز خورش شدن۔

الكهانة۔ بالفتح اختر گوی شدن النعت فاعل۔

المتانة۔ استوار شدن۔

المعانة۔ روان شدن آب فعل بضم لغة فيها

المكانة والمكن۔ كالبرد جای گير شدن يقال تمكن فلان عند فلان

المهانة۔ حقير شدن والنعت مهين بفتح الميم على غير قياس۔

۵ السفاهة والسفاهة۔ تنك خرد شدن۔

الفراهة والفروهة والفراهية۔ سخت زيرك شدن ونيك رو شدن ستور والنعت منها فاعل ولا يقال للفرس فاره لكن يقال جواد

الفقاهة۔ فقيه شدن۔

النباهة۔ بزرگوار ومعروف شدن وفعل بالفتح لغة فيها والنعت فاعل وفعيل۔

النزاهة۔ البعد من السوء واصلها من قولهم مكان نزيه اى خلاء بعيد من الناس ليس فيه عدد

ومما النعت منه على افعل من هذا الباب

۹ السمرة۔ گندم گون شدن۔

۱۰ العجف۔ لاغر شدن۔

۱۰ الحماقة۔ احمق شدن والنعت منه احمق

الخرق۔ مختل عقل شدن۔

۹ العجمة۔ گنده زبان شدن۔

۱۰ الرعونة۔ كاليوه شدن والنعت منها ارعن

ومن المهموز

۹ الادمة۔ گندم گون شدن فعل يفعل لغة فيها والنعت منها افعل

ومن المعتل

۱۰ الوجوبة۔ بددل شدن والنعت [illegible]

الوعوثة۔ سخت زفت شدن والنعت [illegible]

۱۰ الوعوثة۔ دشوار شدن راه اندر ريگ

والنعت فعل وافعل
الوَتاجة۔ اندک حقیر شدن والنعت فعل وفعیل
الوَقاحة والوُقوحة والوُقح والقِحة۔
سخت شدن سم والنعت فعال وَالوَقاحة
وَالقِحة۔ شوخ روی شدن والنعت وقاح
یستوی فیه المذکر والمؤنث ووقح ایضا۔
الوَحادة وَالوُحدة۔ یگانه شدن والنعت
فعل وفعل وفعیل۔
الوُرودة۔ گلگون شدن والنعت فعل
الوَغادة۔ سخت ناکس شدن والنعت فعل
الوَثارة۔ نرم شدن بستر والنعت فعل
بالکسر وفعیل وفعال بالکسر والفتح۔
الوَجازة۔ کوتاه شدن سخن والنعت فعل وفعیل
الوُخوشة وَالوَخاشة۔ بد شدن والنعت فعل
الوَسامة۔ بزرگوار وبهینه شدن والنعت
فعل بالتحریک۔
الدَعة وَالوَداعة۔ آرامیده شدن والنعت
فعیل وفاعل والباب یدل علی الترک والتخلیة
الوَراعة وَالوُروعة وَالوُروع والوُرعة
بالضم وسکون الراء فیهما بددل شدن قال
ابن السکیت لیس المعنی کذلک وانما هو الصغر
والضعف والنعت منهما فعل بالتحریک۔
الوَساعة۔ فراخ کام شدن ستور والنعت فعال

الوَضاعة وَالضِعة۔ فرومایه شدن۔
الوَکاعة۔ سخت شدن۔
الوَحافة وَالوُحوفة۔ بسیار نیکو شدن
موی والنعت وحف۔
الوَصافة۔ فرا خدمت آمدن بنده۔
الوَثاقة۔ استوار شدن۔
الوَداقة۔ بگشن آمدن خداوند سم والنعت
فعول وفعیل۔
الوُشك۔ بالفتح زود بودن۔
الوَبل والوَبال۔ ناگوار شدن۔
الوَثامة۔ آگنده شدن۔
الوَخامة والوُخومة۔ گران شدن والنعت
فعیل وفعل وفعل۔
الوَسامة والوَسام۔ نیکو روی شدن۔
الوَجاهة۔ خداوند قدر وجاه شدن۔

ومن المعتل بالیاء

الیُسر والمیسور۔ آسان شدن۔
الیَسارة۔ اندک شدن۔

ومن الاجوف الواوی

الطُول۔ دراز شدن۔

ومن الناقص الواوی

السَخاوة۔ جوانمرد شدن۔
البَذاء۔ پلید زبان شدن والعداة بذارة تخفیف التار

السراوة - مهتر شدن -
الدهو - داهی شدن والنعت داه -
المهاوة - بسیار آب وتنک شدن شیر والنعت فعل

ومن اليائی

قضو الرجل زيد - من قضيت اذا جاز قضاؤه -
ورموت اليد يده من رميت اذا جادر مية يستعملان في التعجب وحكمهما حكم خرجت المرأة

ومن المهموز الفاء

الادب والادابة - فرهنگی شدن ادیب شدن
الادب كالصغر والادابة - خردمند شدن
رجل اريض - ای متواضع خليق للخير وارض ريضة ای زكية والماضی من هذا فعل ومصدرهما اراضة -
الاسالة - كشيده روی شدن -
الاصالة - محكم رای شدن -
الامانة - امين شدن -

ومن المهموز العين

الذابة - پردستان شدن چون گرگ -
المؤجة - شور شدن آب والنعت فعل -
الباس - دلير شدن -
صؤل البعير صاالة اذا صار يقيل الناس ويعدو عليهم والنعت فؤل -

٢ الضاءلة - خرد ونزار شدن وضعيف رای شدن
٥ اللوم والملامة واللامة - مثنا كش شدن

ومن المهموز اللام

٨ الرداءة - بد شدن -
٤ الجراءة والجراة - عن السراج دلير شدن مرء الرجل اذا صار فصار مرءة ای انسانية
المراءة - گوارنده شدن وفعل لغة وهو من باب فعل لازم ومتعد -
٩ البطاء والبطاء - درنگی شدن -
٢ الرطاء والرطاءة - احمق شدن -
٦ الدفاءة - گرم شدن -
٤ البكاء والبكوء والبكاءة - اندک شیر شدن
٦ الملاء والملاءة - ملی شدن -
٩ القماء والقماءة - خوار شدن -
٢ الهناءة - المراءة فی معنی الحكم -

ومن المهموز اللام

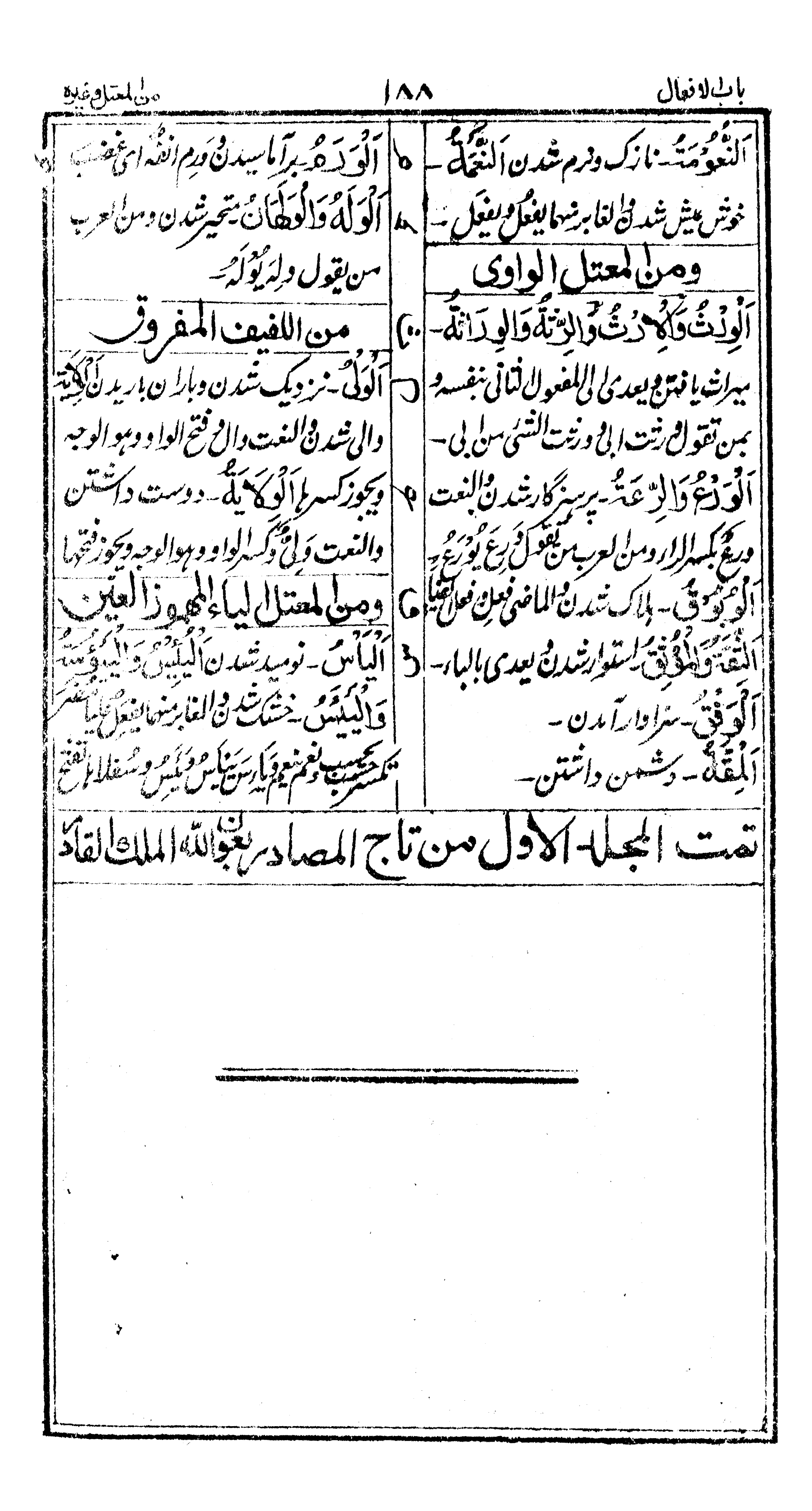
٢ الوضاءة - نيكو وپاكيزه شدن -
٩ الوطاءة والطية والطاءة - نرم شدن فراش ومركب وجزآن -

٦ ومن الاجوف المهموز اللام

٤ حكی بعض الكوفيين هيؤ الرجل من الهياة اذا جاد هيئته -

٢ باب فعل يفعل بكسر العين فيهما

٦ الحسبان والمحسبة - پنداشتن -

النُّعُومَةُ - نازک ونرم شدن النَّعْمَةُ خوش عیش شدن الغابر منهما یفعُل ویفعَل -

ومن المعتل الواوی

اَلْوِرْثُ وَالْاِرْثُ وَالرِّثَةُ وَالْوِرَاثَةُ - میراث یافتن ویعدی الی المفعول الثانی بنفسه وبمن تقول ورثت ابی وورثت الشیء من ابی -

اَلْوَرَعُ وَالرِّعَةُ - پرہیزگار شدن النعت ورع بکسر الراء ومن العرب من یقول ورع یورع -

اَلْوُبُوقُ - ہلاک شدن الماضی فعل وفعل ایضا -

اَلثِّقَةُ وَالْمُوثُوقُ - استوار شدن یعدی بالباء -

اَلْوَفْقُ - سزاوار آمدن -

اَلْمِقَةُ - دشمن داشتن -

اَلْوَدَمُ - برآماسیدن ورم انفه ای غضب -

اَلْوَلَهُ وَالْوَلَهَانُ - متحیر شدن ومن العرب من یقول وله یوله -

من اللفیف المفروق

اَلْوَلْيُ - نزدیک شدن وباران باریدن الآیة والی شدن النعت وال وفتح الواو وهو الوجه ویجوز کسرها الولایة - دوست داشتن والنعت ولی وکسر الواو وهو الوجه ویجوز فتحها -

ومن المعتل الیاء المهموز العین

اَلْيَأْسُ - نومید شدن الیأس والیبوسة والیبس - خشک شدن الغابر منهما یفعل یا یفعل تکسر حسب یحسب نعم ینعم ویأس ییأس ویبس ییبس وسفلاهما تفتح

تمت المجلد الاول من تاج المصادر بعون الله الملک القادر

المجلد الثانی من کتاب تاج المصادر للبیهقی رحمة الله علیه

بسم الله الرحمن الرحیم

باب الافعال

الاتراب - توانگر شدن و خاک بچیزی کردن ومنه الحدیث اتربوا الکتاب فانه انجح للحاجة -

الاتعاب - برنجانیدن -

الاتغاب - هلاک کردن -

الاشراب التثریب ای درنوشتن -

الاثقاب - روشن کردن آتش -

الاجداب - بی بر شدن زمین -

واجدب القوم اصابهم الجدب واجدبت الارض کذا وجدتها جدبة -

الاجراب - خداوند شتران گرگن شدن

الاجلاب - فراهم آمدن و یاری دادن و بانگ بر ستور زدن تا سبقت گیرد و خداوند اشتران نر شدن و پوست فرو آوردن جراحت و پوست تر بر پالان یا بر زین کردن تا بر وی خشک شود -

الاجناب - جنب شدن و دریا و جنوب شدن و دور کردن و منه قراة الجحدری و الاجنبی

الاحداب - کنج گردانیدن -

الاحراب - دلالت کردن بر غنیمت -

الاحساب - پسند کردن و خرسند کردن یقال احسبته ای اعطیته حتی قال حسبی -

احصب الرجل - وهو ان یثیر الحصبار فی عدوه -

الاخطاب - بهم آمدن زو با هیمه شدن زمین

الاحقاب - در حقیبه نهادن ومنه الحدیث فاحقبها علی ناقة ای ردفها علی حقیبة الرحل واحقب البعیر من الحقب وهو حبل لیشد به الرجل الی بطن البعیر مما یلی ثیله -

الاحلاب - یاری دادن بر دوشیدن و بر غیر آن و خداوند شتران ماده شدن و فراهم آمدن از بهر یاری و اهلبت اهلی ماخوذ من الاحلابة وهی ان تحلب لاهلک وانت فی المرعی تبعث به الیهم -

الاخراب - ویران کردن -

الاخصاب - فراخ سال شدن و بار شدن زمین

الاخطاب - نزدیک آمدن وخطب الحنظل
وہو ان یصفر ویصیر فیہ خطوط خضر -
الاخلاب - لوتر ناک شدن آب -
الاخناب - سست کردن پای -
الاذناب - گناہ کردن -
الاذہاب - بردن وزراندود کردن -
الارجاب - بزرگ داشتن -
الارحاب - فراخ شدن سرای فراخ
کردن چیزے -
الارطاب - پختہ شدن خرما وبسیار گیاہ شدن زمین
الارغاب - راغب گردانیدن - ارقبتہ دار
من الرقبی ہو ان تعطیہا ایاہ فکانت للباقی
منکما وقلت ان مت قبلی فہی لی وسمت
رقبی لان کل واحد منہما یرقب موت صاحبہ -
الارکاب - بزبین آمدن ستور وارکبت
الرجل جعلت لہ ما یرکبہ -
الارہاب - ترسانیدن -
الازغاب - کند موی بر آوردن وتبندیدن
الاسغاب - گرسنہ کردن -
الاسقاب - نزدیک شدن -
الاسہاب - در بیابان فراخ شدن وبسیار
گفتن یقال من ذا اسہب فہو مسہب بفتح
الہاء لاغیر وہو نادر وعقل بشوریدہ شدن از

گزیدن مار والماضی اسہب واسہب الحافر
اذا بلغ الرمل ولم یخرج الماء -
الاشراب - آمیختن یقال اشرب لابیض
حمرۃ ای علاہ ذلک واشرب فی قلبہ حبہ ای خالطہ
ومنہ قولہ تعالی واشربوا فی قلوبہم العجل ای حب العجل
الاشصاب - سخت گردانیدن عیش اشصب
الرجل اذا مات او فارق فراقا لا یرجع -
الاصحاب - یاری کردن ویعدی الی المفعولین
ومنقاد گشتن ویعدی باللام وبرغ شیمہ گرفتن آب دتی
ولشیم وجز آن را دست باز داشتن بر پوست
واصحب الرجل اذا بلغ ابنہ واصحبت لہ الرجل
اذا منعتہ ومنہ ولاہم منا یصحبون فی قول
بعضہم وقیل ہو من صحبک اللہ -
الاصعاب - صعب یافتن ومنہ الحدیث
من کان مصعبا ای من کان بعیرہ صعبا
وصعب کردن -
الاصقاب - نزدیک گردانیدن ونزدیک شدن
الاضراب - روی بگردانیدن ومقیم شدن
وخشم در بیشہ افگندن وبگشنی فرادادن شتر
وبر زدن کسے داشتن -
الاطراب - بطرب آوردن -
الاطلاب - الاسعاف بالمطلوب والالجاء
الیہ وہو من الاضداد ودور شدن -

اَلْاِطْنَابُ - مبالغہ کردن در سخن -
اَلْاِعْتَابُ - خوشنود کردن -
اَلْاِعْجَابُ - شگفتی نمودن یقال اعجب فلان بنفسہ وبرائہ وخودرا پسندیدن -
اَلْاِعْذَابُ - تن باز کشیدن از چیزے وکسی را از کاری باز داشتن واعذب القوم اذا عذب ماؤہم -
اَلْاِعْرَابُ - سخن با اعراب گفتن وبا تازی کردن سخن پارسی وبیان کردن ومنہ الحدیث الثیب تعرب عن نفسہا ای تفصح وفحش گفتن وخداوند ستور تازی وخداوند فرزند عربی لون شدن وربودن وہو فی الحدیث -
اَلْاِعْزَابُ - دور شدن وجہا بریالی از خداوند واعزب اللہ حلمہ ای ابعدہ -
اَلْاِعْشَابُ - با گیاہ شدن زمین والنعت عاشب ومعشب وگیاہ یافتن -
اَلْاِعْضَابُ - سرون کبش شکستن -
اَلْاِعْطَابُ - ہلاک کردن -
اَلْاِعْقَابُ - نوبت کردن وہو فی الحدیث وپاداش دادن وفرزند را گذاشتن وازپی در آوردن وباقی خوردہ دادن -
اَلْاِغْرَابُ - غریب آوردن ونیک خندیدن وسیر کردن مشک وغریب گشتن واغرب الرجل
اشتد وجہہ الفرس اذا فشت غرتہ حتی تبعل الاشفار
اَلْاِغْضَابُ - بخشم آوردن -
اَلْاِقْتَابُ - پالان شتر بستن -
اَلْاِقْرَابُ - نزدیک گشتن زن با ساسیب وگوسپند بزادن وشمشیر در نیام کردن ونزدیک گردانیدن قدح بسیر کردن واقرب القوم اذا کانت ابلہم قوارب فہم قاربون یقال مقربون ہو شاذ وفی الحدیث ماہذہ الابل المقربۃ قال شمر اراہ بفتح الراء وہی التی حزمت للرکوب وقیل ہی التی علیہا رحال مقربۃ بالادم وہذا من مراکب الملوک واصلہ من القراب -
اَقْصَبَ الرَّجُلُ - اذا قصب بعیرہ ای امتنع من الشرب قبل الری -
اَلْاِقْطَابُ - آمیختن شراب - اقلبت الخبزۃ ای نضجت وحان لہا ان تقلب -
اَلْاِکْتَابُ - خط آموختن کسی را ومنہ الحدیث الحسن کان الحجاج مکتبا بالطائف واملاکردن وسر مشک بستن
اَکْثَبَكَ الصَّیْدُ - ای امکنک ماخوذ من الکثب ہو القرب -
اَلْاِکْذَابُ - دروغ زن یافتن وہویدا کردن دروغ کسی بر دروغ داشتن کسی را -
اَکْرَبْتُ الْوَلَدَ شَدَدْتُہَا بِالْکَرَبِ وہو

الحبل الذی یشد علی العراقی ثم یثنی ثم یثلث واکرب ای اسرع۔

الاکساب۔ الکسب وهی لغة غیر فصیحة۔

الاکلاب۔ کلب سیدن شتر انرا و هو شبه جنون و گرفتن کلبین ساکنة الکاف قال ابن جنی اکلاب الجوارح اغراؤها بالصید لتکون کالکلب الکلب کلب والکلبة کغرفة اغریته

الاکتاب۔ سخت بستن دست۔

الالعاب۔ اللعب بالتسکین۔

الالغاب۔ مانده کردن۔

الالهاب۔ نیک دویدن اسپ را و افروختن آتش را

الانجاب۔ نجیب زادن۔

الانداب۔ خویشتن را در کار خطرناک افگندن

الانشاب۔ بسته کردن۔

الانصاب۔ رنجانیدن و کار درا دسته کردن

الانضاب۔ قلب الانباض۔

انقب الرجل۔ اذا نقب بعیره۔

الانهاب۔ بغارت دادن۔

الاهذاب۔ شتافتن در سخن و تک دویدن

اهرب الرجل۔ اذا جد فی الذهاب مذعورا و فی الحدیث اهضبوا معناه تکلموا وامضوا فیه۔

الاثبات۔ بجای بداشتن و نبشتن و نام در دیوان اثبات کردن فاثبته السقم اذا لم یفارقه وقوله تعالی لیثبتوک ای یحبسوک جراحة لاالقوم بها

الاخبات۔ فروتنی کردن۔

الاسبات۔ بناجنبیدن و در شنبه شدن جهودان

الاسحات۔ از بن برکندن و منه فیسحتکم بعذاب مال حرام کسب کردن۔

الاسکات۔ خاموش کردن و اسکت الرجل اذا انقطع کلامه و لم یتکلم و اسنت القوم اجدبوا واصله من السنة قلبوا الیاء المنقلبة عن الواو فی الاصل تاء للفرق بینه وبین اسنی القوم اذا اقاموا سنة فی موضع۔

الاشمات۔ شاد کام کردن دشمن۔

الاصلات۔ شمشیر از نیام برکشیدن۔

الاصمات۔ الصمت و روی الفاراء بمعنی التصمیت ایضا ومنه الحدیث یوم اصمت ای اقفل لسانه واگنده میان کردن و یک رنگ کردن۔

الاعنات۔ در کاری افگندن که از ان بیرون نتواند آمد و منه الحدیث فیعنتوا علیکم دینکم ای یدخلون الضرر علیکم فی دینکم و شکستن استخوان پس از انکه جبر۔

الافلات۔ بجستن و جهانیدن۔

الانبات۔ برستن و برویانیدن انبته الله

فهو منبوت وهو شاذ وانبت الغلام انبت عانته

الانصات۔ خاموش شدن ویعدیٰ بنفسه وباللام وانصت لکلامه لغة وقد ورد الانصات متعدیا فی الشعر المکیت۔

الانلاث۔ سہ گشتن۔

الاجلاث۔ کور کردن۔

الاحداث۔ نو کردن وحدث کردن واهن بزدودن۔

الاحراث۔ لاغر کردن ستور ازراندن

الاحناث۔ سوگند دروغ خوردن۔

الاخباث۔ پلید کردن پلید قومی گشتن

الارغاث۔ شیر دادن۔

الارفاث۔ فحش گفتن۔

الارماث۔ از بقیه شیر دست برداشتن در پستان۔

الافراث۔ دره بیرداختن وافرث الرجل اصحابه اذا عرضهم للائمة الناس اقعت الرجل فی ماله اسرف وافعث له العطیة اجزلها

الاکراث۔ غمگین کردن۔

الالباث والامکاث۔ درنگ کردن۔

الانباج۔ نشاد کردن وانبجت الارض بہج نباتها۔

الاثلاج۔ کشاد کردن دل برفناک کردن روز

وحفر حتی اثلج ای بلغ الطین۔

الاحداج۔ سخت شدن حنظل۔

الاحراج۔ در بیشه افکندن واحرج الیه الجاه۔ الاخناج سخن تر گفتن واصله الالاحة

الاخداج۔ بچہ ناقص زادن اشتر اگرچه مدتش تمام باشد۔

الاخراج والمخرج۔ بیرون کردن۔

الادراج۔ در نوردیدن وادرجت الناقة اذا جازت السنة ولم تنتج۔

الادلاج۔ رفتن در اول شب ادمجت الشئ اذا لففته فی ثوب والترکیب یدل علی الاطوار والستر۔

الارتاج۔ در در بستن وارتج علی القاری علی ما لم یسم فاعله اذا لم یقدر علی القراة وکذلک ارتج علیه ولا تقل ارتج علیه بالتشدید والبنا یدل علی الاغلاق والضیق۔

الازعاج۔ پیوسته جستن برق۔

الازهاج۔ گرد برانگیختن۔

الازعاج۔ از جای برانگیختن۔

الازهج۔ در در بستن۔

الاسراج۔ چراغ فراکردن وفی زین کردن ستور۔

الاشراج۔ دوالها فگنده وان مصحف درسم افگندن

الاعراج۔ لنگ کردن عداحتی افتح ای

ای اعیاه ابهره وقولهم سُبر لایفتج ای لاینزع
افتج الحلوب اذا فتح بین جلیها لیحلبها ـ
اَلْاِفْرَاجُ ـ راه دادن وفی الحدیث لایترک
فی الاسلام مفرج قیل هو القتیل یوجد
بارض فلاة ولایکون عند قریة فانه یودی
من بیت المال ویبطل دمه وقیل هو الرجل
یکون فی القوم من غیرهم فحق علیهم ان یعقلوا عنه
وقیل هو ان یسلم الرجل ولایوالی احدا فاذا
جنی جنایة کانت جنایة علی بیت المال لانه
لاعاقلة له ـ
اَلْاِفْلَاجُ ـ ظفر دادن وحجت آشکارا کردن
اَلْاِنْفَاجُ ـ مفلس شدن یقال اَنْفَجَ فهو مفلج
بفتح الفاء وهو شاذ وروی الفارابی الفج ایضا
اَلْهَجَ الرَّجُلُ ـ اذا سار ذا فصال فلیحت
بالرضاع فیعمل عند ذلک اخلة لیشدها فی الاخلاف
لئلا یرتضع الفصیل ـ
اَلْاِمْرَاجُ ـ بچر اگذاشتن چارپائی وبچه
بفگندن اشتر وتقول قوم امرج البحرین ای خلی مرج
اَلْاِمْلَاجُ ـ شیر دادن بچه انتجت الفرس اذا
حان نتاجها وقیل اذا استبان حملها وکذلک
الناقة فهی منتج ولایقال منتج ـ
اَلْاِنْفَاجُ ـ بر انگیختن خرگوش وفی الحدیث انفج
اَنْفَاجُ ابانة الاناء من الضرع عند الحلب ـ
اَلْاِنْهَاجُ ـ کهنه شدن جامه ودمه برافگندن
وهویدا شدن راه ـ
اَهْرَجَ الْبَعِیْرَ ـ اذا حمل علیه فی السیر فی
الهاجرة حتی سدر ـ
اَلْاِهْمَاجُ ـ نیک دویدن ـ
اَلْاِبْجَاحُ ـ شاد کردن ـ
اَلْاِبْرَاحُ ـ بزرگ گردانیدن وبشگفتی افگندن
وسختی نهادن بر کسے ـ
اَلْاِبْلَاحُ ـ بمانیدن وهو فی الحدیث والبلح
النحل صار ما علیه بلحا ـ
اَلْاِتْرَاحُ ـ غمگین شدن ـ
اَلْاِجْنَاحُ ـ بجسبانیدن ـ
اَلْاِرْبَاحُ ـ سودمند گردانیدن ـ
اَلْاِرْشَاحُ ـ جرب دادن ـ
اَلْاِرْدَاحُ اَلْوَدْحُ ـ ومنه الحدیث فتنا
مردحة معناه المثقلة وقیل المغطیة علی القلوب
اَلْاِرْسَاحُ ـ لاغر سرین کردن رشحت الناقة
اذا دنا فطامه ولدها ـ
اَلْاِرْكَاحُ ـ پشت بجای باز نهادن ـ
اَلْاِسْجَاحُ ـ نیکو عفو کردن ـ
اَلْاِسْلَاحُ ـ بر عدت کردن داشتن ـ

الاسماح ـ سنقاد گشتن ومنه الحدیث اسمح یسمح لک ای سهل یسهل علیک
الاشقاح ـ سرخ شدن غوره خرما ـ
الاصباح والمصبح ـ در بامداد شدن واصبح فلان عالما ای صار ـ
الاصفاح ـ سائل را رد کردن وپیسانیدن ومنه فی الحدیث وپهن بکردن و اصفحت بالسیف اذا ضربت بعرضه وهو فی الحدیث
الاصلاح ـ باصلاح آوردن ـ
الاضراح ـ کور کردن ـ
الاطفاح ـ پر کردن ـ
الاطلاح ـ مانده کردن ستور ـ
الاطماح ـ چشم بر داشتن ـ
الافتاح ـ فراخ شدن سوراخ پستان شتر
الافراح ـ شاد کردن وگران کردن وام کسی را ومنه الحدیث لایترک فی الاسلام مفرح ومعناه الذی اثقله الدین ـ
الافصاح ـ تازی زبان شدن وشیره شدن شیر وپدید آمدن صبح وافصح النصاری اذا جاء فصحهم وهو عید لهم والباب یدل علی الخلوص والنقاء من الشوب ـ
الافضاح ـ سرخ وزرد شدن غوره خرما وپدید آمدن صبح ـ

الافلاح ـ ظفر یافتن افلح الرجل اے ظفر وصار خیراً وافلح ای بقی وعاش ـ
الاقباح ـ کار سے زشت کردن ـ
الاقراح ـ ریش کردن واقرح القوم ای صاب باشیتهم القرح ـ
الاقماح ـ رفع الراس وغض البصر یقال اقمحه الغل اذا ترک راسه مرفوعاً من ضیقه ومنه قوله تعالیٰ فهم مقمحون اکمحت الدابة اذا تلقیت فاها باللجام تضرب بها به لتلتقمه ـ
اکمح الکرم ـ اذا تحرک للایراق واکمحت الدابة اذا جذبت عنانها حتی ینتصب راسه ـ
الاکلاح ـ روی ترش کردن ـ
الْقح ـ الفحل الناقة والریح السحاب والرجل النخل اے احبلها والنعت ملقح ولاقح ایضاً
الالماح ـ الابصار بنظر خفیف
الامراح ـ شاد گردانیدن ـ
امضح ـ عرضه لغة فی مضح
الاملاح ـ نمک بسیار در طعام کردن تا تباه شود وبشور آب دادن شتر ـ
الامناح ـ نزدیک مادن زده شتر ـ
الانباح ـ بانگ در دن سگ ـ
الانجاح ـ حاجت روا کردن وروا شدن
الانضاح ـ سیراب کردن ـ

الاغماد - الغمد ای رنیام کردن شمشیر -
الافراد - تنها کردن و یک یک بچه بزادن
الافساد - تباه کردن -
الافناد - دروغ گفتن و فرتوتانه گفتن
الاقحاد - بزرگ کوہان شدن - اقحاد ای
سکن و تماوت و فی الحدیث ایاکم و الاقراد
قالوا یا رسول اللہ وما الاقراد قال الرجل
منکم یکون امیرا فیاتیہ المسکین و الارملۃ
فیقول لهم مکانکم حتی انظر فی حوائجکم و یاتیہ
الغنی فیقول عجلوا اقضاء حاجتہ -
الاقصاد - برجای بکشتن -
الاقعاد - بنشاندن و اقعد الرجل ای
عرج و قلد البحر علی خلق کثیر ای غرقہم کانہ اغلق علیهم
الاکساد - بازار ناروا شدن -
اکمد القصار الثوب اذا لم ینقہ -
الاکماد - دوانیدن خر -
الالباد - زین را نمد کردن و برسم نشاندن
و برسم تستن و نمد زین بر ستور بستن و مشک
برجوال خرو نهادن و مقیم شدن و البد البعیر
اذا ضرب بذنبہ علی عجزہ و قد ثلط علیہ و بال
فیصیر علی عجزہ لبدۃ من ثلطہ و بولہ و الترکیب
یدل علی تکسیر الشئی بعضہ علی بعض و فی الحدیث
ان ابا بکر کان یخابط فیقول ذا البدام ارغی

فان قالوا البد الزرق -
الالباث - بالضرع فحلب و لا یکون لذلک الحلب
رغوۃ فان بان العلبۃ رغی الشعب لشدۃ وقعہ
فی العلبۃ و فی حدیث آخر و ذکر الباد البصر فے
الصلوۃ یعنی الزامہ موضع السجود من الارض
الالحاد - لحد کردن والحد فی دین اللہ ای
حاد عنہ و عدل الحد الرجل ای ظلم فی الحرم
و اصابہ من قولہ تعالی و من یرد فیہ بالحاد بظلم
ای الحادا بظلم و الباء فیہ زائدۃ -
الهد بہ - ای ازری بہ -
الامعاد - الاکثار من الشرب و ارضاع الفصیل
وغیرہ ایضا -
الانجاد - یاری دادن و بنجد شدن -
الانشاد - شعر انشاد کردن و تعریف کردن گمشدہ
الانفاد - نیست کردن مال و زاد گشتن
الانهاد - برگشتن -
اهجد البعیر - اذا القی جرانہ بالارض
الاهماد - جای مقام کردن و شتافتن
اندر رفتن و این از اضداد است -
الاشحاذ - بازایستادن باران -
الاشقاذ - راندن -
انبذ نبیذا - لغۃ ضعیفۃ فی نبذ -
الانفاذ - فرستادن تیر و جز آن برچیزے

بگذرانیدن ورواگردانیدن فرمان انچه
بدان ماند والباء بدل علی مضاف الامر وغیره
اَلْاِنْفَاذُ- برہانیدن وَالْاِنْفَاذُ الابنا
اَلْاِبْتَارُ- ابتر کردن-
اَلْاِبْحَارُ- شور شدن آب ودر دریا نشستن
ابحار نا اے طلع لنا البدر-
اَلْاِبْسَارُ- غوره شدن طلع خرما وکشتی
در دریا باز ایستادن-
اَلْاِبْشَارُ- مژده دادن وشاد شدن
وبیرون آوردن زمین نبات را-
اَلْاِبْصَارُ- دیدن بچشم ویدل قوله تعالی
مبصرة قیل بَیِّنة واضحة مضیئة وقیل تبصرهم
اے تجعلهم بصرا-
اَلْاِبْطَارُ- بطر آوردن ومدهوش کردن
وابطرت فلانا ذرعه اذا کلفته اکثر من طوقه-
اَلْاِبْكَارُ- بامداد کردن وکسی برآن داشتن
وابکر الرجل وردت ابله بکرة وکل من بادر
الی الشیء فقد ابکر الیه بکر ای وقت کان منه لحدیث
لاتزال امتی بخیر ما بکروا بالصلوة المغرب-
اَلْاِتْمَارُ- بسیار خرما شدن-
اَلْاِثْفَارُ- پاردم بر ستور بستن-
اَلْاِثْمَارُ- میوه دار گردیدن بسیار شدن
مال ومسکه بر آوردن شیر-

اَلْاِجْبَارُ- بستم بر کار داشتن والنعت
جبار علی غیر قیاس ونسبت کردن با مذہب جبر
اَلْاِجْحَارُ- جنبنده در سوراخ کردن
وکار بر کسے تنگ فرا گرفتن-
اَلْاِجْزَارُ- ہنگام بریدن خرما آمدن واجزره
البعیر جان له ای یجزره واجزرت القوم جزورا
اعطیتهم بعیرا ینحر ونه واجزرتهم جزرة اعطیتهم
شاة یذبحونها والجزور الابل والجزرة الغنم لاغیر
حضرت فلانا قطعته وترکت زیارته-
اَلْاِجْمَارُ- زود رفتن وگرد آمدن-
اَلْاِجْهَارُ- آشکارا کردن سخن اجهر به ای
ترک به اثرا-
اَلْاِحْتَارُ- گره محکم کردن واحترت القوم
اذا قدرت علیهم طعامهم-
اَلْاِحْدَارُ- برآماسیدن وجامه را نورد
باز زدن-
اَلْاِحْسَارُ- رنجانیدن شتر-
اَلْاِحْصَارُ- باز داشتن وتنگ شدن سیر راخ
پستان شتر وشکم بگرفتن والماضی من هذا احصروا
احصره المرض او العدو او مانع آخر اذا منعه
من السفر او من حاجة یریدها ومنه فان احصرتم
اَلْاِحْضَارُ- حاضر کردن ودویدن اسپ
واحضر المهر للاثنار والارباع والقروح اذا

الاغماد - الغمد ای رنیام کردن شمشیر
الافراد - تنہا کردن و یک یک بچہ زادن
الافساد - تباہ کردن -
الافناد - دروغ گفتن و فرتوتانہ گفتن
الاقحاد - بزرگ کوہان شدن - افرادای
سکن و تماوت و فی الحدیث ایاکم والاقراد
قالوا یا رسول اللہ وما الاقراد قال الرجل
منکم یکون امیرا فیاتیہ المسکین والارملۃ
فیقول لہم مکانکم حتی انظر فی حوائجکم ویاتیہ
الغنی فیقول عجلوا اقضاء حاجتہ -
الاقصاد - برجاے بکشتن -
الاقعاد - بنشاندن واقعد الرجل ای
عجز قلد البحر علی خلق کثیر ای غرقہم کانہ اغلق علیہم
الاکساد - بازار ناروا شدن -
اکمد القصار الثوب اذا لم ینقہ -
الاکهاد - دوانیدن خر -
الالباد - زین را نمد کردن و برسم نشاندن
و برسم گستردن نمد زین رستور بستن و مشک
برجوال خود نہادن و مقیم شدن والبد البعیر
اذا ضرب بذنبہ علی عجزہ وقد ثلط علیہ وبال
فتصیر علی عجزہ لبدۃ من ثلطہ وبولہ والترکیب
یدل علی تکرس الشئی بعضہ علی بعض وفی الحدیث
ان ابا بکر کان یحالب فیقول اُلبد ام ارغی
فان قالوا البد الزق -
الالعبۃ - بالضرع فحلب والا یکون لذلک الحالب
رغوۃ فان بان العلبۃ رغی الشعب لشدۃ وقوعہ
فی العلبۃ وفی حدیث آخر وذکر الباد البصر فی
الصلوۃ یعنی الزامہ موضع السجود من الارض
الالحاد - لحد کردن والحد فی دین اللہ ای
حاد عنہ وعدل الحد الرجل ای ظلم فی الحرم
واصابہ من قوم لہ تعالی ومن یرد فیہ بالحاد بظلم
اے الحادا بظلم والباء فیہ زائدۃ -
الحد بہ - ای ازری بہ
الامعاد - الاکثار من الشرب وارضاع الفصیل
وغیرہ ایضا -
الانجاد - یاری دادن و نجد شدن -
الانشاد - شعر انشاد کردن و تعریف کردن گمشدہ
الانفاد - نیست کردن مال و زاد گشتن
الانہاد - برکشتن -
اہجد البعیر - اذا القی جرانہ بالارض -
الاہماد - جای مقام کردن و شتافتن
اندر رفتن و این از اضداد است -
الاشجاذ - بازایستادن باران -
الاشقاذ - راندن -
انبذ نبیذا - لغۃ ضعیفۃ فی نبذ -
الانفاذ - فرستادن تیر و جیزان بر چیزے

بگذرانیدن و روا گردانیدن فرمان آنچه
بدان ماند والباب یدل علی مضاء الامر وغیره
اَلْاِنْفَاذُ - برهانیدن والانفاذ الانهاء
اَلْاِبْتَارُ - ابتر کردن -
اَلْاِبْحَارُ - شور شدن آب و در دریا نشستن
ابلاً زناً اے طلع لنا البدر -
اَلْاِبْسَارُ - غوره شدن طلع خرما و کشتی
در دریا باز ایستادن -
اَلْاِبْشَارُ - مژده دادن و شاد شدن
و بیرون آوردن زمین نبات را -
اَلْاِبْصَارُ - دیدن بچشم و بدل قوله تعالی
مبصرة قیل بیّنة واضحة مضیئة وقیل تبصرهم
اے تجعلهم بصراء -
اَلْاِبْطَارُ - بطر آوردن و مدهوش کردن
وابطرت فلاناً ذرعه اذا کلفته اکثر من طوقه -
اَلْاِبْکَارُ - بامداد کردن و کسی را بر آن داشتن
وابکر الرجل ردت ابله بکرة وکل من بادر
الی الشیء فقد ابکر الیه بکر ای وقت کان ومنه الحدیث
لا تزال امتی بخیر ما بکروا بالصلوة المغرب -
اَلْاِتْمَارُ - بسیار خرما شدن -
اَلْاِثْفَارُ - پاردم بر ستور بستن -
اَلْاِثْمَارُ - میوه دار گردیدن و بسیار شدن
مال و مسکه بر آوردن شیر -

اَلْاِجْبَارُ - بستم بر کار داشتن والنعت
جبار علی غیر قیاس و نسبت کردن با مذهب جبر
اَلْاِجْحَارُ - جنبنده در سوراخ کردن
و کار بر کسے تنگ فرا گرفتن -
اَلْاِجْزَارُ - هنگام بریدن خرما آمدن واجزر
البعیر حان لان یجزر واجزرت القوم جزوراً
اعطیتهم بعیراً ینحرونه واجزرتهم جزرة اعطیتهم
شاة یذبحونها والجزور الابل والجزرة الغنم لا غیر
حفرت فلاناً قطعته وترکت زیارته -
اَلْاِجْمَارُ - زود رفتن و گرد آمدن -
اَلْاِجْهَارُ - آشکارا کردن سخن جهر به ای
ترک به اثرا -
اَلْاِحْتَارُ - گره محکم کردن واحترت القوم
اذا قدرت علیهم طعامهم -
اَلْاِحْلَادُ - برآسیدن و جامه را نورد
باز زدن -
اَلْاِحْسَارُ - رنجانیدن شتر -
اَلْاِحْصَارُ - باز داشتن و تنگ شدن سوراخ
پستان شتر و شکم بگرفتن والماضی من هذا احصروا
احصره المرض او العدو او مانع آخر اذا منعه
من السفر او من حاجة یریدها ومنه فان احصرتم
اَلْاِحْضَارُ - حاضر کردن و دویدن اسپ
واحضر المهر للاثناء والارباع والقروح اذا

ذهبت رواضعه وطلع غيرها۔

الاخبار۔ خبر دادن۔

الاخثار۔ بناگداختن مسکه۔

الاخدار۔ ملازم شدن شیر وجز او در موضع خویش او حدر القوم اظلهم المطر۔

الاخسار۔ کاستن۔

الاخطار۔ در خطر افگندن و بدل بگردانیدن

الاخفار۔ عهد شکستن وگفته اند که بدرقه با کسے فرستادن۔

الاخمار۔ در دل داشتن و اخمرت الارض کثر خمرها و هو کلها و رارکت و اخمرنی کذا ای اعطنیه هبة لی وملکنی ایاه۔

الادبار۔ پشت بدادن و پشت ستور ریش شدن و در باد دبور شدن۔

الادخار۔ خوار کردن۔

الاذکار۔ بایاد دادن و پسر زادن فی النعت مذکر

الازهار۔ شگوفه بیاوردن نبات و روشن کردن چراغ

الاسحار۔ در وقت سحر شدن و رفتن در آن وقت

اسعرهم سُعرا۔ لغة فی سعرهم انکر ابن السکیت الاسعار و قد جاء فی الحدیث اسعرنا ومعناه اذا

الاسفار۔ نماز بروشنی صبح کردن و یعدے بالبار و روشن شدن۔

الاسکار۔ مست گردانیدن۔

الاسهار۔ بیدار گردانیدن۔

الاشبار۔ عطا دادن۔

الاشتار۔ پلک چشم واگردانیدن۔

الاشعار۔ خون آلود کردن سوراخ از کوهان شتر که بحرم فرستند برای کشتن را ویستعمل هذا فی الادمی تشبیها ومنه الحدیث اشعر امیر المومنین ای اعلم للقتل و بر از دادن کردن کار در او آگاه کردن از طریق حج و جامه اندرونی پوشانیدن و باموی کشتن و باموے کردن واشعره فلانا شرا غشیه به یقال اشعره الحب مرضا۔

الاشهار۔ ماهیان گذشتن و در ماه شدن و ماهے بجاے مقام کردن۔

الاصبار۔ شکیبا گردانیدن و بقهر کشتن و بقهر سوگند دادن۔

الاصحار۔ بصحرا بیرون آمدن۔

الاصدار۔ باز گردانیدن۔

الاصعار۔ خرد گردانیدن و مشک خرد دوختن

الاصفار۔ درویش شدن۔

اصهرت بالقوم۔ اذا اتصلت بهم وتحرمت بجوار او نسب و تزوج ومنه الحدیث فیصهر الجحر ای یدنیه ومنه المصاهرة فی النکاح وهی المقاربة۔

الانغار ۔ الاغار ۔
الانفار ۔ رمانیدن حکم کردن بغلبہ کسی کسے
الانقار ۔ باز ایستادن و ہونی الحدیث ۔
الانکار ۔ ناشناختن وجحود کردن ۔
الانہار ۔ روان کردن آب وآنچہ
بدان ماند وفراخ کردن وانہرنا من النہار
اہتر الرجل فہو مہتر اذا صار خرفا من الکبر
ومنہ الحدیث الذین اہتروا فی ذکر اللہ ای
کبروا فی طاعۃ اللہ وہلک لداتہم ۔
الاہجار ۔ فحش بیہودہ گفتن ودر گرم گاہ
آمدن سوے کسے ۔
الاہدار ۔ خون باطل کردن ۔
الاہذار ۔ بسیار گفتن ۔
الابآر ۔ بیرون آوردن ۔
الاوتار ۔ سخت فراکردن واترز العود
لحمہ ای ایبسہ ۔
الاجہاز ۔ خستہ را کشتن ویعدی بعلے
اجہز علی الجریح خستہ را کشت ۔
الاحراز ۔ در حرز کردن ۔
الارکاز ۔ گنج وکان یافتن ۔
الاعجاز ۔ عاجز یافتن وعاجز کردن
واعجزہ الشی اے فاتہ ۔
اعمز فیہ اذا اغابہ وصغر من شانہ واغمز فی الحر

ای فرقا حیرات علیہ ورکبت الطریق ۔
الافراز ۔ جدا باز کردن سح الغرفی کلامہ
اے عجے ۔
الامعاز ۔ خداوند بز بسیار شدن ۔
الانجاز ۔ وعدہ راست کردن انجز القوم
اے اصاب الملہم ۔
النحاز ۔ انشز عظام المیت ای فعہا الی
موضعہا ورکب بعضہا علے بعض ۔
الانقاز ۔ تیر بناخن بگردانیدن ۔
الانکاز ۔ رسانیدن آب چاہ ۔
الابلاس ۔ نوامید شدن وشکستہ
واندوہگین شدن ونومید کردن عن اللیث
الاتعاس ۔ ہلاک کردن وبسر درافگندن
الاجراس ۔ برگ کردن مرغ ببال و
برگ کردن پیرایہ وپای برگ کسی غنودن
واجرس لہا دی اذا احدا الابل ۔
الاجلاس ۔ نشانیدن ۔
الاحباس ۔ وقف کردن ۔
الاحراس ۔ روزگاری بجای کردن
الاحلاس ۔ پلاس پوشیدن ستور من
الحلس واحلست فلانا یمینا اذا امررتہا علیہ
الاخراس ۔ کنگ کردن اخرس الرجل اذا قال
اقبح ما قدر علیہ وسنہ شراب مخرس ای سریع الاسکار

اِخلاس - کمیزه شدن موے -
اِخماس - پنج شدن و پنجم آب آمدن شتر
اُخناس - باز پس بردن -
اِدراس - درس بر کسی گرفتن و منه
قری تدرسون -
اِرعاس - لرزانیدن -
اِرکاس - قلب الشئی علی راسه ورد اوله
علی آخره -
اِرماس - در گور کردن -
اِسداس - شش شدن و ششم آب
آمدن شتر واسدس البعیر اذا القی السن بعد
الرباعیة وذلک فی السنة الثامنة -
اِشماس - آفتاب شدن روز -
اَضرسه امر کذا اقلقه -
اعبست الابل - اذا صارت ذات عبس -
اِعراس - ولیمه ساختن ولغة قلیلة فی التعریس
واعرس باهله اذا بنی بها وکذالک اذا غشیها والقول
عرس والعامة تقول یقال لم تعنس السن وجهه لم تغیره الکبر
اِفراس - گرگ از رمه گوسپندے بودن
وافرس الرجل الاسد حماره اذا ترکه لتفرسه
وینجو هو -
اِفلاس - مفلس شدن علما -
اقبستُ الرجلَ علماً وقبسته نارا فانکان طلبها له اوعانه علیها
قال اقبسته نارا هذا قول ابی زید وقال الکسائی
اقبسته نارا وعلما سواء قال ویجوز طرح الالف منهما
اِقواس - سرد کردن -
اِقعاس - توانگر شدن -
اِقماس - باب فرو بردن -
اِکراس - سرگین و بول باهم آمدن در سرائے
وغیر آن -
اِلباس - پوشانیدن -
اِلماس - یاری دادن در جستن -
اِمراس - اعادة الحبل من جانبی البکرة
الی مجراه والنشاب بین البکرة وقعوها ومن الاضداد
اِنجاس - پلید کردن -
اِنفاس - راغب کردن و نفیس شدن
وفی الحدیث وانفسهم الی اعجبهم -
اِهلاس - پنهان خندیدن و پنهان گفتن
یوم نبطش - معناه نسلط علیهم من بطش
بهم یقال بطش هو البطشة واخرجته -
اِجهاش - گریستن راساختن -
اِحباش - فرزند حبشی لون زادن -
اِخماش - بخشم آوردن و آتش نیک فروختن
بهیمه بسیار -
اِدهاش - مدهوش کردن -
اِرعاش - لرزانیدن -

الاضجار - تنگدل گردانیدن۔

الاضمار - در دل داشتن و باریک میان کردن فلان ضمری عنه

الاطهار - پاک گردانیدن ومنه قراة الحسن تطهرهم۔

الاظفار - ظفر دادن۔

الاظهار - آشکارا کردن و در گرمی گاه شدن و در رفتن را نوقت و مطلع گردانیدن و غالب گردانیدن و اظهرت بفلان عاشته واظهر القوم اذا کان لهم ظهر ینقلون علیه۔

الاعبار - گوسفند ناچیدن وختنه ناکردن۔

الاعثار - دیده ور گردانیدن۔

الاعذار - عذر درست آوردن و مبالغت کردن و ختنه کردن و عذار براسب کردن و بسیار عذره شدن جای و خداوند عذر گشتن و معذور داشتن و با عیب بسیار شدن و هو فی الحدیث واعذر به ای ترک به ما عذرا و هو اثر الجرح۔

الاعسار - تنگدست شدن۔

الاعشار - ده شدن و دهم با آیدن شتر

الاعصار - بجای زنان رسیدن دختر و نزدیک گشتن ابر بباریدن۔

الاعقار - بسیار عقار شدن و مدهوش کردن

الاعکار - تیره کردن چیزی و خداوند شتر بسیار شدن و آن از پنجاه بودن تا صد۔

الاعمار - زمین آبادان یافتن قال ابو زید اعمرک الله بک منزلک قال و لا یقال عمر الرجل منزله بالالف واعمرته دارا وارضا وابلا اذا اعطیته ایاها وقلت هی لک عمری او عمرک فاذا مت رجعت الی۔

الاغبار - کوشش کردن در طلب چیزی و نیک باریدن باران و گرد برانگیختن۔

الاغدار - تاریک شدن شب و باز پس گذاشتن چهارپای از گله و هما فی الحدیث

الاغفار - خداوند شتران بسیار شدن فی الحدیث فاغفرت بطحاؤها قیل صار علیها کالغفر من النبات وهو الزئیر وقیل اخرجت مغافیرها وهی شیء یشبه الصمغ وفی الحدیث حتی اغفر بطنه ای واری التراب جلدة بطنه ومنه غبار الناس یجمعهم حین التبس بعضهم ببعض۔

الافتار - آب شیر گرم کردن فی الحدیث نهی عن کل مسکر ومفتر المفتر الذی یفتر الجسد اذا شرب۔

الافجار - کسی را بر فجر نهادن۔

الافطار - روزه گشادن۔

افغر النجم - وذلک فی الشتاء لان الثریا اذا کبد السماء من نظر الیه فغر فاه۔

الافقار - ستور بعاریت فرا دادن و
درویش کردن وقع لهم افقرک الصید ای امکنک من فقاره فارمه
الافکار - اندیشه کردن -
الاقبار - گور دادن و فرمان دادن بدفن کسی
الاقتار - درویش شدن و نفقه تنگ
داشتن و خویشتن را بوی کردن بعود -
الاقصار - باز ایستادن از کاری
با توانائی والنعت مقصر و قصار ایضا و در
شبانگاه شدن و کم کردن نماز و فرزند کوتاه
زادن و اقصرت النعجة والمعز فهی مقصر سنها حتی
تقصر اطراف اسنانها -
الاقطار - قطره قطره چکیدن اقطر الشیء ای حان له ان یقطر
الاقعار - ژرف کردن -
الاقفار - خالی شدن سرای مردم بی نان
خورش شدن و اقفر الرجل ای صار الی القفر -
الاقمار - با ماهتاب گشتن شب و اقمرنا ای
طلع علینا القمر و اقمر التمر ضربه البرد فذهبت
حلاوته قبل ان ینضج -
الاقهار - مقهور یافتن و بحال مقهوری گشتن
الاکبار - الحیض و فسر بعضهم قوله تعالی فلما
رأینه اکبرنه بهذا والهاء فی هذا القول راجعة الی
المصدر و ابی هذه الکلمة اکثر اهل اللغة -
الاکثار - بسیار گفتن و مال بسیار شدن
و بسیار گردانیدن و شگوفه بیاوردن خرما
الاکفار - کافر خواندن و التکفیر لفظ الفقهاء والمتکلمین
الامجار - چیزی خریدن بدانچه در شکم
آبستن باشد و امجرت الشاة اذا حملت فعظم بطنها
فهزلت والاسم منه -
المجر - بالتحریک -
الامذار - تباه کردن مرغ خایه را -
الامشار - گیاه رویانیدن زمین امشرت
الارض ای اخرجت نباتها والعضاة اذا خرجت لها ورق
الامطار - بارانیدن و باریدن -
الامعار - درویش شدن -
الامغار - سرخ شدن شیر گوسپند از خوف
الامقار - سخت تلخ شدن -
الامکار - تاریک شدن شب -
الامهار - کاوین کردن و باکره شدن اسپ
الانثار - دمیدن بینی و خون از بینی بیاوردن
الاندار - بیفگندن -
الانذار - الابلاغ ولایکون الا فی التخویف
و یتعدی الی مفعولین -
الانشار - زنده کردن -
الانضار - تازه روی کردن -
الانطار - زبان دادن -
الانعار - بار آوردن درخت اراک -

كقطع الاوتار من عيب واصابته عين اوغير ذلك

اَلْاِخْلَاطُ - ادخال قضيب البعير في حيا الناقة
ابسط الرجل اذا امتد وانبسط من الضرت
ويقال ما لي اراك مسبطًا اى متدليا راسك
كالمهموم مسترخى البدن -

اَلْاِسْخَاطُ - بخشم آوردن -

اَلْاِسْعَاطُ - دارو به بینی کسی در کردن و تیره
بر سینه کسی زدن -

اَلْاِسْقَاطُ - بیفگندن ویقال اسقط فی
كلامه اذا جار بالسقط وهو الخطاء وتكلم بكلام
فاسقط بحرف وما اسقط حرفا عن يعقوب

اَلْاِشْحَاطُ - دور کردن -

اَلْاِشْرَاطُ - اعداد الابل والغنم للبيع و
اشرط فلان نفسه لامر كذا اى علمها له واعدها
ومنه سمى الشرطى -

اَلْاِضْرَاطُ - بضراط آوردن و بزبان
تیز دادن ومنه الحديث فاضرط به اى استخف به -

اَلْاِغْبَاطُ - پیوسته شدن تب و باران
و پیوسته داشتن پالان بر پشت ستور -

اَلْاِغْلَاطُ - در غلط افگندن -

اَلْاِفْرَاطُ - از حد اندر گذشتن و شتابانیدن
و بکردن و فراموش کردن فرطت المراة اولادها اى قدمتهم

اَلْاِفْلَاطُ - رمانیدن افلطني الرجل مثل افلتني
وافلطه الامر فاجاره -

اَلْاِقْحَاطُ - قحط رسیدن ومثل الاكسال ايضا

اَلْاِقْسَاطُ - عدل کردن -

اَلْاِلْغَاطُ - اللغط -

اَلْاِمْخَاطُ - کمان کشیدن و تیر بگذرانیدن
امرط الشعر اذا حان له ان يمرط -

اَلْاِمْلَاطُ - بچه را بیفگندن شتر پیش از انکه
موے بر آورده باشد

اَلْاِنْبَاطُ - بآب رسیدن کاریز کننده -

اَلْاِنْشَاطُ - گشاده گره و خداوند ستور نشاط
گشتن وانشط الكلاء اى سمن -

اَلْاِهْبَاطُ - فرود آوردن و کاسته کردن بیماری آخریان

اَلْاِحْفَاظُ - بخشم آوردن -

اَلْاِغْلَاظُ - سخن درشت گفتن و اغلظت
الثوب اى اشتريته غليظا -

اَلْاِنْعَاظُ - اقامت الذكر والشبق ايضا -

اَلْاِنْكَاذُ - شتابانیدن -

اَلْاِبْدَاعُ - نو آوردن وابدعت الراحلة اى
كلت وقد ابدع بالرجل اى كلت راحلته -

اَلْاِبْضَاعُ - آخریان دادن و شفا دادن
سائل را در جواب وابضعنى الماء اى اروانى
وابضعت المراة اذا زوجتها وهو فى الحديث

اَلْاِبْلَاعُ - بگلو فرو برانیدن -

الاِتْباع - از پس رسیدن و دررسانیدن
ومنه الاتباع فی الکلام مثل حسن و بسن و واپس
کردن و حوالت کردن چیزی را با کسی و الماضی
من هذا اَفْعَل -
الاِتْراء - پر کردن -
الاِتْساء - نه شدن و نهم با آب آمدن شتر
الاِتْلاء - بیفراشتن گردن -
الاِجْداع - در زندان کردن و اجدعت
الصبی اساءت غذاءه -
الاِجْذاع - در زندان کردن و دوساله
شدن گوسپند و گاو و آهو و اسپ و شتر
و پنج ساله شدن شتر
الاِجْزاع - بر جزع داشتن -
الاِجْماع - عزم کردن بر کاری یقال اجمعت
الامر و علی الامر و اتفاق کردن و جمله پستان
شتر ببستن و اجمع الامر ای جعله جمیعا بعد
ما کان متفرقا و تفرقه انه جعل یدیره فیقول
مرة افعل کذا و مرة کذا فلما عزم علی امر محکم
اجمعه ای جعله جمیعا و من هذا و ما کنت لدیهم
اذا جمعوا امرهم هذا معنی اجماع الامر ثم صار
بمعنی العزم حتی وصل بعلی فقیل اجمعت علی
الامر ای عزمت علیه و الاصل اجمعت الامر
الاِخْلاع - پنهان کردن و منه المخدع

الاِخْضاء و الاِخْناء - فروتن گردانیدن
الاِدْقاع - بخاک بادوسیدن -
الاِدْلاع - زبان از دهن بیرون کردن
الاِدْماع - ریزانیدن اشک -
الاِذْراع - بسیار گفتن و افراط کردن در آن
و با بچه شدن گاو دشتی و فی الحدیث اذرع
ذراعیه ای اخرجهما -
الاِرْباع - در بهار شدن و در بهار
چرانیدن و چهار شدن و تپ چهارم آمدن
تقول منه اربعت علیه الحمی و اربع الرجل و
چهارم باب آمدن شتر و دندان رباعیه ستور
بیفتادن و در جوانی فرزند آمدن و چهار ساله
شدن گوسپند و پنج ساله شدن گاو و هرچه
سم دارد و هفت ساله شدن خداوند سپل
واربعوا ای اقاموا فی المربع عن الارتیاد
و النجعة یعنی لم یرتادوا و لم ینتجعوا و قیل کلاهما واحد
الاِرْتاع - چرانیدن و ارتع الغیث ای
انبت ما ترتع فیه الابل -
الاِرْجاع - فربه شدن شتر پس از نزاری
و حدیث کردن و بازگردانیدن در لغت هذیل
وارجع الرجل اذا اهوی بیده الی خلفه لیتناول شیئا
الاِرْصاع - ناپیدا کردن سنان در مطعون
الاِرْضاع - شیر دادن -

الاعراش ـ برخفته شدن انگور ـ
الاعطاش ـ تشنه گردانیدن و خداوند چهارپای تشنه شدن ـ
الاغباش ـ الغبش ـ
الاغطاش ـ تاریک شدن شب و تاریک کردن
الافحاش ـ فحش گفتن ـ
الافراش ـ باز ایستادن و گسترانیدن وبره در قفل کردن ـ
الاقراش ـ غیبت کردن و قرشتہ اقرشا ای سعی ـ
الاکماش ـ جمله پستان شتر بستن و سے یعد بالبا
الامحاش ـ سوزانیدن ـ
الانفاش ـ بچرا گذاشتن گوسپند و شتر بشب بے شبان ـ
الابراص ـ بیس کردن ـ
الاتراص ـ محکم کردن و النعت مترص و ترِیص
الاخلاص ـ ویژه کردن ـ
الادعاص ـ گشتن گرما ـ
الارخاص ـ ارزان کردن ـ
الارقاص ـ برجهانیدن و برپویه داشتن اشتر
الارهاص ـ لنگانیدن ستور و فی الحدیث وان ذنبه لم یکن عن ارهاص ای عن ارصاد واضرار ولکنه کان عارضا واصله من الرهص وهو تاسیس البنیان ـ

الاشخاص ـ گسیل کردن و غیبت کردن و تیر از زده بر نشانه بگذاشتن و قولهم نحن علی سفر قد اشخصنا ای حان شخوصنا ـ
الاعفاص ـ عفاص ساختن شیشه را ـ
اقهلتنی الفرصة ـ اے المکنتی ـ
الاقعاص ـ برجای بکشتن ـ
الاقلاص ـ اندکی از کوہان پدید آمدن وفربه شدن شتر در تابستان ـ
الاملاص ـ بچه بیفگندن زن و یعدی بالبا
الانشاص ـ از جای بر انگیختن ـ
الانغاص ـ بول انداختن گوسپند و بسیار خندیدن ـ
ابرضت الارض اذا تعاون بارضها و کثر
الابغاض ـ دشمن داشتن ـ
الاجراض ـ خیو در گلو گیر انیدن ـ
الاجهاض ـ بچه بیفگندن اشتر و شتابانیدن واجهضنی فلان اذا عجلک علی الشی ـ
الادحاض ـ حق کسے باطل کردن و آب جایه برسانیدن و تیر در پیش تیر اندازان افگندن ـ
الاحراض ـ فرزند بد زادن و احرضه الحب ای افسد ـ
الاحماض ـ بسیار شوره شدن و چرانیدن در شوره
الادحاض ـ باطل کردن حجت و بلغزانیدن

الاِرباض - فروخوابانیدن گوسپند وگاؤ واسپ وسگ ومنه الحدیث فدعا بناء یربض الرهط ای یرویهم حتے ینامو ویمتد اعلی الارض ومن روی یربض بالیاء فهو من اراض الوادی ای استنقع فیه الماء۔

الارفاض - فروگذاشتن شتر بے شبان

ارکضت الفرس اذا عظم ولدها فی بطنها وتحرک

الارماض - سوزانیدن ریگ گرم پائے مردم را ومنه قیل ارمضه۔

الاعراض - روی بگردانیدن و پدید آمدن وممکن گردانیدن چیزی و فسر حدیث عمر فانکن سعر شابا المعانی الثلاثة وبچه پهن زادن خصی کردن گوسپند واعرض فلان اذا ذهب طولا وعرضا وفی الحدیث فقد اعرضت المسألة ای جئت بها عریضة ای واسعة الاعراض بدان حد رسیدن مال که زکوٰة در وی فریضه گردد وعطا دادن۔

الاقباض - شمشیر وکارد را دسته کردن۔

الاقراض - وام دادن۔

الامحاض - شراب بے تیره دادن دوستی ویژه کردن وکل شیء اخلصته فقد امحضته۔

الامخاض - هنگام فازدن شیر آمدن۔

الامراض - بیمار کردن وامرض الرجل اذا وقع فی الطاعة واذا قارب الاصابة فی الرای

الانباض - به بانگ آوردن زه کمان۔

الانغاض - جنبانیدن سر۔

الانفاض - بے مال وبے زاد گشتن وانفضت الابل نتجت۔

الانقاض - گران کردن وبجراست آوردن وبانگ کردن ماکیان وعقاب وشیر بچه وشیشه حجام وانقض بالبهم ای صوت وانقاض العلک تصویته وهو مکروه فی الحدیث فانقض به یرید یریدانه نقر بلسانه فی فیه کما یزجر الحمار والشاة فعلها استجهالا له۔

الانهاض - برانگیختن۔

ابسطت الناقة ای ترکت مع ولدها

انبط فی السوم مثل ابعد۔

ط

الابلاط - درویش شدن والماضی ابلط وابلط ایضا والحاح کردن در سوال۔

الاثباط - درنا شدن بیماری ثبطه المرض اذا لم یکد یفارقه

الاحباط - باطل کردن عمل وان یذهب ماء الرکیة فلا یعود کما کان۔

الاخلاط - جهد کردن در سوگند۔

الاخراط - دوال خریطه در هم افگندن واخرطت الناقة اذا خرج لبنها منعقدا

اَرْزَعَتْہُ اَرْضًا اِذاجعلتہا لہ مزرعۃ۔
اَلْاِزْمَاعُ۔ دویدن خرگوش ودل بر کاری نہادن ویعدی بعلی عند الخلیل وعند الکسائی ہذا متعدی والفراء اخذ بالقولین۔
اَلْاِسْبَاعُ۔ فروگذاشتن وہفت شدن وہفتم تاب آمدن شتر وفرزند فرا ایہ زادن وہفت ماہہ زادن واسبع الرعیان اذاوقع السبع فی ماشیتہم واسبعتہ اطعمتہ السبع
اَلْاِسْرَاعُ۔ شتابانیدن یقال اسرع فی السیر وہو فی الاصل متعد وخداوند ستور زود رو شدن۔
اَلْاِسْمَاعُ۔ شنوانیدن ودشنام دادن وگوشہ کردن لو
اَلْاِشْبَاعُ۔ سیر کردن۔
اَلْاِشْرَاعُ۔ در فراشارع کردن ونیزہ برکسے راست کردن۔
اَلْاِشْسَاعُ۔ دور کردن ونعلین انشسع کردن
اَلْاِشْكَاعُ۔ الاغضاب ویقال الاملال والاضجار
اَلْاِشْمَاعُ۔ روشن کردن چراغ۔
اَصْقَعَتْ الْاَرْضُ۔ بمعنی صقعت۔
اَلْاِضْبَاعُ۔ بگشن آمدن شتران۔
اَلْاِضْجَاعُ۔ کسی راپہلو بزمین نہادن
اَلْاِضْرَاعُ۔ فروتن گردانیدن ونزول لبن الشاۃ قبل النتاج۔

اَلْاِضْلَاعُ۔ بپیانیدن۔
اَلْاِطْلَاعُ۔ دیدہ ور شدن ودیدہ ور گردانیدن وشگوفہ خرما بیامدن وقے کردن قری قال ہل انتم مطلعون ای ہل انتم مقبلون۔
اَلْاِظْلَاعُ۔ ظلع بیفگندن۔
اَلْاِفْرَاعُ۔ تبشیب فروشدن وبالا برشدن وہذا من الفار الی دیکیے فرود آمدن وفرع گشتن وہو اول ولد ینتجہ الناقۃ کانوا یذبحونہ لالہتہم یتبرکون بہ ویقال بئسما افرعت بہ ای ابتدات بہ
اَلْاِفْزَاعُ۔ ترسانیدن وہم کسی بیرون
اَلْاِفْظَاعُ۔ سخت وشنیع شدن کار وفظیع یافتن آن وافظع الرجل ای نزل بہ امر عظیم اقدعہ بمعنی وہو الکف۔
اَلْاِقْذَاعُ۔ فحش گفتن۔
اَلْاِقْرَاعُ۔ گشن فرادادن ومنہ الحدیث کان یقرع غنمہ ای ینزی التیس علیہا واقرعہ افگندن وبہین مال کسی دادن وباحق کردن واقرعیہ کففتہ۔
اَلْاِقْشَاعُ۔ واشدن میغ وپراگندہ شدن قوم
اَلْاِقْطَاعُ۔ اقطاع دادن وباران وحجۃ وخایہ مرغ منقطع شدن ودستوری دادن دربریدن در اقطع البعیر اذا خفر وکذلک اقطع الرجل اذا لم یرد النساء ولم ینتشر ذکرہ۔

اَلْاِفْلَاءُ - واز ایستادن -
اَلْاِقْمَاءُ - الاذلال والقهر -
اَلْاِقْنَاعُ - خرسند کردن وسر بر داشتن
ومنہ مقنعی رؤسهم وگردن بازیدن شتر سوی
حوض تا آب خورد واقنع یدیہ فی الصلوۃ اذا
رفعهما فی القنوت مستقبلا ببطونہما وجهہ لیدعو
واُقنعت الاناء اذا امّلتہ لتصبّ ما فیہ او
استقبلت بہ جریۃ الماء لیمتلی واقنعت الابل
والغنم اذا املتهما للمرتع واقنع الرجل اذا
ضرب بالاناء بہبتہ -
اَلْاِعْ القوم اذا اصابہ الکرع بہوا السماء
فاوردوہ وابلہ -
اَلْاِکْنَاعُ - فروتن شدن -
اَلْاِمْلَاعُ - ربودن ویعدی بالباء وبالمد شدن میوہ
یاسیب گندم گون شدن والمع الفرس والاتان
والظبی واللبوۃ اذا اشرق الحمل واسودت حلمتها
اَلْاِمْتَاعُ - برخوردار دادن برخورداری
گرفتن بے نیاز شدن ویعدی بعن -
اَلْاِمْرَاعُ - بسیار گیاہ شدن وادی بسیار
گیاہ یافتن آنرا وروغن بسیار بر سر کردن -
اَلْاِمْصَاعُ - خداوند شتران بی شیر شدن
اَنْزَعَ القوم - اذا انزعت ابلہم الی اوطانہا -
اَلْاِنْشَاعُ - النشوع -

اَنْصَعَ الرجل - ای اظهر ما فی نفسہ وقصد
للقتال والنصع اقشعر -
اَلْاِنْقَاعُ - در آغشتن ونشتر کشتن از بهر
مهمانی سفر وسیراب کردن -
اَلْاِهْجَاعُ - بخوابانیدن -
اَلْاِهْرَاعُ - بشتافتن الماضی اُہرِع
وقولہ تعالی یُہرعون الیہ ای یستحثون الیہ کانہ
یحث بعضهم بعضا واُہرع الرجل اذا ارعد
من غضب وحمی او فزع -
اَلْاِهْطَاعُ - بشتافتن ونگریستن واہطع
اذا مدّ عنقہ وصوب رأسہ -
اَلْاِبْلَاغُ - رسانیدن -
اَلْاِرْبَاغُ - فراگذاشتن شتر تا ہر وقت
کہ خواہد آب خورد -
اَلْاِرْزَاغُ - دہل نگیختن وارزغت فلانا استضعفتہ وعبتہ
اَلْاِسْبَاغُ - تمام کردن رجل مسبغ علیہ ع
سابغۃ -
اَلْاِفْرَاغُ - ریختن حلقۃ مفرغۃ مصمتۃ الجوانب
اَلْاِفْشَاغُ - بتازیانہ زدن -
اَلْاِمْرَاغُ - فرو دویدن آب دهن وبیہودہ
گفتن ولغۃ فی الامراخ -
اَلْاِنْسَاغُ - فاتولیدن ورستن درخت پس
از برش -

اَلْإِهْبَاغُ - بخوابانیدن -

اَلْإِتْحَافُ - تحفه دادن -

اَتْرَفَهُ - ای نعمه واترفته النعمة ای اطغته -

اَلْإِتْلَافُ - هلاک کردن و هلاک یافتن -

اَلْإِجْحَافُ - بردن ویعدی بالباء و کار بر کسی تنگ فرا گرفتن واجحف به ای ضربه واجحف اسے جار بالجحف -

اَلْإِحْرَافُ - شتر را نزار کردن و احرف الرجل ای نما ماله وصلح

اَلْإِحْشَافُ - بدترین را آوردن خرما واحشفت النخلة ای صار تمرها حشفا -

اَلْإِحْصَافُ - نیک دویدن و استوار کردن و نیک تافتن رسن -

اَلْإِحْلَافُ - سوگند دادن -

اَلْإِخْرَافُ - در خریف شدن و در خریف زادن گوسپند وجز آن -

اَلْإِخْسَافُ - خسیف یافتن چاه را وفی الحدیث اخسفت ام وشلت اے انبطت ماءً غزیرا ای قلیلا وقلیلا

اَلْإِخْصَافُ - التخصیف

اِخْطَافُ الحشا - انطواؤه ورمی الرمیة فاخطفها اسے اخطاها -

اَلْإِخْلَافُ - وعده خلاف کردن و خلاف یافتن آن و بدل باز دادن مال و فرزند و از چیز تلف شده آن عوض خواستن و آب کشیدن و بوی دهن بگردیدن و دست بشمشیر زدن از بهر کشیدن وفی الحدیث اخلف السیف یوم بدر قال ثم اخلف یده اذا اراد سیفه فاخلف یده الی الکنانة وفی حدیث آخر فاخلفنی عمر ای ردنی الی خلفه واخلف النبات ای اخرج الخلفة واخلفت النجوم اذا امحلت فلم یکن فیها مطر -

اَلْإِدْنَافُ - نزدیک گشتن آفتاب بفرو شدن وادنفه المرض ای اثقله وادنف بنفسه یتعدی ولا یتعدی والباب یدل علی مشارفة ذهاب آن شی -

اَلْإِرْجَافُ - خبرهای دروغ گفتن والترکیب یدل علی الاضطراب -

اَلْإِرْخَافُ - الامراخ -

اَلْإِرْدَافُ - از پی فراشدن و از پی کسے نشستن و در نشاندن و اردفت النجوم ای توالت

اَلْإِرْسَافُ - با بند راندن شتر -

اَلْإِرْعَافُ - شتابانیدن و پر کردن مشک و خون از بینی بیاوردن -

اَلْإِرْنَافُ - گوش فروگذاشتن اشتر از ماندگی وهو فی الحدیث -

اَلْإِرْهَافُ - تنک کردن تیغ -

اَلْإِزْحَافُ - ماندن در رفتن -

اَلْإِزْدَافُ - بشتافتن در رفتن و بر نشستن

الازعاف - بر جای بکشتن -
الازلاف - نزدیک گردانیدن و جمع کردن
وفسر بهما قوله تعالی وازلفنا ثم الاخرین الا ان
الحمل علی المعنی الاول احسن ازهفت له حدیثا
ای اتیته بالکذب و ازهفتا لدابة صرعته -
الاسجاف - پرده فروگذاشتن و تاریک شدن شب
الاسداف - تاریک شدن شب و قناع
فروگذاشتن زن والباب ل علی رسال الشی
عطا وله وفی لغة هوازن اسدف الفجر ای
اضاء و اسدفوا ای اسرجوا من السراج
ولیس لشئ لمخالفتها القیاس -
الاسراف - گزاف کاری کردن -
الاسعاف - روا کردن حاجت و یعدی
الی المفعول الثانی بالباء و نزدیک شدن سر ای
الاسلاف - پیش فرستادن و سلام دادن
الاسناف - در پیش شدن اسپ و محکم
کردن بر بند شتر فاذا سمعت فی الشعر مسنفة
بکسر النون فهو اسناف الخیل و بالفتح من اسناف
الناقة و ربما قالوا اسنفوا امرهم ای احکموه
و هو استعارة من هذا -
الاشراف - مطلع شدن و یعدی بعلی و از
بالا بزیر نگریستن و بلند شدن -
الاصحاف - جمع کردن صحیفهای بسیار در چیزی

الاصلاف - بچسپانیدن و دشمن گردانیدن
الاضعاف - ضعیف کردن و افزون کردن
والمفعول من هذا مضعوف عن ابی عمرو ابی زید
و خداوند ستور ضعیف شدن و اضعف القوم ای
ضوعف لهم و منه قوله تعالی فاولئک هم المضعفون
و ان یقتضی ان یقال اضعف القوم -
الاطراف - طرفه دادن و علم کردن بر کناره
جامه و بسیار سپید گندمه شدن زمین -
الاظراف - ظریف زادن -
اظلاف الاثر - مثل ظلفه -
الاعجاف - لاغر کردن -
الاعراف - دراز شدن فش اسپ -
الاعصاف - هلاک شدن و باد سخت
جستن در لغت بنی اسد و نیک شتافتن اسپ
و شتر و با برگ شدن کشت -
الاعلاف - بار بیاوردن طلح -
الاغداف - قناع بر روی گذاشتن و
صیاد دام بر صید و هذا فی الحدیث و اغدف
اللیل ارخی سدوله ای ستوره -
الاغضاف - سخت تاریک شدن شب
و فی الحدیث و هی مغضفة ای قاربة -
الادراک و لما تدرک و قیل المتدلیة
من الشجر -

اَلْاِغْلَافُ - در غلاف کردن چیزی را غلاف ساختن
اَلْاِقْرَافُ - بد نژاد شدن و اقرف الی اناء
اَلْاِقْطَافُ - بواکردن ثمر انگور و خداوند ستور نزدیک گام شدن
اَلْاِکْنَافُ - یاری دادن -
اَلْاِلْحَافُ - الحاح کردن -
اَلْاِلْطَافُ - نیکوئی کردن و الطف الرجل البعیر اذا ادخل قضیبه فی الحیاء و کذلک اذا لم یهتد لموضع الضراب -
اَلْاِنْحَافُ - نزار کردن -
اَلْاِنْزَافُ - برسانیدن اشک و آب چاه -
اَلْاِنْشَافُ - کف شیر خواستن -
اَلْاِنْصَافُ - انصاف کسی را نخواستن بداد و داد کردن در روز بنیمه رسیدن -
اَلْاِنْطَافُ - کسی را متهم کردن -
اَلْاِنْقَافُ - استخوان کسی را دادن تا مغز از وی بیفگند و قولهم انقف وادیا ای اکثر بیضه فیه یعنی الجراد -
اَلْاِنْکَافُ - پاک گردانیدن از ننگ و عار و فی الحدیث انکاف الله من کل سوء یعنی تنزیه عن الاولاد و الانداد
اهدف علی الشئ ای اشرف و اهدف الیه ای لجاء و اهدف لک الشئ ای انتصب -
اَلْاِهْرَافُ - غلو کردن در مدح علی الغالب ای افرط -
اَلْاِهْنَافُ - الاجهاش و قیل ضحک

نثور لضحک المستهزی -
اَلْاِبْرَاقُ - تهدید کردن و با برق شدن آسمان و رسیدن برق قوم را و دنبال برداشتن شتر و الستنی نمودن زن برای البتنی و برآراستن زن و ابرق الرجل اذا لمع بسیفه و فی الحدیث ابرقوا ای ضحوا بالبرقاء و هی الشاة التی فی خلال صوفها الابیض طاقات سود
اَلْاِبْسَاقُ - با قله گشتن شتر پیش از زه -
اَلْاِبْلَاقُ - فاگشادن در -
اَلْاِحْلَاقُ - گرد چیزی در آمدن و بعد بالبا
اَلْاِحْرَاقُ - سوزانیدن و منه الحدیث شرب الماء المحرق ای المغلی بالنار -
اَلْاِحْمَاقُ - احمق زادن و المرأة محمق و محمقه و احمق یافتن -
اَلْاِحْنَاقُ - بخشم آوردن و باریک کوهان و باریک میان شدن -
اَلْاِخْرَاقُ - مدهوش گشتن -
اَلْاِخْفَاقُ - تهی دست ماندن غازی از غنیمت و صیاد از صید و خداوند حاجت از مراد و بال زدن مرغ تا پر در روی در نشیب نهادن ستاره و اخفق الرجل شوبه المع
اَلْاِخْلَاقُ - کهنه شدن جامه و کهنه کردن و کهنه پوشانیدن و نسیه کردن -

اَلْاِدْخَاقُ - دور کردن -
اَلْاِدْمَاقُ - الادخال بغیر اذن -
اَلْاِدْهَاقُ - پر کردن و نیک ریختن
اَلْاِذْرَاقُ - باد بوست شدن زمین د بمعنی الذرق -
اَلْاِذْلَاقُ - جنبانیدن ومنه اذلقت الضب ای صببت فی حجرہ الماء لیخرج وفی الحدیث اذا القیا السموم ای اذا بہا دتحقق اصابتہا السموم یذلقہا ای یحدہا و ذلق کل شیئ حدہ -
اَلْاِرْشَاقُ - تیز نگریستن منہ ارشقت الظبیۃ اے مدت عنقہا للنظر -
اَلْاِرْفَاقُ - نفع کردن وچربی کردن وہما متعدیان -
اَلْاِرْنَاقُ - تیرہ کردن آب -
اَلْاِرْهَاقُ - دررسانیدن ومنہ فخشینا ان یرھقہما وتاخیر کردن نماز تا نزدیک گرے دد نماز ... دیگر ودشواری داشتن -
اَلْاِزْعَاقُ - بترسانیدن والنعت منہ عوق عن الاصمعی -
اَلْاِزْلَاقُ - بخیزانیدن وستردن موے وبچہ بیفگندن شتر -
اَلْاِزْهَاقُ - نیست کردن وتیر از زبر نشانہ بردن ویر کردن انا -
اَلْاِسْحَاقُ - دور کردن کہنہ شدن جامہ ونرم شدن پیل شتر وپستان گشتن با دوسیدن از بے شیری -
اَلْاِشْفَاقُ - درفراکردن -
اَلْاِشْرَاقُ - روشن دررو شنی روز شدن
اَلْاِشْفَاقُ - ترسیدن یعدی بمن وعلی ابن درید وابن فارس شفقت واشفقت بمعنی و انکرہ اہل اللغۃ ومہربانی نمودن یعدی بعلیٰ واصلہا واحد
اَلْاِشْنَاقُ - سر مشک ببستن واشنق بعیرہ لغۃ فی شنقہ واشنق البعیر بنفسہ اذا رفع راسہ یعدی ولا یتعدی -
اَلْاِصْدَاقُ - کابین نام بردن -
اَلْاِصْعَاقُ - بمیرانیدن وبیہوش کردن واصعقتہ السماء ای القت علیہم صاعقۃ -
اَلْاِصْفَاقُ - اتفاق کردن ومنہ الحدیث فاصفقت ویروی فانصفقت لہ ای اجتمعت ودر روزی یکبار گوسپند دوشیدن ودر فاکردن واصفقت یدہ بکذا ای صادقہ ووافقہ
اَلْاِصْلَاقُ - بانگ کردن -
اَلْاِطْبَاقُ - اتفاق کردن ویعدی بعلے وطبق برافکندن -
اَلْاِطْرَاقُ - بعاریت دادن فحل کشن را

و خاموش بودن و چشم در پیش افگندن و از
پے یکدیگر فرا شدن شتر و اطلقت المجان
بالجلد و العصب اے البست وہو فی الحدیث

الاطلاق - رہا کردن از بند و روان کردن
کسی را چیزی و دو شبہ راہ کردن میان اشتر
و آب و اطلق القوم اذا طلقت ابلہم و اطلق
یدہ بالخیر اے بسطہا و الترکیب یدل علی
التخلیۃ و الارسال۔

الاعتاق - آزاد کردن و نیستا بانیدن
و اعتقت المال اے اصلحتہ فصلح۔

الاعذاق - پدید آمدن بار از خرما۔

الاعراق - نژادی شدن و یستعمل
فے اللوم و الکرم جمیعا و الماضی عرق و نژادی
کردن و یعدی بفے و بعراق شدن و بیخ آوردن
و شراب باب اندک آمیختن۔

الاعلاق - چیزی را علاقہ کردن و از روے
فرو گذاشتن و کام کودک برگرفتن یقال
اعلقت علیہ و ہما فی الحدیث و انشاب
الاظفار فی الشیٔ و یقال للرجل علقت
و افلقت ای جئت بعلق فعلق و ہما الداہیۃ
و یقال للصاید اعلقت فادرک اے
علق الصید فی حبالتک۔

الاعماق - ژرف کردن۔

الاعناق - فراخ رفتن و قلادہ در گردن
سگ کردن۔

الاغراق - غرقہ کردن و کمان بردر کشیدن

الاغساق - نماز شام نیک تاخیر کردن۔

الاغلاق - در بستن و منہ الحدیث لتغلقہ
ای لتوجیہ و فی حدیث آخر لا طلاق فی
اغلاق معناہ الاکراہ و قیل لا یغلق التطلقات
فی دفعۃ واحدۃ حتی لا یبقی منہا شئی لکن
یطلق طلاق السنۃ و فی حدیث آخر اغلق
ظہرہ و اغلق البعیر صاحبہ اذا اثقل حملہ حتی
یدبر شبہ الذنوب التی اثقلت ظہرہ بذلک۔

افتق القوم اذا انفتق عنہم الغیم
قرن الشمس اذا اصاب فتقاً فی السحاب
فبدا منہ و منہ الحدیث حتی افتق من الثنیۃ
ای خرج من مضیق الوادی الی المتسع و قد
افتقنا اذا صادفنا فتقا و ہو الموضع الذی
لم یمطر و قد مطر ما حولہ۔

الافواق - از بیماری بہ شدن۔

الافلاق - کار عجیب و شگفت آوردن فلق الشاعر

الافہاق - پر کردن۔

الاقلاق - بے آرام کردن۔

الالثاق - تر کردن و اشتقاقہ من اللثق۔

الالحاق - در رسیدن و در رسانیدن

وفی دعاء القنوت ان عذابک بالکفار ملحق ای لاحق وبالفتح صواب۔
الادلاق والالساق والالصاق چیزے با دوسیدن۔
الامحاق۔ برکت ببردن ولغۃ ردیۃ فی المحق وبرکت بشدن عن الفاراہی الامحاق ان یہلک الشیٔ کمحاق الہلال۔
الامراق۔ خوردی بسیار کردن وامرق الجلد ای حان لہ ان ینتتف۔
الاملاق۔ پناہ کردن عن شمر وہو الفصیح ودرویش شدن وفی الحدیث الملق من مالک قال اللیث الاماق کثرۃ الانفاق۔
الانبال۔ سست تیز گردانیدن انبواذا ضرف خفیا
الانواق۔ بر جہانیدن۔
الانشاق۔ دارو بینی کسی را کردن۔
الانطاق۔ بسخن آوردن۔
الانفاق۔ نفقہ کردن وروان شدن بازار ودرویش شدن۔
الاہزاق۔ بسیار خندیدن۔
الابراک۔ فروخوابانیدن شتر وہذہ لغۃ قلیلۃ والاکثر الاناخۃ یقال انختہ فاستناخ۔
الاحناک۔ استوار خرد گردانیدن۔
الادراک۔ دریافتن ومنہ قولہم حساس دراک لغۃ اوازدواج وفعال من افعل یفعل نادر وفارسیدن میوہ وکودک ودیدن وربما قالوا ادرک الدقیق بمعنی فنی۔
الارتاک۔ بویانیدن شتر۔
الارماک۔ ایستانیدن۔
الازحاک۔ الازحاف۔
الاسلاک۔ السلک۔
الاشراک۔ انباز آوردن باخدای تعالی ویعدی الی المفعول الثانی بالباء وانباز کردن کسی را در چیزی وشراک کردن نعلین را۔
الاضحاک۔ خندانیدن۔
الافراک۔ فراکیدن آمدن گندم۔
الامساک۔ چنگ درزدن ویعدی بالباء وواایستادن ونگاہداشتن وفی الحدیث لایمسکن الناس علی بشیٔ یعنی ما خص بہ النبی علیہ السلام دون الامۃ من الاشیاء احلہا لہ وخطرہا علی غیرہ من عدد النساء والموہوبۃ وفرض علیہ اشیاء خففہا عن غیرہ۔
الاملاک۔ زن دادن ونیک سرشتن آرد وپادشاہ کردن۔
الاہلاک والمہلک۔ ہلاک کردن۔
الاہمال۔ پسند کردن۔
الابخال۔ بخیلی کردن وبخیل یافتن۔

اَلْاِبْدَالُ - بدل کردن -
اَلْاِبْسَالُ - خذلان گذاشتن و گرو کردن و حرام کردن
اَلْاِبْطَالُ - باطل کردن و ابطل الرجل اذا جاء بالکذب وادعی باطلا ومنہ المبطل نقیض المحق -
اَلْاِبْقَالُ - باگیاہ شدن زمین و ابقل الرمث وذلک اذا ادلی وظہرت خضرۃ درقہ والنعت منہما باقل وقد جاء بقل فی الشعر وہوا عاشنی بعدک واد مبقل -
اَلْاِبْہَالُ - بی پستان بند بگذاشتن شتر را وکسے را باخواست او بگذاشتن -
اَلْاِتْبَالُ - تباہ کردن و ستی دل را و نیست کردن روزگار چیزی را -
اَلْاِتْفَالُ - ناخوش بوے کردن -
اَتْفَلَ الْقَوْمُ علینا اذا خالفوا -
اَلْاِثْقَالُ - گران کردن و گران شدن آبتن
اَلْاِثْکَالُ - بے فرزند گردانیدن مادر -
اَثْمَلَتِ الشَّیْئُ - ای ابقیتہ -
اَلْاِجْبَالُ - بیرس سیدن در کندن و اجبل القوم ای صاروا الی الجبل -
اَلْاِجْدَالُ - شاد کردن -
اَلْاِجْزَالُ - تمام کردن عطا -
اَلْاِجْعَالُ - کسی را جعلی کردن و بگشن آمدن مادہ و دیگ را بر کوہ از دیگدان فرو گرفتن

اَلْاِجْفَالُ - دویدن شتر مرغ و باد بردن خاک را واجفلت الریح ای اسرعت و اجفل القوم ای ہربوا مسرعین -
اَلْاِجْمَالُ - جملہ کردن -
اَلْاِحْثَالُ - خورش بد کردن کودک را
اَحْجَلْتُ الْبَعِیْرَ - اذا اطلقت قید من یدہ الیسرے و شددتہ فی الیمنی -
اَلْاِحْصَالُ - باغورہ شدن خرمای تر -
اَلْاِحْفَالُ - بر بیاوردن کشت -
اَلْاِحْمَالُ - یاری دادن در بر بار نہادن واحملت الناقۃ فہی محمل اذا انزل لبنہا من غیر حبل و کذلک المراۃ -
اَلْاِخْبَالُ - اشتر فراکسی دادن تا پشم و شیر بر گیرد و اسپ تا غزو نکند -
اَلْاِخْجَالُ - تشویر دادن و بسیار نبات شدن
اَلْاِخْضَالُ - تر کردن -
اَلْاِخْطَالُ - فحش گفتن -
اَلْاِخْمَالُ - بے نام کردن -
اَلْاِدْخَالُ وَالْمُدْخَلُ - در آوردن
اَلْاِدْغَالُ - بسیار درخت شدن زمین والادغال فی الامر یخالفہ و یفسدہ -
اَلْاِدْقَالُ - باخرمای بد شدن درخت -
اَلْاِذْبَالُ - پژمرانیدن -

اَلاِذْهَالُ- مشغول بکردن-
اَلاِرْجَالُ- پیادہ کردن و فرو گذاشتن
اشتر بچہ را با مادر-
اَلاِرْحَالُ- فربہ شدن شتر پس از نزاری
و راحلہ دادن و ہی الناقۃ التی تصلح لان ترحل
و بی او ند راحلہ بسیار شدن-
اَلاِرْذَالُ- فرومایہ کردن-
اَلاِرْسَالُ- فرستادن و ارسل القوم
اذا کان لہم رسل من مواشیہم وہو اللبن
اَلاِرْعَالُ- نیزہ سخت زدن و زود زدن-
اَلاِرْغَالُ- شیر دادن با سر و شدن زمین
اَلاِرْفَالُ- الرفل-
اَلاِرْقَالُ- بویدن شتر-
اَلاِرْمَالُ- حصیر بافتن و بیوہ شدن زن
و بے زاد ماندن قوم-
اَلاِزْعَالُ- فانشاط آوردن-
اَلاِزْغَالُ- شیر دادن و انداختن شتر بول
را و طعنہ خون را و چینہ دادن مرغ بچہ را بمنقار
اَلاِسْبَالُ- فرو گذاشتن ازار و مانند آن
و باریدن اشک و باران و خوشہ کشت بیرون آمدن
اَلاِسْجَالُ- پر کردن حوض و اسجلت الکلام
ارسلتہ و المسجل المبذول المباح الذی
لا یمنع من احد وہو فی الحدیث-

اَلاِسْمَالُ- کہنہ شدن جامہ و صلح افگندن
میان قومے-
اَلاِشْہَالُ- شکم براندن و دو بریدن نم رسیدن
اَلاِشْبَالُ- مہربانی کردن و با بچہ شدن
شتر و اشبلت المرأۃ بعد بعلہا صبرت علی
اولادہا فلم تتزوج-
اَلاِشْعَالُ- آتش فروختن و پراگندہ شدن
غارت و جزان و قطران بسیار بر شتر اندودن
و بیابانے آب زمشک فرو ریختن-
اَلاِشْغَالُ- لغۃ ردیئۃ فی الشغل-
اَلاِشْکَالُ- پوشیدہ شدن و پوشیدگی
بیرون و ہذا من باب السلب الایجاب و اشکل
النخل اے طاب طبہ و ادرک-
اَلاِشْمَالُ- در باد شمال شدن-
اَلاِضْہَالُ- پختہ شدن خرما-
اَلاِطْفَالُ- با بچہ خرد شدن-
اَلاِعْبَالُ- بیفتادن برگ و بر آمدن آن
و چنان شدن برگ ارطی کہ بدان بعست پیراستہ
اَلاِعْجَالُ- شتابانیدن و با بچہ شدن گاو
اَلاِعْضَالُ- سخت و بستہ شدن کار و اعضلنی
فلان اے اعیانی امرہ-
اَلاِعْطَالُ- فرو گذاشتن-
اَلاِعْقَالُ- خردمند و دریابندہ سخن کردن

واعقل القوم ای عقل بهم ـ
الطِلُّ ـ ای لجار وقلص عند انقضاف النهار
الاعمال ـ برکار داشتن و کار بستن ـ
الاغزال ـ بابره شدن آهو و گردانیدن دوک
الاغفال ـ غافل کردن و بانقطع نشان کردن
واغفلت الشیٔ اذا ترکته علی ذکر منک
الافحال ـ فحل دادن و پے کردن اشتر بشمشیر
و فی الحدیث فافسلا علیہ یعنی ارذلاً ـ
الافضال ـ فضل کردن و افزون آوردن
الاقبال ـ پاینداری کردن و چشم در پیش
گردانیدن و قبال کردن نعلین را و روے
فراکسے کردن و اقبال قبل علیہ بوجہہ روے و چیزی کرد
الاقبال والمقبل ـ روی فرا کردن
ہو ضد الادبار ـ
الاقتال ـ فراکشتن دادن ـ
الاقحال ـ خشک کردن ـ
اقحل الکرم اذا انشق نورہ وتناثر
الاقفال ـ قفل کردن و خشک کردن
و باز گردانیدن لشکر که بجائی فرستاده باشی
اقمل الرمث اذا انفطر لیخرج ورقہ ـ
اقهل الرجل ـ اذا تکلف مالا یعنیہ
و دنس نفسہ ـ
الاکسال ـ انزال نا افتادن در جماع ـ

الاکفال ـ بپایندانی فرادادن قولہ تعالی
اکفلنیہا ای ضمہا الی واجعلنی کافلہا و قیل
اجعلہا کفلی اے نصیبی والکفل النصیب ـ
الاکمال ـ تمام کردن ـ
الامثال ـ مثلہ کردن و امثل السلطان
فلاناً اذا اقتلہ قودا ـ
الامجال ـ باسقہ گردانیدن کار دست را
الامحال ـ قحط و خشکی سال رسیدن و النعت
ماحل و محل ـ
الامصال ـ مال تباہ کردن و کودک بیفگندن
زن در انحال که مضغہ باشد و جملہ شیر بد و شیدن
الامغال ـ فی الغنم و غیرہا ان تنتج فی السنة
مرتین و امغل القوم اذا امغلت ابلهم و هودار
الامهال ـ زمان دادن ـ
الانبال ـ تیر فراکسی دادن ـ
الانحال ـ نزار کردن ـ
الانزال ـ فرو فرستادن و آب زمرد بعد از شدن
والانزال والمنزل فرود آوردن ـ
الانسال ـ پشم و موی بیفگندن حیوان
و بیفتادن آن و انسلت الابل اذا حان لها
ان ینسل وبرها ـ
الانصال ـ سنان از نیزه و پیکان از تیر
و شمشیر از دستہ بیرون کردن ـ

الانعال - نعل بستن ستور را و موزه را وان یکون البیاض فی مؤخرة الرسغ مما یلی الحافر علی الاشعر لا یعدوه و لا یستدیر -

الانقال - موزه نیکو بکردن -

الانمال - نامی کردن -

الانفعال - شربت اول دادن و سیراب کردن

واهل الرجل - اذا نهلت ابله -

الاهبال - الاثکال و اهبله اللحم اذا کثر علیه و رکب بعضه بعضا -

اهزل القوم - اذا اصابت مواشیهم سنة فهزلت

الاهمال - فرو گذاشتن -

الابرام - سخت تافتن و النعت مبرم و ابریم و بستوه آوردن -

الابشام - ناگوار دادن -

الابلام - ورم گرفتن لب فرج شتر و بز

الابهام - پوشیده بگذاشتن و بسته کردن و بسیار بهمی شدن زمین و النحویون یسمون هذا و اشباهها المبهمة -

الاتخام - ناگوار دادن طعام و اصل التاء و

الاتهام - تهامه شدن و آوردن تهمت و متهم داشتن -

الاثجام - پیوسته شدن باران -

اثرمه الله - ای جعله اثرم -

الاجحام - واپس شدن از کارے -

الاجذام - شتافتن در رفتن و فا ایستادن از چیزی

الاجرام - جرم کردن و اجرمته ذنبا اذا کسبته ایاه و منه قوله و لا یجرمنکم بضم الیاء -

الاجشام - التجشم -

الاجمام - وا ایستادن -

الاحرام - در حرم شدن و در ماه حرام شدن و حرم گرفتن و باز داشتن چیزیرا از کسی و قمار ببردن و حرام کردن و احرم الرجل اذا دخل فی حرمة لا تهتک و فی الحدیث یحرم فی الغضب ای یحلف -

الاحشام - بخشم آوردن -

الاحکام - استوار کردن و حکمه بر اسپ کردن

ادرمت الابل - الاجذاع اذا ذهبت رواضعها و طلع غیرها -

ادغمت الفرس اللجام - ای ادخلته فی فیه و من هذا ادغام الحرف فی الحرف و ادغمهم الحر ای غشیهم

الارثام - من الثریمة چیز بانگشت کسی بستن تا انچه ویرا گفته باشی یاد دارد -

الارخام - بر بیضه نشستن مرغ ماکیان و النعت مرخم و مرخمة -

الارذام - پیوسته شدن تب و میغ

الاورخام - از سر بیرون شدن از خم علی الخمسین ای زاد

الإِرْزَامُ- بانگ کردن اشتر چنانکه دہان نکشد
وبانگ کردن رعد-

الإِرْشَامُ- پدید آمدن برق-

الإِرْغَامُ- سیلان من انف الشاة ارغم
انفه ای الصقه بالرغام وہو التراب ومنه الحدیث
وارغمیه ای اہینیه وارمی به فی التراب-

أَرْهَمَتِ السَّحَابَةُ بالرہام-

الإِزْرَامُ- بریدن بول برکسی ومنه الحدیث
لا تزرموا ابنی-

الإِزْعَامُ- طمع افگندن-

الإِزْقَامُ- فروبرانیدن چیزے بگلو

الإِزْکَامُ- بازکام گردانیدن والفعل منه
ازکمه الله فہو مزکوم-

الإِسْجَامُ- الانسجام-

الإِسْقَامُ- بیمار کردن-

الإِسْلَامُ- مسلمان شدن وخذلان گذاشتن
وسلم آوردن ویعدے بفی وچیزی فراکسی سپردن
وگران نہادن-

الإِسْنَامُ- بلند شدن وبلند گردانیدن

الإِسْهَامُ- قرعه افگندن-

الإِشْحَامُ- خداوند پیه بسیار شدن-

الإِشْخَامُ- بوی شیر بوی گشت بگردیدن

الإِصْرَامُ- درویش شدن وبیرون آمدن بار خرما

الإِضْرَامُ- برافروختن آتش-

الإِطْرَامُ- سبز شدن دندان-

الإِطْعَامُ- طعام دادن واطعمت النخلة اذا
ادرک ثمرہا-

الإِظْلَامُ- تاریک شدن شب وتاریکی شدن

الإِعْتَامُ- در وقت نماز خفتن رفتن
وکارے دیگر کردن-

الإِعْجَامُ- عجم زدن کتاب را واعجام الکلام
خلاف اعرابه وباب معجم ای مقفل-

الإِعْدَامُ- نیست کردن ودرویش شدن
ونایاب چیزے کردن-

الإِعْسَامُ- طمع کسی بوی رسانیدن-

الإِعْصَامُ- چنگ زدن وملازم گرفتن
ویعدی بالبا واعصمت فلان ای ہیات له
فی الرحل والسرج ما یعتصم به لئلا یسقط و
اعصمت القربة جعلت لہا عصاما-

الإِعْظَامُ- بزرگ گردانیدن وبزرگ داشتن

الإِعْقَامُ- نازاینده شدن-

الإِعْکَامُ- یاری دادن ببار بستن-

الإِعْلَامُ- نشان کردن وبیاگاہانیدن
وجامه با علم کردن-

الإِغْرَامُ- تاوان زده کردن واغرم به
ای اولع واغرم بہا ای عذب بحبہا-

اَلْاِقْتَامُ- درمانیدن کسی را شاعر یا فتن و دراول شب نارفتن-
اَلْاِفْخَامُ- التفخیم-
اَلْاِفْدَامُ- سیر رنگ کردن و فدام بربستن
اَلْاِفْرَامُ- پر کردن آوند بلغت ہذیل-
اَلْاِفْصَامُ- واایستادن باران و تب-
اَلْاِفْعَامُ- پر کردن خنور را و منہ الحدیث لا فعمت ای ملأت و روی بالغین قیل الصواب فغمت یقال فغمتنی الرائحۃ اذا سدت خیاشیمک وملأته طیبًا وقال الازہری الروایۃ بالعین-
اَلْاِفْہَامُ- دریابانیدن-
اَلْاِقْحَامُ- درآوردن چیزی در چیزے بعنف ومنہ الحدیث اَقْحِمْ یا ابن سیف اللّٰہ واقحم اہل البادیۃ اذا اجدبوا فدخلوا بلاد الریف ومنہ الحدیث اقحمت السنۃ نابغۃ بنی جعدۃ-
اَلْاِقْدَامُ- دربیش کردن و در پیش شدن و پیشی کردن برکارے و دلیری کردن-
اَلْاِقْرَامُ- پروردن شتر برای گشنی را-
اَلْاِقْسَامُ والمُقْسَمُ- سوگند خوردن-
اَلْاِقْضَامُ- جو دادن ستور را-
اَلْاِقْعَامُ- کشتن مار و دزد کسی را والماضی من ہذا افعل-
اَلْاِقْہَامُ- باز شدن میغ و آرزو کردن طعام

اَلْاِکْتَامُ- پر کردن مشک-
اَلْاِکْرَامُ والمُکْرَمُ- گرامی کردن و اکرم الرجل اتی باولاد کرام-
اَلْاِکْہَامُ- کند شدن بصر
اَلْاِلْجَامُ- لگام بر کردن-
وَالْاِلْحَامُ- پود بر بافتن و خداوند گوشت بسیار شدن و با دانہ شدن کشت و الحمتک عرض فلان اذا امکنتہ منہ لیشتمہ و الحمتہ سیفی والحمت الحرب فالتحمت و رجل ملحم ای مطعم الصید مرزوق منہ والملحم الملصق بالقوم والمقتول ویقال للمدرک فی الحدیث حتی الحمہ القتال یقال الحم الرجل و استلحم اذا نشب فی الحرب فلم یجد مخلصًا و فی حدیث آخر والحم عند الثالثۃ ای وقف عندہا فلم یزدہ علیہا و التركیب یدل علی تداخل کاللحم الذی ہو متداخل العصبۃ فی بعض
اَلْاِلْدَامُ- دائم شدن تب لدم بہ و اولع
اَلْاِلْزَامُ- لازم کردن-
اَلْاِلْقَامُ- فرو برانیدن القم اصبعہ مرارۃ و فمہ حجرًا-
اَلْاِلْہَامُ- در دل افگندن-
اَلْاِنْجَامُ- باز ایستادن باران و سرما و باز شدن میغ-
اَلْاِنْدَامُ- پشیمان گردانیدن کسی را

اَلْاِنْعَامُ۔ نعمت دادن ویعدی باللام وبا با دجنوب کردن وانعم ای زاد وانعم الرجل ای صار الی النعیم ودخل فیہ وبکلیہما فسر قولہ علیہ السلام وانعا وانعم اللہ صاحبک من النعومۃ

اَلْاِهْرَامُ۔ سخت پیر گردن۔

اَهْضَمَتُ الْاِبِلَ وَالْغَنَمَ۔ الاجداع والاسداس جمیعاً مثل ادرمت۔

اَلْاِبْطَانُ۔ تنگ براشتر لبستن والبطنت الرجل اذا جعلتہ من خواصک والبطنت السیف کشحی۔

اَلْاِتْقَانُ۔ کارے محکم کردن۔

اَلْاِثْخَانُ۔ بسیار گشتن و سست کردن جراحت کسی را۔

اَلْاِثْفَانُ۔ درشت کردن کار دست را۔

اَلْاِثْمَانُ۔ ہشت شدن وہشت باب آمدن شرو بہاکردن آخریان ہذا یعدی بنفسہ و بالبار وباللام۔

اَلْاِجْبَانُ۔ بددل یافتن۔

اَلْاِجْنَانُ۔ بدغذا شدن فی الحدیث واجن تماہا ای بدا ورقہ والثمام من اشجار الجبال۔

اَلْاِحْزَانُ۔ لمند وہگین کردن وہذہ لغۃ تمیم قالہ الیزیدی لایکاد یقال یحزنہ وانما یقال یحزنہ قال اللہ تعالی فلا یحزنک قولہم بضم الیاء وہذا شاذ

اَلْاِحْسَانُ۔ نیکوئی کردن ویعدی بالبار ودالی المستنز

اَلْاِحْصَانُ۔ زن کردن والماضی احصن بفتح الہمزۃ والنعت محصن بفتح الصاد وبفتحہ شدن زن ونہفتگی کردن شوہر ویراو لاحصان یقع معان کلہا یرجع الی معنی واحد وہو ان یحمی الشئی ویمنع منہا الحریۃ کقولہ تعالی والذین یرمون المحصنات ان ینکح المحصنات وفعلیہن نصف ما علی المحصنات والعفاف کقولہ تعالی والتی احصنت فرجہا ومحصنات غیر مسافحات ومحصنین غیر مسافحین وفسر نا کحین ایضاً والاسلام کقولہ تعالی فاذا احصن فان اتین بفاحشۃ فاذا قری بفتح الہمزۃ فمعناہ اسلمن وبالضم معناہ تزوجن والتزویج کقولہ تعالی والمحصنات من النساء یعنی ذوات الازواج یعنی تحصن ہے زوجہا فیصیر الزوج بہا محصناً فالحرۃ تحصن نفسہا وتحصن ہے ولیست کاملۃ والعفۃ مانعۃ من الزنا والعفیفۃ تمنع نفسہا والاسلام مانع من الفواحش وذوات الازواج ایضاً لان الزوج احصنہا ومنع منہا احصنت بالرجل از ریت بہ۔

اَلْاِدْجَانُ۔ پیوستہ باران باریدن ومقام کردن بجائے۔

اَلْاِدْرَانُ۔ شوخگن گردانیدن۔

اَلْاِدْفَانُ۔ ان یسرغ العبد من موالیہ

اليوم واليومين من غيران لغيب عن المصر
وآباق ايضا ايضا—
الإدحان— پيوسته کاری کردن—
الإدهان— مداهنت کردن و غش کردن
الإذعان— گردن نهادن—
الإرجان— گوسپند از بهر پرورد ن
باز گرفتن—
الإردان— التردين واشتقاقه من
الردن و پيوسته شدن تپ—
الإرسان— الرسن—
الإرصان— محکم واستوار کردن—
الإرغان— الاصغاء الى القول و قبوله—
الإرقان— خضاب کردن بحنا—
الإرهان— گرو کردن وأباه الاصمعي و يعدى
الى المفعولين و دائم داشتن و سلف دادن چيزی
الإزکان— بیاگاهانیدن—
الإزمان— انکار کردن و دیرینه شدن
الإسخان— بگریانیدن یقال اسخن الله
عینه و گرم کردن آب والنعت من هذا سخن و سخین
الإسکان— در جای فرود آوردن—
الإسمان— فربه کردن واسمن الرجل ملک
شيئا سمينا و اعطاه غيره—
الإشجان— اندوهگین کردن—
الإشحان— الاجهاش—
أَشْدَنَتِ الظَّبْيَةُ— اذا قوی ولدها
والنعت مشدن وولدها شادن—
الإشطان— دور کردن—
الإشقان— الشقن—
الإضبان— زیر کش گرفتن من الضبن
الإظعان— روان گردانیدن—
الإعطان— فرو خوابانیدن شتر بر کناره
آب واعطن القوم اذا عطنت ابلهم—
الإعلان— آشکارا کردن—
الإعمان— بعمان رفتن و شدن—
الإغضان— پیوسته باریدن—
الإفتان— بفتنه افگندن وانکره الاصمعی
الإقران— طاقت چیزی داشتن و سره
ای صرت له قرنا مطيقا و پخته شدن بثور
و بسیار خون شدن در دل واقرن رمحه
ای رفعه لئلا يصيب من امامه—
الإکمان— در کمین نشاندن و فی الحدیث
فانهما يكمنان قيل الكمنة ورم فی الاجفان
وقيل قرح فی الموق قيل يبس و حمرة وقد
کمنت عينه تکمن کمنة و من روی یکمهان فمعناه
يعميان من کمه يکمه—
الإلبان— بسیار شیر شدن و شیر در آمدن پستان

اَلْاِلْحَانُ - دریا بانیدن چیزے ـ
اَهْنَتُ الرَّجُلُ - اذا اھدیت لہ شیئا
عند قدومہ من سفرہ ـ
اَلْاِمْعَانُ - رفتن آب و روانیدن آن
وحق کسے بردن وامعن الفرس اذا تباعد عدوہٗ
اَلْاِمْکَانُ - دست دادن ویعدی الے
المفعول الثانی بمن وممکن گشتن الازہری المکنتی الامر
یمکننی فھو ممکن لا یقال امکنہ بمعنی استطیع یقال
لا یمکنہ الصعود الی الجبل الکسائی امکنت الضبتہ
جمعت بیضھا فی بطنھا فھی ممکن وقال ابوزید
فھی ممکن وکذلک الجرادۃ ـ
اَلْاِوْھَانُ ضعیف گردانیدن ـ
اَلْاِنْتَانُ - گندہ شدن ہر چیزے ـ
اَلْاِرْفَاہُ - آب آوردن اشتر ہر گاہ کہ خواہد
وکثرۃ التدھن والترجل کل یوم وقد نہی عنہ
اَلْاِشْبَاہُ - با چیزے مانیدن ـ
اَلْاِسْتَاہُ - کلان سرین شدن وفی الحدیث
مستھا جعل المستہ الضخم الالیتین کانہ یقال استہ
فھو مستہ ـ
اَلْاِعْضَاہُ - چریدن شتر واعضہت ای
جئت بالبھتان ـ
اَفْرَهَتُ النَّاقَۃُ - فھی مفرۃ ومفرھۃ اذا کانت
تنتج الفرہ ـ

اَلْاِفْقَاہُ - دریاوانیدن ـ
اَفْکَهَتُ النَّاقَۃُ - اذا احدثت فی لبنھا
خثورۃ عند اکل الربیع قبل ان تضع فھی مفکہ ـ
اَلْاِکْرَاہُ - بستم بر کارے داشتن ـ
اَلْاِنْبَاہُ - بیدار کردن وفراموش کردن
اَلْاِنْفَاہُ - ماندہ گردانیدن ـ
اَلْاِنْقَاہُ - از بیماری بہ شدن والفعل
سمعک ای ارعنیہ ـ

من المضاعف

اَلْاِحْبَابُ - دوست داشتن والمفعول
محبوب وقد جاء محب شاذ والمرأۃ محبۃ ومحب
ایضا وفروخفتن اشتر وباد انہ شدن کشت
والاحباب فی الابل کالحران فی الخیل ـ
اَلْاِخْبَابُ - بوپانیدن ـ
اَلْاِدْبَابُ - نرم راندن ـ
اَلْاِرْبَابُ - مقیم شدن ودائم شدن میغ
والارباب الدنو من الشیء وارببت الناقۃ
اذا لزمت الفحل واحبتہ ـ
اَلْاِزْبَابُ - نزدیک آمدن آفتاب بفرو شدن
اَلْاِشْبَابُ - بر بالانیدن و برسکیزانیدن
وخداوند فرزندان جوان گشتن بر آمدن گاو
اَلْاِضْبَابُ - خشمناک شدن وکینہ در دل
گرفتن وبسیار سوسمار شدن جای وفرود آمیدن

خون وسخن گفتن قوم بیکبار وخاموش شدن
الاغباب گاه گاه آمدن وآنکه یک روز تپ آید ویک روز نیاید۔
الاکباب۔ برروی افتیدن واقبال کردن بسکارے وفی الحدیث فاکبوا رواحلہم علی الطریق ہکذا الروایۃ والصواب کبّوا ای الزموہا الطریق۔
الالباب مقیم شدن و بامغز شدن کشت وبربند بستن ستور والنعت من ہذا ملبب عن ابن السکیت و قال ابن کیسان ہو غلط وقیاسہ ملبب۔
الاھباب۔ بیدار کردن۔
الابتات۔ بریدن کار وحکم۔
الاختات۔ شرم داشتن واخت اللّٰہ حظہ لغۃ فی اخس وہو من المبدل۔
الارتات۔ گرفتہ سخن گردانیدن۔
الاشتات۔ پراگندہ کردن اتانا بجیش مایلت ای مایحصی عددہ۔
الابثاث۔ راز خویش با دیگری آشکار کردن
الارثاث۔ کہنہ شدن جامہ۔
الاغثاث۔ تباہ شدن سخن وگوشت نزار خریدن ونزار شدن وہدر شدن ودرسخن بدگفتن وفی الحدیث لاتغث طعامنا

ای لاتفسدہ۔
الالثاث۔ مقیم شدن ودائم شدن باران
الابجاج۔ نیک فرستادن۔
الازجاج۔ زج کردن نیزہ۔
الاضجاج۔ بانگ کردن و بانگ آوردن
الاعجاج الریح۔ اشتدت واثارت الغبار۔
الافجاج۔ تشتافتن وشگفتہ شدن خرامی
الالجاج۔ درجہان شدن والج الفرس اذا ابدا ربالجری قبل ان یضطرم۔
الابحاح۔ گران آواز گشتن از بانگ کردن
الاجحاح۔ آبستن شدن دد واصل للسباع
الاصحاح۔ خداوند چہارپای درست گشتن وہو فی الحدیث۔
الالحاح۔ الحاح کردن درخواستن ودائم شدن والح الجمل اذا حزن کخلاۃ الفاقۃ۔
الامحاح۔ کہنہ شدن جامہ۔
الاتخاخ۔ ترش شدن خمیر۔
الامخاخ۔ فربہ شدن وہو فی الحدیث امخ العظم جری فیہ المخ۔
الابداد۔ پراگندہ کردن دست وچشم سوی چیزے بازیدن۔
الاجداد۔ کوشش کردن وقولہم اجد بہا امرا ای جدامرہ بہا نصب الامر علی التمییز کقولک

قررت بہ علینا ای قرت عینی بہ و نو کردن
و ببریدن آمدن بار خرما و بہامون شدن
زمین و ہامون رسیدن و خداوند بخت گردانیدن
الاحداد تیز نگریستن و تیز کردن و سوگ داشتن زن
الادراد شدن پستان از شیر پیش از زادن
اردت الشاة اذا اضرعت۔
الاسداد صواب گفتن۔
الاشداد خداوند ستور سخت شدن
الاصداد بگردانیدن و رد آب فتن و سمن الصید
الاضداد خشم گرفتن۔
الاعداد ساختن۔
الاغداد پدید آمدن در شتر
در اشتر و خشم گرفتن۔
الالداد کسی را داروی کسی در دہن فرو گذاشتن
الامداد مدد کردن و یعدی الی المفعول الثانی
بالباء و مداد در دوات کردن و ہو در شدن
و امددت الابل و ہو ان تسقیہا علی الماء شیئا
من الدقیق و نحوہ فسقیتہا و الاسم المدید
و امددت الرجل اذا اعطیتہ مدۃ بقلم
الانذاذ اندک باریدن۔
الاشذاذ تنہا کردن۔
الاغذاذ زود رفتن۔
الافذاذ یگانہ زادن گوسپند یقال

شاۃ مفذ و لا یقال ناقۃ مفذ لانہا لا تلد الا واحدا
الابداد غلبہ کردن و یعدی بعلی و سوگند
راست کردن و فرا پذیرفتن حج و در بیابان گذشتن
الاثراد بیفگندن و اثرہ القضاء الی العدہ
الاجراد زبان شتر بچہ بشگافتن تا شیر نتواند
خورد و نیزہ در مطعون بگذاشتن و اجر دتہ
رسنہ اذا ترکتہ یصنع ما شاء و اجررتہ الدین اخرتہ
والترکیب یدل علی مد الشیء و سحبہ۔
الاحراد تشنہ گشتن اشتر و مردم و گرم
شدن روز۔
الاخراد بیفگندن۔
الادراد پیوستہ گردانیدن عطا و بیرون
آوردن باد باران را از ابر و منہ قولہم بین
عینیہ عرق یدرہ الغضب و قیل معناہ یحرکہ
و فرو ہشتن شیر۔
الازراد بند کردن پیراہن۔
الاسراد آشکارا کردن و پنہان کردن
والوجہان جمیعا یفسران فی قولہ تعالی اسروا
الندامۃ و کذلک فی قول امری القیس لو یسرون
مقتل و الاصمعی یرویہ بالشین و یفسر نظروا
و اسر الیہ حدیثا ای افضی و اسررت الیہ المودۃ بالمودۃ
الاشراد نسبت کردن با شر و بعضہم
ینکرہ و آشکارا کردن۔

وفی الحدیث لاتلطط فی الزکوة ای لاتمنعها۔
الاشظاظ۔ چوب در گوشۂ جوال کردن
والانعاظ۔ ایضا۔
الالظاظ۔ ملازم گرفتن و دائم شدن بر آن
والالحاح۔ ایضا وفی الخبر الظوا بیاذالجلال
والاکرام ای لازموا۔
اشعت الشمس۔ نشرت شعاعها واشع
الزرع اخرج شعاعه ای سفاه اقع القوم
اذا نبطوا الماء القعاع وهو المر الغلیظ۔
الالعاع۔ بد دل گردانیدن۔
الالعاع۔ رویانیدن لعاع هو نبت ناعم
فی اول ما یبدو ا۔
الاحفاف۔ روغن در سر ناکردن و آب
رابر و ویدن داشتن۔
الاخفاف۔ سکبار گشتن و منه الحدیث لایحوزها
الا المخف و خداوند ستور سبک گشتن و
فی الحدیث لایحفنی یقال اخفنی الشیء اذا
اغضبک حتی حملک علی خفة الطیش۔
الازفاف۔ طعام دادن۔
الازفاف۔ به بوسیدن داشتن ولغة
فی الزفاف۔
الاسفاف۔ نزدیک گشتن چیزے
بزمین و چیزے یافتن از برگ خرما و ستر کسینو

و از پیلے کارهای زدون فرو اشدن چیزی
نرم بسجای برا کندن والماضی من هذا
اسف و بر بیکیندن و منه الحدیث فکانما
تسفهم المل ای تسفی فی وجوهم المسلة
وهی التربة المحات۔
الاشفاف۔ فضل نهادن۔
الاطفاف۔ پر کردن پیمانه و فرو تفتن
و خذ ما طف لک و اطف لک ای خذها
ارتفع لک و امکن۔
الاعفاف۔ عفیف گردانیدن۔
الاقفاف۔ منقطع شدن بیضه ماکیان
عند الاصمعی و گرد کردن آنرا اندر تشکم عند الکسائی
الالفاف۔ سر در زیر بال بردن مرغ۔
الابقاق۔ بسیار گفتن و بسیار فرزند شدن
الاحقاق۔ بر حق بداشتن و بحقیقت
بدانستن و واجب بکردن و نزدیک کسے
شدن و فربه شدن اشتر و احققت حذر
الرجل اذا فعلت ما کان یحذره۔
احقت البکرة۔ ای اتسع خرقها۔
الادقاق۔ باریک کردن و اندک دادن
الارقاق۔ تنگ کردن و بنده کردن
و بنده گرفتن۔
الاعقاق۔ آبستن شدن ستور و لغت

عقوق ولا یقال عقّ الا فی لغة ردیة و
با دخال شدن خرما بن در زر وا عق فلان
اذا جاء بالعقوق واعقه اسداه الی مره—

الاحکاک— برخارش داشتن—

ارکت السماء— جارت بمطر الرکة وهو الضعیف
وارکت الارض علی مالم یسم فاعله—

اعکت الناقة— اذا ابتدلت لحما غیر لونها سمنا

الابلال— به شدن از بیماری وابل الرجل
اذا امتنع وغلب—

الاثلال— فرمودن به نیکی کردن خرابی
واثل الرجل ذاکثرت عنده الثلة وهی الصوف

الاجلال— بزرگ داشتن و شترے که
یکشکم زاده بود دادن و بسیار دادن و فی
الحدیث اجلوا الله روی بالجیم والحاء معناهما
اسلموا وقیل ایضا معناه اذا روی بالجیم
قولوا یا ذا الجلال والاکرام و فی حدیث آخر
ان لی فرسا اجلها کل یوم فرقا ای اعطیها
ایاه علفا وهم یضعون الاجلال موضع الاعطاء

الاحلال— فرود آوردن و حلال کردن
و در ماهها حلال شدن از حرم و از میثاق
و عهد بیرون آمدن و مستوجب عقوبت شدن
و شیر در پستان آمدن بے زه و فی الحدیث
احل بمن احل بک ای من ترک الاحرام واحل
بک فقاتلک فاحلل انت ایضا به فقاتله وان
کنت محرما—

الاخلال— محتاج شدن یقال اخل
بالرجل و محتاج کردن و دست بداشتن جایگاه
خویش در حرب و در شیرین گیاه چرانیدن شتر
واخلت النخلة اذا اساءت الحمل—

الادلال— ناز کردن و یعدی بعلی استوار
شدن بکسی و یعدی بالباء و فلان یدل علی
اقرانه فی الحرب کالبازی یدل علی صیده

الاذلال— خوار کردن و خداوند یاران
خوار شدن—

الازلال— بلغزانیدن و برکناره داشتن
و احسان کردن و چیزی از حق کسی بوے
دادن والثانی والثالث یعدیان بالی—

الاسلال— کاهش گیرانیدن اهله
فهو مسلول و دزدیدن و رشوت دادن—

الاشلال— اشل کردن—

الاصلال— گنده شدن گوشت—

الاضلال— ضائع و هلاک و بی راه گردانیدن
و بے راه یافتن و منه الحدیث
ان النبی علیه السلام اتی قومه فاضلهم ای
وجدهم ضالا و مرده را دفن کردن—

الاطلال— مشرف شدن بر چیزی و باطل کردن حق

الاظلال۔ سایہ افگندن یقال اظلتنی الشجرۃ وغیرہا وسایہ دار شدن واظلک فلان اذا دنا منک کانہ القی علیک ظلہ ثم قیل اظلک امر وشہر ای دنا منک۔
الاعلال۔ بیمار کردن وعلل خوردن شتران از سیرابی۔
الاغلال۔ تشنہ داشتن وخیانت کردن وبخیانت منسوب کردن فسر ماکان لنبی ان یغل بہا وغلہ دادن زمین وغلہ قوم فرا رسید وغلہ آوردن بنزدیک قوم واغل فی الاہاب اذا سلخ وترک فی الاہاب من اللحم شیئا واغل الوادی انبت الغلان وہو نبت واغل بصرہ اذا شدد النظر۔
الاقلال۔ بنرمین رسیدن کہ آنجا باران نرسیدہ باشد وبشدن مال مرد۔
الاقلال۔ اندک کردن ودرویش شدن واقل الجرۃ اطاق حملہا۔
الاکلال۔ ماندہ کردن ستور وخداوند ستور ماندہ شدن وبگماریدن واصبحت مکلاای ذا قرابات وہم علی کل ای عیال۔
الاملال۔ املا کردن وملول کردن ویعدیان بعلی والاخیر یعدی بنفسہ ایضا۔
الاہلال۔ ماہ نو دیدن یقال اہل الہلال اذا بنی الفعل للہلال فاذا بنی للرائین قیل اہللنا الہلال وکذلک القول فی استہلال الہلال ویقال اہللنا عن لیلۃ کذا ولا یقال اہللناہ فہل کما یقال ادخلناہ فدخل وہو قیاسہ وآواز برداشتن ومنہ قولہ تعالی وما اہل بہ لغیر اللہ ای نودی علیہ بغیر اسم اللہ۔
الاتمام۔ تمام کردن وتمام شدن ایام بار گرفتن زن۔
الاجمام۔ برآسایانیدن والماضی اجم وپر کردن پیمانہ ونزدیک آمدن۔
الاحمام۔ تپ آوردن احمہ اللہ فہو محموم ونزدیک آمدن وغمناک کردن ومنہ الحدیث فی غیر محمۃ یقال احمت الحاجۃ اذا احمت لزمت وتب ناک شدن زمین وسیاہ گردانیدن وگرم کردن آب یقال احموا لنا من الماء وبآب گرم شستن واحم ای قدر فہو محموم۔
الاخمام۔ گندہ شدن گوشت۔
الاذمام۔ نکوہیدہ یافتن وبازپس ایستادن وکارے کردن کہ بدان بنکوہند وزینہار دادن واندک شدن آب چاہ واذم بہ تہاون۔
الازمام۔ مغز دار گشتن وخاموش شدن۔
الاسمام۔ باسموم گشتن روز۔
الاشمام۔ بویانیدن ومنہ الحدیث اشمی

یقول لا تستقصی ولا تستقصی صلی ومنہ اشمام
الحرف ایضا وہو ان تسکن الحرف وتضم شفتیک
ولا یوجد الاشمام فقہ ولا یدرکہ الاعمی ورفع
الراس مع المرور وتقول للوالی اشممنی یدک
وہو احسن من ناولنی یدک وہذا الباب یدل علی
المقاربۃ والمدانات۔
اَلاِصْمَامُ۔ کرکردن وکرشدن وکریافتن
وشیشہ را صمام ساختن۔
اَلاِظْمَامُ۔ بستردن آمدن موی۔
اَلاِعْمَامُ۔ خداوند عم بسیار وکریم گشتن
والنعت مُعَمٌّ یفتح ویکسر۔
اَلاِغْمَامُ۔ ابرناک شدن آسمان وگرم شدن
روز چنانکہ نفس فروگیرد۔
اَلاِقْمَامُ۔ باردار نمودن گشتن ام الفحل الابل ضربہا کلہا
اَلاِکْمَامُ۔ غلاف شگوفہ بیاوردن درخت وجامہ آستین
اَلاِلْمَامُ۔ فرود آمدن ومنہ الحدیث لا الم
ای لقرب والحدیث الاخر او یلم ای یقرب من
ذلک وگناہ صغیرہ کردن ویقال لا لمام مقارفۃ
المعصیۃ من غیر مواقعۃ والقیاس یوکد ہذا
القول المعنی الامر اذا اقلقک وحزنک والنعت مہموم
اَلاِبْنَانُ۔ مقیم شدن وعیش مُبِنٌّ ای
ذو بنۃ وہی رائحۃ البعرۃ۔
اَلاِتْنَانُ۔ زاد خواست گردانیدن بیماری

اَلاِجْنَانُ۔ دیوانہ کردن یقال اجنہ اللہ
فہو مجنون ودرآمدن شب یقال اجنہ اللیل
وپنہان کردن۔
اَلاِرْنَانُ۔ بانگ کردن وبزاری آوردن
اَلاِزْنَانُ۔ متہم کردن۔
اَلاِسْنَانُ۔ بزاد برآمدن ورستن دندان
ہشت سالگی شتر وروپانیدن آن۔
اَلاِشْنَانُ۔ غارت کردن۔
اَلاِضْنَانُ۔ گندہ شدن وتکبر کردن۔
اَلاِطْنَانُ۔ بانگ آوردن مس درویی
وآنچہ بدان ماند وبریدن۔
اَلاِعْنَانُ۔ فراچیزی داشتن واعنت
اللجام جعلت لہ عنانا۔
اَغَنَّ السِّقَاءُ۔ ای امتلاء وادی مغن
ای کثیر العشب وذلک انہ اذا کان کذلک
غنۃ الذبان فی صوتہا غنۃ۔
اَلاِکْنَانُ۔ اندر دل پنہان کردن ولہ شیء
وقد ذکرتہ فی الکن۔
اَلاِفْہَاہُ۔ فراموش گردانیدن وکند زبان گردانیدن

ومن المعتل

اَلاِیْثَابُ۔ برجہانیدن۔
اَلاِیْجَابُ۔ واجب کردن واوجب
الرجل اذا عمل عملا یوجب لہ الجنۃ او النار۔

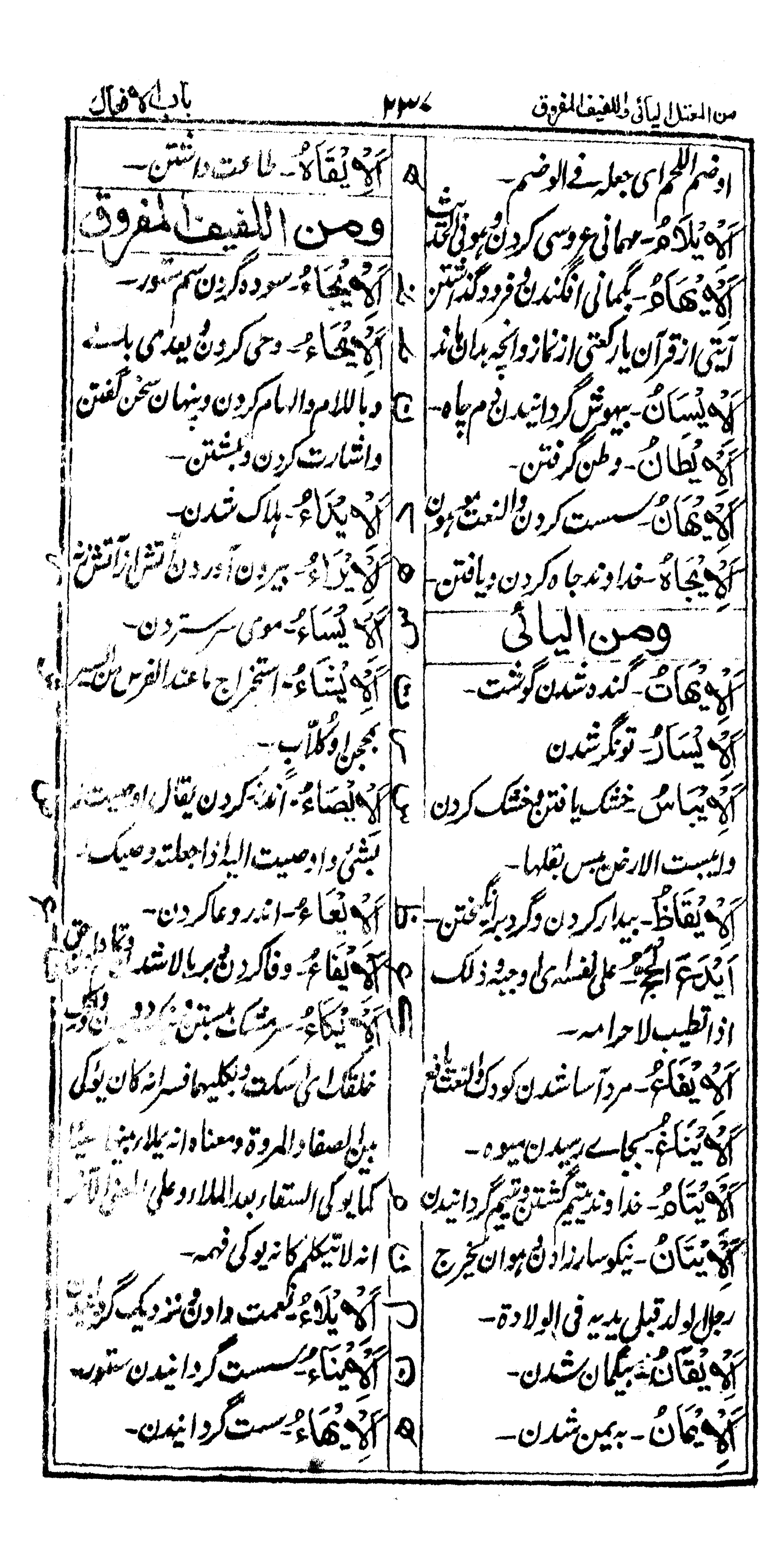
اَلْاِیْسَابُ - بسیار شدن گیاہ زمین -
اَلْاِیْصَابُ - دردمند کردن و اوصب القوم علی الشیٔ اذا ثابروا علیہ -
اَلْاِیْعَابُ - ازبن برکندن و ہمہ را گرد کردن
اَلْاِیْقَابُ - چیزی درکو ای وردن و گرسنہ شدن
اَلْاِیْکَابُ - آہنگ کردن مرغ بہ پریدن و اوکب البعیر اذا لزم المواکب -
اَوْھَبَ لَہُ الشیٔ ای دام و یقال للشیٔ اذا کان سعدا عند الرجل مثل الطعام ہو موہب بفتح الہاء و اصبح فلان موہبا بکسر الہاء ای معد اقادرا
اَلْاِیْلَاتُ - کم کردن فی الحدیث فتولا الاعمالکم ای تنقصوا یقال ولت ای نقص قلت الصحیح آلت لانہ من ألت اذا کان کذلک فموضعہ باب الہمزۃ -
اَلْاِیْرَاثُ - میراث دادن -
اَلْاِیْعَاثُ - بہ ریگ نرم رسیدن و مال باسراف نفقہ کردن -
اَلْاِیْسَاجُ - دوانیدن اشتر -
اَلْاِیْلَاجُ - درآوردن -
اَلْاِیْھَاجُ - برافروختن آتش -
اَلْاِیْتَاحُ - اندک دادن -
اَلْاِیْجَاحُ - بول در نیافتن مردم را و پدید آمدن آتش را و حفر حتی اوجح ای بلغ الصفا
اَلْاِیْلَاحُ - گردن نہادن و فربہ شدن اشتر -

اَلْاِیْضَاحُ - ہویدا کردن و اوضح الرجل و لدلہ اولاد بیض و قولہم من ای اوضحت ای من این طلعت
اَلْاِیْقَاحُ - سخت شدن سم -
۸ اَلْاِیْبَاخُ - تنک کردن خمیر از بسیاری آب
اَلْاِیْسَاخُ - شوخگن گردانیدن -
۶ اَلْاِیْجَادُ - ہست کردن و توانگری کردن و بآواز چیزے کردن -
اَلْاِیْحَادُ - یک بچہ زادن و یگانہ گردانیدن
اَلْاِیْرَادُ - حاضر کردن و بآب آوردن -
اَلْاِیْسَادُ - براغالیدن -
(۱) اَلْاِیْصَادُ - در دربستن -
اَلْاِیْعَادُ - بیم کردن -
اَلْاِیْفَادُ - وفد فرستادن و مطلع شدن بچیزے
(۱۰) اَلْاِیْقَادُ - آتش افروختن -
اَلْاِیْکَادُ - استوار کردن و فی الحدیث قد اوکدتاہ یداہ ای علمتاہ -
۶ اَلْاِیْلَادُ - وقت زاد آمدن -
۸ اَلْاِیْقَاذُ - بچوب کشتن -
۱ اَلْاِیْتَارُ - نماز وتر کردن و یکتا کردن و کمان
۶ بزہ کردن -
اَلْاِیْثَارُ - نرم کردن جامہ -
اَلْاِیْجَارُ - دارو بگلو کسی فرو بردن و نیزہ بر سینہ زدن -

الایزار - استوار کردن -
الایعار - اندک کردن -
الایغام - گم کردن در گرم گاہ شدن
وبخشم آوردن وچراغ تمام فرا فرستادن
وزمین باقطاع فرادادن وقد لیس ضمان
الخراج الغارا وہی لفظۃ مولدۃ -
الایقار - گرانبار کردن خروا شترو قد
یقال وقر بعیرہ وگرانبار شدن درخت
یقال نخلۃ موقر وموقرۃ وحکی موقر وہو علی
غیر القیاس لان الفعل لیس للنخلۃ وانما قیل
موقر بالکسر علی قیاس قولک امرأۃ حامل لان
حمل الشجر مشبہ بحمل النساء ولنگانیدن ستور -
الایکار - شکم پر کردن -
الایجاز - کوتاہ کردن سخن -
الایعاز - در ایستاد بر نہادن وفرمان
دادن برکارے -
الایجاس - بیم اندر دل داشتن -
الایداس - پوشیدہ شدن زمین نبات
الایراس - زرد شدن درخت پس ازانکہ
بیعانی رسیدہ باشد والنعت وارس -
الایکاس - زیان کردن یقال اوکس فی تجارتہ
الایحاش - اندوہگین کردن ودر زمین رفتن
جای درزم شدن آن وگرسنہ شدن -

اوخش القوم - ای ردوا السہام فی الربابۃ
مرۃ بعد اخری کانہم صاروا الی الوخاشۃ والرذالۃ
الایباص - روشن کردن آتش وابصت
الارض ذا لمع نبتہا فی اول ما یظہر -
الایقاص - کوتاہ گردن کردن -
الایراض - مثل التوریض فی الرجال
الایفاض - بشتافتن واصلہ سعد -
الایماض - نرم جستن برق ودزدیدہ
نگریستن زن -
الایراط - در ورطہ افگندن -
الایہاط - بیفگندن کسے چنانکہ نتواند برخاست
الایجاع - بدرد آوردن -
الایداع - ودیعت فرادادن وفراپذیرفتن آن
الایزاع - فرادادن وبول انداختن اشتر
وسخت مولع کردن -
الایساع - توانگر شدن وتمام فرارسانیدن
ویقال وسع اللہ علیک ای اغناک -
الایشاع - باشگوفہ شدن درخت -
الایضاع - شتابانیدن وشتافتن وزیان
کردن والماضی من ہذا اوضع -
الایقاع - افگندن وشبیخون کردن
وہذا یعدی بالباء واوقع فلان بفلان
ما یسوءہ ای یحزنہ ویغمہ -

اَلْاِیْکَاعُ - سخت کردن -
اَلْاِیْلَاعُ - سخت حریص کردن -
اَلْاِیْتَامُ - ہلاک کردن -
اَلْاِیْزَاغُ - اخراج البول دفعة دفعة یقال الطعنة توزغ بالدم -
اَلْاِیْشَاغُ - اندک کردن عطا -
اَلْاِیْلَاغُ - خوردن سباع وانچہ بدان ماند
اَلْاِیْجَافُ - بوانیدن ستور -
اَلْاِیْخَافُ - الوخف -
اَلْاِیْصَافُ - فراخدمت کردن آمدن غلام
اَلْاِیْغَافُ - نیک دویدن -
اَلْاِیْقَافُ - وقف کردن لغة ردیة وباز ایستادن از کارے کہ دران کار بوده باشی ویقال ما اوقفک ههنا ای ای شیء اوقفک ههنا ای ای شیء صیرک الی الوقوف
اَلْاِیْکَافُ - پالان کردن وچکیدن آب از خانہ یقال ما یوھف له شیء الا اخذ ای ما یرتفع
اَلْاِیْبَاقُ - ہلاک کردن -
اَلْاِیْثَاقُ وَالْوُثَاقُ - استوار بستن -
اَلْاِیْلَاقُ - گشن آمدن خداوند سم -
اَلْاِیْرَاقُ - برگ بیاوردن درخت وبسیار مال شدن وغنیمت نایافتن غازی وصید نایافتن صیاد وخائب ماندن طالب -
اَلْاِیْسَاقُ - بسیار بارشدن خرما او سقت البعیر حملته حمله
اَلْاِیْفَاقُ - سوفار تیر درزه کمان نہادن از بہر انداختن یقال اوفق السهم لغة فی افاق بالسهم -
اَلْاِیْشَاكُ - بشتافتن -
اَلْاِیْعَاكُ - درخاک گردانیدن سگ صید را او عکت الابل عند الحوض اذا ازدحمت فرکب بعضها بعضا -
اَلْاِیْجَالُ - ترسانیدن -
اَلْاِیْحَالُ - در وحل فکندن -
اَلْاِیْصَالُ - رسانیدن نامہ وجز آن
اَلْاِیْغَالُ - زود رفتن بشتافتن در ان واوغل فی البلاد اذا ابعد فیها -
اَلْاِیْخَامُ - ناگوارد گردانیدن -
اَلْاِیْذَامُ - حج واجب کردن بر خویشتن وفی الحدیث واوذم العطلة یقال اوذمت الدلو اذا شددت فیها الوذم -
اَلْاِیْرَامُ - برماسیدن پستان شتر -
اَلْاِیْشَامُ - پدید آمدن نبات وبرق ونگریستن در چیزے -
اَلْاِیْضَامُ - گوشت را جای ساختن کہ بروی نہند ویعدی باللام وبنفسه فی الدیوان

اوضم اللحم ای جعلہ فی الوضم۔

الایلام۔ مہمانی عروسی کردن وہو فی الحدث

الایہام۔ بگمانی افگندن و فرو گذاشتن

آیتی از قرآن یا رکعتی از نماز وانچہ بدان ماند

الایسان۔ بیہوش گردانیدن نم چاہ۔

الایطان۔ وطن گرفتن۔

الایہان۔ سست کردن والنعت مع موہن

الایجاہ۔ خداوند جاہ کردن ویافتن۔

ومن الیائی

الایہات۔ گندہ شدن گوشت۔

الایسار۔ تونگر شدن

الایباس۔ خشک یافتن وخشک کردن

وایبست الارض یبس بقلہا۔

الایقاظ۔ بیدار کردن وگرد برانگیختن۔

ایدع الحج علی نفسہ ای اوجبہ ذلک

اذا تطیب لاحرامہ۔

الایفاع۔ مرد آسا شدن کودک ولغۃ فی یافع

الایناع۔ ہنگام رسیدن میوہ۔

الایتام۔ خداوند یتیم گشتن ویتیم گردانیدن

الایتان۔ نیکوسار زادن وہو ان یخرج

رجلا الولد قبل یدیہ فی الولادۃ۔

الایقان۔ بیگمان شدن۔

الایمان۔ بیمین شدن۔

الایقاہ۔ طاعت داشتن۔

ومن اللفیف المفروق

الایحاء۔ سودہ گردن سم ستور۔

الایحاء۔ وحی کردن و یعدی بالی

وباللام والہام کردن وپنہان سخن گفتن

واشارت کردن ونبشتن۔

الاوداء۔ ہلاک شدن۔

الایراء۔ بیرون آوردن آتش از آتش زنہ

الایساء۔ موی سترون

الایتاء۔ استخراج ما عند الفرس من السیر

بعجلن او کلاب۔

الایصاء۔ اندرز کردن یقال اوصیتہ

بشئ واوصیت الیہ اذا جعلتہ وصیک۔

الایعاء۔ اندر وعا کردن۔

الایفاء۔ وفا کردن وبربالا شدن [illegible]

الایکاء۔ سر مشک بستن [illegible]

فلان ای سکت ونکلیہا فسر انہ کان یوکی

بین الصفا والمروۃ ومعناہ انہ یملأ ما بینہما

کنایۃ عن السقار بعد الملا وعلی [illegible]

انہ لا یتکلم کانہ یوکی فمہ۔

الایلاء۔ نعمت دادن وسوگند [illegible]

الایناء۔ سست گردانیدن ستور

الاہاء۔ سست گردانیدن۔

ومن الیائے

اَلْاِیْدَاءُ - دستی کردن نزدیک کسے۔

ومن الاجوف

اَلْاِثَابَۃُ - پاداش دادن و بہ شدن از بیمار ی
اَلْاِجَابَۃُ وَالْجَابَۃُ - پاسخ دادن ویعدی بنفسہ وبعن والصحیح ان الجابۃ والطاعۃ والطاقۃ اسماء ولیست مصادر۔
اَلْاِذَابَۃُ - بگدازانیدن و غارت کردن۔
اَلْاِرَابَۃُ - بہ گمانے افگندن بلغۃ ہذیل واراب الرجل صار ذاریبۃ۔
اَلْاِشَابَۃُ - سپید کردن موی لیعدی بنفسہ وبالباء و خداوند فرزندان جوان گشتن۔
اَلْاِصَابَۃُ وَالْمُصَابُ وَالْمُصَابَۃُ - برسیدن یقال صابہ مرد الاصابۃ صواب گفتن و یافتن و خواستن و منہ رخار حیث اصاب رمی فاصاب القرطاس۔
اَلْاِطَابَۃُ - خوش کردن و خوشبوے گردانیدن و استنجا کردن۔
اَلْاِغَابَۃُ - غائب شدن شوہر یقال منہا امراۃ مغیبۃ بالہاء بخلاف المشہد۔
اَلْاِنَابَۃُ - بازگردانیدن بخداے عزوجل
اَلْاِہَابَۃُ - خوانیدن بہیمہ را ویعدی بالباء
اَلْاِبَاتَۃُ - شب بگذرانیدن۔

اَلْاِفَاتَۃُ - در گذرانیدن۔
اَلْاِقَاتَۃُ - قوت دادن والاقتدار علی الشی کالذی یعطی کل رجل قوتہ والمقیت الحافظ للشی والشاہد لہ۔
اَلْاِلَاثَۃُ - نقصان کردن و بازگردانیدن
اَلْاِمَاتَۃُ - بمیرانیدن امات فلان ذا ماتت لہ ابل و بنون و اماتت الناقۃ اذا مات ولدہا فہی ممیتۃ و ممیت وکذلک المرأۃ۔
اَلْاِبَاثَۃُ - چاہ پاک کردن۔
اَلْاِرَاثَۃُ - دیر کردن۔
اَلْاِغَاثَۃُ - فریاد رسانیدن و رسیدن۔
اَلْاِفَاجَۃُ - الاسراع والعدو۔
اَلْاِہَاجَۃُ - خشک کردن نبات خشک نبات یافتن زمین۔
اَلْاِبَاحَۃُ - مباح کردن والباب یدل علی سعۃ الشی وظہورہ۔
اَلْاِتَاحَۃُ - تقدیر کردن۔
اَجَاحَ اللّٰہُ مَالَہٗ بِالْجَائِحَۃِ ای اہلکہ وہی الشدۃ التی تحتاج المال سنۃ او فتنۃ۔
اَلْاِرَاحَۃُ - براسایانیدن یقال من ذا ارحت الدابۃ وارحتہ و براسودن و چہارپاے باماوای بردن بشبانگاہ و گندہ شدن گوشت

وبردن حق کسے بوی دادن واراح القوم دخلوا فی الریح ویقال اراحنی الصید اذا وجد ریح الانسے۔
اَلْاِزَاحَۃُ۔ دور کردن۔
اَلْاِشَاحَۃُ۔ جد کردن و حذر کردن وفسر الحدیث فاعرض واشاح بہا فان اخذتہ من الاول فمعناہ جدو انکمش علے الایصار باتقار النار وان اخذتہ من الثانی فمعناہ حذر النار کانہ ینظر الیہا۔
اَلْاِفَاحَۃُ۔ ریختن خون جوشانیدن دیگ
اَلْاِلَاحَۃُ۔ ترسیدن و حق کسے بردن و درفشیدن ستارہ وہلاک۔
اَلْاِدَاحَۃُ۔ ذلیل و خوار کردن اداخ العرب ای اذلہم
اَلْاِضَاخَۃُ۔ فانیوشیدن یعدی باللام۔
اَلْاِفَاخَۃُ۔ دمیدن و بیرون شدن افاخ الانسان اوالدابۃ اذا بال فخرجت منہ ریح لہا صوت ومنہ الحدیث کل بائلۃ یفیخ۔
اَلْاِنَاخَۃُ۔ فرو خوابانیدن شتر۔
اَلْاِبَادَۃُ۔ ہلاک کردن۔
اَلْاِجَادَۃُ۔ نیک کردن و نیک گفتن و نقد نیک فراکسی دادن و خداوند ستور نیک دو شیدن۔
اَلْاِحَادَۃُ۔ کرم در افتادن۔

اَلْاِخَادَۃُ۔ یاری دادن بر رساندن چہارپایے۔
اَلْاِرَادَۃُ۔ خواستن۔
اَلْاِسَادَۃُ۔ مہتر زادن و سیاہ زادن
اَلْاِشَادَۃُ۔ بلند کردن نام و عید ملی البا
اَلْاِعَادَۃُ۔ باز گردانیدن۔
اَلْاِفَادَۃُ۔ فائدہ دادن و فائدہ گرفتن
اَلْاِقَادَۃُ۔ قصاص کردن و اقدتک خیلا ای اعطیتک خیلا تقودہا۔
۸ اَلْاِعَاذَۃُ۔ باز داشتن و خواستن کسے را
اَلْاِلَاذَۃُ۔ شلہا۔
ا اَلْاِبَارَۃُ۔ ہلاک کردن۔
۹ اَلْاِتَارَۃُ۔ واگردانیدن یکبار پس از دیگر
اَلْاِثَارَۃُ۔ برانگیختن گردن و شوارانیدن زمین و میغ آوردن باد۔
اَلْاِجَارَۃُ۔ زینہار دادن و بچسپانیدن ازراہ۔
اَلْاِحَارَۃُ۔ جواب نہ دادن و افزونی کردن آسیا
۷ اَلْاِدَارَۃُ۔ گردانیدن و گرد گردن واُدیر بالرجل من دوار الراس۔
اَلْاِدَارَۃُ۔ بگدازانیدن مغز۔
اَلْاِزَارَۃُ۔ بر زیارت داشتن۔
اَلْاِشَارَۃُ۔ اشارت کردن بدست

ویعدی بالی واشار علیہ الراس ای انگیبن گفتن والی الاصمعی بہذا۔
الاصارۃ۔ گردانیدن وچسپانیدن ای الامالۃ۔
الاطارۃ۔ برانیدن فی الحدیث فاطرت الحلۃ بین نسائی اے قسمتہا بینہن۔
الاعارۃ۔ عاریت دادن و رمانیدن اسپ
الاغارۃ والمغار۔ غارت کردن۔
والاغارۃ۔ شتافتن و نیک تافتن ریسمان و بزمین غور دشدن و اباہ الاصمعی ناس یقولون اغار وانجد فاذا افردوہا قالوا غار کتنانی الطعام و مرانی فاذا افردوہا قالوا امرانی و زن کردن بر سر زن اے اغار من الغیرۃ۔
الاشارۃ۔ جنبانیدن و دوانیدن خر ن
الانارۃ۔ روشن کردن منہ الحدیث ثم انارہا سراتا بعد ای وضعہا و نورہا و روشن شدن و شگوفہ بیاوردن و جامہ را علم کردن یقال ہذا انرت و نیرت۔
الاجارۃ۔ روا داشتن و صلت دادن و آب دادن کسی را تا از کشت و چہار پای دہد واجرتہ حلقتہ و قطعتہ و اجزتہ انفذتہ ولجوت بہمہ اذا جعلتہ جائزا والاجازۃ ایضا ان تتم مصراع غیرک ان تکون القافیۃ طاء

والاخرے دالا و نحو ذلک۔
الافازۃ۔ پیروز کردن۔
الاساسۃ۔ شیشہ در افتادن و باشیش شدن گوسپند۔
الاکاسۃ۔ زیرک زادن۔
الاناسۃ۔ جنبانیدن۔
الاحاشۃ۔ صید برانگیختن۔
الاطاشۃ۔ چسپانیدن تیر از نشانہ۔
الاعاشۃ۔ زندہ داشتن۔
الافاصۃ۔ ہویدا گفتن و یعدی بالباء
الاواصۃ گردانیدن کسی را بر چیزے کہ از وی طلب ہمی کنی و منہ الحدیث وانک تلاص علے خلعہ اے تراد۔
الاغاضۃ۔ در باب آوردن اغاض القوم ای غاضت خیلہم الماء۔
الاراضۃ۔ با مرغزار شدن زمین و آب در وادی و حوض گرد آمدن و بایستادن آن فی الحدیث فشربوا حتی اراضوا ای ناموا علی الارض و البساط و قیل شربوا عللا بعد نہل ماخوذ من الروضۃ و قیل صبوا اللبن
الاعاضۃ۔ عوض دادن۔
الاغاضۃ۔ کم کردن آب۔
الافاضۃ۔ بسیار کردن و اشک ریختن

دیر کردن آوند و آب برتن ریختن و در حاجتے
خوض کردن ومنه اذ تفیضون فیه یا بنوبه
بازگردیدن ومنه فاذا افضتم من عرفات
و نشخوار برآوردن شتر و افاضل القداح
ضرب بها۔
الاناضة۔ بجای رسیدن خرما۔
الاحاطة۔ گرد چیزی در آمدن و بدانستن
و یعدیان بالباء۔
الاشاطة۔ ہلاک کردن و سوزانیدن و
فرا کشتن دادن یقال من ہذا اشاطه و اشاط
دمه و بدمه و فی الحدیث اشاط دم جزور
ای سفکه و فی حدیث آخر القسامة تشیطه
العقل و لا تشیط الدم ای تو خذ بها الدیة
ولا یوخذ القصاص فی الحدیث کان یلیط ای یلصق
الاماطة۔ دور کردن۔
الاغاظة۔ بخشم آوردن۔
الاباعة۔ بر بیع عرضه کردن۔
الاتاعة۔ قی کردن۔
الاجاعة۔ گرسنه داشتن۔
الاذاعة۔ آشکارا کردن و یعدی بالباء و بنفسه
الاراعة۔ افزونی کردن طعام و بسیار
شدن اشتر بچه۔
الاساعة۔ فرو گذاشتن چهارپاے

الاشاعة۔ آشکارا کردن۔
الایزاع۔ ایضا۔
و اساع علیکم السلام ای جعله ما حبا الکم و تابعا۔
الاضاعة۔ ضائع کردن و بسیار ضائع شدن
الاطاعة و الطاعة۔ فرمان بردن و الماضی
اطاع یطیع و بعض العرب یقول اسطاع
یسطیع بعضها و قد قالوا ایضا استاع یستیع
و الاطاعة فی النخل و الشجر ادراک ثمر او امکان
اجتنائها و فراخ شدن چراگاه۔
الاراغة۔ الطلب و الارادة۔
الازاغة۔ بگردانیدن۔
الاساغة۔ بگلو فرو بردن۔
الاجافة۔ در فراز کردن و جراحتی که در
جوف شود۔
الاخافة۔ ترسانیدن و بخیفت منا شدن
الاسافة۔ با شمشیر شدن و ہلاک شدن
مال کسے و بچه تباه۔
الاشافة۔ مطلع شدن بر چیزے
و فرود آمدن برو۔
الاصافة۔ در تابستان شدن و در پیری
فرزند آمدن و بچسپانیدن۔
الاضافة۔ مهمانی کردن و مضاف کردن
و ترسیدن و یعدی بمن و ملجا گردانیدن

واضفت الشئی الی الشئی ای الجئته۔
الاطافۃ۔ کسی فرود آمدن و گرد چیزے در آمدن
اعاف الرجل۔ اذا صارت
ابلہ تعاف الماء۔
اناف علی الشئ۔ اشرف وانافت الدراہم
علی المائۃ ای زادت۔
الاھافۃ۔ تشنہ شدن شتران مرد۔
الاذاقۃ۔ چشانیدن۔
الاراقۃ۔ ریختن مائع والماضی اراق
فیہ لغۃ اخری۔
ھراق الماء۔ بفتح الہاء ہراقۃ والشئی
مُھراق بالتحریک والہاء علی ہذہ اللغۃ بدل
من الہمزۃ ولغۃ اخری ایضا حکاہا الجوہری
اہرق الماء یہرق اہراقا علی وزن افعل یفعل
افعالا ولغۃ اخری ہراق یہریق اہراقۃ علی
وزن افعل یفعل فہو مہریق مفعل والشئی
مُہراق مُفعل والہاء علی ہذا القول زیدت
عوضا من ذہاب الحرکۃ من نفس العین لا من
ذہابہا اصلالان اصل اراق اروق او
اریق فکانہم لما نقلوا الحرکۃ من العین فحرکوا
بہا الفاء الساکنۃ وقلبوا العین الفا فلحق بالکلمۃ
ثلثۃ انواع من التغیر جعلوا ہذا الہاء عوضا من
الوہن الذی لحقہا وکذلک القول فی اسطاع فافہم

الاساقۃ۔ اشتر فاکسی دادن تا براند
واسقت الیہا الصداقۃ لغۃ فی سقت۔
الاضاقۃ۔ تنگ دست شدن۔
الاطاقۃ والطاقۃ۔ توانستن۔
الافاقۃ والفواق۔ واہوش آمدن
والافاقۃ۔ فوق تیر بزہ کمان نہادن
یقال افقت السہم وبالسہم فراگرد آمدن شیر
در پستان اشتر میان دو دوشیدن۔
الالاقۃ۔ نیکو وسیاہ کردن دوات دو چسبیدن
یقال ما یلیق درہما من جودہ ای ما یمسکہ ولا یلصق
الاحالۃ۔ اثر کردن۔
الالاکۃ۔ پیام فرستادن۔
الابالۃ۔ بر بول کردن داشتن۔
الاجالۃ۔ گردانیدن۔
الاحالۃ۔ حوالت کردن و بر پشت
ستور جستن و آب زدلہ ریختن و خداوند اشتران
ستاغ شدن و محال گفتن و یکسال بجائی مقام
کردن و سال بر چیزی گردیدن واحال
علیہ بالسوط یضربہ ای اقبل وفی الحدیث
من احال دخل الجنۃ ای اسلم یقال احال
الرجل ای تحول۔
الاخالۃ۔ امیدوار شدن میغ بباریدن
وامید بازیدن بودن در روی و فراست

چیزے بردن در کسی ومنہ اخال الشئی ای اشتبہ۔
الإِدالَۃُ۔ دولت دادن والغلبۃ ایضًا
الإِخالَۃُ۔ خوار کردن وقناع فروگذاشتن زن
الإِزالَۃُ۔ فاتر کردن۔
الإِسالَۃُ۔ روان کردن آب وانچہ بدان ماند
الإِشالَۃُ۔ برداشتن۔
الإِضالَۃُ۔ بسیار سدر شدن زمین
الإِطالَۃُ۔ دراز کردن وفرزند دراز زادن
الإِعالَۃُ۔ افزون کردن فرالکل وبسیار عیال شدن ودرویش شدن وحریص شدن
الإِغالَۃُ۔ فرزند را بر آبستنی شیر دادن واغال فلان ولدہ اذا غشی امہ وہی ترضعہ
الإِقالَۃُ۔ بیع را اقالت کردن وزلت عفو کردن
الإِمالَۃُ۔ چسپانیدن ومنہ الحدیث ملات میلات ای زائغات من طاعت اللہ ومیلات ای یعلمن غیرہن المیل عن طاعت اللہ وقیل ملات متبخترات فی مشیہن ومیلات یملن اکتافہن وقیل المائلات اللواتی یمشطن المشطۃ المیلاء وہی مشطۃ البغاء والممیلات اللواتی یمشطن غیرہن المشطۃ المیلاء وقیل کلاہما بمعنی کجا دمجد
الإِنالَۃُ۔ عطا دادن۔
الإِہالَۃُ۔ فرو ریختن۔
الإِدامَۃُ۔ دائم شدن ودائم داشتن

وجوشش دیگ باب نشاندن۔
الإِسامَۃُ۔ چرانیدن۔
الإِعامَۃُ۔ بے شیر بگذاشتن۔
الإِغامَۃُ۔ ابرناک شدن۔
الإِقامَۃُ والمُقامَۃُ والمُقامُ مقیم شدن والإِقامَۃُ۔ برپای کردن وراست کردن ودائم داشتن ومنہ یقیمون الصلوۃ واقامت کردن اما قولہ تعالیٰ اقام الصلوۃ فقال ابن جنی ہو مصدر کالاقامۃ وقال الفراء حذفت الہاء لاضافۃ الاسم الی الصلوۃ۔
الإِلامَۃُ۔ سزاوار ملامت شدن وملامت کردن
الإِنامَۃُ۔ بخوابانیدن ومنہ الی بیث فانیموہم اے اقتلوہم۔
الإِبانَۃُ۔ جدا کردن وہویدا کردن وہویدا شدن
الإِحانَۃُ۔ ہلاک کردن وآحنت بالمکان اقمت بہ
الإِدانَۃُ۔ وام دادن وادیرن اذا ان خسیس شد
الإِرانَۃُ۔ ہلاک شدن چہارپای قوم۔
الإِعانَۃُ۔ یاری کردن۔
الإِغانَۃُ۔ زاپوشیدن میغ آسمان را۔
الإِکانَۃُ۔ فروتر گردانیدن۔
الإِلانَۃُ۔ نرم کردن
الإِہانَۃُ۔ خوار کردن۔
الإِعاہَۃُ۔ مال کسی را آفت رسیدن من العاہۃ

اَلْاِمَاهَةُ - آب بر دن چاه و ذهاب شدن زمین و آب دادن کسی را و آهن را و آب در دوات کردن و اماه الفحل اذا القی ماءه فی رحم الانثی -

وما جاء علی الاصل

اَلْاِحْوَاجُ - نیاز مند کردن و گشتن -
اَلْاِهْوَاجُ - سبکسار یافتن کسے و ابله یافتن
اَلْاِرْوَاحُ - بگردیدن آب و گنده شدن گوشت و بوے بردن -
اَلْاِجْوَادُ - نیک کردن -
اَلْاِرْوَادُ والمرود مصدر ارود فی السیر اے رفق -
اَلْاِسْوَادُ - مهتر زادن و سیاه زادن -
اَلْاِحْوَاذُ - نیک براندن -
اَلْاِعْوَارُ - برهنه شدن جای از سوار چنانکه بروے رحم توان کرد و پدید توان کرد و پدید آمدن خللے در حصن چنانکه بدرو در توان شد و یکچشم کردن و الریبة ایضا و اعور لک الصید ای امکنک و فی الحدیث لما نزل تحت الشجرة انورت انارة الشجرة انما هی بحسن خضرتها -
اَلْاِعْوَازُ - درویش شدن و کردن -
اَلْاِحْوَاشُ - صید بر انگیختن بر صیاد تا بگیرد

اَلْاِخْوَاصُ - برگ بیاوردن خرما -
اَلْاِعْوَاصُ - کار بر خصم دشوار گرفتن و یعدے بالباء -
اَلْاِرْوَاضُ - با مرغزار شدن زمین -
اَلْاِشْوَاكُ - با خار بسیار شدن -
اَلْاِنْوَاكُ - احمق یافتن -
اَلْاِحْوَالُ - کژچشم کردن و سالی بر آمدن بر چیزے و یکسال جای مقام کردن -
اَلْاِخْوَالُ - خداوند خال بسیار و کریم گشتن و النعت مخول بفتح و یکسر
اَلْاِطْوَالُ - دراز کردن -
اَلْاِعْوَالُ - گریستن با واز و بانگ کردن کمان و حریص شدن و فی الحدیث واعولت ای ولدت اولادا و الاصل اعیلت ای صارت ذات عیال ای صبیان صغار -
اَلْاِقْوَالُ - قولے بکسے منسوب کردن
اَلْاِعْوَاهُ - الاعاهة -

ومن الیائی

اَلْاِطْيَابُ - چیزے پاک و حلال آوردن والماضی اطیب و اطاب مقلوب منه -
اَلْاِهْيَاجُ - مثل الاهاجة فی المعنی الثانی
اَلْاِكْيَاسُ - زیرک زادن -
اَرْیَفْنَا - ای صرنا الی الریف -

الاخیال - الاخالۃ فی السحاب و بمعنی التخیل فی الناقۃ -
الاضیال - الاضالۃ -
الاغیال - فرزند را بر آبستنی شیر دادن
الاغیام - الاغامۃ و اغیم القوم اصابہم غیم
الاحیان - ہنگام بجای ایستادن -
الازیان - آراستہ شدن -
الاعیان - بچشمہ رسیدن در کندن چاہ
الالیان - الالانۃ -

ومن الناقص

الاجباء - احتراز مصدق نہان کردن دروختن کشت پیش از آنکہ بجائی رسد و اصل الکلمۃ الھمزۃ -
الاخباء - فرو نشاندن آتش و خبا کردن وہو من و بر او صوف ولا یکون من شعر فہو علی عمودین او ثلثۃ و ما فوق ذلک فہو بیت
ادبی الرمث - اذا اشبہ ما یخرج من ورقہ الدبا روہو حینئذ یصلح ان یوکل -
الارباء - ربا دادن و افزون شدن وہذا یعدی بعلی -
الاشباء - گرامی کردن و وا انستن و دراز شدن درخت و خداوند فرزندان زیرک شدن -

الاصباء - دل بردن با کودک گشتن زن
الاغباء - باران اندک شدن آسمان
الاکباء - آتش زنہ چنان کردن کہ آتش بیرون نیاید از وے -
الانباء - چیزے از خویشتن فرا تر کردن
الاھباء - گرد بر انگیختن -
الاستاء - فرت دریافتن -
الاشتاء - در زمستان شدن -
الافتاء - فتیا کردن -
الاجثاء - بزانو در نشاندن -
الاعثاء - العثو -
الالثاء - مصدر الثت الشجرۃ وما حولہا اذا کانت یقطر منہا ما فیبلہ -
یقال ما اجلج لذلک الامر و احج بہ ای ما خلقہ و اخلق
الادجاء - تاریک شدن شب -
الارجاء - واپس افگندن و چاہ را کنارہ کردن و نزدیک آمدن زہ اشتر -
الازجاء - زاندن -
الاشجاء - اندوہگین کردن و در گلو گیر انیدن
الانجاء - بر ہانیدن و بر بالا افگندن و پوست از گوشت باز کردن و حدث کردن و برشتن میغ و شاخی از درخت بریدن و کسی را بران داشتن و فی الحدیث انجی منہ سلبا ای التقط

الاسخاء - خداوند سخا بسیار شدن
اَصحت السماء - انقشع عنها الغیم واصحینا
ای اصحت لنا السماء -
الاضحاء - در جاشتگاه شدن و جاشتگاه
کردن و گردیدن واضحی یفعل کذا کقولک ظل
الاقماء - تو ابل در دیگ کردن -
اَنحیت عنه بصری - عدلت وانحیت
علی حلقه السکین ای عرضت وانحی فی سیره
ای اعتمد علی الجانب الایسر -
الاسخاء - پرده وجز آن فرو گذاشتن
ومنه الحدیث لیس کل الناس مرخی علیه
سوئها علیه و نیک دویدن -
الاعطاء - دار و بینی کسی کردن و عطا دادن
الابداء - آشکارا کردن و حدث کردن وابدیت
فی منطقک ای جرت -
الاجداء - عطا دادن و عطایا فتن و ما یجدی
عنک هذا ای ما یغنی -
الارداء - هلاک کردن و افزون شدن
الاسداء - احسان کردن و یعدی
الی المفعول الثانی بالی و محل فرو گذاشتن
و فوت دریافتن و اسدی النخل اذا استرخت
قمع بسره -
الاصداء - آواز باز دادن کوه -

الاعداء - دوانیدن و یاری دادن
و گردانیدن بدان ماند و اکسی گذاشتن واعدت
عینی عن کذا ای صرفتها عنه ومنه ولا تعد
عینیک عنهم واعدیت فی منطقک ای جرت
الاکداء - بزمین سخت رسیدن و اندک
خیر شدن و وا زادن از چیزی و قوله تعالی
واعطی قلیلا واکدی ای قطع القلیل -
الاهداء - بزاد بر آمدن بیر -
الافداء - رسوا کردن و چرانیدن اشتر
میان علل ونهل و ترک کردن -
الاهداء - هدیه فرستادن و یعدی
باللام و بالی و قربانی بحرم فرستادن -
الابذاء - فحش گفتن -
الاجذاء - سنگ فراشتن و هو فی الحدیث
واجذی اذا ثبت قائما واذا حمل الفصیل
فی سنامه شحما -
الاحذاء - نعلین کردن و عطا دادن -
الارذاء - لاغر کردن ستور چنانکه از رفتن باز ماند
والمرذی المنبوذ وقد ارذیته ای نبذته تقال
ارذیت واشذیت من الشذی هو ذباب
الاقذاء - خاشه در چشم افگندن -
الامذاء - مذی افگندن و اسپ در
گیا هزاره فراگذاشتن -

اَلْاِبْرَاءُ۔ پسدہ در بینی اشتر کردن۔
اَلْاِثْرَاءُ۔ توانگر شدن و تر کردن باران
خاک را و اثرت الارض کثر ترابها۔
اَلْاِجْرَاءُ و الجری۔ راندن و الاجراء
با بچہ شدن سباع۔
اَلْاِحْرَاءُ۔ کاستہ گردانیدن و ما احراہ
ای ما احجاہ و احرِ بہ اے اجح بہ۔
اَلْاِدْرَاءُ۔ آگاہ کردن۔
اَلْاِذْرَاءُ۔ بیفگندن و اشک ریختن و دمیدن
اَلْاِزْرَاءُ۔ خوار داشتن و یعدی بالباء۔
اَلْاِسْرَاءُ۔ بشب رفتن و ہذہ لغۃ اہل الحجاز
یقال سراہ و اسری بہ مثل اخذ الخطام و الخطام
وانما قال اسری بعبدہ لیلا و انکان السرے
لا یکون الا باللیل للتاکید کقولہم سرت امس
نہارا و البارحۃ لیلا۔
اَلْاِشْرَاءُ۔ پر کردن۔
اَلْاِضْرَاءُ۔ براغالیدن و خوگر کردن کسی را
اَلْاِطْرَاءُ۔ ستودن و ستر انگبین۔
اَلْاِعْرَاءُ۔ برہنہ کردن و عریہ دادن
وہی النخلۃ یعریہا صاحبہا رجلا محتاجا
فیجعل لہ ثمرہا عامہا فیعروہا ای یاتیہا وہی فعیلۃ
بمعنی مفعولۃ و ادخلت الہاء فیہا لانہا
افردت فصارت فی عداد الاسماء کالنطیحۃ و الاکیلۃ
ولو جیت بہا مع النخلۃ قلت نخلۃ عری و قال عروۃ
اذا اتیتہ تطلب معروفہ فاعرانی لما یقال طلب
الی فاطلبتہ و سألنی فاسألتہ و قیل لما اعرے
من جملۃ المزابنۃ فرفع عنہ حکمہا فعرے
عن التحریم بجہۃ التحلیل عن الخطابی و اعراہ
صدیقہ اذا تباعد منہ و لم ینصرہ و فی الحدیث
کرہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان یعرے
معناہ کرہ ان تصیر دورہم عراء ای فضاء
اَلْاِغْرَاءُ۔ براغالیدن۔
اَلْاِفْرَاءُ۔ بریدن ادیم بروجہ افساد
و شگافتن و افری الاوداج قطعہا۔
اَلْاِقْرَاءُ۔ دائم داشتن جل بر پشت ستور
اَلْاِکْرَاءُ۔ بکرا فرادادن و تاخیر کردن
و افزودن شدن و کاستن و اکرینا الحدیث
اللیلۃ اے اطلناہ۔
اَلْاِمْرَاءُ۔ فرو گذاشتن اشتر شیر را و فی
الحدیث امر الدم ای استخرجہ و سیلہ
اَلْاِبْزَاءُ۔ غلبہ کردن و قہر کردن و یعدی
بالباء و کونستہ بیفراشتن۔
اَلْاِجْزَاءُ۔ بے نیاز کردن۔
الاخزاء دور کردن و خوار کردن و رسوا کردن
و ہلاک کردن و معانی ہذہ الکلمۃ یقرب
بعضہا من بعض و منہ الحدیث و لا تخزوا

الحواری لا تجعلوهن مستحیین من فعلکم
الإزناء ـ پناه باکسی دادن ـ
الإنزاء ـ برگشتنی داشتن ـ
الإحساء ـ بیاشامیدن ـ
الإرساء والمرسی ـ برجای بداشتن
الإغساء ـ الادبار ـ
الإقساء ـ سخت دل کردن ـ
الإمساء والممسی ـ نقیض الاصباح
وامسی فلان عالما ای صار ـ
الإنساء ـ فراموش گردانیدن ـ
الإخشاء ـ ترسانیدن ـ
الإرشاء ـ دلو را رسن ساختن و شیر دادن
شتر بچه را وارشی الحنظل اذا امتدت اغصانه
شبه بالارشیة ـ
الإغشاء ـ شب کور کردن ـ
الإغشاء ـ بر پوشانیدن و کور کردن و بیاوردن
الإفشاء ـ آشکارا کردن ـ
الإمشاء ـ فرا رفتن و آوردن و خداوند چهارپای
بسیار گشتن و شدن و براندن دارو شکم را ـ
الإحصاء ـ دانستن و شمردن بر سبیل
استقصاء و توانستن ـ
الإشصاء ـ چشم پهن باز کردن ـ
الاعصاء ـ برآمدن چوب انگور و بار بنیاوردن و اعصی الکرام اذا اخرج عیدانه

الإفصاء ـ بگذاشتن گرما و باز ایستادن باران
الإقصاء ـ دور کردن و نزل الناس نزلا لا یقصیه
البصر ای لا یبلغ اقصاه ـ
الإنصاء ـ بسیار گندمه شدن زمین
الإرضاء ـ خشنود کردن ـ
الإغضاء ـ تاریک شدن شب والنعت
غاض و مغض و پلکهای چشم بیکدیگر نزدیک آوردن
الإفضاء ـ بصحرا شدن و فارسیدن و یعدی
بالی وافضی الرجل الی المرأة ای باشرها و جامعها
فافضیها اذا جعل مسلکیها واحدا وافضی
بیده الی الارض اذا مسها ببطن راحتیه فی
سجوده وافضیت الی فلان بسری فی الترکیب
یدل علی اتساع فی الشیء ـ
الإمضاء ـ بگذرانیدن ـ
الإنضاء ـ کهنه کردن جامه و لاغر کردن
اشتر و دادن آن ـ
الإخطاء ـ بر ناکام زدن داشتن ـ
ارطت الارض ـ اذا اخرجت الارطی ـ
الإعطاء والعطاء ـ دادن والاعطار
منقاد شدن چهارپای ـ
الإقطاء ـ بدادن بلغت اهل الیمن ـ
الإحظاء ـ فضل نهادن ـ
الإدعاء ـ گوش داشتن و بخشودن و یعدی

یعلے ورویانیدن گیاه وارعیته کلا اذا جعلت له مرعا۔

الاشعاءُ۔ اشعال الغارة۔

الاقعاءُ۔ بر بن نشستن سگ وقد جاء النهی عن الاقعاء فی الصلوة وهو ان یضع الیتیه علی عقبیه بین السجدتین هذا تفسیر الفقها فانا اهل اللغة فعندهم ان یلصق الرجل الیتیه بالارض وینصب ساقیه ویتساند الی ظهره ومنه الحدیث انه علیه السلام اکل مقعیا۔

الامعاءُ۔ پخته شدن خرما۔

الابغاءُ۔ برجستن یاری دادن وجویان چیزی گردانیدن کسی را وباغی کردن مال کسی را

الاثغاءُ۔ گوسپند دادن۔

الارغاءُ۔ به بانگ آوردن اشتر ودادن شتر

الاصغاءُ۔ گوش فا داشتن وبچسپانیدن واصغی حظه ای نقصه۔

الاطغاءُ۔ طاغی کردن۔

الاغفاءُ۔ بیرون آمدن شگوفه حنا وگرد آلوده وتباه شدن خرما۔

الالغاءُ۔ باطل کردن من اللغو۔

الاثفاءُ۔ دیگ پایه کردن دیگ را۔

الاجفاءُ۔ زینی مانند آن از پشت چارپای بر داشتن واجفیت الماشیة اذا اتعبتها

ولم تدعها تاکل۔

الاحفاءُ۔ ساده کردن بروت وسوده گردانیدن پای خداوند ستور سوده پای شدن والحاح کردن درسوال وبرهنه پای گردانیدن

الاخفاءُ۔ پنهان کردن هذا هو الفصیح وآشکارا کردن۔

الادفاءُ۔ تمام کردن خسته۔

الازفاءُ۔ نزدیک آوردن کشتی بکناره دریا

الاسفاءُ۔ پاداش شدن کشت۔

الاشفاءُ۔ مطلع شدن بر چیزی وبعدی یعلے وبکناره چیزی رسیدن وچیزی شفا گردانیدن کسی را وچیزی دادن تا بدان شفا گیرد

الاصفاءُ۔ برگزیدن وویژه کردن دوستی وجمله چیزی بازستدن وخالی شدن مرد از ادب ومال شاعر از شعر وماکیان از بیضه

الاطفاءُ۔ لغة قلیلة فی الاطفار۔

الاعفاءُ۔ بسیار کردن موی وجزا آن عافیت دادن ویقال اعفنی من الخروج معک ای دعنی

الاغفاءُ۔ خفتن۔

الاقفاءُ۔ طعام بهین فرا مهمان ادن وار بے فرا کردن۔

الالفاءُ۔ یافتن۔

الابقاءُ۔ باقی داشتن وبخشودن۔

الاسقاء۔ کسی را آب دادن برای چهارپای یا برای زمین و زیادرسیدن وعیب وغیبت کردن وباران خواستن و فرستادن آن و استقی اهابک ای اجعلہ سقاء و فی الحدیث استقی شبکۃ ای اقطعنہا واجعلہا الی سقیا۔

الاشقاء۔ بدبخت کردن۔

الاعقاء۔ سخت تلخ شدن واز دهن بیفگندن از تلخی۔

الالقاء۔ بیفگندن یقال القہ من یدک والق بہ من یدک والقیت الیہ المودۃ بالمودۃ والقیت علیہ القیۃ کقولک القیت علیہ احجیۃ کل ذلک یقال۔

الانقاء۔ پاک کردن و مغزدار گشتن۔

الابکاء۔ بگریانیدن۔

الاحکاء۔ استوار گردانیدن۔

الاذکاء۔ تیز گردانیدن آتش و چراغ و دیدبان فرستادن۔

الازکاء۔ پناه باکسی دادن و گناه بر کسی نهادن

الازکاء۔ بالانیدن کشت۔

الاشکاء۔ بگله آوردن و گله زائل کردن

الابلاء۔ کهنه گردانیدن و نعمت دادن و آزمودن کفایت فرانمودن و دل کسے خوش کردن و بسوگند و شتر بر سر گور بستن تا بمیرد و هذا من فعل الجاهلیۃ۔ و ابلیت فلانا عذرا۔ ای اعلمتہ و بینتہ فیما بینی و بینہ فلا الوم علی بعدہ۔

الاتلاء۔ با بچه گشتن اشتر و از پیش بشدن و حوالہ کردن و عهد دادن کسی را و اتلیت حقی عندہ اذا ابقیت منہ بقیۃ۔

الاجلاء۔ از خانمان بیرون کردن و بیرون کردن و بیرون شدن و واشدن از گشته۔

الاحلاء۔ شیرین کردن و شیرین یافتن و یقال ما امر و ما احلی ای لم یقل شیئا۔

الاخلاء۔ خالی کردن و خالی شدن و خالی یافتن و با گیاه بسیار شدن زمین و فی الحدیث اخل و جهک ای استر و انسان او لشی ویقال اخل امرک و اخل بامرک ای تفرد بہ و تفرغ لہ

الادلاء۔ فرو گذاشتن دلو و حجت آوردن و هو یدلی برحمۃ ای یمت بها و ادلی بمالہ الی الحاکم دفعہ الیہ و منہ و تدلوا بها الی الحکام۔

الاسلاء۔ اندوه وابردن۔

الاشلاء۔ خواندن بهیمہ۔

الاصلاء۔ در آتش افگندن و در آتش آوردن و اصلی الفرس اذا استرخی صلواہا و ذلک اذا اقرب نتاجہا۔

الاطلاء۔ چسپیدن کردن از مرگ و جز آن

ومنه الحديث ما اطلى نبي قط اي مال الى هواه
الاعلاء - بلند کردن وبجانب آمدن واعل
عنی وعن الوسادة اي تنح -
الاغلاء - گران بها کردن وگران بها
خریدن وگران بها یافتن وجوشانیدن
افلى القوم اي صاروا الى الفلاة -
الاملاء - املا کردن ومهلت دادن
وقيل سن اشتر فراخ کردن ويعدى باللام
الاحماء - گرم کردن وحمایتی گرفتن وخشم آورد
الادماء - خون آلوده کردن -
الارماء - افزون شدن وبیفگندن وربا دادن
الاسماء - نام کردن ناحیت سماوه گرفتن -
الاصماء - بخشم دیدار صید را کشتن وهو
في الحديث واصمى الفرس على لجامه اي
عض عليه ومضى -
الاعماء - کور کردن -
الاغماء - بیهوش شدن وپوشیده شدن
خبر بر کسی الماضي منها اغمي ويعدى بعلى
الانماء - کشتن صید نه بچشم دیدار وهو في
الحديث وافزون کردن -
ابنيت فلانا اي جعلته يبني بناء وفي المثل
المعزى تبهي ولا تبني اي لا تجعل منها الابنية
الاثناء - ستا کردن وبیفگندن ثنیه -

الاخباء - بواز کردن آمدن میوه وبسیار
نبات شدن زمین -
الاحناء - مهربانی کردن -
الاخناء - فحش گفتن ويعدى بعلى واخنى
عليه الدهر اي اتى عليه واهلكه واخنى عليه اي
افسد وفي الحديث لايخني بابنه اي ليسلمه ويحقره
الادناء - نزدیک کردن ونزدیک آمدن ناقه اشتر
الارناء - بر پیوسته نگریستن داشتن -
الاسناء - بلند وبزرگوار کردن -
الاضناء - گران کردن بیمار کسی را ويقال
هذه حية لاتطني اي لا يعيش صاحبها القتل
ساعتها واصله الهمزة -
الاعناء - برپانیدن وفروتن گردانیدن
الاغناء - توانگر کردن وبی نیاز گردانیدن
ومنه شان يغنيه اي يكفيه عن زيادة عليه من
الاهتمام لغيره وقيل تشغله عن الاقرباء وبی نیازی
کردن وداشتن کسی را ومنه الحديث اغنها
عني اي كفها واتركها واعرض عنها ماخوذ من
الاستغناء لان كل من استغنى عن شيء تركه
الافناء - نیست گردانیدن -
الاقناء - سرمایه دادن وخشنود کردن -
الامناء - منی افگندن وبمنا آمدن -
الاهناء - آسوده گردانیدن وبدیدن

وفارغ گردانیدن آوند۔
اَلْاِجْهَاءُ۔ بی ستر شدن خیمه و اجهت السماء
ای انقشع عنها الغیم و اجهینا اذا اجهت لنا السماء
اَلْاِدْهَاءُ۔ دائم گردانیدن و آرامانیدن۔
اَلْاِزْهَاءُ۔ سرخ و زرد شدن غوره خرما
اَلْاِقْهَاءُ۔ اندک خورش شدن۔
اَلْاِلْهَاءُ۔ مشغول کردن و گندم و جز آن در
دهن آسیا افگندن۔
اَلْاِمْهَاءُ۔ آب دادن آهن و تیز کردن آن
و آب بردن چاه و بسیار آب و تنک کردن
شیر و امهیت الفرس اذا اجریته و احمیته
اَلْاِنْهَاءُ۔ برسانیدن خبر و شیر تنک کردن
و فی الحدیث ثم انهه معناه انته یقال
انهی الرجل اذا انتهی فاذا امرت قلت انهه

ومن اللفیف المقرون

اَلْاِتْوَاءُ۔ هلاک کردن۔
اَلْاِثْوَاءُ۔ مقیم کردن و شدن و یعدی
الی المفعول الثانی بحرف الجر ثم یتسع فیحذف
اَلْاِخْوَاءُ۔ الخی۔
اَلْاِدْوَاءُ۔ بیمار کردن۔
اَلْاِذْوَاءُ۔ پژمرانیدن۔
اَلْاِرْوَاءُ۔ سیراب کردن و بر روایت
کردن شعر داشتن

اَلْاِسْوَاءُ۔ بیفگندن و دست بداشتن
و یقال کیف اصبحتم فیقال مسئون صالحون
ای ولدانا و مواشینا سویة صالحة۔
اَلْاِشْوَاءُ۔ بر مقتل نازدن و بریان دادن
و باقی گذاشتن ازان۔
اَلْاِضْوَاءُ۔ ضعیف گردانیدن و فرزند
ضعیف زادن و با ماوی بردن۔
اَلْاِغْوَاءُ۔ بی راه کردن و نومید کردن۔
اَلْاِقْوَاءُ۔ خالی شدن سرای و بیابان
رسیدن و بیابان فرود آمدن و برسیدن
زاد و خداوند ستور قوی شدن و هو فی الشعر ان
یختلف حرکات الروی بالرفع والنصب
والجر و قیل نقصان حرف من عروض البیت
اَلْاِلْوَاءُ۔ پیچانیدن سر و دنبال جنبانیدن
و بردن چیزی و یعدی بالباء و اشارت
کردن و پژمردن و پژمرانیدن و بکرانه ریگ رسیدن
اَلْاِنْوَاءُ۔ خسته بیفگندن۔
اَلْاِهْوَاءُ۔ آهنگ کردن و یعدی باللام
و انداختن و یعدی بالی یقال اهوی الیه بکذا
و اهویت بالشیء اذا اومات به۔

ومن الیائی

اَلْاِحْیَاءُ۔ زنده کردن و در فراخ نعمت
باران شدن و حال چارپای قوی نیکو شدن

واحييت الناقة اذا حي ولدها فهي محيي ومحيية لايكاد يموت لها ولد واحييت الارض وجدتها حيتة النبات۔

ومن المهموز الفاء

الايذاب۔ [illegible] خواندن۔
الايراب۔ والكشادن بپيروزي يافتن۔
الايداث۔ نقصان كردن۔
الايناث۔ ماده زادن۔
الايجاد۔ قوي كردن۔
الايساد۔ براغاليدن۔
الايصاد۔ دردربستن۔
الايكاد۔ استواركردن۔
الايثار۔ برگزيدن۔
الايجار۔ مزدادن وبكرا فرادادن ودست درجاي فگندن بكثري۔
الايزار۔ الموازرة۔
الايمار۔ بسيار گردانيدن۔
الايناس۔ شاد كردن ديدن وآواز شنيدن وآنست منه رشدا اي علمته والباب يدل على ظهور الشيء وكل شيء خالف طريقة التوحش
الايراض۔ سزكوم گردانيدن والنعت رو مارض
الايناض۔ نيم پخته ونيم بريان كردن۔
الايساف۔ اندوهگين كردن وبخشم آوردن

الايكاف۔ خر بالان كردن وجزا وخرا وجزآن رايالان ساختن۔
الايلاف۔ الف دادن والف گرفتن وهزار شدن وهزار گردانيدن الترکيب يدل على انضمام الشيء الى الشيء۔
الايناف۔ بيني زدن انفه اي جعله يشتكي انفه وانفت الابل اذا تتبعت بها المرعي الذي لم يرع
الايراق۔ بيدار كردن۔
الايناق۔ خوش آمدن۔
الايزال۔ سخت سال شدن وفي الحديث هوزل الله نيبه لازل [illegible]
الايصال۔ در شبانگاه شدن
الايكال۔ بخورانيدن وسخن چيني كردن واكلتك فلانا اذا امكنته منه واكلتني مالم آكل اي ادعيته علي حملك الله في الجنة اي زوجك فيها وادخلكها۔
الايثام۔ در بزه افگندن۔
الايلام۔ الفت افگندن۔
الايلام۔ درد مند كردن۔
الايذان۔ بياگاهانيدن۔
الايمان۔ بگرويدن ويعدي بالباء وايمن گردانيدن ويعدي بنفسه ودراست گوي داشتن ويعدي باللام۔

ومن الاجوف

اَلْاِیْآدُ - نیرومند گردانیدن و منہ قراۃ ابن محیصن ایدناہ بروح القدس و وزنہ افعلناہ لاغیر

ومن الناقص المہموز الفاء

اَلْاِیبَاءُ - کسی را بر باز داشتن و بحر لا یوبی و بلاد لا یوبی ای لا ینقطعان من کثرتہما -

اَلْاِیتَاءُ - بیاوردن و منہ آتنا غدانا معناہ آتنا بغدائنا و دادن -

اَلْاِیدَاءُ - یاری دادن و ساختن چیزی را و یعدی باللام و تمام سلاح شدن -

اَلْاِیذَاءُ - آزار دادن کسے را -

اَلْاِیرَاءُ - بر یک آخر ستور را باہم آوردن و علف دادن ایشان را -

اَلْاِیزَاءُ - التازیۃ و المحاذاۃ -

اَلْاِیلَاءُ - سوگند خوردن -

اَلْاِینَاءُ - تاخیر کردن -

ومن المہموز العین

اَلْاِذْآبُ - برنجانیدن -

اَلْاِرْآبُ - ترسیدن -

اَلْاِضْآبُ - بسیار شدن شکِ موی

اَلْاِسْآدُ - شبا روز سے بر رفتن -

اَلْاِضْنَادُ - کام رسانیدن النعت مضود

اَلْاِرْتَامُ - تیز نگریستن -

اَلْاِزْآمُ - بر یکدیگر آغالیدن -

اَلْاِسْآرُ - خوردہ باز گذاشتن و النعت سائر و قیاسہ مُسْئِرٌ -

اَلْاِشْآزُ - بے آرام کردن -

اَلْاِنْآسُ - داہیہ آوردن -

اَلْاِثْآقُ - پر کردن

اَلْاِمْآقُ - الدخول فی المائقۃ وہی الانفۃ والحدۃ والجراۃ وہو فی الحدیث -

اَلْاِسْآلُ - حاجت وا کردن

اَلْاِتْآمُ - دو بچہ بیک شکم زادن و ہر دو مجری یکے کردن -

اَلْاِذْآمُ - الاکراہ علی الشئی -

اَلْاِرْآمُ - مہربان گردانیدن و دارو کردن جراحت تا فراہم آید و بہ شود -

اَلْاِزْآمُ - الاسئام بستوہ آوردن -

اَلْاِشْآمُ - بشام شدن -

اَلْاِفْآمُ - فراخ کردن و یقال للبعیر اذا استلاء شحماً قد افئم حارکہ -

اَلْاِوْآمُ - کاری کردن کہ مردمان لئیم خوانند وی را

اَلْاِضْآنُ - بسیار گوسپند میشینہ شدن -

ومن المعتل المہموز العین

اَلْاِیْآبُ - بخشم آوردن اذا ابتہ ای فعلت فعلا یستحیا منہ و اوابتہ رددتہ عن حاجتہ

اَوْآلَ المکانُ - اذا اجتمعت فیہ -

اِلْوَالَةٌ۔ دہی ابعار الابل والغنم وابو لہا۔

ومن الیائی

اَلْاِیَاسُ۔ نومید کردن والماضی آیاس یُیَس

ومن الناقص المهموز العین

اَلْاِثْاَاءُ۔ تباہ کردن۔

اَلْاِرْآءُ والْاِرَاءَةُ والْاِرَایَةُ۔ نمودن یقال ریتہ الشیٔ واصلہ اراتیہ والْاِرْآءُ پستان گوسپند بزرگ شدن۔

اَلْاِمْآءُ۔ صد کردن وصد شدن۔

اَلْاِنْآءُ۔ دور کردن۔

ومن المهموز اللام

الاجبات اجبات الارض کثر کما تہا۔

اَلْاِصْبَاءُ۔ برآمدن ثریا و دندان۔

اَلْاِضْبَاءُ۔ خاموش بودن بر چیزے وکینہ در دل گرفتن۔

اَلْاِلْبَاءُ۔ خداوند فلہ بسیار گشتن وفلہ دادن گوسپند و بچہ را۔

اَلْاِنْبَاءُ۔ خبر دادن۔

اَلْاِحْتَاءُ۔ تافتن ریشہ ما انفتات اذکرہ ای ما زلت اذکرہ ولا تیکلم بہ لا مع الجحد۔

اَلْاِفْثَاءُ۔ ماندہ شدن وسست شدن گرما۔

اَلْاِقْثَاءُ۔ بسیار خیار گشتن۔

اَلْاِرْجَاءُ۔ باپیر افگندن ونزدیک آمدن زہ اشتر

اَلْاِلْجَاءُ۔ ستم بر کاری داشتن ویعدی الی المفعول الثانی بالی والجات امری الی اللہ ای اسندتہٗ۔

اَلْاِهْجَاءُ۔ گرسنگی بنشاندن۔

اَلْاِبْدَاءُ۔ ابتدا کردن ونو آفریدن والیاب یدل علی افتتاح الشیٔ۔

اَلْاِرْدَاءُ۔ یاری دادن وتباہ کردن۔

اَلْاِهْدَاءُ۔ بیار ماندن۔

اَلْاِخْذَاءُ۔ رام کردن وخوار کردن۔

اَلْاِبْرَاءُ۔ بیزار کردن وبہ کردن از بیماری

اَذْرَأَتِ النَّاقَةُ۔ بضرعہا فہی مذری اذا انزلت اللبن وارخت ضرعہا عند النتاج

اَلْاِذْرَاءُ۔ مولع بکردن

اَسْرَاءَةُ الحمارة اذا حان لہا ان تلقی بیضہا

اَلْاِقْرَاءُ۔ بمیاز شدن زن و پاک شدن ونزدیک آمدن وکل ذلک من القاری وہو الوقت تقول منہ اقرأت الریح اذا دخلت فی وقتہا وبقران گوش فرا داشتن وخوانندہ کردن ومنہ سنقرئک وسلام فرستادن والتریب یدل علی الجمع۔

اَلْاِمْرَاءُ۔ بگوارانیدن طعام۔

اَلْاِهْرَاءُ۔ نیک پختن گوشت تا از ہم بریزد وکشتن سرما کسی را وبختگی کارے کردن۔

الاجزاءُ - پسند بودن وکار در اداستہ کردن وکفایت کردن وخترزادن قال الازہری لاادری ما صحۃ ہذا واجزات الابل فجزأت ای اکتفت بالبقل عن الماء -

الابساءُ - انس دادن -

الانساءُ - زمان دادن وتاخیر کردن وقولہم انسات سربتی ابعدت مذہبی -

الاکشاءُ - خشک کردن بریانی -

الانشاءُ - آفریدن وابتدا کردن شعر گفتن وپدید آوردن میغ وبپا لانیدن کسی ومنہ اومن ینشؤا فی الحلیۃ واما قولہ ولہ الجواری المنشأت فقیل ہی السفن التی رفع قلعہا واذا لم یرفع قلعہا فلیست بمنشأت وقیل التی انشئ اجراؤہا وانشئ عملہا وصنعہا وقری بالکسر علے ان الفعل نسب الیہا علی الاتساع کقولہم مات زید فکان المعنی المنشأت السیر فحذف المفعول للعلم بہ -

الاصناءُ - سیراب کردن -

الاقضاءُ - طعام دادن -

الابطاءُ - درنگی شدن وخداوند ستور دیر رو شدن -

الاخطاءُ والخطاءُ - کالعطاء خطا کردن وفا گذاشتن از کسی کہ قصد وی دارد وربما جاء اخطار بمعنی خطی ای اثم ومنہ قولہ اواخطانا عن ابی علے الفارسی وبعض العرب یقول اخطیت -

الاشطاءُ - تترہ بیاوردن -

الاجفاءُ - کف انداختن دیگ وسیل -

الادفاءُ - بتسفانیدن -

الازفاءُ - بپاد باکسی دادن وبعید بالی ونزدیک آمدن کشتی بکنارہ دریا -

الاطفاءُ - فروکشتن آتش وچراغ -

الاکفاءُ - فی القوم اذا ارادوا وجہا فصرفتہم الی غیرہ وفی الابل اذا جعلت البانہا واوبارہا لاحد ویقال ان تجعلہا نصفین تنتج کل عام نصفہا وتدع نصفہا وفی البیت ان یخاط حاشیتا الثوب ثم یخل بہا مؤخر الخباء وفی الشعر اذا خالف الشاعر بین نفس کردن کقافیۃ مرفوعۃ مع مخفوضۃ ونگونسار کردن اوانی وگفتہ اند چسپانیدن وی ومن ہذا قیل اکفات القوس اذا املت راسہا وقت الرمی

الارقاءُ - باز ایستادن خون واشک طعنہ حتی آنکارہ ای اقعاد علی ہیئۃ المتکی وہذا علے التوہم لان التاء وحا و -

الاحکاءُ - استوار گردانیدن -

الاکلاءُ - گیاہ گرفتن زمین وگیاہ خوردن

وسلف دادن در طعام۔
اِلْاِمْلاءُ۔ زکام رسانیدن و النعت مملوءٌ
کمان در کشیدن۔
اِلْاِحماءُ۔ لوش در چاه کردن۔
اِلْاِظماءُ۔ تشنه گردانیدن۔
اِلْاِقماءُ۔ خوار کردن و اقمار القوم اذا سمنت ابلهم وکثرت مع ذلک و اقمار فی الشئی ای اعجبنی۔
اِلْاِکماءُ۔ بسیار سماروغ گشتن زمین
الماءَ نابَّهٗ اشتمل علیه والمار اللص علی الشئی فذهب۔
اِلْاِزناءُ۔ مضطر گردانیدن۔
اِلْاِضناءُ۔ بسیار کودک و گوسپند شدن۔
اِلْاِهناءُ۔ نپخته ناکردن گوشت۔

ومن المعتل المهموز اللام

اِلْاِیطاءُ۔ بر سپردن چیزی داشتن و منه الحدیث فاوطاهم رعار الابل غلبة اے غلبوهم وقهروهم بالحجة وقوافی اعادت کردن
اِلْاِیکاءُ۔ متکا ساختن کسے را و متعد
اِلْاِیماءُ۔ اشارت کردن۔

ومن الاجوف المهموز اللام

اِلْاِباءَةُ۔ قصاص کردن و باماوی بردن و فی ارض کذا فلاة تبی فی فلاة اے تذهب۔

(۱) اِلْاِتاءَةُ۔ تیر انداختن بکسی۔
(۲) اِلْاِجاءَةُ۔ بیاوردن و ملجا گردانیدن
(۳) اِلْاِداءَةُ۔ دردمند شدن و دردمند گردانیدن۔
(۴) اِلْاِساءَةُ۔ بدی کردن و گمان بد بردن بکسی یقال اسات به الظن۔
(۵) اِلْاِشاءَةُ۔ ملجا گردانیدن۔
(۶) اِلْاِضاءَةُ۔ روشن شدن و روشن کردن
(۷) اِلْاِفاءَةُ مال کسی غنیمت کردن و منه الاثر لا الیلین مفاء علی مفی المفار الذی فتحت کورته فصارت فیئًا کانه قال لا الیلین احد من اهل السواد علی الصحابة الذین افتتحوا السواد عنوة فصار السواد لهم فیئًا اذا تابنه و باگردنید
(۸) اِلْاِقاءَةُ۔ بقی آوردن۔
(۹) اِلْاِناءَةُ۔ گرانبار گردانیدن و نپخته ناکردن گوشت

ومن اللفیف المقرون

(۱) اِلْاِیواءُ۔ باماوی بردن۔

باب التفعیل

(۱) اَلتَّتْرِیبُ۔ خاک آلوده کردن۔
(۲) اَلتَّرْتِیبُ۔ سرزنش کردن و نکوهیدن
اَلتَّثْقِیبُ۔ سوراخ کردن و آتش فروختن
(۳) و آمیختن سپیدی با محاسن و تقب عود العرفج اذا مطر فلان۔
اَلتَّثْلِیثُ۔ شکسته شدن دندان اشتر از پیری

وریخته شدن موے دنبال وے۔
اَلتَّجْرِیْبُ وَالتَّجْرِبَةُ۔ آزمودن۔
اَلتَّجْلِیْبُ۔ گرد کردن وبانگ کردن۔
اَلتَّجْنِیْبُ۔ دور کردن ندا وندا انتشار اندک شدن۔
اَلتَّحْرِیْبُ۔ خشم آوردن وتیز کردن سنان۔
اَلتَّحْزِیْبُ۔ گروه گروه کردن۔
اَلتَّحْسِیْبُ۔ ببالش نشاندن ومنه الحدیث ادسدوا الخیه تحسیبا ای بالکرده وچیزی بالش کردن کسی وشمردن عطا دادن که تا خشنود گردد۔
اَلتَّحْصِیْبُ۔ سنگ ریزه افگندن بسنگ ریزه انداختن والنوم بالشعب الذی مخرجه الی الابطح ساعة من اللیل ومنه الحدیث فمن تشاء حصب۔
اَلتَّحْنِیْبُ۔ فی الفرس انحناء وتوتیر فی الصلب والیدین واذا کان فی الرجل فهو التجنیب بالجیم خبریه ابیهم شدد انشئ الفعل او المبالغة ونسبوا الفعل
اَلتَّدْرِیْبُ۔ براغالانیدن حریص خون وخوگر گردانیدن ودربة البازی علی الصید ای ضریته ودربة الشدائد حتی قوی ومرن علیها ورجل مدرب ومدرب مثل مجرب ومجرب۔
اَلتَّذْرِیْبُ۔ تیز کردن۔
اَلتَّذْنِیْبُ۔ پدید آمدن پختگی در خرما از جهت دنبال وو دنبال ساختن۔
اَلتَّذْهِیْبُ۔ زر اندود کردن۔

اَلتَّرْتِیْبُ۔ یکے از پس یکدیگر فرا کردن یقال رتب الطلائع موضع کذا والترکیب یدل علی استقرار وانتصاب۔
اَلتَّرْجِیْبُ۔ بزرگ داشتن ومنه ترجیب العتیرة وهو ذبحها فی رجب وچیزی را فراز زیر درخت نهادن تا نشکند از بسیاری بار۔
اَلتَّرْحِیْبُ۔ مرحبا گفتن۔
اَلتَّرْطِیْبُ۔ تر کردن رطب دادن المرعب المقطع۔
اَلتَّرْغِیْبُ۔ راغب کردن رغبت نمودن
اَلتَّرْقِیْبُ۔ السلخ من قبل الراس والرقبة۔
اَلتَّرْکِیْبُ۔ چیزے اندر جای فشاندن
اَلتَّرْهِیْبُ۔ ترسانیدن۔
اَلتَّزْغِیْبُ۔ باگند اموی شدن۔
اَلتَّسْرِیْبُ۔ گله گله گردانیدن اسپ واشتر وازبن سوراخ کندن چاه وجزآن وآب در مشک نو ریختن تا درزها استوار گردد
اَلتَّسْلِیْبُ۔ سوگ داشتن۔
اَلتَّشْذِیْبُ۔ درخت پیراستن واصله التقشیر
اَلتَّشْرِیْبُ۔ خاک وآب در مشک نو کردن تا طعم آن خوش گردد ودر مال کسی تصرف کردن چنانکه خواهی۔
اَلتَّشْعِیْبُ۔ کاسه وا در بستن۔
اَلتَّشْغِیْبُ۔ شغب کردن۔

التَّصْلِیبُ - بردار کردن و سخت گردانیدن
چیزے و خشک شدن رطب -
التَّضْرِیبُ - تکندہ زدن و میان قوم بہم آوردن
التَّضْہِیبُ - نیک بریان کردن بریانی
دکمان را و نیزہ را آتش دادن -
التَّطْرِیبُ - آواز خشک بگردانیدن -
التَّطْنِیبُ - بطناب محکم کردن و بجای
مقام کردن و طنب الفرس اذا طال متنہ -
التَّعْجِیبُ - کسی را بشگفتی افگندن -
التَّعْذِیبُ - والعذاب عذاب کردن
التَّعْرِیبُ - سخن گفتن از کسی و مہذب
کردن سخن از لحن و کلمہ کہ نہ عربی باشد عربی کردن
والتثریب الفساد عرب علیہ فعلہ ای قبح
ومنہ الحدیث عربوا علیہ ای ردوا علیہ انکارہ
وعرب الزرع ای قصب -
التَّعْزِیبُ - دور بردن بچرا -
التَّعْصِیبُ - عصابہ در سر بستن و تاج
بر سر نہادن و المعصب الذی یعصب وسط
من الجوع وقیل ہو الذی اکلتہ السنون ای
اے اکلت مالہ -
التَّعْقِیبُ - از پے در داشتن و منہ الحدیث
ان عمر کان یعقب الجیوش فی کل عام ای یرد
قوما و یبعث آخرین یعاقبوہم و آمدہ و شد

کردن در کاری بجد و نشستن پس از نماز
از بہر دعا و منہ الحدیث من عقب فی صلوۃ
فہو فی الصلوۃ و در سالی دوبار غزو کردن
و حکم کسی را فسخ کردن و اگردانیدن و فی
الحدیث ان نعلہ کانت معقبہ ای لہا عقب
التَّعْلِیبُ - مصدر المعلب ہو الذی [illegible]
التَّغْرِیبُ - دور کردن و بجانب مغرب
رفتن و فی الحدیث ان فیکم مغربین قال ولمن
لیس [illegible] فیہم الجن سموا بذلک لانہ دخل فیہم عرق غریب
المُغَلَّبُ - المغلوب مرارا والمغلب ایضا من
الشعراء المحکوم لہ بالغلبۃ علی قرنہ کانہ غلب
علیہ و ہو من الاضداد و غلبتہ علیہ انا تغلیبا
التَّقْرِیبُ - نزدیک کردن و اسپ بر دو
دست و یکپای بیکبار بر داشتن و نزدیک
تک و قرب للہ قربانا و ہو کل تقرب بہ الیہ
و فی الحدیث قرب دجاجۃ و قرب بیضۃ یعنی
انہ تصدق بہما متقربا بذلک الی اللہ تعالی -
التَّقْلِیبُ - رنجانیدن بوجع [illegible]
الحسب اذا مزج حسبہ -
التَّقْصِیبُ - مرغول کردن موی و قد
قصب الزرع تقصیبا و قد [illegible] التقریع
التَّقْضِیبُ - بریدن زر و شتر [illegible]
[illegible] نشتنی

التقطیب - روی فراہم کشیدن -
التقعیب - دور در شدن در سخن وحافر
مقعب اذا کان علی حلقة القعب -
التقلیب - نیک برگردانیدن -
التکتیب - لشکر گروہ گروہ کردن وپستان اشتر بستن -
التلجیب - غورہ برآوردن انگور وفی الحدیث
ثم تجلب ان تخرج القطوف وہی العناقید -
التکذیب - بدروغ داشتن وبددلی کردن
کذبت الرجل تکذیبا وکذابا قلت لہ کذبت
وکذلک اذا اخبرت انہ کاذب وقال ثعلب
اکذبتہ وکذبتہ بمعنی وکذب جبن وکذب لبن
الناقة ای ذہب وفی الحدیث فلم تکذب قریش
بجوارہ ای لم ترد جوارہ وکل من کذب بشئ
فقد ردہ -
التکعیب - نار پستان شدن -
التکلیب - سگ را تعلیم کردن وسگ داری کردن
والتکبیل ایضا وہو مقلوب منہ -
التلبیب - اندک شیر شدن گوسپند -
التلحیب - پارہ پارہ کردن وفی الحدیث لحبہا ای
التلقیب - لقب نہادن -
التنحیب - نذر کردن وکوشش کردن درکار
ومنہ التنحیب وہو شدة القرب للماء -
التنصیب - لیسی بپای کردن شنگها ونحیہ

بدان مانند وصفی منصب اذا انصب بعضہ علی بعض
ومنہ نصبت الخیل اذا انہا وشدد ہذا للکثرة او للمبالغة
التنقیب - لیسی در راہہا گردیدن ونیک
واثر وجہیدن چیزے -
التنکیب - بگردیدن وبگردانیدن -
التہدیب - جامہ را ریشہ کردن -
التہذیب - پاکیزہ کردن والاسراع فی
الطیران والعدو والکلام -
التہریب - بگریزانیدن -
التہلیب - موے دنبال اسپ برکندن
التبکیت - کالتقریع والتعنیف وبکتہ
بالحجة اے غلبہ -
التثبیت - برجای بداشتن -
الترببیت - پرورانیدن -
التزفیت - بزفت اندودن وپروردن بآن
التزکیت - پر کردن مشک -
التسکیت - خاموش کردن -
التشمیت - بالشین والسین دعا کردن کسی را
کہ عطسہ زند والشین اعلی وافصح ومنہ الحدیث
وسمتوا فی الطعام یقول اذا فرغتم فادعوا بالبرکة
لمن طعمتم عندہ وفی حدیث آخر انی اسمت ای
الزم سمت الطریق ای قصدہ -
التسلیت - زیرہ دور دیگ افگندن -

التصمیت - خاموش کردن و شدن -
التنبیت - پروردن و درخت نشاندن
التنکیت - پدید آمدن نختگی در خرما و فی
حدیث اکل کتفا مهرتة یقال انما هو مهردة -
التثلیث - سه گوشه کردن و سیکی کردن چنانکه
دو برخ بشود و سیکی باند و نوعی ساختن
از عطر که آنرا مثلث خوانند و سه خلف اشتر
بستن و فی الحدیث شر الناس المثلث یعنی
الساعی باخیه یهلک ثلثة نفسه و اخاه و امامه
التحدیث - حدیث کردن -
التخنیث - بر ودر آمدن و منه سمی المخنث
و هو مثل الاخنثاث -
التدمیث - نرم کردن جائے -
التربیث - درنگی کردن -
الترمیث - الارماث -
التشعیث - پراگنده کردن -
التغریث - گرسنه کردن -
التفریث - فی الکبد مثل الفرث -
التلبیث - درنگی کردن -
التنفیث - شکافتن -
التبریج - جامه ببرج بافتن -
التبعیج - شکافتن و ریختن باران زمین را -
التبهیج - فعلی شوش کردن و تبیح الراعی

بالعصا ای یجعلها علی ظهره و حبل یسیه من ورائها -
التحدیج - نیک نگریستن و نیک فراگرفتن
بر کسی را و سگ را قلاده کردن از گوشت ماهی
التحمیج - چشم در کو افتیدن و تیز نگریستن
التخریج - فراه افگندن شاگرد را و تخریج
الراعیة المرتع ان تاکل بعضه و تترک بعضا
و عام فیه تخریج ای خصب و جدب -
التدریج - برکاری اشتن اندک اندک و در نوردیدن
المزلج - الملزق بالقوم و لیس منهم و عطاء مزلج ای وتح قلیل
التزجیج - دندان گرفتن گور خر یکدیگر را و نیک بجر شیدن
التسریج - نیکو گردانیدن روی چیزی آن
و سرج الله بالتشدید و التخفیف ای وفقه
التشریج - دوختن نه محکم -
التشنیج - بالجوع کردن -
التضریج - خون آلوده کردن و ضرجت
الثوب صبغته بالحمرة و هو دون المشبع فوق المورد
التعریج - ایستادن یعدی بعلی و چسپانیدن بنا
التفحیج - میان پای از هم باز نهادن -
التفریج - اندوه بردن -
التفشیج التفلیج - گشاده کردن دندان -
التلجیج - گرد گرفتن نان -
التلحیج - درهم کردن و آمیختن خبری را
و آشکارا کردن خلاف آنکه در دل هست

لجح الخبر ای اظهر غیر ما فی نفسه۔
التلمیح و التلهیج نهاری دادن۔
التنفیح تا یکسال بچه نازادن نفحت الناقة
بولدها اذا جازت السنة ولم تنتج۔
التهلیح بر اماهیدن۔
التهریج بانگ بر سباع زدن و الاهراج ایضاً
التجیح تساد کردن۔
التبزیج رنجانیدن و یعدی بالباء
ومنه الحدیث نهی عن التبریج وهو قتل السو
مثل القاء السمک علی النار حیا ونحوه۔
التبطیح فی حدیث عمر اول من بطح المسجد ای القی فیه الحصی ونثره
التبلیح ماندن۔
التزنیج اندوهگین کردن۔
التحدیج در شوریدن بسته وانچه بدان نه
التجلیح الاقدام الشدید والتصمیم والمجلح الرجل
الشدید الاکل والمجلح الماکول۔
التجمیح چشم بگشادن از بهر نگریستن۔
التدبیج سر نیک دور فرو آوردن
ومنه الحدیث نهی ان یدبج الرجل فی الرکوع
کما یدبج الحمار وروی بهذا بالذال والدال
اعرف دبج اذا طاطأ ظهره۔
التذبیح بسیار کشتن۔
التذریج رنگ کردن از زعفران و جز آن

در آب کردن و کاغنه در طعام کردن۔
الترجیح افزونی دادن و رجحت احد
قولیه علی الآخر۔
الترزیح لاغر کردن ستور را۔
الترشیح پروردن۔
الترفیح بالرفاء گفتن در اوفی الحدیث کان اذا رفّع انسانا اراد
رفاء والحاء والهمزة قربی المخرج یعنی اذا دعا له بالرفاء۔
الترقیح اصلاح آوردن۔
الترنیح بیهوش و سرگشته گردانیدن والمضی
منه مرنح۔
التسبیح خدای عز وجل را بپاکی یاد کردن
ویعدی بنفسه وباللام ومنه الحدیث جلد
رجلین سبحا بعد العصر فاما قوله تعالی لا تسبحون
فمعناه لا تستثنون۔
التسریح والسراح گسیل کردن وتحقیق
هذا الموضع ان فعالا ان السراح والسلام
والکلام اسماء علی فعال بمعنی المصدر ولیست
مثل عمرک الله فی انه مصدر جاء علی حذف
الزیادة اعنی التاء والیاء من قبل انها جاءت
وفیها شیء من الزیادة اعنی الالف فیها
وکذلک ما اشبهها والتسریح آسان کردن
وتسریح الشعر ارساله وحله قبل المشط۔
التسطیح پهن کردن۔

اَلتَّسْمِیْحُ۔ راست کردن نیزہ و آسان گفتن
اَلتَّشْبِیْہُ۔ بہن کردن۔
اَلتَّشْرِیْحُ۔ شرح کردن و نیک شرحہ کردن گوشت
اَلتَّشْقِیْحُ۔ الازہار۔
اَلتَّصْبِیْحُ۔ صبوحی دادن و بامداد نزدیک کسی آمدن یقال صبحتہ ای آتیتہ صباحا ولا یراد بالتشدید ہہنا التکثیر و صبحہ اللہ و صبحتہ ای قلت لہ عم صباحا۔
اَلتَّصْرِیْحُ۔ ہویدا گفتن و ہویدا شدن و ویژہ شدن شراب پس از کف انداختن و صرحت کحل ای اجدبت و عمارت صریحۃ ای خالصۃ فی الشدۃ و کحل اسم للسنۃ المجدبۃ
اَلتَّصْفِیْحُ۔ دست بر ہم زدن و ہو فی الحدیث ماخوذ من صفحتی الکف و ضرب احدیہما بالاخرے و ہو سنۃ النساء فی الصلوۃ و پہن کردن چیزے
اَلتَّطْرِیْحُ۔ بسیار افگندن و بلند کردن بنا
اَلتَّطْفِیْحُ۔ پر کردن حوض۔
اَلتَّطْلِیْحُ۔ ماندہ کردن اشتر مردم را۔
اَلتَّطْوِیْحُ۔ سر در دست بر افراشتن طلح بہوا و برہا فی الہوا
اَلتَّفْتِیْحُ۔ کشادہ کردن و شگفانیدن۔
اَلتَّفْرِیْحُ۔ شاد کردن۔
اَلتَّفْطِیْحُ۔ پہن کردن۔
اَلتَّفْقِیْحُ۔ شگفتن و چشم واکردن سگ بچہ

وہذا فی الحدیث
اَلتَّقْبِیْحُ۔ زشت کردن و فی الحدیث لا تقبحوا الوجہ ای لا تنسبوہا الی القبح و قیل لا تقولوا قبح اللہ وجہ فلان من القبح وہو الابعاد و فی حدیث آخر فلا اُقَبَّحُ ای لا یرد علی قولی لمیلا اتی لی۔
اَلتَّقْدِیْحُ۔ باریک میان کردن اسپ و در کو افتادن چشم۔
اَلتَّقْرِیْحُ۔ تو ابل در دیگ کردن من القرح ہو فزار
اَلتَّقْلِیْحُ۔ دندان پاک کردن از زردی و ہو من باب السلب مثل قردت البعیر و مرضت
اَلتَّقْلِیْدُ۔ کلید راست کردن بر در فتح الباب اصلحت قناحۃ علیہ و ہی مفتاح معوج طویل۔
اَلتَّکْدِیْحُ۔ نیک بخراشیدن۔
اَلتَّلْقِیْحُ۔ گشن دادن خرما۔
اَلتَّمْدِیْحُ۔ بسیار ستودن۔
اَلتَّمْرِیْخُ۔ پر آب کردن مشک تا بجیہ گاہ محکم شود
اَلتَّمْلِیْحُ۔ نمک بسیار در طعام کردن تا تباہ گردد و ملح الشاعر ای اتی بشی ملیح طلحت الجزور سمینۃ قلیلا
اَلتَّنْقِیْحُ۔ نیک پیراستن چوب و سخن و مغز از استخوان بیرون کردن۔
اَلتَّذْبِیْحُ۔ بالخاء والحاء ان یقبب الرجل ظہرہ و یطاطی راسہ۔

اَلتَّسْلِیْخُ۔ سبک کردن و نیک خفتن و سست شدن گرما و داخیدن پنبه و پشم۔
اَلتَّسْدِیْخُ۔ سرکوفتن والتشدید للکثرة۔
اَلتَّضْمِیْخُ۔ بوے خوش آلودن۔
اَلتَّطْلِیْخُ۔ بزرگ شدن بچه سوسمار۔
اَلتَّفْرِیْخُ۔ بچه برآوردن مرغ ومنه اشتق فریخ الزرع اذا تهیأ للانشقاق بعد ما یطلع
اَلتَّقْلِیْخُ۔ رام کردن۔
اَلتَّمْرِیْخُ۔ روغن باد اور دمالیدن۔
اَلتَّبْرِیْدُ۔ سرد کردن ومنه الحدیث لا تبردوا عن الظالم ای لا تشتموه فتنقصوا عنه من عقوبة ذنبه
اَلتَّبْعِیْدُ۔ دور کردن۔
اَلتَّبْلِیْدُ۔ خویشتن بر زمین زدن۔
اَلتَّثْرِیْدُ۔ شکستن رگشتن پیش از آنکه سرد شود وهو منهی عند التجرید برهنه کردن
اَلتَّجْعِیْدُ۔ پیچیدگی کردن موے۔
اَلتَّجْلِیْدُ۔ کتاب را پشت کردن و پوست باز کردن اشتر یقال جلد جزوره وقلما یقال سلخ جزوره۔
اَلتَّجْنِیْدُ۔ لشکر گرد کردن۔
اَلتَّجْرِیْدُ۔ کز کردن وبیت مجرد ای مسنم ذو غرفة مجردة فیها حرادی القصب یعنی قصبات تجمع وتلف علیها البردی تزیینا لها وتحسینا ثم تسقف بها الغرفة واحدها حردی نبطی معرب ولا یقال هردی۔
اَلتَّحْمِیْدُ۔ مبالغة الحمد۔
اَلتَّخْضِیْدُ۔ مبالغة الخضد۔
اَلتَّخْلِیْدُ۔ جاویدان کردن دست برنجن دست کسی کردن و گوشواره در گوش کسی کردن والترکیب یدل علی الملازمة والثبات۔
اَلتَّرْبِیْدُ۔ الترهید فی المعنی الثانی۔
اَلتَّرْفِیْدُ۔ مهتر کردن۔
اَلتَّرْمِیْدُ۔ خاکستر آلوده کردن ونزول اللبن الشاة قبیل النتاج
اَلتَّزْبِیْدُ۔ واخیدن پنبه باکف شدن دهن
اَلتَّزْنِیْدُ۔ دروغ گفتن و عذاب کردن اندازجرم زند ای حبن المزند الضیق البخیل وثوب مزند قلیل العرض واصل التزنید ان تخل الشاعر الناقة باخلة صغار ثم تشد بشعر وذلک اذا اندحقت رحمها بعد الولادة۔
اَلتَّزْهِیْدُ۔ فی الشیء عن الشیء خلاف الترغیب فیه وفی الحدیث یزهدها ای یقللها من الزهید وهو الشیء القلیل۔
اَلتَّسْبِیْدُ۔ استیصال شعر الراس وترک الادهان ایضا وهما فی الحدیث وسبد الشعر بعد الحلق وهو حین نبت وسودوا الفرخ اذا بدا ریشه وشوک۔

اَلتَّسْرِيْدُ- مبالغة السرد فی الدرع-
اَلتَّسْقِيْدُ- لاغر گردانیدن بعد فربهی وهو فی الحدیث اسقد فرسًا ای اضمر-
اَلتَّسْمِيْدُ- نیک سرگین زمین زدن و استیصال شعر الراس
اَلتَّسْنِيْدُ- چوب فرا دیوار گذاشتن والتشدید للکثرة-
اَلتَّسْهِيْدُ- بی‌خواب گردانیدن-
اَلتَّشْرِيْدُ- راندن-
اَلتَّصْرِيْدُ- فی السقی دون الری و فی العطاء تقلیله-
اَلتَّصْعِيْدُ- بر کوه شدن و کعدّی الی و بعلی و در و ادی رفتن و بعدی بفی-
اَلتَّصْفِيْدُ- بند کردن-
اَلتَّصْمِيْدُ- استوار و آگنده کردن و مبالغة الصمد و بیت مصمّد ای معلی-
اَلتَّضْمِيْدُ- جز از دستار چیزی در بستن و فی الحدیث ضمّد عینیه ای وضع علیهما الدواء-
اَلتَّعْبِيْدُ- رام کردن و گرامی کردن و بقطران آلودن و بندگی گرفتن و تقول ما عبدان فعل کذا ای مالبث-
اَلتَّعْمِيْدُ- ساختن-
اَلتَّعْرِيْدُ- گریختن-
اَلتَّعْقِيْدُ- مبهم کردن سخن و بسیار گره کردن و استوار کردن پیمان و جز آن و ستبر کردن رُب و جز آن
اَلتَّفْرِيْدُ- آواز بگردانیدن و فی الحدیث طوبی للمفردین فرد الرجل ذا تفقه واعتزل الناس و خلا بمراعاة الامر والنهی و قیل هم الذین هلک لداتهم و بقوا فهم یذکرون الله و قیل هم المتخلفون من الناس بذکر الله
اَلتَّفْنِيْدُ- به دروغ و ضعف و عجز و جهل و خرف منسوب کردن و فی الحدیث افند فرسًا قیل اقتنی و قیل ارتبط فرسًا فاتخذه کانه حصن الجاء الیه کما یلجاء الی الفند من الجبل-
اَلتَّقْرِيْدُ- خوار گردانیدن و کنه از شتر چیدن واصله الخداع و ذلک ان الرجل اذا اراد ان یاخذ البعیر الصعب قرّده اولا کانه ینزع قرداه
اَلتَّقْلِيْدُ- در گردن کردن گاو قلاده و منه الحدیث قلّدوا الخیل ولا تقلّدوها الاوتار قیل لا تقلّدوها الاوتار فتختنق و قیل لا تطلبوا علیها الذخول هذا هو القول و فی حدیث آخر فقلّدتنا السماء ای مطرتنا لوقت مانوذ من قلد الحمی هو یوم ورد ها یقال سویق مقند مقنود والقند عسل قصب السکر-
اَلتَّكْبِيْدُ- رسیدن ستاره میان آسمان
اَلتَّكْمِيْدُ- تسخین العضو بخرق و نحوها-
اَلتَّلْبِيْدُ- بهم نشاندن و منه الحدیث ملبدًا

ای مرغا و صمغ در سر کردن محرم تا موی دے کالبیدہ نشود و منہ الحدیث من لبدہ و جار فی حدیث آخر لبد الشعر بمعنی تلبد و ہو قولہ یبعث یوم القیمۃ ملبدا و الترکیب یدل علی تکرس الشئ بعضہ علی بعض۔
اَلتَّلْهِيدُ۔ بسیار فا تو لیدن۔
اَلتَّمْجِيدُ۔ بزرگی یاد کردن و چہار پای را سیر نا کردن و ہذہ لغۃ اہل نجد۔
اَلتَّمْرِيدُ۔ نسو کردن و بلند کردن بنا۔
اَلتَّمْلِيدُ۔ التمرین۔
اَلتَّمْهِيدُ۔ عذر نہادن و نیک گسترانیدن تمہید الامور تسویتہا و اصلاحہا و تمہید العذر بسطہ و قبولہ۔
اَلتَّنْجِيدُ۔ آراستن و دلیر گردانیدن۔
اَلتَّنْضِيدُ۔ بر ہم نہادن و فی الحدیث فاکلہا حتی نضدہا ای تے علیہما من نضد الشئ اذا فنی ہذا اصلہ۔
اَلتَّهْجِيدُ۔ فا جواب کردن۔
اَلتَّهْرِيدُ۔ بریزانیدن۔
اَلتَّهْنِيدُ۔ دل کسی بردن و شمشیر زدن از آہن ہندی۔
اَلتَّخْنِيذُ۔ گروہ گروہ را خواندن و منہ الحدیث یات یفخذ عشیرتہ المفاخرۃ ایضا

اَلتَّنْبِيذُ۔ مبالغۃ النبذ فی الطرح۔
اَلتَّنْجِيذُ۔ بالذال و الدال ایضا محکم را کی گردانیدن
اَلتَّنْفِيذُ۔ فرستادن و روا کردن فرمان
اَلتَّبْتِيرُ۔ بریدہ دم کردن۔
اَلتَّبْذِيرُ۔ مال با سراف نفقہ کردن۔
اَلتَّبْزِيرُ۔ دیگ فراز کردن در دیگ۔
اَلتَّبْشِيرُ۔ مژدگان دادن۔
اَلتَّبْصِيرُ وَالتَّبْصِرَةُ۔ بینا کردن و التعریف و الایضاح ایضا و یعدی الی المفعول الثانی بالباء و قد یحذف الباء علی ہذا یتوجہ یبصرونہم و التبصیر بصیرہ شدن و بخون اندودن و چشم باز کشادن سگ بچہ و فی الحدیث فبصر راسہ ای قطع راسہ۔
اَلتَّبْقِيرُ۔ کوہاں موی باز بیدن۔
اَلتَّبْكِيرُ۔ بامداد کردن و بامداد در فتن۔
اَلتَّتْبِيرُ وَالتَّتْبِيرُ۔ ہلاک کردن۔
اَلتَّتْمِيرُ۔ خشک کردن گوشت و خرما۔
اَلتَّثْمِيرُ۔ بسیار کردن مال و مسکہ بر آوردن شیر
اَلتَّجْبِيرُ۔ شکستہ وا دربستن۔
اَلتَّجْحِيرُ۔ چاہ فراخ کردن۔
اَلتَّجْدِيرُ۔ آبلہ نشان شدن تقول منہ جدر الرجل من الجدرے۔
اَلتَّجْذِيرُ۔ از بن بر کندن۔

التحمیم۔ لشکر در ثغر فرو هشتن و گرد کردن موی بر قفا و گره بر زدن آن و منها فی الحدیث سنگ جمار انداختن و دل خرا بریدن و خوشبوی گردانیدن به بخور۔

التحبیر۔ معانی بنا کردن۔

التحییر۔ گرد شدن ماه خطی باریک و با دستار ورد شدن در میغ و هم قول علی البعیر مستنیم

التحذیر۔ ترسانیدن

التحسیر۔ ازازمان خورانیدن بنقیدن پیرغ و فی الحدیث محسرون محقرون معزون

التحقیر۔ التصغیر۔

التحمیر۔ سرخ کردن۔

التخبیر۔ خبر کردن۔

التخدیر۔ بردگی گردانیدن زن یقول منه خدرت الجاریة۔

التخسیر۔ هلاک کردن و زیانکار گردانیدن و نسبت کردن با خسارت و منه قوله تعالی فما تزیدوننی غیر تخسیر قیل کلما دعوتکم الی هدی ازددتم غیا و تکذیبا فزادت خسارتکم۔

التخصیر۔ باریک میان گردانیدن۔

التخضیر۔ سبز کردن۔

التخفیر۔ شرم زده کردن و زینهار۔

التخمیر۔ پوشانیدن۔

التدبیر۔ اندیشه کردن در عاقبت کار و از پس مرگ بنده را آزاد کردن و از کسی چیزی روایت کردن۔

التدثیر۔ آشیان نیکو کردن مرغ

التدمیر۔ هلاک کردن و یعدی بنفسه و بعلی و تدمیر الصائد قترته بالوبر لئلا یجد الوحش ریحه۔

التذکیر۔ یاد دادن و پند دادن و حرف را مذکر کردن و منه الحدیث فذکروه ای فاجلوه لان فی تذکیر الشیء اجلالا له۔

التذمیر۔ دست در فرج اشتر کردن تا بچه نر است یا ماده۔

التستیر۔ پردگی کردن۔

التسجیر۔ مبالغة السجر۔

التسحیر۔ محتاج طعام و شراب گردانیدن و منه انما انت من المسحرین قیل الذی خلق اذا سحر و فریفتن و بسے جادوی کردن۔

التسخیر۔ کسی را کاری تکلیف کردن بیمزد و رام کردن۔

التسطیر۔ نبشتن و باهم آوردن چیزیکه آنرا اصلی نباشد و فی الحدیث ما تسطر علی بشی اسے لا تروج۔

التسعیر۔ نرخ نهادن و آتش نیک افروختن

اَلتَّسْکِیْرُ چشم بستن و خوی کردن۔
اَلتَّسْمِیْرُ بسیار آب کردن شیر را الارسال ایضاً ومنہ الحدیث فلیسمرھا ای فلیرسلہا و روی بالشین و معناہما واحد۔
اَلتَّشْتِیْرُ عیب کردن و یعدی بالباء۔
اَلتَّشْجِیْرُ منقش کردن درختان۔
اَلتَّشْطِیْرُ دو خلف اشتر بستن شعر الجنین بمعنی اشعر۔
اَلتَّشْمِیْرُ جامہ فراہم گرفتن و فرستادن و شمر فی امرہ ای خف۔
اَلتَّشْنِیْرُ عیب کردن۔
اَلتَّشْہِیْرُ معروف کردن۔
اَلتَّصْبِیْرُ بصبر فرمودن۔
اَلتَّصْدِیْرُ مقداری است از سینہ اسپ بیان بشدن و پیشگاہ نشستن و اول گردانیدن و صدعن البعیر من التصدیر ای اخرالحزام عن صدرہ
اَلتَّصْعِیْرُ روی بگردانیدن از کبر۔
اَلتَّصْغِیْرُ تصغیر کردن کلمہ و خورد کردن۔
اَلتَّصْفِیْرُ زرد کردن۔
اَلتَّضْبِیْرُ استوار خلق گردانیدن۔
اَلتَّضْفِیْرُ مبالغۃ الضفر۔
اَلتَّضْمِیْرُ باریک میان کردن و تضمیر الفرس ان تعلفہ حتی یسمن ثم ترده الی القوۃ و ذلک فی اربعین یوما۔
اَلتَّطْثِیْرُ ستبر شدن شیر۔
اَلتَّطْہِیْرُ پاک کردن۔
اَلتَّظْفِیْرُ ظفر یافتن و ناخن در سیب و انچہ بدان ماند فرو بردن و مقدار ناخنے نبات در زمین بر آمدن۔
اَلتَّظْہِیْرُ ظہار کردن از زن و ہو قول الرجل لامرأتہ انت علی کظہر امی و یعدی بمن
اَلتَّعْبِیْرُ عبارت کردن و جواب گزاردن و تعبیر الدراہم وزنہا بعد التفاریق و الباب یدل علی النفوذ و المضی فی الشئ۔
اَلتَّعْذِیْرُ تقصیر کردن و بعذرہ بیالودن و عذرے دروغ آوردن۔
اَلتَّعْزِیْرُ زدن کم از حد و گرانبار کردن خر و التعظیم و النصر و فی الحدیث تعزرنی الاسلام ای توقفنی و التعزیر فی الکلام العرب التوقیف علی الفرائض و الاحکام و قیل تودبنی و المعنی تعلمنی الصلوۃ و تعیرنی ان لا احسنہا۔
اَلتَّعْسِیْرُ دشوار کردن۔
اَلتَّعْشِیْرُ دہ آیت پر کردن و دہ دہ بر آمدن بر البستنی اشتر و تعشیر الحمار نہیقہ عشرۃ اصوات فی طلق واحد۔
اَلتَّعْصِیْرُ مبالغۃ العصر۔

اَلتَّعْفِیْرُ- در خاک گردانیدن و گوشت بر دیگ در آفتاب خشک کردن و سپید کردن و از شیر باز کردن بتدریج مادر بچہ را۔
اَلتَّعْقِیْرُ- اکثر من العقر و عقرتہ ای قلت لہ عقرک اللہ۔
اَلتَّعْکِیْرُ- دزدی در جاے کردن۔
اَلتَّعْمِیْرُ- زندگانی دادن۔
اَلتَّغْبِیْرُ- گرد برانگیختن۔
اَلتَّغْرِیْدُ- ان تدع حلبۃ بین حلبتین و ذلک اذا ادبر لبن الناقۃ۔
اَلتَّغْمِیْرُ- طلا بر روی کردن زن تا لون صافی گردد و السقی دون الری۔
اَلتَّفْتِیْرُ- سست گردانیدن۔
اَلتَّفْجِیْرُ و التفجرۃ- آب راندن۔
اَلتَّفْخِیْرُ- حکم کردن ابغلبہ کسی بر کسے در فخر۔
اَلتَّفْسِیْرُ- ہویدا کردن و منہ التفسرۃ و ہی نظر الطبیب الی الماء و حکمہ فیہ۔
اَلتَّفْطِیْرُ- روزہ کشادن کسے را۔
اَلتَّفْقِیْرُ- کو بزمین فرو بردن براے درخت نشاندن و سوراخ کردن موش را۔
اَلتَّفْکِیْرُ- اندیشہ کردن۔
اَلتَّفْہِیْرُ- ماندہ شدن۔
اَلتَّقْتِیْرُ- قوت تنگ داشتن و تہیج القتار و ہو ریح الشواء و اصلاء ان صیاد الاسد کان یقتر فی قترتہ بلحم یجد الاسد ریحہ فیقبل الی الزبیتہ ثم یسمی ریح اللحم المشوی کیف کان قتارا و فی الحدیث یقتر بین یدیہ ان یسوی النصال
اَلتَّقْدِیْرُ- اندازہ کردن۔
اَلتَّقْشِیْرُ- پوست باز کردن۔
اَلتَّقْصِیْرُ- کوتاہ کردن و یعدی بنفسہ و کم کردن از نماز و جامہ و موی و یعدی بمن و سستی کردن در چیزے و یعدی بفی و باز از چیزے و یعدے بعن۔
اَلتَّقْطِیْرُ- چکانیدن و بر پہلوی افگندن من القطر و قطار کردن اشتر۔
اَلتَّقْعِیْرُ- دور در شدن در سخن و ژرف کردن
اَلتَّکْبِیْرُ- خدای را عزوجل بزرگی یاد کردن و بزرگ داشتن و فی الحدیث کبّر کبّر اے لیتکلم الاکبر من القوم۔
اَلتَّکْثِیْرُ- بسیار گردانیدن۔
اَلتَّکْدِیْرُ- تیرہ کردن۔
اَلتَّکْسِیْرُ- نیک شکستن و جمعی کردن اسم را کہ نہ جمع سلامت باشد۔
اَلتَّکْفِیْرُ- فاگذاشتن از گناہگار و کفارت کردن سوگند و یعدیان بعن و سر در بر فرو د آوردن در خدمت کسی و یعدے

باللام وفي الحديث الاعصار كلها تكفر اللسان اي تذل وتخضع وفي حديث آخر المؤمن ملكفر اي مرزا في نفسه وماله ليكفر خطاياه

اَلتَّمْشِيْرُ ۔ الاستشاط في العضاه ونشاط النفس للجماع ومنها في الحديث والتفريق

اَلتَّمْصِيْرُ ۔ شهر کردن واندک شیر کردن بزردرنگ جامه چنانکه اندک مایه زردی رو بآن شود

اَلتَّمْضِيْرُ ۔ کسی را بمضر بان نسوب کردن ہلاک گردانیدن وفي الحديث مُضَر يضرها الله في النار اي جمعها فيها وقيل اصله من مضر اللبن وهو عقوصه اللسان وانما شدد للمبالغة او للكثرة فعلى هذا القول اشتق التمضير من المضر ثم تصرف فيه فقيل مضرنا فلانا فتمضر لقيسنا فتقيس اي صيرناه كذلك بان تسنيناه اليها

اَلتَّنْشِيْرُ ۔ مبالغة النشر والتنشير مبالغة النشر مُنَشَّر منشر شدد للكثرة ۔

اَلتَّنْخِيْرُ ۔ سخن گفتن وفي الحديث نخروا اي تكلموا ولعله ماخوذ من النخير ۔

اَلتَّنْزِيْرُ ۔ کم کردن وقولهم فلان لايعطي حتى ينزر اي حتى يلح عليه ويصغر من قدره ۔

اَلتَّنْشِيْرُ ۔ فسون کردن نشره وقتاده او كتب لا النشرة وهي كالتعويذ والرقية وصحف منشرة شدد للكثرة ۔

اَلتَّنْصِيْرُ ۔ ترسا گردانیدن ۔

اَلتَّنْضِيْرُ ۔ تازه روی گردانیدن واذا قلت نضر الله امرأً يعني نعمه ۔

اَلتَّنْفِيْرُ ۔ رمانیدن ومنه الحديث لا تنفر الانسان اي لا تخفهم ومنه ايضا قولهم نفر عنه اي لقبه كانه عندهم تنفير الجن والعين وفضل نهادن کسی را بر کسی در حسب ۔

اَلتَّنْقِيْرُ ۔ واپژوهیدن وتخولیدن ۔

اَلتَّنْكِيْرُ ۔ ناشناسا کردن ونکره گردانیدن الى كل صلوة ولم يرد الخزيج في الساجرة وهذه لغة حجازية وقرئ سامرا تهجرون معناه تكثرون من الهجر وهو الهزيان او هجر النبي عليه السلام وكتاب الله ۔

اَلتَّهْدِيْرُ ۔ بانگ کردن اشتر ۔

اَلتَّبْرِيْزُ ۔ بیرون آوردن وازقران خویش درگذشتن وفضل ومنه يقال لبعلي وبرز الفرس اذا سبق ۔

اَلتَّجْلِيْزُ ۔ الجلز ۔

اَلتَّجْهِيْزُ ۔ ساز کردن ۔

اَلتَّرْبِيْزُ ۔ پر کردن مشک ۔

اَلتَّطْرِيْزُ ۔ طراز کردن جامه ۔

اَلتَّعْجِيْزُ ۔ پیر شدن زن وبعجز منسوب کردن وورنگی کردن ۔

اَلتَّغْرِيْزُ ۔ دنبال فرو بردن ملخ بزمین از بهر خایه

اَلتَّعجِیزُ - بر جهانیدن -

اَلتَّقفِیزُ - حنا در دست ابستن شهوانه -

اَلتَّملِیزُ - برهانیدن -

اَلتَّنبِیزُ - مبالغة النبز

اَلتَّنفِیزُ - بالفا تیر بر ناخن گردانیدن و جهانیدن -

اَلتَّنقِیزُ - بالقاف قصانیدن کودک و بجهانیدن از غم

اَلتَّبخِیسُ - کاسته شدن مغز استخوان

اَلتَّبلِیسُ - باپس شدن و لیکن لعن -

اَلتَّترِیسُ - التترس -

اَلتَّحرِیسُ - محکم راهی کردن -

اَلتَّجنِیسُ - المجانسة -

اَلتَّخرِیسُ - طعام ساختن زاج را والماضی

فعل و خرست علی المرأة اذا اطعمت فی ولادتها

اَلتَّخمِیسُ - پنج گوشه کردن -

اَلتَّدرِیسُ - الادراس -

اَلتَّدلِیسُ - عیب آخریان بر خریدار

بپوشیدن اخذ التدلیس فی الاسناد

و هو ان یحدث عن الشیخ الاکبر

لعله سمعه عمن -

اَلتَّدسِیسُ - پنهان کردن -

اَلتَّدنِیسُ - شوخگی گردانیدن -

اَلتَّرکِیسُ - مبالغة الارکاس -

اَلتَّشمِیسُ - بآفتاب ساختن -

اَلتَّضرِیسُ - مجرب کردن و درشت کردن

زمین چیاه چنانکه گوئی دندانه دارد -

اَلتَّطلِیسُ - نیک محو کردن نبشته -

اَلتَّعبِیسُ - مبالغة العبوس -

اَلتَّعرِیسُ - بآخر شب فرود آمدن -

اَلتَّعلِیسُ - سخت شدن در د -

اَلتَّعنِیسُ - بماندن دختر در خانه شوهر قال

الاصمعی لا یقال عنست ولکن عُنِّست و وادا شتر

اَلتَّغلِیسُ - بتاریکی شب کار کردن

و یا در آنوقت جای آمدن -

اَلتَّفلِیسُ - مفلس خواندن -

اَلتَّقدِیسُ - پاک کردن و بپاکی صفت کردن

اَلتَّقرِیسُ - سرد کردن -

اَلتَّقلِیسُ - الضرب بالدف والغناء فی

الحدیث فلسوا الیه ای وضعوا ایدیهم علی الصدر

خضوعا و فی الحدیث و هو مکبس اے

یقتحم الناس فیکسهم -

اَلتَّلبِیسُ - کالتدلیس و التخلیط شدد للمبالغة

اَلتَّلدِیسُ - نعل بر بستن اشتر و پاره

بر موزه دوختن -

اَلتَّمجِیسُ - تعیین المجوسیة و تزیینها -

اَلتَّملِیسُ - نسو کردن و بجهانیدن کسی -

اَلتَّنفِیسُ - قتل النفس -

اَلتَّجْلِیْسُ۔ پلید کردن وشئ کانت العرب تفعلہ کالعوذۃ تدفع بہا العین۔
اَلتَّنْفِیْسُ۔ وابردن غم۔
اَلتَّنْقِیْسُ۔ دوات را نقس در کردن۔
اَلتَّنْکِیْسُ۔ نگونسار کردن۔
اَلتَّمْلِیْشُ۔ بازی کردن۔
اَلتَّحْبِیْشُ۔ گرد کردن وکسب کردن۔
اَلتَّحْرِیْشُ۔ بریکدیگر اغالیدن۔
اَلتَّحْمِیْشُ۔ بخشم آوردن۔
اَلتَّخْدِیْشُ۔ مبالغۃ الخدش۔
اَلتَّرْعِیْشُ۔ لرزانیدن۔
اَلتَّرْقِیْشُ۔ آراستن قول وجزآن و سخن چینی کردن۔
اَلتَّعْرِیْشُ۔ زرجفتہ کردن۔
اَلتَّفْتِیْشُ۔ واپژوهیدن۔
اَلتَّقْرِیْشُ۔ خشت باسنگ درمیان سرائے افگندن وپرواز کردن مرغ برچیزے وبہن بازشدن کشت۔
اَلتَّقْرِیْشُ کالتحریش۔ اَلتَّقْمِیْشُ۔ واچیدن موئے وشپیم ونبہ وفی الحدیث منقش المتخرین یعنی واسع المنخرین المستطار من الارن کانوف الزنج۔
اَلتَّنْقِیْشُ۔ منقش کردن۔

اَلتَّهْرِیْشُ۔ کالتحریش۔
ص اَلتَّبْرِیْصُ۔ استوار کردن۔
اَلتَّخْلِیْصُ۔ برہانیدن وپیژہ گردانیدن۔
اَلتَّدْلِیْصُ۔ درخشان کردن زرہ۔
اَلتَّرْخِیْصُ۔ رخصت دادن ویعدی باللام
اَلتَّرْقِیْصُ۔ برجہانیدن مادر کودک را وجزآن وفی الحدیث فلیشقص الخنازیر فلیعضہا اعضاء للبیع۔
اَلتَّعْرِیْصُ۔ گوشت درمیان سرائے باز افگندن تاخشک شود۔
اَلتَّقْرِیْصُ۔ بسیار زوال انشاندن فی الحدیث قرصیہ بالماء اسے قطعیہ۔
اَلتَّقْلِیْصُ۔ باهم آمدن فرس مقلص ای مرتفع۔
اَلتَّقْمِیْصُ۔ پیراہن درپوشانیدن۔
اَلتَّلْخِیْصُ۔ ہویدا کردن۔
اَلتَّمْحِیْصُ۔ آزمودہ گردانیدن وبے گناہ گردانیدن۔
اَلتَّنْغِیْصُ۔ ناخوش گردانیدن عیش۔
اَلتَّنْمِیْصُ۔ التنمص۔
ض اَلتَّبْعِیْضُ۔ پارہ پارہ کردن۔
اَلتَّبْغِیْضُ۔ دشمن گردانیدن۔
اَلتَّحْرِیْضُ۔ برافزولیدن برقتال وجزآن۔
اَلتَّخْفِیْضُ۔ بیفگندن۔
اَلتَّحْمِیْضُ۔ اندک کردن۔

اَلتَّغْنِيضُ - فرو داشتن آواز و آسان کردن
اَلتَّرْفِيضُ - اندک آب در مشک ماکردن -
اَلتَّمْيِيضُ - چشم داشتن کسی را و فی الحدیث لا تمیضها یقال رمضی الراعی ماشیته اذا رعاها فی الرمضار -
اَلتَّعْرِيضُ - پیش چیزے وابردن و پہن کردن و بتولید و بجستن در راه آوردن و دادن و سخن سربستہ گفتن و تمام نا پختن گوشت و داغ پہن کردن اشتر بستن یقال عرض فے سقائک ای لا تملاه و فلان یجر لا یعرض ای لا یتزج -
اَلتَّغْمِيضُ - چشم فراز کردن و در سامانت سامانت فراگرفتن و سخن را مشکل کردن -
اَلتَّفْرِيضُ - التحزیز و فریضہا مختلف کردن و منہ د فرضنا و قال ابو عمر بن العلاء فصلنا ہا
اَلتَّقْبِيضُ - باہم آوردن و دادن مال مرا کرا فراگیرد -
اَلتَّقْرِيضُ - التقریظ و ہو ان تمدح الانسان بالحق او بالباطل -
اَلتَّمْرِيضُ - بیمار داری کردن و تقصیر کردن
اَلتَّنْفِيضُ - نیک بفشاندن -
اَلتَّنْغِيضُ - بانگ بسیار کردن سنگخوار
اَلتَّبْقِيطُ - بکوه و اشدن و ہو فی الحدیث

اَلتَّبْلِيطُ - خشت یا سنگ در سرای فگندن و بانداختن
اَلتَّثْبِيطُ - درنگی کردن -
اَلتَّحْنِيطُ - مرده را حنوط کردن -
اَلتَّخْرِيطُ - شکم براندن دارو -
اَلتَّخْلِيطُ - تخلیط کردن و آمیختن -
اَلتَّرْهِيطُ - لقمہ بزرگ کردن -
اَلتَّسْبِيطُ - فی الناقة کالرجاع و اسقاط النجة و لدعا -
اَلتَّسْلِيطُ - برگماشتن -
اَلتَّشْمِيطُ - چیزے از دوال زین در آویختن
اَلتَّشْحِيطُ - درخون گردانیدن -
اَلتَّضْرِيطُ - الاضراط -
اَلتَّعْلِيطُ - رسن از گردن اشتر بیرون ات کردن و داغ کردن بر گردن اشتر بہینا -
اَلتَّغْلِيطُ - در غلط انگندن و بغلط منسوب کردن
اَلتَّفْرِيطُ - فرط فی الامر قصر فیہ و ضیعہ حتی فات و فرطتہ ترکتہ و تقدمتہ و فرط اللہ عنہ ما یکرہ ای نحاه و قلما یستعمل الا فی الشعر -
اَلتَّقْرِيطُ - گوشوارہ در گوش کسی کردن و ریم چراغ فراگرفتن و لگام بر اسپ کردن و منہ الحدیث فیقرطوہا اعنتہا و قیل معناه ان یمد الفارس یده حتی یجعلہا علی قذال فرسہ فی حضره ای عدوه -

یعنی سوختہ شد فتیلہ ساہ دور کردن ۱۲

اَلتَّنْشِیْطُ۔ نشاط آوردن۔
اَلتَّنْقِیْطُ۔ نقطہ بر زدن۔
اَلتَّحْفِیْظُ۔ کسی را بر حفظ چیزی واداشتن۔
اَلتَّغْلِیْظُ۔ درشت گرفتن چیزے بر کسے
و درشت گفتن و ستبر کردن۔
اَلتَّقْرِیْظُ۔ ستودن زنده۔
اَلتَّنْکِیْظُ۔ الانکاظ۔
اَلتَّبْدِیْعُ۔ مبتدع خواندن۔
اَلتَّبْلِیْعُ۔ پدید آمدن سپیدی در موی
اَلتَّبْیِیْعُ۔ ازپی فراشدن و از پی فراداشتن
الاول یتعدی الی مفعول واحد وبذا یتعدی الے مفعولین
اَلتَّجْدِیْعُ۔ پژمرده کردن قحط گیاه را و جدعه
تجدیعًا ای قال جدعًا لک۔
اَلتَّجْرِیْعُ۔ اندوه و کرم و جز آن بگلو کسی فرو بردن
اَلتَّجْزِیْعُ۔ پخته شدن بیشتر از خرما یقال
بسر مجزع و پاره کردن گوشت۔
اَلتَّجْمِیْعُ۔ نیک جماع کردن و بنماز آدینه
آمدن و گزاردن آن۔
اَلتَّخْدِیْعُ۔ مبالغة الخدع۔
اَلتَّخْذِیْعُ۔ پاره پاره کردن در حرب خذعنی
ظلع فی رجلی اے قطعنی عن المشی۔
اَلتَّخْنِیْعُ۔ فروتن گردانیدن۔
اَلتَّخْلِیْعُ۔ بندها از جای بیاوردن و قطع

مستفعلن فی عروض البسیط و ضربہ جمیعًا
فینقل الے مفعولن فیسمی البیت مخلعا۔
اَلتَّدْرِیْعُ۔ زره و پیراهن زنان پوشانیدن
اَلتَّدْفِیْعُ۔ بسی سپوختن کسے را۔
اَلتَّدْمِیْعُ۔ مبالغة الدمع۔
اَلتَّذْرِیْعُ۔ کسے را خفه کردن و دست
جنبانیدن در رفتن و بدست ایشان
اشارت کردن ببشر
اَلتَّرْبِیْعُ۔ چهار سو کردن۔
اَلتَّرْجِیْعُ۔ نغمه گردانیدن و انا لله و انا
الیه راجعون گفتن و ترجیع الدابة یدیها فی السیر رجعها
اَلتَّرْسِیْعُ۔ تباه شدن پلک چشم و الماضی
فعل تباه شدن چشم۔
اَلتَّرْصِیْعُ۔ پیوستن تاج الی الترکیب
اَلتَّرْفِیْعُ۔ نیک براندن شتر۔
اَلتَّرْقِیْعُ۔ بسی و ترنگ در جامه دادن
اَلتَّسْبِیْعُ۔ هفت کردن۔
اَلتَّسْجِیْعُ۔ سجع کردن۔
اَلتَّسْفِیْعُ۔ نیک سوختن گرما لون مردم را
و سیاه گردانیدن آتش چیزیرا۔
اَلتَّسْلِیْعُ۔ شگافتن۔
اَلتَّسْمِیْعُ۔ معروف کردن به بدی و نیکی
و بعیبان بالبار و شنوانیدن و منه الحدیث

مستمعًا ای مرا ای مقیدًا مسئوجرًا فالمسمع
من سمار القید والزمارة الساجورة۔
التشجیع۔ دلیر کردن و دلیر خواندن۔
التشریع۔ بآبشخور آوردن۔
التشبیع۔ مبالغة التسبع
التشفیع۔ شفاعت کسی را بدادن۔
التشنیع۔ تشنیع کردن و بعدی بعلی
و بنیک پوشش کردن۔
التصدیع۔ پراگنده کردن و شگافتن
و درد سر رسانیدن الماضی من بنا صدّع
التصریع۔ پراگنده کردن و شگافتن و فی
الشعر تقفیة المصراع الاول و سبک گندم و درد طعام کردن
صمّع۔ التصمیع۔ اذا رفع راسها
صمّع السهم اذا تبلت قذذه من الدم وغیره فانضمت
التضبیع۔ بازو بازیدن اسپ شتر در رفتن
التضجیع۔ تقصیر کردن۔
التضریع۔ نزدیک گشتن آفتاب بفرو شدن
و ضرعت القدر اذا حان ان تدرک۔
التضلیع۔ برهشت پهلو نقش کردن جامه
التطبیع۔ پر کردن مشک و جز آن و گرانبار
کردن شتر۔
التطمیع۔ طمع انگندن۔
التفجیع۔ بدرد آوردن۔

التفدیع۔ عرق گردانیدن فی الحدیث لما فدع اهل خیبر
عبد الله بن عمر ماخوذ من الفدع وهو عوج فی المفاصل
التفریع۔ بالا بر شدن و بشیب فرو شدن
و چیزی را فرع کردن فرع گشتن و هو فی الحدیث
و فی حدیث آخر یفرع بینهم ای یحجز بینهم یقال
فرع و فرّع و فرّق بینهم بمعنی واحد۔
التفزیع۔ ترسانیدن و اندوه را بردن و
هذا بعدے بعن۔
التفصیع۔ بیرون کردن۔
التفقیع۔ ترک از انگشتان بیاوردن۔
التفلیع۔ شگافتن۔
التقریع۔ ملامت صعب کردن و معالجة
الفصیل من القرع کانه نزع منه ذلک وهو بثر
ابیض یخرج بالفصال ودواه الملح وجباب
البان الابل فاذا لم یجدوا الملح نتفوا اوباره
و نضحوا جلده بالماء ثم جروه علی السبخة۔
التقزیع۔ موی سر بعضی بستردن و بعضی گذاشتن
التقشیع۔ ابر وا بردن۔
التقصیع۔ پر شدن جراحت از خون۔
التقطیع۔ پاره پاره کردن و منه مقطعات
الشعر یعنی قصاره و اسپ از پیش اسپان بشدن
و تقطیع الشعر وزنه باجزاء العروض و فی الحدیث
الاستقطاع ای مثل الحلقة وما اشبهها۔

التقليع - مبالغة القلع -
التقنيع - قناع پوشانيدن ومنه قنعت
راسه بالسوط ضربا وقنع الديك اذا رد برائله
الى راسه كشع اللبن اى علاه سمه وخثورته راسه
وكثعت القدر رمت بزبدها -
التكسيع - مصدر قولك رجل مكسع اذا
لم تتزوج فاجتمع الماء فى ظهره -
التلبيع - باهم آمدن -
التلفيع - سر پوشانيدن لفعت المرأة قلبتها
التلميع - رنگارنگ گردانيدن فى الحديث
وتنصع طيبها اى تخلص ناصع كل شىء خالصه -
التمتيع - برخوردارى دادن و بلند گردانيدن
التمزيع - پراگنده كردن -
التمنيع - مبالغة المنع -
التنزيع - نيك بركردن -
التهجيع - نيك فراخواب كردن -
التهزيع - پاره پاره كردن -
التبليغ - رسانيدن - ۲۰
الترفيغ - فراخ عيش گردانيدن -
التشبيغ - القاء الناقة ولدها وقد اشعر
التصبيغ - مبالغة الصبغ وصبغت الرطبة
مثل ذنبت فى المعنى الاول خبز مضمغ متخذ من الضمغ -
التفريغ - فارغ كردن و برانگيختن -

التمريغ - مراغه دادن ستور -
التمشيغ - التلطيخ -
التثقيف - راست كردن نيزه - ۹
التجديف - الكفر بالنعم -
التحذيف - فيك فارند بريدن -
التجليف - هلاك كردن مال كسى و المجلف الذى
اخذ من جوانبه وقيل الذى اخذ من وسطه
وتركت جوانبه حذفه اى هياه و صنعه -
التحريف - بگردانيدن سخن و محرف بگردن قلم
التحليف - سوگند دادن -
التحنيف - احنف كردن -
التخريف - خرف خواندن -
التخصيف - مبالغة الخصف -
التخليف - واپس گذاشتن و يك خلف بلستين
التذريف - افزون شدن و ليعد معلے
الترديف - از پى درآوردن -
الترصيف - مبالغة الرصف فى الحديث
كان الكلبى يرزف اى يزيد فى الحديث نزفها
معناه اسفلها وقدمها والاصل فى الكلمة الغرف
التسجيف - برده فروگذاشتن -
التسقيف - خانه راسقف كردن -
التسليف - پيش فرستادن و نهارى دادن
التشريف - بزرگوار كردن -

اَلتَّشْنِيفُ - گوشواره در گوش کسی کردن
اَلتَّصْحِيفُ الخطأ في الصحيفة وهي الكتاب
اَلتَّصْرِيفُ - گردانیدن ومنه صرف الفعل
وهویدا کردن وخمر صرف خوردن
اَلتَّصْنِيفُ - تمييز الاشياء بعضها من بعض
وتصنيف الكتاب من هذا
اَلتَّضْعِيفُ - افزون کردن وضعیف کردن
وضعیف خواندن -
اَلتَّطْرِيفُ - کارزار کردن گرد بر گرد لشکر
اَلتَّطْفِيفُ - الاكل دون الشبع
اَلتَّعْرِيفُ - بیاگاهانیدن وتعریف کردن
گمشده وخوشبوی گردانیدن -
اَلتَّعْطِيفُ - مهربانی گردانیدن ونیک در آوردن
اَلتَّعْلِيفُ - که کردن -
اَلتَّعْنِيفُ - سرزنش کردن -
اَلتَّغْلِيفُ - غالیه بر کردن -
اَلتَّقْذِيفُ - مبالغة القذف -
اَلتَّقْصِيفُ - مبالغة القصف -
اَلتَّكْثِيفُ وَالتَّكْسِيفُ - التقطيع بالثاء
عن الفارابي وبالسين عن الجوهري -
اَلتَّكْشِيفُ - مبالغة الكشف -
اَلتَّكْلِيفُ - چیزی از کسی خواستن کہ ازان رنج بود
اَلتَّكْنِيفُ - گرد چیزی در آمدن -

اَلتَّلْجِيفُ - جوانب چاه کندن -
اَلتَّلْقِيفُ - فرو خورانیدن وتلقین کردن
اَلتَّنْقِيفُ - مبالغة النقف -
اَلتَّنْجِيفُ - بلند نمودن وتوده را وفي الحديث بنجفة
اي رفعت منه والنجفة شبه التل -
اَلتَّنْدِيفُ - مبالغة الندف -
اَلتَّنْشِيفُ - باكف شدن شیر شتر -
اَلتَّنْصِيفُ - بدو نیم کردن وخادمی کسی کردن
اَلتَّنْطِيفُ - گوشواره در گوش کسی کردن
وچکانیدن شراب وماننده آن -
اَلتَّنْظِيفُ - پاک کردن -
اَلتَّنْكِيفُ - باغدد شدن اشتر -
اَلتَّبْرِيقُ - چشم فراخ باز کردن وتیز نگریستن
اَلتَّبْعِيقُ - شکافتن وفي الحديث يبعقون
لقاحنا اي ينحرون ابلنا ويسيلون دماءها
اَلتَّحْدِيقُ - تیز نگریستن وگرد کسی در آمدن
ویعدی بالباء -
اَلتَّحْرِيقُ - نیک سوزانیدن -
اَلتَّحْلِيقُ - دور بهوا بر شدن مرغ ویعدی بالباء
اَلتَّحْلِيقُ وَالتَّحْلَاقُ - بسیار ستردن سر وفي
الحديث محلق بہ اسے رماد -
اَلتَّحْمِيقُ - احمق خواندن
اَلتَّخْرِيقُ وَالْخِرَاقُ - نیک دریدن تا الفرار

فعال من مصادر التفعيل انہ یمانیۃ فصیحۃ۔
والتخریق بسی دروغ گفتن۔

اَلتَّخْلِيْقُ۔ بخلوق بندودن وتمام خلق کردن ونسو کردن۔

اَلتَّدْبِيْقُ۔ بہ سریش استوار کردن۔

اَلتَّدْقِيْقُ۔ نیک ریختن۔

اَلتَّذْنِيْقُ۔ استقصا کردن ونزدیک گشتن خورشید بہ فروشدن وانچہ بدان ماند ومنہ الحدیث یذنق للموت یدنو اوچشم بکو فروشدن وپیوستہ سوی چیزے نگریستن۔

اَلتَّزْلِيْقُ۔ تیزہ کردن کنارہ چیزی۔

اَلتَّرْبِيْقُ۔ رسنہا کہ در گردن برہ کنند۔

اَلتَّرْشِيْقُ۔ تیز نگریستن۔

اَلتَّرْمِيْقُ۔ دائم نگریستن ضعف یکون فی البصر وفی البدن وفی الامر۔

اَلتَّوْنِيْقُ۔ ثابت ماندن مرغ در ہوا ورنق الطائر اذا خفق بجناحیہ فی الہوا وثبت ولم یطر وقولہم مدت المعزی فرنقت ای نظر الولادۃ لانہا ترانی فلا تضع بعد مدۃ

اَلتَّرْهِيْقُ۔ بسیار شدن مہمان نزدیک کسے وتہمت کردن کسی را بہ بدی۔

اَلتَّزْلِيْقُ۔ موسے بستردن۔

اَلتَّسْرِيْقُ۔ بہ زدی منسوب کردن ومنہ قرے ان ابنک سرق۔

اَلتَّشْرِيْقُ۔ گوشت قدید کردن وبسوی مشرق شدن ونماز عید کردن وفی الحدیث لاتشریق الا فی مصر جامع۔

اَلتَّشْفِيْقُ۔ اندک اندک کردن۔

اَلتَّشْنِيْقُ۔ التقطیع بالطول وفی الحدیث وشنق لہا یعنی لناقتہ ای جاجبذ زمامہا ولفہا الترفع راسہا۔

اَلتَّصْدِيْقُ۔ راست گوی داشتن زکوۃ گوسپندان وجزآن وصدقہ بستدن۔

اَلتَّصْفِيْقُ۔ آمیختن شراب بآب ودست برہم زدن وہو فی الحدیث ماخوذ من صفق احدی الیدین بالاخری لا بطونہما ولکن بظہور اصابع الیمنی علے الراحۃ من الیسرے وہو سنۃ النساء فی الصلوٰۃ وشراب از آنائے بآنائے بردن وشتر از چراگاہی بچراگاہے بردن والترکیب دال علی ملاقاۃ شئی ذی صفحۃ بشئی مثلہ بقوۃ

اَلتَّطْبِيْقُ۔ بر بندگاہ آمدن شمشیر یا جدا کردن عضو ومنہ الحدیث طبقت ای صبت وجہ الفتیا وہر دو دست درمیان ران نہادن در رکوع وہو فی الحدیث ودروی زمین گرفتن باران وتطبیق الفرس تقریبہ۔

اَلتَّطْرِيْقُ۔ نزدیک گشتن مرغ سنگخوار بخایہ نہادن ولا یقال ذلک لغیر القطاۃ

وبچہ در شکم شتر وزن گرفتن وباز داشتن
شتر از گیاہ وجز آن وراہ باز دادن۔
اَلتَّطْلِیْقُ۔ طلاق دادن وطلق السلیم اذا
سکن وجعہ بعد الاعداد۔
اَلتَّعْتِیْقُ۔ کہنہ شدن۔
اَلتَّعْذِیْقُ۔ بسیار شاخ خرما بریدن۔
اَلتَّعْرِیْقُ۔ شراب آب اندک ریختن وبے گوشت
کردن تن وبیرناکردن دلو۔
اَلتَّغْلِیْقُ۔ بگردانیدن۔
اَلتَّعْلِیْقُ۔ در آویختن ومنہ قفتاز روھا
کالمعلقۃ وہی التی فقدز وجہا وعاشق گردانیدن
والماضی من ہذا علق۔
اَلتَّعْمِیْقُ۔ ژرف کردن وباستقصا نگریستن
فی الحدیث تعفقھا ای تاخذی بعنقھا وتعصرہا
اَلتَّغْرِیْقُ۔ غرقہ کردن ومنہ لجام مغرق بالفضۃ
ای محلے وبکشتن وفی الباب یدل علی انتہار فی
شیٔ یبلغ اقصاہ۔
اَلتَّغْلِیْقُ۔ در دربستن۔
اَلتَّفْتِیْقُ۔ بشگافتن۔
اَلتَّفْرِیْقُ والتفرقۃ۔ پراگندہ کردن وفی
الحدیث فرقوا عن المنیۃ یقول اشتروا ثمن
الرقیق الواحد رقیقین لانہ ان ملت الواحد
بقی الآخر واذا کان کذلک فکانکم فرقت عن المنیۃ

اَلتَّفْسِیْقُ۔ فاسق خواندن۔
اَلتَّفْلِیْقُ۔ شگافتن۔
اَلتَّفْنِیْقُ۔ بناز ونعمت پروردن۔
اَلتَّلْبِیْقُ۔ چرب کردن۔
اَلتَّلْفِیْقُ۔ فراہم آوردن ق ای غنا بغنا رالسفلۃ
اَلتَّمْزِیْقُ والمُمَزَّقُ۔ پراگندہ کردن ومنہ
ومزقناہم کل ممزق واصلہ التخریق یقال ثوب ممزق
اَلتَّمْشِیْقُ۔ رنگ کردن بگل سرخ۔
اَلتَّمْهِیْقُ۔ شیر دادن۔
اَلتَّنْبِیْقُ۔ نیکو نبشتن وبر پیوستہ نشاندن درخت
کنارو کذلک کلشئی مستوو مھذب۔
اَلتَّنْزِیْقُ۔ برسکیز انیدن اسپ۔
اَلتَّنْسِیْقُ۔ پیوستن سخن وجز آن۔
اَلتَّنْطِیْقُ۔ کمر بر میان کسی بستن۔
اَلتَّنْفِیْقُ۔ در سوراخ شدن موش وفی الحدیث
لاینفق بعضکم لبعض ای لا یقصد ان ینفق
سلعتہ عن جہۃ النجش۔
اَلتَّنْمِیْقُ۔ نبشتن ونمق الکتاب ای نقش وحسن
اَلتَّبْتِیْكُ۔ نیک بریدن پارہ پارہ کردن تبتک
اذان الانعام ای قطعہا شدد للکثرۃ والمبالغۃ۔
اَلتَّبْرِیْكُ۔ دعای برکت خواندن۔
اَلتَّحْرِیْكُ۔ جنبانیدن۔
اَلتَّحْنِیْكُ۔ استوار خرد گردانیدن کام کودک

مالیدن بخرما و جز آن۔
التشبیک۔ انگشتان بهم در گذاشتن و
آنچه بدان ماند۔
التشریک۔ شراک کردن نعلین او نبا زکردن
التعریک۔ ان یجعل الراعی من الهلب مثل الفلکة
ثم یجعله فی لسان الفصیل لئلا یرضع و فلک
ثدی الجاریة ای استدار۔
التمسیک۔ چنگ در زدن و بعاء لباس
و غیرا و غیره مشک کردن و مشک رنگ کردن
و باران بیالودن و فی الحدیث خذی فرصة
ممسکة ای محتملة یقول تحملینها معک تعالجین
بها قبلک و علی هذا هو متعدد و قیل مطیبة بالمسک
والاول اصح لقلة ذات ایدیهم۔
التمعیک۔ مراغه کردن ستور را۔
التملیک۔ پادشاه گردانیدن و استوار گردانیدن
التهتیک۔ مبالغة الهتک۔
التهلیک۔ هلاک گردانیدن۔
التبتیل۔ دل از دنیا بریدن و فی الحدیث
ان النبی علیه السلام تبتل العمری ای وجهها۔
التبجیل۔ بزرگ داشتن۔
التبخیل۔ نسبت کردن به بخل۔
التبدیل۔ الابدال و منهم من جعل التبدیل
تغییر الشیٔ عن حالة والابدال جعل شیٔ مکان آخر۔

التبغیل۔ مشی فیه اختلاف بین العنق والهملجة
مشتق من البغل۔
التثقیل۔ گران گردانیدن۔
التثمیل۔ باقی داشتن۔
التجحیل۔ مبالغة الجحل۔
التجدیل۔ بر زمین افگندن۔
التجمیل۔ نیکو کردن یقال جملک الله جمل الله علیک۔
التجهیل۔ بجهل منسوب کردن۔
التحجیل۔ چشم بکو فرو شدن و دست و پای اسپ
سپید کردن۔
التحصیل۔ حاصل کردن و اصله التمیز
وقیل جمع الشیٔ منه حوصلة الطائر و حصل کلامه
ای رده الی محصوله۔
التحفیل۔ التصریة۔
التحمیل والحمال۔ بار نهادن و شغلی از
کسے در خواستن۔
التخبیل۔ تباه خرد و اعضا گردانیدن
التخجیل۔ خجل کردن۔
التخذیل۔ بر خذلان گذاشتن و فی الحدیث
التخضیل۔ تر نمودن خضلی قناعک ای
ندیها و رطبیها بالدهن لیذهب شعثها۔
التذبیل۔ گرد کردن چیزے۔
التذجیل۔ جملة اعضا بقطران بیالودن

وزرانه بود کردن شمشیر والترکیب مثل علے
التغطیة والترسیل۔
اَلتَّرْتِیْلُ۔ ہویدا کردن سخن بے تکلف
اَلتَّرْجِیْلُ۔ جعد کردن موے و فرو کردن
موی بشانہ۔
اَلتَّرْحِیْلُ۔ روان کردن کسی را از جاے
خویش و فی الحدیث ترحل الناس قبل تنزل
معهم اذا نزلوا و تقبل اذا قالوا و قیل
تنزلهم المنازل۔
اَلتَّرْطِیْلُ۔ چرب کردن موی را بزعفران۔
اَلتَّرْفِیْلُ۔ التعظیم والتبدیل و اجمام الرکبة۔
اَلتَّرْکِیْلُ۔ بسیار پا بہا کوفتن۔
اَلتَّرْمِیْلُ۔ خون آلودہ کردن۔
اَلتَّرْهِیْلُ۔ سست گردانیدن گوشت
فی الحدیث دیر ہلنا ای نجینا و من رواہ
بیرجلنا بالجیم فمعناہ بیرمینا۔
اَلتَّزْمِیْلُ۔ در جامہ پیچیدن۔
اَلتَّسْبِیْلُ۔ سبیل کردن۔
اَلتَّسْجِیْلُ۔ سجل کردن۔
اَلتَّسْخِیْلُ۔ سست آستہ شدن خرما بن
اَلتَّسْفِیْلُ۔ بزیر فرو بردن۔
اَلتَّسْهِیْلُ۔ آسان گردانیدن۔
اَلتَّطْفِیْلُ۔ بچسپیدن آفتاب بفرو شدن
وروی فا کردن تاریکی شب و طفیلی کردن
وطفلت الابل اذا کان معها اولادها و قد عفت
بہا حتی تلحقها الاطفال۔
اَلتَّعْجِیْلُ۔ الاستحثاث و طبخ اللحم علی عجلة
و عجلت له من الثمن کذا ای قدمت والمعجل
الذی یاتی اهله بالاعجالة و هی الاعجالة الراعی
من اللبن الی اهله قبل الحلب۔
اَلتَّعْدِیْلُ۔ عدل کردن خواندن و راست کردن
اَلتَّعْذِیْلُ والتَّعْذَالُ۔ بسی ملامت کردن
اَلتَّعْسِیْلُ۔ انگبین توشه دادن و بہ انگبین
پروردن فی الحدیث اذا اراد اللہ بعبد خیرا
عسله قیل یا رسول اللہ و ما عسله قال یفتح له عملا
صالحا بین یدی موته حتی یرضی عنه من حوله
فی حدیث آخر عسله فی الناس ای طیبه ثناؤه
ماخوذ من العسل۔
اَلتَّعْصِیْلُ۔ بپیچیدن تیر در انداختن و فی الحدیث
عصلا ای بالا۔
اَلتَّعْضِیْلُ۔ استوار شدن بچہ در شکم مادر
چنانکہ بیرون نتواند آمد و تنگ آمدن جاے
از مردمان و کار بر کسے تنگ فرا گرفتن۔
اَلتَّعْطِیْلُ۔ فرو گذاشتن ابل بی نور کردن
و تعہد نا کردن۔
اَلتَّعْقِیْلُ۔ بسیار عقال بر پای اشتر بستن

فی الحدیث فیعقل الکرم ای یخرج العقیلی ہو الصرم
اَلتَّعْمِیْلُ۔ تولیۃ العمل۔
اَلتَّغْسِیْلُ۔ غسل نمودن بعد جماع فی الحدیث من غسل
اے جامع قبل الخروج الی الصلوٰۃ وقیل بعد الجماع وروی بالتخفیف
اَلتَّغْفِیْلُ۔ بغفلت منسوب کردن و احمق گردانیدن
اَلتَّفْتِیْلُ۔ نیک تافتن۔
اَلتَّفْسِیْلُ۔ ناکس خواندن والمفسلۃ المرأۃ التی
اذا نشط زوجہا اتقیا نہا اعتلت۔
اَلتَّفْصِیْلُ۔ ہویدا کردن وجدا کردن
از یکدیگر و پارہ پارہ کردن۔
اَلتَّفْضِیْلُ۔ فاضل گردانیدن و فضل نہادن
اَلتَّقْبِیْلُ۔ بوسہ دادن۔
اَلتَّقْتِیْلُ۔ سخت رام گرفتن و مبالغت کردن
در کشتن و رجل مقتل سے مجرب۔
اَلتَّقْفِیْلُ۔ قفل کردن۔
اَلتَّکْبِیْلُ۔ بند کردن۔
اَلتَّکْحِیْلُ۔ سرمہ کردن۔
اَلتَّکْفِیْلُ وَالتَّکْفِلَۃُ۔ پایندانی فراکسی دادن
اَلتَّکْمِیْلُ۔ تمام کردن۔
اَلتَّمْثِیْلُ۔ صورت بستن بیکسی را بہ نگاشتن مثلت
لہ کذا ای صورت لہ مثالہ بالکتابۃ وغیرہ
اَلتَّمْحِیْلُ۔ وادا شتن شیر در دعا۔
اَلتَّمْسِیْلُ۔ شیلر ندک فرود آوردن ناقہ۔

اَلتَّمْہِیْلُ۔ زمان دادن۔
اَلتَّنْبِیْلُ۔ بسنگی استنجا دادن کسی را
ونبلت فلانا بالطعام ناولتہ شیئا بعد شیئ
فی الحدیث وفتی بنبلا ای یعطیہ النبل۔
اَلتَّنْتِیْلُ۔ سرگین افگندن خدا وندسم۔
اَلتَّنْخِیْلُ۔ نیک بیختن۔
اَلتَّنْزِیْلُ۔ فرو فرستادن والترتیب ایضا۔
اَلتَّنْسِیْلُ۔ بیفگندن حیوان موی یا پر و پشم
اَلتَّنْصِیْلُ۔ در نشاندن تیغ و پیکان و
سنان و بیرون کشیدن آن وہو من الاضداد
اَلتَّنْعِیْلُ۔ نعل بر بستن۔
اَلتَّنْفِیْلُ۔ غنیمت دادن۔
اَلتَّنْقِیْلُ۔ بسیار فرا بردن و موزہ وجز آن
نیکو کردن۔
اَلتَّنْکِیْلُ۔ رسوا کردن و بعدی با ایثار
و آمانیدن و فی الحدیث لا انکل بک لا تدفع
عما سلطت علیہ لقبوتہا فی الارض۔
اَلتَّہْبِیْلُ۔ لعن کردن و کسی را گفتن ہبلتک
امک ہبلہ اللحم مثل ہبلہ وہو فی الحدیث۔
اَلتَّہْزِیْلُ۔ سخن نا فرجام شنوانیدن و جز آن اندافتن
اَلتَّہْدِیْلُ۔ فرو گذاشتن شاخ و لغیہ و نیچہ بدان ماند
اَلتَّہْلِیْلَۃُ۔ بلی ورجرانیدن ہم بہلی ولا دالضان
اَلتَّہْلِیْمُ۔ زشت کردن۔

اَلتَّثْلِيمُ ـ بسیار رخنه در افگندن ـ
اَلتَّجْثِيمُ ـ المصبورة لا انہا فی الطیر خاصة والارنب واشباه ذلک یجثم ثم یرمی حتی یقتل وقد نہی عن ذلک ـ
اَلتَّجْحِيمُ ـ تیز در کسی نگریستن ـ
اَلتَّجْذِيمُ ـ مبالغة الجذم ـ
اَلتَّجْرِيمُ ـ تمام کردن سال ـ
اَلتَّجْزِيمُ ـ پر کردن مشک و عاجز شدن ـ
اَلتَّجْسِيمُ ـ تن آور گردانیدن ـ
اَلتَّجْشِيمُ ـ التکلیف ـ
اَلتَّحْرِيمُ ـ حرام کردن و ناپیراستن پوست و ریاضت تمام نایافتن ستور و شکوهمند کردن والترکیب یدل علی المنع والتشدید ـ
اَلتَّحْطِيمُ ـ نیک شکستن ـ
اَلتَّحْكِيمُ ـ منع کردن و حاکم گردانیدن کسی را در مال خویش و فی الحدیث او محکم فی نفسه فمن کسر الکاف فمعناه المنصف من نفسه و من فتحها فهو الرجل یقع فی ید العدو فیخیر بین الکفر والقتل فیختار القتل ـ
اَلتَّحْلِيمُ ـ بردباری کردن ـ
اَلتَّحْمِيمُ ـ نیک مهر کردن ـ
اَلتَّخْدِيمُ ـ پای رنجن در پای کسی کردن و قوم مخدمون ای مخدومون یراد به کثرة الخدم والحشم ـ

اَلتَّخْذِيمُ ـ پاره پاره کردن ـ
اَلتَّخْرِيمُ ـ پاره چیزی بریدن ـ
اَلتَّخْزِيمُ ـ مبالغة الخزم ـ
اَلتَّخْطِيمُ ـ مبالغة الخطم ـ
اَلتَّدْسِيمُ ـ جعل الدسم علی شیئ و من یقال دسم المطر الارض اذا بلها فلم یبالغ و یقال دسم سبالہم اذا اطعمهم شیئا دسما و فی الحدیث دسموا نونته ای سودوا ذلک الموضع منه لئلا تصیبه العین ـ
اَلتَّدْنِيمُ ـ الاسفاف للامور الدنیة ـ
اَلتَّرْجِيمُ ـ سنگ بر سر گور نهادن و پنداشت سخن گفتن ـ
اَلتَّرْحِيمُ ـ مبالغة الرحمة ـ
اَلتَّرْخِيمُ ـ نرم کردن گفتار بیفگندن و منه ترخیم الاسم فی الندا و هو ان یحذف من آخره حرف او اکثر ـ
اَلتَّرْدِيمُ ـ جامه وژنگ در دادن ـ
اَلتَّرْزِيمُ ـ بر وزره بستن ـ
اَلتَّرْسِيمُ ـ جامه بخط کردن ـ
اَلتَّرْقِيمُ ـ رقم کردن ـ
اَلتَّرْنِيمُ ـ آواز گردانیدن ـ
اَلتَّرْهِيمُ ـ بخیل گردانیدن ـ
اَلتَّزْلِيمُ ـ راست تراشیدن و نیکو قد کردن

عہ [illegible] ۱۲

اندک کردن عطا۔
اَلتَّزْنِیمُ۔ و انشان کردن۔
اَلتَّسْخِیمُ۔ بالخار والحار سیاہ گردانیدن۔
اَلتَّسْدِیمُ۔ دهن شتر بستن۔
اَلتَّسْقِیمُ۔ بیمار کردن۔
اَلتَّسْلِیمُ والسَّلَامُ۔ سلام کردن ویعدی بعلی
والتسلیم فاسپردن ویعدی الی المفعول الثانی
بالی وگزردن نهادن ویعدی باللام برهانیدن
ویعدی لبسے المفعول الثانی بمعنی سلام دادن
اَلتَّسْنِیمُ۔ چیزے بر سان خرپشتہ کردن۔
اَلتَّسْهِیمُ۔ برد مخطط بافتن۔
اَلتَّشْخِیمُ۔ تباہ کردن طعام۔
اَلتَّشْرِیمُ۔ خستن با جراحت و نیک شگافتن۔
اَلتَّصْتِیمُ۔ تمام کردن واستوار کردن۔
اَلتَّصْدِیمُ۔ مبالغۃ الصدم۔
اَلتَّصْرِیمُ۔ منقطع شدن شیر ابلاج
وپارہ پارہ کردن رسن وجز آن۔
اَلتَّصْلِیمُ۔ از بن بریدن بینی یا گوش۔
اَلتَّضْرِیمُ۔ نیک افروختن آتش۔
اَلتَّطْهِیمُ۔ التام من کل شیئ علیحدتہ فهو
بارع الجمال وقیل المطهم من الناس المکلثم المجتمع
الخلق قال ابن فارس ہذا اصح الحدیث الذی
روی فی صفتہ علیہ السلام لم یکن بالمطهم ولا بالمکلثم
ای لم یکن بالمدور الوجہ ولا بالموجن ولکنہ مسنون الوجہ
اَلتَّظْلِیمُ۔ ظالم خواندن فی الحدیث واذا البیت
مظلم المظلم المزدق ماخوذ من الظلم۔
اَلتَّعْتِیمُ۔ دیر داشتن ودرنگی شدن وبازایستادن
از کارے ویعدی بعن در وقت عتمہ رفتن
اَلتَّعْجِیمُ۔ عجم بر زدن۔
اَلتَّعْظِیمُ۔ بزرگ داشتن وبزرگ گردانیدن
اَلتَّعْکِیمُ۔ نیک فربہ شدن ودربر وندہ بستن
اَلتَّعْلِیمُ۔ در آموختن وبیاگاہانیدن۔
اَلتَّعْنِیمُ۔ خضاب کردن۔
اَلتَّغْرِیمُ۔ برکسی تاوان کردن۔
اَلتَّغْنِیمُ۔ غنیمت دادن۔
اَلتَّفْحِیمُ۔ نارفتن در اول شب تا تاریکی شب نشود
اَلتَّفْخِیمُ۔ بزرگ گردانیدن وامالت کردن حرف
اَلتَّفْدِیمُ۔ فدام بر بستن جای شراب را۔
اَلتَّفْهِیمُ۔ در یابانیدن۔
اَلتَّقْحِیمُ۔ بعنف در آوردن چیزی وبر روے
افگندن اسپ سوار را۔
اَلتَّقْدِیمُ والتَّقَدُّمُ۔ پیش شدن
ودر پیش کردن ومنہ لا تقدموا بین یدی اللہ
ورسولہ و فرمودن تعال قدم الیہ فی کذا۔
اَلتَّقْسِیمُ۔ وابخشیدن ونیکو گردانیدن
وقد ورد فی الشعر قسمت بمعنی عممت فی القسم

اَلتَّقْلِیْمُ بسیار چیدن ناخن وسم۔
اَلتَّلْئِیْمُ نیک پوشانیدن۔
اَلتَّکْدِیْمُ مبالغۃ الکدم۔
اَلتَّکْرِیْمُ وَالتَّکْرِمَۃُ گرامی کردن۔
اَلتَّکْلِیْمُ وَالکِلَاءُ وَالکلاہ با کسی سخن گفتن
وَالتَّکْلِیْمُ خستہ کردن۔
اَلتَّلْدِیْمُ الترمیم اَلتَّلْطِیْمُ مبالغۃ اللطم
اَلتَّلْقِیْمُ لقمہ فروبرانیدن ولقمہ دادن کسی را
اَلتَّنْجِیْمُ بارہا دادن مال وانچہ بدان ماند
وبہ نجوم حکم کردن۔
اَلتَّنْشِیْمُ بوی گوشت بگشتن ودرشدن درکاری
ولایکون الافی الشر۔
اَلتَّنْظِیْمُ مبالغۃ النظم۔
اَلتَّنْعِیْمُ بناز ونعمت پروردن۔
اَلتَّھْدِیْمُ مبالغۃ الھدم۔
اَلتَّھْکِیْمُ التغنیۃ۔
اَلتَّبْدِیْنُ بزاد برآمدن۔
اَلتَّبْطِیْنُ جامہ را استر کردن وفی الحدیث
یبطن لحیتہ ای یاخذ من تحت الذقن الشعر
وہذا من باب السلب۔
اَلتَّبْیِیْنُ باریک کردن نظر وہو فی الحدیث
اَلتَّثْمِیْنُ ہشت گوشہ کردن۔
اَلتَّجْبِیْنُ بددل خواندن وبددل کردن

جفن اذا اطعم فی الجفان۔
اَلتَّحْزِیْنُ آواز زار بگردانیدن وفی
الحدیث ان الشیطان یحزنہ معناہ یوسوس
الیہ ویقول لہ لم ترکت اھلک ومالک ونیدمہ حتی یحزن
اَلتَّحْسِیْنُ نیکو کردن۔
اَلتَّحْصِیْنُ استوار کردن۔
اَلتَّخْشِیْنُ درشت کردن خشنت صدرہ اوغرتہ
اَلتَّخْمِیْنُ بگمان سخت گفتن۔
اَلتَّدْخِیْنُ دود کردن۔
اَلتَّدْمِیْنُ سرگین رزمین دادن ودمن القوم
دارہم وہو تسویدہم ایاہا مما یجتمع فیہا۔
اَلتَّدْھِیْنُ چرب کردن ومنہ قولہم قوم مدھنون
علیہم آثار النعم۔
اَلتَّرْبِیْنُ پنبہ آگندہ کردن۔
اَلتَّرْدِیْنُ من الردن جامہ را بن آستین کردن
اَلتَّرْقِیْنُ خضاب کردن بہ حنا والترقین
فی کتاب الحسابات تسوید الموضع لئلا یتوہم
انہ ابیض لئلا یقع فیہ حساب وہو لفظۃ نبطیۃ و
معناہ الفارغ۔
اَلتَّرْکِیْنُ التشبیہ۔
اَلتَّسْخِیْنُ گرم کردن۔
اَلتَّسْطِیْنُ برپای کردن ستونہا۔
اَلتَّسْکِیْنُ بیارامیدن۔

اَلتَّسْمِیْنُ۔ روغن دادن و فربه کردن و سر دگر دراز بلغت یمن۔
اَلتَّضْمِیْنُ۔ چیزی بپایندانی فراکسی دادن و در میان چیزے نہادن ومنہ الحدیث لاتشتر لبن الغنم والبقر مضمنا لاتشتر وہو فی الضرع والمضمن من الشعر ما ضمنتہ بیتا ومن البیت مالم یتم معناہ الا بالذی یلیہ منہ ایضا۔
اَلتَّعْتِیْنُ۔ دود کردن ومنہ الحدیث عتنوا اہابہ یدبجزوا الہا۔
اَلتَّغْضِیْنُ۔ التشنیج والرجاع ایضا۔
اَلتَّفْتِیْنُ۔ بفتنہ افکندن۔
اَلتَّقْرِیْنُ۔ ہمبون کردن۔
اَلتَّقْطِیْنُ۔ پنبہ دانہ بیاوردن۔
اَلتَّکْفِیْنُ۔ کفن کردن۔
اَلتَّلْبِیْنُ۔ خشت زدن۔
اَلتَّلْجِیْنُ۔ برگ خطمی بہم زدن تا ستبر دو سندہ شود۔
اَلتَّلْحِیْنُ۔ بہ لحن منسوب کردن۔
اَلتَّلْسِیْنُ۔ چیزی را زبانہ کردن۔
اَلتَّلْعِیْنُ۔ مبالغۃ اللعن وفلان ملعن القدر اذا کان لایقری الضیف۔
اَلتَّلْقِیْنُ۔ التفہیم۔
اَلتَّلْہِیْنُ۔ نہاری دادن۔
اَلتَّمْتِیْنُ۔ استوار کردن۔
اَلتَّمْدِیْنُ۔ شہر ساختن۔
اَلتَّمْرِیْنُ۔ نرم کردن۔
اَلتَّمْشِیْنُ۔ تیز فروہشتن بکرہ۔
اَلتَّمْکِیْنُ۔ دست دادن وجای دادن یقال مکنتک ومکنت لک مثل نصحتک و نصحت لک وقال ابو علی یجوز ان یکون علی حد قولہ ردف لکم۔
اَلتَّنْتِیْنُ۔ گندہ گردانیدن۔
اَلتَّہْجِیْنُ۔ جعل الشیٔ ہجینا وتہجین الامور تقبیحہ
اَلتَّہْدِیْنُ۔ زاخواب کردن کودک بسخن و درنگی شدن ولی خرد گردانیدن۔

۵

اَلتَّدْلِیْہُ۔ ذہاب العقل من الہوی۔
اَلتَّرْفِیْہُ۔ آسان گردانیدن کار برکسی۔
اَلتَّسْفِیْہُ۔ بے خرد خواندن۔
اَلتَّشْبِیْہُ۔ مانند کردن۔
اَلتَّعْضِیْہُ۔ خار بریدن۔
اَلتَّفْرِیْہُ۔ الافراہ۔
اَلتَّفْقِیْہُ۔ زیرک و فقیہ گردانیدن۔
اَلتَّکْرِیْہُ۔ دشمن گردانیدن۔
اَلتَّنْبِیْہُ۔ بیدار کردن ومشہور کردن و دلالت کردن بر چیزیکہ ازان غافل باشد وہذا یعدی الی المفعول الثانی بعلی۔
اَلتَّنْزِیْہُ۔ دور کردن بدوری صفت کردن

اَلتَّنْفِیْہُ۔ الانفاہ۔

ومن المضاعف

اَلتَّتْبِیْبُ۔ ہلاک کردن۔
اَلتَّجْبِیْبُ۔ از جنگ بگریختن وان سیلغ التحبیل رکبتہ الیدو عرقوب الرجل۔
اَلتَّحْبِیْبُ۔ دوست گردانیدن و سیراب شدن شتر۔
اَلتَّخْبِیْبُ۔ بندہ کسی را بدو تباہ کردن۔
اَلتَّذْبِیْبُ۔ شتافتن در رفتن ورونہ با خر رسیدن و ذبّب ای اکثر الذب وطعان غیر تذبیب اذا بولغ فیہ۔
اَلتَّرْبِیْبُ۔ پروردن۔
اَلتَّزْبِیْبُ۔ با کف شدن دہن و مویز کردن
اَلتَّسْبِیْبُ۔ سبب ساختن۔
اَلتَّشْبِیْبُ۔ صفت جمال زنے کردن و حال خود با وے در عشق بگفتن۔
اَلتَّضْبِیْبُ۔ بشیر پروردن وضبوا الصبیکم ای اتخذوا لہ ضبیبۃ وہی سمن و رب یجعل للصبی فی عکۃ۔
اَلتَّطْبِیْبُ۔ مغز در میان مشک گرفتن۔
اَلتَّغْبِیْبُ۔ تقصیر کردن ومنہ الحدیث یغبب عن ھلاک المسلمین ای لم یخبر بکثرۃ من ھلک منہم و در روز یکبار دوشیدن اشتر و گوسپند و غیب عنہ ای دفع۔
اَلتَّقْبِیْبُ۔ بقبہ کردن۔
اَلتَّلْبِیْبُ۔ گریبان کسی بگرفتن و بکشیدن و بادانہ شدن کشت۔
اَلتَّشْتِیْتُ۔ پراگندہ کردن۔
اَلتَّفْلِیْتُ۔ خرد مرد کردن۔
اَلتَّقْتِیْتُ۔ روغن در گل پروردن یا بچیزے خوشبوی کردن۔
اَلتَّبْثِیْثُ۔ آشکارا کردن خبر و التشدید للمبالغۃ
اَلتَّحْثِیْثُ۔ بر افژولیدن۔
اَلتَّاثِیْثُ۔ التبثیث۔
اَلتَّدْجِیْجُ۔ ابرناک شدن و بپوشانیدن سلاح و پوشیدہ شدن سلاح۔
اَلتَّزْجِیْجُ۔ باریک کردن ابرو و فی الحدیث تم زجج موضعہا اعتاد سوی موضع النقر واصلہ ماخوذ من تزجیج الحواجب وہو حذف زوائد الشعر فلیشبہ تسویۃ لموضع النقر قد وقع بتسویۃ لتزجیج الحواجب و قیل ماخوذ من الزج وہو ان یکون النقر قد وقع فی طرف من الخشبۃ فشد علیہ زجا لیمسکہ و یحفظ ما فی بطنہ۔
اَلتَّشْجِیْجُ۔ مبالغۃ الشج۔
اَلتَّعْجِیْجُ۔ الاعجاج و خانہ پر دود کردن۔
اَلتَّلْجِیْجُ۔ در ترہ فی دریا شدن کشتی۔

اَلتَّجْهِیْجُ۔ چشم بکو فرو شدن۔
اَلتَّضْجِیْجُ۔ درست شدن۔
اَلتَّشْجِیْجُ۔ دنبال بزمین فرو بردن ملخ۔
اَلتَّبْدِیْدُ۔ پراگندہ کردن۔
اَلتَّجْدِیْدُ۔ نو کردن و بریدن پستان
اشتر و کسا ر مجدد فیہ خطوط مختلفۃ۔
اَلتَّحْدِیْدُ۔ تیز نگریستن و حد چیزی پدید کردن
اَلتَّخْدِیْدُ۔ آژنگ گرفتن۔
اَلتَّرْدِیْدُ وَالتَّرْدَادُ۔ بسی واگردانیدن
ورجل مردد حائر بائر۔
اَلتَّسْدِیْدُ۔ توفیق دادن و راست
گردانیدن وفی الحدیث ثم لیسدد ای
لیقتصد فلا یغلو ولا یسرف۔
اَلتَّشْدِیْدُ۔ استوار کردن و سختی نہادن
بر کسی و مشدد کردن حرف۔
اَلتَّعْدِیْدُ۔ مالی کہ آنرا عدد بسیار باشد
جمع کردن و باستقصای چیزے شمردن۔
اَلتَّقْدِیْدُ۔ قدید کردن گوشت۔
اَلتَّمْدِیْدُ۔ کشیدن۔
اَلتَّنْدِیْدُ۔ کسی را بہ بدی معروف کردن
و یعدی بالباء و آواز بلند بر داشتن۔
اَلتَّهْدِیْدُ۔ بیم کردن۔
اَلتَّجْرِیْزُ۔ نیک بکشیدن۔

اَلتَّحْرِیْرُ۔ آزاد کردن و مہذب کردن سخن
و تحریر الولد ان تفردہ بطاعۃ اللہ و خدمۃ
المسجد۔
اَلتَّشْرِیْرُ۔ بآفتاب خشک کردن فی الحدیث
اخرجا ما تصررا ن من الکلام ای تجمعانہ صدور کما
اَلتَّطْرِیْرُ۔ تیز نگریستن۔
اَلتَّعْرِیْرُ۔ سرگین در زمین زدن۔
اَلتَّغْرِیْرُ وَالتَّغْرِرَۃُ۔ در خطر و ہلاکت افگندن
و یعدی بالباء و غررت تثبیتا الغلام اول ما اطلع
تثبیتاہ وفی الحدیث الا تغرر اہد من الغرار
وہو النوم القلیل۔
اَلتَّقْرِیْرُ۔ باقرار آوردن و آرام دادن
اَلتَّکْرِیْرُ وَالتَّکْرَارُ۔ بسی واگردانیدن
اَلتَّمْرِیْرُ۔ تلخ گردانیدن۔
اَلتَّحْرِیْزُ۔ رخنہ کردن سر دندان چنانکہ دندان
جوانان باشد۔
اَلتَّرْزِیْزُ۔ آہار دادن و مہرہ زدن کاغذ
و رززت لک الامر ترزیزا ای وطاتہ لک۔
اَلتَّعْزِیْزُ وَالتَّعْزِزَۃُ۔ نیرومند کردن و منہ الحدیث
انکم لمعززبکم ای مشدد و بر سہم نشاندن بالان
زمین را۔
اَلتَّلْزِیْزُ۔ استوار کردن۔
اَلتَّهْزِیْزُ۔ نیک بجنبانیدن۔

اَلتَّشْیِیشُ - اندک برگ و باریک ساق شدن خرمابن و گره گرفتن او و خشک شدن وی و آشیان کردن مرغ و منه الحدیث ولا یملا بیتنا تعشیشا ای لا تخوننا فی طعامنا فتخبأ فی هذه الزاویة شیئًا و فی تلک الزاویة شیئًا کالطیور اذا عششت عششته فی مواضع شتی او من عشش الخبز اذا تکرج و فسد ترید انها تحسن مراعاة الطعام المخبوز و تعهده بان تطعم منه اولًا فاولًا و لا طریًا و لا تغفل امره فیتکرج و یفسد و من رواه بالغین فهو یروی بیتنا بالنونین و یکون ماخوذة من الغش و قال ابن السکیت التغشیش النمیمة —

اَلتَّبْصِیصُ - چشم وا کردن سگ بچه -

اَلتَّجْصِیصُ - بجص کردن و التبصیص ایضًا

اَلتَّخْصِیصُ - خاص کردن -

اَلتَّرْصِیصُ - الرّص و نقاب تنگ بر بستن زن چنانکه جز چشم وی نتوان دید و بار زیر بندد و فر

اَلتَّقْصِیصُ - التجصیص -

اَلتَّلْصِیصُ - فی البنیان الترصیص -

اَلتَّمْضِیضُ - برافروختن و لیدن -

اَلتَّغْضِیضُ - مبالغة الغض -

اَلتَّقْضِیضُ - بسیم گرفتن -

اَلتَّخْطِیطُ - مخطط بافتن -

اَلتَّعْطِیطُ - مبالغة -

اَلتَّجْفِیفُ - خشک کردن برگستوان پوشانیدن

اَلتَّحْفِیفُ - گرد چیزی در آوردن و فی الحدیث حففه و جهدا ای قل ماله -

اَلتَّخْفِیفُ - سبک کردن -

اَلتَّدْفِیفُ - بالدال زود کشتن خسته و بالذال لغة ایضًا عن الفارابی و ابی عبید بالی -

اَلتَّصْفِیفُ - رسته کردن و تنک کردن گوشت

اَلتَّطْفِیفُ - کم پیمودن کیل و منه الحدیث طففت بی الفرس مسجد بنی زریق حتی کاد یساوی المسجد یعنی قارب و لم یبلغ هناک و قیل وثبت یقال طففت بفلان موضع کذا ای رفعته الیه و حاذیته به —

اَلتَّلْفِیفُ - نیک در پیچیدن -

اَلتَّحْقِیقُ - حقیقت کردن و بدانستن و حققت قوله و ظنه ای صدقت -

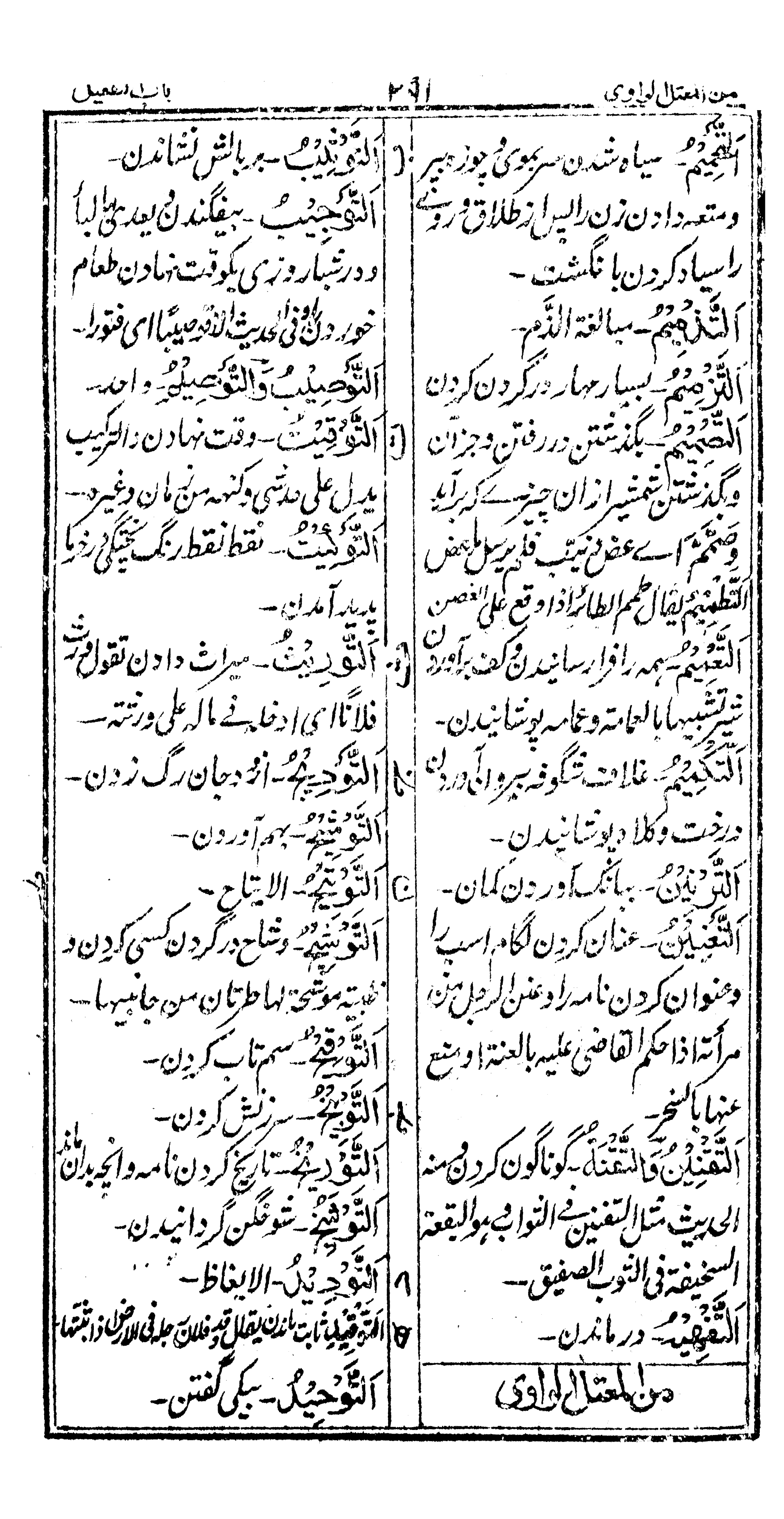
اَلتَّدْقِیقُ - باریک کردن و نیک نکو گفتن -

اَلتَّرْقِیقُ - تنگ و نیکو کردن سخن و منه المثل اعن صبوح ترقق الترقیق السلخ من قبل الراس علی خلاف ما یسلخ الناس الیوم و فی الحدیث انی ارای تقاتل شعر یعنی تحذیف الشعر

اَلتَّشْقِیقُ - نیک شگافتن و شقق الکلام

اذا اخرجه احسن مخرج -
اَلتَّحْلِیْكُ - نیک بخاریدن -
اَلتَّشْکِیْكُ شک افگندن -
اَلتَّفْکِیْكُ - از ہم باز کشادن -
اَلتَّبْلِیْلُ - نیک تر کردن -
اَلتَّجْلِیْلُ - جل بر ستور افگندن و ہمہ را
فراسیدن و پوشانیدن چیزے -
اَلتَّحْلِیْلُ وَالتَّحِلَّةُ - حلال کردن والتحلیل
کسی بجای فرود آمدن و قولہم فعلتہ تحلۃ القسم
ای لم افعل الا بقدر ما حللت بہ یمینی ان
لا افعلہ ولم ابالغ ثم قال لکل شیٔ لم یبالغ فیہ
تحلیل یقال ضربتہ تحلیلا والباب یدل
علی فتح الشیٔ
اَلتَّخْلِیْلُ - خلال کردن و سرکہ گردانیدن
و سرکہ شدن و خلال فرمان و ما ئہ اذا احصلی
اَلتَّذْلِیْلُ - خوار کردن و قولہ تعالی
و ذللت قطوفہا تذلیلا ای سویت عنا
قیدہا او ذللت من السعف و قیل معنے
ذللت ادنیت منہم من قولہم حائط ذلیل
اذا کان قصیرا
اَلتَّصْلِیْلُ - نیک گندہ شدن گوشت
اَلتَّضْلِیْلُ - بیراہ کردن -
اَلتَّظْلِیْلُ - سایہ انی کردن و سایہ کردن

اَلتَّعْلِیْلُ - بیاپے شراب دادن و میوہ
بیاپے رفتن و بچیزے مشغول کردن
و علامت زائل کردن و چیز را علامت نہادن
اَلتَّغْلِیْلُ - نیک غالیہ را بکار داشتن -
اَلتَّقْلِیْلُ - اندک کردن التقلیل اندک
کردن و باندکے نمودن منہ تقلیلا کم فی اعینہم
اَلتَّکْلِیْلُ - پوشانیدن تاج و بزدلی
کردن در کار و بزدلی کردن کان من الاضداد
و سحاب مکلل ملمع بالبرق و یقال ہو الذی
حولہ قطع من السحاب فہو مکلل بہن و ہا خوذ
من الاکلیل و روضۃ مکللۃ ای حفت بالنور
و فی الحدیث نہی عن تقصیص القبور و تکلیلہا
قیل فعلہا بنا مثل الکلل وہی الصوامع
والقباب التی تبنی علی القبور و قیل ضرب
الکلۃ علیہ وہی ستر مربع -
اَلتَّہْلِیْلُ - لا الہ الا اللہ گفتن و بزدلی
کردن در حرب -
اَلتَّتْمِیْمُ وَالتَّتِمَّةُ - تمام کردن و تمم الرجل
اذا صار تمیمی الرای والہوی والمحلۃ
تممت العظم تمیما و ذلک اذا کان عنتا فانبتہ
التجمیم فی الرشد لعن اللہ المجممات من النساء
اراد المترجلات یتخذن شعورہن جمۃ و
فعل الرجل لا یرسلنہا ارسال النساء شعورہن

التّحمیم — سیاه شدن سر بموی چون بیر ومتعه دادن زن را پس از طلاق وروی را سیاه کردن باانگشت۔

التّذمیم — مبالغة الذم۔

التّزمیم — بسیار مهار در گردن کردن

التّصمیم — بگذشتن در رفتن وجز آن وبگذشتن شمشیر از آن چیزے که برآید وصمّم ای عض فی نیبه فلم یرسل ما عض

التّطمیم یقال طمم الطائر اذا وقع علی الغصن

التّعمیم — همه را فرارسانیدن وکف برآوردن شیر تشبیها بالعمامة وعمامه پوشانیدن۔

التّکمیم — غلاف شگوفه بیرون آوردن درخت وکلاه پوشانیدن۔

التّرنین — بانگ آوردن کمان۔

التّعنین — عنان کردن لگام اسب را وعنوان کردن نامه را وعنّن الرجل من مرأته اذا حکم القاضی علیه بالعنة او منع عنها بالسحر۔

التّفنین والتّفننة — گوناگون کردن ومنه الحدیث مثل التفنین فی الثواب هو البقعة السخیفة فی الثوب الصفیق۔

التّفهیه — درماندن۔

من المعتل الواوی

التّوثیب — بر بالش نشاندن۔

التّوجیب — بفگندن یعنی لبا و در شبانروزی یکوقت نهادن طعام خوردن وفی الحدیث لا توجیبا ای فتورا۔

التّوصیب والتّوصیبة واحد۔

التّوقیت — وقت نهادن والترکیب یدل علی حد شی وکنهه من زمان وغیره۔

التّوکیت — نقط نقط رنگ پختگی در خرما پدید آمدن۔

التّوریث — میراث دادن تقول ورث فلانا ای ادخله فی ماله علی ورثته۔

التّودیج — از ودجان رگ زدن۔

التّوشیج — بهم آوردن۔

التّوضیح — الایضاح۔

التّوشیح — وشاح در گردن کسی کردن وشبیة موشحة لها طرتان من جانبیها۔

التّوقیح — سم تاب کردن۔

التّوبیخ — سرزنش کردن۔

التّوریخ — تاریخ کردن نامه وانچه بدان ماند۔

التّوسیخ — شوخگن گردانیدن۔

التّوحید — الایقاظ۔

التّوطید — ثابت ساختن یقال وطد فلان جله فی الارض اذا ثبتها

التّوحید — یکی گفتن۔

التَّوْرِیدُ - گلگون کردن وگل بیرون آوردن درخت -

التَّوْسِیدُ - چیزی را بالش کردن -

التَّوْطِیدُ - برجای بداشتن واستوار کردن

التَّوْفِیدُ - وفد فرستادن -

التَّوْقِیدُ - آتش برافروختن -

التَّوْکِیدُ - استوار کردن -

التَّوْلِیدُ - از گوسپند بچه گرفتن و از اصل چیزے پدید آمدن وپدید آوردن و عربیة مولدة ورجل مولد اذا کان عربیا غیر محض وفی الحدیث انا ولدتک ای ربیتک -

التَّوْبِیرُ - التعفیة ومحو الاثر وبرت الارنب اذا مشت فے الحزونة لئلا تتبین اثرها ومنه الحدیث لاتوبروا اثارکم -

التَّوْتِیرُ - کمان بزه کردن -

التَّوْثِیرُ - نرم کردن بستر ومانند آن -

التَّوْذِیرُ - پاره پاره کردن گوشت و نیشتر زدن جراحت -

التَّوْشِیرُ - تیز کردن دندان -

التَّوْعِیرُ - درشت کردن راه -

التَّوْغِیرُ - سخت گرم کردن -

التَّوْفِیرُ - تمام کردن وبسیار کردن -

التَّوْقِیرُ - بشکوه داشتن وشکوه مند کردن

التَّوْکِیرُ - مهمانی بنا کردن و پر کردن شکم ومشک -

التَّوْعِیزُ - الایعاز -

التَّوْرِیسُ - بورس رنگ کردن و آن نباتے که بزعفران ماند -

التَّوْبِیشُ - اوباش فراهم کردن -

وحَّش الرجل اذا رمی بسلاحه مخافة ان یلحق فی الحدیث قد وحشوا ای بین فتضارل

التَّوْدِیشُ - بریکدیگر اغالیدن -

التَّوْطِیشُ - اماده کردن حجه ویقال ضربوه فما وطش الیهم ای لم یدفع عن نفسه

التَّوْبِیصُ - چشم باز کردن سگ بچه -

التَّوْصِیصُ - فی الانتقاب الترصیص

التَّوْقِیصُ - هیزم باریک بر آتش افگندن

التَّوْرِیضُ - ان یخرج الرجل غائطه و نحوه بمرة واحدة وکذلک فی کل شئی وفی الحدیث لاصیام لمن لم یورض من اللیل ای لم ینو یقال ارضت الصوم ورضته اذا نویته

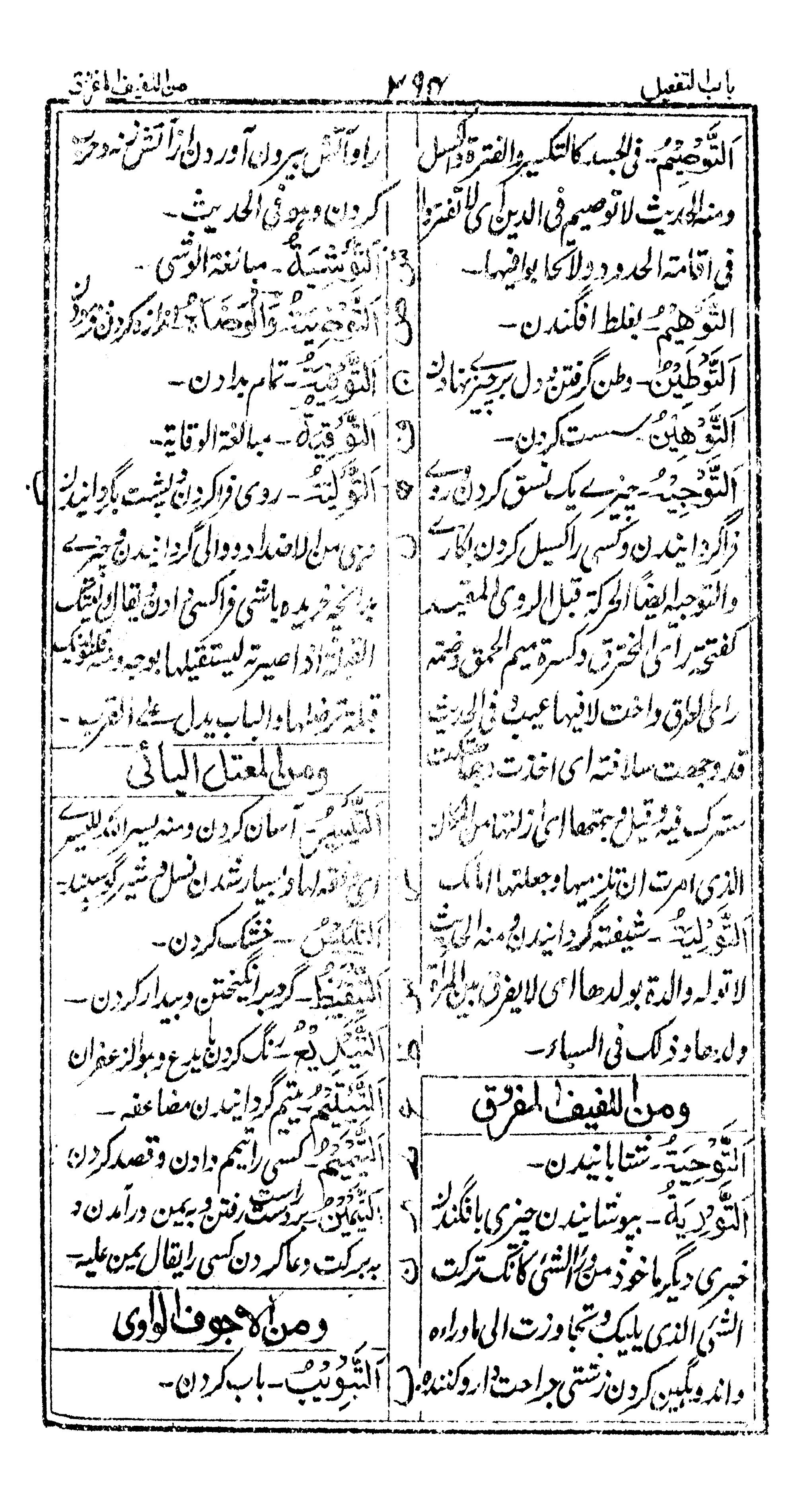
التَّوْرِیطُ - درهلاکت افگندن -

التَّوْسِیطُ - اندر میان کردن ودو نیم کردن چیزے

التَّوْدِیعُ - بدرود کردن ودست بداشتن و بنا زپرودن کشتی برای کشتی وچیزے درجای نهادن تا تباه نشود والترکیب

یدل علی الترک والتخلیۃ۔
اَلتَّوْدِیْعُ۔ الکف ومنہ الحدیث ورع اللص ولا تراعہ۔
اَلتَّوْذِیْعُ۔ بخش کردن۔
اَلتَّوْسِیْعُ۔ فراخ کردن۔
اَلتَّوْشِیْعُ۔ پنبہ زدہ درپیچیدن وقم کردن جامہ
اَلتَّوْضِیْعُ۔ نکندہ زدن جبہ۔
اَلتَّوْقِیْعُ۔ نامہ را توقیع کردن وشمشیر و پیکان وآنچہ بدان ماند تیز کردن وسہم چیزے افکندن وستور را پشت ریش کردن وطریق موقع ای مذلل ورجل موقع للذی اصابہ البلایا وکذلک البعیر۔
اَلتَّوْلِیْعُ۔ کالتلمیع الا ان التولیع استطالۃ البلق وُذِّعَ الجنین اذا صور فی البطن۔
اَلتَّوْجِیْفُ۔ الوجف والعصا زدن۔
اَلتَّوْظِیْفُ۔ وظیفہ برنہادن والترکیب یدل علی تقدیر الشیء۔
اَلتَّوْقِیْفُ۔ واقف گردانیدن ودست بخن در دست کسی کردن وبموقف ایستادن
اَلتَّوْثِیْقُ۔ استوار کردن ووثقت فلانا اذا قلت لہ انہ ثقۃ۔
اَلتَّوْرِیْقُ۔ برگ بیاوردن درخت
اَلتَّوْسِیْقُ۔ پست ساختن وسقت الحنطۃ ای جعلتہا وسقا

اَلتَّوْمِیْقُ۔ بسیار تقدید کردن۔
اَلتَّوْعِیْقُ۔ بدخواندن۔
اَلتَّوْفِیْقُ۔ سزاوار کردن وگردانیدن والبناء یدل علی ملائمۃ الشیئین۔
اَلتَّوْرِیْکُ۔ گناہ برکسی نہادن وبرسرین ستور نشستن ویک سرین بر زمین نہادن وورک الجبل جاوزتہ وورکن ای عدلن والتوریک فی الیمین نیۃ ینویہا الحالف غیر ما نواہ مستحلفہ وہو فی حدیث ابراہیم النخعی کان یجیزہ اذا کان الحالف مظلوما۔
اَلتَّوْسِیْلُ۔ نزدیک جستن وبعدی بالی
اَلتَّوْصِیْلُ۔ مبالغۃ الوصل۔
اَلتَّوْکِیْلُ۔ وکیل کردن کسی را بر چیزے گماشتن وکار با کسی گذاشتن۔
اَلتَّوْحِیْمُ۔ آرزوی آبستنی بدادن و گوسپند کشتن از بہر وی۔
اَلتَّوْدِیْمُ۔ افزون شدن وقلادہ درگردن سگ کردن۔
اَلتَّوْذِیْمُ۔ علاج کردن ذم ناقہ را وذم الناقۃ اذا قطع ما یخرج من رحمہا۔
اَلتَّوْرِیْمُ۔ برآماہیدن منہ ورم فلان بانفہ اذا شمخ بانفہ وتجبر۔
اَلتَّوْسِیْمُ۔ بموسم آمدن ولیسی داغ کردن
اَلتَّوْشِیْمُ۔ مبالغۃ الوشم۔

التوصیم فی الجسد کالتکسیر والفترة والکسل
ومنه الحدیث لا توصیم فی الدین ای لا تفتروا
فی اقامة الحدود ولا تحابوا فیها ۔
التوهیم بغلط افگندن ۔
التوطین وطن گرفتن ودل بر چیزی نهادن
التوهین سست کردن ۔
التوجیه چیزی یک نسق کردن وروی
فراگردانیدن وکسی را کسیل کردن بکاری
والتوجیه ایضا الحرکة قبل الروی المقید
کفتحة رای الخترق وکسرة میم الحمق وضمة
رای العرق واخت لا فیها عیب وفی الحدیث
قد وجهت سدافته ای اخذت وجهها
ستر ک فیه شیل وجهتها ای ازلتها من المکان
الذی امرت ان تلزمیها وجعلتها اتاک
التولیه شیفته گردانیدن ومنه الحدیث
لا توله والدة بولدها ای لا یفرق بین المرأة
وولدها وذلک فی السبایا ۔

ومن اللفیف المفرق

التوحیة شتابانیدن ۔
التودیة بپوشانیدن چیزی را بافگندن
خبری دیگر ماخوذ من ودی الشیء کانک ترکت
الشیء الذی یلیک وتجاوزت الی ما وراءه
واندوه وبگین کردن زشتی جراحت دارو کننده ۔

را وآتش بیرون آوردن از آتش زنه وچرب
کردن وهو فی الحدیث ۔
التوشیة مبالغة الوشی ۔
التوصیة والوصاة اندرز کردن ووصیت
التوفیة تمام بدادن ۔
التوقیة مبالغة الوقایة ۔
التولیة روی فرا کردن وپشت باز گردانیدن
وهی من الاضداد ووالی گردانیدن وچیزی
بدانچه خریده باشی فرا کسی دادن یقال ولیتک
القبلة اذا صیرته لیستقبلها بوجهه فلنولینک
قبلة ترضاها والباب یدل علی القرب ۔

ومن المعتل الیائی

التیسیر آسان کردن ومنه فسنیسره للیسری
ای نهیئه لها وبسیار شدن نسل وشیر گوسپندان
التیبیس خشک کردن ۔
التیقیظ گرد برانگیختن وبیدار کردن ۔
التیدیع رنگ کردن بایدع وهو الزعفران
التیتیم یتیم گردانیدن مضاعفة ۔
التیمیم کسی را تیمم دادن وقصد کردن
التیمین بر دست راست رفتن وبیمین در آمدن و
ببرکت دعا کردن کسی را یقال یمن علیه ۔

ومن الاجوف الواوی

التبویب باب کردن ۔

اَلتَّثْوِيْبُ - پاداش دادن و پیاپی خواندن
اَلتَّجْيِيْبُ - گریبان کردن پیرهن را و فی الحدیث
عجبوب يلبس اى [illegible]
اَلتَّحْوِيْبُ - زجر کردن اشتر -
اَلتَّذْوِيْبُ - گداز انیدن و فی الحدیث
کان یضرب امراء ای لبقة ذوائبها -
اَلتَّرْوِيْبُ - ماست گردانیدن -
اَلتَّصْوِيْبُ - نشیب فرو آمدن و کسی را
درکاری بصواب منسوب کردن -
اَلتَّعْوِيْتُ - فایت کردن -
اَلتَّمْوِيْتُ - بمیرانیدن -
اَلتَّغْوِيْثُ - فریاد خواستن -
اَلتَّلْوِيْثُ - آلوده کردن و تیره کردن -
اَلتَّتْوِيْجُ - تاج بسر کسی نهادن -
اَلتَّرْوِيْجُ - روا کردن -
اَلتَّزْوِيْجُ - جفت دادن زن را با شوهر و
ویعدی الی المفعولین تقول زوجته امرأة
و بامرأة ایضا جفت و قرین کردن
و یعدی الی المفعول الثانی بالباء -
اَلتَّعْوِيْجُ - کژ کردن -
اَلتَّرْوِيْحُ - راحت دادن منه التراویح
و خوشبوی کردن با باد بردن چهارپای
را شبانگاه -

اَلتَّصْوِيْحُ - خشک گردانیدن آفتاب
نبات را و خشک شدن آن گرما اللازم
عن [illegible] و فی الحدیث قبل ان یصوح
ای قبل ان یستبین صلاحه و حلاوته من مرة
اَلتَّطْوِيْحُ - فا افگندن -
اَلتَّكْوِيْحُ - غلبه کردن کسے را -
اَلتَّلْوِيْحُ - اشارت کردن و بگدازانیدن
آفتاب و آتش گونه چیزی را و گرم کردن چیزی با آتش
اَلتَّدْوِيْخُ - خوار کردن کسی را و فتح البلاد
ای قهرها و استولی علی اهلها -
اَلتَّنْوِيْخُ - رام کردن -
اَلتَّجْوِيْدُ - سره کردن و نیک گفتن -
اَلتَّخْوِيْدُ - بشتاب رفتن -
اَلتَّدْوِيْدُ - کرم در افتادن طعام افتادن
اَلتَّذْوِيْدُ - مبالغة الذود -
اَلتَّزْوِيْدُ - توشه دادن -
اَلتَّسْوِيْدُ - مهتر ساختن و سیاه کردن و سود
الابل و هو ان تدق المسح البالی من شعر
فتداوی به ادبارها -
اَلتَّطْوِيْدُ - بسی فا و گشتن رکوبها -
اَلتَّعْوِيْدُ - خوی فا کردن کسی را و پیر شدن شتر
اَلتَّقْوِيْدُ - مبالغة القود -
اَلتَّهْوِيْدُ - نرم رفتن و نرم گفتن و یهود کردن

وسست گردانیدن بشراب۔
التَّعویذ۔ تعویذ کردن و باز داشتن خواستن کسے
التَّشویر۔ برانگیختن گرد و فتنه و جنگ و
خشم و شورانیدن۔
التَّجویر۔ بجور منسوب کردن و بیفگندن
التَّحویر۔ سپید کردن جامه و جز آن و
گرد کردن نان در وقت پختن و داغ کردن
و هو فی الحدیث۔
التَّدویر۔ گرد کردن۔
التَّزویر۔ بیاراستن و کراسته الزار
و فی الحدیث زوّر نفسه علی نفسه ای اتهمها علیه
التَّسویر۔ دست رنجن پوشانیدن۔
التَّشویر۔ تشویر دادن و یعدی بالباء
و اشارت کردن بدست سوی کسی و یعدی بعلی
التَّصویر۔ صورت کردن۔
التَّعویر۔ یکچشم کردن و بنیاشتن چشمه و
چاه و عورت فلان اذا کذبت عنه و رددت
و عورته عن الامر ای صرفته عنه۔
التَّغویر۔ بغور آمدن و قیلوله کردن۔
التَّقویر۔ شکاره کشیدن جامه خرشره و نحو
بدان مانند۔
التَّکویر۔ گرد کردن کالار و آبستن آن
و عمامه بر سر بستن و بیفگندن و فسر قوله تعالی
اذا الشمس کورت بالفاظ مختلفة و الجمیع یرجع
الی اصله الرمی الکف و تکویر اللیل علی
النهار تغشیته ایاه و یقال زیادته من هذا
فی ذلک۔
التَّنویر۔ روشن کردن و روشن شدن
و شگوفه بیاوردن و نماز بروشنی صبح کردن
و نور ذراعه اذا غرزها بالابرة ثم ذر علیها
النور و ما فی الحدیث نور بمعنی قلل اما المعنی الاول
التَّهویر۔ برهانیدن چیزے۔
التَّحویز۔ وا داشتن۔
التَّحویز۔ شتر بآب بردن۔
التَّفویز۔ بمردن و فوز الرجل بابله اذا
رکب بها المفازة۔
التَّسویس۔ شیشه در طعام افتادن۔
التَّقویس۔ بدو در آمدن و در آوردن
التَّلویس۔ نگونسار کردن۔
التَّهویس۔ مهوس گردانیدن۔
التَّشویش۔ شوریده کردن و یعدی بعلی
التَّفویش۔ هویدا نا دادن۔
التَّهویش۔ در آمیختن مردم و سخن و جز آن و هوش
القوم اختلطوا و کل شیء خلطه فقد هوشته۔
التَّحویص۔ فراگرفتن چیزی را داگرچه
اندک باشد و یقال خوصه الشیب خوص فیه

اذ ظهر فيه وفى الحديث مثل التاج المخوص بالذهب
تخويص التاج ان يجعل فيه صفائح من ذهب
كالخوص من خوص النخل والديباج المخوص المنسوج

اَلتَّخْوِيْضُ - خوض كردن -

اَلتَّخْوِيْضُ - بسيار در چيزى شدن يقال
خوض فى نجيعه -

اَلتَّرْوِيْضُ - نيكو رام كردن ستور ومرغزار
كردن وشدن -

اَلتَّعْوِيْضُ - عوض دادن -

اَلتَّفْوِيْضُ - كار واكسى گذاشتن وفى
النكاح التزويج بلا مهر -

اَلتَّقْوِيْضُ - خيمه بركندن وقوضت البناء
نقضته من غير هدم -

اَلتَّحْوِيْطُ - ديوار بست كردن -

اَلتَّسْوِيْطُ - بسيار بياميختن -

اَلتَّشْوِيْطُ - چيزى فا آتش داشتن
تا موى او بسوزد -

اَلتَّعْوِيْطُ - چيزى از جاى در آويختن

اَلتَّجْوِيْعُ - گرسنه داشتن -

اَلتَّخْوِيْعُ - كاستن وكاسته شدن -

اَلتَّرْوِيْعُ - ترسانيدن وفى الحديث ومروعين
المروع الملهم كانه يلقى فى روعه الصواب -

اَلتَّصْوِيْعُ - التصويع وفى الحديث صوع به

فرساً اى جمح براسه -

اَلتَّطْوِيْعُ - فرمانبردارى كردن وطوع فعل من طاع
الشيء يطوع اذا سهل وانقاد ومنه فطوعت له
نفسه قتل اخيه اى سهلت الامر فيه عليه -

اَلتَّلْوِيْعُ - مبالغة اللوع -

اَلتَّهْوِيْعُ - بقى آوردن -

اَلتَّرْوِيْغُ - چرب كردن لقمه -

اَلتَّسْوِيْغُ - روا داشتن ويعدى باللام

اَلتَّصْوِيْغُ - مبالغة الصوغ -

اَلتَّجْوِيْفُ - ميان تهى كردن والمجوف من
الدواب الذى بلغ البياض جوفه -

اَلتَّخْوِيْفُ - ترسانيدن ويعدى الى المفعولين
بحرف الجر ثم يتسع فيحذف -

اَلتَّسْوِيْفُ - كار واپس افگندن وسوفه
اى حكمه ماله -

اَلتَّشْوِيْفُ - مبالغة الشوف -

اَلتَّطْوِيْفُ - بسى فا واگشتن -

اَلتَّفْوِيْفُ - برد با خطها سپيد بافتن -

اَلتَّكْوِيْفُ - كوفه شدن -

اَلتَّرْوِيْقُ - صافى گردانيدن والبيت المروق
الذى مد فيه ستر دون السقف وربما قالوا
روق المنزل اذا مد رواق ظلمته الرواق سقف فى مقدم البيت
اَلتَّزْوِيْقُ - آراستن ومنه ... فى كتاب الميسر ...

وصور فیه من الزبرق ثم قیل لکل منقش مزوق
وان لم یکن فیه الزبرق و زوقت الکلام والکتاب
اذا حسنته و قومته۔
اَلتَّشْوِیْقُ۔ مبالغة السوق۔
اَلتَّشْوِیْقُ۔ آرزومند کردن۔
اَلتَّطْوِیْقُ۔ توانا گردانیدن و طوق در گردن
وطوقتک الشیئ ای کلفته و طوقت له نفسه مثل
طوعت اے رخصت وسهلت۔
اَلتَّعْوِیْقُ۔ التثبیط۔
اَلتَّفْوِیْقُ۔ تیر را سوفار کردن و پراگنده
شیره دادن و فوق تیر بر زه کمان نهادن
اَلتَّلْوِیْقُ۔ چرب و نرم کردن طعام۔
اَلتَّنْوِیْقُ۔ رام کردن اشتر۔
اَلتَّسْوِیْكُ۔ مسواک کردن یقال سوک
فاه واذا قیل ستاك وتسوك لم یذکر الفم۔
اَلتَّشْوِیْكُ۔ پستان از جای برخاستن و
دندان شتر برآمدن و خار بر دیوار نهادن و
باموی شدن چوزه و سر پیل زستردن یعنی
باموی شدن پس از ستردن۔
اَلتَّجْوِیْلُ و التَّجْوَالُ۔ بسی فرا وا گردیدن
اَلتَّحْوِیْلُ۔ بگردانیدن و بگردیدن۔
اَلتَّخْوِیْلُ۔ خداوند چیزی گردانیدن و پادشاه
گردانیدن بر چیزے۔

اَلتَّأْوِیْلُ۔ نیک بالیدن نان بر روغن و
فرو گذاشتن اسپ آب وا ذهن را در توبره و
اندام را از بهر بول۔
اَلتَّزْوِیْلُ۔ فراتر کردن۔
اَلتَّسْوِیْلُ۔ بیاراستن۔
اَلتَّشْوِیْلُ۔ اندک شیر گردانیدن شتر
اَلتَّطْوِیْلُ۔ دراز کردن و زمان دادن
و یعدی باللام۔
اَلتَّعْوِیْلُ۔ اعتماد کردن و ظله ساختن از بهر
باران و با و از گریستن۔
اَلتَّقْوِیْلُ۔ سخن برکسی بستن و فی الحدیث
اقول ما قولنی الله ای علمنی و امرنی ان اقول
اَلتَّمْوِیْلُ۔ مالدار کردن۔
اَلتَّنْوِیْلُ۔ عطا دادن۔
اَلتَّهْوِیْلُ۔ ترسانیدن و خویشتن بیاراستن
زن و هول الشیئ عنده جعله هائلا۔
اَلتَّدْوِیْمُ و التَّدْوَامُ۔ گرد برآمدن مرغ
در هوا در پریدن و ایستادن آفتاب در میان
آسمان و جوشش دیگ آب بنشاندن و تر کردن
چیزی و زعفران در آب بیفگندن و دومت
الخمر شاربها اذا اسکرته فدار۔
اَلتَّرْوِیْمُ۔ جویان گردانیدن یقال منه رومت
فلانا بفلان۔

اَلتَّسْوِیْمُ ۔ بچرا گذاشتن ستوران و بانشان کردن ایشان و جز آن و نیکو خلق گردانیدن ایشان و حاکم کردن کسی را در مال خویش و غارت کردن بر قومی یعدی بعلی و سومت الرجل ذا خاصیته و سوم ای ما یرید ۔
اَلتَّعْوِیْمُ ۔ دسته بسیاری برہم نہادن ۔
اَلتَّغْوِیْمُ ۔ نان گندمی پختن ۔
اَلتَّقْوِیْمُ ۔ راست کردن و قیمت کردن ۔
اَلتَّکْوِیْمُ ۔ توده کردن ۔
اَلتَّلْوِیْمُ ۔ مبالغة اللوم ۔
اَلتَّنْوِیْمُ ۔ بخوابانیدن ۔
اَلتَّهْوِیْمُ ۔ غنودن ۔
اَلتَّخْوِیْنُ ۔ خائن خواندن ۔
اَلتَّدْوِیْنُ ۔ در دیوان نبشتن ۔
اَلتَّعْوِیْنُ ۔ کدبانو شدن زن ۔
اَلتَّکْوِیْنُ ۔ ہست کردن ۔
اَلتَّلْوِیْنُ ۔ رنگ کردن و رنگ آوردن غوره
اَلتَّنْوِیْنُ ۔ منون کردن اسم ۔
اَلتَّهْوِیْنُ ۔ آسان کردن ۔
اَلتَّتْوِیْهُ ۔ سرگشته کردن ۔
اَلتَّشْوِیْهُ ۔ زشت خلق گردانیدن ۔
اَلتَّعْوِیْهُ ۔ التعریس کل من احتبس فی مکان فقد عوه ۔
اَلتَّفْوِیْهُ ۔ زبان آور کردن و فراخ دهن کردن
اَلتَّمْوِیْهُ ۔ آب دار کردن و موهت الشیء ای طلیته او ذهب تحت ذلک نحاس او حدید منه التمویه وهو التلبیس ۔
اَلتَّنْوِیْهُ ۔ بزرگوار گردانیدن و نام کسے بلند گردانیدن و یعدی بالباء ۔

ومن الیائی

اَلتَّثْبِیْبُ ۔ کالم شدن ۔
اَلتَّجْیِیْبُ ۔ پیراهن را گریبان کردن ۔
اَلتَّخْیِیْبُ ۔ نومید کردن ۔
اَلتَّسْیِیْبُ ۔ یله کردن ستور و انچه بدان ماند و بنده را سائبه کردن و سائبة کان الرجل اذا قال لغلامه انت سائبة فقد عتق ولا یکون ولاؤه لمعتقه ویضع ماله حیث شاء وهو الذی ورد النهی عنه ۔
اَلتَّشْیِیْبُ ۔ موی سپید کردن یقال شیب الحزن راسه وبراسه ۔
اَلتَّصْیِیْبُ ۔ الاصابة وهو قراءة طلحة لن یصیبنا الا ما کتب الله لنا ۔
اَلتَّطْیِیْبُ ۔ خوشبوی و خوش کردن ۔
اَلتَّعْیِیْبُ ۔ معیوب کردن و بعیب منسوب کردن
اَلتَّغْیِیْبُ ۔ غائب کردن و فی الحدیث ولا تغییب ای لا یبیع العبد ضالة ولا لقطة

ولا مزعزعا ای مغیبا۔

التبییض۔ سپید شدن اشتر و چیزی سپید اندان نشان کردن۔

التهییب۔ با هیبت گردانیدن۔

التبییت۔ شبیخون کردن و شب کاری ساختن ومنه الی بیت فکرهت ان ابیته فقسمته تبییت الشیئ حبسه عندک لیلا و از حال گردانیدن چیزی

التزییت۔ روغن زیت دادن کسی را۔

التهییت۔ کسی را بابانگ خواندن و هوت لنه یئنه ویعدیان بالباء۔

التذییت۔ رام کردن۔

الترییث۔ درنگ کردن۔

التعییث۔ دست باری چیزی جستن و جستن اعمی چیزی را۔

التهییج۔ برانگیختن۔

التنییج۔ برد بخط بافتن۔

التصییح۔ خشک گردانیدن آفتاب نبات را۔

التضییح۔ شیر باب آمیختن کسی را دادن شیر آمیخته با آب

التطییح۔ سرگشته کردن۔

التقییح۔ ریم گرفتن ریش و جراحت و فی الحدیث

التنییح۔ سخت و قوی گردانیدن فی الحدیث لا ینیح الله عضادها ای لا اصلبها ولا اشدها ومنها

التدییخ۔ خوار کردن۔

التشییخ۔ پیر شدن و کسی را پیر خواندن از تبجیل۔

التطییخ۔ آلوده کردن کسی بقولی یا فعلی زشت

التشیید۔ بلند کردن بنا۔

التعیید۔ بعید حاضر آمدن و عید کردن

التقیید۔ بند کردن و زخم بر زدن بر کتاب ای عجم برزدن بر کتاب۔

التحییر۔ سرگشته کردن۔

التخییر۔ گزیدن و برگزین کردن و فی الحدیث تخیر انیس ای نفر۔

التدییر۔ ان تلطخ اطبار الناقة بالبعر لئلا یرضعها الفصیل۔

التذییر۔ لوبشیه برسر ستور کردن۔

التصییر۔ گردانیدن۔

التطییر۔ پرانیدن۔

التعییر۔ سرزنش کردن و یعدی الی المفعول الثانی بنفسه۔

التغییر۔ از حال بگردانیدن و منه الحدیث کره تغیر الشیب ای نتفه۔

التقییر۔ بقیر بندودن۔

التنییر۔ جامه را علم کردن۔

التهییر۔ التهویر۔

التمییز۔ جدا کردن ولیس التمییز منقولا من المیز لانه لو کان منه لتعدی الی مفعولین ولهٰذا نظائر۔

اَلتَّخْيِيْسُ - رام کردن خیسه ای ذلله -
اَلتَّكْيِيْسُ - زیرک کردن فی الحدیث تکیسوا من البیوت ای تاخروا -
اَلتَّجْيِيْشُ - لشکر کردن -
اَلتَّبْيِيْضُ - سپید کردن و مشک از آب و انا از شیر پر کردن -
اَلتَّغْيِيْضُ - مقیم شدن شیر در بیشه و غیضت الدم لقصته و حبسته -
اَلتَّغْيِيْضُ - تقدیر کردن و سبب ساختن -
اَلتَّغْبِيْطُ - سپیدی در ریش آمدن -
اَلتَّشْيِيْطُ - التشویط و منه شیط فلان اللحم اذا دخنه ولم ینضجه -
اَلتَّغْيِيْظُ - الاغاظة -
اَلتَّقْيِيْظُ - بسنده آمدن کسی را گیاه ما یقیظه الشی یکفا لی القیظ
اَلتَّسْيِيْعُ - بکاه گل کردن -
اَلتَّشْيِيْعُ - از پی مسافر و جنازه رفتن و دلیر گردانیدن و آتش بهیمه تیزه تیز کردن و بآتش سوختن -
اَلتَّضْيِيْعُ - ضائع کردن -
اَلتَّهْيِيْعُ - بقی آوردن -
اَلتَّهْيِيْفُ - چرب کردن ثرید -
اَلتَّجْيِيْفُ - مردار شدن -
اَلتَّزْيِيْفُ - بنهره کردن -

اَلتَّصْيِيْفُ - پسنده بودن تابستان را -
اَلتَّضْيِيْفُ - مهمان فرود آوردن و مهمانی کردن و بخشیدن -
اَلتَّغْيِيْفُ - بد دل شدن -
اَلتَّنْيِيْفُ - افزون شدن نیف فلان علی السبعین زاد
اَلتَّضْيِيْقُ - کار تنگ فرا گرفتن و تنگ کردن
اَلتَّعْيِيْقُ - تباه گردیدن عیق الرجل فی رایه اذا اخلط فلم یثبت شیئ -
اَلتَّخْيِيْلُ - کسی را خیالی و ظنی افکندن یقال خیل الیه انه کذا و باران ناک شدن آسمان و خیلت الناقة اذا وضعت قرب ولدها خیالا لیفزع عنه الذئب فلا یقربه و خیلت علی الرجل اذا وجهت التهمة الیه
اَلتَّذْيِيْلُ - دراز دامن کردن مالع -
اَلتَّغْيِيْلُ - التسییب ؟ پروردن -
اَلتَّعْيِيْلُ - ضعیف رای خواندن -
اَلتَّقْيِيْلُ - شراب نیم روز دادن و فی الحدیث لا تقیلوا لوالیتذا ای امسک من المال ما جاره و صباحا الی وقت القائلة ما جاره مساء ولا میسکه الی غد -
اَلتَّمْيِيْلُ - میان دو کار مترددبودن تا کدام کند
اَلتَّتْيِيْمُ - بعشق بند کردن یقال تیمه الحب
اَلتَّخْيِيْمُ - مقیم شدن و چون خیمه کردن چیزی را

اَلتَّذْئِیمُ پیوسته شدن باران پیوسته کردن عطا
اَلتَّرْئِیمُ مقام کردن جای و یعدی بالباء
اَلتَّغْلِیمُ ابناک شدن۔
اَلتَّبْیِینُ وَالتِّبْیَانُ هویدا کردن هویدا شدن
اَلتَّحْیِینُ دربافت وقت رسیدن و هلاک گردن
اَلتَّدْیِینُ کسی را وام دادن و گذاشتن در
قول الشاعر دینت امر بنیک ای ملکت
اَلتَّزْیِینُ آراستن۔
اَلتَّطْیِینُ گل کردن و بعضهم ینکر التشدید
ویقول طان۔
اَلتَّعْیِینُ عین چیزی فرانمودن و فی
الحدیث عین علی سارق ابی بکر ای اظهر
علیه و آب در مشک نو ریختن تا در رها
استوار گردد و سوراخ کردن مروارید
و بابهای کسے در روی وے گفتن۔
اَلتَّقْیِینُ عروس بیاراستن۔
اَلتَّلْیِینُ نرم کردن۔
اَلتَّنْیِیَةُ التنویه۔

ومن الناقص

اَلتَّثْبِیَتُ مواظبت کردن بر چیزے
و در زندگانی کسی بر وی ثنا گفتن۔
اَلتَّجْبِیَةُ بر هیئت راکعان ایستادن و فی
الحدیث و یکون تجبیة رجل واحد قیاما و تعظیما
ایضا ان ینکب علی وجهه بارکا و فی الحدیث
لؤلؤة مجباة ای مجوفة و قیل را د مجوبة ای
منقطعة فقدم الباء و اخر الواو و اعلها
اَلتَّخْبِیَةُ خباء کردن۔
اَلتَّرْبِیَةُ پروردن۔
اَلتَّصْلِیبُ پست داشتن سر فی الحدیث کان لا یصبی
راسه ای لا یخفضه جدا و قال بعضهم و هو مهموز من
صبا و دین الی دین قال الازهری الصواب یصوب
اَلتَّعْبِیَةُ لشکر ترتیب بداشتن جنگ
و عطر بیامیختن۔
اَلتَّلْبِیَةُ خوشبوی کردن بخور۔
اَلتَّلْبِیَةُ لبیک اللهم گفتن و کسی را لبیک
گفتن و جاے مقام کردن۔
اَلتَّشْتِیَةُ پسنده بودن زمستان را
اَلتَّفْتِیَةُ باز داشتن دختر از بازی کودکان در پرده کردن
یقال فتیت الجاریة اذا حدرت و سترت منعت اللعب مع الصبیان
اَلتَّرْجِیَةُ امید داشتن کسے را امید افکندن
اَلتَّرْخِیَةُ روزگار گذاشتن
اَلتَّسْجِیَةُ کسی را در جامه پیچیدن و جامه بر مرده بر کشیدن
اَلتَّنْجِیَةُ برهانیدن و بر بالا افکندن و نجی
ارضا اذا کسیها مخافة الغرق۔
اَلتَّهْجِیَةُ هجا کردن حرف۔
اَلتَّضْحِیَةُ رفق کردن و یعدی بعن

وقربان کردن و چرانیدن گوسپند در چاشتگاه

اَلتَّضحِیَةُ ۔ توابل در دیگ کردن و انه لیضحی لکلامه الی کذا و کذا اخذ من ضحی القدر بمعناه

اَلتَّحِیَّةُ ۔ نکو سپدن یقال حییت فلانا ای قلت له حیاک الله ۔

اَلتَّنحِیَةُ ۔ دور کردن ۔

اَلتَّخوِیَةُ ۔ خویشتن کشاده داشتن در سجود و سپیدن و هما فی الحدیث و باد و در آمدن

اَلتَّردِیَةُ ۔ ردا برافگندن کسے را ۔

اَلتَّسدِیَةُ ۔ فرت در دادن چیزیرا ۔

اَلتَّصدِیَةُ ۔ دست بر ہم زدن و اصلها تصددة فابدلت الیاء من الدال ۔

اَلتَّعدِیَةُ ۔ فراگذرانیدن و فعل متعدی کردن بمفعول و فی الحدیث و عدی عن الاخری ای ترکه لما رابه یقال عد عن هذا الامر ای تجاوزه من غیره ۔

اَلتَّغدِیَةُ ۔ چاشت دادن ۔

اَلتَّفدِیَةُ ۔ کسی را گفتن که من فدای تو باد

اَلتَّندِیَةُ ۔ نمک و تر کردن و چرانیدن شتر و اسپ میان نهل و علل و منه الحدیث لاندیة

اَلتَّغذِیَةُ ۔ پرورانیدن و بول انداختن سگ و دویدن آب و خون ۔

اَلتَّقذِیَةُ ۔ خاشه از چشم بیرون کردن

اَلتَّثرِیَةُ ۔ تر کردن و فی الحدیث و تثری ای تضع یدیه بالارض من السجدتین فلا تفارقان الارض حتی تعید السجود و کان یفعل ذلک حین کبرت سنه ۔

اَلتَّجرِیَةُ ۔ وکیل کردن ۔

اَلتَّذرِیَةُ ۔ بر دار امیدن و حسب خویش را ستودن و باران دادن و منه الحدیث یریدان یذری منه ای یرفع منه و ذریت الشاة و هو ان تجز صوفها و تدع فوق ظهرها شیئا تعرف به و ذلک فی الضان خاصة و الابل

اَلتَّسرِیَةُ ۔ اندوه وا بردن یقال سری عنه

اَلتَّصرِیَةُ ۔ گوسپند را نادوشیدن تا پستان او پر شیر شدن از بهر بیع ۔

اَلتَّضرِیَةُ ۔ الاضرار ۔

اَلتَّطرِیَةُ ۔ مطر بکردن جامه ۔

اَلتَّعرِیَةُ ۔ برہنہ کردن ۔

اَلتَّکرِیَةُ ۔ نرم و دیر رفتن ۔

اَلتَّمرِیَةُ ۔ عمامه زرد گردانیدن

اَلتَّعزِیَةُ ۔ بصبر فرمودن ۔

اَلتَّنزِیَةُ ۔ برگشتی داشتن و التنزیة و التنزی و هذا شاذ بر جهانیدن ۔

اَلتَّدسِیَةُ ۔ پنهان کردن و گمنام کردن ۔

ای تازه کردن جامه ۱۲

والاصل وسّس فابدلت من السین الاخیرۃ یاء
التَّوْسِیَۃُ ۔ مساک اللہ بخیر گفتن و بشارت آگاہ
چیزی آوردن یعدی الی المفعول الثانی
بالباء و بشارت آگاہ آوردن ۔
التَّنْسِیَۃُ ۔ فراموش گردانیدن ۔
التَّحْسِیَۃُ ۔ برکسی افکندن ۔
التَّخْشِیَۃُ ۔ ترسانیدن ۔
التَّغْشِیَۃُ ۔ کسی را شام دادن و رزق کردن
ویعدی بعن ۔
التَّغْشِیَۃُ ۔ چیزی برکسی پوشانیدن و
غشیت الرجل بالسوط ضربتہ ۔
التَّفْشِیَۃُ ۔ پوست باز کردن ۔
التَّمْشِیَۃُ ۔ فرارفتن آوردن و رفتن ۔
التَّفْصِیَۃُ ۔ گوشت از استخوان جدا کردن
التَّقْصِیَۃُ ۔ ناخن بچیدن و اصلہا التقصصۃ
فابدلت من الصاد الاخیرۃ یاء و یجوز ان یکون
الیاء اصلا فیکون ماخوذا من اقاصی الشئ
لان الماخوذ من الاظفار اطرافہا و اقاصیہا
التَّرْضِیَۃُ ۔ خوشنود کردن ۔
التَّعْضِیَۃُ ۔ عضو عضو کردن و پراگندہ کردن
التَّقْضِیَۃُ و القضاء ۔ تمام بگزاردن حاجت
و قاضی غرا کردن و تقضوا منا یا بینہم ای انفذوہا
التَّنْضِیَۃُ ۔ بسیار برکشیدن جامہ ۔

التَّخْلِیَۃُ ۔ بدی از کسی دور کردن ۔
التَّعْطِیَۃُ ۔ خدمت کردن ۔
التَّغْطِیَۃُ ۔ پوشانیدن ۔
مرعیت فلانا ای قلت لہ رعاک اللہ
التَّرْعِیَۃُ ۔ کف برآوردن شیر ۔
التَّثْفِیَۃُ ۔ دیگ بر دیگ پایہ نہادن ۔
التَّرْفِیَۃُ ۔ کار برکسی آسان گذرانیدن
التَّصْفِیَۃُ ۔ صافی کردن ۔
التَّعْفِیَۃُ ۔ نیک مدروس کردن و عفی الکلام
ای فرو عفی علی ما کان منہ اذا اصلح بعد افساد
التَّقْفِیَۃُ ۔ چیزی از پس چیزی فرا داشتن
و قافیہ کردن سخن و فی الحدیث ثم نظر الیہ
و ہو یقفو ای یعیب القال قفی الرجل اذا اتاک فقاد
التَّلْفِیَۃُ ۔ بخس کردن حق کسے ۔
التَّبْقِیَۃُ ۔ باقی داشتن ۔
التَّرْقِیَۃُ ۔ بلند گردانیدن و رقی علیہ کلاما
ای رفع ۔
التَّسْقِیَۃُ ۔ بسیار آب دادن و باران خواستن
التَّعْقِیَۃُ ۔ تیر بہوا درانداختن و دور شدن و غ
دریدن و فی الحدیث عل عقیتم صبیکم
ای ہل سقیتموہ عسلا لیسقط عنہ عقیہ
التَّلْقِیَۃُ ۔ چیزی پیش کسی باز آوردن
و یعدی الی المفعول الثانی بالباء و بنفسہ

وبالباء اجود عن الفارابی والصحیح لقوله تعالی ولقیهم
نضرة وسرورا ویلقون فیها تحیة۔
اَلتَّنْقِیَةُ۔ پاک کردن۔
اَلتَّبْکِیَةُ۔ بگریستن و بگریانیدن۔
اَلتَّذْکِیَةُ۔ گلو بریدن و برا دبر آمدن و تیز
کردانیدن آتش۔
اَلتَّزْکِیَةُ۔ زکوٰۃ بدادن از مالی وزکوٰۃ بستدن
و بستودن خویشتن و پاک گردانیدن ومنه تزکیهم
اَلتَّلْبِیَةُ۔ کهنه کردن و پوشانیدن و شتر بسر گرستیدن
اَلتَّتْلِیَةُ۔ در پی رفتن و تلی الرجل اذا کان باخر
رمق و تلی بعد الفریضة اذا اتبعها النفل
اَلتَّجْلِیَةُ۔ هویدا کردن و تیز نگریستن۔
اَلتَّحْلِیَةُ۔ شیرین کردن طعام و دربا همزوا
ناضیه و اصابه غیر الهمز چیزی در چشم کسی
شیرین کردن و با زیور کردن و نشان کسی
بدادن و کسی را صفت کردن و نشان کسی
تامل کردن۔
اَلتَّخْلِیَةُ۔ دست باز داشتن و بیله
یعنی در راه دادن۔
اَلتَّدْلِیَةُ۔ کسی را در کاری فگندن بحیلتی
ومنه من ادلاء الدلو و چیزی بجائی فرو گذاشتن
اَلتَّسْلِیَةُ۔ اندوه دا بردن و سلوت فرمودن
وسلی الشاة نزع سلاها و هو الذی یکون فیه الولد

اَلتَّصْلِیَةُ۔ نماز گزاردن و درود دادن
و در آتش افگندن سوختن را و راست کردن
عصا و چوب با آتش و دوم آمدن اسپ در سباق
اَلتَّطْلِیَةُ۔ بیمار داری کردن۔
اَلتَّعْلِیَةُ۔ بلند کردن و علیت الحبل رفعته
الی موضعه من البکرة والمعلی الذی یاتی الحلوبة
من قبل یمینها۔
اَلتَّمْلِیَةُ۔ روزگار دراز برخورداری دادن
اَلتَّدْمِیَةُ۔ خون آلوده کردن۔
اَلتَّسْمِیَةُ۔ نام کردن و یعدی الی المفعول الثانی
بنفسه و بالباء و حکمه فی التعدی کالاختیار۔
اَلتَّعْمِیَةُ۔ کور کردن و پوشیده کردن۔
عمیت البیت القیت علیه القصب والتراب
واصله التعمیة۔
اَلتَّنْمِیَةُ۔ التنمیة نقل کردن خبر نه بصواب
وافروختن آتش بهیزم۔
اَلتَّبْنِیَةُ۔ بسیار بنا کردن۔
اَلتَّثْنِیَةُ۔ دو کردن۔
اَلتَّحْنِیَةُ۔ مهربانی کردن۔
اَلتَّدْنِیَةُ۔ ضعیف شدن و از پی کار باز شدن
ضعیف و خسیس و خرد شدن و فی الحدیث
و دنوا ای کلوا مما بین یدیکم و قرب منکم۔
اَلتَّزْنِیَةُ۔ به زنا منسوب کردن۔

التسنیة۔ واکشادن و آسان کردن۔
التظلیة۔ علاج کردن از ظلی هو لزوق
الطحال بالجنب من شدة العطش۔
التعلیة۔ برکشانیدن و واداشتن و فی
الحدیث عنوا الاصوات ای طلاکردن بجول
التغلیة۔ کسی راسرود گفتن۔
التقفیة۔ کاریزستنے کردن۔
التکنیة۔ کنیت نهادن و یعدی الی
المفعول الثانی بنفسه وبالباء وحکمه فی التعدی کالاختیار
التمنیة۔ کسی را بر آرزوی چیزی داشتن
التشهیة۔ کسی راگفتن که چه آرزو کنی
تا بدهم و بداشتی تشهی الطعام ان یحمل علی اشتهائها
التلهیة۔ بچیزی مشغول کردن۔
التمهیة۔ آب دادن چیزی را فی الحدیث جسد
رجل مهی کل شیٔ صفی فاشبه الماء ای البلور فهو
التنهیة۔ و ایستادن۔

ومن اللفیف المقرون

التلویة۔ مقیم گردانیدن۔
التجویة۔ زنگ در مشک دادن۔
التحویة۔ گرد کوهان شتر گلیم نهادن برای
برنشستن و فی الحدیث کان یحوی وراءه بعباءة
ای یجعل حویة وهو ان یدیر کساء حول السنام ثم یرکب
التخویة۔ شکم از زمین بر داشتن اشتر
در حال فروختن و مرد از ران در حال سجده
و بال فرو گذاشتن مرغ و چسپیدن ستاره
از بهر فرو شدن و خوییت للمرأة اذا عملت
لها خویة ای کلها و هی طعام۔
التدویة۔ باپوست شدن سر شیر
و دوی الفحل اذا سمعت لهدیره دویا و
الکلب اذا جال فی الارض الرعد اذا احجس
التروية۔ سیراب کردن و کسی بر روایت
شعر داشتن و در کار اندیشه کردن۔
التسویة۔ راست کردن۔
التشویة۔ بریانی کردن۔
التصویة۔ خشک کردن پستان گوسپند
از بهر فربهی و منها الحدیث التصویة خلابة
وقیل التصویة بمعنی التصریة و شتر را از بهر گشنی پروردن
التعویة۔ بپیچانیدن و عویت عن الرجل
اذا کذبت عنه و رددت علی مغتابه۔
التغوية۔ بیراه کردن۔
التقویة۔ نیرومند کردن۔
التلوية۔ نیک پیچانیدن۔
التنویة۔ کسی را بانیت او گذاشتن

ومن اللفیف الذی علیه یاء

بیاک الله۔ ای اعتمدک بالتحیة وقیل
احیاک وقیل اضحکک وقیل معناه بوّاک منزلا

الا انها لما جاورت مع حياک ترکت همزتها
وحولت واوها یاء۔

اَلتَّحِيَّةُ۔ بادشاه گردانیدن و زندگانی دادن
وسلام کردن بکسے۔

اَلتَّزْبِيَةُ۔ چیزی را زی کسی کردن تقول زبّیته
والقیاس زبأته بیاراستن و حرف زای کردن

اَلتَّعْبِيَةُ۔ رایت برپای کردن و رایت کردن
عن القتیبی۔

ومن المهموز الفاء

اَلتَّادِيبُ۔ کسی را ادب آموختن و ادب کردن

اَلتَّارِيبُ۔ استوار کردن و تمام کردن

اَلتَّاشِيبُ۔ تباه کردن میان قوم۔

اَلتَّالِيبُ۔ گرد کردن لشکر و برانگیزانیدن

اَلتَّانِيبُ۔ سرزنش و ملامت کردن

اَلتَّاقِيتُ۔ التوقیت۔

اَلتَّارِيثُ۔ شر انگیختن میان قوم
و آتش افروختن۔

اَلتَّانِيثُ۔ مونث کردن۔

اَلتَّارِيخُ۔ التاریس۔

اَلتَّارِيخُ۔ التوریخ قال ابن فارس
ولیس بعربی۔

اَلتَّابِيدُ۔ جاوید کردن۔

اَلتَّاحِيدُ۔ التوحید یکے کردن۔

اَلتَّاصِيلُ۔ کسی را اصل شناساک یو شنانیدن۔

اَلتَّاكِيدُ۔ التوکید۔

اَلتَّاخِيذُ۔ بند کردن زن شوی را از زنان دیگر۔

اَلتَّابِيرُ۔ گشن دادن خرما بن۔

اَلتَّاثِيرُ۔ نشان کردن و بعد بی لفی۔

اَلتَّاخِيرُ۔ واپس افگندن۔

اَلتَّازِيرُ۔ کسی را ازار بربستن و فی الحدیث
موزرا ای بالغا متقرا من لا زرای القوة

اَلتَّاشِيرُ۔ التحزیز۔

اَلتَّامِيرُ۔ امیر کردن و بسیار کردن۔

اَلتَّابِيسُ۔ خوار کردن۔

اَلتَّارِيسُ۔ برزگری کردن۔

اَلتَّانِيسُ۔ انس دادن۔

اَلتَّارِيشُ۔ شر انگیختن و آتش حرب افروختن

اَلتَّارِيضُ۔ نیت روزه کردن و آماده شدن برای
روزه و آراسته نمودن کلام و فی الحدیث لا صیام لمن لم یورضه
من اللیل ای لم یهیئه و لم ینوه یقال رضت الکلام اذا هیاته

اَلتَّاثِيفُ۔ دیگ بر دیگ پایه نهادن

اَلتَّارِيفُ۔ حد چیزی پیدا کردن۔

اَلتَّالِيفُ۔ جمع کردن و هزار دادن۔

اَلتَّانِيفُ۔ کناره چیزی تیز کردن۔

اَلتَّاثِيغُ۔ [illegible]اب کردن۔

اَبَّلَ الرَّجُلُ۔ اتخذ ابلا و اقتناها۔

اَلتَّاثِیلُ- التاصیل-

اَلتَّاجِیلُ- زمان دادن در دکردن و کسی را علاج کردن-

اَلتَّاسِیلُ- تیز کردن سر چیزے-

اَلتَّاصِیلُ- اصلی کردن-

اَلتَّاکِیلُ- مال فاکسی دادن که آنرا بخورد و دران تصرف کند چنانکه خواهد و اکلتنی ما لم آکل ای ادعیته علیّ-

اَلتَّامِیلُ- بوسیدن و بیهوش افگندن کسے

اَلتَّاهِیلُ- سزاے چیزی کردن-

اَلتَّاثِیمُ- بزه منسوب کردن-

اَلتَّابِینُ- مرده راستودن و چشم داشتن وازپے نشان چیزے فراشدن-

اَلتَّاذِینُ- بانگ نماز کردن و گوش کسی برمالیدن و تعلم جزآنرا گوش کردن تاذن نادی و صاح للاعلام و بعض العرب یجری اذنت مجری آذنت ای اعلمت-

اَلتَّامِینُ- آمین کردن-

اَلتَّالِیهُ- التعبید-

ومن المضاعف المهموز الفاء

اَلتَّاجِیجُ- آتش برافروختن-

اَلتَّاسِیسُ- بنیاد افگندن و فی القافیة هو الالف التی لیس بینها و بین حرف الروی الاحرف واحد کقوله ناصب لما بدمن هذه الالف الی آخر القصیدة-

اَلتَّافِیفُ- اُف کردن-

اَلتَّالِیلُ- کناره چیزے تیز کردن-

اَلتَّامِیمُ- آهنگ کردن-

ومن الاجوف المهموز الفاء

اَلتَّاوِیبُ- همه روز رفتن و تسبیح گفتن

اَلتَّاوِیقُ- دشوار نهادن بر کسی و اندک کردن طعام-

اَلتَّاوِیلُ- مایؤل الیه الشیء و قد اولته تاویلا

اَلتَّاوِیمُ- بزرگ خلق گردانیدن گیاه چهارپای را-

اوّن الحمار- اذا اکل و شرب فصار بطنه مثل الاون و هو الخرج-

اَلتَّاوِیهُ- آه کشیدن-

ومن الیائی

اَلتَّائِیدُ- نیرومند کردن-

اَلتَّایِیسُ- نومید کردن و الیسه ای اثره فیه فیما یقال-

اَلتَّایِیمُ- بیوه کردن-

اَلتَّایِیهُ- بانگ خواندن و یعدی بالباء

ومن الناقص المهموز الفاء

اَلتَّاتِیَةُ و التَّاتِّی- راه آب وادادن-

اَلتَّأخِيتُ - ستور را آخته ساختن -
اَلتَّادِيَهُ - وام و بعینه و آنچه بدان تا ند گذاردن
اَلتَّارِيَهُ - الفت افگندن و اریت ساختن
استور را و آتش افروختن -
اَلتَّازِيَهُ والتَّازي - جا لگاهی که آب
در حوض شود ساختن -
اَلتَّأسِيَهُ - به صبر فرمودن -
اَلتَّأليتُ - تقصیر کردن -
اَلتَّانِيتُ - سستی کردن -

ومن الناقص المهموز العين

اَلتَّدْئِيَهُ - آئینه فرا روی کسی داشتن -

ومن المهموز العين

اَلتَّرْئِيسُ - مهتر گردانیدن -
اَلتَّلْئِيمُ - فراخ کردن -
اَلتَّلْئِيمُ - زره پوشانیدن -
اَلتَّمْنِئَتُ - آگاهانیدن -

ومن المهموز اللام

اَلتَّخْبِيَهُ والتَّخْبِئُ - پنهان داشتن
و در پرده داشتن -
اَلتَّعْبِيَهُ والتَّعْبِئُ اَلتَّعْبِيَه - بمعنی الاول
اَلتَّلْبِيَهُ - لبیک اللهم گفتن و اصله غیر مهموز
اَلتَّنْبِئَهُ والتَّنْبِئُ - باگاهانیدن -
كَثَأ اللَّبَنَ - اذا علا دسمه و خشورته راسه

اَلتَّلْجِئَتُ - الاکراه -
اَلتَّبْدِيَهُ - فی الحدیث الخیل مبدئه یوم الورد ... بالهمزة و غیر الهمزة ... [illegible]
اَلتَّبْرِئَهُ - بیزار کردن -
اَلتَّجْرِئَهُ - دلیر کردن -
اَلتَّطْرِئَتُ - تازه کردن -
اَلتَّهْزِئَهُ - [illegible] -
اَلتَّجْزِئَهُ - پاره پاره کردن و جزات لغة فی اجزأت -
اَلتَّرْزِئَهُ - بسی زیان رسانیدن -
اَلتَّلْسِئَتُ - [illegible] -
اَلتَّجْشِئَتُ - باروغ آوردن -
اَلتَّنْشِئَاتُ - [illegible] ... رد بهذا الحرف [illegible]
اَلتَّبْطِئَتُ - درنگ کردن و [illegible]
داجاز بعضهم ان یکون التبطئة متعدیة -
اَلتَّخْطِئَتُ والتَّخْطِئُ - بخطا منسوب کردن
اَلتَّرْفِئَهُ والتَّرْفِئُ - باکسی گفتن بالرفاء
والبنین در وقت نکاح والرفاء بالمد الالتیام
والاتفاق و تقدیره قرن النکاح بالرفاء
وهو الدعاء -
اَلتَّفْقِئَهُ - بشکافتن و چشم کور کردن -
اَلتَّحْلِئَتُ والتَّحْلِئُ - از آب واندن [illegible]

الی المفعول الثانی بعن۔
اَلتَّکْلِئُ۔ سلف دادن طعام و باز داشتن کشتی در کنارهٔ دریا۔
اَلتَّکْلِئَۃُ۔ در تباہی شدن از باد۔
اَلتَّمْلِیْئَۃُ۔ الملاء و منہ قری و لملئت منہم رعبا و قال الاخفش الملا اکثر من التملئۃ و اجود
اَلتَّظْمِئَۃُ۔ تشنہ داشتن۔
اَلتَّحْنِئَۃُ و التَّحْنِیُّ۔ خضاب کردن بحنا۔
اَلتَّزْنِئَۃُ۔ کار کسے تنگ وا گرفتن و تنگ کردن۔
اَلتَّقْنِئَۃُ۔ سخت سرخ شدن۔
اَلتَّھْنِیَۃُ و التَّھْنِیُّ۔ تہنیت کردن و التہنیۃ بگوارانیدن۔

ومن المعتل المہموز العین

اَلتَّاْئِیْسُ۔ نومید کردن۔

ومن المعتل المہموز اللام

وَدَّاْتُ عَلَیْہِ الْاَرْضَ تَوْدِیْئًا سویت علیہ الارض۔
اَلتَّوْزِئَۃُ۔ پر کردن مشک و بار دان و وزات الناقۃ براکبہا توزئۃ ای صرعتہ
اَلتَّوْضِئَۃُ۔ کسی را دست و روے شوئی دادن و پاک کردن۔
اَلتَّوْطِئَۃُ۔ نرم کردن و فی مجلہ موطا العقب

ای کثیر الاتباع۔

ومن الاجوف المہموز اللام

۱ اَلتَّبْوِئَۃُ و التَّبْوِیْئُ۔ کسی را جائی فرود آوردن و یعدی الی المفعول الثانی باللام و بنفسہ و ہذا ہو الصحیح یدل علیہ قولہ لنبوئنہم من الجنۃ غرفا و لقد بوانا بنی اسرائیل مبوا الصدق و نیز رہ سوی کسے راست کردن۔
۲ اَلتَّرْوِئَۃُ و التَّرْوِیْئُ۔ در کاری اندیشیدن
۳ اَلتَّسْوِیَۃُ و التَّسْوِیْئُ۔ فا کسی گفتن اسات و یعدی بعلی۔

ومن الیائی

اَلتَّذْیِئَۃُ۔ التہرئۃ۔
۳ اَلتَّشْیِئَۃُ۔ برکاری داشتن۔
۴ ضَیَّاْتُ رَاْسِیْ تَضْیِئًا اذا غسلتہ و ثورت و سخہ و لم تنقہ۔
۵ اَلتَّفْیِئَۃُ۔ با سایہ گشتن درخت و باز گردانیدن سایہ۔
۷ اَلتَّقْیِئَۃُ۔ بہ قے آوردن۔
اَلتَّھْیِئَۃُ۔ ساختن۔

باب المفاعلۃ

اَلْمُجَاذَبَۃُ و الْجِذَابُ۔ با کسی جنگ کردن در کشیدن چیزے
۸ اَلْمُجَانَبَۃُ۔ از چیزی یکسو شدن
اَلْمُحَارَبَۃُ۔ با کسی جنگ کردن۔
۱۰ اَلْمُحَاسَبَۃُ۔ با کسی شمار کردن و منہ الحدیث لا حاسبن نفسی لہ

ای لا ناقشن نفسے نے معونة والذب عنه والنصح۔
اَلْمُحَاتَبَةُ۔ المعاونة۔
اَلْمُخَاطَبَةُ وَالْخِطَابُ۔ با کسے سخن گفتن۔
اَلْمُلَاعَبَةُ۔ باکسی بازی کردن۔
اَلْمُرَاقَبَةُ۔ ازکسی ترسیدن وکسی را خشم داشتن
اَلْمُشَارَبَةُ۔ باکسی شراب خوردن۔
اَلْمُشَاغَبَةُ۔ بایکدیگر شغب کردن۔
اَلْمُصَاحَبَةُ۔ باکسی صحبت کردن۔
اَلْمُصَاخَبَةُ۔ باکسی بانگ کردن۔
اَلْمُصَاقَبَةُ۔ باکسی نزدیک نمودن۔
اَلْمُضَارَبَةُ۔ باکسی شمشیر زدن والمضاربة باکسی عقد مضاربت کردن۔
اَلْمُطَالَبَةُ۔ چیزی ازکسے درخواستن
اَلْمُعَاتَبَةُ وَالْعِتَابُ۔ باکسی عتاب کردن والعتاب مخاطبة الاذلال ومذاکرة الموجدة
اَلْمُعَارَبَةُ۔ فی الحدیث من معاربة النساء کانه اراد اسباب الجماع۔
اَلْمُعَاقَبَةُ وَالْعِقَابُ۔ عقوبت کردن و ازپی کسی درآمدن و نوبت کاری کردن و غنیمت یافتن ومنه قوله فعاقبتم تاویله فکانت العقبی والغلبة لکم حتی غنمتم ومعنی عاقبتم اصبتموهم فی القتال بعقوبة حتی غنمتم۔
اَلْمُغَاضَبَةُ۔ المراغمة وقوله تعالی مغاضبا ای مغاضبا لقوله۔
اَلْمُغَالَبَةُ وَالْغِلَابُ۔ غلبه کردن بکسی و دو لو نزدیک شدن به پر شدن۔
اَلْمُقَارَبَةُ۔ فی الحدیث سددوا وقاربوا یقال قارب فلان فلانا اذا ناغاه بکلام حسن۔ والمقاربة القصد فی الامور ومنها قاربة فی البیع مقاربة وقیل قاربوا لا تغلوا وسددوا ای اقصدوا والسداد هو الصواب
اَلْمُکَاتَبَةُ۔ نامه نبشتن بیکدیگر والمکاتبة والکتابة بنده را هم بر دی باز فروختن۔
اَلْمُکَالَبَةُ۔ المشادة۔
اَلْمُلَاعَبَةُ وَاللِّعَابُ۔ باکسی بازی کردن
اَلْمُنَاحَبَةُ۔ المنافرة۔
اَلْمُنَاسَبَةُ۔ باکسی خویشی داشتن
اَلْمُنَاشَبَةُ۔ باکسی جنگ آشکارا کردن
اَلْمُنَاصَبَةُ۔ باکسی دشمنی و جنگ آشکاری کردن
اَلْمُنَاقَبَةُ۔ کسی را یا چیزی را ناگاه دیدن۔
اَلْمُنَاهَبَةُ۔ باکسی غارت کردن و نیک نورد کردن در تگ
اَلْمُبَاحَتَةُ۔ المخالصة۔
اَلْمُبَاغَتَةُ۔ المفاجاة۔

اَلْمُخَافَتَۃُ۔ نرم خواندن ویعدی بالباء۔
اَلْمُسَاکَتَۃُ۔ بایکدیگر خاموش بودن۔
اَلْمُبَاحَثَۃُ۔ بایکدیگر واثر وجیدن۔
اَلْمُثَالَثَۃُ۔ چیزے بثلث فرادادن۔
اَلْمُحَادَثَۃُ۔ باکسی حدیث کردن بزدودن
اَلْمُخَارَجَۃُ۔ وانجشیدن چیزی برآوردن
اَلْمُخَالَجَۃُ۔ ازیکدیگر درکشیدن۔
اَلْمُدَارَجَۃُ۔ المداجاۃ۔
اَلْمُعَالَجَۃُ وَالْعِلَاجُ۔ چیزیرا درمان کردن
وباچیزی درکوشیدن ومنہ الحدیث فعالجا
ای مارسا العمل وفی حدیث آخر العالج
ای لم یعالج سکرۃ الموت۔
اَلْمُجَالَحَۃُ۔ المکاشفۃ بالعداوۃ۔
اَلْمُرَابَحَۃُ۔ سود بازرگانی کردن۔
اَلْمُرَاجَحَۃُ۔ باکسی سنگ برکردن باز
اَلْمُسَافَحَۃُ وَالسِّفَاحُ۔ باکسی زنا کردن
اَلْمُسَامَحَۃُ۔ کارسہل فراگرفتن۔
اَلْمُسَانَحَۃُ وَالسِّنَاحُ وَالتَّسْنُوحُ۔
اَلْمُصَارَحَۃُ وَالصِّرَاحُ۔ باکسی کاری
کردن روبارو۔
اَلْمُصَالَحَۃُ وَالصِّلَاحُ۔ صلح کردن بایکدیگر
اَلْمُطَارَحَۃُ۔ مسئلہ بریکدیگر افگندن۔
اَلْمُفَاتَحَۃُ۔ باکسی بجاکم دباکسی کشادن

وباکسی چیزے ابتدا کردن۔
اَلْمُقَارَحَۃُ۔ المواجہۃ۔
اَلْمُقَامَحَۃُ۔ ان ترد الابل الماء ولم تشرب
وترفع راسہا من ذہ اریکون بہا ادبرد۔
اَلْمُکَاشَحَۃُ۔ باکسی دشمنی داشتن۔
اَلْمُکَافَحَۃُ۔ باکسی روبرو جنگ کردن و
شمشیر زدن وبوسہ دادن فلان یکافح
الامور اذا باشرہا بنفسہ وکافحہم اذا
استقبلوہم فی الحرب بوجوہہم لیس دونہا
ترس ولاغیرہ ومنہ الحدیث اکافحہ
عن رسول اللہ وفی حدیث آخر کلمۃ اللہ کفاحا
اَلْمُکَالَحَۃُ۔ الْمُشَادَّۃُ۔
اَلْمُمَازَحَۃُ وَالْمِزَاحُ الملاعبۃ المماسحۃ
اَلْمُسَاہَلَۃُ المماسحۃ الموکلۃ والرضاء
اَلْمُنَاصَحَۃُ۔ کسی را نصیحت کردن۔
اَلْمُنَاطَحَۃُ وَالنِّطَاحُ۔ بایکدیگر زدن۔
اَلْمُنَافَحَۃُ۔ ازکسی ذر کردن بعیدی بعن
نافح عن فلان ای ذب عنہ۔
اَلْمُنَاکَحَۃُ۔ باکسی نکاح کردن۔
اَلْمُفَاخَرَۃُ وَالْمُجَاخَحَۃُ۔ بایکدیگر فخر کردن۔
اَلْمُرَاضَخَۃُ۔ المراماۃ بالحجارۃ۔
وَالْمُنَاسَخَۃُ۔ فی المیراث التناسخ
اَلْمُبَاعَدَۃُ وَالْبِعَادُ۔ دور شدن از کسی دور کردن

المبالدة - المبالطة -

المجالدة والجلاد - المضاربة بالسيف -

المجاهدة والجهاد - با کسی کارزار کردن در راه خدای عز وجل -

المحاردة - اندک شیر شدن شتر و اندک باران شدن سال -

المرافدة - کسی را یاری دادن -

المساعدة - مثلها -

المساندة - المعاضدة والمكانفة والمساندة والسناد - في الشعر اختلاف الردف كقول الشاعر في قافية عينا وفي الاخرى [illegible] -

المشاهدة - [illegible]

المطاردة والطراد - [illegible]

المعاضدة - با کسی یاری دادن -

المعاقدة - با کسی [illegible] -

المعاندة والعناد - با کسی ستیهیدن و با کسی برابری کردن -

المعاهدة - المعاقدة [illegible]

المكابدة - سختی کشیدن -

المناجدة - با کسی نبرد کردن [illegible] -

المناجدة - یاری کردن -

المناشدة - با کسی شعر خواندن و سوگند دادن

المنافدة - [illegible] تا [illegible] فقد يستفرغ [illegible] الخصومة [illegible] الفادحة [illegible]

المناقدة - با کسی [illegible] کردن باستقصا

المناكدة - المعاسرة -

المناهدة - والتناهد [illegible] چیزی برابر آوردن و با کسی برابری کردن در حرب -

المنابذة - با کسی جنگ کردن و تیغی آشکارا نمودن [illegible] وفي الحديث نهي عن المنابذة والنباذ وهو ان يقول الرجل لصاحبه انبذ الى الثوب [illegible] البيع [illegible] وقيل [illegible] الرجل [illegible] [illegible] الحصاة [illegible] البيع [illegible] -

[illegible] -

المبادرة والبدار - با کسی پیشی [illegible]

المباشرة - [illegible] کردن

[illegible]

المباكرة - با کسی [illegible] مشغول شدن

المتاجرة - با کسی بازرگانی کردن -

اَلْمُتَابَرَةُ - برکاری مداومت کردن -
اَلْمُجَاهَرَةُ - بالعداوة -
اَلْمُبَادَرَةُ - بہا و بآواز خواندن -
اَلْمُحَاذَرَةُ وَالْحِذَارُ - از کسی حذر کردن
اَلْمُحَاصَرَةُ وَالْحِصَارُ - کسی را در حصار کردن
اَلْمُحَاضَرَةُ - با یکدیگر دویدن و حاضر جانبه
عند السلطان وهو کالمغالبة والمکاثرة -
اَلْمُخَابَرَةُ - کشاورزی کردن بر ثلثی
یا بر ربعی و ما اشبهه وقیل اصلها من خیبر
لان رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم کان اقرها
فی ایدی اهلها علی النصف فقیل خابرهم ای
عاملهم فی خیبر ثم تنازعوا فنهی عن ذلک
ثم اجازت بعد -
اَلْمُخَاصَرَةُ - دست بیکدیگر فرا گرفتن در رفتن
والمخاصرة ایضا -
اَلْمُخَاذَلَةُ - وهو ان یاخذ صاحبک طریق
وتاخذ انت فی غیره حتی تلتقیا فی مکان -
اَلْمُخَاضَرَةُ - فروختن میوه پیش از انکه صلاح
وی پدید آید و هنوز سبز بود -
اَلْمُخَاطَرَةُ - در خطر افگندن یعدی بالباء
و با کسی گرو بستن -
اَلْمُخَامَرَةُ - بیامیختن و پنهان شدن و ملازم
شدن بجای -

اَلْمُدَابَرَةُ - با کسی دشمنی کردن شاة مدابرة
ضد قولک مقابلة و فلان مقابل و مدابر
اذا کان محضا من ابویه -
اَلْمُذَاکَرَةُ - با کسی چیزی یاد کردن -
اَلْمُسَاتَرَةُ - با کسی چیزی پوشیدن -
اَلْمُسَاجَرَةُ - با کسی دوستی داشتن -
اَلْمُسَافَرَةُ وَالسِّفَارُ - سفر کردن یعدی بالی
اَلْمُسَامَرَةُ - با کسی سمر گفتن -
اَلْمُسَاهَرَةُ - با کسی بیدار بودن -
اَلْمُشَاجَرَةُ وَالشِّجَارُ - با کسی خلاف کردن
والمشاجرة خوردن شتر درخت را از نایافت گیاه
اَلْمُشَاطَرَةُ - چیزی با کسی با دو نیم کردن -
اَلْمُشَاعَرَةُ - با کسی بشعر نبرد کردن و
با کسی در یک جامه خفتن -
اَلْمُشَاغَرَةُ - من الشغار وهو نکاح کان
فی الجاهلیة وهو ان یقول الرجل للآخر زوجنی
ابنتک واختک علی ان ازوجک اختی
او ابنتی علی ان صداق کل واحدة منهما
بضع الاخری کانهما رفعا المهر واخلیا البضع
عنه ومنه الحدیث لاشغار فی الاسلام -
اَلْمُشَاهَرَةُ - چیزی ماه وار دادن -
اَلْمُصَابَرَةُ - با کسی بصبر نبرد کردن
اَلْمُصَاحِرُ الذی یقاتل قرنه فی الصحراء ولا یخاتله -

المُصَادَرَةُ - کسی را مصادره کردن
ویعدی الی المفعول الثانی بعلی -
المُصَاعَرَةُ - تکبر کردن -
المُصَاهَرَةُ - باکسی نکاح وصلت کردن
المُضَافَرَةُ - منه الحدیث لیضافر الدنیا ای
یعاودها یقال هو یضافره ای یداخله
المُظَافَرَةُ - باکسی یار بودن -
المُظَاهَرَةُ - از زن ظهار کردن ویعدی
بمن وبهم پشت بودن ودر جامه بهم پوشیدن
المُعَاسَرَةُ - دشوار فرا گرفتن کاری -
المُعَاشَرَةُ - باکسی زندگانی کردن
المُعَاقَرَةُ - پیوسته کاری کردن باکسی
کاویدن در دشنام یا در هجا یا در خصومت
المُعَاهَرَةُ - المسافحة -
المُغَادَرَةُ - پیوسته بگذاشتن والباب
یدل علی ترک -
المُغَامَرَةُ - خویشتن را در جنگ سخت افگندن
المُفَاخَرَةُ - باکسی فخر نبرد کردن -
المُقَامَرَةُ - والقمار معروفان -
المُكَابَرَةُ - چیزی را که میدانی انکار کردن
وباکسی ببزرگی نبرد کردن ومنه الحدیث
لا تکابروا الصلوة بمثلها من التسبیح فی مقام
واحد ای تغالبوها ای خففوا فی التسبیح بعد
التسلیم وقیل لا یکن تسبیحک اکثر من صلاتک
المُكَاثَرَةُ - باکسی نبرد کردن به بسیاری
المُكَاسَرَةُ - باکسی همدیوار بودن فی معناه
انیکون کسر بیته الی جانب کسر بیتک وهو
اسفل شقة البیت التی تلی الارض من حیث
یکسر جانباه من غیر یمینک ویسارک -
المُكَاشَرَةُ - دندان برهنه کردن -
المُمَاكَرَةُ - باکسی مکر کردن -
المُنَاظَرَةُ - سرقة قرا عطا فناظره
الی میسرة ومعناه سامحه ویاسره ولیس من
من المناظرة ای المواجهة والمجادلة ومن ثمه حدیث
لا تناظر بکتاب الله ولا بسنة رسوله قیل
لا تجعل شیئاً نظیراً لهما ای لا تتبع قول قائل
وتدعهما وقیل لا تجعلهما مثلا للشیء یعرض
کقول القائل للرجل یجیئه فی وقت یحتاج الیه
فیه جئت علی قدر یا موسی -
المُنَافَرَةُ - باکسی در فخر بحاکم شدن -
المُنَاقَرَةُ والنقار - باکسی واکاویدن
در خصومت -
المُنَاكَرَةُ - باکسی بدعوا و بزرگی نبرد کردن و زار کردن
المُهَاجَرَةُ - از زمینی به زمینی شدن از
کسی بریدن وفی الحدیث من لا یذکر الله
الا مهاجرا ای قلبه مهاجر للسانه غیر مطابق له -

اَلْمُبَارَزَةُ - اَلْبِرَازُ - باکسی بجنگ بیرون تاختن
اَلْمُحَاجَزَةُ - یکدیگر را از جنگ باز داشتن -
اَلْمُشَارَزَةُ - باکسی پیکار کردن -
اَلْمُعَاجَزَةُ - کار خویش تلیبانه باکسی گذاشتن وباکسی پیشی گرفتن در کارے -
اَلْمُغَارَزَةُ - المعاندة والمجانبة -
اَلْمُکَارَزَةُ - المبادرة الی المکان فرارا والاختفاء فیه
اَلْمُلَامَزَةُ - اللمز وهو تعریض بالامر فی الصدقات
اَلْمُنَاجَزَةُ - باکسی جنگ کردن -
اَلْمُنَاهَزَةُ - فرصت ... چیزی نزدیک شدن -
اَلْمُجَالَسَةُ - همنشینی کردن -
اَلْمُجَانَسَةُ - با چیزی همجنس بودن -
اَلْمُخَالَسَةُ - چیزے از کسی در ربودن -
اَلْمُدَالَسَةُ - باکسی چیزی ... کردن
اَلْمُدَاعَسَةُ - باکسی نیزه زدن -
اَلْمُدَالَسَةُ - باکسی فریب آوردن -
اَلْمُرَادَسَةُ - مثل الرکس -
اَلْمُغَافَسَةُ - پای بالشتکا دکسی زدن وواکسی وبا واچیزی کوشیدن -
اَلْمُغَامَسَةُ - یکدیگر را بآب فروبردن ونشستن در میان حرب انداختن -
اَلْمُقَامَسَةُ - باکسی نبرد کردن بغواصی

لا یبست الامر مخالطة ولا لبست ذلونا - عرفت باطنه -
اَلْمُلَامَسَةُ - مجامعت کردن ویکدیگر را لمس کردن وفی البیع ان یقول القائل اذا لمست المبیع من غیر ان تنشره وتقلبه للنظر الیه تردده الی بالعیب فقد وجب البیع بیننا بکذا وقد جاء الملماس فی الحدیث والمراد به ما ذکرت -
اَلْمُمَارَسَةُ وَالْمِرَاسُ - باکسی یا چیزے واکوشیدن -
اَلْمُمَاکَسَةُ وَالْمِکَاسُ - باکسی در چیزے مکاس کردن -
اَلْمُنَادَسَةُ - المطاعنة -
اَلْمُنَافَسَةُ - رغبت کردن در چیزی بطریق مبارات فی الشیء متنافسة انما اذا رغبت فیه علی وجه المباراة فی الکرم
اَلْمُنَامَسَةُ - باکسی راز گفتن ... وقیل مقلوبة من المناسمة -
اَلْمُمَاسَّةُ - المشادة -
اَلْمُبَاحَشَةُ - یکدیگر را فراگرفتن ...
اَلْمُحَاشَشَةُ - یکدیگر را خراشیدن ...
اَلْمُحَادَشَةُ - سگان بر یکدیگر آغالیدن
اَلْمُخَادَشَةُ وَالْمُخَارَشَةُ وَالْمُخَامَشَةُ - یکدیگر را خراشیدن
اَلْمُعَانَشَةُ - المعانقة فی القتال -
اَلْمُنَاقَشَةُ - باکسی باستقصا شمار کردن -

اَلْمُهَارَشَةُ وَالْهِرَاشُ - المحارشة -
اَلْمُخَالَصَةُ - باکسی دوستی ویژه داشتن
اَلْمُعَافَصَةُ - ناگاه گرفتن -
اَلْمُجَاهَضَةُ - کسی را از چیزی باز داشتن مشتاباینده
فی الحدیث فجاهضنی عنه ابوسفیان ای نحّنی عنه
اَلْمُرَاكَضَةُ - باکسی اسپ تاختن -
اَلْمُعَارَضَةُ - باکسی برابری کردن واز
کسے بایک سو شدن وبرابر کردن کتاب
بایکدیگر وعارضت ای اخذت فی عرض ناحیة
اَلْمُقَارَضَةُ - بایکدیگر شعر گفتن بسبیل
مجاوبت وقارضته مجازیة والمقارضة
والقراض المضاربة وهی ان تدفع المال
الی آخر لیتجر فیه یکون الربح بینکما علی ما تشترطان
والوضیعة علی المال وفی الحدیث اقارضت
الناس قارضوک معناه ان سابتهم سابوک
وان تلت منهم نالوا منک واصله من القرض
وهو القطع -
اَلْمُنَاقَضَةُ - قول کسی را نقض کردن
وهی فی القول ان تکلم بما فی یتناقض معناه
ومعظم الترکیب یدل علی نکث الشیء -
اَلْمُنَاهَضَةُ - المقاومة -
اَلْمُبَالَطَةُ - المجادلة -
اَلْمُخَالَطَةُ - الخلاط باکسی آمیختن منه الحدیث
لا خلاط ای لا یخلطن ابل بابل غیره لیمنع
حق الله ومنها دخیل المصدق کل تابه
له وخولط الرجل فی عقله خلاطًا -
اَلْمُرَابَطَةُ وَالرِّبَاطُ - بثغر مقیم شدن
اَلْمُسَاقَطَةُ وَالسِّقَاطُ - فی الفرس استرخاء
العدو وسقاط الحدیث ان یتحدث الواحد
وینصت له الاخر واذا سکت تحدث الساکت
اَلْمُشَارَطَةُ - باکسی شرط کردن -
اَلْمُغَالَطَةُ - باکسی غلط آوردن -
اَلْمُفَارَطَةُ وَالْفِرَاطُ - باکسی پیشی گرفتن
اَلْمُقَاسَطَةُ - جور کردن بایکدیگر -
اَلْمُحَافَظَةُ - بر چیزے نگاهبان بودن
نگاهداشتن ونیز می یعلی ویقال انه لذو
حفاظ وذو محافظة اذا کانت له آنفة -
اَلْمُلَاحَظَةُ وَاللِّحَاظُ - گوش فرا داشتن
بگوشهٔ چشم با سوی گوش دار بچیزی نگریستن
اَلْمُبَاضَعَةُ وَالْبِضَاعُ - جماع کردن -
اَلْمُتَابَعَةُ وَالتِّبَاعُ - پس روی کردن
وچیزے پیاپے کردن ومحکم متقن کردن
چیزی ومنه الحدیث تابعنا الاعمال
احکمناها وعرفناها -
اَلْمُجَادَعَةُ - المخاصمة -
مُجَالَعَةُ الْقَوْمِ مجاوبتهم بالفحش -

وتنازعهم عند الرب والقمار۔
اَلْمُجَامَعَةُ وَالْجِمَاعُ۔ معروفان المجامعة
باکسے بر چیزے اتفاق کردن۔
اَلْمُخَادَعَةُ وَالْخِدَاعُ۔ فریب آوردن باکسی
اَلْمُخَالَعَةُ۔ جدائی کردن زن شوہر را ہم بمالی لبت
المراۃ ایاہا اراد تہ علی طلاقہا بیدل من مالہا فی خالع
اَلْمُدَافَعَةُ وَالدِّفَاعُ۔ از کسی دفع کردن
و یعدی بعن والمماطلۃ ایضاً۔
اَلْمُرَابَعَةُ۔ بارکسے برگرفتن و عاملہ مرابعۃ
کما یقال مضائفۃ مشاہرۃ۔
اَلْمُرَاجَعَةُ۔ باکسی گردیدن در چیزی۔
اَلْمُرَاضَعَةُ۔ فرزند را بدایہ دادن۔
اَلْمُرَافَعَةُ۔ چیزی کسی بملک و تقاضی بر داشتن
اَلْمُرَاقَعَةُ۔ وہو مقلوب المعاقرۃ بمعنی مراقبۃ الخمر
اَلْمُزَارَعَةُ۔ زمین ببزرگری دادن۔
اَلْمُسَابَعَةُ۔ چیزی بہفتہ وا دادن۔
اَلْمُسَارَعَةُ۔ شتافتن و یعدی بالی شتابانیدن
قال ابن جنی سارع متعدد سرع و اسرع
الازمان وبینہما فرق لان سرع غریزۃ و
اسرع کلف نفسہ السرعۃ۔
اَلْمُسَافَعَةُ۔ یکدیگر را کشیدن و کسی فرا گرفتن
اَلْمُصَارَعَةُ وَالصِّرَاعُ۔ باکسی کشتی گرفتن
اَلْمُصَانَعَةُ۔ رشوت دادن و مدارا کردن

اَلْمُضَاجَعَةُ۔ باکسی خفتن۔
اَلْمُضَارَعَةُ۔ با چیزے مانیدن۔
اَلْمُطَالَعَةُ۔ چیزی بکسی بشتن تا او بران
واقف گردد و پیوستہ در چیزی نگریستن
اَلْمُقَارَعَةُ وَالْقِرَاعُ۔ باکسی قرعہ زدن
و باکسے شمشیر زدن۔
اَلْمُقَاطَعَةُ۔ باکسی و ابریدن و یعدی الی
المفعول الثانی بعلی۔
اَلْمُكَامَعَةُ۔ المضاجعۃ۔
اَلْمُمَاصَعَةُ وَالْمِصَاعُ۔ المجادلۃ۔
اَلْمُمَانَعَةُ۔ کسی را از چیزے باز داشتن
اَلْمُنَازَعَةُ۔ پیکار کردن و منہ الحدیث
مالی انازع القرآن ای اجاذب قرأتھا
کانہم جہروا بالقرأۃ فشغلوہ المنازعۃ
والنزاع آرزومند گشتن۔
اَلْمُبَالَغَةُ۔ در چیزی غلو کردن۔
اَلْمُنَادَغَةُ۔ کالمغازلۃ۔
اَلْمُثَاقَفَةُ۔ من قولک ثقف الرجل اذا
صار حاذقاً خفیفاً۔
اَلْمُجَاحَفَةُ۔ المزاحمۃ والدانات۔
اَلْمُجَاذَفَةُ وَالْجِزَافُ۔ بگزاف فرا گرفتن
فارسی معرب
اَلْمُجَاحَفَةُ۔ المعارضۃ والمدافعۃ۔

اَلْمُحَارَفَۃُ کسی ایروزی کردن فی الحدیث
لیحارف علی عملہ ای یجازی۔
اَلْمُحَالَفَۃُ۔ المعاہدۃ والحدیث حالف
بین قریش والانصار ای آخی بینہم ھذا ھو
الصحیح فی تفسیرہ لقولہ علیہ السلام لا حلف فی الاسلام
اَلْمُحَاذَفَۃُ۔ چیزی بحذیف فرادادن۔
فی الحدیث کانت تحاشفت فیہا ای احضرتہا۔
اَلْمُخَالَفَۃُ والخلافُ۔ باکسی خلاف کردن
وقولہم یخالف الی امرأۃ فلان ای یأتیہا اذا غاب عنہا
مُرَادَفَۃُ الجرادِ رکوب الذکر علی الانثی والثالث
علیہما وہذہ دابۃ لا ترادف ای لا تحمل ردیفًا
والباب یدل علی اتباع الشئ۔
اَلْمُسَاخَفَۃُ۔ المحامقۃ۔
اَلْمُسَاعَفَۃُ۔ المواتاۃ والمساعدۃ۔
اَلْمُشَادَفَۃُ۔ بہ چیزی مطلع بودن و
فخر بودن بایکدیگر بشرف۔
اَلْمُصَادَفَۃُ۔ یافتن۔
اَلْمُصَادَفَۃُ۔ باکسی بحرف معاملت کردن
اَلْمُضَاعَفَۃُ۔ افزون کردن۔
اَلْمُقَارَفَۃُ۔ نزدیک شدن و گاییدن و آمیزش کردن
بگناہ و قارف فلان الخطیئۃ ای خالطہا وقارف امرأۃ ای جامعہا
اَلْمُکَاشَفَۃُ۔ واکسی آشکارا جنگ کردن
دشمنی کردن وقد جاء کاشف بمعنی کشف

ومنہ قراءۃ قتادۃ ثم اذا کاشف الضر عنکم۔
اَلْمُکَانَفَۃُ۔ باکسی یاری کردن الملاحفۃ تسلہا
اَلْمُلَاطَفَۃُ۔ باکسی لطف کردن۔
اَلْمُنَاصَفَۃُ۔ المشاطرۃ۔
اَلْمُنَاعَفَۃُ معارضۃ نمودن راہ یقال انا عفت الطریق اذا عارضتہ
اَلْمُنَافَقَۃُ والنفاق۔ دماغ کسی شکستن
اَلْمُہَانَفَۃُ۔ الاہناف۔
اَلْمُحَارَقَۃُ۔ المجامعۃ۔
اَلْمُحَامَقَۃُ۔ المساعدۃ علی الحمق۔
اَلْمُخَالَقَۃُ۔ باکسی خلق نیکو برزیدن۔
اَلْمُرَافَقَۃُ۔ باکسی راہی کردن۔
اَلْمُرَامَقَۃُ۔ بنظر سخت عداوت دیدن یقال فی النحاۃ
ترامق یعنی لا یحیا ولا یموت وامق الامر اذا لم ینصحہ
مالم تنقضہ والرماق یعنی النفاق یقال امقتہ رماقا و ہو ان
تنظر شزرا نظر العداوۃ ویقال مالم تنفق
وابکم عن الحق یقال عیشہ رماق ای ضیق۔
اَلْمُرَاہَقَۃُ۔ نزدیک بلوغ رسیدن و فی الحدیث
اذا دخل مکۃ مراہقا خرج الی عرفۃ قبل
ان یطوف بالبیت یعنی اضاق علیہ الوقت
حتی یخاف فوت الوقوف بعرفۃ۔
اَلْمُسَابَقَۃُ والسباق۔ باکسی پیشی گرفتن
درد ویدن تا در تاختن۔
اَلْمُصَافَقَۃُ۔ سعتری کردن زن بازن۔

اَلْمُسَارَقَةُ۔ دزدیدہ نگریستن۔
اَلْمُصَادَقَةُ۔ بایکدیگر دوستی گرفتن
اَلْمُطَابَقَةُ۔ باکسی موافقت کردن و پابند رفتن و پای در جای دست نهادن اسپ وطابقت بین الشیئین مطابقۃ وطباقا اذا جعلتہما علی حذو واحد والزقتہما والباب ذوالّذی یثنی سرادہ والباب یدل علی وضع شیء مبسوط علی شیء حتی یغطیہ۔
اَلْمُطَارَقَةُ۔ تو برتو دوختن جامہ برهم پوشیدن۔
اَلْمُعَانَقَةُ وَالْعِنَاقُ۔ دست گردن یکدیگر فراکردن فی الحدیث فانطلقوا معانقین ای مسارعین فی الحدیث لیعانق بہا الیرانیہ
اَلْمُفَارَقَةُ وَالْفِرَاقُ۔ از یکدیگر جدا شدن
اَلْمُنَاقَةُ۔ با بیرون شدن۔
اَلْمُوَافَقَةُ۔ دوستی و شرہ نا داشتن۔
اَلْمُنَاسَقَةُ۔ پیاپی یکدیگر کردن فی الحدیث ناسقوا بین الحج والعمرۃ ای تابعوا۔
اَلْمُنَاطَقَةُ۔ باکسی سخن گفتن۔
اَلْمُنَافَقَةُ وَالنِّفَاقُ۔ دوروئی کردن المنافقۃ در سوراخ شدن موش۔
اَلْمُبَارَكَةُ۔ برکت کردن پیدی الیٰ وبعلی و باللام بنفسہا ویقال بارک علیہ ای اطلب۔

اَلْمُتَارَكَةُ۔ بیع بایکدیگر دست بداشتن و جفا بایکدیگر دست بداشتن۔
اَلْمُدَارَكَةُ وَالدِّرَاكُ۔ پیاپی کردن
اَلْمُدَالَكَةُ وَالدِّلَاكُ۔ حق کسی تأخیر کردن
اَلْمُشَادَكَةُ۔ باکسی انبازی کردن۔
اَلْمُضَاحَكَةُ۔ باکسی خندیدن والنور یضاحک الشمس ای یمیل معہا حیث مالت
اَلْمُعَارَكَةُ وَالْعِرَاكُ۔ القتال۔
اَلْمُلَاحَكَةُ۔ شدۃ الملامۃ والداخلۃ یقال لوحک فقار ظہرہ اذا دخل بعضہا فی بعض منہ الحدیث وکان الجدریلاحک وجہہ ای یری تشخص الجدر فی وجہہ۔
اَلْمُمَاحَكَةُ۔ بایکدیگر لجاج کردن۔
اَلْمُمَاطَلَةُ۔ المماطلۃ۔
اَلْمُبَادَلَةُ وَالْبِدَالُ۔ بایکدیگر بدل کردن
اَلْمُبَاسَلَةُ۔ المعادلۃ فی الحرب۔
اَلْمُبَاعَلَةُ وَالْبِعَالُ۔ بازی کردن زن با شوہر
اَلْمُبَاهَلَةُ۔ یکدیگر را نفرین کردن۔
اَلْمُثَافَلَةُ۔ مداومت کردن بر طعامی کہ از حبوب باشد۔
اَلْمُجَادَلَةُ وَالْجِدَالُ۔ پیکار سخت کردن بایکدیگر۔
اَلْمُجَامَلَةُ۔ المعاملۃ بالجمیل۔

اَلْمُجَاهَلَةُ - باکسی سفاہت کردن -
اَلْمُحَاقَلَةُ - گندم در خوشہ بگندم فروختن ویقال اکتراء الارض بالحنطة وقیل ہی المزارعة بالربع والثالث واقل من ذلک واکثر وقد نہی عنہا -
اَلْمُحَاسَلَةُ - باہم برداشتن وفی الحدیث بحاملہ علیہا ای بحاملہ علی الحمل فیحاملہ بنیہما -
اَلْمُخَاتَلَةُ - المخادعة -
اَلْمُدَاخَلَةُ - در کار یکدیگر شدن باکسی در کاری با در جائے شدن -
اَلْمُدَاوَلَةُ - باکسی درو لی کردن ومدارا کردن
اَلْمُرَاحَلَةُ - کسی را یاری دادن بار برگرفتن
اَلْمُرَاسَلَةُ - باکسی مکاتبت کردن وبا یکدیگر نبرد کردن در آب کشیدن ورفتن وانچہ بدان ماند
اَلْمُسَاحَلَةُ - در کنارہ دریا رفتن -
اَلْمُسَاهَلَةُ - باکسی آسان فرا گرفتن -
اَلْمُشَاكَلَةُ - با چیزے مانیدن -
اَلْمُشَاهَلَةُ - المشاتمة -
اَلْمُعَاجَلَةُ - شتابانیدن یقال عاجلہ بذنبہ اذا اخذہ بہ ولم یمہلہ -
اَلْمُعَادَلَةُ - با چیزی برابر آمدن با چیزے برابر کردن -
اَلْمُعَاظَلَةُ وَالْعِظَالُ - بر یکدیگر شدن ملخ از بہر گشنی وکذلک الکلاب العظال

فی القوافی التضمین -
اَلْمُعَاقَلَةُ - بخرد باکسی نبرد کردن والمرأة تعاقل الرجل الی ثلث دیتہا ای توازیہ فاذا بلغ ثلث الدیة صارت دیة المرأة علی النصف من دیة الرجل -
اَلْمُعَامَلَةُ - معروفة -
اَلْمُغَازَلَةُ - با دوست بازی کردن -
اَلْمُفَاصَلَةُ - از یکدیگر جدا شدن -
اَلْمُفَاضَلَةُ - بایکدیگر نبرد کردن بفضل
اَلْمُقَابَلَةُ - بایکدیگر برابر کردن وبرابر شدن وروی فرا روی کردن ونعلین را دوال کردن کہ در میان انگشتان باشد -
اَلْمُقَاتَلَةُ وَالْقِتَالُ - المحاربة ومصدر ہذا الباب علی مفاعلة وفعال واہل الیمن یقولون فیعالا وفی الحدیث قاتل اللہ الیہود ای لعن منہ قاتلہم اللہ ای لعنہم اللہ وفی حدیث آخر قاتلہ فانہ شیطان اے دافعہ دفعا عنیفا -
اَلْمُكَابَلَةُ - ان تباع الدار الی جنب دارک وانت محتاج الیہا فتؤخر شراءہا لیشتریہا غیرک ثم تاخذہا بالشفعة وقد کرہ ذلک واصل المکابلة التاخیر والحبس -
اَلْمُكَاهَلَةُ - کہل شدن بزاد برآمدن -

اَلْمُماثلة ـ المشابهة ـ
اَلْمُماحلة والمحال ـ باکسی مکر وکید کردن
اَلْمُماذلة والمذال ـ فی الحدیث المذال من النفاق
وهو ان یقلق الرجل بفراشه الذی یضاجع حلیلته
ویتحول عنه حتی یفترشه غیره ماخوذ من المذل
اَلْمُماطلة والمطال ـ باکسی مطل کردن ـ
ویعدی الی المفعول الثانی بالباء ـ
اَلْمُنابلة ـ باکسی نبرد کردن بنیبال تیر انداختن
اَلْمُنازلة والنزال ـ بایکدیگر فرود آمدن در حرب از اسپ جنگ را
اَلْمُناضلة والنضال ـ بایکدیگر تیر
انداختن به نبرد و از کسی دفع کردن ـ
اَلْمُناقلة ـ پای در جایگاه دست نهادن
ستور وقیل مناقلة الفرس ان یضع یده
ورجله علی غیر حجر بحسن نقله فی الحجارة و با یکدیگر
حدیث کردن و نهادن علل خوردن شتر بچه کسی
اَلْمُناغمة ـ بایکدیگر حدیث کردن ناز و از نرم ـ
اَلْمُتاخمة ـ حد زمین بزمین دیگر پیوسته شدن
اَلْمُحاکمة ـ المخاصمة الی الحاکم ـ
اَلْمُحاملة ـ باکسی حلم ورزیدن ـ
اَلْمُخادمة ـ المخاصرة ـ
اَلْمُخاصمة والخصام ـ باکسی داوری کردن
اَلْمُخالة ـ باکسی دوستی ورزیدن ـ
اَلْمُراجمة ـ ازکسی ذب کردن ـ

اَلْمُرازمة ـ جای مقام دراز کردن و بیاری
کردن و فی الحدیث اذا اکلتم فرازموا قیل
اخلطوا الاکل بشکر الله وقیل اخلطوا اکلکم
لینا مع یابس و سائغا مع جشب و قیل کلوا
یوما لحما و یوما غیر ذلک ـ
اَلْمُراغمة ـ باکسی خشم گرفتن و از میان قوم بیرون شدن
اَلْمُزاحمة والزحام ـ باکسی زحمت کردن
اَلْمُراهمة ـ نزدیک شدن چیزی ـ
اَلْمُسالمة ـ آشتی کردن باکسی ـ
اَلْمُساهمة ـ باکسی قرعه زدن ـ
اَلْمُشاتمة ـ باکسی دشنام شدن ـ
اَلْمُصادمة ـ بایکدیگر بهم وا کوفتن ـ
اَلْمُصارمة ـ از یکدیگر بریدن ـ
اَلْمُعادمة ـ باکسی شوخی کردن ـ
اَلْمُعاقمة ـ المخاصمة ـ
اَلْمُعالمة ـ باکسی بعلم نبرد کردن ـ ۵
اَلْمُلاغمة ـ بوسه دادن ـ
اَلْمُقاممة ـ جماع کردن ـ
اَلْمُقاسمة ـ چیزی باکسی قسمت کردن و
کسی راسوگند خوردن ـ
اَلْمُکاتمة ـ چیزی از کسی فا پوشیدن ـ
اَلْمُکارمة ـ بکرم باکسی نبرد کردن فی الحدیث
افلا اکارم بها یهودای افلا اهدیها

لہم لیتیمونی علیہا۔
اَلْمُكَاعَمَةُ۔ کسی را بوسہ دادن۔
اَلْمُكَالَمَةُ۔ با کسی سخن گفتن۔
اَلْمُلَاهَمَةُ۔ چیزے بچیزے فا دو سیدن۔
اَلْمُلَازَمَةُ وَاللِّزَامُ۔ با کسی پیوستہ بودن یا با چیزے۔
اَلْمُلَاطَمَةُ وَاللِّطَامُ۔ با کسی مشت زدن
اَلْمُنَادَمَةُ۔ ندیمی کردن و یعدی الی المفعول الثانی بعلے۔
اَلْمُنَاسَمَةُ۔ فا انبوسیدن۔
اَلْمُنَاعَمَةُ۔ المعانقة۔
اَلْمُنَافَثَةُ۔ با کسی نشستن و تحریدہ کانک الصفقت تقفہ رکبتک تبغنہ رکبتہ و کسی را بر چیزی یاری دادن۔
اَلْمُشَامَنَةُ۔ فی الحدیث ثامنونی بحائطکم ای بیعونیہ بالثمن
اَلْمُحَاسَنَةُ۔ بہ نیکوئی فخر کردن با کسے
اَلْمُخَاتَنَةُ۔ دامادی کردن۔
اَلْمُخَادَنَةُ۔ المصادقة۔
اَلْمُخَاشَنَةُ۔ با کسی درشتی کردن۔
اَلْمُخَاضَنَةُ۔ المغازلة۔
اَلْمُدَاجَنَةُ۔ کالمداهنة۔
اَلْمُدَاهَنَةُ۔ المصانعة والترکیب یدل علی لین و سهولة و قلة۔

اَلْمُرَاطَنَةُ۔ با کسی بحرتازی سخن گفتن۔
اَلْمُرَاهَنَةُ وَالرِّهَانُ۔ با کسی گرو بستن
اَلْمُزَابَنَةُ۔ رطب بر درخت بہ خرما بیودہ یا سختہ بفروختن۔
اَلْمُزَامَنَةُ۔ بزبان معاملہ کردن۔
اَلْمُسَاحَنَةُ۔ حسن المباشرة والمخالطة۔
اَلْمُسَاكَنَةُ۔ با یکدیگر در سرای نشستن۔
اَلْمُشَاحَنَةُ۔ با یکدیگر دشمنی کردن
اَلْمُضَافَنَةُ۔ فی الحدیث فضافنا هم ای وافقناهم
اَلْمُطَاعَنَةُ۔ با کسی نیزہ زدن۔
اَلْمُعَالَنَةُ وَالْعِلَانُ۔ الاعلان بالامر
اَلْمُجَاهَرَةُ۔ المفاضنة مکاسرة العینین
اَلْمُفَاطَنَةُ۔ من الفطنة۔
اَلْمُقَارَنَةُ وَالْقِرَانُ۔ با یکدیگر قرینی کردن و قرین شدن۔
اَلْمُلَاحَنَةُ۔ المفاطنة و معناها ان تضع بینک و بین المخاطب کلاما لا یفطن له غیر کما لعدو لکما عن المعتاد من الکلام۔
اَلْمُلَاعَنَةُ وَاللِّعَانُ۔ المباهلة۔
اَلْمُمَاتَنَةُ۔ المباعدة فی الغایة یقال سار اسیرا مماتنا ای شدیدا و منها مماتنة الشاعرین اذا قال هذا بیتا و ذلک بیتا کانهما یتمدان الی غایة یرید انهما فی المطالة

المُمَاجَنَةُ - ناپاکی کردن وهی المماطلة ایضًا

المُمَادَنَةُ - آبستن نا شدن اشتر اگرچه بسیار فحل بنید -

المُهَادَنَةُ - المصالحة -

المُبَادَهَةُ - ناگاه رفتن -

المُبَالَهَةُ - مثل الممانعة -

المُسَافَهَةُ - المجالدة وسافهت الدن او الطلب ذا قاعدته فشربت منه ساعة بعد ساعة

المُسَانَهَةُ - چیزی بسال فرادادن آنکه خرما بسالی بارآرد وسالی نیارد -

المُشَابَهَةُ - المشاكلة -

المُشَافَهَةُ - روباروی گفتن -

المُشَاكَهَةُ - والشكاهة - المشابهة والمقاربة -

المُفَاقَهَةُ - با یکدیگر واپژوهیدن علم -

المُفَاكَهَةُ - الممازحة -

ومن المضاعف

المُحَابَّةُ والحِبَابُ - باکسی دوستی داشتن

المُسَابَّةُ والسِّبَابُ - باکسی دشنام دادن

المُصَاتَّةُ والمُعَاتَّةُ - المخاصمة

المُعَاوَنَةُ والعِوَانُ - همدیگر یاری کردن وما داری فی الحدیث فجعلوا یعانونه ویرادونه فی القول ویعاسرونه فلا یقتلونه

المُبَاثَّةُ - باکسی راز خود آشکار کردن

المُحَاجَّةُ والحِجَاجُ - باکسی حجت گفتن -

المُضَاجَّةُ والضِّجَاجُ - بایکدیگر شور وشغب کردن

المُفَاجَّةُ - میان پای از هم باز نهادن در رفتن

المُلَاجَّةُ - باکسی لجاج کردن -

المُشَاحَّةُ - بچیزی بخیلی کردن ویدی اعلی

المُبَادَّةُ والبِدَادُ - معارضه کردن در قسمت

المُجَادَّةُ - باکسی جد کردن -

المُحَادَّةُ - باکسی حرب ویا خلاف کردن

المُرَادَّةُ - باکسی رد کردن -

المُشَادَّةُ - باکسی سخت فراگرفتن -

المُصَادَّةُ - باکسی دشمنی کردن -

المُعَادَّةُ والعِدَادُ - درد مار گزیدن وشمردن

المُلَادَّةُ - دفع کردن از کسی -

المُمَادَّةُ - مدّ نهادن با یکدیگر ومنه فی الحدیث

المُحَاكَّةُ - باکسی تنگ ونبرد کردن

المُزَاكَّةُ - المعاضة -

المُسَارَّةُ والسِّرَارُ - باکسی راز گفتن -

المُشَارَّةُ - باکسی شر کردن -

المُضَارَّةُ - کسی را بدشواری کاری فرا داشتن

المُضَامَّةُ - المضایقة وکلاهما فی الحدیث

المُعَارَّةُ والعِرَارُ - بانگ کردن شترمرغ -

المُغَارَّةُ والغِرَارُ - کم شدن شیر شتر و کاسد شدن بازار -

المُقَارَّةُ - باکسی قرار گرفتن فی الحدیث
قاروا الصلوٰة معناه السکون فیها -
المُمَارَّةُ - باکسی کاویدن تا بفگنی ورا -
المُهَارَّةُ - کسی را در روی بعنف بد گفتن
المُعَازَّةُ - المغالبة والممانعة -
المُلَازَّةُ - الملاصقة -
المُرَاشَّةُ - باکسی چیزی را ابتدا کردن یا باکسی بحاکم شدن
فی الحدیث تراصّوا فی الصلوٰة خذ من سنت بینهم ای صلوت
المُمَاسَّةُ والمِسَاسُ - یکدیگر را بسودن
ومباضعت کردن -
المُحَاصَّةُ والحِصَاصُ - ای حصه کردن -
المُقَاصَّةُ والقِصَاصُ - چیزی به بدل
چیزی فرا گرفتن فی الحدیث لا اناس عبدا
الا غذیته ای لا استقصی علیه -
المُمَاضَّةُ - یکدیگر را آزردن -
المُعَاضَّةُ والعِضَاضُ - یکدیگر را دندان
گرفتن ومنه یقال عاض القوم العیش منذ
العام فاشتد عضاضهم ای عیشهم -
المُكَاظَّةُ - الممارسة الشدید فی الحرب -
المُمَاظَّةُ والمِظَاظُ - المشارعة والمنازعة
المُذَافَّةُ والذِّفَافُ والمُدَافَّةُ والدِّفَافُ
خسته را کشتن -
المُصَافَّةُ - با قومی صف کشیدن -

المُكَافَّةُ - والممانعة -
المُحَاقَّةُ والحِقَاقُ - المخاصمة -
المُدَاقَّةُ - باکسی کار باریک فرا گرفتن
المُشَاقَّةُ والشِّقَاقُ - المخالفة -
المُحَاكَّةُ - کالمباراة -
المُحَالَّةُ - باکسی فرود آمدن -
المُخَالَّةُ والخِلَالُ - باکسی دوستی کردن
المُتَامَّةُ والتِّمَامُ - با چیزی نبرد کردن تمامی
المُحَاقَّةُ - المطالبة -
المُشَامَّةُ - چیزی فا انبوئیدن و نزدیک
شدن بیکدیگر ومنه المشامة وهی الدنو
من العدو حتی تراای الفریقان -
المُضَامَّةُ - نزدیک کسی شدن -
المُشَانَّةُ والشِّنَانُ - طرد الفحل الناقة
حتی یتوجها لیسفدها -
المُعَانَّةُ والعِنَانُ - باکسی برابری
کردن ومنه شرکة العنان وهی ان یشترکا
فی شیء خاص دون سائر اموالهما کانهما
عن لهما شیء فاشتریا مشترکین -

ومن المعتل

المُوَاثَبَةُ - باکسی برجستن بجنگ را -
المُوَارَبَةُ - مکر وفریب کردن باهم فی الحدیث ان ولی کر
[illegible] دهاء فرضعه ای

از بوک لانہ ابدل واو ان جبلتہ من الورب
وہو الفساد فموضعہ ھنا۔
اَلْمُوَاظَبَۃُ۔ برکاری ایستادن و ایدہی بعلے
اَلْمُوَاکَبَۃُ۔ باکسی در موکب ورفتن و
فراخ کردن ورفتن اشتر و برکاری ایستادن
اَلْمُوَاضَحَۃُ۔ المساجاۃ الا انہا استعملت
فی السیر وہو سیر لیس بالشدید۔
اَلْمُوَادَدَۃُ۔ باکسی باتب یا بجائی آمدن
اَلْمُوَاعَدَۃُ۔ باکسی وعدہ نہادن۔
اَلْمُوَاغَدَۃُ۔ فی السیر مثل المواضحۃ۔
اَلْمُوَاتَرَۃُ وَالْمُتَابَعَۃُ۔ بالمعنی الثانی
ولا یکون المواترۃ بین الاشیاء الا اذا
وقعت بینہا فترۃ والا فہی مدارکۃ ومواصلۃ
وکذلک مواترۃ الصوم وہی ان تصوم
یومًا وتفطر یومًا او یومین وتاتی بہ وترًا وترًا
ومواترۃ الکتب ہی مجئ بعضہا فی اثر بعض
وترًا وترًا من غیر ان ینقطع لان اصلہا من
الوتر وہو الفرد۔
اَلْمُوَاذَرَۃُ۔ کسی را وزیر کردن۔
اَلْمُوَاعَسَۃُ۔ ضرب من سیر الابل وہو ان
تمد عنقہا وتوسع خطوہا ولا تکون المواعسۃ الا باللیل
اَلْمُوَالَسَۃُ۔ فریب آوردن باکسی۔
اَلْمُوَاھَسَۃُ۔ راز کردن بایکدیگر۔

اَلْمُرَاطَۃُ۔ پراگندہ کردن مواشی را یا نہان کردن مواشی خود
در دیگر مواشی فی الحدیث لا وراط وہو ان یغیب الرجل ابلہ
فی ابل اخری او فی مکان لا یدری لیخفی موضعہ علی المصدق
ماخوذ من الورطۃ وہی الہوۃ فی الارض وقیل ان یورط
بعضہم بعضًا فیقول الخصم عند فلان صدقۃ ولیس عندہ فہو الوراط الا
اَلْمُوَاکَظَۃُ۔ المواظبۃ۔
اَلْمُوَادَعَۃُ۔ المصالحۃ۔
اَلْمُوَازَعَۃُ۔ المناطقۃ۔
اَلْمُوَاضَعَۃُ۔ باکسی گرو بستن و باکسی چیزے
فرا ایستادن وفی الحدیث حیث لا واضعک
الرای معناہ اضعہ وتضعہ بیع بایکدیگر دست بدست
اَلْمُوَاقَعَۃُ وَالْوِقَاعُ۔ مثل المقاتلۃ والمجامعۃ
اَلْمُوَاصَفَۃُ۔ باکسی بیع کردن بصفت
بے رویت۔
اَلْمُوَاقَفَۃُ وَالْوِقَافُ۔ باکسی در جنگ
ایستادن و باکسی چیزے فرا ایستادن معاملتی
اَلْمُوَالَفَۃُ وَالْوِلَافُ۔ الفت گرفتن۔
اَلْمُوَاثَقَۃُ۔ باکسی عہد بستن۔
اَلْمُوَافَقَۃُ وَالْوِفَاقُ۔ باکسی موافقت کردن
وموافقۃ اسے صادفتہ۔
اَلْمُوَاھَقَۃُ۔ نبرد کردن در رفتن بایکدیگر
ومواہقۃ الابل مدّاعناقہا فی السیر۔
اَلْمُوَاشَکَۃُ۔ الایشاک۔

اَلْمُوَاحَاةُ - با کسی نبرد کردن در دحل فتره
اَلْمُوَاصَلَةُ وَالْوِصَالُ - با کسی پیوستن و
کاری پیوسته کردن۔
اَلْمُوَاکَلَةُ - بر یکدیگر اعتماد کردن ومنها
الوکال فی الدابة وهی ان تسیر بسیر الاخری
کانها تکل علیها۔
اَلْمُوَاخَمَةُ - تنگ نبرد کردن بگرانی۔
اَلْمُوَاسَمَةُ - با کسی نبرد کردن بنیکوئی۔
اَلْمُوَاتَنَةُ - الملازمة فی قلة التفرق
اَلْمُوَازَنَةُ وَالْوِزَانُ - با کسی همسنگ
یا برابر آمدن ووازنت بین الشیئین موازنة
ووزانا عادلت۔
اَلْمُوَاجَهَةُ - المقابلة۔

ومن اللفيف المفروق

اَلْمُوَاخَاةُ - لغة ضعيفة فی المواخاة
وانما بنیت علی یواخی۔
اَلْمُوَارَاةُ - نا پوشیدن۔
اَلْمُوَاسَاةُ - لغة ضعيفة فی المواساة وانما
بنیت علی یواسی۔
اَلْمُوَاقَاةُ - مصدر واقاه ای آتاه۔
اَلْمُوَاهَاةُ - پیاپی کردن با کسی دوستی داشتن
تندی و کردن منه قریب لواوالیه کان یوتوالیا

ومن ...

یادیت فلانا جازیته یدا بید و
اعطیته مباداة ای من یدی الی یده

ومن اللفيف المقرون

اَلْمُیَاوَمَةُ - چیزی را بروز بروز قرار دادن

ومن المعتل الیائی

اَلْمُیَاسَرَةُ - با کسی آسان فرا گرفتن وکسی
سوی چپ بردن وهذا یعدی بالباء۔
اَلْمُیَامَنَةُ - یمین شدن وکسی سوی راست
بردن وهذا یعدی بالباء۔

ومن الاجوف الواوی

اَلْمُجَاوَبَةُ - پاسخ کردن کسی را۔
اَلْمُنَاوَبَةُ - بجای دیگر بایستادن۔
اَلْمُحَاوَکَةُ - المراوغة۔
اَلْمُزَاوَجَةُ - با یکدیگر جفت شدن۔
اَلْمُرَاوَحَةُ - گاه این را بکار بستن وگاه آن را۔
اَلْمُکَاوَحَةُ - المشاتمة والمجاهرة۔
اَلْمُنَاوَحَةُ - المقابلة وهذا اصل الباب۔
اَلْمُجَاوَدَةُ - با کسی نبرد کردن بجوانمردی
اَلْمُرَاوَدَةُ - کاری از کسی درخواستن و
یعدی الی المفعول الثانی بعن فی المراودة
والرواد کسی را بر کاری داشتن ویعدی
الی المفعول الثانی بعلی۔
اَلْمُسَاوَدَةُ - با کسی نبرد کردن بهتری یا بسیاهی

اَلْمُسَاوَدَةُ وَالسِّوَادُ۔ با کسی راز کردن۔
اَلْمُعَاوَدَةُ وَالْعِوَادُ۔ دیگر باره بر کاری برگشتن
اَلْمُهَاوَدَةُ۔ الموادعة۔
اَلْمُخَاوَذَةُ۔ المخالفة وقیل الموافقة۔
اَلْمُلَاوَذَةُ وَاللِّوَاذُ۔ در پس یکدیگر پنهان شدن
اَلْمُثَاوَرَةُ۔ المواثبة۔
اَلْمُجَاوَرَةُ وَالْجِوَارُ والکسر افصح با کسی همسایگی کردن
یقال جاورت بنی فلان وفیهم بمعنی ودر زینهار کسی
شدن و المجاورة اعتکاف گرفتن در مسجد۔
اَلْمُحَاوَرَةُ وَالْحِوَارُ۔ المجاوبة۔
اَلْمُدَاوَرَةُ۔ کالمعالجة۔
اَلْمُسَاوَرَةُ۔ المواثبة۔
اَلْمُشَاوَرَةُ وَالشِّوَارُ۔ معروفة
اَلْمُظَاوَرَةُ۔ فی الحدیث انه ظاور ای جمع بین الناقتین
والثلث علی الربع قال الشمر المعروف ظائر بالهمزة
وهو ان تعطف الناقة اذا مات ولدها او ذبح علی ولد آخر
اَلْمُعَاوَرَةُ۔ راست کردن پیمانها و ترازوها
وآنکه چیزی را گاه این گیرد وگاه آن عاورة
المتعی اسی فعل متعلق فعل صاحبه۔
اَلْمُغَاوَرَةُ وَالْغِوَارُ۔ یکدیگر را غارت کردن۔
اَلْمُجَاوَزَةُ وَالْجِوَازُ۔ از چیزی در گذشتن والمجاوزة گذرانیدن
اَلْمُحَاوَشَةُ۔ المخالطة۔
اَلْمُنَاوَشَةُ۔ نزدیک شدن دو لشکر چنانکه دیگر را زخم توانند کرد

اَلْمُهَاوَشَةُ۔ آمیختن بیکدیگر ای ما اشتهر فی الجاهلیة من الشور
اَلْمُحَاوَصَةُ۔ بدنبال چشم نهان بکسی نگریستن
اَلْمُفَاوَضَةُ۔ فی الحدیث البیان۔
اَلْمُلَاوَصَةُ۔ ان تنظر فی الشیء کیف تاتیه ما انقلعها
اَلْمُنَاوَصَةُ۔ با چیزی در آویختن۔
اَلْمُرَاوَضَةُ۔ مدارا کردن با کسی در کاری
آرزو ویرا فی الحدیث کره المراوضة قال
شمر هو ان تواصف الرجل بالسلعة لیست
عندک وهو مثل بیع المواصفة۔
اَلْمُعَاوَضَةُ۔ پاداش دادن۔
اَلْمُفَاوَضَةُ۔ کاری راندن با کسی فی حدیث
معاویة قال لدغفل بم ضبطت ما اری
قال بمفاوضة العلماء فالمفاوضة المساواة
ومنها شرکة المفاوضة وهی الاشتراک
فی المال اجمع۔
اَلْمُلَاوَطَةُ۔ با کسی لواطت کردن۔
اَلْمُسَاوَعَةُ۔ بساعات معامله کردن۔
اَلْمُطَاوَعَةُ۔ کسی را فرمان بردن۔
النحویون ربما یسموا الفعل اللازم مطاوعا
اَلْمُرَاوَغَةُ۔ با کسی ستان آوردن وکشتی گرفتن با کسی
اَلْمُخَاوَفَةُ۔ ترسانیدن با یکدیگر و ترسیدن
اَلْمُسَاوَفَةُ۔ التسویف۔
اَلْمُسَاوَقَةُ۔ با کسی فخر کردن در سختی ساق

اَلْمُسَاوَکَۃُ وَالسِّوَاکُ - بدر رفتن لاغری
اَلْمُحَاوَلَۃُ - بایکدیگر گشتن در حرب و انبیش
یکدیگر را پیرا آمدن دو لشکر در جنگ -
اَلْمُحَاوَلَۃُ - خواستن و جستن ومنه الحدیث
بک احاول الی اطالب -
اَلْمُدَاوَلَۃُ - گردانیدن روزگار -
اَلْمُزَاوَلَۃُ - با چیزے واکوشیدن -
اَلْمُنَاوَلَۃُ وَالتَّنَاوُلُ اَلْمُصَاوَلَۃُ الصول
المواثبة -
اَلْمُطَاوَلَۃُ - باکسی نبرد کردن به طول
و کار دراز کردن برکسے -
اَلْمُعَاوَلَۃُ - المبادرة واکسی هلاک کردن
اَلْمُقَاوَلَۃُ - فی الامر المفاوضة -
اَلْمُنَاوَلَۃُ - چیزی فراکسی دادن ایعدی الی المفعولین
اَلْمُدَاوَمَۃُ - المواظبة و یعدی بعلی -
اَلْمُسَاوَمَۃُ وَالسِّوَامُ - بہا کردن باکسی
اَلْمُعَاوَمَۃُ - چیزے بسال فرادادن و آن
خرما بن که یکسال بار آرد و یکسال بار ننهاده
اَلْمُعَاوَمَۃُ - المنهی عنها ان تبیع زرع عام
اَلْمُقَاوَمَۃُ وَالْقِوَامُ - باکسی برابری کردن
اَلْمُلَاوَمَۃُ - بایکدیگر ملامت کردن -
اَلْمُنَاوَمَۃُ - باکسی نبرد کردن بخواب او باکسی خفتن
اَلْمُعَاوَنَۃُ - باکسی یاری کردن -

ومن الیائی

اَلْمُکَایَشَۃُ - باکسی خوش طبعی کردن -
اَلْمُغَایَبَۃُ - از یکدیگر غائب شدن -
اَلْمُلَایَنَۃُ - خویشتن را نشیر ناسنگ کردن و معاونت
کردن [illegible]
اَلْمُهَایَجَۃُ - شور انگیختن باکسی -
اَلْمُشَایَخَۃُ - فی لغة قیس وتمیم و عذر کردن
فی لغة هذیل در کارے عہد کردن -
اَلْمُصَایَحَۃُ - باکسی بانگ کردن -
اَلْمُحَایَدَۃُ وَالْحِیَادُ - از چیزی یکسو شدن
اَلْمُزَایَدَۃُ - بر یکدیگر افزودن -
اَلْمُکَایَدَۃُ - باکسی ستیز آوردن -
اَلْمُخَایَرَۃُ - المفاخرة و برگزیدن کردن -
اَلْمُسَایَرَۃُ - باکسی رفتن -
اَلْمُطَایَرَۃُ - پرانیدن -
اَلْمُعَایَرَۃُ - المعادرة فی المکائیل -
اَلْمُغَایَرَۃُ - بیع کردن به عوض -
اَلْمُقَایَسَۃُ وَالْقِیَاسُ - باکسی قیاس
و اندازه قایست بین الامرین اذا قدرت
هذا علی مثال ذلک والترکیب یدل علی
تقدیر شیء بشیء -
اَلْمُکَایَسَۃُ - باکسی نبرد کردن بزیرکی -
اَلْمُعَایَشَۃُ - باکسی زندگانی کردن -

المغایشة والغیاش - باکسی فخر کردن
المحایصة - المحادة -
المبایضة - باکسی نبرد کردن بسپیدی -
المقایضة - المعاوضة بالمتاع -
المهایطة والهیاط - المصالحة -
المغایظة - باکسی خشم گرفتن -
المبایعة - باکسی بیع یا بیعت کردن -
المشایعة - باکسی یاری کردن -
المشایعة والشیاع - ان یصیح الراعی بابلہ یدعوا اذا استاخر بعضها والمشایع للاحق
المسایفة - باکسی شمشیر زدن -
المصایفة - چیزی بتابستان فرادادن
المضایقة - باکسی تنگ فراگرفتن کار -
المخایلة - امیدوار شدن ابر باران و جنگ برد کردن باکسی
المزایلة - دامن بلال از کسی جدا شدن -
المکایلة - بایکدیگر پیمانه معاملت کردن
ومنها الحدیث نهی عن المکایلة وهی ان تکیل لہ مثل ما یکیل لک من قولهم جازیتہ بالصاع
الملائلة - چیزی بشب فادادن -
المماثلة - بایکدیگر واچسپیدن در کاری
المباینة - ازیکدیگر جدا شدن -
المحاینة - بهن کام معاملت کردن -
المداینة - بایکدیگر خرید فروخت کردن
بوام و بوام دادن -
المعاینة - نسیہ بنقد معاملت کردن باکسی
المعاینة والعیان - رو باروی چیزی را دیدن واصلها من العین -
الملاینة واللیان - نرمی کردن بایکدیگر

ومن الناقص

المحاباة - باکسی در معاملت محابا کردن وباکسی بعطا دادن ونبرد کردن -
المهاباة - شمشیر و نیزه و کتره در نیام کردن -
المشاتاة - چیزی بزمستان فرادادن
المهاتاة - چیزی فرا کسی دادن -
المجاثاة - باکسی هم زانو شدن -
المحاجاة - بمرد بر کسی دادن -
المداجاة - المداراة یقال داجیتہ اذا داریتہ کانک ساترتہ العداوة -
المعاجاة - یقال عاجیت الصبی اذا ارضعتہ بلبن غیر امہ او منعتہ اللبن وغذیتہ بالطعام وفی الحدیث طالما عاجیتہ وعاجانی ای عالجتہ
المناجاة والنجاء - باکسی راز گفتن -
المهاجاة - یکدیگر را هجا کردن -
المضاحاة - فی الحدیث ضاحت بلادنا من ضحی المکان اذا برز للشمس -
الملاحاة واللحاء - المنازعة -

الماخاة - یقال ما اخیت من خناة بمعنے ما رخیت ۱

المباداة - روباروی دشمنی کردن باکسی ۷

المراداة - قلب المراودة وبمعنى المداوة

وراديت عن القوم اذا رميت بالحجارة ۱

المصاداة - المعارضة والمداراة والاتباع

والمساترة وقرأ الحسن صاد والقران

معناه عارض عملك بالقران والواو

فى القران على ہذا القول بمعنى الباء -

المعاداة والعداء - باكسى دشمنى كردن

وچيزے بپايے كردن -

المغاداة - المباكرة -

المفاداة والفداء - كسى را از اسيرى باز خريدن ۱

المناداة والنداء - خواندن وباكسے

در انجمن نشستن - ۳

المهاداة - كسى را بہ وتن آوردن چنانكہ

يكى بريكى جانب باشد ديگرى بر ديگر جانب وقرأ ۳

ابو السمال الذين هادوا بفتح الدال ينبغى

ان يكون فاعلوا من الهداية اى راموا

ان يكون احدى من غيرهم -

المباذاة - با يكديگر فحش گفتن - ۷

المحاذاة - مقابل شدن يقال حاذاه ۹

محاذاة وحذاء اے صار بحذائه -

المقاذاة - پاداش دادن -

الماذاة والمذاء - ان يجمع الرجل بين

رجال ونساء يخليهم يماذى بعضهم بعضا وانما

يدل على سهولة فى جريان شئى مائع -

المباراة - باكسى نبرد كردن -

المجاراة والجراء - باكسى رفتن وباكسى

چيزے دوانيدن مدارات الناس يهمز

ولا يهمز ومعناه المداجاة والملاينة -

المشاراة - باكسى لجاج كردن -

المغاراة والغراء - بپايے كردن -

المكاراة والكراء - چيزى به كرا دادن

المماراة والمراء - باكسى ستيهيدن -

المعازاة - پاداش دادن وباكسى نبرد كردن ۱

المجاذاة - نبرد كردن باكسى بچيزے -

المقاساة - رنج چيزى بكشيدن - ۳

المناساة - باكسى چيزے فراموش كردن

المحاشاة - استثنا كردن - ۳

المخاشاة - نبرد كردن باترس وما خاشيت

فلانا اى ناركته وهو فى الحديث -

المراشاة - المصاهرة -

المماشاة - باكسى رفتن - ۷

المعاصاة - كسى را نافرمانى كردن - ۹

المقاساة - از كسى دور شدن ويقال

اللهم اقاصك الينا البعد من الشر -

اَلْمُنَاصَاةُ- ناصیه یکدیگر را گرفتن منها الحدیث تناصینی اسے تنازعنی پیوسته شدن جائے بجائے دیگر-

اَلْمُرَاضَاةُ- از یکدیگر خشنود شدن و نبرد کردن با یکدیگر بخشنودی-

اَلْمُقَاضَاةُ- کاری بگزاردن با کسے وہی فی الحدیث-

اَلْمُعَاطَاةُ- چیزی با کسی دادن و کسی را خدمت کردن-

اَلْمُنَاطَاةُ- التباطی-

اَلْمُدَاعَاةُ- المناجاة-

اَلْمُرَاعَاةُ- گوش فا داشتن و سخن کسی را رعایت کردن و بہم چرا کردن و راعیت الامر نظرت الی این یصیر-

اَلْمُسَاعَاةُ- باکسی بشتاب رفتن و زنا کردن بالمستاراتی و لا یکون فی الحرة-

اَلْمُبَاغَاةُ- باکسی زنا کردن-

اَلْمُنَاغَاةُ- المغازلة والمرأة تناغی الصبی ای تکلمه بما یعجبه ویسره وہذا الجبل یناغی السماء ای یدانیها الطوله-

اَلْمُجَافَاةُ- چیزے از جای بر داشتن

اَلْمُحَافَاةُ- پیکار کردن باکسی در سخن-

اَلْمُذَافَاةُ- تمام بکردن خسته-

اَلْمُرَافَاةُ والرِّفَاءُ- الالتهام والاتفاق

اَلْمُسَافَاةُ والسِّفَاءُ- سفاهت کردن با یکدیگر-

اَلْمُصَافَاةُ- باکسی دوستی ویژه داشتن

اَلْمُعَافَاةُ والعَافِیَةُ- عن البرء نیست دادن

اَلْمُکَافَاةُ- پاداش دادن-

اَلْمُنَافَاةُ- یکدیگر را نفی کردن-

اَلْمُبَاقَاةُ- باکسی نبرد کردن به بقا-

اَلْمُسَاقَاةُ- بہم آب کشیدن و یکدیگر را آب دادن و ان تستعمل رجلا فی نخیل او کروم لیقوم باصلاحها علی ان یکون له سهم معلوم مما تغله-

اَلْمُشَاقَاةُ- المعاناة والممارسة و نبرد کردن باکسی بشقاوت-

اَلْمُلَاقَاةُ- کسی را دیدن و بچیزی رسیدن

اَلْمُبَاکَاةُ- باکسی نبرد کردن بگریستن-

اَلْمُحَاکَاةُ- چیزی را حکایت کردن و اصل المحاکاة المتابعة-

اَلْمُبَالَاةُ والبِلَاءُ والبَالَةُ- و اصلها بالیة کالعافیة باک داشتن و یعدی بنفسها و بالباء و من حالیة بالامر اذا اجاهرته به-

اَلْمُحَالَاةُ- المطایبة-

اَلْمُغَالَاةُ- یکدیگر را فرو گذاشتن-

اَلْمُدَالاَةُ - المداراة -

اَلْمُعَالاَةُ - باکسی نبرد کردن به بلندی و بلند کردن و بر زبر چیزی نهادن و بجای آمدن و عال عنی ای تنح و عال علی ای احمل یعنی بار بر من نه -

اَلْمُغَالاَةُ - گران خریدن و یعدی بالباء و قد یجوز ان یحذف الباء فوصل الفعل کما قال

اَلْمُغَالاَةُ - رفتن گوشت و نزار گردیدن تغالی اللحم للاضیاف نیّا -

اَلْمُحَاجَاةُ وَالْحِجَاءُ - از کسی حجب کردن یعنی بغض کسے را نگاهداشتن و یعدی بعلی

اَلْمُرَامَاةُ - باکسی تیر انداختن و از کسی دور گردیدن

اَلْمُسَامَاةُ - باکسی بزرگی نبرد کردن -

اَلْمُدَانَاةُ - نزدیک کردن و بچیزی نزدیک شدن

اَلْمُزَانَاةُ وَالزِّنَاءُ - باکسی زنا کردن -

اَلْمُسَانَاةُ - چیز سالی وا دادن و علی هذا اصلها من الواو و سانیت الرجل اذا رضیته و احسنت معاشرته -

اَلْمُضَانَاةُ وَالْمُعَانَاةُ - المقاساة -

اَلْمُفَانَاةُ الْمُدَارَاةُ - و فانیته سکنته -

اَلْمُقَانَاةُ - آمیختن و موافق آمدن تقانی الشیء ای دام -

اَلْمُمَانَاةُ - دیر با چیزی بودن و چشم داشتن

کسی را و مدارا کردن باکسے -

اَلْمُبَاهَاةُ - المفاخرة -

اَلْمُسَاهَاةُ - فی العشرة ترک الاستقصاء

اَلْمُضَاهَاةُ وَالضِّهَاءُ - مانندگی کردن باکسی یا با چیزی و اصل الترکیب من ض ه ی لا من ض ه مع الهمزة فاما قراءة عاصم یضاهئون بالهمزة فلعله لغة و انشد ابن الانباری فیکون کارجیت وارجأت -

ومن اللفيف المقرون

اَلْمُدَاوَاةُ وَالدِّوَاءُ - کسی را دارو کردن

اَلْمُسَاوَاةُ - برابر کردن و برابر آمدن

اَلْمُعَاعَاةُ - بانگ کردن سگ فلان یعاعی و یعاعی بالکلاب یعنی یصیح بهم

اَلْمُقَاوَاةُ - نبرد کردن با یکدیگر به نیرو -

اَلْمُکَاوَاةُ - با یکدیگر دشنام دادن -

اَلْمُنَاوَاةُ - دشمنی کردن با یکدیگر و اصلها من الهمز لانه من النوء و هو النهوض -

اَلْمُهَاوَاةُ - الموافقة والملاجة و شدة الخصومة

ومن اليائی

اَلْمُعَایَاةُ - ان تاتی بالامر لا یهتدی له -

اَلْمُغَایَاةُ - بشمشیر سایه افکندن بر سر غایا القوم فوق راس فلان بالسیف کانهم ظللوه -

ومن المهموز الفاء

المُؤَادَبَةُ - باكسی دستان آوردن -
المُؤَاخَذَةُ - کسی را بگناه گرفتن -
المُؤَاجَرَةُ - چیزی بمزد کسی فرادادن
المُؤَازَرَةُ - المعاونة -
المُؤَاصَرَةُ - مثل المکاثرة ومعناها ان یکون اصاربتیه الی جنب صاربتی وهو حبل قصیر یشد به فی اسفل الخباء الی وتد
المُؤَالَوَةُ - المخابرة -
المُؤَامَرَةُ - المشاورة والعامة تقولها بالواو -
المُؤَالَسَةُ - کسی را خیانت کردن -
المُؤَانَسَةُ - کسی را موانست کردن -
المُؤَالَفَةُ والاِئلافُ - باکسی پیوستن
المُؤَاکَلَةُ - باکسی طعام خوردن وفی الحدیث نهی عن المؤاکلة هی ان یکون للرجل علی الرجل دین فیهدی له فیؤخره ویمسک عن اقتضائه -
المُؤَاحَنَةُ - بایکدیگر کینه داشتن -

ومن الناقص المهموز الفاء

المُؤَاتَاةُ - الموافقة والمطاوعة -
المُؤَاخَاةُ والاِخاءُ - باکسی برادری کردن
المُؤَانَاةُ - المحاراة وفی الحدیث تفرقه اذا الملوک فقاتلتهم عن دین الله ای قاومتهم -

المُؤَاسَاةُ - کسی را در چیزی همچون خویشتن داشتن

ومن المهموز العین

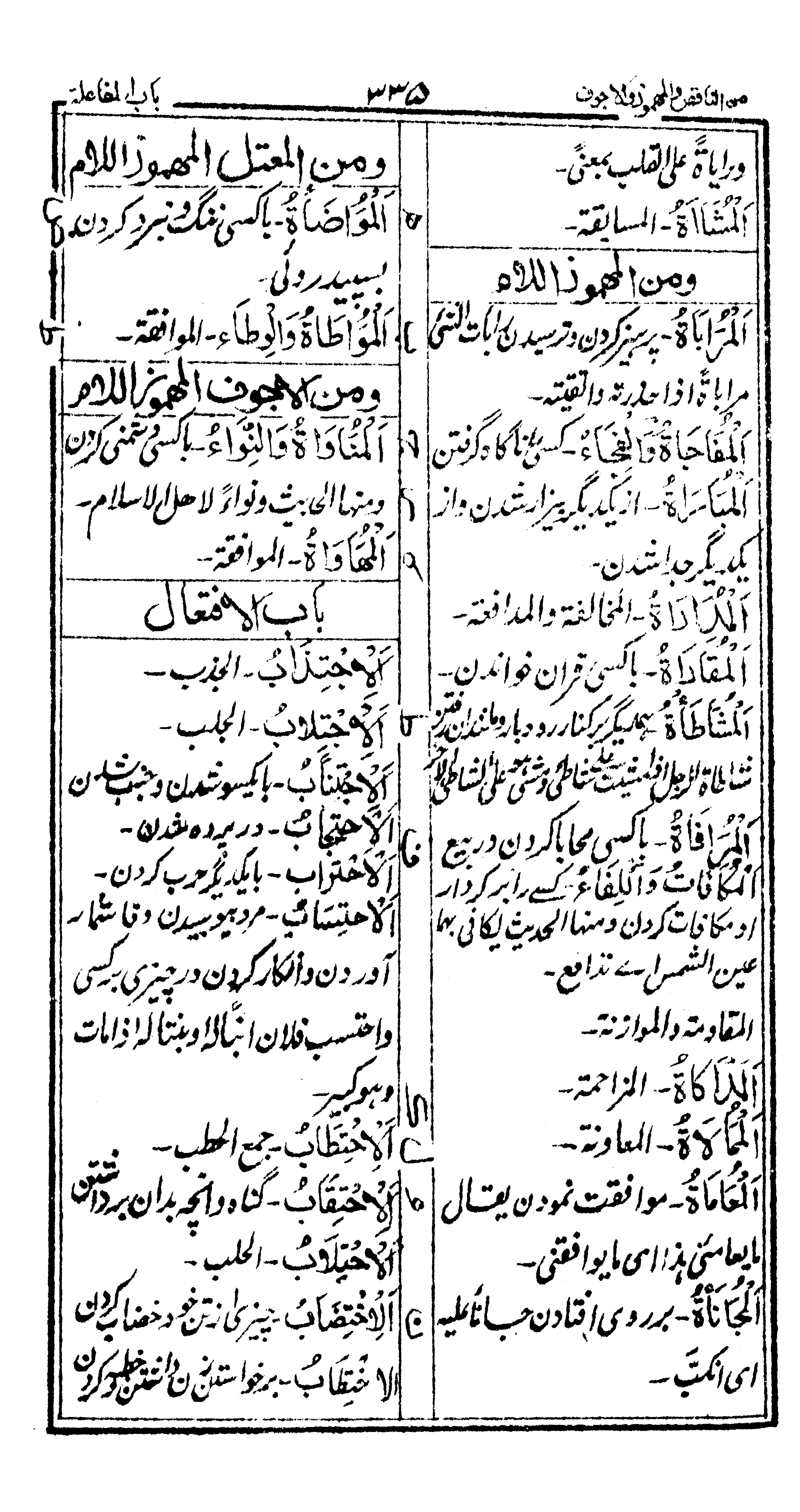
المُطَاَابَةُ - المطائمة -
المُظَاَارَةُ - دایه گرفتن والظیاران تعطف الناقة علی ولد غیرها وهو فی الحدیث -
المُکَاَارَةُ - المفاخرة وما ارت بینهم ممارة اذا اعادیت بینهم افسدت واصلها من المیرة وهی الذحل -
المُسَاَالَةُ - از یکدیگر پرسیدن -
المُغَاَالَةُ - باکسی خاک نمک بازیدن -
المُتَاَامَةُ - نسج الثوب علی خیطین یعنی سداد ولحمته طاقین -
المُرَاَامَةُ - قدح وادر لیستن -
المُشَاَامَةُ - کسی را از سوی جنب بیرون
المُطَاَامَةُ - هم سفلی کردن باکسی -
المُلَاَامَةُ - فراهم آوردن میان دوچیز
المُمَاَانَةُ - اندیشه کردن درکاری -

ومن المعتل المهموز اللام

المُوَاَلَةُ - از کسی رها جستن -
المُوَاَامَةُ والوِاءُ - الموافقة والمباهاة ایضاً

ومن الناقص المهموز العین

المُرَاءَاةُ والرِیَاءُ - کاری برای دیدار کسی کردن یقال راای فلان الناس یرائیهم مراءاة

ورایاة علی القلب بمعنی۔

المُشاآة۔ المسایقة۔

ومن المهموز اللام

المُرَاباة۔ پرهیز کردن و ترسیدن کما بات النبی مراباة اذا حذرته واتقیته۔

المُفاجاة والفجاء۔ کسی ناگاه گرفتن

المُباراة۔ از یکدیگر بیزار شدن واز یکدیگر جدا شدن۔

المُدَاراة۔ المخالفة والمدافعة۔

المُقاداة۔ باکسی قرآن خواندن۔

المُشاطاة۔ همدیگر بر کنار رود بار رفتن شاطاة الرجل اذا مشیت علی شاطئ ومشی هو علی الشاطئ الآخر

المُرافاة۔ باکسی مدارا کردن در بیع

المکافات والکفاء۔ کسی را برابر کردار او مکافات کردن ومنها الحدیث لکافی بها عین الشمس ای تدافع۔

المقاومة والموازنة۔

المُداکاة۔ المزاحمة۔

المُمَاهاة۔ المعاونة۔

المُعاماة۔ موافقت نمودن یقال مایعامینی هذا ای مایوافقنی۔

المُجاناة۔ بر روی افتادن جانا علیه ای انکب۔

ومن المعتل المهموز اللام

المُواضاة۔ باکسی ننگ و نبرد کردن بسپید روی۔

المُواطاة والوطاء۔ الموافقة۔

ومن الاجوف المهموز اللام

المُناواة والنواء۔ باکسی دشمنی کردن ومنها الحدیث ونواء لاهل الاسلام۔

المُهاواة۔ الموافقة۔

باب الافتعال

الاجتذاب۔ الجذب۔

الاجتلاب۔ الجلب۔

الاجتناب۔ باکسو شدن و جنب شدن

الاحتجاب۔ در پرده شدن۔

الاحتراب۔ بایکدیگر حرب کردن۔

الاحتساب۔ مزد بیوسیدن و در شمار آوردن و انکار کردن در چیزی بر کسی واحتسب فلان ابناله او بنتاله اذا مات وهو کبیر۔

الاحتطاب۔ جمع الحطب۔

الاحتقاب۔ گناه و آنچه بدان بر داشتن

الاحتلاب۔ الحلب۔

الاختضاب۔ چیزی را بخود خضاب کردن

الاختطاب۔ برخواستن زن را و خطبه کردن

الاِخْتِلَابُ - الخلابة -

الاِرْتِعَابُ - ترسیدن -

الاِرْتِغَابُ - الرغبة -

الاِرْتِقَابُ - چشم داشتن -

الاِرْتِكَابُ - گناه و انچه بدان ماند کردن

الاِزْدِعَابُ - ببر داشتن -

الاِسْتِلَابُ - السلب -

الاِشْتِعَابُ - پاره از چیزی فرا گرفتن

الاِشْتِهَابُ - سپید شدن سر -

الاِصْطِحَابُ - با یکدیگر صحبت کردن
واصل الطاء تاء فابدل واعلم ان الطاء
تبدل من تاء الافتعال اذا کانت فاء الکلمة
حرفا مطبقا نحو اصطحب واضطرب واطلب واظطلم
وکذلک الدال تبدل من تاء الافتعال اذا
کانت الفاء زایا او دالا او ذالا نحو ازدجر وادکر وادّکر

الاِصْطِخَابُ - بهم بانگ کردن -

الاِصْطِرَابُ - شیر بهم دوشیدن -

الاِصْطِلَابُ - چربش از استخوان پختن
بیرون آوردن از بهر نان خورش وهذا
مفصل فی المحیط -

الاِضْطِرَابُ - سخت جنبان شدن و
بایکدیگر شمشیر زدن بهم و اکوفتن و فی الحدیث
اضطرب خاتما ای سأل ان یضرب له -

الاِطِّرَابُ - الطرب -

الاِطِّلَابُ - الطلب -

الاِعْتِتَابُ - از چیزی واگردیدن
واعتتبت الطریق اذا ترکت سهله
واخذت فی وعره -

الاِعْتِصَابُ - عمامه در سر بستن و
تاج بر سر نهادن -

الاِعْتِقَابُ - وا داشتن کسی و باز داشتن
چیزی از مشتری پس از بیع تا بهای آن ستدن
و فی الحدیث المعتقب ضامن یعنی اذا تلف
عنده و فعلت کذا فاعتقبت منه ندامة
ای وجدت فی عاقبته ندامة -

الاِغْتِرَابُ - بغربت شدن واغترب
فلان اذا تزوج الی غیر اقاربه ومنه
الحدیث اغتربوا لا تضووا -

الاِغْتِصَابُ - الغصب -

الاِقْتِرَابُ - نزدیک آمدن -

الاِقْتِضَابُ - در حال چیزی گفتن
و پاره از چیزی باز کردن و اشتر ابیش
از ریاضت بر نشستن -

الاِكْتِتَابُ - الکتابة واستکتاب ایضا
ومنه قوله اکتتبها بمعنی کتبها لانه لما کان
بامره نسب الیه کضرب الامیر اللص وانما امر به

در دیوان سلطان اثبات کردن -
الاکتساب - تصرف کردن در کسب و
کسب کردن و الترکیب یدل علی الجمع
الالتهاب - افروخته شدن آتش -
الانجاب - برگزیدن -
الانتجاب - النجیب -
الانتحاب - الانتحاب وانتحبه ای استرعه
الانتداب - بزودی پاسخ کردن
الانتساب - خویشتن را بکسی واخواندن
الانتشاب - النشوب -
الانتصاب - بر پای خاستن و بکاری
قیام کردن و به نصب شدن حرف -
الانتقاب - روی بند بر بستن -
الانتهاب - غارت کردن مال را -
الافتلات - در وقت چیزی گفتن
چون شعر و مانند آن وافتلت فلان علی
ما لم یسم فاعله مات فجاءة افتلتت نفسه مات
ایضا ماخوذ من الفلتة وهی الفجاءة -
الالتفات - وا نگریستن -
الانتصات - الانصات -
الانتعات - النعت -
الانتکات - بر سر افتادن -
الابتحاث - البحث -

الابتعاث - فرستادن -
الاجتداث - گور کردن -
الاحتراث - کسب کردن و کشت کردن
الاختناث - سر مشک وا بیرون نوردیدن
الاضطباث - الضبث
الاغتلاث - گرفتن آتش زنه از درخت ناشناخته که آتش دهد
یا نه یقال اغتلث الرجل زنده اذا اخذه من الشجر ولم یدر ایوری ام یصلد
الالتراث - پاک داشتن -
الانتقاث - شتافتن -
الانتکاث - مطاوع النکث -
الابتهاج - شاد شدن و فی الحدیث
کانت مخترجة ای انها کانت علی خلقة الجمل
الاختلاج - کشیدن و جستن اندامها -
الادّلاج - رفتن بآخر شب -
الادّماج - الدخول فی الشیء مع الاستتار فیه
الارتتاج - بسته شدن -
الارتعاج - پیاپی جستن برق و بسیار
شدن مال -
الاعتلاج - بایکدیگر بیاویختن در کشتی
گرفتن و آنچه بدان ماند و سخت جنبان شدن
موج دریا التجه الی ذلک الامر ای الجاه
والتجعه الیه -
الامتزاج - آمیخته شدن -

الامتلاجُ - لکیدن شیر
الانتساجُ - بافتہ شدن -
الانتفاجُ - بیرون آمدن تہیگاہ چہارپای
ازبسیاری خوردن و جزآن بمعنی التفجان نیز
الانتہاجُ - بیرون آوردن راہ -
الاجتداحُ - الجدح -
الاجتراحُ - الاکتساب -
الاذّباحُ - کشتنی ساختن -
الادّکاحُ - آگندہ شدن -
الاصطباحُ - شراب بامداد خوردن
الاصطلاحُ - بایکدیگر صلح کردن
الاضطراحُ - چیزی یکسو انداختن -
الاطّراحُ - الطرح -
الاطّفاحُ - کف از دیگ فراگرفتن -
الافتتاحُ - فتح کردن و ابتدا کردن -
الافتضاحُ - رسوا شدن -
الاقتداحُ - القدح فی المرقۃ والزند -
الاقتراحُ - چیزے تحکم از کسی خواستن
ویعدی بعلی - چیزی در وقت بگفتن و
اقترحت الجمل کبتہ قبل ان یرکب -
الاقتماحُ - بپست خشک خوردن -
الاکتداحُ - کسب کردن -
الاکتساحُ - الکسح والغارت بردن

جملۂ مال -
الامتداحُ - المدح -
الانتداحُ - فراخ شدن -
الانتزاحُ - دور شدن -
الانتصاحُ - نصیحت کسی فراپذیرفتن
الانتضاحُ - پاشیدہ شدن آب و
یعدی بعلی و فی الحدیث الانتضاح
بالماء وھو ان یاخذ قلیلا من الماء فینضح
مذاکیرہ بعد الوضوء لینفی عنہ الوسواس
الانتطاحُ - بایکدیگر سرون زدن -
الانتقاحُ - مغز از استخوان بیرون کردن
الارتضاخُ - سخن غیر فصیح آوردن فی الحدیث
ان صہیبا کان یرتضخ لکنۃ رومیۃ ای
ینزع الی الروم لا یستمر لسانہ علی العربیۃ استمرارا
الاصطراخُ - الصراخ -
الاطّباخُ - پختنی ساختن -
الافتضاخُ - از غورہ خرما سیکی ساختن پس آشامیدن
الامتضاخُ - بیرون کشیدن -
الامتلاخُ - بیرون کشیدن دندان و
چشم و شمشیر -
الانتساخُ - نسخت گرفتن -
الانتضاخُ - الانتضاح الا ان الخاء
یدل علی ندی اکثر منہ لان الخاء اقوی

من الحار فبحسب قوته اعطی له حکم زائد ولهذا نظائر

الانتقاخ - یاد گرفتن و آماسیده شدن

الابتراد - خویشتن را بآب سرد شستن

الاثّراد - والثرد والماضی اثّرده هو لا اثر

ویجوز اثّرد بالثاء وکذلک کل موضع

اجتمع التاء مع الثاء فی هذا الباب -

الاتّماد - بانگ اندک آمدن و اصله

من الثمد مثاله وقد مر مثاله -

الاجتلاد - بایکدیگر شمشیر زدن -

الاجتهاد - بکوشیدن هذا اذا لم یعدّ

وراے صواب جستن وهذا متعدّ -

الاحتشاد - بوش کردن و گردانیدن

الاحتماد - قلب احتدام -

الارتثاد - کالابرهم نهادن -

الارتعاد - لرزیدن -

الارتقاد - الکسب -

الازدراد - الابتلاع -

الازدهاد - اندک شمردن عطا -

الاستناد - پشت بچیزی باز گذاشتن

وپناه باکسی دادن ومنه یقال خرج القوم

متساندین اے علی رایات شتی ولم یکونوا

تحت رایة امیر واحد والباب یدل علی

انضمام الشئ الی الشئ -

الاضطهاد - القهر -

الاطّراد - روان شدن -

۱۷ الاعتباد - به بندگی گرفتن -

الاعتضاد - کسی را یار گرفتن و چیزے

در بازو کردن والترکیب یدل علی عضو

ثم یستعار فی موضع القوة والمعین والمعین

الاعتقاد - ضیعتی ساختن و در دل گرفتن

وقرار دادن در دل وسخت شدن چیزے

والباب یدل علی شد وشدة وتوثق -

الاعتماد - اعتماد کردن برکسی تکیه کردن

برچیزے ویعدی بعلی قصد کردن وهو متعد

الاغتماد - در تاریکی وانچه بدان ماند نهان

شدن کانه جعل اللیل لنفسه غمدا -

الافتصاد - الفصد -

الافتقاد - الفقد -

الاقتصاد - میانجی نگاهداشتن -

الاقتعاد - شتر را مرکب خویش کردن -

الالتباد - برهم نشستن -

الالتحاد - پیچیدن ویعدی بعلی -

الامتعاد - الاجتذاب بسرعة -

الامتهاد - پهن وبلند شدن کوهان -

الانتقاد - نقد فا ستدن و بهین چیزی گزیدن

۱۸ الاتّخاذ - فا گرفتن و تاء اصلیة بمنزلة تاء

الاتباع ویعدی الی مفعول واحد۔
وہو کثیر فی القرآن وغیرہ الی المفعولین ایضا
الثانی ہو الاول فی المعنی کقولہ اتخذوا ایمانہم
جنۃ وغیرہ وحکی عن بعضہم استخذ فلان رضا
بمعنی اتخذ وقیل اصلہ افتعل فابدل السین
من التاء الاولی کما ابدل التاء مکانہا فی ست
وجاز ابدال کل واحدۃ منہما من اختہا لانہما
مہموستان وقیل ہو استفعل من تخذ فحذف
التاء التی ہی فاء من الحدث۔

اَلْاِجْتِبَاذُ۔ الجبذ۔

اَلْاِشْتِمَاذُ۔ ان یضرب الکبش الالیۃ حتے
ترتفع فیفسد۔

اَلْاِفْتِلَاذُ۔ پارہ از مال کسی فاستدن

اَلْاِنْتِبَاذُ۔ یکسوے شدن۔

اَلْاِبْتِدَاذُ۔ سوے چیزی شتافتن ویعدی
باے وبنفسہ۔

اَلْاِبْتِسَارُ۔ گشنی کردن اشتر با مادہ کہ
گشنی نیا مدہ باشد فی الحدیث اللہم بک
ابتسرت ای ابتدأت سفری۔

اَلْاِبْتِکَارُ۔ نوبادہ چیزی فراگرفتن و
بامداد کردن و بامداد از جای بشدن و
دوشیزگے بردن۔

اَلْاِبْتِہَارُ۔ زنے بیگناہ را بخونشتن

آلودہ کردن۔

اَلْاِتِّجَارُ۔ بازرگانی کردن۔

اَلْاِثِّغَارُ۔ دندان برآمدن وقد ورد
بمعنی السقوط فی حدیث ابراہیم۔

اَلْاِجْتِبَارُ۔ نیکو شدن۔

اَلْاِجْتِحَارُ۔ خویشتن را سوراخی ساختن

اَلْاِجْتِزَارُ۔ شتر کشتن و پوست باز کردن

اَلْاِجْتِہَارُ۔ بزرگ داشتن چیزی در چشم و
دیدار ور فتن جادہ از لوش والترکیب یدل
علی اعلان الشیٔ وعلوہ وکشفہ۔

اَلْاِحْتِجَارُ۔ حجرہ ساختن۔

اَلْاِحْتِصَارُ۔ حصار بر شتر افگندن و
آن بالش باشد شبیہ پالان۔

اَلْاِحْتِضَارُ۔ الحضور والمحتضر الذی یاتی
الحضر وہو خلاف البدو الاحتضار سبک دست ساختن

اَلْاِحْتِفَارُ۔ زمین کندن۔

اَلْاِحْتِقَارُ۔ الحقر۔

اَلْاِحْتِکَارُ۔ غلہ واداشتن بامید تنگی را

اَلْاِخْتِبَارُ۔ آزمودہ کردن۔

اَلْاِخْتِصَارُ۔ کوتاہ کردن سخن و راہ
کوتاہ ترین گرفتن و عصا در دست گرفتن
از بہر تکیہ وہذا فی الحدیث۔

اَلْاِخْتِضَارُ۔ نبات بسبزی درودن

وبجوانی مرگ داون ونیز علی التشبیه والفعل من اختصر-
الاختمار- سرپوش برافگندن و بگردیدن
بوے خمیر و برآمدن خمیر-
الادخار- الذخر-
الادکار- یاد آوردن-
الازدجار- باززده شدن و باززدن
ومنه قوله تعالی وازدجر-
الازدفار- بار بر داشتن-
الازدهار- نگاهداشتن چیزے
یقال ازدهر بالشئ اے احتفظ به-
الاستبار- آزمودن-
الاستتار- پرده شدن-
الاستحار- در سحرگاه رفتن و بانگ کردن
خروه در ان وقت-
الاستطار- نبشتن-
الاستعار- افروخته شدن آتش و
استعر الجرب فی البعیر اذ ابتداه او باطلیه وافاغه
الاستجار- پیکار کردن و سست بازنخدان
گذاشتن از اندوه و بهم در شدن-
الاستغار- بسیار فراخ شدن و شوریده
شدن تمار-
الاشتکار- پرشیر شدن پستان و
نیک باریدن باران-

الاشتهار- مشهور شدن-
الاصطبار- شکیبائی کردن و فی الحدیث
نذیر یدی لغار فلیصطبره معناه فلیقتص-
الاضطمار- باریک میان شدن-
الاظطفار- ناخن در چیزے آویختن و
ظفر یافتن-
الاعتبار- عبرت گرفتن و باندیشه
از پے چیزی فراشدن والترکیب
یدل علی النفوذ والمضی فی الشئ-
الاعتجار- دستار در بستن بے تحت الحنک
و معجر برافگندن زن-
الاعتذار- خداوند عذر و دوشیزگی
ببردن و مدروس شدن طلل و عذر خواستن
یقال اعتذرت الی فلان من جرمی والمعتذر
قد یکون محقا و غیر محقق-
الاعتسار- غریم را در وقت تنگدستی
بگرفتن و بستم بر کارے داشتن و مال فرزند
بر گرفتن بے رضای وے و اعتسرت
الناقة و رکبتها قبل ان تراض والباب
یدل علی صعوبة و شدة-
الاعتصار- عصیره ساختن و پناه
با کسی و با چیزے دادن و یعدی بالبناء
وافشردن انگور و فی الحدیث یقتصر معتصر سہم

ارادالذی یریدان تقرب الغائط ومال
از دست کسی بیرون کردن وہذافی الحدیث
والمعتصر الذی یصیب من الشئ ویاخذمنہ۔
اَلْاِعْتِقَارُ۔ ریش شدن پشت ستور
از زین یا از پالان۔
اَلْاِعْتِكَارُ۔ تاریک شدن وبسیار شدن
باران۔
اَلْاِعْتِمَارُ۔ عمرہ کردن وزیادت کردن
وقصد کردن وعمامہ در سر بستن۔
اَلْاِغْتِفَارُ۔ المغفرۃ۔
اَلْاِفْتِخَارُ۔ الفخر ویعدی بعلے۔
اَلْاِفْتِقَارُ۔ درویش شدن قال سیبویہ
استغنوا بافتقر عن فقرت وفی الحدیث
افتقر عن معان عورای فتح عن معان
نامضتہ والترکیب یدل علے انفراج فی الشئ
اَلْاِقْتِدَارُ۔ توانا شدن ویعدی بعلے
ودردیگ چیزے ساختن۔
اَلْاِقْتِسَارُ۔ القسر
اَلْاِقْتِصَارُ۔ برچیزی فروایستادن
وبسندہ کردن بدان ویعدی بعلے۔
اَلْاِقْتِفَارُ۔ ازپے فراشدن۔
اَلْاِكْتِسَارُ۔ الکسر
اَلْاِمْتِجَارُ۔ بهین برگزیدن۔

اَلْاِمْتِكَارُ۔ خضاب کردن بسرخی۔
اَلْاِنْتِبَارُ۔ آبلہ شدن دست۔
اَلْاِنْتِثَارُ۔ افشاندہ شدن وبینی فرو میدن
اَلْاِنْتِحَارُ۔ خویشتن بکشتن وانتحر القوم
علی الشئ اذاتشاحوا علیہ حرصا۔
اَلْاِنْتِسَارُ۔ النسر۔
اَلْاِنْتِشَارُ۔ پراگندہ شدن والانعاظ
والانتفاخ فی عصب الدابۃ ویکون ذلک
من التعب والترکیب یدل علی فتح الشئ وتشعبہ
اَلْاِنْتِصَارُ۔ دادبستدن۔
اَلْاِنْتِظَارُ۔ چشم داشتن۔
اَلْاِنْتِقَارُ۔ مہمانی خاص کردن وگزیدہ
کردن وفی الحدیث انتقرها عکرمۃ هذا
بمعنیین ان اراد التصدیق فمعنی انتقرها
استنبطها من القران والنقر البحث وان
اراد التکذیب لہ فمعناہ انہ اختص بها
وافتعلها من قبل نفسہ والانتقار الاختصاص
اَلْاِنْتِهَارُ۔ بانہار رانیدن۔
اَلْاِهْتِصَارُ۔ شکستن۔
اَلْاِهْتِمَارُ۔ رفتن اسپ۔
اَلْاِحْتِجَارُ۔ ازار برمیان بستن ویعدی
بالباء وبحجاز شدن۔
اَلْاِحْتِرَازُ۔ خویشتن راگوشہ داشتن

الاحتفاز۔ بر سر دو پای نشستن وفی الحدیث اذا صلت المرأة فلتحتفز ای تتضام اذا جلست واذا سجدت ولا تخوی کما تخوی الرجل۔

الاجتباز۔ نان پختن۔

الارتجاز۔ رجز گفتن۔

الارتکاز۔ گوشهٔ چیزی بر زمین نهاده تکیه کردن یقال ارتکزت علی القوس اذا وضعت سیتها بالارض ثم اعتمدت علیها

الارتماز۔ مضطرب بودن ز زخم

الاعتناز۔ بایکسوی شدن۔

الاعتراز۔ دشوار گردیدن و رستن اعتز السیر ای تعسر

الاغتماز۔ بکار ے بر کسی عیب کردن

الاکتناز۔ آگنده شدن مغز استخوان و خرمان

الامتراز۔ کسی را افشردن۔

الانتهاز۔ بغنیمت گرفتن و فی الحدیث و انتهز الحظ ای سارع الیه قبله واسرع تناوله

الاحتباس۔ واداشتن و وا داشته شدن

الاحتراس۔ خویشتن را از چیزی نگاهداشتن گوسپند دزدیدن شب یا از چراگاه و هو فی الحدیث۔

الاختلاس۔ به قهر واگرفتن۔

الاختلاس۔ ربودن۔

الادراس۔ الدراسة۔

الارتباس۔ آگنده شدن۔

الارتجاس۔ بانگ کردن ابر و فی الحدیث فارتجس ایوان کسری ای تحرک حرکة سمع لها صوت۔

الارتعاس۔ الارتعاش۔

الارتکاس۔ الوقوع فی امر بعد النجاة منه فی الحدیث اذا ارتمس ای نغمس و فی حدیث آخر الصائم یرتمس ولا یغتمس قیل الارتماس ان لا یطیل اللبث فی الحدیث وجدانهم العرب ترتمس یعنی الاضطراب قبالهم فی الفتن و من رواه بالشین کراد انما اتصلک فتنة و من رواه بالکاف والسین اراد تتردد عود اعلی بدء۔

الاعتقاس۔ الاسلاع۔

الاعتکاس۔ شیر بر خوردنی ریختن۔

الاغتماس۔ بآب فرو شدن۔

الافتراس۔ الفرس۔

الاقتباس۔ واگرفتن علم و آتش و بعدیان بین۔

الالتباس۔ پوشیده و دشوار دیده شدن کار و بعدی بعلی و منه الحدیث فلا التبس ای خولطت من قولهم فی رائه لبس۔

الالتماس۔ جستن۔

الامتراس - خوشتن بچیزی بخاریدن وامترست الاسن فی الخصومات ای لاحبت

الانتکاس - نگونسار کردن -

الانتهاس - بدندان پیشین گزیدن

الاهتلاس - بی عقل شدن -

الاحتراش - یکدیگر را خراشیدن و فی الحدیث وتحترش بها الضباب تصاد

الاحتماش - سخت خشم گرفتن -

الاعتراش - الاحتراش -

الارتعاش - لرزیدن -

الارتهاش - ان تصک الدابۃ بعرض حافر دعرض عجایتہ من الید الاخری فربما ادماها وذالک لضعف یدها وان تهتز القوس اذا رمی عنها فیضرب بہا کفہا

الاعتراش - برچفتہ شدن انگور -

الاعتناش المعانقۃ -

الافتراش - دورش بر زمین نہادن و مجامعت کردن و بفگندن کسی را وگسترده شدن افترش لسانہ اذا تکلم کیف نشاء ای بسط فی الحدیث الا ان یکون مالا مفترشا ای مغصوبا قد انبسطت فیہ الایدی بغیر حق -

الامتحاش - سوختہ شدن -

الامتراش - الانتزاع یقال امترشت الشیء من ای اختلستہ فی الحدیث الممتهشۃ جاء وتفسیرہ فی الحدیث انها التی تحلق وجهها بالموسی وقیل لهاربہ ل من الحار واصلها من المحش وقیل لهار اصل بنفسہ -

الانتعاش - نیکوشدن حال کسی در ستی خاستن افتاده و بلند شدن -

الانتقاش - خار از تن بیرون کردن وانتقش البعیر اذا ضرب بیدہ الارض لشیء یدخل فی رجلہ لعن رسول اللہ علیہ السلام - المنتهشۃ - ہی التی تخمش وجها عند المصیبۃ فتاخذ لحمہ باظفارہا ومنہ نهتشۃ الکلاب -

الاهتماش - بہم در شدن مردمان ومانند آن

الاختراص - دروغ گفتن -

الاختصاص - ارزان بخریدن وارزان شمردن

الارتعاش - سخت جنبان شدن -

الارتفاص - گران شدن نرخ -

الافتحاض - نیک اثر دمیدن

الافتراص - الاغتنام الفرصۃ -

الافتناص - الالتحاص بستہ گردانیدن کاری صعب مردم را در خود وبستہ شدن والالتحاج ایضا -

الانتحاص - بشدن گوشت -

الانتقاص - کم کردن کم شدن و منہ الحدیث
وانتقاص الماء قیل انتقاص البول بالماء
اذا غسل المذاکیر بہ وقیل ہو الانتضاح بہ
الاختفاض - خویشتن را کردن ن
الارتکاض - بچہ جنبیدن در شکم
والارتفاض - کردن در کارے
الارتماض - سوختہ شدن از درد واندوہ
وتباہ شدن جگر
الاعتراض - کسی را پیش آمدن و بکسی
در آمدن بر چیزے وحائل گشتن از چیزے
وان لا یستقیم الفرس لقائدہ فی رسنہ
وان یکون راکبا علی الدابۃ وقت العرض
وان تتدی الشہر من غیر اولہ والوقیعۃ
فی الانسان ومطاوع عرض الجند ورکوب
البعیر وہو صعب والترکیب مع کثرۃ تبدل
العرض بالف الطول
الاغماض - بہم آمدن چشم
الافتراض - واجب کردن
الاقتراض - وام ستدن وفی الحدیث
الا من اقترض مسلما ظلما ای نال عرضہ و
قطعہ بالغیبۃ
الامتقاض - شیر و بہرہ خوردن
الامتخاض - التمخض

الامتعاض - المعض ویعدی بمن
الانتحاض - نزار شدن والماضی
انتحض وگوشت از استخوان باز کردن
الانتفاض - افشاندہ شدن
الانتقاض - ویران شدن بنا وشکستہ
شدن عہد وتاب باز شدن رسن ومعظم
الباب یدل علی نکث شیء
الانتہاض - النہوض
الاختلاط - الغضب والزجر
الاختباط - برگ از درخت فرود کردن
چہار پایہ ونزدیک کسی شدن تا بر تو نیکوئی
کند بی قرابتی ووسیلتی
الاختراط - شمشیر از نیام برکشیدن
الاختلاط - آمیختہ شدن وشوریدہ خرد شدن
الارتباط - الربط
الارتہاط - فراہم آمدن فی الحدیث ما ایقظنا
ونحن ارتہاط ای فرق مرتہطون مصدر اقامہ
مقام الفاعل کقول الخنساء فانما ہی اقبال وادبار
ای مقبلۃ ومدبرۃ وہو ماخوذ من الرہط
الاستراط - السرط
الاستعاط - دارو بہ بینی خویش فرا کردن
الاشتراط - پیمان کردن
الاعتباط - نشتر ابی علتی کشتن و فی الحدیث

من اعتبط مؤمنا قتلا فانه قود ای قتله بلا جنایة کانت منه ولا جریرة توجب قتلہ فان القائل یقاد بہ و دروغ گفتن صریح بر کسے

الاغتباط۔ کسی را بشهان بردن شاد شدن

الافتراط۔ فرزند نارسیده مردن کسی را یقال افترط فلان فرطاً اذا مات له ولد صغیر قبل ان یبلغ الحلم

الاقتعاط۔ عمامه در سر بستن بے تحت الحنک

الالتباط۔ سخت بدویدن شتر فی الحدیث یلتبط فی الجنة اللبط التقلیب علی الریاض وغیرہا

الالتقاط۔ بر چیدن و ناگاه فا سر چیزے رسیدن

الامتخاط۔ بینی پاک کردن و شمشیر از نیام کشیدن

الامتشاط۔ موی فرو کردن زن خویش را

الامتغاط۔ کشیده شدن و روز دور بر آمدن

الانتشاط۔ کشیدن رسن و بر آن تا گره وے کشاده شود۔

الاهتياط۔ عیب کردن و دشنام دادن۔

الاحتفاظ۔ نگاهداشتن و بعد بالباء خشم گرفتن

الالتماظ۔ خوردن۔

الابتداع۔ چیزے نو آوردن۔

الابتلاع۔ البلع۔

الابتياع۔ در رسیدن و اتیلی فراشدن فی الحدیث فلیتبع ای فلیحتل من الحوالة۔

الاجتراع۔ الجرع۔

الاجتزاع۔ چوب از درخت باز شکستن

الاجتماع۔ فراهم آوردن و آمدن بجای مردمان رسیدن۔

الاختلاع۔ فریفتن۔

الاختراع۔ شگافته شدن و فرا یافتن و نو کارے کردن فی الحدیث مالم یخترع ماله ای لم یختزله ویقتطعه الاختراع بریدن

الاختشاع۔ الخشوع۔

الاختضاع۔ الاختداع خواشتن باز خریدن زن۔

الادراع۔ چیزے در پوشیدن۔

الارتباع۔ بهار از جای بودن و بهار خوردن و دو بهر شدن مردم و خبگ افراشتن و نیک و یدن اشتر۔

الارتجاع۔ اشتر فروختن و بهاء آن مانند آن یا چیزے دیگر خریدن و کذالک اذا وجبت علی رب المال اسنان فاخذ المصدق مکانها اسنانا فوقها او دونها۔

الارتداع۔ آلوده شدن و از کارے باز ایستادن۔

الارتضاع۔ شیر خوردن۔

الارتفاع۔ بلند شدن و از جای بر آمدن

الارتقاع۔ الاکتراث و یعدی بالباء

وباللام ایضًا۔

الاِحْتِرْسَالُ۔ گشت کردن۔

الاِسْتِمَاعُ۔ گوش فا داشتن ویعدی بنفسه وباللام وبالی عن ابن علی الفارسی۔

الاِصْطِرَاعُ۔ بایکدیگر کشتی گرفتن۔

الاِصْطِنَاعُ۔ باکسی نیکوئی کردن ویعدی بنفسه بالی وعنه وفی الحدیث اصطنعوا اے اتخذوا طعاما تنفقونه فی سبیل الله وکسی را از بهر خویش برگزیدن وفی حدیث آخر اصطنع رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم خاتما من ذهب اے سال ان یصنع له کما تقول اکتتب اے سال ان یکتب له۔

الاِضْطِبَاعُ۔ ردا از زیر بغل راست در آوردن وبر دوش چپ افگندن چنانکه دوش راست برهنه بود و چپ پوشیده وسمی بذلک لابداء الضبعین۔

الاِضْطِلَاعُ۔ قوی گشتن بر کارے یا بر بارے ویعدی بالباء۔

الاِطِّلَاعُ۔ دیده ور شدن۔

الاِفْتِرَاعُ۔ دوشیزگی بردن افترعت حقی من فلان اذا اخذته بکماله علی المکان ولا تلتفت اے الی غایة۔

الاِقْبَاعُ۔ سر مشک در دهن گرفتن وآب ازو خوردن۔

الاِقْتِرَاعُ۔ برگزیدن وبایکدیگر قرعه زدن۔

ومعظم الباب یدل علی ضرب الشی بالشی۔

الاِقْتِطَاعُ۔ پاره از چیزے واکردن۔

الاِقْتِلَاعُ۔ برکردن۔

الاِقْتِمَاعُ۔ همه شراب از انا بخوردن و یا بیرون کردن نه الاقتباء۔ ایضًا۔

الاِقْتِنَاعُ۔ القناعة۔

الاِکْتِسَاعُ۔ دنبال بزیر در آوردن سگ فی الحدیث حتی اکتسعت ای سقطت من ناحیته مؤخرها۔

الاِکْتِنَاعُ۔ باهم آمدن وسخت گشتن وحاضر آمدن فی الحدیث ثم اکتنع الیها ای دنا منها والترکیب یدل علی التشنج والتقبض۔

الاِلْتِذَاعُ۔ سوختن آتش وآنچه بدان ماند از درد

الاِلْتِطَاعُ۔ جمله آب که در حوض نا باشد بخوردن

الاِلْتِفَاعُ۔ چادر بسر در گرفتن وسبز شدن زمین

الاِلْتِمَاعُ۔ لون بگردیدن والماضی التمع

الاِلْتِیَاعُ۔ گونه روی بگشتن والماضی مثله ودر خشیدن در بودن۔

الاِمْتِتَاعُ۔ المتوع۔

الاِمْتِصَاعُ۔ بشدن در زمین۔

الاِمْتِقَاعُ۔ الالتقاع والماضی مثله

الاِمْتِنَاعُ۔ وا ایستادن وقوی گشتن

الاِنْتِجَاعُ۔ دور شدن از زمین خویشتن

الانتزاعُ - برکندن وبرکنده شدن
الانتشاعُ - الاسقاط -
الانتفاعُ - سودمند کردن -
الانتقاعُ - لغۃ ضعیفۃ فی الامتقاع
والماضی مثلہ وانتقع القوم نقیعۃ اذا ذبحوا
من الغنیمۃ شیئاً -
الاهتزاعُ - لرزیدن وشتافتن -
الامتقاعُ - الامتقاع والماضی مثلہ
الاصطباغُ - ناخوش گرفتن ویعدی بالباء
الافتراغُ - آب بر خویشتن ریختن -
الاحتراف - الاحتیاج الاجتلاف مثلہ
الاحترافُ - پیشہ ور شدن وفی الحدیث
یحترف للمسلمین فیہ ای یکتسب لهم باذار
ما یاکل من اموالهم -
الاختراف - الخرف -
الاختصافُ - نعلین دوختن -
الاختطافُ - الخطف -
الاختلافُ - نزدیک کسی آمدو شد
گرفتن ویعدی بالی وبا یکدیگر خلاف کردن
الارتدافُ - الاستدبار وازپے
کسی بر ستور نشستن -
الارتشافُ - الرشف -
الادلفاع یقال - حتی ادلفعوا ای تقدموا وسبقوا

الازدلافُ - فراپیش شدن بایکدیگر
نزدیک آمدن وگرد آمدن والباء للالصاق
علی اندفاع وتقدم فی قرب الی الشیء -
الازدهافُ - سبک داشتن وبردن
وهلاک کردن چیزی وفیہ ازدهاف
ای استعجال وتقحم -
الاستشرافُ - الانتصاب وفرس مستشرف
ای مشرف الخلق -
الاصطرافُ - حیلہ کردن از خود من
الصرف وهو الحیلۃ فی قول یونس -
الاطرافُ - چیزے نو خریدن -
الاعترافُ - اقرار کردن ویعدی بالباء
وصبر کردن ودرسیدن چیزی از کسی ربما
وضعوا اعترف موضع عرف کما وضعوا
عرف موضع اعترف وفی الحدیث اذا
اعترف لنا عرفنا ای تحقق لنا ذاته عرفنا
یقال اعترف اذا تحقق -
الاعتسافُ - بی راه رفتن -
الاعتصافُ - الکسب -
الاعتکافُ - الاحتباس ومنہ الاعتکاف
فی المسجد -
الاعتلافُ - علف خوردن -
الاعتنافُ - ناخوش آمدن جائی بعنف فراگرفتہ

الاغتراف - آب بدست و خوردی بکفی برداشتن -

الاقتفاف - نیک آشامیدن -

الاقتراف - کسب کردن و متهم شدن -

الاکتناف - گرد چیزے درآمدن و خشکاد ساختن شتر از شاخ درخت -

الالتحاف - چادر و جز آن بسر در گرفتن

الالتقاف - فرو آوردن بزودی دگرے

الانتتاف - پراگنده شدن موے -

الانتجاف - الاستخراج -

الانتداف - زده شدن پنبه -

الانتساف - برکندن و پوست بازکردن وانتسف لونه ای انتقع -

الانتشاف - کف شیر یا آشامیدن -

الانتصاف - بنیمه رسیدن روز و آنچه بدان ماند و داد بستدن و سرپوشیدن مرا زن آنکه خود را

الانتضاف - شیر مکیدن از پستان -

الانتغاف - بگری ماندن چیز برای اتفاق نغفت الشی ترک عیره

الانتقاف - الاستخراج -

الانتکاف - از باران بگذشتن و الاستنکاف ایضا و مثل الکنف فی المعنی الآخر و فی الحدیث فانتکفت ای انقطع -

الاحتراق - سوخته شدن -

الاختلاق - ستردن -

الاختراق - بدزدی وزیدن باد و دروغ گفتن

الاختلاق - دروغ فرا بافتن -

الاختناق - خفه شدن -

الارتباق - مطاوع الربق و آهو و جز آن بدام در آویختن و فی الحدیث فما وجدت من سلاح ارتبق فانبعثه ای صیب و اعتقل یقال ربقته فارتبقه کما یقال ربطته -

الارتتاق - بسته شدن -

الارتزاق - روزی بستدن -

الاستنشاق - آب بینی تکلیه زدن و بچیزی یا سکر کردن

الاستباق - بر یکدیگر پیشی گرفتن و هو متعد و با یکدیگر تیر انداختن -

الاستراق - دزدیده فرا گوش داشتن -

الاصطفاق - بهم واکوفتن و آواز دادن رود و ما و آنچه بدان ماند -

الاصطلاق - دندان بهم جریدن اشتر و یعدی بالباء -

الاطراق - بهم پیچیده شدن و یعدی بالباء

الانطلاق - گشاده شدن -

الاعتراق - اندک گوشت کردن و گوشت از استخوان باز کردن و فی الحدیث فاعترقها یقال عرق فی الارض ای ذهب فیها -

الاعتلاق - دست در چیزی آویختن و در داشتن
الاعتناق - دست بگردن یکدیگر در آوردن
قال ابن فارس یقال اعتنقوا فی الحرب و تعانقوا
فی المودة و بجد پیش کاری باز شدن -
الاغتباق - شراب شبانگاهی خوردن
الاغتراق - اسپ از پیش اسپان بگذر
بشدن اغترق النفس استیعابا فی الزفیر
الافتراق - از یکدیگر جدا شدن من یتعلق
فی مودة ای یاتی بالعجب من شدته
الالتثاق - تر شدن -
الالتزاق والالتساق والالتصاق
وا دوسیدن بچیزی -
الامتحاق - نیست شدن سوخته شدن
الامتشاق والاختلاس والاقتطاع
نطاق در پوشیدن زن وهو شقة تلبسها
المراة وتشد وسطها ثم ترسل الاعلی
علی الاسفل الی الرکبة والاسفل یجر علی
الارض ولیس لها حجزة ولا نیفق ولا ساقان
وچیزی بر میان بستن و جانب ست گرفتن
الابتراك - نیک شتافتن و سینه بر زمین
افگندن ابترکت الرجل اذا صرعته وجعلته
تحت بدنک -
الابتشاك - دروغ گفتن -

الاتراك - الترک -
الاحتباك - جبوه بستن ر والازهری
نذ اوازا سخت کردن بر میان و کل شئی
احکمته واحسنت عمله فقد احتبکته -
الاحتراك - میان بستن بجامه -
الاحتناك - بخوردن ملخ نبات را ولوث
کردن ستور را و مجرب کردن مردم را و
از بن بکندن -
الادراك - دریافتن -
الارتباك - آمیخته شدن در کاری
صعب گرفتار کردن آمدن -
الاستباك - بهم در شدن -
الاشتراك - با یکدیگر انباز کردن شدن
الاعتراك - انبوهی کردن -
الاعتناك - بماندن شتر در ریگی که در وی
بسکی باشد -
الالتباك - آمیخته شدن -
الامتساك - چنگ زدن و بیعد بالبار
الانتهاك - حرمت کسی شکستن انهاکت
القطاة خوف البازی ای القت نفسها
فی المهالک -
الابتذال - بادروزه داشتن جامه
وانچه بدان ماند -

اَلْاِبْتِقَالُ - گیاہ خوردن -
اَلْاِبْتِهَالُ - زاری کردن و یعدی بالی وقیل فی قولہ ثم نبتہل ای نخلص فی الدعاء
اَلْاِجْتِذَالُ - شاد شدن -
اَلْاِجْتِعَالُ - کردن و مزد گرفتن -
اَلْاِجْتِمَالُ - التجمل -
اَلْاِحْتِبَالُ - بدام آہو را صید کردن -
اَلْاِحْتِفَالُ - گرد آمدن و زدوده شدن واحتفل الوادی بالسیل ای امتلأ -
اَلْاِحْتِكَالُ - الخبر اشتکال -
اَلْاِحْتِمَالُ - برداشتن از کسی و فرو بردن واز منزل برفتن و خشم گرفتن -
اَلْاِخْتِبَالُ - تباه خرد و ناقص تن گردانیدن
اَلْاِخْتِتَالُ - فریفتن -
اَلْاِخْتِزَالُ - الانقطاع -
اَلْاِدِّخَالُ - الدخول -
اَلْاِرْتِجَالُ - بی اندیشہ بساز خطبہ و شعر وآنچہ بدان ماند گفتن و پای کسی گرفتن و کار خود گردن بھر بریان کردن و ارتجل الفرس اذا اختلط العنق بشیٔ من الہملجۃ -
اَلْاِرْتِحَالُ - از منزل برداشتن و بر پشت کسی نشستن و ھو فی الحدیث -
اَلْاِرْتِمَالُ - آلوده شدن بخون -

اَلْاِزْدِحَالُ - برداشتن -
اَلْاِسْتِفَالُ - نقیض الاعتلاء -
اَلْاِشْتِعَالُ - افروختہ شدن آتش و ہویدا شدن سپیدی در موی -
اَلْاِشْتِغَالُ - مشغول شدن -
اَلْاِشْتِكَالُ - مشتکل شدن -
اَلْاِشْتِمَالُ - بچیزی در آمدن و کعبہ و طے و جامہ بخویشتن در گرفتن و فی الحدیث نہی عن اشتمال الصماء و فیہ قولان قال اہل اللغۃ ہو ان یشتمل بالثوب حتی یجلل بہ جسدہ مخافۃ ان یدفع منہا الی حالۃ سادۃ لمتنفسہ فیہلک وقال الفقہاء ہو ان یشتمل بثوب واحد لیس علیہ غیرہ ثم یرفعہ من احد جانبیہ فیضعہ علی منکبیہ فیبدو منہ الی کراہیۃ التکشف و ابداء العورۃ -
اَلْاِعْتِدَالُ - راست شدن -
اَلْاِعْتِذَالُ - سخت شدن گرما و اعتذل الرجل ای لام نفسہ و اعتب -
اَلْاِعْتِزَالُ - یکسو شدن -
اَلْاِعْتِقَالُ - نیزه میان ساق و رکاب برداشتن و پای بپای کسی پیچیدن در کشتی و پای گوسپند در میان پای گرفتن از بہر دوشیدن و ھو فی الحدیث و اعتقل الرجل

حبس واعتقل لسانہ اذا لم یقدر علی الکلام
الاعتکال آمیختہ وملتبس شدن کاری را اعتکال الخبر
احتکالہ واعتکال الثوران تناحطا
الاعتمال - الاضطراب فی العمل -
الاغتزال - العزل -
الاغتلال - سر و تن شستن -
الاغتفال - نافل گرفتن کسی را -
الافتصال - از شیر باز کردن -
الافتعال - فا بافتن -
الاقتبال - نو گرفتن کاری بی اندیشہ خطبہ وانچہ بدان ماند گفتن و رجل مقتبل الشباب اذا لم یبن فیہ اثر کبر
الاقتتال - کشتن عشق و بایدی کسی را یقال منہ اقتتل الرجال کارزار کردن با یکدیگر
الاقتفال - مطاوع القفال فی المعنی الاول
الاکتحال - چشم خویشتن را سرمہ کردن -
الاکتفال - مصدر اکتفل البعیر من الکفل وهو ان یدار الکساء حول سنام البعیر ثم یرکب ویقال اکتفلت بکذا اذا ولیتہ کفلک -
الاکتهال - تمام خورد شدن و بکهولت رسیدن و بجای رسیدن نبات -
الامتثال - بجای آوردن فرمان -
الامتلال - نبلہ باختن یعنی با لاخرہ ما امتل نبلہ الا بآخرة ای انتبہ و ما بالی بہ

الانبتال - از میان گروهی بیرون شدن
الانتثال - خاک از چاه بیرون کردن -
الانتحال - سخن دیگری بر خویشتن بستن انتحلت الشیء استقصیت افضلہ -
الانتصال - گوشت برکشیدن از دیگ وانچہ بدان ماند و فی الحدیث وانتصل ای سقط نصلہ -
الانتضال - برگزیدن و با یکدیگر تیر انداختن ومنہ قیل انتضلوا بالکلام والاشعار -
الانتعال - نعلین در پای کردن -
الانتفال - از چیزی بیزاری کردن
الانتقال - از جای بجای شدن
الاهتبال - الاغتنام والاحتیال -
الابتسام - التبسم -
الاجترام - گناه کردن و بار خرما بریدن
الاجتزام - بریدن خرما و حذر کردن
الاحتجام - حجامت کردن -
الاحتدام - سخت گرم شدن روز و بانگ شدن آتش
الاحترام - حرمت داشتن -
الاحتزام - در پوشیدن جامہ سلاح و مصدر احتزم الرجل اذا شد وسطہ بحبل -
الاحتشام - حشمت داشتن از کسی ویعدی بنفسہ وبمن و بخشم آوردن -

الاحتطام شکستن و منه قوله لا یحطمنکم سلیمان ای لا یکسرنکم

الاحتکام حکم کردن بر کسی و بهم بحاکم شدن

الاحتلام الحلم

الاختتام ختم کردن و الترکیب یدل علی بلوغ آخر الشیء

الاخترام بریدن و از بن کندن یقال اخترمهم الدهر ای اقتطعهم واستأصلهم والباب یدل علی ضرب من الاقتطاع

الاختصام بایکدیگر خصومت کردن و تسنیام را خوردن از چیزی

الادعام تکیه کردن بر دعامه وهی عماد البیت

الادغام مدغم کردن و شدن

الارتسام الامتثال و دعا و تکبیر کردن

الارتشام مهر کردن غله و آنچه بدان ماند

الارتطام در گل یا در کاری دشوار گرفتار شدن

الالتئام بهم نشستن

الازدحام انبوهی کردن یتعدی بعلی

الازدقام الابتلاع

الاستلام بسودن حجر اسود را بلب و یا بدست ماخوذ من السلام وهو الحجر و بعضهم بهمزه

الاستهام بایکدیگر قرعه زدن

الاصطدام بهم واکوفته شدن

الاصطرام بار خرما بریدن

الاصطلام از بن بر کندن

الاضطرام زبانه زدن آتش

الاطعام طعم یافتن و طعم فرا گرفتن میوه

الاضطلام و الاطلام و الاظلام بیداد بر گردن نهادن

الاعتشام سست دوختن مزاده

الاعتزام دل بر کاری نهادن و یتعدی بعلی و لزوم القصد فی المشی العزم و فی الحدیث اعتزمنا لذلک ای احتملناه والقناه والاصل فی العزم الصریمة والقطع والاعتشام ان تضع الشارب و یأتی الراعی فیلقی لی کل احد ولدها او یأتی

الاعتصام چنگ در زدن و باز ایستادن از معصیت و یعدیان بالباء

الاعتقام ان تحفر البئر فاذا قربت من الماء احتفرت بئرا صغیرا بقدر ما تجد طعم الماء فان کان عذبا حفرت بقیتها

الاغتذام جامه شیر کردن در پستان تا شد بخوردن

الاغتلام سخت شهوت شدن جانور و فی الحدیث المارقین المغتلمین والاغتلام ان یتجاوز الانسان حد ما امر به من الخیر

والبلح وفی الحدیث اذا اغتلمت۔
الاغتنام۔ بغنیمت داشتن۔
الاقتحام۔ بعنف در شدن و حقیر داشتن
الاقتسام۔ بخش کردن و بہم سوگند خوردن
الاکتتام۔ الکتمان۔
الالتثام۔ دہن بند بر بستن۔
الالتحام۔ پیوسته شدن جراحت و جنگ
الالتدام۔ الاضطراب و سینه زدن و نوحه کردن
الالتزام۔ در بر گرفتن و ملتزم شدن الزام را۔
الالتطام۔ بر یکدیگر خوردن موج دریا۔
الالتغام۔ التلغم۔
الالتقام و الالتهام۔ الابتلاع۔
الالتمام۔ ہمه شیر پستان را خوردن بچه
التھم الفصیل ما فی الضرع استوفاہ۔
الانتظام۔ راست شدن کار و بہم زده گفتن۔
الانتقام۔ کینه کشیدن۔
الانتھام۔ الانزجار و ھو فی الحدیث۔
الاھتزام۔ بانگ کردن عدو و جز آن
و گوسپند کشتن۔
الاھتضام۔ بیداد کردن و از حق کسے
کم کردن۔
الابتطان۔ بچه گرفتن یقال ابتطنت
الناقة عشرة ابطن نتجتھا عشر مرات

الاختتان۔ با یکدیگر راست آمدن۔
الاختجان۔ فا خویشتن کشیدن۔
الاحتزان۔ الحزن۔
الاحتضان۔ وا داشتن از حاجت
و چیزے در بغل گرفتن۔
الاحتفان۔ چیزی از بہر خویشتن فرا گرفتن
و کسی را از بن بر کندن۔
الاحتقان۔ حقنه کردن یقال احتقن الرجل
الاختبان۔ فی الطعام کالخبن۔
الاختتان۔ خویشتن را ختنه کردن۔
الاختزان۔ چیزے در خزینه نہادن
و پوشیدن آن۔
الادتخان۔ دود کردن یقال دخنت النار
الادتفان و الادفان۔ فی الحدیث ان
یروغ العبد عن موالیه الیوم والیومین و
لا یغیب عن المصر۔
الادھان۔ خویشتن را بروغن چرب کردن
الارتھان۔ شوریده شدن چیزے
الاستھان۔ بگرو فا ستدن
الاصطبان۔ الاضبان۔
الاضطغان۔ کین گرفتن و چیزے در کش گرفتن
اضطغن الرجل اذا ضرب بقدمه تحت خصفه
الاطعان۔ با یکدیگر نیزه زدن۔

الاِطعان سوار گردیدن زن بهودہ راند البعیر اطعنۃ المرأۃ

الاِختتانُ - آرد ستن -

الاِعتنانُ - برائے خویش سخن گفتن

الاِفتتانُ - در فتنه افگندن و در فتنه افتادن

الاِقترانُ - قرین شدن -

الاِکتمانُ - پنهان شدن -

الاِعتمانُ - بیازمودن -

الاِمتشانُ الانقطاع والاختلاس واستلال السیف -

الاِمتهانُ - با روزه داشتن ضعیف کردن

الاِهتجانُ - مصدر اهتجنت الجاریة اذا وطئت وهی صغیرة وفی الحدیث وقد اهتجنت ای تبین حملها -

الاِشتباهُ - پوشیده شدن کارے ویعدی بعلی -

الاِکتناهُ - بغایت رسیدن هذا کلام مولد

الاِنتباهُ - بیدار شدن -

الاِنتجاهُ - التجه -

ومن المضاعف

الاِختبابُ - الخبب واختبب من توبه خبة اے اخرج وهے الخرقة کالعصا

الاِزدبابُ - پر شدن مشک -

الاِستبابُ - یکدیگر را دشنام دادن

الاِقتبابُ - دست کسی بریدن -

الاِهتبابُ - فا کشتی آمدن -

الاِجتثاثُ - از بن بر کندن والمجتث ضرب من الشعر - الاجتثاث بر افزوده شدن

الاِرتثاثُ خسته که روی جان باشد از جائے جنگ بر داشتن یقال ارتث الجریح و خنور خانه گرد کردن

الاِحتجاجُ - حجت آوردن -

الاِختجاجُ - کوز رفتن اشتر در شتاب

الاِرتجاجُ - جنبیدن -

الاِلتجاجُ - بهم در شدن آوازها -

الاِلتخاخُ - شوریده شدن کار و شوریده خرد شدن مست و بهم در شدن گیاه -

الاِمتخاخُ - مغز از استخوان بیرون کردن -

الاِبتدادُ - از دو سوئے چیزی در آمدن -

الاِحتدادُ - تیز شدن از خشم و مالی منه محتد اے مالی منه بد -

الاِرتدادُ - از مسلمانی بر گشتن و جز آن

الاِستدادُ - استوار شدن راست گردیدن یقال واستدت عیون الخرز -

الاِشتدادُ - سخت شدن قال سیبویه استغنوا باشتد عن شدد و دویدن -

الاِعتدادُ - واشمردن و آوردن بعدے

بالبار و عادت داشتن و شمرده شدن-
اَلْاِقْتِدَادُ - از بن بریدن و نیکو اندیشیدن کار و جدا و ممتاز کردن آن یقال اقتد فلان الامور اذا دبرها و میزها
اَلْاِلْتِدَادُ - خود را دارو بیکسوی دهن فرو کردن و مالی منه ملتداً ای مالی منه بُدّ-
اَلْاِمْتِدَادُ - کشیده شدن و بلند بالا شدن و افزون شدن آب دریا و جوی-
اَلْاِجْتِذَاذُ - الجذ-
اَلْاِلْتِذَاذُ - مزه یافتن و یعدی بالباء و بنفسه
اَلْاِهْتِذَاذُ - بریدن بزودی-
اَلْاِجْتِرَارُ - بکشیدن و نشخوار زدن-
اَلْاِصْطِرَارُ - تنگ شدن سم-
اَلْاِضْطِرَارُ - بیچاره گردانیدن یقال اضطره الی الشیء و قوله تعالی فمن اضطر ای احرج و الجی-
اَلْاِعْتِرَارُ - تعرض کردن در سوال-
اَلْاِغْتِرَارُ - فریفته و غافل شدن و ناگاه گرفتن و فی الحدیث لا تغتروهن ای لا تغتفلوهن ولا تدخلوا الیهن علی غرة-
اَلْاِقْتِرَادُ - بکماریدن و دندان هنه کردن
اَلْاِقْتِرَارُ - خویشتن بآب سرد شستن و در سیره از بن دندان فرا کردن و نا بخورش کردن و از آن آرام گرفتن آب گشتن در رحم

ماده و فربه شدن شتر ماده-
اَلْاِبْتِزَازُ - البز-
اَلْاِجْتِزَازُ - الجز والماضی اجتز واجدز
اَلْاِخْتِزَازُ - به تیر بهم فادوختن-
اَلْاِرْتِزَازُ - استوار شدن چیزی در چیزی وارتز البخیل عند المسألة اذا بقر و بخل-
اَلْاِعْتِزَازُ - عزیز شدن و یعدی بالباء
اَلْاِهْتِزَازُ - جنبیدن و فی الحدیث اهتز العرش لموت سعد قیل ارتاح بروحه حین صعد به واستبشر لکرامته علی ربه واکثر اهل العلم علی انه عرش الرحمن وقیل سریره الذی حمل علیه الی تربته وقیل فرح اهل العرش بموته-
اَلْاِجْتِسَاسُ - بسودن-
اَلْاِعْتِسَاسُ - بشب گشتن والاکتساب والطلب ایضا-
اَلْاِخْتِشَاشُ - گیاه واکردن-
اَلْاِعْتِشَاشُ - اندک چیزی فاگرفتن
اَلْاِخْتِصَاصُ - الخصوص-
اَلْاِقْتِصَاصُ - روایت کردن سخن بروجه و از پی فرا شدن و قصاص کردن بستدن و یعدی بمن والباب یدل علی تتبع الشیء-

الامتصاص - المص -
الاقتضاض - اندک اندک نخستین آب یا بابت روان رسیدن اقتضضت الماء ای صبیته ساعة یخرج و فی الحدیث فاقتضها ای صبتها وفی حدیث آخر ثم تفتض ای تکسر یعنی تکسر ما کانت فیہ من العدة بناک الدابة قال مالک معنی ذالک ان تمسح بها جلدها وقیل تفتض ای تنظف ماخوذ من الفضة تشبیہا لها بنقائها وبیاضہا
الاقتضاض - دوشیزگی بردن -
الامتضاض - الامتصاص -
الانقضاض - شکستن -
الاختطاط - نشان بنا برکشیدن سر ریش دمیدن
الاستطاط - ستم کردن واستطّ فی السوم البعد -
الانتطاط - آب دادن شتر را یقال انتطّ الرجل بلون یسقی بعیرہ ثم لیشدّه فیملأ بجبر فاذا اصابه عطش فعصر فسقی ونیز
الاکتظاظ - پر شدن رودخانہ از بسیاری آب وهو فی الحدیث -
الاحتفاف - موی از روی زن برکندن زن وجملہ هرچه در دیگ باشد خوردن -
الازهاف - الزفاف -
الاستفاف - به تکلیف خوردن -
الاشتفاف - جملہ آب که در اناباشد بیاشامیدن
الاصطفاف - رسته شدن چہارپای -

الالتفاف - خود را در جامه پیچیدن وفی الحدیث وان قد التفت بہم در شدن گیاه در شاخہای درخت -
الاحتقاق - بایکدیگر خصومت کردن وفی الحدیث متی ما یغلو یحتقوا یقول کل واحد منهم الحق بیدے وباریک شدن میان اسپ وبغایت فربه شدن چہارپای در می الصید فاعنق اسفاً ای قتل بعضاد الترکیب یدل علی احکام الشیء وصحته -
الاشتقاق - شگافتن سخنی از سخنی و نیمی فا ستدن والاخذ فی الکلام وفی الخصومة یمینا وشمالا مع ترک القصد -
الامتقاق - مکیدن ہمہ شیر پستان -
الاحتکاک - خویشتن را بچیزی خاریدن ویعدی بالباء و باکسی و اکوشیدن -
الاستکاک - کر شدن وبہم و شدن غرابہ
الاصتکاک - بہم کوفتہ شدن -
الانفکاک - گردبازستدن -
الالتکاک - انبوہی کردن -
الامتکاک - الاستقاق -
الابتلال - تر شدن -
الاجتلال - الجل -
الاحتلال - فرود آمدن -

الاختلال ـ بہم باز دوختن و مختل شدن کار و نیاز مند گشتن بچیزی یعنی بالی و نزار گشتن ـ

الاستلال ـ السل و از کار رہانہ جستن و رہا یعدیان بالباء ـ

الاعتلال ـ بہانہ آوردن و یعدی بعلی و بیمار شدن و وا داشتن از کار

الاغتلال ـ تشنہ شدن ـ

الانکتلال ـ درفشیدن میغ بہ بخود و گماریدن ـ

الامتلال ـ بریان کردن در خاکستر گرم و نیک و یدن ـ

الاحتمام ـ الاہتمام ـ

الاختمام ـ الخم ـ

الاستمام ـ خوردن استم الذئب سخلة فذهب بہا را فغار اسہ ـ

الاشتمام ـ الشم ـ

الاضطمام ـ بسوی خود کشیدن چیز پراکندہ فراہم آوردن آنرا اضطمت علیہ الضلوع ای اشتملت ـ

الاعتمام ـ عمامہ در سر بستن و یعدی بالباء و بجای رسیدن نبات و یقال للشاب اذا طال قد اعتم ـ

الاغتمام ـ اندوہگین شدن ـ

الاقتمام ـ ہر چہ بر خوان باشد خوردن واقتمت الشاۃ اکلت ـ

الاہتمام ـ اندوہگین شدن و تیمار داشتن یقال اہتم لہ بامرہ ـ

الاجتنان ـ پنہان شدن و سگیزیدن اسپ را و سنت کسی گرفتن یعدی بالباء و مسواک کردن از سنون و ہو شئی یستاک بہا ـ

الاظطنان ـ تہمت کردن کسی را بچیزے تقول منہ اطنہ واظنہ واصلہ اضطنہ فادغم و فی الحدیث لم یکن علی ظنین ای یتہم واصلہ ظطنین ـ

الاعتنان ـ پیش آمدن ـ

الافتنان ـ سخنہای مختلف آوردن

الاقتنان ـ الانتصاب یقال اقتن الوعل اذا انتصب علی القنۃ ـ

الاکتنان ـ پوشیدہ شدن ـ

الامتنان ـ منت نہادن و نعمت دادن و یعدیان بعلی ـ

ومن المعتل

الانتہاب ـ بہ فایدہ رفتن ـ

الاتلاج ـ الولوج ـ

الاتضاح ـ الوضوح ـ

الاتساخ - الوسخ -
الاتحاد - یکی شدن -
الاتعاد - فاپذیرفتن بایکدیگر وعده دادن شیر
الاتقاد - افروخته شدن آتش -
الاتجار - علاج کردن خویشتن را بوجور وهو دواء یوجر فی وسط الفم -
الاتزار - گناه کردن -
الاتعاظ - پند گرفتن -
الاتداع - به ناز زیستن -
الاتزاع - واایستیدن -
الاتساع - فراخ شدن -
الاتضاع - فرومایه شدن وان تخفض راس البعیر لتضع قدمک علی عنقه فترکب
الاتصاف - صفت کردن واتصف الشیء ای صار متواصفا -
الاتساق - فراهم آمدن وتمام شدن -
الاتفاق - تدبیر کردن -
الاتفاق - بایکدیگر موافقت کردن ویعدی بعلی والاتفاق افتادن -
الاتصال - پیوسته شدن کاردن فی الحدیث من اتصل ادعی دعوی الجاهلیه وهو ان یقول یال فلان -
الاتکال - اعتماد کردن برکسی ویعدی بعلی

الاتخام - ناگوار شدن ویعدی بمن
الاتسام - خویشتن را بچیزی نشان کردن
الاتشام - وشم کردن فی الحدیث الموتشمه ای المستوشمه التی یفعل بها الوشم وکان حقها ان یقال المتسمه الا انها جارت فی الاصل -
الاتهام - کسی را بچیزے تهمت کردن -
الاتداد - ترکردن وتر شدن -
الاتزان - سخته واستدن -
الاتطان - وطن کردن -
الاتجاه - متوجه شدن واتجه له رای سنح
الاتلاه - اندوهمند شدن سرگشته گردیدن برفرزند وجز آن یقال اتله الرجل اشتد جزعه من الوله

ومن الیائی

الاتسار - الاجتزار المیسر والاقتسام اعضائها -
الاتباس - خشک شدن -

ومن اللفیف المقرون

الاتداء - دیت ستدن -
الاتقاء - حذر کردن والاتقاء بکذا ای سد السبیل الی نفسه بتوقیته ایاه والترکیب یدل علی دفع شیء عن شیء بغیره -

ومن الاجوف

الاجتناب - بریدن بیابان وپوشیدن جامه

الارتیاب - بنوبت آمدن و قصد کردن
و کسی را کاری رسیدن -
الاختیات - فرود آمدن مرغ بر صید
و ربودن گرگ گوسپند را و انهم یختاتون
اللیل ای یسیرون و یقطعون الطریق -
الافتیات - السبق الی الشیء دون ائتمار
من یؤتمر ماخوذ من الفوت یعدی بعلی -
الاقتیات - قوت گرفتن -
الالتیاث - پیچیده شدن بر چیزی و شوریده شدن کار بر کسی
الاحتیاج - نیازمند گشتن و یعدی بالی
و باللام ایضا عن الاخفش -
الاهتیاج - انگیخته شدن -
الاجتیاح - از بن بر کندن و بیخ بر کندن مال و میوه را
الارتیاح - شاد شدن و یعدی
باللام و قولهم ارتاح الله بفلان ای رحمه
الالتیاح - تشنه شدن -
الامتیاح - عطا دادن -
الانتیاح - النیح -
الارتیاد - جستن -
الاشتیاد - افزون کردن و افزون شدن
الاستیاد - مهتر قومی را کشتن و یا اسیر
گرفتن و مهتر زنان قومی را خواستن
الاصطیاد - صید کردن -

الاعتیاد - خو فرا کردن و باز آمدن اندوه و حزن
الاقتیاد - القود -
الالتیاد - فریب خوردن فی الحدیث فلان یلتاد
امرا یکتادان به الادعاء هو من الکید
اخرجه علی وزن الافتعال -
الامتیاد - خوار بار خواستن -
الاستیاد - عمامه در سر بستن -
الابتیار - آزمودن و ضد الابتهار ایضا
الاختیار - برگزیدن و هو فی التعدی
کالاستغفار والاختیار ایضا افتعال
من الخیرة یقال خیرنا والله -
الازدیار - افتعال من الزیارة -
الامتیار - برفتن و خوار بار آوردن
الاشتیار - انگبین گرفتن و فربه شدن شتر
الاقتیار - ستکله بر کشیدن -
الاکتیار - دنبال برداشتن اسپ در دویدن
الامتیار - خوار بار آمدن -
الانتیار - اهل بکار داشتن -
الاجتیاز - بگذشتن -
الاحتیاز - جمع کردن -
الاکتیاز - آب گرفتن بکوزه و فی الحدیث فیکتاز ای یغترف
الامتیاز - جدا شدن -
الاجتیاس - الجوس -

اَلْاِقْتِيَاسُ ۔ القیاس و اقتدا کردن بکسی و بر راه وی رفتن و یعدی بالبار۔
اَلْاِرْتِيَاشُ ۔ نیکو شدن حال کسے۔
اَلْاِنْتِيَاشُ ۔ فاگرفتن و فی الحدیث فانتاش الدین اسے استدرکہ۔
اَلْاِعْتِيَاصُ ۔ دشوار شدن کار سے و سامانچہ باران ماند و یعدے بعلے و بار بر ناگرفتن شتر۔
اَلْاِبْتِيَاضُ ۔ خود در پوشیدن۔
اَلْاِرْتِيَاضُ ۔ ریاضت پذیرفتن۔
اَلْاِعْتِيَاضُ ۔ عوض بستدن ع یعدے بر
اَلْاِهْتِيَاضُ ۔ شکستن استخوان پس از جبر
اَلْاِغْتِيَاطُ ۔ استوار کردن و جنبیدن
الخبر احدقت بہ۔
اَلْاِعْتِيَاطُ ۔ البیاد۔
اَلْاِلْتِيَاطُ ۔ فی الحدیث قال اللہ تعالیٰ للجنۃ
اَلْاِنْتِيَاطُ ۔ دور شدن۔
اَلْاِعْتِيَاذُ ۔ پناہ گرفتن و یعدی بہ یعلے
اَلْاِبْتِيَاعُ ۔ خریدن۔
اَلْاِرْتِيَاعُ ۔ ترسیدن۔
اَلْاِقْتِيَاعُ ۔ جوشیدن اشتر بادہ برای گشن تعالیٰ
اَلْاِلْتِيَاعُ ۔ سوختہ شدن دل از عشق و از درد
اَلْاِرْتِيَاعُ ۔ الاراغۃ۔

اَلْاِكْتِنَافُ ۔ در میان چیزے شدن۔
اَلْاِسْتِيَافُ ۔ ابنو سیدن۔
اَلْاِسْتِيَافُ ۔ بہ برف و بنیزان کر کستن
اَلْاِصْطِيَافُ ۔ تابستان جای مقام کردن و یعدے بالبار۔
اَلْاِطِّيَافُ ۔ بہ غذای حاجت شدن
اَلْاِقْتِيَافُ ۔ القوف۔
اَلْاِهْتِيَافُ ۔ تشنہ شدن۔
اَلْاِنْتِيَاقُ ۔ راندن۔
اَلْاِشْتِيَاقُ ۔ آرزومند شدن یقال اشتقت الیک۔
اَلْاِعْتِيَاقُ ۔ العوق۔
اَلْاِرْتِيَاقُ ۔ در دلش شدن
اَلْاِتِّيَاقُ ۔ برگزیدن۔
اَلْاِسْتِيَاكُ ۔ سواک کردن۔
اَلْاِعْتِيَالُ ۔ الحول دیگرگون شدن و فی الحدیث قالوا اللہم نیا اطیع اعتقہم فیا لو ہما
قال الاحتیال الحول الشئی ذھبت وساق
اَلْاِحْتِيَالُ ۔ چارہ ساختن و یعدے بالالام و ہو الذی پیر فتن و یعدی بعلی الحتا فی الفقہ اذا وصل بالالام فہو الطالب الذی لہ الدین و اذا وصل بعلے فہو الذی قبل الحوالۃ و اذا وصل بالبار فہو المال الذی

أُحتيل به والمحتيل هو الذی له الدين الاصلی قال الجوهری فی الصحاح احتال من الحيلة واحتال عليه بالدين من الحوالة۔
الاِختيالُ۔ گشتی کردن
الاِنزِدِيالُ۔ الازالة۔
الاِشتِيالُ۔ برداشتن دنبال۔
الاِغتيالُ۔ ناگاه گرفتن وناگاه کشتن وفربه وزفت شدن غلام۔
الاِقتِيالُ۔ تحکم کردن یعدی بعلی وجار فی شعر لبید بمعنی القول۔
الاِکتيالُ۔ بیموده فاستدن۔
الاِهتِيالُ۔ ترسيدن۔
الاِتيامُ۔ گوسیند علفی گشتن۔
الاِستِيامُ۔ بہا کردن یقال استام علی
الاِعتِيامُ۔ بہین برگزیدن۔
الاِختِيانُ۔ الخيانة۔
الاِدِّيانُ۔ دام خواستن وبوام خریدن یکلیهما فسرتا دان معرضا۔
الاِزدِيانُ۔ آراسته شدن
الاِعتِيانُ۔ بنسیه خریدن وتخمین کردن بهین چیزے فراستدن ودیدبانی کردن یعدی باللام
الاِقتِيانُ۔ نیکو شدن نبات ومرغزار۔

الاِکتِيانُ۔ پائندانی کردن یعدی باللام وبالباء وبمعنی الکينونة ايضا وهو فی شعر عائشة الصديقة رض

وما جاء بالواو علی اصله

الاِزدِواجُ۔ المزاوجة۔
الاِجتِوارُ۔ التجاور۔
الاِعتِوارُ۔ یکدیگر فراگرفتن۔
الاِقتِوارُ۔ سکله برکشیدن۔
الاِهتِوارُ۔ ہلاک شدن۔
الاِکتِوازُ۔ آب بکوزه برکشیدن۔
الاِحتِواشُ۔ کسی را درمیان گرفتن ویعدی بعلی ومن واحتوش القوم الصيد اذا انفره بعضهم علی بعض۔

الاِعتِوانُ۔ ہم پشت شدن فانما ظهرت الواو فی احتوش القوم واخواته لان الاصل فيها تفاعل۔

ومن الناقص

الاِجتِباءُ۔ برگزیدن وقوله تعالی لولا اجتبيتها اجتبی الرجل اذا جمع ظهره وساقيه بعمامته وقد يجتبی بيديه۔
الاِزدِباءُ۔ برداشتن۔
الاِستِباءُ۔ اسیر گرفتن۔

اَلْاِطِّبَاءُ - بخواندن -
اَلْاِكْتِبَاءُ - خویشتن را نگون کردن -
اَلْاِرْتِجَاءُ - الرجاء -
اَلْاِنْتِجَاءُ - بایکدیگر راز کردن و کسی را
مختص کردن براز کردن باوے -
اَلْاِحْتِجَاءُ - قلب الاحتیاج -
اَلْاِلْتِجَاءُ - بارش شدن و پوست از چوب
باز کردن -
اَلْاِمْتِجَاءُ - لغۃ ضعیفۃ فی الامحاء -
اَلْاِنْتِحَاءُ - الاعتماد فی السیر علی الجانب
الایسر ہذا ہو الاصل ثم صار الاعتماد
والمیل فی کل وجہ و فی الحدیث فانتحی لہ
اے عرض لہ و قصد -
اَلْاِلْتِحَاءُ - بنف خوردن کودک -
اَلْاِمْتِخَاءُ - بیزار شدن -
اَلْاِنْتِخَاءُ - فخر و تکبر کردن -
اَلْاِجْتِدَاءُ - عطا خواستن -
اَلْاِرْتِدَاءُ - ردا بر دوش افگندن خمیشو
اَلْاِعْتِدَاءُ - از حد در گذشتن و بیداد
کردن و یعدی بعلے -
اَلْاِغْتِدَاءُ - الغدو -
اَلْاِفْتِدَاءُ - خویشتن را باز خریدن -
اَلْاِقْتِدَاءُ - پی بردن بکسی ماخوذ من القدوۃ
وہی الاسوۃ -
اَلْاِنْتِدَاءُ - بانجمن شدن و انجمن کردن
اَلْاِهْتِدَاءُ - راہ راست گرفتن -
اَلْاِجْتِزَاءُ - بکسی بے بردن و بر نہاد
کسی کارے کردن و نعلین بپای کردن
اَلْاِغْتِذَاءُ - پرورده شدن -
اَلْاِدِّرَاءُ - فریفتن -
اَلْاِذِّرَاءُ - بر دامیدن -
اَلْاِزْدِرَاءُ - حقیر داشتن -
اَلْاِسْتِرَاءُ - برگزیدن -
اَلْاِشْتِرَاءُ - خریدن و فروختن -
اَلْاِعْتِرَاءُ - کارے رسیدن -
اَلْاِفْتِرَاءُ - دروغ بر بافتن و پوستین در سر پوشیدن
اَلْاِقْتِرَاءُ - القری -
اَلْاِكْتِرَاءُ - بکرا فاستدن -
اَلْاِمْتِرَاءُ - پشک شدن و یعدی بفی و
بیرون آوردن باران از ابر و شیر از پستان
و تک از ستور -
اَلْاِعْتِزَاءُ - خویشتن را بکسی وا خواندن
و یعدی بالے -
اَلْاِحْتِسَاءُ - آشامیدن و آب از میان
دیگ بیرون آوردن -
اَلْاِكْتِسَاءُ - جامہ در خود پوشیدن -

الاختلاء۔ آگندہ شدن۔
الارتشاء۔ رشوت دادن۔
الاعتشاء۔ شبانگاہ سیر کردن الی الشئ عشی والابل الاعلی
الانتشاء۔ مست شدن۔
الاختصاء۔ خویشتن را خصی کردن۔
الاعتصاء۔ تکیہ کردن بر عصا و بر زمین
نشستن بجای عصا و دست گرفتن و سخت
شدن است والترکیب یدل علی اصلین
صحیحین احدہما التجمع والآخر الفرقۃ۔
الانتصاء۔ برگزیدن و دراز شدن موئے
الارتضاء۔ پسندیدن۔
الاقتضاء۔ وام باز خواستن۔
الانتضاء۔ شمشیر از نیام برکشیدن
و کہنہ کردن جامہ۔
الاختطاء۔ الخطو۔
الامتطاء۔ مرکب گرفتن۔
الانتطاء۔ بہرہ مند گشتن و یعدی بالبا۔
الالتظاء۔ زبانہ زدن آتش۔
الادعاء۔ دعوی کردن بر کسی و خود را بستن
و خویشتن را نسبت کردن در چیزے
الارتعاء۔ چرا کردن۔
الابتغاء۔ جستن۔
الارتغاء۔ کف شیر خوردن۔

الاحتفاء۔ نوازش فراوان کردن فی الحدیث
فاحتفاء ای بالغ فی الطافہ ومسالتہ۔
الاختفاء۔ بیرون آوردن۔
الاشتفاء۔ شفا یافتن۔
الاصطفاء۔ برگزیدن۔
الاعتفاء۔ نزدیک کسے شدن طلب احسان
الاقتفاء۔ از پئے فرا شدن و برگزیدن
الانتفاء۔ راندہ شدن و بیفتیدن سنگ
از درخت و موی از عضو و سست شدن
و بے گناہی نمودن و بیرون شدن والباب
یدل علی تعریۃ شئ وابعادہ منہ۔
الارتقاء۔ مثل الرقی ویعدی بالی
الاستقاء۔ آب کشیدن۔
الاعتقاء۔ قلب الاعتیاق وان یاخذ
الکافر فی الیمنیۃ ویسرۃ اذا لم یمکنہ ان
ینبسط المارسن فیہا وکذلک الاخذ
فی شعب الکلام۔
الالتقاء۔ وا ہم رسیدن و یکدیگر را دیدن
الانتقاء۔ برگزیدن و مغز از استخوان
بیرون کردن۔
الارتکاء۔ اعتماد کردن۔
الاشتکاء۔ گلہ کردن و شکوہ گرفتن و آن
قربۃ صغیرۃ۔

الابتلاءُ۔ بیازمودن۔
الاجتلاءُ۔ بچیزے کہ بر تو عرض کنند نگریستن و عمامہ از پیش سر و اتر کردن۔
الاختلاءُ۔ گیاہ درودن آنچہ بدان ماند
الاشتلاءُ۔ برہانیدن۔
الاصطلاءُ۔ بتاب مقاومت آوردن کسی را یقال فلان لا یصطلی بنارہ۔
الامتلاءُ۔ انبوہ شدن۔
الاعتلاءُ۔ بر زبر چیزی شدن و قہر کردن
الاغتلاءُ۔ بشتافتن۔
الافتلاءُ۔ از شیر باز کردن و پروردن
الاکتلاءُ۔ پر کردہ آمدن۔
الاحتماءُ۔ خویشتن را از چیزی نگاہداشتن
الارتماءُ۔ بیکدیگر تیر انداختن و انداختہ شدن بصید و نیز
الانتماءُ۔ بصید شدن۔
الاعتماءُ۔ قلب الاعتیام۔
الالتماءُ۔ گونہ روی بگشتن و الماضی التمی۔
الانتماءُ۔ الاعتزاء و یعدی بالے۔
الابتناءُ۔ البنی۔
الاجتناءُ۔ الجنی۔
الادّناءُ۔ الدنو۔
الاستناءُ۔ آب کشیدن۔
الاصطناءُ و الاطّناءُ و الاضناءُ الضنی

الاعتناءُ۔ تیمار داشتن و یعدی بالباء
الاقتناءُ۔ سرمایہ گرفتن۔
الاکتناءُ۔ خود را کنیت کردن و کنایہ کردن و یعدیان بالباء۔
الامتناءُ۔ بہ منا آمدن۔
الازدہاءُ۔ الاستخفاف و التہاون بالشیء
الاشتہاءُ۔ آرزو کردن۔
الالتہاءُ۔ فی الحدیث و انا التہیک ای اجلک و اعلک
الانتہاءُ۔ و اایستادن و یعدی بعن و پر رسیدن خبرے و یعدی بالی و بنہایت رسیدن و فا چیزے رسیدن و الترکیب یدل علی غایۃ و بلوغ۔

و من اللفیف المقرون

الاجتواءُ۔ کراہیت داشتن مقام بجاے و اگر چہ در نعمت باشی۔
الاحتواءُ۔ بر چیزے دست یافتن و یعدی بعلی و گرد کردن۔
الادّواءُ۔ سر شیر خوردن۔
الارتواءُ۔ سیراب شدن و یعدی بمن۔ و ارتوی الحبل غلظت قواہ و ارتوت مفاصل الرجل غلظت و اعتدلت و ہذا من علی التشبیہ و قد جاء ارتوی بمعنی استقی۔
الاستواءُ۔ راست شدن و تمامی جوانی

رسیدن و قصد چیزے کردن و بر چیزے
اقبال کردن و بعد یان بالی و دست یازی
بچیزی برپشت ستور قرار گرفتن بعد لان بعلی

الاِشتِواءُ - اتخاذ الشواء
الاِشتِراءُ - خریدن و فروختن یقال اشتری
الشیٔ کاشتیناتم افتودوا ای سپیده حتی یانع بخمسه
الاِفتِواءُ - چاکر داشتن خدمت یاستن فی الحدیث
ان الفتوة فرق بینها استخدمتہ ما اخوذ من القوۃ اذ اورد
فی ہذا الباب لا من الفتوۃ -
الاِکتِواءُ - بداغ شدن -
الاِلتِواءُ - پیچیده شدن و زله کردن از طعام
الاِنتِواءُ - نیت کردن و فی الحدیث
انما انتوی ای ینتقل و تحول وانتوی
القوم منزلا بموضع کذا و کذا ای اقاموا

ومن المہموز الفاء

الاِئتِتابُ - پیراهن بے آستین پوشیدن
الاِئتِثابُ - شوریده نژاد شدن -
الاِئتِلاخُ - شوریده شدن کار -
الاِئتِخاذُ - یکدیگر را گرفتن در جنگ
الاِئتِبارُ - کسی را فا گرفتن تا خرابن را
کشتن دهد -
الاِئتِجارُ - بمزد فا ستدن و بعضے نعلے
و فی الحدیث وا ائتجروا ای تصدقوا طالبین

الاجر بذلک و یجوز اتجروا -
الاِئتِزارُ - ازار پوشیدن -
الاِئتِمارُ - با یکدیگر مشورت کردن و فرمان
فا بردن و یکدیگر را فرمودن -
الاِئتِلافُ - با یکدیگر الفت گرفتن سپیدن
الاِئتِنافُ - نو گرفتن و قولہا اذا قال
آنفا قال ابو علی توہم الفاعل من ائتنفت
الکلام اذا ابتدأته والقیاس نیکون من
انف قال و قد یجیٔ اسم الفاعل علی غیر القیاس
کفقیر من فتقر و شدید من اشتد -
الاِئتِراقُ - بیخواب شدن -
الاِئتِلاقُ - درفشیدن -
الاِئتِفاکُ - برگردیدن و برگردانیدن
الاِئتِبالُ - یقال فلان یاتبل ای یثبت علی
الابل اذا رکبها و کذلک اذا قام علیہا فیما یصلحہا -
الاِئتِکالُ - خورده شدن دندان و سر
وانچه بدان ماند و فلان یاتکل من الغضب
اے یحترق و یتوھج -
الاِئتِدامُ - الاصطباغ و لعیدے بالباء
اوقطم علیہ ای احتبس بطنه -
الاِئتِمانُ - امین داشتن -

ومن المضاعف المہموز الفاء

الاِئتِبابُ - ساختن -

الائتجاجُ - افروختہ شدن آتش -

الائتزازُ - نیک جوشیدن دیگ -

الائتضاضُ - بیچارہ گردانیدن کسی و نیز بمعنی

الائتکاکُ - گرم شدن روز -

الائتمامُ - الاقتداء -

ومن الاجوف المهموز الفاء

الائتیالُ - سوختن و نیکو کردن چیزے

ومن الناقص المهموز الفاء

الائتساءُ - الاقتداء و یعدی بعلی -

الائتشاءُ - بہ شدن استخوان از شکستگی

الائتناءُ - تقصیر کردن و یعدی بفی و سوگند خوردن -

ومن المهموز العین

الازدئابُ - بر داشتن -

الاکتئابُ - اندوهگین شدن -

الافتئاتُ - باطل گفتن بر کسی و یعدی بعلی و مستبد شدن برای خویش یعدی بالباء اذا اخذت هاتین الکلمتین من الفوت فقد همزوا و الیس بمهموز و ان اخذتهما من غیره فهو علی الاصل -

الارتئادُ - لرزیدن تن از تازگی و نرمی

الافتئادُ - بریان کردن گوشت -

الامتئادُ - نیکی کسب کردن -

الابتئارُ - نیکی نهادن -

الاثتئارُ - کشندهٔ خویش را بکشتن -

الاظّئارُ - دایه گرفتن -

الابتئاسُ - نالیدن و اندوهگین و بیکار شدن

الارتئاسُ - مهتر شدن -

الانتئاشُ - باز پس شدن -

الامتئاقُ - از خشم نگریستن -

الافتئالُ - بفال گرفتن -

الالتئامُ - پیوسته شدن با یکدیگر

ومن المعتل المهموز العین

الاتّئابُ - شرم داشتن -

الاتّئادُ - آهستگی کردن -

الاتّئاسُ - الیأس -

ومن الناقص المهموز العین

الارتئاءُ - رای زدن -

الاستئاءُ - از پیش بشدن و گوش فرا داشتن

الالتئاءُ - تنگی شدن و مفلس شدن -

الانتئاءُ - النأی بالمعنیین -

ومن المهموز اللام

الاختباءُ - پنهان شدن -

الارتباءُ - دیدبانی کردن و بر بلندی شدن

الاستباءُ - خمر خریدن از بهر خوردن -

الالتباءُ - فله خوردن بچه گوسپند -

الاختتاء۔ فریفتن و بعد بالی لاالام اختتاءت
من فلان ای استترت منه خوفا او حیاءً
الارتثاء۔ شوریده شدن وستبر شدن شیر
الالتجاء۔ الالجاء۔
الابتداء۔ آغاز کردن والباء یدل
علی افتتاح الشی۔
الاجتراء۔ دلیر شدن ویعدی بعلی
الاقتراء۔ خواندن۔
الاجتزاء۔ پسنده کردن ویعدی بالباء
الالتساء۔ دور و واپس آمدن۔
الاجتشاء۔ موافقت ناکردن چیزی را
یقال اجتشائتی البلاد و اجتشاتها اذا لم توافقك و توافقها
الاجتفاء۔ برکندن چیزی بنداختن آن
الاجتفاء۔ [illegible]
الادفاء۔ بسفیدن یعنی گرم شدن
الاکتفاء۔ نگون کردن اوانی۔
الاستلاء۔ مسکه گداختن۔
الاکتلاء۔ الاحتراز و یعدی بمن۔
الامتلاء۔ پر شدن۔
الالتاء۔ گونه وی بگشتن و یجوز انیکون
الهمزاصلا و یجوز ان یکون بدلا من العین
والماضی التمیٰ۔
الاختطاء۔ شرم داشتن۔

ومن المعتل المهموز اللام

الابتذاء۔ باززده شدن۔
الاتطاء۔ آماده شدن فی اللازم و اطاءات الغشار
یقال وطات الشی فاتطای هیاته فتهیار
واراد کما اطلام الغشار و اطا ربعض الظلام بعضا
الاستکاء۔ تکیه کردن و یعدی بعلی۔

ومن الاجوف المهموز

الاستاء۔ اندوهگین شدن۔

باب الانفعال

الانثعاب۔ رفتن آب و خون از بینی۔
الانجذاب۔ کشیده شدن و نیک رفتن
الانحدار۔ دویدن خون۔
الانزراب۔ در کمین نشستن صیاد
الانزقاب۔ درسوراخ آمدن انزقب الجرز فی جحره ای دخل
الانسحاب۔ کشیده شدن۔
الانسراب۔ درسرب شدن۔
الانسکاب۔ ریخته شدن آب انسلت
الناقة اسرعت فی سیرها کانما تخرج
من جلدها۔
الانشخاب۔ دویدن خون۔
الانشعاب۔ السیلان والانقلاب
شاخ زدن و ببریدن و پراگنده شدن
و پیوسته شدن۔

الانصاب - سخت شدن -
الانقضاب - بریده شدن ستاره از
جای بر رفتن
الانقلاب و المنقلب - واگردیدن
الانکثاب - مجتمع شدن ریگ یقال انکثب
الرمل ای اجتمع وکل ما انصب فی شیٔ فقد انکثب فیه
الانتکاث - بسر افتادن -
الانسبات - پخته شدن خرما -
الانصلات - بگذشتن و یعدی الی
الانفلات - بجستن و یعدی بعن -
الانکفات - از خود برگشتن و برگردیدن گرد آمدن
مردم فی الحدیث ان ینکفت اهل المغرب
ای ینصرفون الی منازلهم یقال کفت الشیٔ فانکفت ای ضممته فانضم
الانبعاث - برانگیخته شدن -
الانخناث - شکسته شدن یا دو تا شدن
والاسم منه الخنث -
الانکاث - سر در رفتن نهادن -
الانفراث - پاره پاره شدن -
الانقعاث - بیفتیدن دیوار از اصل
الانبلاج - شگفته شدن -
الانبلاج - صبح بدمیدن -
الانضاج - التهاب الرجل غیضا
وفی الحدیث من تسار ان یضج فلینضج ای
یتقد من الغیظ وینشق من وقوع الریاح وغیره الی الغیب

الاندراج - الانقراض -
الاندماج - گرد شدن یقال النصل مندمج ای مدور
واندمج اذا دخل فی الشیٔ واستتر فیه -
الانزعاج - برانگیخته شدن -
الانسحاج - خراشیده شدن -
الانشراج - شگفته شدن -
الانشناج - با انجوغ شدن -
الانفراج - شگفته شدن و فراخ شدن
الانعراج - الانعطاف -
الانفحاج - کشاده شدن پای در رفتن
یقال انفحجت ساقاه فی المشی ای تفحجتا -
الانفراج - اندوه واشدن -
الانفضاج - خوی کردن تن فی الحدیث وشد انفضاج
الانبطاح - بر روی افتادن -
الانسداح - بستان یا بر روی افتادن
الانسراح - روان شدن در رفتن
و برهنه شدن والمنسرح جنس من العروض
الانسطاح - ستان دراز شدن و جنبش نا کردن
یقال انسطح الرجل اذا امتد علی قفاه ولم یتحرک
الانشراح - کشاده شدن -
الانصراح - هویدا شدن -
الانضباح - گونه بسوختن -

الانصراحُ — پیدا و آشکار شدن انصرح ما بین القوم ای ما علم

الانفتاحُ — واکشاده شدن —

الانفساحُ — فراخ شدن و کشاده دل شدن

الانفشاحُ — میان پای از هم باز ماندن در

الانقماحُ — التقمح —

الانسلاخُ — بیرون آمدن چیزی از چیزی و بگذاشتن ماه —

الانشداخُ — کوفته شدن —

الانطباخُ — پخته شدن —

الانفساخُ — تباه شدن عقد و از هم شدن چیزی —

الانفضاخُ — کوفته شدن غوره و خرما و کوفتن سر

الانجرادُ — بگذشتن در رفتن و بعیدی بفی و کهنه شدن جامه —

الانخرادُ — الانفراد —

الانهصادُ — بدرو آمدن —

الانخضادُ — بدرو درآمدن —

الانعقادُ — بسته شدن —

الانعمادُ — بر ستون استاده شدن یقال عمدت الشیء فانعمد ای اقمته بعماد و یعتمد علیه —

الانفرادُ — تنها شدن —

الانفصادُ — فرو دویدن —

الانقصادُ — شکسته شدن —

الانبتارُ — بریده شدن —

الانبهارُ — دمه بر افتادن —

الانتبارُ — باز ماندن و فی الحدیث فرأى منتبرا ای منقطعا

الانثجارُ — شریدن خون —

الانجبارُ — الجبور —

الانجحارُ — در سوراخ شدن —

الانحدارُ — بر اماسیده شدن و نشیب فرو شدن —

الانحسارُ — برهنه شدن چیزی والترکیب یدل علی کشف الشیء —

الانزجارُ — باز زده شدن —

الانسجارُ و الانسدارُ فرو هشته شدن موی والسابه بیده و اذا اسرع ببعض الاسراع

الانسفارُ — واشدن پیش سر از موی

الانتشارُ — انتشر شدن —

الانشمارُ — دشکرده شدن و تشتافتن

الانصهارُ — گداخته شدن —

الانعصارُ — شیره شدن —

الانعفارُ — خاک آلوده شدن —

الانعقارُ — ریش شدن —

الانغمارُ — بآب فرو شدن —

الانفجارُ — شریدن آب و البائیة السیل علی التفتح فی الشیء —

اَلِانْفِطَارُ - شگافتہ شدن و الترکیب یدل علی فتح شیٔ و ابرازہ -

اَلِانْفِغَارُ - دہن شگوفہ واشدن -

اَلِانْقِدَارُ - باندازہ شدن -

اَلِانْقِشَارُ - پوست واشدن

اَلِانْقِعَارُ - از بن برکندہ شدن

اَلِانْكِدَارُ - افروختہ شدن

اَلِانْكِسَارُ - شکستہ شدن -

اَلِانْهِمَارُ - ریزان شدن آب -

اَلِانْهِيَارُ - واداشتہ شدن و بیکبار شدن

اَلِانْئِيَارُ - الانفلات -

اَلِانْهِمَازُ - مطاوع ہمز الحرف -

اَلِانْبِجَاسُ - الانفجار -

اَلِانْخِنَاسُ - سپس ماندن فی الحدیث انخنست منہ ای تواریت عنہ واصل الخنوس الانقباض والتاخر -

اَلِانْطِمَاسُ - ناپدید شدن -

اَلِانْعِكَاسُ - بازگونہ شدن -

اَلِانْغِمَاسُ - بآب فرو شدن انغماس شلہ فرو شدن ثریا

اَلِانْكِبَاسُ - انباشتہ شدن -

اَلِانْكِرَاسُ - الانكباب وفی انكرس فی الشیٔ اذا دخل فیہ منكبا -

اَلِانْمِلَاسُ - نسو شدن -

اَلِانْمِيَاسُ - پنہان شدن -

اَلِانْكِمَاشُ - شتافتن و کوشش کردن

اَلِانْحِمَاصُ - لشدن آماس -

اَلِانْدِلَاصُ - بیرون افتیدن چیزے از دست املاص الشیٔ افلت بالسرعۃ -

اَلِانْخِفَاضُ - فرو داشتہ شدن و بخفض شدن حرف -

اَلِانْغِمَاضُ - از انغماض -

اَلِانْقِبَاضُ - گرفتہ شدن والقبض الشیٔ صار مقبوضا

اَلِانْقِرَاضُ - سپری شدن -

اَلِانْبِسَاطُ - بستاخ شدن و پہن شدن

اَلِانْخِرَاطُ - در آمدن ولاغر شدن یقال انخرط الفرس فی سیرہ ای دخل وانخرط جسمہ ای دق وانخرط فلان علینا اذا اندرأ

اَلِانْكِشَاطُ - بیم شدن

اَلِامِّرَاطُ - برکندن موی فی الحدیث فامرط قذذ السہم ای سقط ریشہ

اَلِامِّعَاطُ - بے موی شدن وفی الحدیث الممعط ای الممتد بالبائن الطول یقال امعط النہار ای امتد

اَلِانْحِطَاطُ - فرو آمدن -

اَلِانْجِدَاعُ - الانكسار -

اَلِانْخِدَاعُ - فریفتہ شدن -

الانجراع - شگافته شدن وازجاے بیامدن کتف -

الانجزاع - بریده شدن از نیمه -

الانخلاع - ازجاے بیامدن کتف -

الاندراع - در پیش شدن -

الانزقاع - سوخته شدن و نیک برفتن و در حدیثی خوش کردن -

الانسلاع - ایستادن -

الانفشاع - باز شدن میغ -

الانقطاع - بریده شدن وانقطع منه فهو منقطع به اذا عجز عن سفره من نفقة ذهبت او قامت علیه او اتاه امر لا یقدر علی ان یتحرک -

الانقلاع - پراگنده شدن -

الانقماع - مقهور شدن وفی الحدیث انقمعن ای تغیبن و دخلن فی قمعن و منها ما المهد

الانملاع - شگافته شدن -

الانتزاع - رسیدن اول هر چیز ابتزغ الیه الصیف اوله

الاندباغ - پیراسته شدن -

الانصباغ - رنگین شدن -

الانفشاغ - پراگنده شدن -

الانجعاف - الانقلاع -

الانحراف - بگشتن و یعدی بعن گویند

الانخساف - ریزه ریزه شدن انخسف الشیء اذا انفت فی کرید

الانخساف - بزمین فرو شدن -

الانصراف - بازگشتن -

الانعطاف - بدو در آمدن - الانعقاف شدن

الانقراف - الانقطاع -

الانعضاف - درکز شدن -

الانقصاف - سوخته شدن و منه الحدیث من انقصاف فهم ای زحمتهم و دفعتهم -

الانقعاف - از بن افتادن دیوار انقعف الحائط اذا انقلع من اصله

الانکشاف - الانحسار -

الانبثاق - رسیده شدن بند آب -

الانبعاق - شگافته شدن میغ به باران وانبعق علیک الشیء مفاجأة وانت لا تشعر به -

الاندلاق - گشاده شدن در -

الانمحاق - کاسد شدن بازار وکهنه شدن جامه

الانفراق - دریده شدن -

الانخناق - خفه شدن -

الاندحاق - خروج الرحم بعد الولادة -

الاندفاق - ریخته شدن آب -

الاندلاق - شمشیر از نیام برآمدن و شکم بیرون آمدن و در پیش شدن و ناگاه سیل و خیل فرو گرفتن کسی را -

الاندماق - الدخول -

الانزباق - الانزلاق -

اَلْاِنْزِرَاقُ - باپس شدن پالان شتر
اَلْاِنْزِعَاقُ - ترسیدن -
اَلْاِنْزِهَاقُ - وثوب الدابۃ من الضرب او النفار
اَلْاِنْسِحَاقُ - سوده شدن -
اَلْاِنْسِفَاقُ - در فشانیدن -
اَلْاِنْصِفَاقُ - الانصراف -
اَلْاِنْطِبَاقُ - موافق وبرابر آمدن فی الحدیث
فانطبق علیهم والانطباق التطبق ومعناه
انسد علیهم الغار -
اَلْاِنْطِلَاقُ - بشدن -
اَلْاِنْعِفَاقُ - الانعطاف -
اَلْاِنْغِلَاقُ - بستہ شدن در -
اَلْاِنْفِتَاقُ - شگافتہ شدن -
اَلْاِنْفِهَاقُ - فراخ باز شدن و فی الحدیث
فتنفهق لہ تتسع -
اَلْاِنْمِحَاقُ - نیست شدن -
اَلْاِنْمِلَاقُ - نسو شدن انملق منی ای افلت
اَلْاِنْبِتَاكُ - بریده شدن -
اَلْاِنْسِلَاكُ - در آمدن چیزے در چیزے
اَلْاِنْفِرَاكُ - سست شدن دوش
اَلْاِنْهِتَاكُ - دریده شدن پرده -
اَلْاِنْهِمَاكُ - ستیهیدن وجد و کوشش کردن
یقال انهمک الرجل فی الامر ای جد ولج -

اَلْاِنْبِتَالُ - بریده شدن -
اَلْاِنْبِزَالُ - شدن -
اَلْاِنْجِدَالُ - بر زمین افتادن -
اَلْاِنْجِفَالُ - شتافتن و گریختن و فی الحدیث
حتی کاد ینجفل ای ینقلب -
اَلْاِنْخِزَالُ - سست و مانده شدن از
چیزے و بریده شدن -
اَلْاِنْدِخَالُ - الدخول ولیس بالفصیح
اَلْاِنْدِمَالُ - بہ شدن از بیماری -
اَلْاِنْسِجَالُ - ریختہ شدن آب -
اَلْاِنْسِحَالُ - نسو شدن سم ویقال للخطیب
انسحل بالکلام اذا اجرے بہ -
اَلْاِنْسِدَالُ - فرو هشتہ شدن جامہ و موے
اَلْاِنْعِدَالُ - بگشتن و یعدے بعن -
اَلْاِنْفِتَالُ - تافتہ شدن والانصراف ایضا
اَلْاِنْفِصَالُ - جدا شدن -
اَلْاِنْفِعَالُ - کرده شدن -
اَلْاِنْهِمَالُ - فرود ویدن اشک -
اَلْاِنْثِرَامُ - دندان پیشین بفتادن -
اَلْاِنْثِلَامُ - رخنہ شدن -
اَلْاِنْجِذَامُ - بریده شدن -
اَلْاِنْجِزَامُ - بجزم شدن حرف -
اَلْاِنْجِسَامُ - الانجذام -

الانقصام - شکستہ شدن چوب -
الانغطام - شکستہ شدن -
الانخرام - شگافتہ و رخنہ شدن -
الانسجام - ریختہ شدن آب و اشک
الانشرام - شگافتن -
الانصرام - الانقطاع -
الانظلام - ستم فراپذیرفتن -
الانعصام - نگاہداشتہ شدن -
الانفصام - شکستہ شدن بر جدائی
الانقحام - در آمدن -
الانقدام - بشتافتن -
الانقسام - بخشیدہ شدن -
الانقصام - شکستہ شدن با جدائی
الانکتام - پوشیدہ شدن -
الانہجام - اشک ریختن چشم یقال انہجمت الشمعۃ ای دمعت
الانہدام - ویران شدن -
الانہزام - بہزیمت و شکستہ شدن
الانہضام - گوارندہ شدن -
الاندفان - انباشتہ شدن -
الانعطان - کندہ شدن پوست

ومن المضاعف

الانصباب - ریختہ شدن -
الانکباب - بر روی افتادن و بر چیزے

اقبال کردن -
(ت) الانبتات - بریدہ شدن -
الانفتات - خرد و مرد شدن -
(ث) الانبثاث - پراگندہ شدن -
(ج) الانفجاج - یقال قوس المنفجۃ الذی یبین وترھا عن کبدھا -
الانمجاج - پاشیدہ شدن مادہ از قلم
(ح) الاندحاح - فراخ شدن -
الانسحاح - ریختہ شدن -
(د) الانسداد - بستہ شدن -
الانقداد - شگافتہ شدن -
الانہداد - شکستہ شدن -
(ذ) الانجذاذ - بریدہ شدن -
(ر) الانجرار - کشیدہ شدن و بجر شدن حرف
(س) الانبساس - پراگندہ شدن -
الانحساس - پراگندہ و فرو ریختہ شدن
الاندساس - در زیر خاک شدن
(ش) الانفشاش - آماس فرو نشستن و بیرون شدن باد از بر چیدن و الانکسار ایضا
(ص) الانحصاص - ریختہ شدن موے -
الانفصاص - الانفصال -
(ض) الانغضاض - فرو خوابانیدہ شدن چشم
الانفضاض - شکستہ و پراگندہ شدن

الانقضاض - بیفتادن بنا و رفتن ستاره و فرود آمدن مرغ و اسپ بر چیزی -

الانهضاض - شکسته شدن -

الانحطاط - شتافتن و فرود آمدن و انحط الشعر و غیره -

الانعطاط - شگافته شدن -

الانفطاط - آب فرو شدن -

الانشطاط - چوب گوشه جوال کردن و فی الحدیث فانشطت ای انکسرت ای صارت ذات شظیة

الانثعاع - بیرون آمدن قی از دهن و خون انبی (؟) از جراحت -

الانذقاق - کوفته شدن -

الانشقاق - شگافته شدن پراگنده شدن کار -

الانعقاق - شگافته شدن و الانعقاق کشاده شدن -

الانفکاک - از جای بشدن عضو و آزاد شدن و کردن و ما انفک تفعل کذا ای ما تزال -

الانهکاک - کشاده شدن پیوند های زن وقت ولادت انهک صلی المراة اذا انفرج عند الولادة

الانخلال - کشاده شدن -

الانسلال - از میان چیزی بیرون آمدن

الانثلال - روان شدن -

الانغلال - در میان چیزی بشدن و بیعدی بفی -

الانفلال - شکسته شدن -

الانکلال - بکاریدن و درفشیدن برق -

الانهلال - سخت ریخته شدن ابر و باران تقول انهلت السماء صبت و انهل المطر سال بشدة و الباء یدل علی رفع صوت

الانثمام - گداخته شدن تن و انثم علیه اثقال

الانضمام - باهم آمدن -

الانغمام - پوشیده شدن -

الانهمام - گداخته شدن -

ومن الاجوف

الانغیاب - واشدن ابر و مانند آن

الانسیاب - بر رفتن آب مار و آنچه بدان ماند

الانقیاب - بدو واشدن خایه سوراخ (؟) بزمین فرو شدن -

الانصیات - انفعال من الاصوات و منه قولهم فانصات اذا اجاب و اقبل کانه صوت فانفعل و دراز کشیدن الی کسی

الانمیاث - گداخته شدن چیزی در آب -

الانعیاج - الانعطاف -

الانسیاح - فراخ شدن و بگذشتن و شگافته شدن و هذا فی الحدیث فی قوله فانساحت الصخرة و اصله انصاحت و الصاد اخت السین

ومن رواه بالخاء المعجمة فقد غلط۔
انصیاع۔ شگافته شدن و روشن شدن
انصیاغ۔ بزمین فرو رفتن و فی الحدیث فهو منصاغ
ویقال انصاغ الماء وانصع ای انصب۔
انقیاد۔ کشیده شدن و گردن نهادن
انصیاس۔ بچسپیدن۔
انقیاس۔ ویران شدن چاه۔
انمیاس۔ بیفتادن موی۔
انهیاس۔ رهیده شدن۔
انخیاس۔ بگشتن از چیزی و بعید بعن
انمیاز۔ جدا شدن۔
اندیاس۔ کوفته خرمن گشتن۔
انقیاس۔ روان شدن۔
انخیاش۔ رمیدن و بعیدی بعن۔
انبیاص۔ الانقباض وهو فی الحدیث
اندیاص۔ انسلال الشیء من الید۔
انقیاض۔ رمیده شدن و از بن کنده شدن
انغیاض۔ کم شدن آب۔
انقیاض۔ شگافته شدن دیوار و نمایه غ
و دندان از دراز۔
انهیاض۔ شکسته شدن استخوان پس از چیزی
انبیاع۔ بازیده شدن۔
انسیاع۔ السیع۔

انصیاع۔ واگردیدن و پراگنده شدن
انضیاغ۔ بر غو نشستن پیچیدن جوزه
انطباع۔ منقاد شدن۔
انهیاغ۔ رفتن شراب۔
انسیاغ۔ بگلو فرو شدن و انساغ لما فعل آساغ
اندیاق۔ سختی و بلا رسیدن فی اذن سامد تعالی
انباقت علیهم بائقة شر مثل انساحت ای انفتقت
وانباق علیهم الدهر ای هجم علیهم بالداهیة کما یخرج الصوت
من البوق قال ابن فارس هذا الترکیب لیس باصل
والذی ان القاف بدل من الجیم۔
انسیاق۔ روان شدن۔
انقیاق۔ سوفار تیر شکسته شدن۔
انثیال۔ ریخته شدن خاک و انفاریدن
شدن مردم از هر جای۔
انجیال۔ الجولان۔
اندیال۔ از جای بجای نقل کردن
واندال بطنه ای استرخی۔
انزیال۔ فاتر شدن و جدا شدن
انسیال۔ سبک از جای بر آمدن۔
انهیال۔ ریخته شدن۔
انشیام۔ منظور الیه شدن در چیزی شدن

ومن الناقص

انقضاء۔ محو ده شدن۔

الانقفاءُ - بیزار شدن -

الانبراءُ - پیش آمدن و یعدی باللام -

الانسراءُ - واشدن غم -

الانفراءُ - شگافته شدن -

الانفصاءُ - بگذشتن سرما -

الانقضاءُ - سپری شدن یا بسر آمدن روزگار -

الاندعاءُ - جواب باز دادن عن الاخفش

الانبغاءُ - سزاوار گشتن یقال انبغی لک ان تفعل کذا ای طاوعک انقیاد لک فعل کذا و ینبغی لک ای یتسهل لک و اصله من قولهم بغیت الشیء طلبته فانبغی الی الشیء ای سهل و حصل کما تقول کسرته فانکسر و لم یستعمل من هذه الکلمة الا الماضی و المستقبل

الانجلاءُ - وا شدن غم و میغ و آنچه بدان ماند

الانخلاءُ - درود شدن -

الانسلاءُ - بی اندوه و بی عشق شدن

الانضماءُ - ریخته شدن و یعدی ببلی

الانکماءُ - پنهان شدن -

الانثناءُ - واگردیدن و بدو در آمدن -

الانحناءُ - الانعطاف -

و من اللفیف المقرون

الانزواءُ - باهم آمدن و بیکسو شدن -

الانشواءُ - بریان شدن -

الانطواءُ - در نوردیده شدن -

الانقواءُ - مطاوع قویت [illegible]

الانهواءُ - الهوی و هو السقوط -

و من المهموز الفاء

الانئطارُ - بدو در آمدن -

و من المهموز الاجوف الفاء

الانئادُ - بدو در آمدن -

و من المهموز العین

الاندئاجُ - دریده شدن مشک -

و من الناقص المهموز العین

الانفئاءُ - الانشقاق -

و من المهموز اللام

الانسباءُ - از چیزی بیرون آمدن -

الاندراءُ - ناگاه آمدن بر کسی و گوز شدن

الانخساءُ - دور شدن -

الانطفاءُ - فرو مردن آتش -

الانکفاءُ - واگشتن و فی الحدیث انکفأ لونه ای تغیر من حاله -

باب الاستفعال

الاستجلابُ - الاجتلاب -

الاستحجابُ - فراپرده داری کردن -

الاستعقابُ - الاعتقاب -

الاستحلابُ - شیر بیرون آوردن از پستان و فراهم آمدن مردمان و هذا فی الحدیث

الاِستِخلابُ - گیاه بریدن -

الاِستِذنابُ - دنبال کسی از چیزی گرفتن

الاِسترهابُ - ترسانیدن -

الاِستِصحابُ - صحبت کسی یا آن چیزی خواستن و کل شیء لازم شیئاً فقد استصحبه -

الاِستِصعابُ - صعب شدن و یعدی بعلی و صعب آمدن -

الاِستِضرابُ - سپید و ستبر شدن انگبین

الاِستِطرابُ - نیک طرب کردن -

الاِستِعتابُ - از کسی خواستن که ترا خشنود کند و آشتی خواستن بمعنی الاعتاب ایضا -

الاِستِعجابُ - شگفتی نمودن و یعدی بمن

الاِستِعذابُ - خوش آمدن آب و دیگر چیزهای و آب خوش کشیدن -

الاِستِعرابُ - [illegible] فی الحدیث الاستعراب [illegible]

الاِستِغصابُ - بگشتن آمدن اسپ -

الاِستِغرابُ - سخت بخندیدن و غریب آمدن

الاِستِکتابُ - نبشتن چیزی خواستن -

الاِستِثبات - التثبیت

الاِستِنصاتُ - خاموش بودن خواستن و فی الحدیث استنصت الناس ای طلب منهم السکوت

الاِستِحداثُ - نو گرفتن و نو آوردن -

الاِستِخباثُ - التصدی للشیء -

الاِستِخراجُ - بیرون کردن خواستن و بیرون آوردن رای و علم -

الاِستِدراجُ - اندک اندک نزدیک گردانیدن خدای تعالی بنده را بخشم و عقوبت خود

الاِستِسماجُ - ناشیرین آمدن -

الاِستِعلاجُ - زفت پوست شدن -

الاِستِنهاجُ - فتاد کردن یکی در رفتار و بود [illegible]

الاِستِشراجُ - قوی شدن فی الحدیث [illegible] ای قوی و اتسع ماخوذ من [illegible]

الاِستِجناحُ - در آمدن شب فی الحدیث اذا استجنح اللیل ای تقبل ظلمة اللیل و جنح اللیل اول ما یظلم -

الاِستِجراحُ - تباه شدن -

الاِستِصباحُ - چراغ فرا گرفتن و یعدی بالباء

الاِستِصلاحُ - نیک شدن و نیک آمدن چیزی

الاِستِفتاحُ - نصر خواستن و در خواستن [illegible]

الاِستِفلاحُ - رستگاری یافتن فی الحدیث استفلحی بامرک ای اظفری و فوزی و استبدی بامرک

الاِستِقباحُ - زشت داشتن چیزی -

الاِستِملاحُ - نمکین شیرین آمدن چیزی

الاِستِمتاحُ - عطا خواستن -

الاِستِنباحُ - بانگ آوردن سگ

الاِستِنجاحُ - روا کردن حاجت خواستن

الاِستِنصاحُ - کسی را ناصح شمردن

وازکسی نصیحت خواستن۔
الاستنکاح۔ النکاح۔
الاستصراخ۔ فریاد خواستن۔
الاستفراخ۔ واگرفتن کبوتر از بهر بچه۔
الاستنساخ۔ نسخت کردن۔
الاستبعاد۔ دور شدن و دور شمردن
و دوری جستن۔
الاستحصاد۔ بدرود آمدن استوار
شدن و فراهم آمدن قوم۔
الاستجداد۔ ستودن خواستن۔
الاسترشاد۔ راه راست خواستن و
گواه گرفتن و حاضر آمدن خواستن و استشهد
فلان فی سبیل الله ای قتل۔
الاستطراد۔ خویشتن از پیش دشمن
بهزیمت باز دادن برای فریفتن [illegible]
الاستعباد۔ بندگی گرفتن
الاستعضاد۔ درخت بریدن [illegible]
[illegible]
الاستفراد۔ تنها واشدن چیزی
الاستفساد۔ تباه شدن و تباه شدن خواستن
الاستزاد۔ افزونی خواستن
الاستنجاد۔ یاری خواستن و قوی شدن
پس از ضعف و دلیر شدن بر کسی پس از شکوه

الاستنشاد۔ شعر خواندن خواستن۔
الاستنفاد۔ تمام کار بستن توانائی خویش
الاستنقاذ۔ برهانیدن۔
الاستبشار۔ شاد شدن۔
الاستبصار۔ بینا دل شدن یعدی بفی
الاستثفار۔ مصدر استثفر الرجل
بثوبه اذا رد طرفه بین رجلیه الی حجزته و الکلب
بذنبه اذا جعله بین فخذیه۔
الاستجمار۔ بسنگ استنجا کردن۔
الاستحجار۔ سخت شدن گل چون سنگ
الاستحسار۔ مانده شدن۔
الاستحضار۔ حاضر آمدن خواستن و
دوانیدن اسپ۔
الاستخفار۔ [illegible] آمدن جوی۔
الاستحقار۔ حقیر داشتن۔
الاستخبار۔ خبر خواستن۔
الاستحمار۔ الاستعباد۔
الاستدبار۔ از پی فرا شدن۔
الاستذکار۔ یاد کردن خواستن
الاستعبار۔ افسوس داشتن۔
الاستشزار۔ الرفع والارتفاع جمیعا
ومنه غدائره مستشزرات فمن روی بفتح
الزای جعله من المتعدی ومن روی بالکسر

جعلہ من اللازم والباب یدل علی انفتال فی الشیٔ عن الطریقۃ المستقیمۃ۔
اَلْاِسْتِشْعَارُ۔ در دل گرفتن بیم۔
اَلْاِسْتِصْغَارُ۔ خرد و خوار شمردن۔
اَلْاِسْتِظْهَارُ۔ یاری خواستن و بعد یاد بار باز کردن
اَلْاِسْتِعْبَارُ۔ اشک فرو ریختن خواب با کسی گفتن تا تعبیر بگذارد
اَلْاِسْتِعْذَارُ۔ فی الحدیث ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم استعذر ابا بکر من عائشۃ ای طلب ان یعذرہ منہا ای ینصفہ کانہ عتب علیہا فی شیٔ فقال لابی بکر کن عذیرے منہا ان ادبتہا ای قم بعذرہا فیما تاتیہ الی من المکروہ ای قم بعذری ان عاقبتہا علی سوء فعلہا
اَلْاِسْتِعْمَارُ۔ آبادان کردن خواستن و زندگانی دادن منہ واستعمرکم فیہا وقیل جعلکم عمارہا۔
اَلْاِسْتِغْزَارُ۔ آب گیر شدن جای۔
اَلْاِسْتِغْزَارُ۔ چیزی دادن تا افزون از وی پس کند فی الحدیث یقال استغزر ای طلب اکثر مما اعطی۔
اَلْاِسْتِغْفَارُ۔ آمرزش خواستن و یتعدی الی المفعول الثانی بمن و باللام وہو الاصل و بنفسہ بحذف حرف الجر وکان الواجب فی القیاس ان یتعدی الی المفعولین بطریق الاصالۃ لان غفر متعد و سین الاستفعال یزیدہ

مفعولا کالاستکتاب والاستنطاق وغیرہما
اَلْاِسْتِفْسَارُ۔ تفسیر کردن خواستن۔
اَلْاِسْتِقْدَارُ۔ تقدیر کردن خواستن۔
اَلْاِسْتِقْذَارُ۔ چیزی را پلید شمردن۔
اَلْاِسْتِقْصَارُ۔ کسی را کوتاہ دیدن و مقصر شمردن
اَلْاِسْتِقْطَارُ۔ چکیدن خواستن۔
اَلْاِسْتِکْبَارُ۔ گردنکشی کردن۔
اَلْاِسْتِکْثَارُ۔ بسیار خواستن و چیزی را بسیار آمدن
اَلْاِسْتِنْخَارُ۔ استقبال الریح بالانف وجاء فی الحدیث بمعنی استدبار الریح۔
اَلْاِسْتِمْطَارُ۔ باران خواستن۔
اَلْاِسْتِنْثَارُ۔ کالاجتذاب مرۃ بعد اخری یعنی الاستبراء وفی الحدیث یستنثر عند بولہ۔
اَلْاِسْتِنْثَارُ۔ دمیدن بینی۔
اَلْاِسْتِنْسَارُ۔ کرکس شدن۔
اَلْاِسْتِنْفَارُ۔ برمیدن و برمانیدن و بیرون شدن خواستن۔
اَلْاِسْتِنْکَارُ۔ ناشناختن۔
اَلْاِسْتِنْہَارُ۔ فراخ شدن۔
اَلْاِسْتِہْتَارُ۔ مولع کردن یقال استہتر فلان فی الشراب فی الحدیث اعوذ بک من ان اکون من المستہترین یقال استہتر فلان فہو مستہتر

اذا کان کثیر الاباطیل والشهتر الباطل۔
الاستمکار۔ پوشش کردن خواستن در کار
الاستنجاز۔ روا کردن حاجت خواستن۔
الاستملاس۔ انبوه شدن چیز یقال استحلس النبت
اذا غطی الارض بکثرته والرجل الخوف اذا لم یفارقه ومنه
استحلسنا الخوف اے استمعدنا الخوف ماخوذ من الحلس۔
الاستنیاس۔ النمس فی المعنی والحکم۔
الاستشماس۔ سخت خشمگین شدن۔
الاستکراش۔ کرش گردیدن یقال استکرشت الانفحة
لان الکرش تسمی انفحة مالم یاکل الجدی فاذا اکل تسمی کرشا ای صارت کرشا۔
الاستخلاص۔ ویژه کردن از بهر خود
الاسترخاص۔ ارزان شمردن و خریدن
الاستفراص۔ طلب الفرصة۔
الاستنقاص۔ کم کردن خواستن۔
الاستعراض۔ عرضه کردن خواستن
و هر که پیش آید بکشتن فی الحدیث فاستعرضهم
الخوارج ای اعطاء دادن و انچه بدان ماند۔
الاستقراض۔ وام خواستن۔
الاستنفاض۔ نگریستن چیزی باشد در جای استنفضت
المکان ای نظرت جمیع ما فیه واستنفض القوم بعثوا النفیضة
و هی الطلیعة و فی الحدیث استنفض بها معناه استنج بها من النفض۔
الاستنهاض۔ برخاستن خواستن۔
الاستحفاظ۔ کشتی کردن شتر۔

الاستنباط۔ بیرون آوردن آب رای
و علم و جز آن و نبطی شدن فی الحدیث لا تستنبطوا
ای لا تشبهوا بالنبط و فی الحدیث لیستنبطوا ای لیطلب
نسلها و نتاجها و الترکیب یدل علی استخراج الشیء
الاستحفاظ۔ یاد گرفتن و یاد گرفتن خواستن
الاستغلاظ۔ ستبر شدن ناخریدن جامه
از بهر زفتی وے۔
الاستبداع۔ بدیع شمردن۔
الاستبشاع۔ ناخوش شمردن چیزی
الاستبضاع۔ آخریان فا دادن و نوع
من نکاح اهل الجاهلیة و هو فی الحدیث۔
الاستتباع۔ پس روی کردن خواستن
الاستجماع۔ گرد آمدن خواستن و فراهم آمدن
سیل از بهر جا۔
الاستدفاع۔ وا داشتن بدی خواستن
الاسترجاع۔ انا لله و انا الیه راجعون گفتن
در وقت مصیبت و فرا گرفتن چیزی که فرا داده باشی
الاسترضاع۔ دایه گرفتن فرزند را۔
الاسترقاع۔ بپاره آمدن جامه۔
الاستشفاع۔ شفاعت کردن خواستن
الاستشناع۔ شنیع شمردن۔
الاستصباع۔ الضبع۔
الاستطلاع۔ دیده ور کردن خواستن

الاستقطاعُ - قطیع یافتن کاری را استقطعت الشیءَ وجدته قطیعًا -

الاستقراءُ - گشتن خواستن از کسی و بگشتن آمدن ماده گاو -

الاستقطاعُ - اقطاع خواستن و فی الحدیث

الاستقلاعُ - انقلاع -

الاستمتاعُ - برخورداری گرفتن بعد بالیا

الاستنقاعُ - بآب برآمدن و فراهم آمدن آب به بایستادن آن در جای و فی الحدیث اذا استنقعت نفس المؤمن یعنی اذا اجتمعت فی فیه حین ترید تخرج کما یستنقع الماء فی قراره والنقع الموضع یستنقع فیه الماء و چیزی در آب اغشتن والاصمعی استنقع و استنقعت فی الغدیر ای نزلت فیه و اغتسلت کانک ثبت فیه لتتبرد والباب یدل علی استقرار شیء کالماء فی قراره او علی صوت -

۲۰ الاستفراغُ - همه توانائی خویش کار بستن و قی شدن تن خواستن از افزونیها که در طبیعت باشد -

۵ الاستحصافُ - استوار شدن -

الاستحلافُ - سوگند دادن -

الاستخلافُ - ایستاده خواستن بجای کسی خلیفت کردن خواستن و آب کشیدن

الاستردافُ - از پی نشاندن خواستن

الاسترعافُ - التقدم و دمار الحصی مسلم البعیر

الاستسلافُ - سلف خواستن -

الاستشرافُ - ان ترفع بصرک نحو الشیء تنظر الیه و تبسط کفک فوق حاجبک کالذی یستظل من الشمس استشرفت ابلهم [illegible] -

الاستحرافُ - بگردانیدن خواستن -

الاستضعافُ - ضعیف یافتن و شمردن

الاستطرافُ - طرفه شمردن و نو گرفتن

الاستعرافُ - آشنائی فا دادن -

الاستعطافُ - مهربانی کردن خواستن

الاستقذافُ - دشنام دادن -

الاستلطافُ - الاستخلاط -

الاستنظافُ - همه پاک فاستدن و پاک شمردن

الاستنکافُ - ننگ داشتن -

الاستهدافُ - نشانه چیزی شدن و یعدی باللام

۵ الاستحماقُ - احمق شمردن -

الاسترزاقُ - روزی جستن -

الاستطراقُ - گشتن بعاریت فا خواستن

الاستطلاقُ - گشاده شدن شکم -

الاستغراقُ - همه را فا رسیدن و فا گرفتن

الاستغلاقُ - بسته شدن و یعدی بعلی

الاستلحاقُ - دعوی کردن که فرزندان

ازان نشست فی الحدیث۔
الاستملاق ماخوذ من الملق الذی ہو ارضعہا
الاستنشاق آب یاباد ازبینی واکشیدن
الاستنطاق سخن گفتن خواستن و
سخن باکسے گفتن۔
الاستدراک۔ دریافتن چیزے
الاستضحاک۔ خندیدن
الاستمساک۔ چنگ در زدن بعدی بالبا
الاستہلاک۔ ہلاک کردن۔
الاستبدال۔ بدل گرفتن۔
الاستبساک۔ تن مرگ یا بر زخم نہادن
الاستبعال۔ بی نیاز گشتن خرما بن از
آب دادن ماخوذ من البعل وہو النخل الذی
یشرب بعروقہ من غیر سقی ولا سماد وقیل الذی
تسقیہ السماء والاول اصح یقال لبنی شیبان
استبعلہا السواحل لانہم کانو انازلین بشط
البحر لا یصل الیہم السلطان ما یفعلون ما شاؤ
الاستثقال۔ گرانبار داشتن و گران کردن
الاستعجال۔ بگشتن بدن ودہ مادہ۔
الاستجمال۔ اشتر گشتن۔
الاستجہال۔ ناداں شمردن و سبک داشتن
فی الحدیث من استجہل مؤمنا فعلیہ اثمہ ای حملہ علی الجہل
یعنی من حمل علی شی لیس من خلقہ فیغضبہ

الاستحمال۔ برداشتن۔
الاستخبال۔ طلب الاخبال۔
الاستدخال۔ اندر آمدن خواستن۔
الاسترجال۔ پیادہ شدن۔
الاسترحال۔ پالان برکندن خواستن
الاسترسال۔ بستاخ شدن ویعدی بعلی
و فروہشتہ موی۔
الاسترعال۔ از پی یکدیگر فراشدن گوسپند
واسترعال ای خرج فی اول الرعیل۔
الاستسعال۔ بسیار بانگ پلید زبان گردیدن
استسعلت المرأۃ صارت سعلاۃ اذا صارت صخابۃ بذیۃ۔
الاستسہال۔ آسانی شمردن۔
الاستعجال۔ شتافتن خواستن و در پیش شدن
الاستعسال۔ انگبین خواستن۔
الاستغفال۔ غافل شمردن۔
الاستعمال۔ برکاری داشتن و کار بستن
الاستغسال۔ بشوی آمدن جامہ۔
الاستفحال۔ بزرگ شدن کار۔
الاستسفال۔ ناکس شمردن۔
الاستفضال۔ افزون آوردن۔
الاستقبال۔ پیش وا شدن۔
الاستقتال۔ قلۃ المبالاۃ بالموت للشجاعۃ
الاستکمال۔ تمام کردن۔

الاستمهال - مهلت خواستن -
الاستنبال - تیر خواستن -
الاستنثال - ریزش شدن و ساخته شدن
مر کار برای او یتعدی باللام -
الاستنجال - باز آب شدن جای -
الاستنزال - فرود آمدن خواستن
و استنزل فلان ای حط عن مرتبته -
الاستنسال - بیرون کردن -
الاستنفال - عطاء غنیمت خواستن
الاستنهاد - ایستاده شدن و یعدی بعلی
الاستحراه - بگشتن آمدن پیش کذلک کل
الشی من ذوات الظلاف خاصة -
الاستنکاه - استوار شدن -
الاستخدام - خدمت خواستن -
الاستمداح - ستایش خواستن -
الاستسلام - گردن نهادن یعدی باللام
الاستطعام - خورش خواستن فی الحدیث
ان استطعمکم الامام فاطعموه [illegible] علی التشبیه
ومعناه ان استفتح فافتحوا علیه
الاستجماع - بسته شدن -
الاستنصام - جنگ زدن -
الاستعظام - بزرگ شمردن و تکبر کردن
الاستعلام - آگاه کردن خواستن -

الاستفرام - تنگ گردانیدن فرج را بدارو وفی الحدیث
یا ابن المستفرمة بعجب الزبیب الفرم ان تضیق المرأة
متاعها بالاشیاء العفصة وقد استفرمت
اذا احتشت وربما تعالج بحب الزبیب فيه التغريم و التفرّز
الاستفهام - معلوم کردن خواستن -
الاستقادة - در پیش شدن خواستن
و در پیش شدن -
الاستقراء - گشن شدن جدا از میش
الاستقسام - سوگند بخش کردن خواستن
از تیرهای قمار وقد کشف الازهری عن معنی
الاستقسام فقال هو طلب ما قسم الله لنا فهو غیب
عنا من حیوة او موت او شقاوة او سعادة
وهو قسمه ای نصیبه الذی افضا الکل [illegible]
الاستکنان - پوشیده خواستن استکرم فلان
ای استحدث عرقا کریما -
الاستلحام - گوشت خواستن و استلحم
الرجل اذا احتوشه العدو فی القتال فلم یجد
مخلصا و استلحم الطریق لزمه -
الاستلهام - [illegible] خواستن -
الاستبطان - در نهان داشتن
وفی الحدیث لیستبطنها ای یطلب ما فی بطنها
الاستحسان - نیکو شمردن -
الاسترهان - گرو خواستن -

اَلِاسْتِسْمَانُ۔ فربہ شدن و غن گاو و گوسپند ستور
اَلِاسْتِقْرَانُ۔ نرم شدن و بسیار خون شدن دبر گ
اَلِاسْتِلْبَانُ۔ شیر خواستن۔
اَلِاسْتِمْکَانُ۔ دست یافتن۔
اَلِاسْتِعْضَاہُ۔ افسون خواستن از کسی فی الحدیث والمستعفحا
ارنا المستسعرۃ فی الحدیث لعن اللہ النائکۃ والمستقحۃ
یعنی التی تفقہ قولہا وتتلقفہ لتجیبہا عن کلک۔
اَلِاسْتِکْرَاہُ۔ کراھیت داشتن چیزے
اَلِاسْتِنْزَاہُ۔ التنزہ۔
اَلِاسْتِنْقَاہُ۔ الاستفہام۔
اَلِاسْتِنْکَاہُ۔ ہہ کردن خواستن۔

ومن المضاعف

اَلِاسْتِتْبَابُ۔ راست شدن کار۔
اَلِاسْتِحْبَابُ۔ دوست داشتن و برگزیدن
اَلِاسْتِشْبَابُ۔ فی الحدیث استشبوا اسعادا استوفروا
اَلِاسْتِطْبَابُ۔ الاستیقاف۔
اَلِاسْتِشْتَاتُ۔ پراگندہ شدن۔
اَلِاسْتِحْثَاثُ۔ مثل الحث۔
اَلِاسْتِغْثَاثُ۔ پاک کردن جراحت
از پلیدی و علاج کردن وے۔
اَلِاسْتِلْجَاجُ۔ ستیہیدن و سوگند فی الحدیث اذا استلج احدکم
بیمینہ قیل لج فیہا ولا یکفر حادیا زعم انہ صادق فیہا وقیل ان
یحلف ویری ان غیرہا خیر منہا فیقیم علی ترک الکنارۃ

اَلِاسْتِصْحَاحُ۔ درست شدن۔ ۸
اَلِاسْتِبْدَادُ۔ بخودی خود کار ایستادن ۸
اَلِاسْتِجْدَادُ۔ نو گرفتن۔
اَلِاسْتِحْدَادُ۔ تیز کردن و حلق شعر العانۃ۔
اَلِاسْتِرْدَادُ۔ وادادن خواستن۔ ۵
اَلِاسْتِعْدَادُ۔ ساختن کارے۔
اَلِاسْتِمْدَادُ۔ مدد خواستن۔
اَلِاسْتِلْذَاذُ۔ مزہ یافتن و خوش شمردن ۸
اَلِاسْتِجْرَارُ۔ الجر۔ ا
اَلِاسْتِحْرَارُ۔ سخت شدن جنگ۔
اَلِاسْتِدْرَارُ۔ بیرون آوردن شیر از
پستان و باران از ابر و تنگ آز ستور واستدرت
المعزی اذا ارادت الفحل۔
اَلِاسْتِسْرَارُ۔ پنہان کردن و پنہان شدن ماہ
فی الحدیث عائشۃ رضہ الاستسرار التسری
وکان القیاس الاستسرار من تسررت الا انہا
ردت الحرف الی اصلہ ہو تسررت من السر ۱۰
وہو النکاح فابدلت من حدی الرات یاء ۱۰
اَلِاسْتِعْرَارُ۔ ظاہر شدن قال استعرہم الجرب ای فشا فیہم فی الحدیث
اذا استعر علیکم شیٔ من النعم ای استعصی من العرارۃ وہی الشدۃ
اَلِاسْتِقْرَارُ۔ آرام گرفتن۔ ۷
اَلِاسْتِمْرَارُ۔ استوار شدن و روان شدن۔
اَلِاسْتِحْزَازُ۔ بدرو آمدن کشت۔ ۷

الاستحزاز - محکم شدن یک و جز آن سخت شدن در دیار و الماضی من ہذا استعز و استعز فلان یحقی ای غلبنی و الباب یدل علی شدة و قوة و ما ضاهاها من غلبته و قهر

الاستفزاز - سبک گردانیدن-

الاستخساس - خسیس شمردن-

الاستفشاش - خائن شمردن-

الاستقصاص - قصاص دادن خواستن

الاستبضاض - یقال استبض معروفه ای استخرج-

الاستقضاض - درشت یافتن خوابگاه

الاستنضاض - احسان عطیه خواستن یقال فلان یستنض حقه من فلان ای استنجزه و اخذ منه الشیٔ بعد الشیٔ

الاستحطاط - کم کردن خواستن از بہای چیزی-

الاستخفاف - سبک گردانیدن و سبک داشتن و منه لا یستخفنک الذین لا یوقنون ای لا یحملنک علی الجہل و استخفاف کردن و یعدی بالباء و استخففته طلبت خفته-

الاستدفاف - الاستتباب یقال خذ ما استدف لک اے خذ ما اسکن و یستعمل مثل استطف و الدال مبدلة من الطاء فی الحدیث فاستدف بها ای حلق عانته بالموسی و استاصل حلقها استشفعت ما ورائه ای ابصرت ماخوذ من الشف و ہو الثوب الرقیق یقال خذ ما استطف لک ای خذ ما ارتفع لک و امکن-

الاستعفاف - طلب العفة و منه و لیستعفف الذین لا یجدون و استعف من المسالة ای عف

الاستقفاف - فراہم آمدن پیر-

الاستکفاف - دست برابر و نهادن تا چیزی بہ بینی و دست بسوی کسی بازیدن از بہر کدیه و گرد چیزی در آمدن فی الحدیث فاستکفوا جنابی عبد المطلب ای احاطوا به-

الاستحقاق - سزاوار شدن-

الاستدقاق - الدقة-

الاسترقاق - تنگ شدن و بند گرفتن

الاستر کاک - ضعیف یافتن-

الاستبدال - از بیماری به شدن و یعدی بمن-

الاستحلال - به حلی خواستن و حلال داشتن

الاستدلال - دلیل گرفتن-

الاستذلال - خوار کردن-

الاستزلال - بلغزیدن خواستن و بلغزانیدن و بر گناه داشتن

الاستضلال - طلب ضلالت کردن یقال استضل ضلالته ای طلب ان یضل فضل کما یقال جن جنونه-

الاستظلال - سایه گرفتن و یعدی بالباء

الاستغلال - از چیزی غله گرفتن
الاستقلال - اندک شمردن و برداشتن و بخودی برکارے ایستادن و استقل القوم ای مضوا و ارتحلوا و از جای خاستن و از جای برداشتن -
الاستملال - الاملال -
الاستهلال - ماه نو دیدن یقال استهل الهلال و هویدا شدن ماه و گشاده وی شدن - و بانگ کردن کرگ و باران در وقت آمدن -
الاستتمام - تمام کردن -
الاستجمام - برآسودن و دست بداشتن از آب کشیدن از چاه تا آب گرد آید در وی
الاستحمام - خوی گرفتن و خویشتن را بآب گرم شستن هذا هو الاصل ثم صار کل اغتسال استحماما بای الماء کان -
الاستذمام - سزاوار ملامت گشتن
الاسترمام - عمارت خواستن بنا -
الاستطعام - الاستعمام بعم گرفتن -
الاستجنان - الاستتار والاستطراب الضا
الاستحنان - الاستطراب -
الاستشنان - نزار شدن -
الاستکنان - الاکتنان و نهفت گرفتن

ومن المعتل

الاستجواب - سزاوار شدن -
الاستیعاب - از بن برکندن و همه را فراسیدن
الاستیهاب - بخشیدن چیزی خواستن
الاستیشاج - بسیار شدن مال -
الاستیلاج - در آمدن خواستن -
الاستیضاح - از کسی خواستن تا چیزی پیدا کند و دست برابرو نهادن تا چیزی نگری که هست یا نه
الاستیقاح - سخت شدن -
الاستیکاح - سطبر و آگنده شدن چوزه یقال استوکحت الفراخ غلظت -
الاستیراد - حاضر کردن -
الاستیصاد - شبگاه ساختن گوسپندرا -
الاستیفاد - آمدن کسی خواستن لغة فی الایفاد -
الاستیقاد - آتش انداختن و انداخته شدن لازم و متعد
الاستیلاد - صحبت کردن با کنیزک تا از وی فرزند باشد
الاستیشار - بسیار خواستن چیزے
الاستیزار - فا وزارت کردن و وزارت خواستن یقال استوزر فلان -
الاستیعار - درشت یافتن -
الاستیفار - تمام فا ستدن -
الاستیفاز - بر سر دو پای نشستن -
الاستیحاش - در ترقم ناخوش شدن و العدیم نز
الاستیفاض - شتافتن در رفتن و راندن -

الاستيداءُ - چيزى بزينهار فا كسى دادن
الاستيزاءُ - فادل دادن خواستن -
الاستيساءُ - فراخ شدن -
الاستيقاءُ - التوقع -
الاستيكاءُ - سخت شدن معده -
الاستيداغُ - از نكوهش پاك داشتن
الاستيداف - چكيدن -
الاستيصافُ - وصف خواستن -
الاستيقافُ - والاستاون خوستن و داشتن ستور خوستن -
الاستيكافُ - چكانيدن في الحديث انه توضأ فاستوكف ثلثا
يريد غسل يديه ثلثا ماخوذ من كف البيت كانه اخذ ثلث دفع
من الماء وقيل بالغ في غسل اليد حتى وكف منها الماء
الاستيثاقُ - از كسى استوارى كردن خوستن و استوار كردن -
الاستيداقُ - الايداق -
الاستيراقُ - وراقت كردن خواستن -
الاستيساقُ - فراهم آمدن و تمام شدن -
الاستيفاقُ - توفيق خواستن -
الاستيبالُ - بگشن آمدن گوسپند و استوبلت البلاد اى
استوخمته و ذلك اذا لم يوافقك في بدنك وان كنت تحبه
الاستيحالُ - با وحل شدن جاى -
الاستيصالُ - بموى موى پيوستن خواستن -
الاستيغالُ - بغل شستن في الحديث فليستوغل
اى ليغسل المغابن والبواطن -

الاستيهالُ - ترسيدن -
الاستيخامُ - ناموافق آمدن هواى جاى را
و ناگوارنده يافتن -
الاستيشامُ - گنده كردن ست و مانند آن خواستن
الاستيضاهُ - ستم كردن -
الاستيتانُ - قوى شدن -
الاستيسانُ - غنودن -
الاستيطانُ - وطن گرفتن -
الاستيداهُ - فراهم آمدن و روانه شدن
اشتران و مقهور شدن خصم -

ومن اللفيف المفروق

الاستيحاءُ - الاستصراخ -
الاستيخاءُ - الاستبخار -
الاستيراءُ - طلب الابراء يقال فلان يستورى
زناد الضلالة -
الاستيساءُ - گفتن را گفتن به و اساكن با من
الاستيشاءُ - تك خواستن از ستور بياشنه
و في الحديث يستوشيه يريد انه كان يستنبطه و يستخرجه
الاستيصاءُ - اندر پذيرفتن -
الاستيعاءُ - از بن بر كندن تنه درخت في الحديث
واستوعى له حقه يريد انه استوفاه كله ماخوذ
من الوعاء كانه جمعه في وعائه -
الاستيفاءُ - تمام فاستدن -

اَلْاِسْتِیکَاءُ۔ فربہ شدن شتر۔
اَلْاِسْتِیلَاءُ۔ دست یافتن ویعدی بعلے
یقال استولی علی الامر ای بلغ الغایۃ والترکیب
مع کثرتہ یدل علی القرب۔

ومن المعتل الیائی

اَلْاِسْتِیسَارُ۔ آسان شدن و یعدی باللام
اَلْاِسْتِیقَاظُ۔ بیدار شدن۔
اَلْاِسْتِیقَانُ۔ بیگمان شدن۔
اَلْاِسْتِیلَادُ۔ نسل الاستیلاد من بنات الولد
اَلْاِسْتِیقَاءُ۔ طاعت داشتن۔

ومن الاجوف

اَلْاِسْتِتَابَۃُ۔ توبہ خواستن۔
اَلْاِسْتِثَابَۃُ۔ پاداش خواستن۔
اَلْاِسْتِجَابَۃُ۔ پاسخ کردن یقال استجبتک وبہ استجبت لک۔
اَلْاِسْتِرَابَۃُ۔ گمان کردن واسترابت ان ترابت منہ بلا ۔۔۔
اَلْاِسْتِصَابَۃُ۔ صواب آمدن۔
اَلْاِسْتِطَابَۃُ۔ خوش واستنجا کردن وفی الحدیث
استطیب بہا یرید الاستنجاء۔
اَلْاِسْتِنَابَۃُ۔ نیابت داشتن خواستن
اَلْاِسْتِزَانَۃُ۔ روغن زیت خواستن۔
اَلْاِسْتِقَاتَۃُ۔ قوت خواستن۔
اَلْاِسْتِمَاتَۃُ۔ الاستقتال۔
اَلْاِسْتِبَاثَۃُ والاستثاثۃ۔ الاستخراج۔

اَلْاِسْتِرَاثَۃُ۔ درنگی شمردن۔
اَلْاِسْتِغَاثَۃُ۔ فریاد خواستن۔
اَلْاِسْتِبَاحَۃُ۔ مباح کردن و مباح یافتن
وبازبن برکندن
اَلْاِسْتِرَاحَۃُ۔ برآسودن وبوی بردن۔
اَلْاِسْتِمَاحَۃُ۔ عطا خواستن وشفاعت کردن خواستن
اَلْاِسْتِنَاخَۃُ۔ فروخفتن شتر۔
اَلْاِسْتِجَادَۃُ۔ نیک شمردن و نیک آمدن۔
اَلْاِسْتِزَادَۃُ۔ افزون خواستن ومقصر شمردن
اَلْاِسْتِعَادَۃُ۔ سخن وا در خواستن وفی الحدیث
واستعیدوہا ای اعتادوہا۔
اَلْاِسْتِفَادَۃُ۔ فائدہ گرفتن والفائدۃ
استحداث مال وخیر۔
اَلْاِسْتِقَادَۃُ۔ منقاد شدن و یعدی باللام
وقصاص خواستن۔
اَلْاِسْتِعَاذَۃُ۔ باز داشت خواستن ویعدی بالباء
اَلْاِسْتِثَارَۃُ۔ گرد برانگیختن واستثار الارنب
وغیرہا اذا انہضہا من موضعہا۔
اَلْاِسْتِجَارَۃُ۔ زینہار خواستن۔
اَلْاِسْتِحَارَۃُ۔ الاستنطاق وامتلاء المکان
بالماء واستحیر الشراب اسیغ والمستحیر سحاب ثقیل
متردد لیس لہ ریح تسوقہ
اَلْاِسْتِخَارَۃُ۔ خیریت خواستن از خدا تعالی

دمهربانی کردن خواستن۔
الاستدارة - گردشدن وگرد چیزی درآمدن
وفی الحدیث ان الزمان قد استدار ای دار۔
الاستزارة - زیارت کردن خواستن
الاستشارة - مشاورت خواستن وفربه شدن شتر
الاستطارة - پراگنده شدن فاش شدن پریدن
الاستعارة - عاریت خواستن ومنه قولهم
کبر ستعار وقیل ستعار بمعنی مستعاور ای متداول
الاستغارة - فربه شدن -
الاستنارة - روشن شدن -
الاستجازة - عطا خواستن واجازت
خواستن وجواز خواستن وآن آبی باشد
که بچارپای وکشت دهند -
الاستمازة - جدا شدن ویکسو بودن
الاستحاشة - لشکر خواستن -
الاستناصة - واپس شدن -
الاستحاضة - خون آمدن بعد حیض یقال استحیضت
المرأة ای استمر بها الدم بعد ایامها فهی مستحاضة -
الاستراضة - فراخ شدن جایگاه آب
گرد آمدن در وادی -
الاستعاضة - عوض خواستن -
الاستفاضة - فاش شدن خبر وآب بسیار گردیدن استو
استفاض الخبر ای شاع وبعضهم یقول استفاضوه

وهو مکروه واستفاض الوادی شجرا ای اتسع وکثر شجره
الاستناطة - از خشم بسوختن وفربه شدن شتر
الاستلاطة - باخویشتن گرفتن ومنه الحدیث
استلاطم دم هذا الرجل ای استحققتم وذلک انهم
لما استحقوا الدم وصار لهم الصفوة بانفسهم و
ومنه الحدیث الاخر المستلاط لا یرث یعنی
الملصق بالرجل فی النسب والبابان یدل علی اللصوق
الاستباعة - فروختن چیزی خواستن -
الاستجاعة - گرسنگی نمودن -
الاستطاعة - توانستن والماضی استطاع
یستطیع وبعض العرب یقول استاع یستیع -
الاستناعة - فرابیش شدن در رفتن -
الاستجافة - فراخ شدن -
الاستضافة - طلب الضیافة -
الاستطافة - طواف کردن -
الاستذاقة - یقال امر مستذاق ای
مجرب معلوم -
الاستفاقة - باهوش آمدن وبرآسودن
ویقال استفق ناقتک ای دعها فواقا ثم احلبها -
الاستبالة - بول فراگرفتن -
الاستحالة - محال شدن وازجای بگردیدن
واستحلت الشخص ای نظرت هل یتحرک للارض
المستحیلة هی التی لیست بمستویة وهی فی الحدیث

الاستخالة - خال گرفتن وفی الحدیث لیستخیل الرهام اذا نظرت الیها غلتها ماطرة -

الاستطالة - گردنکشی کردن و یعدی بعلی و دراز شدن -

الاستقالة - اقامت خواستن -

الاستمالة - سوی جز یش چسپانیدن یقال استماله واستمال بقلبه -

الاستخامة - خیمه ساختن خواستن و خیمه زدن وفی الحدیث من احب ان یستخیم له الرجال هو من خام یخیم و خیم یخیم اذا اقام بالمقام قاله ابن قتیبه

الاستدامة - دوام خواستن و استدمت الامر اذا تانیت به -

الاستضامة - بیدادی کردن -

الاستقامة - قیمت گرفتن و هذه لغة اهل مکه و راست شدن و راست بالیستادن

الاستلامة - کاری کردن که سزاوار ملامت باشد استلام الرجل الی الناس ای استذم -

الاستنامة - بیارامیدن و یعدی بعلی -

الاستهامة - شیفته گردانیدن -

الاستبانة - بجای آوردن و هویدا شدن

الاستدانة - وام خواستن -

الاستعانة - یاری کردن خواستن و حلق العانة ایضا -

الاستکانة - فروتنی کردن وتن بدادن واستقاقها من الکین وهو لحم داخل فرج المرأة عن ابن علی الفارسی -

الاستدانة - نرم شدن -

الاستهانة - استخفاف کردن و یعدی بالباء

الاستفاهة - نیک فاخور آمدن یعنی لایق آمدن

ومما جاء علی الاصل

الاستصواب - صواب آمدن -

الاستروا ح - بوی بردن و بیارامیدن و یعدی بالی و دم گرفتن گوشت -

الاستلواه - تشنه شدن -

الاستحواذ - دست یافتن و یعدی بعلی

الاستقواس - کوژ شدن پیر -

الاستحواض - گرد آمدن آب -

الاستجواف - الاستجافة -

الاستنواق - ناقه شدن -

الاستنواك - احمق شدن -

الاستخوال - خال گرفتن الاستخیال ایضا

ومن الیائی

الاستییاس - کشف شدن بن -

ومن الناقص

الاستخباء - خبا زدن و در وی شدن -

الاستفتاء - فتوی خواستن -

الاِستِحیاءُ: ناخوش داشتن چیزی و دختن فرج ناقه را
فی الحدیث فیستحیی لحمها اذا تغیر من المرض
العارض البعیر
الاستنجاءُ: مسح موضع النجو و غسله و
شتافتن و کمان کشیدن و رطب چیدن و
و درخت از بن بریدن۔
الاسترخاءُ: سست شدن و فرو گذاشته شدن
الاستجداءُ: الاجتداء۔
الاستعداءُ: یاری خواستن و دوانیدن اسپ
الاستهداءُ: هدیه خواستن و راه نمودن خواستن
الاستحذاءُ: نعلین خواستن۔
الاستخذاءُ: فروتنی نمودن۔
الاستجراءُ: وکیل کردن۔
الاستذراءُ: پناه گرفتن بکسی سایه
گرفتن و یعدی بالباء و استذرت المعزی
ای استهت الفحل۔
الاستشراءُ: ستیهیدن و ستهیدن در سخن مرد و در کار
الاستطراءُ: فریفتن صید من حیث لا یعلم
الاستقراءُ: در شهرها گردیدن و فی الحدیث
فاستقریتهن ای فجعلت اتبعهن و فی حدیث
آخر تخرج یستقری الرفاق۔
الاستکراءُ: الاکراء۔
الاستمراءُ: دوشیدن خواستن۔

الاسترشاءُ: رشوت خواستن و شیر خواستن
اشتر بچه۔
الاستفشاءُ: جامه بسر کشیدن۔
الاستمشاءُ: سهل خوردن۔
الاستنشاءُ: بوی خوش کردن و فی الحدیث اذا مضمضت
و استنشیت یرید استنشقت ماخوذ
من نشیت الریح۔
الاستعصاءُ: نافرمان شدن۔
الاستقصاءُ: جهد تمام کردن۔
الاسترضاءُ: خوشنود کردن خواستن
الاستقضاءُ: قاضی کردن و فی الماضی استقضی
الاستعطاءُ: عطا خواستن۔
الاستدعاءُ: خواندن۔
الاسترعاءُ: نگاهبانی خواستن۔
الاستسعاءُ: کار کردن خواستن۔
الاستنعاءُ: فراپیش شدن و فاش شدن
ذکر کسی و استنعی بالشر اذا تتابع به الشر و استنعیت
الشاة اذا تقدمتها و دعوتها لتتبعک۔
الاستجفاءُ: جافی شمردن۔
الاستخفاءُ: پنهان شدن و یعدی بمن۔
الاستشفاءُ: شفا جستن بچیزی و یعدی بالباء
الاستصفاءُ: همه مال گرفتن
الاستعفاءُ: معاف کردن استعفاه من الخروج سأله ان یعفیه

الاستعفاء - بجوب درخواستن کسی دوری رفتن خویشتن في الحديث فاستعفاه بسيفه اي اتاه من قبل قفاه

الاستكفاء - كفايت كردن خواستن

الاستبقاء - برخی از چیزی را كردن و زنده بگذاشتن

الاسترقاء - افسون خواستن

الاستسقاء - آب خواستن و علت استسقا گرفتن

الاستلقاء - ستان افتادن و يعدى بعلى

الاستبكاء - بگريانيدن

الاستحلاء - شيرين آمدن

الاستخلاء - خالى خواستن

الاستشلاء - برهانيدن و كل من دعوته حتى تخرجه وتنجيه من موضع او مكان فقد استشليته

الاستعلاء - بلند شدن و غلبه كردن كسی را يقال استعلاه واذا قيل استعلى عليه يحمل على المعنى نحو غلب عليه

الاستفلاء - سر واجستن

الاستملاء - املا كردن خواستن

الاستدماء - بنرمی خواستن حق خود را از غريم المستدمی الذی يستخرج من غريمه دينه بالرفق والمطالبي واسم لقيطر منه الدم استدميت فلانا اذا اتبعته واخذته

الاستثناء - انشارا كذا الفتن و استثنا كردن والباب يدل على تكرير الشيء مرتين او جعله شيئين متواليين او متباينين والاستثناء من قياس الباب وذلك ان ذكره يثنى مرة في الجملة ومرة في التفصيل لانك اذا قلت خرج الناس ففي الناس زيد وعمرو فاذا قلت الا زيدا فقد ذكرت زيدا مرة اخرى ذكرا ظاهرا

الاستدناء - نزديك كردن

الاستغناء - بی نياز شدن و يعدى بعن

الاستمناء - استدعاء خروج المني

ومن اللفيف المقرون

الاستغواء - الاستنباح واستغوى فلان جماعة اذا انعق بهم الى الفتنة

الاستخواء - بی راه كردن

الاستهواء - سرگشته گردانيدن

ومن اليائي

الاستحياء - شرم داشتن و يعدى بنفسه وبمن فمذهب اهل الحجاز استحيا يستحيي بيائين ومذهب تميم استحى يستحي بياء واحدة و زنده گذاشتن

ومن المهموز الفاء

الاستئداب - التأديب

الاستئراب - ميوه شدن كالدين الخبز بارله بی عضاره

الاستئحاد - منفرد شدن

الاستئساد - بجاى رسيدن نبات و دلير شدن و يعدى بعلى

الاستخذاء - سر فرود آوردن از درد و فروتنی کردن بسبب بیماری

المستخذ المطاطی راسه من رعد او وجع -

الاستیناء - یقال استانیت بالشئ ای استبطئه واستانی الله

بفلان اذا امات ورجی له الغفران -

الاستیجار - بمزد واستدن -

الاستیخار - باپس شدن -

الاستیسار - خویشتن را فراسیری دادن

تقول استاسر ای کن اسیرا لک -

الاستیمار - المشاورة -

الاستیناس - انس گرفتن و یعدی بالباء

واستانس الوحشی اذا احس انسیا و قوله تعالی

تستانسوا ای تستاذنوا قال الزجاج قیل تطلبوا

وتلتمسوا الانس عن ابن جنی -

الاستیراض - بیخ آوردن تره خرما -

الاستیماع - التامع -

الاستیناف - نو گرفتن -

الاستیجال - زمان خواستن -

الاستیصال - از بن بر کندن -

الاستیکال - مال کسی بستدن و بخوردن

الاستیهال - خریدن و خوردن اهاله المستاهل

الذی یاخذ الاهالة او یاکلها وهی الودک -

الاستیتان - خریدن اتان و بر گزیدن و یقال

استاتن الرجل اشتری اتانا واتخذها لنفسه قوله کان حمارا

فاستاتن ای صار اتانا یضرب للرجل یهون بعد العز -

۱۰ الاستیذان - دستوری خواستن -

۲ الاستیمان - زینهار خواستن یقال منه

استامنه واستامن الیه ای دخل فی امانه -

ومن الاجوف المهموز الفاء

۳ الاستیاسة - عوض خواستن والمستاس المستعوض

ومن الناقص المهموز الفاء

۱ الاستیتاء - درنگی شمردن و نحل خواستن شتر

۸ الاستیداء - یاری خواستن و مال استدن در صدقات

۲ الاستیماء - پرستار گرفتن -

۱ الاستیناء - خشم داشتن و یعدی بالباء

ومن المقرون المهموز الفاء

الاستواء - رحمت کردن خواستن -

ومن المهموز العین

۴ الاستثار - الاستعانة لیقتل بالمقتول

۶ الاستلاک - استلک فلان بفلان ای ذهب

برسالته والقیاس استالک لانه من الالوک وهو

الرسالة وسمیت الوکا لانها تولک فی الفم

مشتق من الک الفرس اللجام -

۱ الاستراال - بزرگ شدن بچه اشترمرغ

۵ واستراال البنات اذا طال شبه بعنق الرال

وهو ولد النعام -

۹ الاستلام - زره پوشیدن -

ومن المعتل المهموز العين

اَلْاِسْتِيئَاسُ - نومید شدن ویعدی بمن

ومن الناقص المهموز العين

اَلْاِسْتِرْأءُ - سری شمردن یقال فلان یستری کما یقال یستحق

ومن المهموز اللام

اَلْاِسْتِلْدَاءُ - الالتبار یعنی لاله خود طلبیدن بچه
اَلْاِسْتِنْبَاءُ - بازکاویدن وتفتیش کردن خبر
اَلْاِسْتِخْذَاءُ - فروتنی نمودن -
اَلْاِسْتِبْرَاءُ - پاک کردن ذکر از بول ورحم از حیض استبرأت الجاریة ای استنظفت رحمها بحیضة والذکر اذا استنظفته من البول واستبرأت ما عندک
اَلْاِسْتِمْرَاءُ - گوارنده شدن -
اَلْاِسْتِهْزَاءُ - خنده وستانی کردن ویعدی بالباء
اَلْاِسْتِنْسَاءُ - تاخیر خواستن -
اَلْاِسْتِنْشَاءُ - بوی باد بردن قال ابن السکیت انما هو من نشیت الریح غیر مهموز ای شممتها فی الحدیث وخارت مستنشئة اذا رویت بالهمز والتنوین فمعناها کاهنة واذا رویت بغیر الهمز وبغیر التنوین فهی اسم تلک الکاهنة وهی من مولدات قریش وقیل هی بمعنی ومن قولهم فلان یستنشئ الاخبار ای یبحث عنها -
اَلْاِسْتِبْطَاءُ - درنگی شمردن -
اَلْاِسْتِدْفَاءُ - تسپیدن ویعدی بالنار -

اَلْاِسْتِكْفَاءُ - ان یسئل الرجل صاحبه ان یجعل له ثمرة نخلة ونحوها سنة ویعدی الی المفعولین
اَلْاِسْتِكْلَاءُ - الاستنسار -

من المعتل المهموز اللام والاجوف المهموز الفاء واللام

اَلْاِسْتِيبَاءُ - ناخوش آمدن هوای جای -
اَلْاِسْتِيطَاءُ - نرم شدن -
اَلْاِسْتِبَاءَةُ - ماوی گرفتن -
استنضئوا بنار اهل الشرک لا تستشیروهم
اَلْاِسْتِفَاءَةُ - مال بفی گرفتن -
اَلْاِسْتِقَاءَةُ - علاج کردن تاقی افتد -

باب التفعل

اَلتَّتَرُّبُ - خاک آلوده شدن -
اَلتَّثَقُّبُ - سوراخ شدن -
اَلتَّجَنُّبُ - الاجتناب جنب شدن -
اَلتَّحَدُّبُ - الحدب ویعدی بعلی -
اَلتَّحَزُّبُ - گروه گروه شدن -
اَلتَّحَسُّبُ - خبر خواستن وفی الحدیث یتحسبون الصلوة ای یتعرفون وقتها فیاتونها قبل الاذان
اَلتَّحَطُّبُ - جمع الحطب -
اَلتَّحَلُّبُ - دوشش خواستن -
اَلتَّحَنُّبُ - التقوس -
اَلتَّذَنُّبُ - پس عمامه فرو گذاشتن -
اَلتَّرَقُّبُ - چشم داشتن -
اَلتَّرَكُّبُ - استوار شدن چیزی بر هم نشستن

اَلتَّرَهُّبُ - راهب شدن -
اَلتَّسَحُّبُ - نازکردن ویعدی بعلی -
اَلتَّسَرُّبُ - الانسراب -
اَلتَّسَلُّبُ - جامه را وسو پوشیدن
اَلتَّشَرُّبُ - درخویشتن چیدن -
اَلتَّشَعُّبُ - پراگنده شدن -
اَلتَّطَرُّبُ - بطرب آوردن -
اَلتَّطَلُّبُ - الطلب مرّة بعد مرّة -
اَلتَّعَتُّبُ - خشم گرفتن -
اَلتَّعَجُّبُ - العجب ویعدی بمن -
اَلتَّعَرُّبُ - بیابانی شدن تشبه کردن بعرب
اَلتَّعَرُّبُ - عرب شدن -
اَلتَّعَصُّبُ - عصبیت کردن ویعدی باللام وبستن عصابه -
اَلتَّعَقُّبُ - از پی درآمدن وکسی را بگناه وی گرفتن واز چیزی پرسیدن [illegible]
اَلتَّغَرُّبُ - بغربت شدن -
اَلتَّغَضُّبُ - خشم گرفتن -
اَلتَّغَلُّبُ - غلبه کردن ویعدی بعلی -
اَلتَّقَرُّبُ - نزدیک جستن ویعدی بالی ونزدیک شدن ودست بتهیگاه نهادن
اَلتَّقَلُّبُ - برگردیدن وفاواشدن -
اَلتَّكَتُّبُ - گروه گروه شدن لشکر -

اَلتَّكَذُّبُ - تکلف الکذب -
اَلتَّكَسُّبُ - تکلف الکسب -
اَلتَّلَعُّبُ - بسیار بازی کردن یقال تلعب به ای لعب به مرة بعد مرة -
اَلتَّلَقُّبُ - لقب گرفتن تقول لقبته بکذا فتلقب به -
اَلتَّلَهُّبُ - الالتهاب -
اَلتَّنَسُّبُ - دعوی خویشاوندی کردن
اَلتَّنَصُّبُ - برپا خاستن بلند گردیدن غبار والستاده گردیدن یقال تنصبت الاتن حول الحمار من الانتصاب -
اَلتَّنَقُّبُ - نقاب بستن زن -
اَلتَّنَكُّبُ - تافتن از چیزی و کمان در بازو افکندن
اَلتَّثَبُّتُ - درنگ کردن وبجا آوردن -
اَلتَّزَمُّتُ - آهسته شدن -
اَلتَّسَمُّتُ - التعمد -
اَلتَّسَنُّتُ - تزوج الرجل اللئیم المرأة الکریمة لقلة مالها وکثرة ماله -
اَلتَّعَنُّتُ - زلت جستن -
اَلتَّفَلُّتُ - جستن فی الحدیث ان عفریتا من الجن تفلت علی البارحة ای تعرض لی فلتة ای فجارة لیغلبنی علی صلواتی -
اَلتَّلَفُّتُ - الالتفات مرة بعد اخری ویعدی بالی
اَلتَّمَقُّتُ - دشمنی نمودن -

التَّنَبُّثُ ـ رستن ـ

التَّبَعُّثُ ـ بر آمدن روان شدن يقال تبعث مني الشعر اي انبعث كانه سال ـ

التَّحَدُّثُ ـ حديث كردن ـ

التَّحَنُّثُ ـ عبادت كردن و از گناه حذر كردن وسره القار الحنث عن النفس ـ

التَّخَنُّثُ ـ بدو در آمدن ومنه سمي المخنث و نرمي كردن وهذا يعدى بفي يقال تخنث في كلامه ـ

التَّرَبُّثُ ـ درنگ كردن ـ

التَّرَعُّثُ ـ گوشوار در گوش كردن ـ

التَّشَبُّثُ ـ چنگ در زدن و يعدى بالباء ـ

التَّشَعُّثُ ـ پراگنده شدن و شاخ زدن ـ

التَّلَبُّثُ والتَّمَلُّثُ ـ درنگ كردن ـ

التَّرَشُّحُ ـ خويشتن بياراستن ـ

التَّبَعُّجُ ـ باز آمدن و اشكفتن يقال تبعج السحاب انفرجت من الودق ـ

التَّبَلُّجُ ـ روشن شدن خنديدن و گشاده روی شدن ـ

التَّحَرُّجُ ـ از گناه بيك و شدن ـ

التَّخَلُّجُ ـ جنبيدن و بر خليدن چيزی در دل في الحديث لا يتخلجن في صدرك طعام اي لا يدخلن قلبك منه شيء يعني انه نظيف وروي بالحاء ومعناه لا يتحركن الشك في قلبك يقال دع ما تخلج في صدرك طعام بالحاء و الخاء اي ما شككت فيه ـ

التَّحَرُّجُ ـ بعلم رسيدن ـ

التَّخَلُّجُ ـ جنبيدن و لرزيدن يقال المجنون يتخلج في مشيته اي يتفكك و يتمايل كانه يجتذب شيء و فيه حديث يتخلج اي يتحرك ـ

التَّدَرُّجُ ـ اندك اندك سوی چيزی رفتن ـ

التَّزَجُّجُ ـ گنده شدن ـ

التَّزَلُّجُ ـ بلغزيدن پای از قدم ـ

التَّسَبُّجُ ـ گليم سياه در پوشيدن ـ

التَّسَحُّجُ ـ نيك خراشيده شدن ـ

التَّسَدُّجُ ـ دروغ گفتن و بر بافتن دروغ يقال تسدج اي تكذب و تخلق ـ

التَّسَرُّجُ ـ بافتن يقال تسرج الامر بالشعر اي تماخلا ـ

التَّشَنُّجُ ـ اشنج گرفتن ـ

التَّضَرُّجُ ـ بخون آلوده شدن في سخن شرح ...

التَّعَرُّجُ ـ بايستادن و يعدى بعلى و ...

التَّعَجُّجُ ـ بغلتيدن بپيچيدن ـ

التَّغَنُّجُ ـ ناز كردن ـ

التَّفَجُّجُ ـ باز از هم باز شدن ـ

التَّفَرُّجُ ـ انس جستن و يعدى بالباء ـ

التَّفَشُّجُ ـ التفجج ـ

التَّفَضُّجُ ـ خوی كردن بن موی ـ

اَلتَّفَلُّجُ — شگافته شدن قدم فی الحدیث لعن الله المتفلجات من اللواتی یعالجن ثغورهن للتفلج یقال افلج —
اَلتَّکَوُّجُ — گرد گرفتن —
اَلتَّزَلُّجُ — دو سنده شدن —
اَلتَّلَمُّجُ — التلمظ —
اَلتَّمَجُّجُ — جنبانیدن چیزی —
اَلتَّمَذُّجُ — فراهم آمدن و منه تمذج —
اَلتَّمَسُّجُ — براهیده شدن —
اَلتَّهَرُّجُ — مهربانی کردن شتر مرکبه را و تقطع فی ارعاش —
اَلتَّهَزُّجُ — سرائیدن و تهزجت القوس اذا صوتت عند انباض الرامی عنها —
اَلتَّبَجُّحُ — شاد شدن —
اَلتَّبَدُّحُ — خرامیدن زن —
اَلتَّبَطُّحُ — دربا مونی پهن واشدن —
اَلتَّجَخُّجُ — اعتماد کردن بر دو کف دست در سجود فی الحدیث امر رسول الله علیه الصلوة والسلام بالتجخج فی الصلوة قال شمر التجخج فی الصلوة کانه الاعتماد فی السجود علی الکعبین والاعمام علی الراحتین و ترک الافتراش للذراعین
اَلتَّدَحُّجُ — بکرائیدن —
اَلتَّرَشُّحُ — تراویدن —

اَلتَّرَضُّخُ — کوفته شدن —
اَلتَّرَقُّحُ — کسب کردن —
اَلتَّرَنُّحُ — جسپیدن از مستی و جز آن —
اَلتَّسَلُّحُ — سلاح پوشیدن —
اَلتَّصَبُّحُ — بامداد خفتن و شراب بامداد خوردن
اَلتَّصَفُّحُ — نگریستن چیزی باستقصا —
اَلتَّفَتُّحُ — گشاده شدن در و شگفتن گل —
اَلتَّفَسُّحُ — فراخ نشستن و یعدی بفی —
اَلتَّفَضُّحُ — رسوائی نمودن —
اَلتَّفَقُّحُ — شگفتن گل —
اَلتَّقَمُّحُ — سر بر داشتن از سیرابی فی الحدیث لام زرع فاشرب فاتقمح ومن روی بالنون فالتقنح لشرب دون الری وانکر الخطابی النون ویروی فاتقنخ ای اقطع غیری —
اَلتَّکَدُّحُ — خراشیده شدن —
اَلتَّکَلُّحُ — سپیده واکردن دندان در ترش روئی ترش روئی کردن و بپایی رسیدن بستی یقال تکلح البرق تتابع
اَلتَّلَقُّحُ — تلقحت الناقة اذا ارت انها لاقح ولا تکون کذلک
اَلتَّمَدُّحُ — ستائش خواستن و ستودگی نمودن
اَلتَّمَذُّحُ — بالذال تهیگاه برآمدن از سیری والذال اعرف —
اَلتَّمَسُّحُ — خویشتن در چیزی مالیدن و یعدی بالباء والتمسح ایضا التوضؤ عن ابی زید

اَلتَّنَجُّحُ ۔ الاستنجاح ۔
اَلتَّنَدُّحُ ۔ بہن واشدن گوسپندان در چراگاہ
اَلتَّنَصُّحُ ۔ نیکخواہی وثوب متنصح ای مخیط ماتوکید
اَلتَّنَفُّحُ ۔ اندک پیدا شدن شتر ۔
اَلتَّبَذُّخُ وَالتَّبَلُّخُ ۔ گردنکشی کردن ۔
اَلتَّرَبُّخُ ۔ سست شدن ۔
اَلتَّصَرُّخُ ۔ آواز بر داشتن در عطسہ زدن
اَلتَّضَمُّخُ ۔ بوی خوش بر خویش آلودن یعدی بالبا
اَلتَّفَسُّخُ ۔ از ہم بر ریزیدن وتفسخ الربع تحت
الحمل الثقیل وذلک اذا لم یطقہ ۔
اَلتَّلَطُّخُ ۔ آلودہ شدن ویعدی بالباء ۔
اَلتَّمَسُّخُ ۔ خویشتن چرب کردن ۔
اَلتَّبَرُّدُ ۔ خویشتن بآب سرد شستن ۔
اَلتَّبَلُّدُ ۔ تکلف البلادۃ ضد التجلد
ووضع الید علی الصدر عند التحیر وسنایہ دوید ۔
اَلتَّجَرُّدُ ۔ برہنہ شدن وخوش کردن بکار
ویعدی باللام ۔
اَلتَّجَسُّدُ ۔ تن آور شدن ۔
اَلتَّجَعُّدُ ۔ جعد شدن
اَلتَّجَلُّدُ ۔ تکلف الجلادۃ ۔
اَلتَّحَشُّدُ ۔ فراہم آمدن ۔
اَلتَّحَمُّدُ ۔ منت بر نہادن ۔
اَلتَّرَبُّدُ ۔ روی ترش کردن میغ ناک شدن

وتربد وجہ فلان ای تغیر من الغضب والجمیع
من الربدۃ وہی لون الی الغبرۃ ۔
اَلتَّرَصُّدُ ۔ چشم داشتن ۔
اَلتَّزَبُّدُ ۔ باکف شدن دہن تزبد فلان
اذا خاق بالجواب وغضب ۔
اَلتَّزَهُّدُ ۔ عبادت کردن ۔
اَلتَّسَرُّدُ ۔ سوراخ کردن ۔
اَلتَّشَهُّدُ ۔ تحیات نشستن ویعدی الفی
وشہادت آوردن ۔
اَلتَّصَعُّدُ ۔ برنجانیدن وپیدا شدن ۔
اَلتَّضَمُّدُ ۔ مطاوع التضمید مرہم بر جراحت
خویش بستن ۔
اَلتَّعَبُّدُ ۔ بندگی گرفتن وعبادت کردن
اَلتَّعَقُّدُ ۔ بستہ شدن ۔
اَلتَّعَمُّدُ ۔ قصد چیزی کردن ۔
اَلتَّعَهُّدُ ۔ نگاہداشتن چیزی وعہد تازہ
کردن من تعاہدتہ وتعہدت ضیعتی وہو افصح
من تعاہدتہ لان التعاہد انما یکون بین اثنین
وفلان یتعہدہ صرع ای یاخذہ ۔
اَلتَّغَرُّدُ ۔ التغرید ۔
اَلتَّغَمُّدُ ۔ گناہ پوشیدن وجزا آن ۔
اَلتَّفَرُّدُ ۔ یگانہ شدن ویعدی بالباء ۔
اَلتَّفَصُّدُ ۔ الانفصاد ۔

اَلتَّعَقُّلُ — دانستن گم شده
اَلتَّعَقُّرُ — بمردن و پاره پاره گشتن نیزه
اَلتَّقَعُّدُ — نشستن از کاری و یعدی بعن
و باز داشتن کسی را از کاری —
اَلتَّقَلُّدُ — در گردن خویش کردن گردن بند
اَلتَّكَبُّدُ — میان آسمان رسیدن آفتاب
و سطبر شدن شیر —
اَلتَّكَلُّدُ — بر هم نشستن چیزی و سینه
بر زمین نهادن و منه تکلد الشیٔ لزم بعضه بعضاً
اَلتَّمَرُّدُ — شوخ و سطبر شدن و مدتی بی ریش
ماندن پس ریش بر آوردن
اَلتَّمَهُّدُ — التمکن یقال تمهدت له عنده حال لطیفة
اَلتَّهَفُّدُ — باد سرد بر کشیدن —
اَلتَّهَبُّدُ — اخذ حب الحنظل و کسره —
اَلتَّهَجُّدُ — خفتن و بیدار بودن بشب و هو
من الاضداد و تهجد بمعنی شب بیدار کرد الجود
مثل تأثم و تحوب و تحرج —
اَلتَّنَفُّذُ — مثل الاستنفاذ —
اَلتَّبَثُّرُ — آبله شدن پوست —
اَلتَّبَحُّرُ — دور در شدن در علم و یعدی بفی
اَلتَّبَخُّرُ — خویشتن را بوی کردن به بخور —
اَلتَّبَصُّرُ — نیک نگریستن —
اَلتَّبَقُّرُ — التوسع فی العلم والمال —

اَلتَّبَكُّرُ — پگاه خاستن —
اَلتَّجَبُّرُ — گردنکشی کردن و رستن نبات پس
از خوردن —
اَلتَّجَفُّرُ — رسن میان بستن و فرو شدن در چاه
اَلتَّجَمُّرُ — وا داشته شدن لشکر در ثغر —
اَلتَّحَجُّرُ — تنگ کردن فی الحدیث لقد تحجرت واسعاً
اَلتَّحَدُّرُ — نشیب فرود آمدن —
اَلتَّحَسُّرُ — ارمان خوردن و یعدی بعلی
و مانده شدن شتر و بفتادن پشم وی —
اَلتَّحَضُّرُ — حاضر آمدن —
اَلتَّخَبُّرُ — خبر خواستن و یقال تخبر واخبرة
اذا اشتری شاة فذبحها واقتسموا لحمها —
اَلتَّخَدُّرُ — بردگی شدن —
اَلتَّخَصُّرُ — وضع الید علی الخاصرة من التعب
و امساک القضیب بالید ایضاً و کلاهما فی الحدیث
اَلتَّخَفُّرُ — شرم داشتن و تخفرت بفلان
اذا استجرت به و سالته ان یکون له خفیراً —
۷۰ اَلتَّخَمُّرُ — خمار بر افگندن —
۶ اَلتَّدَبُّرُ — باندیشه از پی کاری فرا شدن
والباب یدل علی آخر الشیٔ و خلافه —
اَلتَّدَثُّرُ — جامه بخویشتن در گرفتن و بر ستور
نشستن و بر شدن ستور —
اَلتَّذَكُّرُ — یاد کردن و با یاد آوردن بند گرفتن

وبذا رشدن کلا یکه مونث باشد۔
اَلتَّذَمُّرُ۔ افزو ولیده شدن ویعدی بعلی وخویشتن را ملامت کردن وظل یتذمر علی فارن اذا تنکر له او عده۔
اَلتَّذَکُّرُ۔ بر شدن چیزے۔
اَلتَّسَتُّرُ۔ در پرده شدن۔
اَلتَّسَحُّرُ۔ سحور خوردن۔
اَلتَّسَخُّرُ۔ سخره گرفتن۔
اَلتَّسَعُّرُ۔ افروخته شدن آتش۔
اَلتَّشَمُّرُ۔ الاستغفار بالتوبة او بالذنب والوعید والتهیؤ للقتال ورکوب الفرس من ورائه
اَلتَّشَعُّرُ۔ باموی گشتن
اَلتَّشَغُّرُ۔ بغایت جهد وامکان فتن بجد تمام رسیدن یقال تشغر البعیر اذا لم یدع جهدا فی سیره۔
اَلتَّشَکُّرُ۔ سپاس داری نمودن ویعدی باللام
اَلتَّشَمُّرُ۔ وشکرده شدن۔
اَلتَّصَبُّرُ۔ تکلف الصبر
اَلتَّصَدُّرُ۔ در پیشگاه نشستن۔
اَلتَّطَهُّرُ۔ پاکیزه شستن ویعدی بالباء وهم یتطهرون ای یتنزهون من الادناس۔
اَلتَّظَهُّرُ۔ ظاهر کردن از ذکر۔
اَلتَّعَثُّرُ۔ بسر در آمدن۔
اَلتَّعَجُّرُ۔ باشکنج شدن شکم۔

اَلتَّعَذُّرُ۔ دشوار شدن ویعدی بعلی وعذر خواستن ومدروس شدن رسم وآلوده شدن بعذره۔
اَلتَّعَسُّرُ۔ دشوار شدن۔
اَلتَّعَصُّرُ۔ پناه باکسی یا باچیزی دادن وشیره شدن۔
اَلتَّعَطُّرُ۔ خویشتن را عطر بر کردن وفی الحدیث کان یکره تعطر النساء قیل را دتعطل النساء واللام والراء یتعاقبان مثل سمر علیه وسلمها کانه کره ان تکون المرأة عطلا لاحلی علیها او لاخضاب
اَلتَّغَبُّرُ۔ اخذ الغبر وهو البقیة من اللبن فی الضرع ومنه تغبرت من المرأة ولدا تزوج رجل امرأة کبیرة فقیل له فی ذلک فقال العلی اتغبر منها ولدا فلما ولد اسماه غبرا
اَلتَّغَفُّرُ۔ مغفر چیدن تغفر الناس وتمغفر اذا خرجوا یجتنون المغافیر من شجره وهی مثل الصمغ یخرج من الرمث وغیره حلو یوکل واکثر العرب یقولون تفعل تفعلا فی هذا وما اشبهه وهو الصحیح۔
اَلتَّغَمُّرُ۔ التغمیر بالمعنیین۔
اَلتَّفَجُّرُ۔ روان شدن آب
اَلتَّفَخُّرُ۔ بزرگی نمودن
اَلتَّعَزُّرُ۔ از همه بشدن جامه وانچه بدان ماند
اَلتَّفَطُّرُ۔ شگافته شدن۔
اَلتَّفَکُّرُ۔ اندیشه کردن ویعدی بفی۔

التفتق ساخته شدن جنگ را۔

التقلد ساخته شدن و یعدی باللام
و باندازه شدن که کرامیت در اشتن چیزی

التقشر پوست دار شدن۔

التقطر جلیده شدن در پهلوی افتادن
والتقتر ایضا۔

التقعر دور در شدن و یعدی بفی
فی الحدیث تقعر عن مال له یرید انقلع من اصله

التقفر از پی فرا شدن۔

التقمر نزدیک کسی شدن در ماهتاب
و بیرون شدن شیر در ماهتاب از بهر صید
و تقمر فلان ای طلب من یقامره۔

التکبر گردنکشی کردن و بزرگوار شدن

التکثر بیشی کردن بمال کسی بسیار جستن

التکدر تیره شدن آب جز آن

التکسر خرد و مرد شکستن۔

التکفر پوشیده شدن در سلاح و فی
الحدیث اذا اراد احدکم البول فلیتمسح الیسح ای فلینظر
من این یجر اصلها فلا تستقبلها کیلا ترد علیه البول

التمثر خبث النفس۔

التمدر گلمالیدن۔

التمصر بقیت شیر بدوشیدن۔

التمضر خویشتن را بمضر مانند کردن

التمطر شتافتن و در زیر باران شدن۔

التمعر برده شدن رنگ روی گردیدن از خشم

التنزر کم شدن خود را بنزار نسبت ساختن یقال
تنزر الرجل اذا تشبه بالنزاریة او ادخل نفسه فیهم

التنشر گستره گردیدن نشر و نبشتن و فسون کردن
فی الحدیث افلا تنشرت ماخوذ من النشرة
وهی ضرب من علاج المصاب یعالج به من کان یظن ان به الجن

التنصر ترسا شدن

التنمر خشم داشتن به در رنگ۔

التنکر از حالی گردیدن۔

التهکر از کشیدن آواز وقت سائیدن تنمر له ای تنکر
تغیر و اوعده لان النمر لاتاقاه ابدا الا غضبان
واما قول الشاعر تنمروا حاقا وقدا فمعناه
تشبهوا بالنمر لاختلاف الوان القد والحدید

التهجر گرم گاه رفتن التهجر والتهجر التشبه بالمهاجرین

التبرز الخروج الی البراز للحاجة هذا
هو الاصل ثم تسع فیقال تبرز الرجل
ای خرج الی الصحراء۔

التجهر ساختن و یعدی باللام۔

التحرز التوقی۔

التمرز جنبیدن۔

التحجر برکوفته ستور نشستن۔

التقفز تقفیز النسار۔

اَلتَّلَمُّزُ - التنقص -
اَلتَّحَجُّزُ - الاستحجار -
اَلتَّجَبُّسُ - التبختر مشيته تبختر -
اَلتَّحَرُّسُ - بتهمت گفتن -
اَلتَّحَسُّسُ - داستادن ویعدی بعلی -
اَلتَّجَسُّسُ - خبر خواستن در خفیه واکثر ما یقال فی الشر -
اَلتَّحَرُّسُ - الاحتراس فی المعنی الاول -
اَلتَّخَمُّسُ - التشدد -
اَلتَّغَمُّسُ - غنیمت یافتن چیزی یقال تغمس الشی ای اخذه وغنمه -
اَلتَّخَلُّسُ - الاختلاس -
اَلتَّدَكُّسُ - خوشبو شدن -
اَلتَّشَمُّسُ - در آفتاب شدن -
اَلتَّطَلُّسُ - محو شدن وطیلسان پوشیدن وغیره -
اَلتَّطَمُّسُ - ستوده شدن -
اَلتَّعَلُّسُ - بی ترش کردن -
اَلتَّعَمُّسُ - ابن چیزی ناشده -
اَلتَّغَمُّسُ - الفکر والتعمق -
اَلتَّفَرُّسُ - فراست کردن ویعدی بفی -
اَلتَّفَلُّسُ - پاک شدن -
اَلتَّقَلُّسُ - کلاه پوشیدن -
اَلتَّكَدُّسُ - و دش جنبانیدن در رفتن

ومشی الفرس کانه مثقل -
اَلتَّكَلُّسُ - در کناس شدن آهو -
اَلتَّلَبُّسُ - پوشیده بچیزی شدن یقال تلبس بالامر وبالثوب -
اَلتَّلَمُّسُ - التطلب مرة بعد اخری -
اَلتَّحَمُّسُ - کرم شدن -
اَلتَّهَمُّسُ - خوشیدن از چیزی فاریدن وفی الحدیث ان من علامات الساعة ان یتمرس الرجل بدینه کما یتمرس البعیر بالشجر قیل یتلعب بدینه تمرس البعیر بالشجر وقیل کما رس القتر ویعبث علی امه ینفر بدینه فلا ینفعه ولود فیه الجرب من الابل فی انحکاک بالشجر ادماد ولم یبرئه من جربه -
اَلتَّمَنْفُسُ - التنفیس -
اَلتَّقَوُّسُ - قوس شدن -
اَلتَّنَجُّسُ - پلید شدن وقیل التبعد من النجاسة
اَلتَّنَفُّسُ - جستجو کردن خبر یقال تنفست عن الاخبار اذا تخبرت عنها وتفقدتها بالاستخبار ویکون ذلک سرا ودعلانیة -
اَلتَّنَدُّسُ - التحسس -
اَلتَّنَطُّسُ - المبالغة فی التطهر وکل من ادق فی النظر فی الامور واستقصی علمها فهو متنطس تنطست الاخبار تحسستها -
اَلتَّنَفُّسُ - پراگنده شدن صبح وشگافته شدن

كمان و باد سر دكشيدن و آب پاشيدن موج
و روز دوم بر آمدن و نفس زدن و كل ذي رية
متنفس و دواب الماء لا رئات لها في الحديث
نهي عن التنفس في الاناء و في حديث آخر كان
يتنفس في الاناء والجمع بينهما ان التنفس المنهي
احدهما ان يشرب الماء وهو يتنفس في الاناء ثلثة
انفاس يبين فاه عن الاناء في كل نفس والباب
يدل على خروج النسيم كيف كان من ريح وغيرها
اَلتَّمَنُّسُ - پنهان شدن در خانه صياد -
اَلتَّجَبُّسُ - گرد آمدن -
اَلتَّفَحُّشُ - فحش گفتن و في الحديث المتفحش
اي الذي يتكلف الفحش ويتعمده ويكون ايضا
الذي ياتي الفاحشة المنهي عنها -
اَلتَّفَرُّشُ - بر آواز زدن مرغ -
اَلتَّقَرُّشُ - الاكتساب والتجمع ايضا -
اَلتَّكَرُّشُ - فراهم آمدن قوم و ترنجيده و درهم شدن روي
يقال تكرش وجهه اي تقبض -
اَلتَّكَمُّشُ - بشتافتن و بوش كردن -
اَلتَّنَفُّشُ - التحرك و في الحديث فتنفش
و موي را تيغ خاستن -
اَلتَّهَبُّشُ - التكسب -
اَلتَّحَمُّصُ - التقبض وهو في الحديث -
اَلتَّخَرُّصُ - دروغ گفتن -

اَلتَّخَلُّصُ - برستن -
اَلتَّرَبُّصُ - چشم داشتن -
اَلتَّرَخُّصُ - آسان فراگرفتن و يعدى بفي
اَلتَّفَحُّصُ - وا پژوهيدن و يعدى بعن
اَلتَّقَبُّصُ - التجمع -
اَلتَّقَلُّصُ - فراهم آمدن -
اَلتَّقَمُّصُ - پيراهن در پوشيدن -
اَلتَّقَنُّصُ - صيد كردن -
اَلتَّمَلُّصُ - التخلص -
اَلتَّنَغُّصُ - ناخوش آمدن عيش -
اَلتَّنَقُّصُ - نقص كردن كسي را -
اَلتَّنَمُّصُ - كسي را فاكردن تا موي
از روي او بركند وهو في الحديث -
اَلتَّبَرُّضُ - باندك اندك روزگار گذاشتن
و اندك اندك فاستدن -
اَلتَّبَعُّضُ - پاره پاره شدن -
اَلتَّبَغُّضُ - دشمني نمودن -
اَلتَّحَمُّضُ - شوره خوردن -
اَلتَّرَمُّضُ - آهو گرفتن در گرمگاه -
اَلتَّعَرُّضُ - پيش آمدن يقال تعرضت
معروفهم و بمعروفهم و تعرض بمعني تفرج يقال
تعرض الجمل في الجبل اذا اخذ في سيره يمينا و
شمالا لصعوبة الطريق -

اَلتَّقبُّضُ - فراہم آمدن و ترنجیدہ شدن پوست
اَلتَّمخُّضُ - جنبیدن شیر در کونش و کودک
در شکم و در دزہ خاستن و آبستن شدن -
اَلتَّنقُّضُ - کفیدن زمین از سما روغ یقال
تنقضت المکان ای نظرت جمیع ما فیہ و
تنقضت الارض عن الکمات ای تفطرت
اَلتَّبسُّطُ - از ہر سوی رفتن -
اَلتَّنبُّطُ - در نگی شدن -
اَلتَّخنُّطُ - حنوط بر خویشتن کردن و یعدی بالبا
اَلتَّخبُّطُ - تباہ و ناقص عقل کردن و بی بصیرتی کار کردن
اَلتَّحمُّطُ - بانگ کردن اشتر و آشوب کردن دریا
والتغضب و التکبر ایضا -
اَلتَّسخُّطُ - اندک شمردن -
اَلتَّسقُّطُ - خطا جستن -
اَلتَّسلُّطُ - گماشتہ شدن و یعدی بعلی -
اَلتَّشحُّطُ - در خون غلطیدن -
اَلتَّضبُّطُ - بقہر بندی گرفتن و بیکبار سیدن و سیندان
فی الحدیث فضبطوہم یقال تضبطت علی فلان
ای اخذتہ علی حبس منی لہ و قہر
اَلتَّفرُّطُ - در گذشتن از کار می یقال تفرط الغزو ای فات و تقدم
اَلتَّقرُّطُ - با گوشوار شدن -
اَلتَّقسُّطُ - در خود برابر قسمت کردن چیزی یقال
تقسطنا الشی بیننا ای قسمناہ حصصا ماخوذ من
القسط وہو الحصۃ و النصیب -
اَلتَّلبُّطُ - بپہلو در خاک گردیدن و ہو فی الحدیث
اَلتَّلقُّطُ - از ہر چیزے بر چیزے برچیدن
اَلتَّمخُّطُ - بینی پاک کردن -
اَلتَّمرُّطُ و التَّمعُّطُ - ریختہ شدن موی -
اَلتَّنشُّطُ - نشاط کردن و یعدی باللام و
نیک نیک رفتن شتر -
اَلتَّنفُّطُ - آبلہ شدن دست -
اَلتَّحفُّظُ - التیقظ و قلۃ الغفلۃ و استظہار
الکتاب شیئا بعد شی -
اَلتَّلفُّظُ - گفتن و یعدی بالبا -
اَلتَّلمُّظُ - التمظ -
اَلتَّبرُّعُ - چیزی دادن کہ واجب نباشد
دادن آن و یعدی بالبا -
اَلتَّبزُّعُ - ظریف شدن کودک و بزرگ شدن شتر
اَلتَّبصُّعُ - عرق اندک اندک بیرون آمدن
اَلتَّبضُّعُ - رفتن خوی -
اَلتَّتبُّعُ - اندک فرا شدن -
اَلتَّترُّعُ - شتافتن -
اَلتَّتلُّعُ - گردن بازیدن از بہر خاستن و
در پیش شدن -
اَلتَّجرُّعُ - فرو خوردن خشم و آنچہ بدان ماند
اَلتَّجمُّعُ - بخشش کردہ گرفتن فی الحدیث تجرعوا ای قسموہا

التَّجَشُّعُ ـ الجشع ـ
التَّجَمُّعُ ـ گرد آمدن از هر جانبی ـ
التَّخَزُّعُ ـ واپس ایستادن و خزاعة حیّ من
الازد سموا بذلک لان الازد لما خرجت
من مکة لتتفرق فی البلاد تخلفت عنهم خزاعة
واقامت بها و تخزعنا الشیء بیننا ای
اقتسمناه قطعًا
التَّخَشُّعُ ـ تکلف الخشوع ـ
التَّخَشُّعُ ـ فروتنی نمودن ـ
التَّخَلُّعُ ـ التفکک فی المشیة وفی الحدیث وقد
تخلع فی الشراب ای شرب اللیل والنهار ـ
التَّدَرُّعُ ـ زره پوشیدن ـ
التَّدَرُّعُ ـ مدرعه در پوشیدن ـ
التَّذَرُّعُ ـ بسیار گفتن و باندازه کردن
چیزی بدست رسن و نزدیکی جستن بکسی و التذرع
یدل علی امتداد و حرکة الی قدام ـ
التَّرَبُّعُ ـ مربع نشستن و یعنی بقیع بهار
خوردن و بهاران بجای بودن ـ
التَّرَجُّعُ ـ الارجاع ـ
التَّرَعْرُعُ ـ النشاط ـ
التَّرَفُّعُ ـ برتری نمودن ـ
التَّرَنُّعُ ـ جنبیدن ـ
التَّزَبُّعُ ـ بدخوئی کردن و خشم گرفتن ـ

التَّزَلُّعُ ـ شکافته شدن ـ
التَّسَرُّعُ ـ شتافتن و دیدن بالی ـ
التَّسَكُّعُ ـ سرگشته شدن ـ
التَّسَلُّعُ ـ شکافتن ـ
التَّسَمُّعُ ـ اندک اندک شنیدن و گوش نهادن بسوی کسی یقال
تسمع ای سمع فی مهلة شیئا بعد شیء ـ
التَّشَبُّعُ ـ تکلف در سیری نمودن وفی الحدیث المتشبع
بما لم یعط کلابس ثوبی زور وهو المتزین
باکثر مما عنده یتکثر بذلک و یتزین بالباطل
قیل ان الثوب مثل ومعناه ان المتشبع بما لم یعط
صاحب زور و کذب یقال فلان الثوب
نقی الجیب وروی عن نعیم بن حماد انه قال
فی الحی رجل له هیئة و شارة فاذا احتیج الی
شهادة الزور شهد له فیقبل لنبله وحسن ثوبیه
فیقال قد امضاها بثوبیه یعنی الشهادة فاضیفت
الزور الیها فقیل لابس ثوبی زور والثوب
علی هذا القول یحمل علی نفسه ـ
التَّشَجُّعُ ـ دلیری نمودن ـ
التَّشَفُّعُ ـ شفاعت کردن والباب یدل علی مقارنة شیئین
التَّشَنُّعُ ـ آماده شدن جنگ را و براسپ برآمدن
و سلاح جنگ پوشیدن یقال تشنعت الغارة
تشنعها الفرس رکبته وملوته والسلاح لبسته ـ
التَّصَدُّعُ ـ پراگنده شدن ـ

اَلتَّهَمُّعُ — فراهم آمدن بهر تیر از خوف -

اَلتَّصَنُّعُ — خویشتن بیاراستن -

اَلتَّضَجُّعُ — در کاری تقصیر کردن مقام کردن میغ بجای

اَلتَّضَرُّعُ — زاری کردن و یعدی بالی -

اَلتَّضَلُّعُ — پر شکم شدن از سیری یا سیراب

گردیدن تا آنکه با ضلاع رسد یقال

تضلّع الرجل اذا امتلأ شبعا و ریا -

اَلتَّطَبُّعُ — پر شدن مشک و جز آن -

اَلتَّطَلُّعُ — چشم داشتن و یعدی بالی -

اَلتَّفَجُّعُ — اندوه نمودن و یعدی باللام

اَلتَّفَرُّعُ — بر زمین چیزے شدن و شاخ

بسیار زدن و مهتر قومی را بزنی کردن -

اَلتَّفَزُّعُ — بترسیدن -

اَلتَّفَلُّعُ — شگافته شدن -

اَلتَّقَبُّعُ — واهم آمدن تب -

اَلتَّقَرُّعُ — ای التقلب -

اَلتَّقَزُّعُ — آهنگ دویدن کردن اسپ -

اَلتَّقَشُّعُ — واشدن میغ و پراگنده شدن قوم

اَلتَّقَطُّعُ — پاره پاره شدن و تقطعوا امرهم

بینهم ای تقسموه و فی الحدیث اذا تقطعت

الظلال ای اذا قصرت -

اَلتَّقَلُّعُ — پراگنده شدن و فی الحدیث اذا

مشی تقلع ای کان قوی المشی -

اَلتَّقَمُّعُ — مگس را از خویشتن راندن آهو -

اَلتَّقَنُّعُ — قناعت نمودن و مقنعه بر افگندن زن

اَلتَّكَرُّعُ — وضو کردن جهت نماز یقال

تکرّع الرجل اذا توضأ للصلوة لانه یغسل اکارعه

اَلتَّكَنُّعُ — واهم آمدن یعنی بر بستن -

اَلتَّلَفُّعُ — جامه بسر تا پای در گرفتن و هذا

اشتمال الصماء عند العرب و بابرگ شدن

درخت و یعدی بالبا و تلفّع فلان اذا اشتمل

اَلتَّلَمُّعُ — ربودن چیزے و درخشیدن و

فی الحدیث فخذه و تلمّع ای تمکنت الشیء فی

انقضاضها و روی تلمّع یقال لمع الطائر

بجناحیه اذا خفق بهما و الحمرة و الحدأة تفعلان ذلك

اَلتَّمَتُّعُ — برخورداری گرفتن و یعدی بالبا

ومنه التمتع و هو ان یعتمر فی اشهر الحج و یطوف

اکثر طواف عمرته ثم یحرم بالحج من عامه ذلك

من غیر ان یرجع فیما بینهما الی اهله حلالا و انما

قیل له متمتع لانه قضی العمرة والحج فی سفر واحد

فکانه تمتع باسقاط احد السفرین عن نفسه

والباب یدل علی منفعة و امتداد مدة فی خیر

اَلتَّمَجُّعُ — خرما در شیر آغشته خوردن -

اَلتَّمَزُّعُ — پاره پاره شدن -

اَلتَّمَسُّعُ — التمسح فی الاستنجاء و هو فی الحدیث

اَلتَّمَنُّعُ — استوار و قوی شدن -

اَلتَّنَخُّمُ- نخاعه انداختن-
اَلتَّنَزُّعُ- دویدن و شتافتن یقال رایت فلانا متنزعا الی کذا ای متسرعا الیه نازعا
اَلتَّنَطُّعُ- دور در شدن-
اَلتَّهَزُّعُ- لرزیدن و شتافتن و پاره پاره تهزع
اَلتَّهَمُّعُ- التباکی-
اَلتَّبَلُّغُ- روزگار فا گذاشتن بادرک و سخت شدن بیماری-
اَلتَّرَفُّعُ- فراخ زیستن-
اَلتَّفَرُّغُ- وا پرداختن و یعدی باللام
اَلتَّشَفُّعُ- بسیار شدن سپیدی در موے وخون رستن و تشفغ الرجل المراة دخل بین جلبها و ثیابها
اَلتَّشَفُّعُ- جامه نیکو پوشیدن فی الحدیث قد تقشفوا ای لبسوا اخشن ثیابهم و لم یتهیاؤا-
اَلتَّمَرُّغُ- در خاک غلطیدن و تمرغ فلان اذا رش لعابه من فیه-
اَلتَّحَرُّفُ- التحریف-
اَلتَّحَنُّفُ- التجانف-
اَلتَّحَرُّفُ- گشتن
اَلتَّحَشُّفُ- التقشف و هو فی الحدیث-
اَلتَّحَشُّفُ- جامه کهن پوشیدن-
اَلتَّحَنُّفُ- دین حنفی برزیدن و یقال تحنف اختتن و یقال اعتزل الاصنام و تعبد-

اَلتَّخَطُّفُ- ربودن-
اَلتَّخَلُّفُ- واپس ایستادن و یعدی بعن
اَلتَّدَلُّفُ- رفتن و یعدی بالی یقال تدلف الیه ای تمشی و دنی
اَلتَّرَشُّفُ- مکیدن-
اَلتَّزَحُّفُ- رفتن-
اَلتَّزَقُّقُ- التلقف-
اَلتَّرَيُّفُ- فرابیش شدن-
اَلتَّسَلُّفُ- سلف فاستدن و یعدی بمن
اَلتَّشَرُّفُ- بر دیده شدن و تشرف بکذا ای علاه شرفا و فی الحدیث لا تتشرفوا للبلاء ای لا تستطلعوا الیه-
اَلتَّشَنُّفُ- باور گوشی شدن-
اَلتَّصَرُّفُ- فا واگشتن در کار و یعدی بفی
اَلتَّصَلُّفُ- لاف زدن-
اَلتَّضَعُّفُ- ضعیف شمردن و سست پنداشتن فی الحدیث فتضعفت رجلا ای استضعفته-
اَلتَّطَرُّفُ- نو گرفتن یقال تطرفت الناقة روضة بعد روضة اذا کانت لا تثبت علی مرعی واحد-
اَلتَّظَرُّفُ- ظرافت نمودن-
اَلتَّعَرُّفُ- تعرف چیزی بکردن و فی الحدیث تعرف الی اللہ فی الرخا یعرفک ای یجازک
اَلتَّعَسُّفُ- رکوب الامر من غیر تدبیر و المفازة

علی غیر طریق۔

اَلتَّعَطُّفُ۔ مہربانی کردن و ردا بر افگندن و بدو در آمدن۔

اَلتَّغَضُّفُ۔ دوتا و کژ شدن و حلقہ بستن مار و شکستن یقال تغضف عینہ ای انثنی و تکسر

اَلتَّغَلُّفُ۔ غالیہ بکار داشتن و یعدی بالبا

اَلتَّقَرُّفُ۔ پوست واشدن ریش۔

اَلتَّقَشُّفُ۔ التبلغ بالقوۃ و المرقع۔

اَلتَّقَصُّفُ۔ شکستہ شدن فی الحدیث یتقصف علیہ نساء المشرکین و ابناؤھم ای یزدحم حتی یسقط بعضھم علی بعض و یروی یتقذف علیہ ھو تصحیف۔

اَلتَّکَتُّفُ۔ جعجان رفتن یقال تکتفت الخیل اذا ارتفعت فروع اکتافہا فی المشی۔

اَلتَّکَشُّفُ۔ برہنہ شدن و تکشف البرق اذا ملاء السماء۔

اَلتَّکَلُّفُ۔ رنج چیزی بکشیدن و از خود نشتر چیزی نمودن کہ آن نباشد و المتکلف العریض لما لا یعنیہ

اَلتَّکَنُّفُ۔ گرد چیزے در آمدن۔

اَلتَّلَجُّفُ۔ مغاکی کردن گرداگرد چاہ لازم و متعدی یقال تلجفت الحفر ای انخسفت و لجف البیر اذا حفر فی نواحیہا۔

اَلتَّلَطُّفُ۔ للامر التوقف لہ۔

اَلتَّلَقُّفُ۔ فرا و اربدن و زود فرا گرفتن

اَلتَّلَہُّفُ۔ ارمان خوردن و یعدی بعلی

اَلتَّنَشُّفُ۔ آب و جز آن از خویشتن چیدن

اَلتَّنَصُّفُ۔ سر پوشش برافگندن و خدمت کردن

اَلتَّنَطُّفُ۔ التقذر حذرا للتلطخ ایضا۔

اَلتَّنَظُّفُ۔ پاکی نمودن۔

اَلتَّبَعُّقُ۔ سخت فرو ریختن ابر باران را یقال تبعق السحاب بالماء ای تصبب۔

اَلتَّحَرُّقُ۔ سوختہ شدن۔

اَلتَّحَذُّقُ۔ سخت بخیل شدن فی الحدیث لم یکن اصحاب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بالمتحذقین ای المتقبضین۔

اَلتَّحَلُّقُ۔ حلقہ حلقہ نشستن مردمان۔

اَلتَّخَرُّقُ۔ دریدہ شدن و فراخ دستی کردن در عطا و دروغ فرا بافتن۔

اَلتَّخَلُّقُ۔ خوی کسی گرفتن و التکلف فی الخلق و یعدیان بالبار۔

اَلتَّدَفُّقُ۔ ریختہ شدن آب۔

اَلتَّدَھُّقُ۔ التشبہ بالدھاقین عن القتیبی فان صح ہذا فالنون فی الدھقان زائدۃ۔

اَلتَّرَفُّقُ۔ رفق کردن و یعدی بالبار

اَلتَّمَرُّفُقُ۔ تاخذ المرفق یقال تمرفق الرجل اذا اخذ مرفقہ۔

اَلتَّرَمُّقُ۔ آب آشامیدن۔
اَلتَّزَلُّقُ۔ بخیزیدن فی الحدیث خرجا من
الحمام متزلقین یقال تزلق الرجل اذا تنعم
حتی یکون لونہ لبصیص۔
اَلتَّسَلُّقُ۔ بدیوار بر شدن۔
اَلتَّشَدُّقُ۔ لب پیچیدن در شوار بانی
و یعدی بفی۔
اَلتَّشَرُّقُ۔ در آفتاب گاہ نشستن۔
اَلتَّصَدُّقُ۔ صدقہ دادن یقال تصدق
بالشئ علی المساکین۔
اَلتَّصَلُّقُ۔ فریاد کردن زن از درد زہ
فی الحدیث تصلق ذات لیلۃ ای تلوی
اَلتَّطَبُّقُ۔ باپوشش شدن ومنہ قولہم
لو تطبقت السماء علی الارض ما فعلت کذا
اَلتَّطَلُّقُ۔ بگذشتن وکشادہ روی شدن
اَلتَّعَرُّقُ۔ گوشت از استخوان فارندیدن
اَلتَّعَسُّقُ۔ در دوسیدن و یعدی بالباء
اَلتَّعَشُّقُ۔ عشق نمودن۔
اَلتَّعَلُّقُ۔ چنگ در زدن و یعدی بالباء
وبنفسہ و در آویختن وقولہم لیس المتعلق
کالمتانق ای لیس من تبلغ من العیش بالشئ
الیسیر لمن تتانق یاکل ما یشاء وہو ماخوذ
من العلقۃ وہی البلغۃ۔

اَلتَّعَمُّقُ۔ دور در شدن۔
اَلتَّغَبُّقُ۔ شراب خوردن شبانگاہ۔
اَلتَّفَتُّقُ۔ کشادہ شدن وشگافتہ شدن۔
اَلتَّفَرُّقُ۔ پراگندہ شدن۔
اَلتَّفَلُّقُ۔ شگافتہ شدن۔
اَلتَّفَنُّقُ۔ بناز زیستن۔
اَلتَّمَحُّقُ۔ نیست شدن۔
اَلتَّمَرُّقُ۔ خروج الولد فی قولہم رویدا
الغزو وتمرق فی الحدیث وراسہ ممرق ای متمرط
اَلتَّمَزُّقُ۔ دریدہ شدن۔
اَلتَّمَطُّقُ۔ زبان بکام واز دادن از خوشی طعام۔
اَلتَّمَلُّقُ والتَّمَلْوُقُ۔ چاپلوسی کردن یعدی بنفسہ وباللام
اَلتَّمَهُّقُ۔ شراب نوشیدن ساعت بساعت یقال
تمہقت الشراب اذا شربتہ ساعۃ بعد ساعۃ
اَلتَّنَطُّقُ۔ کمر بر میان بستن خود یقال
تنطق بالنطاق والمنطقۃ ای شد بہما فی
وسطہ وتمنطق من المنطقۃ۔
ال اَلتَّبَرُّكُ۔ الیمن و یعدی بالباء۔
اَلتَّبَتُّكُ۔ سقیم شدن۔
اَلتَّحَرُّكُ۔ جنبیدن و یعدی بعن۔
اَلتَّحَنُّكُ۔ عمامہ زیر زنخ در آوردن۔
اَلتَّدَلُّكُ۔ خویشتن بمالیدن۔
اَلتَّفَلُّكُ۔ بادریشہ شدن پستان زن

اَلتَّمَلُّظُ ۔ التلمظ وتلمک البعیر اذا لوکی لحییہ
اَلتَّمَسُّكُ ۔ چنگ در زدن ویعدی بالباء
وفی الحدیث فتمسک وقیل معناہ تطیبی من المسک
اَلتَّمَعُّكُ ۔ در خاک غلطیدن ۔
اَلتَّمَلُّكُ ۔ بادشاہ شدن و خداوند شدن
یقال تملکہ ای ملکہ قہرا ۔
اَلتَّنَسُّكُ ۔ عبادت کردن ۔
اَلتَّهَتُّكُ ۔ رسوا شدن ۔
اَلتَّهَمُّكُ ۔ الانہماک وتہمک فی البطالۃ اذا
اہمل نفسہ فیہا ۔
اَلتَّبَتُّلُ ۔ اخلاص الطاعۃ للہ واصل
ذلک من البتل وہو القطع نفسہ عن الدنیا
اَلتَّبَدُّلُ ۔ بدل گرفتن ۔
اَلتَّبَذُّلُ ۔ بادروزہ گرفتن ۔
اَلتَّبَزُّلُ ۔ شگافتہ شدن ۔
اَلتَّبَعُّلُ ۔ خدمت کردن شوہرا ۔
اَلتَّبَقُّلُ ۔ گیاہ خوردن ۔
اَلتَّبَكُّلُ ۔ التخلیط فی الکلام والتغنم ایضا
وتبکلوہ اذا علوہ بالضرب والشتم ۔
اَلتَّجَمُّلُ ۔ نیکو خالی نمودن وجربش گداختہ شدن
اَلتَّحَبُّلُ ۔ الاحتبال وہو فی الحدیث ۔
اَلتَّحَفُّلُ ۔ ازدودہ شدن ۔
اَلتَّحَمُّلُ ۔ التحمال از منزل بر داشتن وبار
بر داشتن یقال تحمل الحمالۃ ای حملہا وتحملہ
عن القوم من الدیۃ والغرامۃ ۔
اَلتَّخَشُّلُ ۔ پریشان شدن چیزے ۔
اَلتَّخَمُّلُ ۔ وضیعتی کردن ۔
اَلتَّدَخُّلُ ۔ در آمدن اندک اندک ۔
اَلتَّدَكُّلُ ۔ التدکل وہی ارتفاع الانسان فی
نفسہ یقال ہم یتدکلون علی السلطان اذا کانوا
لایحبون السلطان من عزہم ۔
اَلتَّرَبُّلُ ۔ فربہ شدن وسبز شدن نبات
پس از خشک ۔
اَلتَّرَجُّلُ ۔ پیادہ رفتن وروز بفراخ
چاشتگاہ رسیدن وموی بشانہ کردن وترجل
فی البیر نزل فیہا من غیر ان یدلی ۔
اَلتَّرَحُّلُ ۔ از جای بر داشتن ۔
اَلتَّرَخُّلُ ۔ خداوند برہ مادہ شدن ۔
اَلتَّرَسُّلُ ۔ آہستگی خواندن ویعدی بفی
ورسالتہا انشا کردن ۔
اَلتَّرَفُّلُ ۔ الارفال فی الحدیث ویترفل
علی الاقوال ۔
اَلتَّرَقُّلُ ۔ التسود ۔
اَلتَّرَكُّلُ ۔ پای در بیل زدن تا بر زمین
فرو شود ۔
اَلتَّرَمُّلُ ۔ آلودہ شدن بخون ۔

التَّرَحُّلُ - دور در شدن -
التَّزَمُّلُ - خویشتن را در جامہ پیچیدن -
التَّسَفُّلُ - بزیر فرو شدن -
التَّسَهُّلُ - آسان شدن -
التَّشَكُّلُ - بعضی از میوہ پختہ شدن -
التَّطَفُّلُ - طفیلی کردن -
التَّعَجُّلُ - شتافتن و بشتاب خواستن
والمتعجل المعجل ہو الذی یاتی اہلہ بالاعجالۃ
وہو مایعجل الراعی من اللبن الی اہلہ قبل الحلب
التَّعَزُّلُ - الاعتزال -
التَّعَطُّلُ - بے زیور شدن و بے کار شدن
التَّعَقُّلُ - گرد آمدن بر کسے -
التَّعَقُّلُ - تکلف العقل -
التَّعَمُّلُ - رنج بردن در کارے -
التَّغَزُّلُ - عشق نمودن -
التَّغَفُّلُ - بغنیمت گرفتن غفلت کسی -
التَّفَضُّلُ - جامہ در نشست پوشیدن و تشبہ
کردن بہ فحل -
التَّفَشُّلُ - دویدن آب -
التَّفَضُّلُ - فضل کردن و دعوے فضل کردن
بر اقران و یعدیان بعلے و یکی جامہ پوشیدن
برائے کار -
التَّقَبُّلُ - پذیرفتن -

التَّقَتُّلُ - بشکنہ رفتن و تقتل الرجل
لحاجتہ تاتی لہا -
التَّقَهُّلُ - رثاثۃ الهیئۃ وقیل تشکو الحاجۃ
التَّكَتُّلُ - ضرب من المشی وقیل ہو مقاربۃ الخطو
التَّكَحُّلُ - الاکتحال و تکحل الرجل اذا اخذ الملحۃ
التَّكَفُّلُ - پائندانی کردن و یعدی بالباء
وتکفلت البعیر اذا ادرت کساء فوق سنامہ
ثم رکبتہ وہو فی الحدیث -
التَّمَثُّلُ - داستان زدن و یعدی بالباء
و بنفسہ و بر مثال چیزی شدن و یعدی باللام
التَّمَجُّلُ - آبلہ افتادن و ریمناک شدن آن
فی الحدیث فمجل قیحا ای امتلا -
التَّمَحُّلُ - حیلت کردن -
التَّمَدُّلُ - التندل -
التَّمَهُّلُ - درنگ کردن والتقدم ایضا
عن ابی عبید -
التَّنَبُّلُ - بمردن از چیزی بہین برگزیدن
و نبیلی نمودن و تاثیر شدن -
التَّنَحُّلُ - الانتحال و فلان ینتحل مذہب
کذا و قبیلۃ کذا اذا انتسب الیہ -
التَّنَخُّلُ - برگزیدن و اصل من نخل الدقیق
التَّنَدُّلُ - دستار در سر بستن و دست در
دستارخوان مالیدن والتمندل مسح الید بالمندیل

اَلتَّنَزُّلُ - فرود آمدن بدرنگ -
اَلتَّنَصُّلُ - از گناه بیزاری نمودن و بیرون کردن چیزے و فی الحدیث تنصّلت ای اقبلت و یروی تنضلت ای تقصد للمطر یقال انصلت لہ اذا انجرد -
اَلتَّنَعُّلُ - نعلین در پای کردن -
اَلتَّنَفُّلُ - التطوّع -
اَلتَّنَقُّلُ - از جای بجاے شدن و چیزرا نقل کردن -
اَلتَّهَدُّلُ - فرو هشته شدن لب اشتر و شاخ درخت و جز آن -
اَلتَّبَرُّمُ - سیر برآمدن و یعدی بالباء -
اَلتَّبَسُّمُ - بر گماریدن -
اَلتَّبَهُّمُ - بسته شدن کلام یقال تبهم علیہ الکلام اذا ارتج علیہ -
اَلتَّثَلُّمُ - رخنہ شدن -
اَلتَّجَرُّمُ - تمام شدن سال کسی و کسی را جرمے نهادن و تجرم اللیل ذهب -
اَلتَّجَسُّمُ - تن آور شدن و کار سین (؟) فرا پیش گرفتن و تجسمت فلانا من بین القوم اذا اخترتہ کانہ قال قصدت جسمہ و الترکیب یدل علی تجمع الشی
اَلتَّجَشُّمُ - رنج چیزے کشیدن -
اَلتَّجَهُّمُ - روی ترش کردن یقال تجهمہ

اذا کلح فی وجهہ -
اَلتَّحَتُّمُ - نان ریزه خوردن -
اَلتَّحَرُّمُ - حرمت جستن -
اَلتَّحَشُّمُ - الاحتشام -
اَلتَّحَطُّمُ - التکسّر فی الحدیث تحطم علیہ غیظا ای تیلظّی -
اَلتَّحَلُّمُ - حلم نمودن و آگنده و فربہ شدن -
اَلتَّخَتُّمُ - انگشتری در انگشت کردن یعدی بالباء
اَلتَّخَرُّمُ - از زمین برکندن و ختم بشستن و معتقد دین خرمی گشتن و الخرمیة اصحاب التناسخ والاباحة
اَلتَّرَحُّمُ - بخشودن و یعدی بعلی -
اَلتَّرَدُّمُ - بر زنگ آمدن جامہ و زنگ در دادن آن -
اَلتَّرَسُّمُ - نشان چیزے نگریستن -
اَلتَّرَغُّمُ - خشم گرفتن -
اَلتَّرَنُّمُ - سرائیدن و بانگ کردن و کمان کشیدن
اَلتَّزَعُّمُ - التکذب -
اَلتَّزَغُّمُ - التغضب مع کلام -
اَلتَّزَقُّمُ - التلقم افراط کردن آشامیدن شیر
اَلتَّسَلُّمُ - فا پذیرفتن تسلم الرجل ذا کان یدعی زیدا او غیره ثم یسمی مسلما -
اَلتَّسَنُّمُ - بر زبر چیزے شدن -
اَلتَّشَرُّمُ - التمزق و التشقق -

اَلتَّصَرُّمُ پاره پاره کردن و جلدی کردن۔
اَلتَّغَرُّمُ خشم گرفتن و یعدی بعلی و زبانه زدن آتش
اَلتَّطَعُّمُ چشیدن۔
اَلتَّطَهُّمُ کراهیت داشتن طعام۔
اَلتَّظَلُّمُ از بیداد کسی بنالیدن و یعدی بمن و تظلمنی فلان ای ظلمنی مالی۔
اَلتَّعَرُّمُ التعرف۔
اَلتَّعَظُّمُ بزرگی نمودن۔
اَلتَّعَقُّمُ چاه کندن و آمد و ستد کردن۔
اَلتَّعَلُّمُ بیاموختن یقال تعلّم فی موضع اعلم ولا یقال تعلمت فی موضع علمت۔
اَلتَّغَذُّمُ بزالوان خوردن۔
اَلتَّغَنُّمُ غنیمت شمردن۔
اَلتَّغَضُّمُ شکسته شدن بے جدائی۔
اَلتَّفَغُّمُ شکستن گل۔
اَلتَّفَهُّمُ دریافتن به درنگ۔
اَلتَّقَحُّمُ درکاری شدن بے اندیشه۔
اَلتَّقَدُّمُ در پیش شدن و رستا در نهادن و یعدی بالی۔
اَلتَّقَرُّمُ القروم۔
اَلتَّقَسُّمُ پراگنده کردن و پراگنده شدن۔
اَلتَّقَصُّمُ شکسته شدن با جدائی۔
اَلتَّكَرُّمُ بزرگی نمودن۔

اَلتَّكَلُّمُ سخن گفتن و یعدی بالباء و بنفسه
اَلتَّثَلُّمُ اثام برستن۔
اَلتَّلَجُّمُ لجام محکم بکردن۔
اَلتَّلَدُّمُ التردم بالمعنیین۔
اَلتَّلَغُّمُ بوی خوش در گرداگرد دهن پرکردن و یعدی بالباء و قیل لاعرابی متی المسیر فقال تلغموا بیوم السبت معناه ذکروه واشتقاقه من انهم حرکوا ملاغمهم به۔
اَلتَّلَفُّمُ لفام برستن۔
اَلتَّلَقُّمُ لقمه فرو بردن بدرنگ۔
اَلتَّنَخُّمُ نخامه بفگندن۔
اَلتَّنَدُّمُ پشیمان شدن و پشیمانی نمودن۔
اَلتَّنَسُّمُ التنفس و فی الحدیث لما تنسموا روح الحیوة ای وجدوا نسیمها و خبر رسیدن
اَلتَّنَعُّمُ بناز زیستن و یعدی بالباء و اتیت ارض فلان فتنعمتنی اذا وافقته۔
اَلتَّنَغُّمُ سخن نرم گفتن۔
اَلتَّهَتُّمُ خرد مرد شدن دندان۔
اَلتَّهَدُّمُ ویران شدن و سخت خشمگین شدن
اَلتَّهَزُّمُ شکسته شدن و بانگ کردن رعد
اَلتَّهَشُّمُ مهربانی کردن۔
اَلتَّهَضُّمُ بیداد کردن و بیداد را گردن نهادن
اَلتَّهَقُّمُ لقمه بزرگ فرو بردن۔

التهکن خندستان کردن و ویران شدن
و سخت خشم گرفتن و تکبر کردن و سرود گفتن
التبطن کسی در زیر آوردن و گردیدن در چراگاه
التثبن در دامن چیزی کرده در برگرفتن یقال
تثبن ای حمل الثبان وهو الوعاء الذی تحمل
فیه الشیء بین یدیک۔
التجبن زفت شدن۔
التحزن اندوهگین شدن۔
التحصن حصار گرفتن و عفت نمودن
التدخن دودگن شدن۔
التدمن بر سرگین شدن آب جز آن۔
التدهن خویشتن را چرب کردن بروغن
و تدهن الرجل اذا اخذ مدهنا۔
الترقن حنا در بستن خود را۔
التزجن الزجن۔
التسحن نیکو دیدن و نیکو یافتن یقال تسحنت
المال فرایت سحنا و حسنته۔
التسکن والتمسکن بیچاره شدن۔
التسمن فربه شدن و فی الحدیث قوم
یتسمنون ای یتکثرون بما لیس فیهم من الخیر
و یدعون ما لیس فیهم من الشرف۔
التشجن بهم در شدن درخت۔
التشزن راست فرا ایستادن و اکسی

در خصومت و جز آن و فی الحدیث تشزنوا
ای تحرفوا و فی حدیث اخر و تشزنت باعنتها
ای استعدت بجیلها۔
التضمن در میان چیزی آوردن و پایندانی فا پذیرفتن
التعسن دانستن یقال تعسن فلان اباه ای نزع الیه فی الشبه
التعکن واشکن شدن۔
التغضن التشنج۔
التفکن الندم علی ما فات۔
التقمن التوخی۔
التکهن اخترگوئی کردن۔
التلبن التلجن و سنده شدن و تلجن
راسه ای غسله و لم ینق وسخه و تلجن القوم اذا
اخذوا الورق و دقوه و خلطوه بالنوی للابل
التلدن درنگ کردن
التلقن تلقین فا گرفتن۔
التلهن نهاری کردن۔
التمعن در اندیشیدن و اقرار کردن و بسیار شدن
و فی الحدیث و تمعن علی بساطه ای تصاغر
و تذلل ماخوذ من المعن و هو الشیء القلیل
و قیل اعترف ماخوذ من امعن بحقی و روی
تمعک علی بساطه۔
التمکن دست یافتن و یعدی بمن۔
ه
التبله ابله شدن۔

اَلتَّسَفُّهُ - سفاهت نمودن و شنوانیدن و یعدی بعلی و کسی را از چیزی فریفتن و جنبانیدن باد درخت را -
اَلتَّسَنُّهُ - سالخورده شدن و گرگرفتن خورد نی و جز آن
اَلتَّشَبُّهُ - مانند کردن و یعدی بالباء -
اَلتَّعَنُّهُ - خویشتن بدبو انگاشتن و کالیوه ساختن
اَلتَّفَقُّهُ - فقه آموختن -
اَلتَّفَكُّهُ - شگفتن نمودن و پشیمان بودن و برخورداری گرفتن و یعدی بالباء و فی الحدیث المتفکهین بالامهات یعنی الذین یشتمونهن مازحین به -
اَلتَّكَرُّهُ - روی ترش کردن -
اَلتَّلَمُّهُ - سرگشته شدن یقال خرج یتلمه اذا رکب راسه لایدری این یتوجه -
اَلتَّمَدُّهُ - التمدح -
اَلتَّنَبُّهُ - بیدار شدن -
اَلتَّنَجُّهُ - التنجه -
اَلتَّنَزُّهُ - دور شدن ہذا ہو الاصل ثم یقال خرجنا نتنزه اذا خرجوا الی البساتین

و من المضاعف

اَلتَّحَبُّبُ - دوستی نمودن و یعدی بالی و سیراب شدن خر -
اَلتَّرَبُّبُ - پروردن و فراہم آمدن -
اَلتَّرَبُّبُ - التزبد - فی الکلام -
اَلتَّصَبُّبُ - ریخته شدن -
اَلتَّضَبُّبُ - فربه شدن کودک -
اَلتَّطَبُّبُ - تجشکی کردن -
اَلتَّلَبُّبُ - برہم نشستن -
اَلتَّلَبُّبُ - سلاح پوشیدن فی الحدیث متلبباً ای بالثوب و معناه متحزماً به عند صدره
اَلتَّهَلُّبُ - پاره پاره شدن جامه -
اَلتَّشَتُّتُ - پراگنده شدن -
اَلتَّعَتُّتُ - پیچیدن در سخن یقال تعتت فی کلامه اذا لم یستمر فیه -
اَلتَّفَتُّتُ - ریزه ریزه شدن -
اَلتَّدَجُّجُ - سلاح تمام در پوشیدن -
اَلتَّخَجُّجُ - پردود شدن خانه -
اَلتَّمَخُّخُ - مغز از استخوان بیرون کشیدن -
اَلتَّبَدُّدُ - پراگنده شدن -
اَلتَّحَرُّدُ - نوشیدن و شیر بستدن از پستان
اَلتَّخَدُّدُ - آژنگ گرفتن و لاغر شدن -
اَلتَّرَدُّدُ - شد و آمد کردن و یعدی بالی
اَلتَّشَدُّدُ - بخیل شدن و سخت شدن -
اَلتَّعَدُّدُ - زیادت آمدن در عدد -
اَلتَّقَدُّدُ - شگافته شدن و پراگنده شدن
اَلتَّلَدُّدُ - چپ و راست سرگشته نگریستن یقال ترکته یتلدد ای یتلفت یمیناً و شمالاً لا اخذ من دین ای صفحتی العنق

اَلتَّمَدُّدُ ـ بیازیدن ـ
اَلتَّهَدُّدُ ـ التهدید فی الحدیث ـ
اَلتَّلَذُّذُ ـ خوش آمدن ویعدی بالباء ـ
اَلتَّزَرُّرُ ـ بابند شدن ـ
اَلتَّسَرُّرُ ـ التسری ـ
اَلتَّضَرُّرُ ـ بخور شدن ـ
اَلتَّقَرُّرُ ـ درست شدن خبر وقرار گرفتن
اَلتَّکَرُّرُ ـ مکرر شدن ـ
اَلتَّجَزُّرُ ـ پاره پاره شدن ـ
اَلتَّعَزُّزُ ـ عزیز شدن و سخت شدن و تنگ شدن سوراخ پستان اشتر ـ
اَلتَّقَزُّزُ ـ نفرت طبع نمودن از چیزی ـ
اَلتَّمَزُّزُ ـ اندک اندک مکیدن ـ
اَلتَّهَزُّزُ ـ جنبیدن ـ
اَلتَّجَسُّسُ ـ فی السر والتحسس فی الخبر خبر جستن ـ
اَلتَّدَسُّسُ ـ پنهان کردن ـ
اَلتَّقَسُّسُ ـ پرسیدن خبر ـ
اَلتَّرَشُّشُ ـ چکیدن خل وآنچه بدان ماند
اَلتَّمَشُّشُ ـ آنچه نرم باشد از استخوان بخاییدن ومغز آن در مزیدن ـ
اَلتَّقَصُّصُ ـ از پی فرا شدن ـ
اَلتَّلَصُّصُ ـ دزدی کردن ـ

اَلتَّمَصُّصُ ـ اندک اندک مکیدن ـ
اَلتَّنَضُّضُ ـ اندک اندک گرفتن همه چیز یقال تنضضت حقی منه ای استنفذت قلیلا قلیلا
اَلتَّفَضُّضُ ـ پراگنده شدن ـ
اَلتَّمَضُّضُ ـ آب خوردن بهر دو لب افشاردن فی الحدیث تمضضوا ای مصوا ـ
اَلتَّمَطُّطُ ـ التمدد ـ
اَلتَّلَعُّعُ ـ تناول اللعاع وهو نبت ناعم فی اول ما یبدو ومنه یقال تلعیت فابدلوا من العین الاخیرة یاء لکراهتهم ثلث عینات ـ
اَلتَّخَفُّفُ ـ موزه در پا پوشیدن فی الحدیث وتخففت منی ای طلبت الخفة بتخفیف ایای ـ
اَلتَّعَفُّفُ ـ عفت نمودن وبقیت شیر که در پستان باشد خوردن ـ
اَلتَّکَفُّفُ ـ کف پیش مردمان داشتن در گدیه فی الحدیث یتکففون الناس وفی حدیث آخر وکان الناس یتکففونه ای یاخذونه باکفهم
اَلتَّلَفُّفُ ـ خویشتن را در جامه پیچیدن ـ
اَلتَّحَقُّقُ ـ درست شدن و درست پنداشتن
اَلتَّرَقُّقُ ـ بخشایش نمودن ویعدی باللام
اَلتَّشَقُّقُ ـ شگافته شدن ـ
اَلتَّمَقُّقُ ـ اندک اندک خوردن شیر یقال

تنقصت الشراب ای شربته شيئاً بعد شئ۔
اَلتَّحَلُّجُ۔ یکسی وا لکو شیدن ویعدی بالبار
اَلتَّسَلُّتُ۔ التمش۔
اَلتَّاَمُّ۔ یکیدن وستیهیدن غرہم
فی الحدیث لاتکلوا اعلیٰ غرمائکم ای لاتستقصوا
اَلتَّبَلُّلُ۔ تر شدن۔
اَلتَّجَلُّلُ۔ به آمدن وگرفتن معظم اتقال
تجللہ ای علاہ وتجلال لدراھم ای اخذ الجلال
ومنہ تجلال لبس الجُلُّ۔
اَلتَّحَلُّلُ۔ استثنا کردن در سوگند بجلی
وا استثنی بمعنی التحلل التقصی من عھدۃ الیمین
والخروج من حرمتھا الی ما یحل لہ منھا وقد یکون
ذلک مرۃ بالاستثناء ومع العقد ومرۃ بالکفارۃ
عند الحنث
اَلتَّخَلُّلُ۔ خلال کردن برسیدن چیزی میان
گروھی وشدن وتخلل المطر اذا خص ولم یکن عاماً
اَلتَّدَلُّلُ۔ ناز کردن۔
اَلتَّذَلُّلُ۔ فروتنی نمودن ویعدی باللام
اَلتَّشَلُّلُ۔ از گروھی آمدن۔
اَلتَّعَلُّلُ۔ روزگار گذاشتن بچیزی بھانہ
کردن ویعدی بان بالبار۔
اَلتَّغَلُّلُ۔ غالیہ بکار داشتن۔
اَلتَّفَلُّلُ۔ رخنہ شدن تیغ۔

اَلتَّكَلُّلُ۔ گرد در آمدن۔
اَلتَّمَلُّلُ۔ التململ۔
اَلتَّهَلُّلُ۔ گشادہ روی شدن و ریزان شدن
اشک و درخشان شدن میغ بہ برق۔
اَلتَّحَمُّمُ۔ در گرمابہ شدن۔
اَلتَّذَمُّمُ۔ ننگ داشتن ویعدی بمن۔
اَلتَّشَمُّمُ۔ بوئیدن بہ درنگ۔
اَلتَّعَمُّمُ۔ عمامہ در سر بستن و عم خواندن۔
اَلتَّقَمُّمُ۔ خانہ روبی کردن یعنی خانہ رُفتن
اَلتَّهَمُّمُ۔ طلب کردن۔
اَلتَّجَنُّنُ۔ خویشتن را فرا سافتن بہ دیوانگی۔
اَلتَّحَنُّنُ۔ بخشودن ویعدی بعلی۔
اَلتَّشَنُّنُ۔ خشک شدن پوست و کہنہ شدن مشک
اَلتَّفَنُّنُ۔ نوع نوع شدن۔

ومن المعتل الواوی

اَلتَّوَثُّبُ۔ مستولی شدن بر چیزی بظلم۔
اَلتَّوَلُّجُ۔ الولوج۔
اَلتَّوَهُّجُ۔ افروختہ شدن آتش۔
اَلتَّوَحُّجُ۔ اندک خوردن از شراب و شاخ
در گردن افگندن و ربما قالوا توحج بثوبہ وسیفہ
اَلتَّوَشُّحُ۔ حمائل در افگندن فی الحدیث یتوشحنی ویناقضنی
اَلتَّوَضُّحُ۔ بجای آوردن و ھویدا شدن۔
اَلتَّوَسُّخُ۔ شوخگن شدن۔

اَلتَّوَجُّدُ - اندوہگین شدن -
اَلتَّوَحُّدُ - یگانہ شدن و توحدہ اللہ بعصمتہ
ای عصمہ ولم یکلہ الی غیرہ -
اَلتَّوَدُّدُ - باب آمدن گلگون شدن تورّدت
الخیل البلدۃ ای تدخلتھا -
اَلتَّوَسُّدُ - چیزیرا بالش کردن فی الحدیث
لا یتوسد القران یکون ہذا مدحا و یکون ذما
فالمدح انہ لاینام اللیل عن القران فیکون
القران متوسدا معہ لم یتہجد بہ والذم انہ لا یحفظ
من القران شیئا فاذا نام لم یتوسد معہ القران
اَلتَّوَطُّدُ - الثبات -
اَلتَّوَعُّدُ - بیم کردن -
اَلتَّوَقُّدُ - افروختہ شدن آتش -
اَلتَّوَکُّدُ - استوار شدن -
اَلتَّوَلُّدُ - پدید آمدن چیزی از چیزے
اَلتَّوَزُّرُ - وزیری کردن -
اَلتَّوَعُّرُ - درشت شدن راہ -
اَلتَّوَفُّرُ - حق کسے را باحق چیزی تمام بدادن
اَلتَّوَقُّرُ - وقار نمودن -
اَلتَّوَکُّرُ - پر شدن -
اَلتَّوَجُّزُ - التنجز -
اَلتَّوَھُّزُ - وطی البعیر المثقل -
اَلتَّوَجُّسُ - بیم اندر دل داشتن و بترسیدن

اَلتَّوَدُّسُ - الایداس -
اَلتَّوَھُّشُ - مشی المثقل -
اَلتَّوَحُّشُ - نرم شدن و تہی شدن شکم
اَلتَّوَقُّشُ - جنبیدن -
اَلتَّوَقُّصُ - نزو الفرس مع مقاربۃ
الخطو وہو فی الحدیث -
اَلتَّوَرُّطُ - در ہلاکت افتیدن -
اَلتَّوَسُّطُ - درمیان چیزی شدن و میانجی کردن
اَلتَّوَجُّعُ - بخشودن و اندوہ نمودن -
اَلتَّوَدُّعُ - در میدع نگاہداشتن و در حمایت
خود پس داشتن فی الحدیث فقد تودع منہم ای کو
دما استحقوہ من المعاصی حیث یضروا فیہا فاستحیوا
العقوبۃ فیعاقبوا و اصلہ من التودیع وہو الترک
اَلتَّوَرُّعُ - پرہیزگاری نمودن -
اَلتَّوَدُّعُ - وابخشیدن و وابخشیدہ شدن -
اَلتَّوَسُّعُ - فراخی کردن و فراخ نشستن
توسعت الغنم فی الجبال اذا ارتقت فیہ ترعاہ
اَلتَّوَقُّعُ - چشم داشتن -
اَلتَّوَذُّفُ - التبختر وقیل الاسراع -
اَلتَّوَشُّفُ - پوست از چیزی وا شدن
اَلتَّوَقُّفُ - درنگ کردن در چیزے
اَلتَّوَکُّفُ - چشم داشتن -
اَلتَّوَثُّقُ - باستواری فرا گرفتن و یعدی بفی

اَلتَّوَرُّکُ - بر سرین نشاندن طفل در کودک را وبر یک سرین خفتن وبر یک سرین نشستن در زمین قال الازهری التورک فی الصلوة ضربان احدہما سنة والآخر مکروہ اما السنة فان ینحی رجلیه فی التشهد الاخیر ویلزق مقعدہ بالارض واما المکروہ فهو ان یضع یدیه علی ورکیه فی الصلوة وهو قائم وقد نهی عنه کان مجاہد لایری باسًا ان یتورک الرجل علی رجله الیمنی فی الارض المستحیلة فی الصلوة قال ابو عبیدة معناہ وضع الورک علیها وفی حدیث کرہ ان یسجد الرجل متورکا یعنی ان یرفع ورکه اذا سجد حتی یفحش فی ذلک وقیل ان یلصق الیتیه بعقبیه فی السجود فاما حدیث ابراہیم انه کان یکرہ التورک فی الصلوة فانما یرید وضع الیتین او احدہما علی الارض۔

اَلتَّوَسُّلُ - نزدیک جستن ویعدی بالی

اَلتَّوَحُّلُ - بحیله فا چیزی رسیدن ویعدی بالی

اَلتَّوَعُّلُ - التوقل۔

اَلتَّوَغُّلُ - دور در شدن در زمین۔

اَلتَّوَقُّلُ - بر کوه شدن فی الحدیث زرع لیس بلبد فیتوقل التوقل الاسراع وقیل الاسراع اذا صعد فی الجبل

اَلتَّوَکُّلُ - اعتماد بر کسی کردن ویعدی بعلی فی الحدیث کیف بک اذا اتاک ملکان فتلتلاک فی قبرک

اَلتَّوَهُّکُ - تعریض کردن وسخن سربسته گفتن تا کسی را در غلط اندازد یقال توهکت فلانا ای عنیته بما یغلطه

اَلتَّوَخُّمُ - ناگوار آمدن۔

اَلتَّوَرُّمُ - برآماسیدن۔

اَلتَّوَسُّمُ - فرست بردن ووسمه بر کردن وتوسم الرجل طلب کلاء الوسمی فی الحدیث الشیخ المتوسم ای المتحلی بسمة الشیوخ۔

اَلتَّوَضُّمُ - مجامعت کردن۔

اَلتَّوَغُّمُ - خشم گرفتن۔

اَلتَّوَقُّمُ - شکستن۔

اَلتَّوَهُّمُ - گمان بردن۔

اَلتَّوَسُّنُ - گشنی کردن فحل ناقه خوابیده را قولهم توسنها ای اتیها وهی نائمة یرید به اتیان الفحل الناقة۔

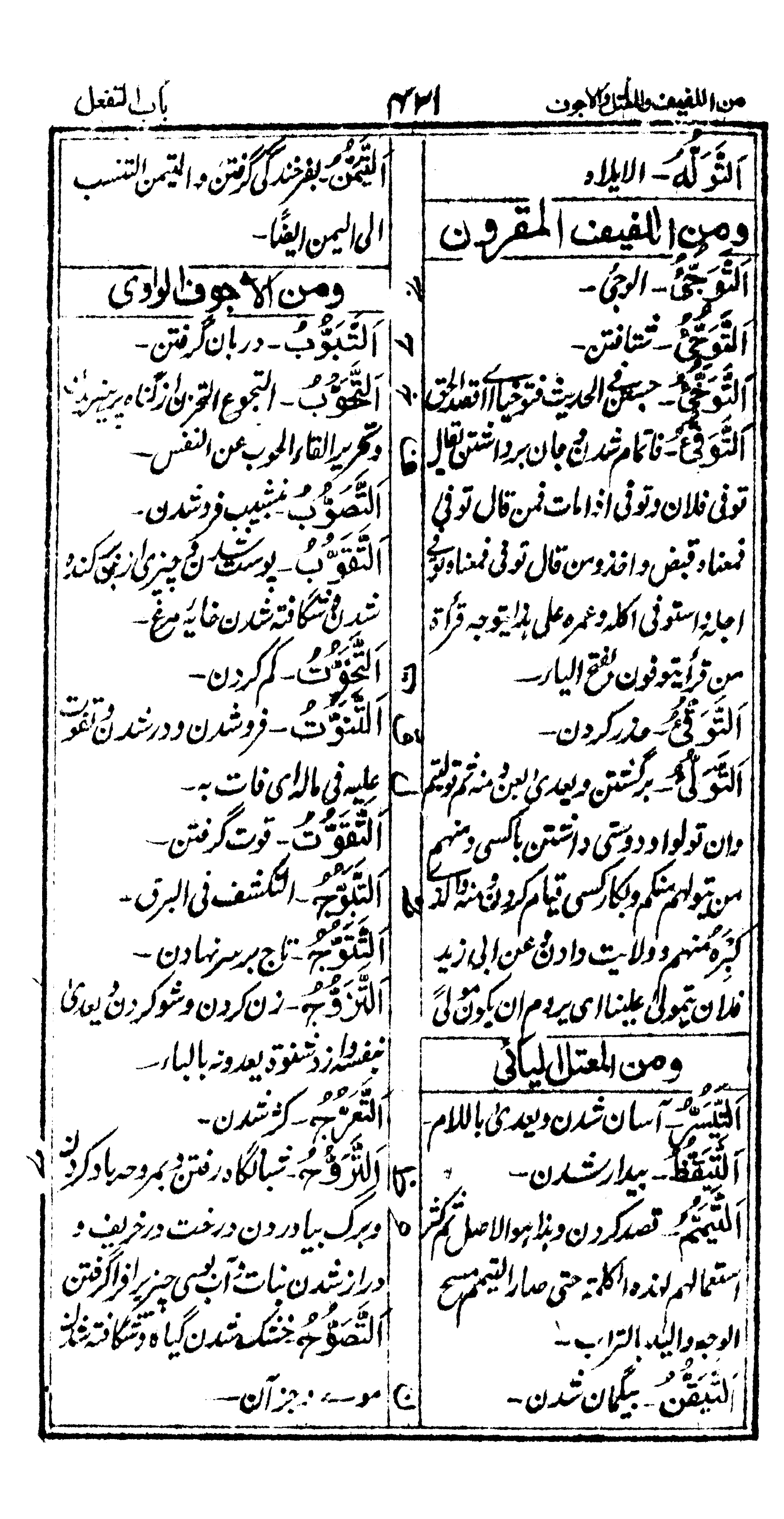
اَلتَّوَطُّنُ - جای گرفتن۔

اَلتَّوَغُّنُ - بغایت فربه شدن۔

اَلتَّوَکُّنُ - التمکن۔

اَلتَّوَهُّنُ - سست شدن۔

اَلتَّوَجُّهُ - روی فرا چیزی کردن ومنه المثل الاحمق ما یتوجه ای ما یحسن ان یاتی الغائط وبیرون شدن والباب یدل علی مقابلة الشئ۔

التألّه ـ الايلاه

ومن اللفيف المقرون

التوجّي ـ الوجي ـ
التوحّي ـ شتافتن ـ
التوخّي ـ جستن في الحديث فتوخّيا القصد الحق
التوفّي ـ تمام شدن و جان بر داشتن تعالى
توفى فلان و توفى اذا مات فمن قال توفي
فمعناه قبض و اخذ ومن قال توفى فمعناه توفى
اجاله استوفى اكله وعمره على هذا يوجه قراءة
من قرأ يتوفون بفتح الياء ـ
التوقّي ـ حذر كردن ـ
التولّي ـ برگشتن و يعدى بعن منه ثم توليتم
وان تولوا و دوستى داشتن باكسى ومنهم
من يتولهم منكم و بكار كسى قيام كردن ومنه والذي
تولى كبره منهم و ولايت دادن عن ابى زيد
فلان يتولى علينا اى يروم ان يكون ولى

ومن المعتل اليائى

التيسّر ـ آسان شدن و يعدى باللام ـ
التيقّظ ـ بيدار شدن ـ
التيمّم ـ قصد كردن وهذا هو الاصل ثم كثر
استعمالهم لهذه الكلمة حتى صار التيمم مسح
الوجه واليد بالتراب ـ
التيقّن ـ بيگمان شدن ـ
التيمّن ـ بفرخندگی گرفتن و التيمن التنسب
الى اليمن ايضا ـ

ومن الاجوف الواوى

التبوّب ـ دربان گرفتن ـ
التحوّب ـ التوجع التحزن از گناه پرهيزيدن
والتحرج القاء الحوب عن النفس ـ
التصوّب ـ نشيب فرو شدن ـ
التقوّب ـ پوست باز شدن و چيزى از بيخ كنده
شدن و شكافته شدن خايه مرغ ـ
التخوّت ـ كم كردن ـ
التفوّت ـ فرو شدن و در شدن و تفوت
عليه في ماله اى فات به ـ
التقوّت ـ قوت گرفتن ـ
التبوّج ـ التكشف في البرق ـ
التتوّج ـ تاج بر سر نهادن ـ
التزوّج ـ زن كردن و شوى كردن و يعدى
بنفسه و ازد شنوة يعدونه بالباء ـ
التعوّج ـ كژ شدن ـ
التروّح ـ شبانگاه رفتن و بمروحه باد كردن
و برگ بياوردن درخت در خريف و
دراز شدن نبات و آب بعضى چيز را فرا گرفتن
التصوّح ـ خشك شدن گياه و شكافته شدن
موى ـ جز آن ـ

اَلتَّطَوُّحُ - ہلاک شدن و سرگشتہ شدن -
تطوح الشیٔ اذا تحرک وہو متدل -
اَلتَّجَوُّخُ - رسیدہ و شدن چاہ -
اَلتَّنَوُّخُ - در زیر افگندن نر مادہ را -
اَلتَّزَوُّدُ - توشہ برداشتن -
اَلتَّفَقُّہُ - فہمیدن و فقیہ شدن
فی الحدیث تفقہوا قبل ان تسودوا ای تعلموا
قبل ان تتزوجوا فتصیروا ارباب بیوت -
اَلتَّعَوُّدُ - خوی گرفتن -
اَلتَّہَوُّدُ - جہود شدن و توبہ کردن -
اَلتَّشَوُّذُ - عمامہ در سر بستن -
اَلتَّعَوُّذُ - باز داشت خواستن و پناہ یابیدن (?)
اَلتَّجَوُّرُ - بر پہلوی افتیدن و سرگشتہ شدن کار -
اَلتَّسَوُّرُ - بدیوار بر شدن و دست رنجن
در دست کردن -
اَلتَّشَوُّرُ - تشویر خوردن -
اَلتَّصَوُّرُ - صورت شدن چیزی و صورت
کردن با خویشتن و صورت بستن و یقال تصور
ای مال للسقوط -
اَلتَّضَوُّرُ - بر خویشتن پیچیدن از گرسنگی یا از زخم
اَلتَّعَوُّرُ - عاریت گرفتن و بہ یکدیگر نوبت گرفتن چیزی را
یقال ہم یتعورون العواری بینہم ای یتداولونہا -
اَلتَّغَوُّرُ - چشم زدہ فرو شدن -

اَلتَّکَوُّرُ - بر پہلو افتیدن -
اَلتَّمَوُّرُ - گردیدن و بفتیدن موئے -
٦٠ اَلتَّنَوُّرُ - از دور بآتش نگریستن و آہک بکار داشتن
اَلتَّہَوُّرُ - رسیدہ و شدن در کار شروع کردن
۷ بیباک وار و بہ در اللیل ای مضی اکثرہ -
۱ اَلتَّجَوُّزُ - آسان فرا گرفتن و مجاز سخن گفتن
و بعد از آن یقال و یقال اللہم تجوز عنی و تجاوز عنی
بمعنی التجوز فراہم آمدن و بر خویشتن پیچیدن
و از سوی کہ باشی بر سوی دیگر گردیدن در جنگ
اَلتَّکَوُّزُ - فراہم آمدن -
۷۰ اَلتَّحَوُّسُ - التشجع والاقامۃ مع ارادۃ السفر
و ذلک اذا عرض لہ ما یشغلہ فی الحدیث فجعل
یتحوس فی الکلام ای یتاہب تیر ددفیہ -
اَلتَّطَوُّسُ - التزین -
اَلتَّقَوُّسُ - کمان در بازو افگندن و دوتا شدن و در آمدن
اَلتَّحَوُّشُ - دور شدن -
اَلتَّشَوُّشُ - شوریدہ شدن -
اَلتَّہَوُّشُ - الہوش -
اَلتَّخَوُّصُ - التقوج و تخوص منہ ای اخذ
منہ الشیٔ بعد الشیٔ -
اَلتَّعَوُّضُ - عوض فا ستدن -
اَلتَّقَوُّضُ - بیفتادن خانہ و بر کندہ شدن
و تقوضت الحلق والصفوف انتقضت تفرقت

والحلق جمع خلقة من الناس فی الحدیث وہی تقوضوا ای تجیئی وتذہب ولاتقر۔
اَلتَّعَوُّطُ۔ الاغتیاط۔
اَلتَّغَوُّطُ۔ حدث کردن۔
اَلتَّجَوُّعُ۔ تعمد الجوع۔
اَلتَّخَوُّعُ۔ التنقص۔
اَلتَّرَوُّعُ۔ التفزع۔
اَلتَّصَوُّعُ۔ پراگندہ شدن و خشک شدن گیاہ
اَلتَّضَوُّعُ۔ بوی خوش دمیدن۔
اَلتَّطَوُّعُ۔ تکلف الاستطاعة و چیزیکہ فریضہ نباشد کردن ویعدی بالباء۔
اَلتَّکَوُّعُ۔ خردہ دست از سوی انگشت سترگ کثر شدن وہو فی الحدیث۔
اَلتَّنَوُّعُ۔ نوع نوع شدن۔
اَلتَّہَوُّعُ۔ قی کردن۔
اَلتَّبَوُّغُ۔ شوریدہ شدن خون ویعدی بالباء
اَلتَّجَوُّفُ۔ درمیان چیزی شدن۔
اَلتَّحَوُّفُ۔ ازکنارہ چیزی بکاستن
اَلتَّخَوُّفُ۔ ترسیدن ویعدی بعلی و کم کردن
اَلتَّشَوُّفُ۔ خویشتن را بیاراستن و چشم داشتن از ویعدی بالی۔
اَلتَّطَوُّفُ۔ گرد برآمدن تطوف الرجل والقوم ای استدار و تطوف الرجل اذا تشبہ

بامعل الکوفة او نسب الیہم۔
اَلتَّذَوُّقُ۔ پارہ پارہ کشیدن چیزی را تقال تذوقتہ ای ذقتہ شیئا بعد شیئ۔
اَلتَّسَوُّقُ۔ بازار رستن خریدہ و فروخت کردن
اَلتَّشَوُّقُ۔ آرزومند شدن آرزومند نمودن ویعدی بالی۔
اَلتَّطَوُّقُ۔ طوق در گردن خویش کردن
اَلتَّعَوُّقُ۔ التثبط۔
اَلتَّفَوُّقُ۔ فواق فواق مکیدن بچہ شیر را تقال تفوق الابل ای شربہ فواقا و فی الحدیث اما انا فاتفوقہ تفوقا للتقولہ ای لااقرارو ردی من القرآن بمرة ولکنی اقرار منہ شیئا بعد شیئ فی اناء اللیل والنہار ماخوذ من فواق الناقة
اَلتَّنَوُّقُ۔ التانق وبعض العرب لایقول تنوق
اَلتَّسَوُّکُ۔ مسواک کردن۔
اَلتَّشَوُّکُ۔ بانوار شدن۔
اَلتَّہَوُّکُ۔ سرگشتہ شدن الوقوع فی الشیئ بقلة مبالاة۔
اَلتَّنَوُّلُ۔ از گرفتن بہ شنام و قہر زدن تقال تغول علیہ القوم ای علوہ بالشتم والضرب۔
اَلتَّحَوُّلُ۔ ازجای بجای شدن و یعدی بعن و بستوارہ برگرفتن و حیلہ کردن و احوال کسے طلب کردن وہذا فی الحدیث۔

اَلتَّخَوُّلُ - تعهد کردن و فرصت چیزی بردن در کسے

اَلتَّطَوُّلُ - فضل کردن و یعدی بعلی -

اَلتَّغَوُّلُ - از حال بگردیدن و فی الحدیث اذا تغولت الغیلان -

اَلتَّقَوُّلُ - سخن فرا بافتن بر کسے -

اَلتَّمَوُّلُ - مالدار شدن -

اَلتَّسَوُّمُ - خویشتن را نشان کردن بجنگ

اَلتَّلَوُّمُ - درنگ کردن و چشم داشتن و فی الحدیث و الشباب المتلوم ای الذی یاتی القبیح فیحر الدائمة -

اَلتَّخَوُّنُ - کم کردن و تعهد کردن -

اَلتَّصَوُّنُ - تکلف الصیانة -

اَلتَّکَوُّنُ - هست شدن -

اَلتَّلَوُّنُ - رنگ برنگ شدن -

اَلتَّشَوُّهُ - گوسپند صید کردن یقال للتشوہ علی ای لا تقل ما احسنک فتصیبنی بعین و تشوه له ای تنکر له و تغول -

اَلتَّفَوُّهُ - سخن گفتن فی الحدیث فلما تفوه البقیع ای دخل فم البقیع -

ومن الاجوف الیائی

اَلتَّطَیُّبُ - خویشتن را خوشبوی کردن -

اَلتَّعَیُّبُ - عیب کردن -

اَلتَّغَیُّبُ - غائب شدن -

اَلتَّهَیُّبُ - ترسیدن یقال تهیبت الشیئ و تهیبنی الشیئ ای خفته و خوفنی شکوه داشتن

اَلتَّرَیُّثُ - درنگ کردن -

اَلتَّمَیُّثُ - نرم شدن زمین -

اَلتَّهَیُّجُ - برخاستن با دو گرد و آنچه بدان ماند

اَلتَّصَیُّحُ - التصوح -

اَلتَّضَیُّحُ - تنک گردیدن شیر و پوشیدن شیر آمیخته فی الحدیث الا متضیحا هو الذی یرد الحوض آخر الناس بعد ما شرب ما الحوض الا قلیلا مختلطا بغیره و اصله من الضیح و الضیاح و هو اللبن الذی مزج بالماء حتی کاد یغلب سواد الماء بیاضه

اَلتَّطَیُّحُ - التطوح -

اَلتَّغَیُّمُ - ریم گرفتن -

اَلتَّشَیُّخُ - پیری نمودن -

اَلتَّلَطُّخُ - آلوده شدن -

اَلتَّزَیُّدُ - در سخن فزونی کردن و گران شدن نرخ و التزید فی السیر فوق العنق -

اَلتَّصَیُّدُ - الصید -

اَلتَّغَیُّدُ - خرامیدن -

اَلتَّقَیُّدُ - خویشتن را بند کردن -

اَلتَّحَیُّرُ - سرگشته شدن و تحیر المکان بالماء ای امتلاء

اَلتَّخَیُّرُ - برگزیدن -

اَلتَّدَیُّرُ - سرای گرفتن -

اَلتَّقَيُّرُ۔ مانا شدن او مشابه گردیدن بکسی یقال تقیر فلان اباه اذا نزع الیه فی الشبه۔
اَلتَّطَيُّرُ۔ فال بد گرفتن وبعدہٗ لبا ز یمن و بائے
اَلتَّغَيُّرُ۔ از حال گشتن وبعدہ یا ئی بعین۔
اَلتَّحَيُّزُ۔ رمیدہ شدن۔
اَلتَّحَيُّزُ۔ بر خویشتن پیچیدن یقال مالک تحیز الحیة وقال سیبویه هو تفعیل من حزت الشی۔
اَلتَّمَيُّزُ۔ از یکدیگر جدا شدن۔
اَلتَّقَيُّسُ۔ التشبه بقیس والتمسک منهم بسبب اما حلف او جوار او ولار۔
اَلتَّكَيُّسُ۔ زیرکی نمودن۔
اَلتَّمَيُّسُ۔ خرامیدن۔
اَلتَّجَيُّشُ۔ شوریدن چیزے فی الحدیث فتجیشت انفس الصحابة منا ای جاشت وجلیشت وروی ایضا بالحاء ومعناه نفرت
اَلتَّعَيُّشُ۔ بحیله زیستن۔
اَلتَّحَيُّضُ۔ حائض شدن تحیضت قعدت ایام حیضها عن الصلوة فی الحدیث تحیضی فی علم اللہ ستا او سبعا۔
اَلتَّقَيُّضُ۔ مانندگی کردن بکسی بیوفتیدن دیوار و پاره پاره شدن خایه مرغ۔
اَلتَّغَيُّطُ۔ الاغتباط۔
اَلتَّغَيُّظُ۔ خشم گرفتن۔

اَلتَّقَيُّظُ۔ القیظ۔
اَلتَّرَيُّعُ۔ آمد وشد کردن مائع۔
اَلتَّشَيُّعُ۔ دعوی شیعه کردن۔
اَلتَّصَيُّعُ۔ خشک شدن گیاه۔
اَلتَّضَيُّعُ۔ التضوع
اَلتَّمَيُّعُ۔ روان شدن وگداختن یقال تمیع الشی اذا جری علی وجه الارض۔
اَلتَّبَيُّغُ۔ التبوغ
اَلتَّزَيُّغُ۔ التزین۔
اَلتَّحَيُّفُ۔ التحوف۔
اَلتَّصَيُّفُ۔ تابستان جای مقام کردن۔
اَلتَّضَيُّفُ۔ مهمان شدن وبخشیدن۔
اَلتَّعَيُّفُ۔ جسیدن۔
اَلتَّهَيُّفُ۔ باگرم مقام کردن۔
اَلتَّرَيُّقُ۔ درفشیدن سراب۔
اَلتَّزَيُّقُ۔ التزین۔
اَلتَّخَيُّلُ۔ خیال بستن یقال تخیلته فتخیل لی وسزاوار شدن آسمان بباریدن وتخیلت علی الرجل اذا اخترته وتفرست فیه الخیر
اَلتَّزَيُّلُ۔ پراگنده شدن۔
اَلتَّغَيُّلُ۔ انبوه شدن درخت۔
اَلتَّقَيُّلُ۔ اقتدا کردن ومانندگی کردن بکسے وشراب خوردن وقت قیلوله۔

اَلتَّحَوُّمُ - تعہد کردن از رست چیزی بردن در کسے
اَلتَّطَوُّلُ - فضل کردن وبعدی بعلی -
اَلتَّغَوُّلُ - ازحال بگردیدن وفی الحدیث اذا تغولت الغیلان -
اَلتَّقَوُّلُ - سخن فرا بافتن بر کسے -
اَلتَّمَوُّلُ - مالدار شدن -
اَلتَّسَوُّمُ - خویشتن را نشان کردن جنگ
اَلتَّلَوُّمُ - درنگ کردن وچشم داشتن وفی الحدیث والشباب المتلوم ای الذی یاتی القبیح فیحر الدائمۃ -
اَلتَّخَوُّنُ - کم کردن وتعہد کردن -
اَلتَّصَوُّنُ - تکلف الصیانۃ -
اَلتَّکَوُّنُ - ہست شدن -
اَلتَّلَوُّنُ - رنگ برنگ شدن -
اَلتَّشَوُّہُ - گوسپند صید کردن ویقال للتشوہ علی اے لاتعل ما احسنک فتصیبنی بعین وتشوہ لہ ای تنکرہ لہ وتغول -
اَلتَّفَوُّہُ - سخن گفتن فی الحدیث فلما تفوہ البقیع ای دخل فم البقیع -

ومن الاجوف الیائی

اَلتَّطَیُّبُ - خویشتن را خوشبوی کردن -
اَلتَّعَیُّبُ - عیب کردن -
اَلتَّغَیُّبُ - غائب شدن -
اَلتَّہَیُّبُ - ترسیدن یقال تہیبت الشیٔ وتہیبنی الشیٔ ای خفتہ وخوفنی وشکوہ داشتن
اَلتَّرَیُّثُ - درنگ کردن -
اَلتَّمَیُّثُ - نرم شدن زمین -
اَلتَّہَیُّجُ - برخاستن با دو گرد وانچہ بدان ماند
اَلتَّصَیُّحُ - التصوح -
اَلتَّضَیُّحُ - تنک گردیدن شیر ویوشیدن شیر آمیختہ فی الحدیث الاستفیئحا ہو الذی یرد الحوض آخر الناس بعد ما شرب مار الحوض الا قلیلا مختلطا بغیرہ واصلہ من الضیح والضیاح وہو اللبن الذی مزج بالمار حتی کا دیغلب سوا والماریاضہ
اَلتَّطَیُّحُ - التطوح -
اَلتَّغَیُّحُ - بیم گرفتن -
اَلتَّشَیُّخُ - پیری نمودن -
اَلتَّلَطُّخُ - آلودہ شدن -
اَلتَّزَیُّدُ - در سخن فزونی کردن وگران شدن نرخ والتزید فی السیر فوق العنق -
اَلتَّصَیُّدُ - الصید -
اَلتَّغَیُّدُ - خرامیدن -
اَلتَّقَیُّدُ - خویشتن را بند کردن -
اَلتَّحَیُّرُ - سرگشتہ شدن وتحیر المکان بالمار ای امتلا
اَلتَّخَیُّرُ - برگزیدن -
اَلتَّدَیُّرُ - سرای گرفتن -

اَلتَّقَیُّرُ — مانا شدن و مشابه گردیدن بکسی یقال تقیر فلان اباه اذا انزع الیه فی الشبه —

اَلتَّطَیُّرُ — فال بد گرفتن و بعد ها لبار بمیمون بابی

اَلتَّغَیُّرُ — از حال بگشتن و بدی بعن —

اَلتَّهَیُّزُ — رهیده شدن —

اَلتَّحَیُّزُ — بر خویشتن پیچیدن یقال مالک تتحیز الحیة وقال سیبویه هو تفیعل من حزت الشیء

اَلتَّمَیُّزُ — از یکدیگر جدا شدن —

اَلتَّقَیُّسُ — التشبه بقیس والتمسک منهم بسبب اما حلف او جوار او ولاء —

اَلتَّکَیُّسُ — زیرکی نمودن —

اَلتَّمَیُّسُ — خرامیدن —

اَلتَّجَیُّشُ — شوریدن چیزی فی الحدیث فتجیشت انفس الصحابة منه ای جاشت وجاشت وروی ایضا بالحاء ومعناه نفرت

اَلتَّعَیُّشُ — بحیله زیستن —

اَلتَّحَیُّضُ — حائض شدن و تحیضت ای قعدت ایام حیضها عن الصلوة فی الحدیث تحیضی فی علم الله ستا او سبعا —

اَلتَّقَیُّضُ — مانندگی کردن بکسی و فقیدن دیوار و پاره پاره شدن خایه مرغ —

اَلتَّغَیُّطُ — الاغتیاط —

اَلتَّغَیُّظُ — خشم گرفتن —

اَلتَّقَیُّظُ — القیظ —

اَلتَّرَیُّعُ — آمد و شد کردن مائع —

اَلتَّشَیُّعُ — دعوی شیعه کردن —

اَلتَّصَیُّعُ — خشک شدن گیاه —

اَلتَّضَیُّعُ — التضوع —

اَلتَّمَیُّعُ — روان شدن و گداختن یقال تمیّع الشیء اذا جری علی وجه الارض —

اَلتَّبَیُّغُ — التبوغ —

اَلتَّزَیُّغُ — التزین —

اَلتَّخَیُّفُ — التخوف —

اَلتَّصَیُّفُ — تابستان جای مقام کردن —

اَلتَّضَیُّفُ — مهمان شدن و بخشیدن —

اَلتَّعَیُّفُ — چسپیدن —

اَلتَّهَیُّفُ — با گرم مقام کردن —

اَلتَّرَیُّقُ — درفشیدن سراب —

اَلتَّزَیُّقُ — التزین —

اَلتَّخَیُّلُ — خیال بستن یقال تخیلته فتخیل لی و سزاوار شدن آسمان بباریدن و تخیلت علی الرجل اذا اخترته و تفرست فیه الخیر

اَلتَّذَیُّلُ — پراگنده شدن —

اَلتَّغَیُّلُ — انبوه شدن درخت —

اَلتَّقَیُّلُ — اقتدا کردن و مانندگی کردن بکسی و شراب خوردن وقت قیلوله —

التّکیّل - التّکلّی -
التّهیّل - رهیده شدن -
التّخیّم - خیمه زدن -
التّشیّم - آتش بجای در رسیدن -
التّغیّم - میغ ناک شدن -
التّبیّن - بجای آوردن و هویدا شدن و درنگ کردن
التّحیّن - هنگام جستن یقال تحیّن الوارش اذا انتظر وقت الاکل لیدخل فی الحدیث تحیّنوا نوقکم التّحیّن ان تحلبها مرّة واحدة فی وقت معلوم
التّدیّن - دین دار شدن و یعدی بالباء و وام خواستن
التّزیّن - آراسته شدن و یعدی بالباء -
التّعیّن - نسیه فا شدن و ان یکون فی الجلد دوائر رقیقة و ذلک عیب فیه و بچشم کردن و تعیّن علیه الشّی لزمه بعینه -
التّقیّن - آراسته شدن -
التّلیّن - نرمی کردن و یعدی باللّام -
التّریّه - آمد و شد کردن میغ و کوراب -

و من النّاقص

التّخبّی - خبا کردن -
التّربّی - پروردن -
التّزبّی - گوکی ساختن صیاد خویشتن را تا در آنجا پنهان شود -
التّصبّی - دل بردن -

التّقبّی - قبا پوشیدن -
التّکبّی - الالتبار
التّهبّی - افشانیدن دست و فارغ شدن از کاری فی الحدیث جاء تهبّی ای ینفض مذرویه -
التّشتّی - زمستان جایی مقام کردن و یعدی بالباء
التّعتّی - نافرمانی کردن -
التّفتّی - جوانمردی برزیدن و جوانمردی نمودن
التّمتّی - فی نزع القوس مدّ الصّلب -
التّحجّی - التّعمّد والتّحرّی الاقامة بالمکان ایضا والایلاع بالشّی واللّزوم له فی الحدیث تحجّی باندک روزگار گذاشتن -
التّهجّی - هجا کردن سخن -
التّدحّی - الانبساط -
التّرحّی - گرد شدن -
التّضحّی - چاشت خوردن -
التّلحّی - دستار در سر بستن چنانکه زیر زنخ در آید -
التّنحّی - یکسو شدن فی الحدیث فتنحّی قبل وجهه معناه قصد الجهة الّتی الیها وجهه من کل نحوت الشّی انحوه -
التّسخّی - تکلّف کردن در سخا و هذا یعدی بعلی
التّنخّی - بیزار شدن -
التّبدّی - بباديه مقیم شدن و پدید آمدن چیزی
التّحدّی - نبرد کردن با کسی

اَلتَّرَدِّیُ - رزا برافگندن و ہلاک شدن واز جائے در افتادن یا در چاہی افتادن۔
اَلتَّسَدِّیُ - بر روز چیزے شدن۔
اَلتَّصَدِّیُ - پیش شدن یقال تصدی له ای تعرض هو الذی تستشرف ناظرا الیه۔
اَلتَّعَدِّیُ - فا گذشتن از فزونی جستن بر کسے
اَلتَّغَدِّیُ - چاشت خوردن۔
اَلتَّنَدِّیُ التسخی و جراکردن اشتر میان نہل و علل فی الحدیث لم تتند یقال ما ندیت بشئی تکرهه ای ما اصبت و ماندیت ہذا الامر ای ما قربته۔
اَلتَّبَرِّیُ - التصدی والتعرض۔
اَلتَّحَرِّیُ - رای صواب جستن و منه قوله فاولٰئك تحروا رشدا ای توخوا و عمدوا و درنگ کردن۔
اَلتَّذَرِّیُ - فریفتن و سوی کردن ن۔
اَلتَّذَرِّیُ - بر زور چیزی شدن والتزوج فی اشراف القوم۔
اَلتَّزَدِّیُ - الزراية۔
اَلتَّسَرِّیُ - سریت خریدن یقال تسری الرجل واصله تسرر من السر وهو النكاح او ضد العلانية او السرور فابدلوا من احدی الرآت یاء وقیل الیاء اصل وهی بدل من الواو فی السر وهو الشرف وہذا القول اصح لقولهم تسرهیا ولا تقولون تسرسها ونكلف العمر ایضا فی الحدیث یرد متسریهم المتسری الذی یخرج فی السرية باذن الامام وفی حدیث آخر الیوم تسرون سے یقال تر بکم۔
اَلتَّشَرِّیُ - خوارج شدن۔
اَلتَّعَرِّیُ - برہنہ شدن۔
اَلتَّفَرِّیُ - وا شگافتہ شدن و وا شدن۔
اَلتَّقَرِّیُ - از پے فرا شدن۔
اَلتَّهَرِّیُ - بعصا زدن۔
اَلتَّعَزِّیُ - شکیبائی کردن و انتساب کردن
اَلتَّنَزِّیُ - التوثب والتسرع۔
اَلتَّمَسِّیُ - اشامیدن بدرنگ۔
اَلتَّكَسِّیُ - گلیم پوشیدن۔
اَلتَّرَشِّیُ - نرمی کردن با یکدیگر۔
اَلتَّعَشِّیُ - شام خوردن۔
اَلتَّغَشِّیُ - پوشیده شدن و مجامعت کردن ومنه فلما تغشاها۔
اَلتَّفَشِّیُ - فراخ شدن وتباه شدن ریش
اَلتَّمَشِّیُ - برفتن تیش شراب بچیدان مانند راه
اَلتَّقَصِّیُ - از دشواری و تنگی بیرون آمدن و گوشت از استخوان باز شدن۔
اَلتَّقَصِّیُ - الاستقصار فی الحدیث تقصیتها ای صرت فی اقصیها۔

التنقّی ۔ موی تنانه کردن و هو فی الحدیث
والتزوج فی خیار القوم۔
الترضّی ۔ خشنود کردن کسی را بجهد۔
التفضّی ۔ پراگنده شدن و الفضا بمعنی اخیر یقال
تفضیت من الفضة و اصله تفضضت۔
التقضّی ۔ از هوا در آمدن باز و آنچه بدان
ماند و اصل هذا التقضض و ابدل من احدی
الضادات یا و سپری شدن۔
التمضّی ۔ بگذشتن۔
التنضّی ۔ نزار کردن شتر
التخطّی ۔ فا گذشتن۔
التعطّی ۔ عطا خواستن و بمعنی التعاطی۔
التغطّی ۔ پوشیده شدن و یعدی بالباء
التمطّی ۔ خویشتن بازیدن و خرامیدن
و قیل الیاء مبدلة من الطاء۔
التشظّی ۔ تو بر تو از هم برخاستن نی و آنچه
بدان ماند چون بشکند۔
التلظّی ۔ زبانه زدن آتش۔
التقفّی ۔ [illegible] خوی شدن و تقفی الرجل [illegible] کالا فی [illegible] انتشر
التلفّی ۔ فرو غلتن گره بستن انگبین و لیسیدن
یقال خرجنا نتلفی اصله نتلفع [illegible]
التنفّی ۔ جستن۔
التحفّی ۔ مبالغه کردن در گرامی کردن

و در به رسیدن از حال کسی و یعدی بان بالباء۔
التشفّی ۔ شفا جستن و یعدی بمن۔
التعفّی ۔ مدروس شدن۔
التقفّی ۔ از پی فرا شدن [illegible]
التکفّی ۔ دراز شدن گیاه و مائل شدن بقیام
فی الحدیث اذا مشی تکفی تکفیا ای تمائل
الی قدام و تکفی السفینة فی جریها و اصل
فیه الهمزة ثم ترکت۔
التقّی ۔ التقیه۔
الترقّی ۔ بالا بر شدن۔
التسقّی ۔ خوان و مانند آن خویشتن چیدن۔
التلقّی ۔ پیش وا شدن و چیزی از کسی فرا گرفتن
التنقّی ۔ برگزیدن۔
التزکّی ۔ صدقه دادن و پاکی کردن۔
التشکّی ۔ گله کردن۔
التعلّی ۔ [illegible] و اصله من تعلی الفرس
اذا احکی علیه برکبته۔
التتلّی ۔ در پی شدن کسی یقال
تتلیت حقی ای تتبعته حتی استوفیته۔
التجلّی ۔ هویدا شدن
التحلّی ۔ پیرایه کردن و یعدی بالباء
التخلّی ۔ خالی شدن و فی الحدیث و تخلیت
ای تبرأت من الشرک و انقطعت عنه التدلی

الاسن علو الی سفل۔
التَّسَلِّی۔ سلوت افتادن و شدن غمہا و اندوہ از دل مانند۔
التَّصَلِّی۔ گرم شدن بآتش۔
التَّطَلِّی۔ اندود شدن ویعدی بالباء۔
التَّجَلِّی۔ بلند شدن و رنگ۔ فی الحدیث تجلی ای ترفع علی رأس شدن از نفاس
[illegible] شدن [illegible]۔
التَّخَلِّی۔ [illegible]
التَّحَلِّی۔ [illegible]
التَّعَلِّی۔ [illegible]
و [illegible] من الناس۔
التَّمَلِّی۔ روزگار دراز برخورداری گرفتن۔
التَّرَقِّی۔ بر در رفتن و بر آن اندوختن۔
التَّسَمِّی۔ نام نہادن خویشتن را و یعدی بالباء۔
التَّلَظِّی۔ بر افروختہ شدن و گرمی افتاد النار اے شعلہ و قیل الیاء بدل من المیم۔
التَّشَهِّی۔ الارتفاع۔
التَّسَنِّی۔ کسی را بسر گرفتن فی الحدیث اذا تسنیت ای فرجت رجالیہا۔
التَّأَنِّی۔ دوتا شدن و بدر آمدن۔
التَّشَكِّی۔ شکایت کردن و یعدی الی الیٰ۔
التَّحَنِّی۔ مہربانی کردن و بدر آمدن۔

التَّدَنِّی۔ نزدیک آمدن اندک اندک۔
التَّسَنِّی۔ بگردیدن و قیل الیاء بدل من النون و قیل بل الیاء منقلبۃ عن الواو فی الاصل فیکون علی ہذا القول ماخوذ من السنۃ بمعنی السواد
التَّظَنِّی۔ اعمال الظن اصلہ التظنن
التَّغَنِّی۔ سرود خوانیدن و بے نیاز شدن و التغنی بالغنیۃ و ہی اخلاط تستعمل فی ابدال الابل تتمرغ فیہا من الجرب و فی الحدیث۔
التَّغَنِّی۔ سرائیدن و فی الحدیث کا لذی یتغنی بالقرآن بے نیاز شدن و قسر من التغنی بالقرآن کلہا فیہ ذہب الی الاستغناء فیکون ماخوذ من الغنی و من ذہب الی التطریب والتحزین فیکون ماخوذ من الغناء و سرود الصوت الحسن او قیل فی التعویذ والیج فی القلوب و قیل کانت العرب تتغنی بالغناء والنشید فی اکثر احوالہا فلما نزل القرآن احبوا ان یکون القرآن ہجیراہم مکان الغناء فقال لیس منا من لم یتغن بالقرآن فی الحدیث [illegible] تتغنا ای [illegible] الثمن [illegible]
التَّلَقِّی۔ کیت گرفتن۔
التَّمَنِّی۔ آرزو بردن و دروغ گفتن و اصلہ التمنن والیاء بدل علی تقدیر تمنی و تقاضا القضاء
التَّهَنِّی۔ آرزو کردن و یعدی الی الباء۔
التَّلَهِّی۔ بازی کردن و روزگار گذاشتن بچیزے

ویعدی بالباء وقوله فانت عنه تلهّی ای تشاغل۔

ومن اللفيف المقرون

التّحوّی۔ گرد شدن و فراهم آمدن۔
التّروّی۔ سیراب شدن۔
التّسوّی۔ راست شدن ومنه لو تسوّی بهم الارض ای تستوی بهم تطوت الحیة توحت۔
التّقوّی۔ نیرومند شدن۔
التّکوّی۔ تیز نگریستن سوی کسی داغ کردن فی الحدیث اتکوّی بجارتی ای استدفی بها۔
التّلوّی۔ پیچیده شدن۔

ومن اليائی

التّبیّی۔ قصد چیزی کردن۔
التّحوّی۔ گرد گرد چیزی حلقه شدن چنانکه یقال تحوت الحیة فی الحدیث فتحیا منی یرید تحوّی و التحوّی التلوّی۔
التّزیّی۔ التزین یقال تزیا فلان بزی الصالحین
التّعیّی۔ پیچیدن و خمیدن و گرد آمدن چیزی یقال تعیا علیه الامر ای اعیا علیه۔

ومن المهموز الفاء

التّأدّب۔ ادب گرفتن
التّأرّب۔ التشدد والتابی خردمند شدن
التّأشّب۔ بهم در آمیختن و مجتمع گشتن یقال تأشب القوم اختلطوا۔
التّألّب۔ جمع شدن۔

التّأهّب۔ ساختن ویعدی باللام۔
التّأنّث۔ مؤنث شدن اسم۔
التّأبّر۔ گشن پذیرفتن خرما۔
التّأخّر۔ واپس شدن ویعدی بعن۔
التّأزّر۔ ازار پوشیدن خود را و بهم در شدن نبات و قوی شدن آن۔
التّأطّر۔ بدو در آمدن و ملازم شدن خانه را
التّأثّر۔ کوفته زمین فرو بردن رخت نشاندن را
التّأمّر۔ مسلط شدن یقال تأمّر علیهم ای تسلط۔
التّأبّس۔ بگردیدن۔
التّألّس۔ الترعع۔
التّأنّس۔ انس گرفتن ویعدی بالباء۔
التّأبّض۔ شتر را باباض بستن و بسته شدن وی یقال تأبض البعیر و تأبضه غیره ما لاباض حبل دو اهم آمدن نسا۔
التّأرّض۔ فادرها آمدن نبات و پیش آمدن و تثاقل الی الارض ایضا۔
التّأبّط۔ چیزی در زیر بغل گرفتن و ردا بزیر دست راست در آوردن و بر دوش چپ افگندن و کان ابوهریرة ردیته التابط
التّأمّع۔ قول الرجل لکل احد انا معک۔
التّأثّف۔ گرد چیزی در آمدن و بجای مقام کردن
التّأسّف۔ اندوه خوردن ویعدی بعلی۔

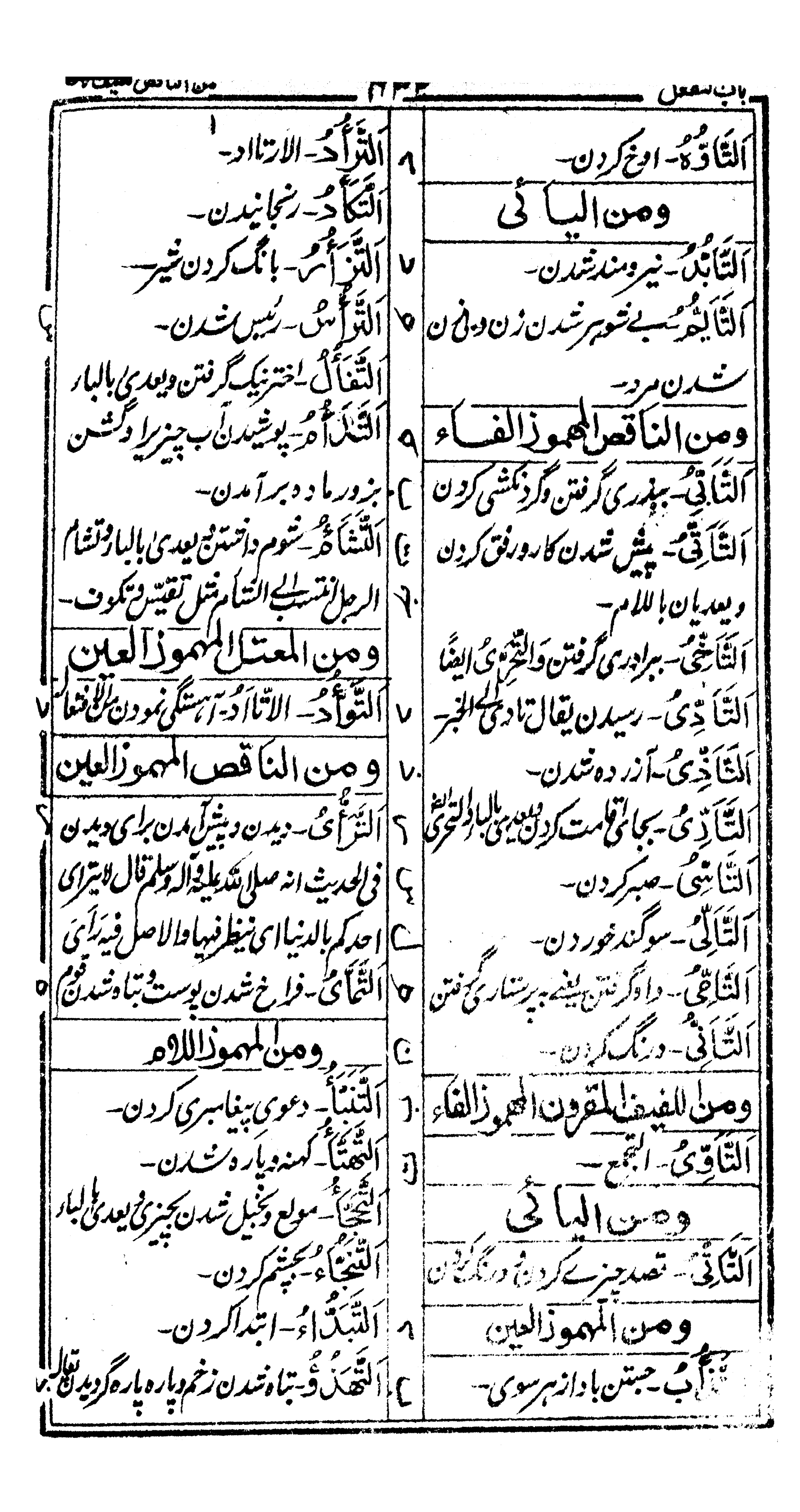
اَلتَّاَلُّفُ دل بدست آوردن اہم پیوستہ شدن
اَلتَّاَبُّقُ پنہان شدن گفتہ اند وادا شتہ شدن
اَلتَّاَزُّقُ دل تنگ شدن۔
اَلتَّاَلُّقُ۔ بدرفشیدن۔
اَلتَّاَنُّقُ۔ نیک نیک نگریستن در کارتا نیکو کنی
اَلتَّاَبُّلُ۔ بازایستادن از مجامعت۔
اَلتَّاَثُّلُ۔ فرد کردن جاہ واصلی گرفتن
یقال تاثل اے اتخذ اصل مال۔
اَلتَّاَجُّلُ۔ گلہ گلہ شدن گاو دشتی وانچہ بدان ماند
وگرد آمدن آب در آبگیر وفی الحدیث فتاجل
متاجل اے استاذن فی الرجوع الی اہلہ
وطلب ان یضرب لہ الاجل۔
اَلتَّاَزُّلُ۔ التازق۔
اَلتَّاَصُّلُ۔ التاسل فی المعنی الثانی۔
اَلتَّاَكُّلُ۔ خوردہ شدن دندان وانچہ بدان ماند
ودرخشیدن شمشیر از تیزی۔
اَلتَّاَقُّلُ۔ نیک نیک نگریستن۔
اَلتَّاَهُّلُ۔ زن کردن۔
اَلتَّاَثُّمُ۔ پرہیزیدن وحقیقۃ القاء الاثم
عن النفس۔
اَلتَّاَجُّمُ۔ افروختہ شدن آتش وسخت
گرم شدن روز وسخت خشم گرفتن۔
اَلتَّاَرُّمُ۔ اقامت کردن نازم القوم
دارہم اذا طلبوا الاقامۃ بہا۔
اَلتَّاَطُّمُ۔ التاجم فی المعنی الثالث۔
اَلتَّاَلُّمُ۔ دردمندن۔
اَلتَّاَذُّنُ۔ بیاگاہانیدن وبدانستن۔
اَلتَّاَسُّنُ۔ بگردیدن آب بہانہ آوردن
ودرنگی شدن وخوی کسی گرفتن۔
اَلتَّاَبُّہُ۔ التکبر۔
اَلتَّاَثُّہُ۔ مبدل من التعتہ والکبر والخیلاء ایضا
اَلتَّاَلُّہُ۔ التعبد والتنسک۔
اَلتَّاَمُّہُ۔ بمادری گرفتن والہاء لام الفعل
عند قوم والصحیح انہا زائدۃ۔

ومن المضاعف المہموز الفاء

اَلتَّاَثُّثُ۔ بسیار کالا شدن۔
اَلتَّاَجُّجُ۔ افروختہ شدن آتش۔
اَلتَّاَزُّزُ۔ سخت جوشیدن یا بجوش آمدن
فی الحدیث المجلس تازز ای یموج فیہ الناس
ماخوذ من ازیز المرجل۔
اَلتَّاَفُّفُ۔ اف کردن۔
اَلتَّاَمُّمُ۔ قصد کردن ومادر گرفتن۔

ومن الاجوف المہموز الفاء

اَلتَّاَوُّبُ۔ الادب۔
اَلتَّاَوُّدُ۔ بدو در آمدن۔
اَلتَّاَوُّلُ۔ تاویل کردن۔

التأوه - اوخ کردن

ومن اليائی

التأبد - نیرومند شدن

التأیم - بی شوهر شدن زن و بی زن شدن مرد

ومن الناقص المهموز الفاء

التأبی - سپردی گرفتن و گردنکشی کردن

التأتی - پیش شدن کار و رفق کردن و یعدیان باللام

التأخی - برادری گرفتن و التحری ایضا

التأدی - رسیدن یقال تادی الیه الخبر

التأذی - آزرده شدن

التأری - بجای اقامت کردن و یعدی بالباء و التحری

التأسی - صبر کردن

التألی - سوگند خوردن

التأمی - داو گرفتن یعنیه پرستاری گرفتن

التأنی - درنگ کردن

ومن اللفيف المقرون المهموز الفاء

التأوی - التجمع

ومن اليائی

التأیی - قصد چیزی کردن و درنگ کردن

ومن المهموز العين

التذأب - جستن باد از هر سوی

الترأد - الارتئاد

التکأد - رنجانیدن

التزأر - بانگ کردن شیر

الترأس - رئیس شدن

التفأل - اختر نیک گرفتن و یعدی بالباء

التذأم - پوشیدن آب چیزی را و گشن بزور ماده بر آمدن

التشأم - شوم داشتن و یعدی بالباء و تشأم الرجل انتسب الی الشام مثل تقیس و تکوف

ومن المعتل المهموز العين

التوأد - الاتئاد - آهستگی نمودن مثل الافتعال

ومن الناقص المهموز العين

الترأی - دیدن و بیش آمدن برای دیدن و فی الحدیث انه صلی الله علیه وآله وسلم قال لا یترای احدکم بالدنیا ای ینظر فیها والاصل فیه یترای

التثأی - فراخ شدن پوست و تباه شدن قوم

ومن المهموز اللام

التنبأ - دعوی پیغامبری کردن

التهتأ - کهنه و پاره شدن

التجحأ - مولع و بخیل شدن بچیزی و یعدی بالباء

التنجأ - بچشم کردن

التبدأ - ابتدا کردن

التهذؤ - تباه شدن زخم و پاره پاره گردیدن

تهذأت القرحة اذا فسدت وتقطعت

اَلتَّبَرُّءُ۔ بیزار شدن و یعدی بمن

اَلتَّجَرُّءُ۔ دلیری کردن و یعدی بعلی تذرأ علیہ ای تطاول۔

اَلتَّقَرُّءُ۔ قرائی کردن۔

اَلتَّمَرُّءُ۔ الکلف المروۃ فلان تمرأ بنا ای یطلب المروۃ بنقصنا وعیبنا۔

اَلتَّهَرُّءُ۔ از ہم بریزیدن گوشت۔

اَلتَّجَزُّءُ۔ پارہ پارہ کردن و لبندہ کردن بجزی

اَلتَّهَزُّءُ۔ الهزو۔

اَلتَّفَسُّءُ۔ التهتار۔

اَلتَّجَشُّءُ۔ آروغ زدن۔

اَلتَّفَشُّءُ۔ پراگندہ شدن۔

اَلتَّكَشُّءُ۔ قدید خوردن و پوست باز شدن ادیم

اَلتَّخَطُّءُ۔ خطا نمودن از خویشتن با آنکہ تو بصواب باشی و تخطأت لہ فی المسالۃ ای اخطارت۔

اَلتَّدَفُّءُ۔ تپسیدن۔

اَلتَّكَفُّءُ۔ فا واشدن۔

اَلتَّفَقُّءُ۔ شگافتہ شدن۔

اَلتَّلَكُّءُ۔ التباطو والتوقف یعدی بعن

اَلتَّكَلُّءُ۔ تاخیر خواستن۔

اَلتَّمَلُّءُ۔ برابر آمدن۔

اَلتَّكَمُّءُ۔ اجتناء الكمأة تكمأت الارض علی فلان ای استوت علیہ وواراتہ۔

اَلتَّهَنُّءُ۔ التهتار۔

اَلتَّهَنُّءُ۔ گوارندہ شدن۔

ومن المعتل المهموز اللام

اَلتَّوَجُّؤُ۔ دست فاکسی زدن۔

اَلتَّوَدُّءُ۔ برابر کردن و منقطع گردیدن یقال تودار علیہ ای اهلکہ۔

اَلتَّوَضُّؤُ۔ دست و روی شستن و یعدی باللام واما قولہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم توضؤوا مما غیرت النار قیل معناہ نظفوا ایدیکم من الزهومۃ

اَلتَّوَطُّؤُ۔ بپای سپردن۔

اَلتَّوَكُّءُ۔ تکیہ زدن و یعدی بعلی۔

ومن الاجوف المهموز اللام

اَلتَّبَوُّءُ۔ جای گرفتن اخذ من المبارۃ وہی المحلۃ و یتعدی الی المفعول واحد وقال ابو علی یتعدی الی مفعولین ایضا۔

ومن اليائی

اَلتَّذَيُّؤُ۔ مطاوع ذیاء یقال تذیا الجرح والماسید تذیا وجہہ

اَلتَّسَيُّءُ۔ شیر فرا گذاشتن بی دوشیدن۔

اَلتَّفَيُّءُ۔ فا وا گذاشتن سایہ در سایہ چیزی شدن

اَلتَّقَيُّءُ۔ تکلف القی۔

اَلتَّهَیُّؤُ ۔ ساختہ شدن و یعدی باللام۔

باب التفاعل

اَلتَّعَاذُبُ ۔ ازیکدیگر درگذشتن۔

اَلتَّجَانُبُ ۔ التجنب

اَلتَّحَاصُبُ ۔ الترامی بالحصباء وھو فی الحدیث

اَلتَّحَارُبُ ۔ الاحتراب فی الحدیث تحارب لہا یرید انہا کانت تعرضہا لان تغریہ من حربت فلانا اذا حرشتہ علی آخر واغریتہ بہ۔

اَلتَّرَاکُبُ ۔ برہم نشستن۔

اَلتَّضَارُبُ ۔ بایکدیگر شمشیر زدن۔

اَلتَّشَاجُبُ ۔ بہم درشدن درکار۔

اَلتَّعَاتُبُ ۔ بایکدیگر عتاب کردن۔

اَلتَّعَاقُبُ ۔ ازپس یکدیگر درآمدن۔

اَلتَّقَارُبُ ۔ بیکدیگر نزدیک شدن فی الحدیث اذ تقارب الزمان قیل اقتراب الساعۃ وقیل اعتدال اللیل والنہار وقیل قصر مدۃ الازمنۃ ونقصہا عما جرت بہ العادۃ فیہا وذلک اذا طلعت الشمس من مغربہا وقیل قصر ازمنۃ الاعمار وقیل تقارب احوال الناس فی غلبۃ الفساد علیہم۔

اَلتَّکَاتُبُ ۔ بیکدیگر نامہ نبشتن

اَلتَّکَاذُبُ ۔ بایکدیگر دروغ گفتن۔

اَلتَّکَالُبُ ۔ التواثب۔

اَلتَّنَاسُبُ ۔ بایکدیگر خویشی داشتن فی الحدیث تناسبوا ای تضاموا فتلبث بعضہم ببعض اسے تعلق۔

اَلتَّخَافُتُ ۔ بایکدیگر نہان راز گفتن۔

اَلتَّہَافُتُ ۔ پیاپے درافتادن والترکیب یدل علی سقوط شئ۔

اَلتَّحَادُثُ ۔ بایکدیگر حدیث کردن۔

اَلتَّرَافُثُ ۔ بایکدیگر فحش گفتن۔

اَلتَّبَاھُجُ ۔ بسیار شگوفہ شدن یقال تباہج الارض اذا کثر نوارہ۔

اَلتَّخَارُجُ ۔ التناھد وفی الحدیث ابن عباس یتخارج الشریکان واہل المیراث قال ابوعبید یعنی اذا کان المتاع بین ورثۃ اوشرکاء لم یقتسموہ وہو فی ید بعضہم دون بعض فلا باس ان یتبایعوہ وان لم یعرف کل واحد منہم نصیبہ بعینہ ولم یقبضہ ولو اراد اجنبی ان یشتری نصیب بعضہم لم یجز حتی یقبضہ البائع قبل ذلک وقد رواہ عنہ عطاء مفسرا فی الحدیث قال لا باس ان یتخارج القوم فی الشرکۃ تکون بینہم فیاخذ ہذا عشرۃ دنانیر نقدا ویاخذ ہذا عشرۃ دنانیر دینا۔

اَلتَّخَالُجُ ۔ تخلیدن در دل۔

اَلتَّدَارُعُ۔ بایکدیگر یار شدن۔
اَلتَّعَارُجُ۔ خویشتن را لنگ ساختن۔
اَلتَّعَالُجُ۔ بہم واکوشیدن۔
اَلتَّمَازُجُ۔ بہم آمیختہ شدن۔
اَلتَّبَادُخُ۔ بیازیچہ کسی بویکدیگر انداختن گل و گوی مانند آن فی الحدیث یتبادحون بالبطیخ ای یترامون بہا۔
اَلتَّدَالُحُ۔ چیزی بچوبی بہم بر داشتن و ہو فی الحدیث
اَلتَّذَابُحُ۔ یکدیگر را گاو بریدن۔
اَلتَّسَامُحُ۔ آسان فرا گرفتن بایکدیگر۔
اَلتَّصَافُحُ۔ دست یکدیگر را فرا گرفتن در سلام
اَلتَّصَالُحُ۔ الاصلاح وہو متعد۔
اَلتَّفَاسُحُ۔ در مجلس فراخ داشتن۔
اَلتَّفَاضُحُ۔ شیوا زبانی نمودن کہ نباشد۔
اَلتَّفَاقُحُ۔ پشت بہ پشت یکدیگر باز نہادن
اَلتَّمَادُحُ۔ یکدیگر را ستودن۔
اَلتَّنَاجُحُ۔ پی در پی راست آمدن خبر یقال تناجحت احلامہ ای تتابعت بصدق۔
اَلتَّنَاصُحُ۔ یکدیگر را نصیحت کردن والباب یدل علی ملازمۃ بین الشیئین واصلاح لہا۔
اَلتَّنَاطُحُ۔ یکدیگر را سر زدن و فی یکدیگر فا گرفتن
اَلتَّبَاوُخُ۔ التقاعس و اخراج المرأۃ عجیزتہا
اَلتَّرَاضُخُ۔ الترامی بالحجارۃ۔
اَلتَّنَاسُخُ۔ فی المیراث ان تموت ورثۃ بعد ورثۃ واصل المیراث قائم لم یقسم و فی الحدیث لم تکن نبوۃ الا تناسخت ای تحولت من حال الی حال یعنی امر الامۃ
۸ اَلتَّبَاعُدُ۔ از یکدیگر دور شدن۔
اَلتَّجَالُدُ۔ التضارب۔
۶ اَلتَّجَاهُدُ۔ بذل الوسع والمجہود۔
اَلتَّحَاسُدُ۔ یکدیگر را حسد کردن۔
اَلتَّرَافُدُ۔ یکدیگر را یاری دادن۔
اَلتَّسَافُدُ۔ یکدیگر را گشتی کردن و اکثر ما یستعمل ہذا فی السباع۔
اَلتَّسَانُدُ۔ پشت واگذاشتن و منہ یقال خرج القوم متساندین ای علی رایات شتی ولم یکونوا تحت رایۃ امیر واحد والباب یدل علی انضمام الشئ الی الشئ۔
اَلتَّعَاقُدُ۔ بایکدیگر را عہد کردن و تعاقدت الکلاب تعاظلت۔
اَلتَّعَاهُدُ۔ التعاقد و کسی را تعہد کردن۔
اَلتَّفَاقُدُ۔ گم کردن یکدیگر را۔
اَلتَّقَاعُدُ۔ عدم الاخراج الی الشئ یقال تقاعد بہ فلان اذا لم یخرج الیہ من حقہ۔
اَلتَّمَاجُدُ۔ بایکدیگر فخر کردن۔
۱۰ اَلتَّنَاشُدُ۔ بہم شعر خواندن۔
اَلتَّنَاکُدُ۔ التعاسر
اَلتَّنَاهُدُ۔ توزیع کردن۔

اَلتَّبادُدُ - بهم نشتافتن۔

اَلتُّباشُرُ - یکدیگر را مژدگان دادن۔

اَلتَّحاسُرُ - خیرگی نمودن

اَلتَّحادُرُ - ریختن و افتادن فی حدیث الاستسقاء حتی رایت المطر یتحادر علی لحیته یرید ان سقف المسجد قد وکف حتی خلص الماء الیه

اَلتَّحاقُرُ - حقیر آمدن بچشم کسی یعنی بالی۔

اَلتَّخازُرُ - تنگ کردن پلک چشم تا نگاه تیز شود یقال تخازر الرجل اذا ضیق جفنه لیحدد النظر کقولک تعامی و تجاهل۔

اَلتَّخاصُرُ - دست یکدیگر را فرا گرفتن در رفتن۔

اَلتَّدابُرُ - پشت بر یکدیگر گردانیدن۔

اَلتَّداثُرُ - فرسودن با یکدیگر۔

اَلتَّذاکُرُ - بهم یاد کردن۔

اَلتَّذامُرُ - یکدیگر را بر جنگ آغالیدن۔

اَلتَّساکُرُ - مستی نمودن بے مستی۔

اَلتَّشابُرُ - نزدیک گشتن در حرب با یکدیگر کانه صار بینهما شبر او مد کلواحد منهما الی صاحبه الشبر

اَلتَّشاجُرُ - با یکدیگر خلاف کردن یکدیگر را نیزه زدن

اَلتَّشازُرُ - بهمدیگر نظر کردن بدنبال چشم یقال تشازر القوم ای نظر بعضهم الی بعض شزرا وهو نظر الغضبان بمؤخر العین

اَلتَّشاعُرُ - شاعری نمودن کسی که شاعر نباشد

اَلتَّصابُرُ - با یکدیگر صبر کردن دو گروه در جنگ

اَلتَّصاغُرُ - التحاقر۔

اَلتَّضافُرُ والتَّظاهُرُ - بهم پشت شدن ومنه یقال تظاهر لحمه وتنیه والتظاهر۔

اَلتَّدابُرُ - کانه ولی کلواحد ظهره الی صاحبه

اَلتَّعاسُرُ - با یکدیگر دشوار فا گرفتن۔

اَلتَّعاشُرُ - بهم زیستن۔

اَلتَّعاقُرُ - یکدیگر را کشتن و نبرد کردن با یکدیگر در پے کردن اشتر۔

اَلتَّعاکُرُ - بر یکدیگر نیزه زدن قوم در پیکار و باهم در آمیختن یقال تعاکر القوم اختلطوا۔

اَلتَّفاخُرُ - با یکدیگر فخر کردن و الباب یدل علی عظم و قدم۔

اَلتَّقاطُرُ - پیاپے شدن۔

اَلتَّقامُرُ - بهم قمار بازیدن۔

اَلتَّکاثُرُ - با یکدیگر نبرد کردن به بسیاری قوم و مال

اَلتَّکادُرُ - پیوسته سوی چیزی نگریستن۔

اَلتَّناثُرُ - بهم پاشیده شدن۔

اَلتَّناحُرُ - فی القتال التناحر علیه یقال منازلهم تتناحر ای تتقابل۔

اَلتَّناذُرُ - یکدیگر را بیم کردن۔

اَلتَّناصُرُ - یکدیگر را یاری کردن۔

اَلتَّناظُرُ - بهم نظر کردن یقال دور تناظر

ای تقابل و تناظر القوم بینهم الحقوق ای تسامحوا فیها

التنافر۔ بهم بحاکم شدن تا اصل کے بزرگ ست

التناکر۔ التجاهل۔

التهاتر۔ بر یکدیگر دعوی باطل کردن۔

التهاجر۔ از یکدیگر ببریدن۔

التبادر۔ بر وی یکدیگر بیرون شدن در جنگ

التحاجر۔ از یکدیگر باز شدن و گرد و در حرب

التغامز۔ یکدیگر را بچشم اشارت کردن

التنابز۔ یکدیگر را لقب نهادن و یکدیگر را بلقب خواندن

التناهز۔ شتابی کردن در کس بر یکدیگر امارت شهری را و هم دیگر فرصت یافتن۔

هما یتناهزان امارة بلد کذا ای یتبادران۔

التجالس۔ بهم نشستن۔

التجانس۔ خویشتن را گنگ ساختن۔

التخالس۔ از یکدیگر ربودن۔

التدارس۔ بهم درس خواندن۔

التشاخس۔ بسا بیش شدن دندان و تباه شدن میان قوم۔

التشاوس۔ با یکدیگر دشمنی کردن۔

التشاکس۔ با یکدیگر بدخوئی کردن۔

التضارس۔ با دندانه شدن چیزے۔

التعامس۔ خویشتن غافل ساختن و تغافل شدن تعامس علی فلان ای تعامی علی و ترکنی فی شبهة من امره

التقاعس۔ واپس شدن۔

التناخس۔ ریختن یکی بر دیگرے و فی الحدیث عند تناخس ای لیصب بعضها فی بعض کان الواحد ینخس الآخر ای یدفعه۔

التنافس۔ رغبت کردن و لیعدی البغی۔

التغاطش۔ التعامی عن الشیٔ۔

التفاحش۔ سخت زشت شدن با یکدیگر فحش گفتن و هو فی الحدیث۔

التقادش۔ نیزه بهم در شدن بحرب۔

التناجش۔ بر یکدیگر افزودن بها بی نیت خریدن و هو فی الحدیث والترکیب یدل علی اثارة شیٔ

التهادش۔ در یکدیگر افتادن سگان۔

التخالص۔ التصافی۔

الترافص۔ التفارص نوبت کردن گرد چیزی را قیل کل واحد منهما اصل برأسه و قیل الرافص الترافص مقلوب۔

التباغض۔ یکدیگر را دشمن داشتن

التراکض۔ بهم ستور دوانیدن۔

التعارض۔ یکدیگر را پیش آمدن۔

التقارض۔ بوام فرا دادن یکدیگر را و یستعمل فی الخیر والشر و القرنان یتقارضان النظر اذا نظر کل واحد منهما الی صاحبه شزرا و اصل القرض القطع فی الحدیث و یتقارضون تقال

قرض الشاعر الشعر اذا قطع بعضه و مضی من قصیدة شیئاً
اَلتَّمَارُضُ۔ خویشتن را بیمار ساختن۔
اَلتَّنَاقُضُ۔ ضد یکدیگر شدن و الباب یدل علی نکث الشیٔ۔
اَلتَّنَاهُضُ۔ فرا یکدیگر ساختن در حرب۔
اَلتَّبَالُطُ۔ التضارب۔
اَلتَّسَاقُطُ۔ بیفتیدن و بیفگندن و خویشتن بر چیزے افگندن۔
اَلتَّغَاغُطُ۔ یکدیگر را افشردن در زحمت
اَلتَّفَارُطُ۔ بر یکدیگر فرا پیشی گرفتن و فی الحدیث تفارط الغزو ای بتباعد و الیست من اللحاق بالنبی کل شیٔ سبق فقد فرط۔
اَلتَّهَارُطُ۔ التشاطم۔
اَلتَّلَاحُظُ۔ یکدیگر را نگریستن۔
اَلتَّقَارُظُ۔ یکدیگر را ستودن۔
اَلتَّتَابُعُ۔ پیاپے شدن۔
اَلتَّجَادُعُ۔ المجادعة۔
اَلتَّخَادُعُ۔ فرا پیش نمودن از خویشتن۔
اَلتَّخَالُعُ۔ با یکدیگر خلع کردن۔
اَلتَّدَافُعُ۔ یکدیگر را دفع کردن۔
اَلتَّرَاجُعُ۔ واپس آمدن۔
اَلتَّرَافُعُ۔ بہم چیزے برداشتن۔
اَلتَّسَادُعُ۔ بہم بشتافتن۔

اَلتَّسَامُعُ۔ از کسی بدگفتن و یعدی بالبار
اَلتَّفَاقُعُ۔ سپید گردیدن چشم و رحمناک شدن فی الحدیث وان تفاقعت علیناک ای معنا ماخوذ من الفقاقیع۔
اَلتَّقَادُعُ۔ التهافت فی الشیٔ و التطاعن بالرماح و یعدیان بالبار و موت البعض فی اثر بعض
اَلتَّقَارُعُ۔ بہم قرعہ زدن و بہم شمشیر زدن۔
اَلتَّقَاطُعُ۔ از یکدیگر بریدن۔
اَلتَّمَاجُعُ۔ التماجن و الترافث۔
اَلتَّفَاذُعُ۔ کار از یکدیگر فا گرفتن و بہم خصومت کردن
اَلتَّعَاذُفُ۔ با زہم دن آلتهای لہو نندو دجامہ طنبور وغیرہ فی الحدیث ما تعازفت الانصار یوم بعاث یحتمل ان یکون من عزف اللهو و ضرب المعازف علی تلک الاشعار للتحریض علی القتال و یحتمل ان یکون من العزیف ای ما اصوات الوغا کعزیف الریاح و عزیف الجن ہو جرس اصواتها
اَلتَّعَاطُفُ۔ بر یکدیگر مهربانی کردن۔
اَلتَّقَاذُفُ۔ بہم انداختن و انداخته شدن۔
اَلتَّكَاثُفُ۔ کثیف شدن۔
اَلتَّكَاشُفُ۔ آشکارا شدن عیب بر یکدیگر یقال لو تکاشفتم ما تدافنتم ای لو انکشف عیب بعضکم لبعض۔
اَلتَّنَاتُفُ۔ الانتتاف۔

اَلتَّنَاسُفُ - راز کردن با یکدیگر۔
اَلتَّنَاصُفُ - انصاف یکدیگر بدادن از خویشتن
اَلتَّهَانُفُ - الاہناف۔
اَلتَّحَامُقُ - احمق نمودن بے حمق۔
اَلتَّرَافُقُ - ہمراہی کردن و ہم یار بودن۔
اَلتَّسَابُقُ - بر یکدیگر پیشی گرفتن۔
اَلتَّصَادُقُ - با یکدیگر راست گفتن و دوستی ویزہ داشتن۔
اَلتَّصَافُقُ - دست بر دست یکدیگر زدن در بیعت
اَلتَّطَابُقُ - اتفاق کردن۔
اَلتَّطَارُقُ - از پے یکدیگر فراشدن اشتر۔
اَلتَّعَانُقُ - دست بگردن یکدیگر فرا کردن و یستعمل فی المودۃ۔
اَلتَّلَاحُقُ - در یکدیگر رسیدن۔
اَلتَّلَاقُقُ - التلاوم۔
اَلتَّبَارُكُ - التعالی و التعاظم و لبابہ بل علے ثبات الشئ۔
اَلتَّدَارُكُ - دریافتن و در یکدیگر رسیدن
اَلتَّدَاعُكُ - با یکدیگر کاویدن در حرب۔
اَلتَّشَارُكُ - الاشتراک۔
اَلتَّضَاحُكُ - خندیدن۔
اَلتَّلَاحُكُ - التداخل۔
اَلتَّمَاحُكُ - با یکدیگر لجاج کردن۔

اَلتَّمَاسُكُ - خویشتن فرو داشتن فی الحدیث بادن متماسک اے معتدل الخلق یمسک بعضہ بعضا
اَلتَّمَالُكُ - بر خویشتن بادشاہی دادن۔
اَلتَّهَالُكُ - در افتادن بحرص تہالک الرجل علی الفراش ای سقط۔
اَلتَّبَادُلُ - با یکدیگر بدل کردن۔
اَلتَّثَاقُلُ - خویشتن را گران ساختن۔
اَلتَّجَادُلُ - با یکدیگر پیکار کردن۔
اَلتَّجَاهُلُ - نادانی نمودن بے نادانی۔
اَلتَّحَامُلُ وَالْمُتَحَامِلُ - بر کسی جیبیدن در مشقت و انچہ بدان ماند و یعدی بعلی و تحاملت علی نفسے اذا تکلفت الشئ علے مشقۃ۔
اَلتَّخَاتُلُ - التخادع۔
اَلتَّخَاذُلُ - یکدیگر را فروگذاشتن و واپس شدن و ضعیف شدن و تخاذلت الوحشۃ ذا قامت علی ولدھا
اَلتَّخَاصُلُ - با یکدیگر گرو بستن در تیر انداختن
اَلتَّدَاخُلُ - بہم در شدن یقال تداخلنی منہ شئ
اَلتَّرَاسُلُ - بیکدیگر پیغام و رسول فرستادن
اَلتَّوَاكُلُ - پای فرا یکدیگر زدن۔
اَلتَّسَاتُلُ - پیاپے شدن۔
اَلتَّسَاجُلُ - التفاخر التسامح۔
اَلتَّشَاغُلُ - خویشتن را مشغول کردن بے چیز
اَلتَّشَاكُلُ - التشابہ۔

اَلتَّعَاجُلُ - بشتافتن یکدیگر۔
اَلتَّعَادُلُ - بایکدیگر راست شدن۔
اَلتَّعَاظُلُ - المعاظلة۔
اَلتَّعَاقُلُ - خردمندی نمودن بے خردمندی
فی الحدیث یتعاقلون بینہم معاقلہم الاولی ای
یکونون علی ما کانوا علیہ فی الجاہلیۃ فیما یاخذونہ
من الدیات ویعطونہ حدیث عمر انا لا نتعاقل
المضغ بیننا ای لا یاخذ بعضنا من بعض العقل
وہو الدیۃ والمضغ جمع مضغۃ وہو قطعۃ من اللحم
اَلتَّغَازُلُ - عشق برزیدن بایکدیگر۔
اَلتَّغَافُلُ - غفلت نمودن بایکدیگر بی غفلت
اَلتَّفَاضُلُ - ازیکدیگر افزون آمدن۔
اَلتَّقَابُلُ - بایکدیگر ہم پیر شدن و روی
فراروی کردن۔
اَلتَّقَاتُلُ - بایکدیگر کارزار کردن۔
اَلتَّکَاسُلُ - خویشتن را کاہل ساختن۔
اَلتَّکَامُلُ - تمام شدن۔
اَلتَّمَاثُلُ - ازبیماری شدن مانند یکدیگر شدن
اَلتَّمَاحُلُ - زار مضطرب الخلقت انشتر و مرد متغیر البدن
فی الحدیث امورا متماحلۃ ای متطاولۃ۔
اَلتَّمَاقُلُ - التغاوط۔
اَلتَّنَاثُلُ - ریختن و پیچیدہ شدن تناثل النبت ای
التف و صار بعضہ اطول من بعض و تناثل تناسل الیہ ای انضموا

اَلتَّنَاجُلُ - بیکار کردن بایکدیگر۔
اَلتَّنَازُلُ - مثل التقاتل۔
اَلتَّنَاسُلُ - ازیکدیگر زادن۔
اَلتَّنَاضُلُ - بایکدیگر تیر انداختن۔
اَلتَّحَاکُمُ - بہم حاکم شدن و یعدی بالی۔
اَلتَّحَالُمُ - حلم نمودن بے حلم
اَلتَّخَاصُمُ - بہم خصومت کردن۔
اَلتَّرَاجُمُ - بیکدیگر سنگ انداختن۔
اَلتَّرَاحُمُ - بریکدیگر بخشودن۔
اَلتَّرَاکُمُ - برہم نشستن۔
اَلتَّزَاحُمُ - انبوہی کردن و یعدی بعلی
اَلتَّزَاعُمُ - ہمدیگر سخن ناموثوق گفتن و اختلاف نمودن
فی الحدیث تزاعمان ای یتداعیان شیئا
فیختلفان فیہ۔
اَلتَّسَالُمُ - بایکدیگر صلح کردن۔
اَلتَّسَاہُمُ - بہم قرعہ زدن۔
اَلتَّشَاتُمُ - یکدیگر را دشنام دادن۔
اَلتَّصَادُمُ - بہم فا کوفتہ شدن۔
اَلتَّصَارُمُ - التقاطع۔
اَلتَّضَاجُمُ - کژ شدن دہن و مختلف شدن کار۔
اَلتَّظَلُّمُ - مظلومی نمودن بی مظلومی۔
اَلتَّعَاجُمُ - باہم سخن گفتن بزبان عجم و نقطہ نہادن
نوشتہ را فی الحدیث ما کنا نتعاجم ای نکنی و نوری

التعاظم - بزرگی نمودن و بزرگ آمدن -
التعالم - بهم بدانستن -
التفاقم - بزرگ شدن کار -
التقادم - دیرینه شدن -
التقاسم - بهم وا بخشیدن و بهم سوگند خوردن
التكاتم - از یکدیگر پوشیدن -
التكارم - کرم نمودن بے کرم -
التكالم - بایکدیگر سخن گفتن پس از رنجش
التلاحم - باهم پیوستن و تنگ اندام شدن زن
التلاطم - بایکدیگر سپانچه زدن -
التلاكم - بایکدیگر مشت زدن -
التنادم - بایکدیگر ندیمی کردن -
التهادم - بهم بفتادن -
التهادم - خویشتن را پیر ساختن -
التحاتن - برابر شدن -
التحاسن - نیکو کردن -
التدافن - التکاتم و یکدیگر را دفن کردن
التراطن - بهم لوترا گفتن نه بلغت عرب
التراهن - گرو کردن -
التشاجن - بهم درشدن -
التصافن - بهم بخش کردن آب -
التضاغن - بر یکدیگر کین گرفتن -
التطاعن - نیزه زدن بایکدیگر -

التغابن - بایکدیگر غبن آوردن -
التلابن - بایکدیگر شیر خوردن -
التماجن - مسخرگی نمودن -
التهاون - سبک شمردن یقال تهاون الامر ای استقام -
التبادہ - بایکدیگر بدیهه گفتن -
التباله - خویشتن را آبله ساختن -
التشابه والتشاكه - بهم مانیدن -

ومن المضاعف

التحابّ - یکدیگر دوست داشتن -
التسابّ - یکدیگر را دشنام دادن و از یکدیگر [illegible]
التضابّ - باقی آب که در انا باشد آشامیدن
التحاتّ - فرو ریزیدن -
التحاثّ - یکدیگر را افژولیدن -
التحاجّ - التخاصم -
التناجّ - پای از هم باز نهادن -
التلاجّ - بایکدیگر ستیهیدن -
التشاحّ - حریصی نمودن -
التبادّ - همتا فرا گرفتن در حرب -
التعادّ - بایکدیگر غلات کردن -
التراد - بر یکدیگر رد کردن -
التضادّ - بر یکدیگر دشمنی و ناهمتائی کردن
التعادّ - التعدد -

اَلتَّنَادُّ - از یکدیگر رمیدن -
اَلتَّبَارُّ - بایکدیگر نیکوئی کردن
اَلتَّسَارُّ - بایکدیگر راز گفتن -
اَلتَّضَارُّ - باہم آمدن گروہی -
اَلتَّعَارُّ - بشب بیدار شدن ولایکون ذٰلک الا مع کلام -
اَلتَّغَارُّ - از یکدیگر گریختن -
اَلتَّقَارُّ - بایکدیگر قرار گرفتن -
اَلتَّمَاسُّ - یکدیگر را بسودن -
اَلتَّحَاسُّ - بایکدیگر و انجشیدن -
اَلتَّرَاصُّ - تنگ در بر یکدیگر بایستادن
اَلتَّقَاصُّ - قصاص از یکدیگر ستدن
یقال تقاص القوم اذا قاص کلواحد منہم صاحبہ فی حساب او غیرہ -
اَلتَّحَاضُّ - التحاث -
اَلتَّعَاضُّ - یکدیگر را گزیدن -
اَلتَّغَاظُّ - سر یکدیگر را بآب فرو بردن -
اَلتَّکَاظُّ - از حد در گذشتن در دشمنی بایکدیگر
اَلتَّمَاظُّ - بایکدیگر پیکار کردن -
اَلتَّدَافُّ - بر یکدیگر نشستن -
اَلتَّشَافُّ - ہر چہ در انا باشد از شراب خوردن
اَلتَّصَافُّ - بہم دستہ زدن -
اَلتَّعَافُّ - دوا بکردن ناقہ را دوشیدن بعد اخری

یقال تعاف باہم ناقتک ای احلبہا بعد الحلبۃ الاولیٰ
اَلتَّحَاقُّ - التخاصم -
اَلتَّدَاقُّ - المداقۃ -
اَلتَّشَاقُّ - التحاد -
اَلتَّبَاکُّ - بر ہم نشستن و از دحام نمودن تباک القوم ای ازدحموا فی الحدیث حتی اذا تحاکت الرکب معناہ اذا تساوینا فی الشرف
اَلتَّدَاکُّ - التباک -
اَلتَّحَالُّ - التعاظم -
اَلتَّخَالُّ - التحاب -
اَلتَّضَالُّ - خویشتن را گمراہ ساختن -
اَلتَّطَاوُلُ - گردن بیفراشتن تا چیزی کہ دور باشد ببینی -
اَلتَّعَالُّ - پاک شدن زن از نفاس و بغایت تیز راندن ناقہ را و انفعال تعاللت الناقۃ اذا استخرجت ما عندہا من السیر ماخوذ من العلالۃ وہی البقیۃ -
اَلتَّقَالُّ - اندک شمردن وہو فی الحدیث
اَلتَّتَامُّ - ہم تمام شدن یقال تتاموا ای جاؤا کلہم وتموا -
اَلتَّشَامُّ - بہم انبوئیدن -
اَلتَّصَامُّ - خویشتن کر ساختن -
اَلتَّضَامُّ - فراہم آمدن -
اَلتَّجَانُّ - دیوانہ ساختن -

التَّشَانُّ - التشنن -

ومن المعتل

اَلتَّوَاثُبُ - بهم در شدن -
اَلتَّوَاطُؤُ - باهم ندا گرفتن شر و بدی را و قلتنہ انگیختن یقال تواطؤا الشر فیما بینهم اے تداولوہ -
اَلتَّوَارُدُ - بهم بآب آمدن -
اَلتَّوَاعُدُ - بایکدیگر وعدہ نهادن در خیر
اَلتَّوَافُدُ - بهم بجای شدن -
اَلتَّوَالُدُ - بهم بزادن و توالدوا ای کثروا وولد بعضهم بعضًا -
اَلتَّوَاتُرُ - پیاپے شدن -
اَلتَّوَافُرُ - بسیار شدن -
اَلتَّوَاقُصُ - باوقص دانستن و فی الحدیث ثم تواقصت علیها لئلا تسقط - یقول امسکت علی البردۃ بعنقی وهو ان یحنی علیها عنقه -
اَلتَّوَادُعُ - التصالح -
اَلتَّوَاضُعُ - فروتنی نمودن و وضیع شدن
اَلتَّوَاصُفُ - بهم وصف کردن -
اَلتَّوَاقُفُ - بایستادن دو گروہ در جنگ و خوار
اَلتَّوَاثُقُ - بایکدیگر استواری کردن
اَلتَّوَاشُقُ - وشیق ساختن قوم گوشت را و بریدن و فی الحدیث فتواشقوه باسیافهم ای قطعوه کما یقطع اللحم اذا قدد -
اَلتَّوَافُقُ - الاتفاق والتظاهر -
اَلتَّرَاهُقُ - بهم رفتن -
اَلتَّوَاصُلُ - بایکدیگر پیوستن -
اَلتَّوَكُّلُ - ترک دادن و بربلہ باز اعتماد کردن فی الحدیث فتواکل الکلام ای اتکل کل واحد منهما علی الآخر فیه -
اَلتَّوَاذُنُ - بهم سنگ آمدن -

ومن المضاعف المعتل الفاء

اَلتَّوَادُّ - بایکدیگر دوستی کردن -

ومن اللفيف المقرون

اَلتَّوَارِیُ - پنهان شدن و یکدیگر بعض ز
اَلتَّوَاصِیُ - یکدیگر را اندر کردن و پیوستہ شدن نبات بیکدیگر -
اَلتَّوَافِیُ - بهم تمام شدن -
اَلتَّوَالِیُ - پیاپے شدن -
اَلتَّوَانِیُ - سستی کردن -

ومن المعتل اليائی

اَلتَّیَاسُرُ - بچپ شدن در مو و بعضهم فی الحدیث تیاسروا فی الصداق یقول تراضوا بالتیسر ولا تغالوا به -
اَلتَّیَامُنُ - براست شدن رده بعضهم و فی الحدیث فاسرهم ای تیامنوا عن القسم

ای یاخذوا ایمینا عنہ۔

ومن الاجوف الواوی

اَلتَّجَاوُبُ۔ یکدیگر را جواب دادن۔
اَلتَّنَاوُبُ۔ بہ نوبت کردن۔
اَلتَّفَاوُہُ۔ در فرو شدن وحکی ابو زید بکسر الواو وفتحہا ایضًا وہو علی غیر قیاس۔
اَلتَّمَاوُہُ۔ مردگی نمودن خویشتن را از رام کشیدن او پارسائی نمودن بہ دروغ۔
اَلتَّزَاوُجُ۔ بایکدیگر ہم جفت شدن۔
اَلتَّرَاوُحُ۔ بایکدیگر روای یافتن و از چیز گرم دیدن یقال ان یدیہ لتتراوحان بالمعروف ای تاخذ ہذہ مرۃ وہذہ مرۃ۔
اَلتَّطَاوُحُ۔ بیندا ختن یقال تطاوحت بہم النوی ای ترامت۔
اَلتَّکَاوُحُ۔ بایکدیگر مرسیدن در شر وبدی یقال تکاوح الرجلان ای تمارسا وتعالجا الشر بینہما۔
اَلتَّنَاوُحُ۔ التقابل۔
اَلتَّعَاوُدُ۔ فی الحرب وغیرہ اذا عاد کل فریق الی صاحبہ۔
اَلتَّقَاوُدُ۔ الانقیاد۔
اَلتَّجَاوُرُ۔ بایکدیگر ہمسائگی کردن۔
اَلتَّحَاوُرُ۔ التجاوب۔
اَلتَّزَاوُرُ۔ یکدیگر را زیارت کردن وچسپیدن ومنہ قرئ تزاور عن کہفہم۔

اَلتَّسَاوُرُ۔ التواثب۔
اَلتَّشَاوُرُ۔ بایکدیگر مشاورت کردن۔
اَلتَّعَاوُرُ۔ از یکدیگر فرا گرفتن۔
اَلتَّغَاوُرُ۔ یکدیگر را غارت کردن۔
اَلتَّجَاوُزُ۔ فرا گذشتن از گناہگار دیعدی لبعض فراگذشتن از چیزی وہذا امتعد
اَلتَّحَاوُزُ۔ از یکدیگر واگشتن در جنگ۔
اَلتَّنَاوُسُ۔ بگوشہ چشم نگریستن از کبر۔
اَلتَّکَاوُسُ۔ التراکم۔
اَلتَّنَاوُشُ۔ فرا گرفتن۔
اَلتَّہَاوُشُ۔ سرشتہ وآمیختہ شدن فی الحدیث تہاوشون ای یدخل بعضہم فی بعض
اَلتَّخَاوُصُ۔ بدنبال چشم نگریستن۔
اَلتَّخَاوُضُ۔ فی الحدیث مثل الخوض فیہ۔
اَلتَّغَاوُضُ۔ مثل التسادر۔
اَلتَّفَاوُضُ۔ بایکدیگر انباض شدن در چیزے یقال تفاوض القوم الی الامر ای فاوض فیہ بعضہم بعضًا وتفاوض الشریکان فی المال اذا اشترکا فیہ اجمع والترکیب یدل علی اتکال فی الامر علی آخر۔
اَلتَّطَاوُعُ۔ بایکدیگر فرمان داری کردن مسازوری نمودن یقال تطاوع لہذا الامر حتی تستطیعہ۔
اَلتَّرَاوُغُ۔ بایکدیگر دستان آوردن۔

اَلتَّدَاوُکُ - باہم تنگ شدن در خصومت حرب وغیرہ
تداوک القوم ای تضایقوا فی حرب او شر
اَلتَّسَاوُکُ - چسپیدن در رفتن از ضعف
اَلتَّجَاوُلُ - بایکدیگر بگشتن در حرب
اَلتَّدَاوُلُ - از یکدیگر فراگرفتن و در حرب نیزہ
اَلتَّصَاوُلُ - بریکدیگر حملہ بردن
اَلتَّطَاوُلُ - سرکشی کردن فی الحدیث کانا
یتطاولان علی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
ای کل واحد من الحیین کان یذب عنہ ولم یرد بہ
تطاول الکبر علیہ نفسہ ولکن یتطاول علی عدوہ
والتطاول ایضا فی الحدیث تطاول علیہم الرب
بفضلہ ای اشرف۔
اَلتَّقَاوُلُ - بایکدیگر سخن گفتن۔
اَلتَّنَاوُلُ - فا گرفتن۔
اَلتَّدَاوُمُ - گرد برآمدن مرغان بر چیزی
اَلتَّسَاوُمُ - بریکدیگر بہا کردن۔
اَلتَّقَاوُمُ - بایکدیگر بایستادن در جنگ
اَلتَّلَاوُمُ - یکدیگر را ملامت کردن۔
اَلتَّنَاوُمُ - خویشتن را خفتہ ساختن۔
اَلتَّصَاوُنُ - التصون۔
اَلتَّغَابُنُ - ہم شبت شدن ویعدی بعلی۔
اَلتَّہَاوُنُ - خوار داشتن ویعدی بالباء۔

ومن الیائی

اَلتَّعَایُبُ - یکدیگر را عیب کردن۔
اَلتَّغَایُبُ - بہم غایب شدن۔
اَلتَّہَایُجُ - بریکدیگر آغالیدہ شدن
اَلتَّصَایُحُ - بانگ بریکدیگر زدن۔
اَلتَّمَایُحُ - بسیج پیچان رفتن یقال
تمایح الغصن والعسکر ان تمایل۔
اَلتَّزَائُدُ - افزون شدن۔
اَلتَّسَائُرُ - بہم رفتن۔
اَلتَّشَائُرُ - اشارہ نمودن بسوی چیزی بدست و فسوس کردن
فی الحدیث فتشایرہ الناس یقول اشیروا
بابصارہم والشارۃ الہیئۃ واللباس۔
اَلتَّطَائُرُ - بہم پریدہ شدن و پراگندہ شدن
و دراز شدن چیزی فی الحدیث خذ ما تطائر من شعرک
اَلتَّغَائُرُ - غیر یکدیگر شدن۔
اَلتَّمَایُزُ - جدا شدن و پارہ پارہ کردن باہمگی
فی الحدیث التمایز وہو ان یتحزب الناس احزابا
بوقوع العصبیۃ فیما بینہم۔
اَلتَّعَایُشُ - بایکدیگر زیستن۔
اَلتَّمَائُطُ - تباعد القوم وفساد ما بینہم۔
اَلتَّہَائُطُ - خلاف التمایط۔
اَلتَّغَایُظُ - خشم گرفتن بایکدیگر۔
اَلتَّبَایُعُ - بایکدیگر بیع یا بیعت کردن۔
اَلتَّتَایُعُ - بیاپی درافتادن ولایکون الا فی الشر

اَلتَّسَایُرُ - بایکدیگر یار شدن -

اَلتَّزَایُغُ - بچسپیدن -

اَلتَّسَایُفُ - بایکدیگر شمشیر زدن -

اَلتَّضَاعُفُ - مهمان شدن -

اَلتَّضَایُقُ - تنگ شدن تضایق القوم اذا لم یتسعوا فی خلق او مکان -

اَلتَّفَایُلُ - با شگوفه شدن نبات و ابتدای رسیدن آن -

اَلتَّزَایُلُ - التباین -

اَلتَّسَایُلُ - روان شدن مایع و لشکر از هر سوی

اَلتَّکَامُلُ - بر یکدیگر پیمودن -

اَلتَّمَایُلُ - چسپیدن و هو فی الحدیث - التمایل و التمائل فهو میل البعض علی البعض بالغارة

اَلتَّنَائُمُ - بیکدیگر فرو خفتن بو ام -

اَلتَّمَائُنُ - دروغ شدن -

و من الناقص

اَلتَّصَابِیُ - عشق نمودن -

اَلتَّغَابِیُ - التغافل -

اَلتَّفَاتِیُ - جوانمردی بر زیدن و فتوی مفتی بر داشتن فی الحدیث تفاتوا الیه معناه تحاکموا الیه

اَلتَّجَاثِیُ - بایکدیگر بهم زانو اشدن -

اَلتَّثَانِیُ - بهم یاد کردن -

اَلتَّنَاجِیُ - بایکدیگر راز کردن -

اَلتَّهَاجِیُ - یکدیگر را هجا کردن -

اَلتَّلَاحِیُ - بایکدیگر پیکار کردن و دشنام دادن بیکدیگر را

اَلتَّرَاخِیُ - تقصیر کردن و تراخی مابینهما ای تباعد

اَلتَّبَادِیُ - المبادات و تشبه کردن باهل بادیه

اَلتَّعَادِیُ - بایکدیگر دشمنی کردن و تباه شدن میان قوم و می گفته انداز یکدیگر دور شدن و تعادوا اذا اصاب هذا مثل ما اصاب هذا من العدوی او یموت بعضهم فی اثر بعض فی الحدیث فی المسجد تعادی ای امکنة مختلفة غیر مستویة -

اَلتَّفَادِیُ - یکدیگر را خریدن و بایکسو شدن از چیزی و از چیزی رها کی جستن -

اَلتَّمَادِیُ - دور در شدن در بی راهی

اَلتَّنَادِیُ - یکدیگر را آواز دادن و بهم در انجمن نشستن -

اَلتَّهَادِیُ - نرم رفتن و یکدیگر را هدیه فرستادن

اَلتَّجَاذِیُ - فی اشالة الحجر مثل التجاثی -

اَلتَّبَارِیُ - بایکدیگر نبرد کردن -

اَلتَّجَادِیُ - بهم رفتن و بهم و المندن فی الحدیث

اَلتَّکَارِیُ - بکرا فرستادن -

اَلتَّمَادِیُ - تشنگ شدن و بایکدیگر بستیهیدن

اَلتَّبَازِیُ - بلند کردن سرین و گام فراخ نهادن قال تبازی ای رفع مؤخره -

اَلتَّجَازِیُ - تقاضی کردن -

اَلتَّجَاسِئُ - بهم آشنا شدن -
اَلتَّقَاسِيُ - رنج چیزی کشیدن یقال تقاست الخنفساء اذا اخرجت عنها للفساد
اَلتَّنَاسِيُ - فراموش کردن و فراموشی نمودن
اَلتَّحَاشِيُ - بیک سو شدن -
اَلتَّعَاشِيُ - شب کوری نمودن -
اَلتَّمَاشِيُ - بهم رفتن -
اَلتَّنَاصِيُ - ناصیه یکدیگر را فراگرفتن و دربرابر یکدیگر قتال نمودن
اَلتَّرَاضِيُ - از یکدیگر خشنود شدن -
اَلتَّغَاضِيُ - التكلف فی ادناء الجفون -
اَلتَّقَاضِيُ - وام باز خواستن -
اَلتَّعَاطِيُ - فراگرفتن و در چیزی خوض کردن
اَلتَّنَاطِيُ - بایکدیگر کاویدن -
اَلتَّدَاعِيُ - بر دبر دادن بایکدیگر و تداعت الحیطان للخراب ای تهادمت و معناه سقط واحد و آخر بعده کان الاول دعا الثانی
اَلتَّنَاعِيُ - خبر کشتگان گفتن تا برای جنگ مستعد شوند و برخیزند یقال تناعی بنو فلان اذا انعوا قتلاهم لیحرض بعضهم بعضا
اَلتَّبَاغِيُ - بریکدیگر فزونی جستن -
اَلتَّرَاغِيُ - بایکدیگر بانگ کردن -
اَلتَّدَاعِيُ - التداعی صیغتی ضاغون ای یصوتون بالبین
اَلتَّجَافِيُ - سیطا و الجفاوة و تجافی عن الفراش ای نبا
اَلتَّجَافِيُ - قضیه پیش حاکم بردن تجافینا الی الحاکم ای تخاصمنا
اَلتَّرَافِيُ - التدارک -

اَلتَّصَافِيُ - بایکدیگر دوستی و یژه داشتن
اَلتَّدَافِيُ - واداریافتن -
اَلتَّنَافِيُ - یکدیگر را نفی کردن -
اَلتَّبَاقِيُ - بهم باقی ماندن -
اَلتَّسَاقِيُ - یکدیگر را آب و جز آن دادن -
اَلتَّلَاقِيُ - یکدیگر را دیدن و فراهم رسیدن
اَلتَّبَاكِيُ - گریستن نمودن -
اَلتَّشَاكِيُ - یکدیگر را گله کردن -
اَلتَّبَالِيُ - بیازمودن -
اَلتَّتَالِيُ - پیاپی شدن
اَلتَّجَالِيُ - شگفتی و شریفی نمودن تجالینا ای انکشف حال کل واحد منا لصاحبه -
اَلتَّعَالِيُ - بلند شدن و بیامدن یقال تعال ولا یجوز ان یقال منه تعالیت ولا ینهی عنه ویقال قد تعالیت والی ای شئ اتعالی -
اَلتَّغَالِيُ - بلند و نزار شدن اشتر -
اَلتَّفَالِيُ - سر خویشتن باجستن و سر دیگر باز جستن
اَلتَّقَالِيُ - یکدیگر را دشمن داشتن -
اَلتَّحَامِيُ - بایکدیگر سوی شدن -
اَلتَّرَامِيُ - بهم سنگ با تیر انداختن و اندلخته شدن چیزی یقال ترامی الجرح الی الفساد -
اَلتَّسَامِيُ - التباری -
اَلتَّعَامِيُ - خویشتن را کور ساختن و بعدی مبعد

اَلتَّسَایُعُ - بایکدیگر یار شدن -

اَلتَّزَایُغُ - بجسپیدن -

اَلتَّسَایُفُ - بایکدیگر شمشیر زدن -

اَلتَّضَاعُفُ - مهمان شدن -

اَلتَّضَایُقُ - تنگ شدن تضایق القوم اذا لم یتسعوا فی خلق او مکان -

اَلتَّخَایُلُ - باشگوفه شدن نبات و ابایت رسیدن آن -

اَلتَّزَائُلُ - التباین -

اَلتَّسَائُلُ - روان شدن مایع و التسائل از هر سوی

اَلتَّکَامُلُ - بر یکدیگر پیمودن -

اَلتَّمَائُلُ - جسپیدن و هو فی الحدیث التمائل و التمائل فهو میل البعض علی البعض بالغارة

اَلتَّدَائُنُ - بیکدیگر فرو خفتن بوام -

اَلتَّمَائُنُ - دروغ شدن -

و من الناقص

اَلتَّصَابِی - عشق نمودن -

اَلتَّغَابِی - التغافل -

اَلتَّفَاتِی - جوانمردی بر زیدن و فتوی مفتی بر داشتن فی الحدیث تفاتوا الیه معناه تحاکموا الیه

اَلتَّجَاثِی - بایکدیگر بهم زانو اشدن -

اَلتَّثَانِی - بهم یاد کردن -

اَلتَّحَاجِی - بایکدیگر راز کردن -

اَلتَّهَاجِی - یکدیگر را هجا کردن -

اَلتَّلَاحِی - بایکدیگر پیکار کردن و نشنام دادن یکدیگر را

اَلتَّرَاخِی - تقصیر کردن و تراخی ما بینهما ای تباعد

اَلتَّبَادِی - المبادات تشبه کردن با اهل بادیه

اَلتَّعَادِی - بایکدیگر دشمنی کردن و تباعد شدن میان قوم و فی لغة انداز یکدیگر دور شدن و تعادوا اذا اصاب هذا مثل هذا من العدوی او یموت بعضهم فی اثر بعض و فی الحدیث فی المسجد تعادی ای امکنة مختلفة غیر مستویة -

اَلتَّفَادِی - یکدیگر را خریدن و بایکسو شدن از چیزی و از چیزی رها کی جستن -

اَلتَّمَادِی - دور در شدن در بے راهی

اَلتَّنَادِی - یکدیگر را آواز دادن و بهم در انجمن نشستن -

اَلتَّهَادِی - نرم رفتن و یکدیگر را هدیه فرستادن

اَلتَّجَادِی - فی استالة الجر مثل التجاتی -

اَلتَّبَادِی - بایکدیگر نبرد کردن -

اَلتَّحَادِی - بهم رفتن و بهم و المند فی الحدیث

اَلتَّکَارِی - بکرا فرستادن -

اَلتَّمَارِی - بشک شدن و بایکدیگر بستیهیدن

اَلتَّبَازِی - بلند کردن سرین گام فراخ نهادن تقال

تبازی ای رفع مؤخره -

اَلتَّجَازِی - تقاضی کردن -

اَلتَّجَاسِئُ - بہم آشنا شدن۔
اَلتَّقَاسِیُ - رنج چیزی کشیدن یقال تقاست المخنفساء اذا قاسی بعضها بعضا للفساد
اَلتَّنَاسِیُ - فراموش کردن و فراموشی نمودن
اَلتَّحَاشِیُ - بیک سو شدن۔
اَلتَّعَاشِیُ - شب کوری نمودن۔
اَلتَّمَاشِیُ - بہم رفتن۔
اَلتَّنَاصِیُ - ناصیہ یکدیگر را فراگرفتن و در برابر یکدیگر فتادن
اَلتَّرَاضِیُ - از یکدیگر خشنود شدن۔
اَلتَّغَاضِیُ - التکلف فی ذنار الجنون۔
اَلتَّقَاضِیُ - وام باز خواستن۔
اَلتَّعَاطِیُ - فراگرفتن و در چیزی خوض کردن
اَلتَّنَاطِیُ - بایکدیگر کاویدن۔
اَلتَّدَاعِیُ - بر دبر دادن بایکدیگر و تداعت الحیطان للخراب ای تهادمت و معناه سقط واحد و آخر بعده کان الاول دعا الثانی
اَلتَّنَاعِیُ - خبر کشتگان گفتن تا برای جنگ مستعد شوند و برخیزند یقال تناعی بنو فلان اذا نعوا قتلاهم لیحرض بعضهم بعضا
اَلتَّبَاغِیُ - بر یکدیگر فزونی جستن۔
اَلتَّرَاغِیُ - بایکدیگر بانگ کردن۔
اَلتَّدَاغِیُ - [illegible]
اَلتَّجَافِیُ - سطاوع الجافاة و تجافی جنبه عن الفراش ای نبا
اَلتَّحَافِیُ - قضیہ پیش حاکم بردن تحافینا الی الحاکم ای تخاصمنا
اَلتَّرَافِیُ - التدارک۔

اَلتَّصَافِیُ - بایکدیگر دوستی و یژه داشتن
اَلتَّلَافِیُ - وا دریافتن۔
اَلتَّنَافِیُ - یکدیگر را نفی کردن۔
اَلتَّبَاقِیُ - بہم باقی ماندن۔
اَلتَّسَاقِیُ - یکدیگر را آب و جز آن دادن۔
اَلتَّلَاقِیُ - یکدیگر را دیدن و فراہم رسیدن
اَلتَّبَاکِیُ - گریستن نمودن۔
اَلتَّشَاکِیُ - یکدیگر را گلہ کردن۔
اَلتَّبَالِیُ - بیازمودن۔
اَلتَّتَالِیُ - بپایے شدن
اَلتَّجَالِیُ - شگفتی و شریفی نمودن تجالینا ای انکشف حال کل واحد منا لصاحبه۔
اَلتَّعَالِیُ - بلند شدن و بیامدن یقال تعال ولا یجوز ان یقال منه تعالیت ولا ینهی عنه ویقال قد تعالیت والی ای شیء اتعالی۔
اَلتَّغَالِیُ - بلند و نزار شدن اشتر۔
اَلتَّفَالِیُ - سر خویشتن را جستن و سر دیگر بازجستن
اَلتَّقَالِیُ - یکدیگر را دشمن داشتن۔
اَلتَّحَامِیُ - بایکدیگر سوی شدن۔
اَلتَّرَامِیُ - بہم سنگ یا تیر انداختن و انداخته شدن چیزی یقال ترامی الجرح الی الفساد۔
اَلتَّسَامِیُ - التباری۔
اَلتَّعَامِیُ - خویشتن را کور ساختن و بیدمی[illegible]

اَلتَّدَانِي - بایکدیگر نزدیک شدن۔
اَلتَّغَانِي - از یکدیگر بے نیاز شدن۔
اَلتَّفَانِي - بہم فانی شدن۔
اَلتَّبَاهِي - التفاخر۔
اَلتَّلَاهِي - بہم لہو کردن۔
اَلتَّنَاهِي - باز ایستیدن و یکدیگر را نہی کردن و بغایت رسیدن و تناہی الخبر ای بلغ و تناہی الماء اذا وقف فی الغدیر و سکن و الباب یدل علی غایۃ و بلوغ عن ابن فارس۔

ومن اللفيف المقرون

اَلتَّحَاوِي - گرد گی ہر چیزی و حلقہ شدن فی الحدیث ما تحاوت تفاعلت من حویت الشئ اذا جمعتہ۔
اَلتَّدَاوِي - خویشتن را چیزی دارو کردن و یعدی بالباء۔
اَلتَّسَاوِي - برابر و یکسان شدن۔
اَلتَّعَاوِي - گرد آمدن فی الحدیث فتعاوی علیہ المشرکون ای تعاوروہ فیما بینہم حتی قتلوہ۔
اَلتَّغَاوِي - فراہم آمدن بربدی۔
اَلتَّقَاوِي - از دوبین تیدن شریکان شئ گذاشتن یکی قال ابو زید اذا کان الغلام او الجاریۃ اللذین ہو الذی بین رجلین فقد تقاویا تہاوذلک اذا قوماھا فقامت علی ثمن فہما فی التقاوی سواء فاذا اشتریہا احدہما فہو المشتری دون صاحبہ وقد اقواہ البائع والتقاوی الاقوار والاقتوار یکون بین الشرکاء فاما فی غیر الشرکاء فلا۔
اَلتَّهَادِي - از پی یکدیگر در غار افتادن۔

ومن اليائي

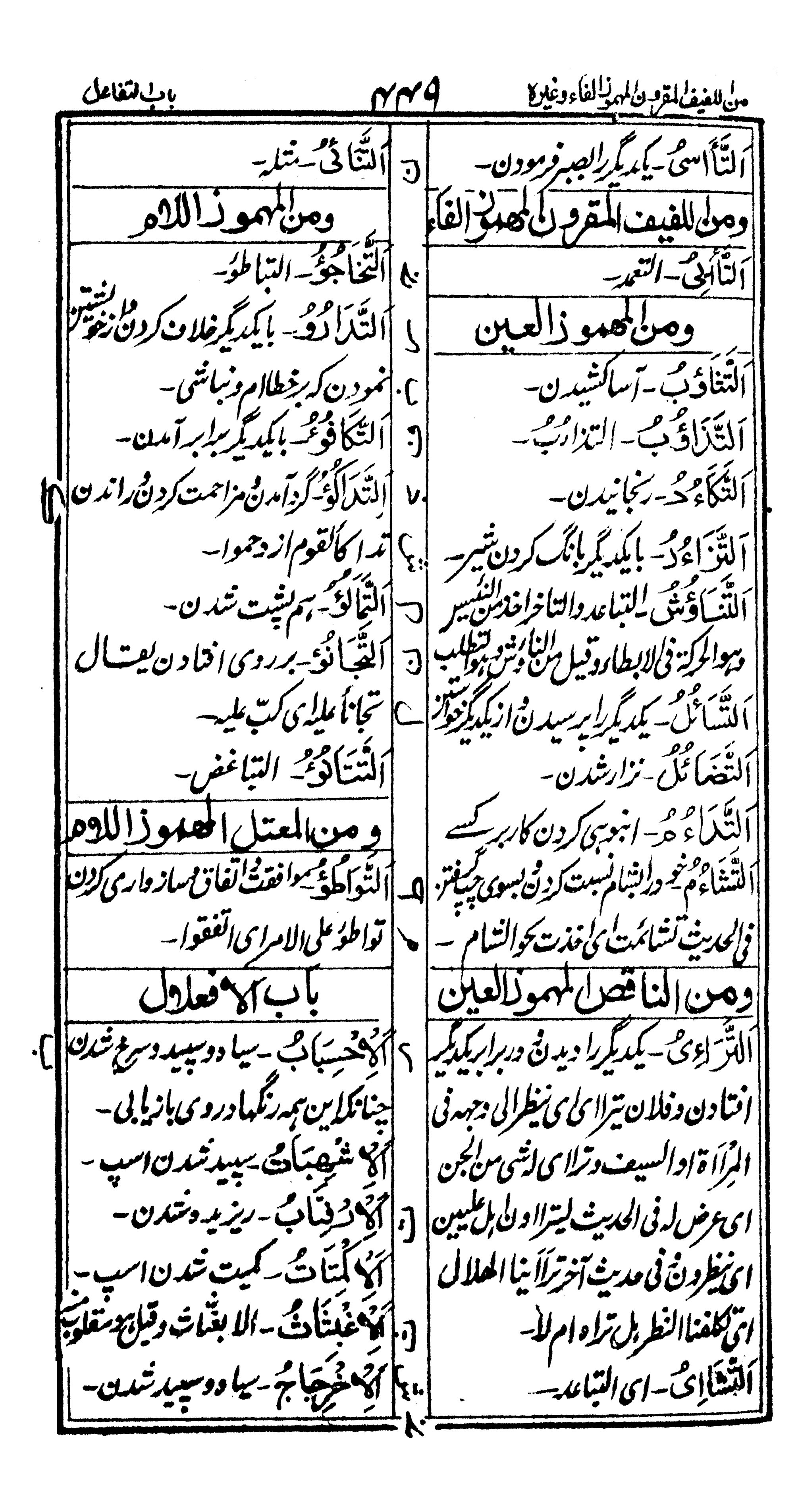
تَعَايَ علیہ الامر بمعنی اعیا۔
اَلتَّغَايِي - سایہ افگندن فی الحدیث فاذا حاتم قد تغایا فوق رؤسنا۔ یعنی الغراب الاسود و تغایا من الغایۃ وہو کل شئ اظل الانسان فوق راسہ مثل السحابۃ والغبرۃ والظلمۃ ونحو ذلک۔

من المهموز الفاء

اَلتَّآمُرُ - التجاور یقال حی متاٰمرون ای متجاورون ماخوذ من الاصار وہو الطنب۔
اَلتَّآمُرُ - یکدیگر را فرمودن و التشاور ایضاً۔
اَلتَّآزُفُ - نزدیک شدن بیکدیگر۔
اَلتَّآكُلُ - باہم خوردن و کشتن بعضی بعضی یقال تاکلت الابطال فی الحرب اذا اکل بعضہم بعضاً۔

ومن الناقص المهموز الفاء

اَلتَّآخِي - برادری گرفتن بایکدیگر۔
اَلتَّآدِي - ساز روزگار فرا گرفتن۔

التَّآسی - یکدیگر را بصبر فرمودن -

ومن اللفيف المقرون المهموز الفاء

التَّآبی - التمرد -

ومن المهموز العين

التَّثاؤب - آسا کشیدن -

التَّذاؤب - التذارب -

التَّکاؤد - رنجانیدن -

التَّزاءر - بایکدیگر بانگ کردن شیر -

التَّناؤش - التباعد والتاخر اخذ من التنئيش وهو الحركة في الابطاء وقيل من النائش وهو التطلب

التَّسائل - یکدیگر را پرسیدن و از یکدیگر خواستن

التَّضائل - نزار شدن -

التَّداءه - ابلهی کردن کار بر کسے

التَّشاؤم - نحو ور الشام نسبت کردن و بسوی چپ رفتن في الحديث تشاءمت اي اخذت نحو الشام -

ومن الناقص المهموز العين

التَّراءی - یکدیگر را دیدن و دربرابر یکدیگر افتادن وفلان یتراای ای ینظر الی وجهه فی المراٰة او السیف وتراای له الشی من الجن ای عرض له فی الحدیث لیتراا ون اهل علیین ای ینظرون فی حدیث آخر ترا اینا الهلال ای تکلفنا النظر هل تراه ام لا -

التَّناءی - ای التباعد -

التَّنائی - مثله -

ومن المهموز اللام

التَّخاجؤ - التباطؤ -

التَّدارؤ - بایکدیگر خلاف کردن و از خود نشستن نمودن که بر خطا ام و نباشی -

التَّکافؤ - بایکدیگر برابر آمدن -

التَّداکؤ - گرد آمدن و مزاحمت کردن و راندن تداکأ القوم ازدحموا -

التَّمالؤ - هم پشت شدن -

التَّجانؤ - برروی افتادن بقتال تجانأ علیه ای کبّ علیه -

التَّشانؤ - التباغض -

ومن المعتل المهموز اللام

التَّواطؤ - موافقت و اتفاق و سازواری کردن تواطؤا علی الامر ای اتفقوا -

باب الافعلال

الاِحسباب - سیاه و سپید و سرخ شدن چنانکه این همه رنگها در وی باز یابی -

الاِشهباب - سپید شدن اسپ -

الاِرثیاب - ریزیده شدن -

الاِکمتات - کمیت شدن اسپ -

الاِغبثاث - الابغثاث وقیل هو سقلوب

الاِخرجاج - سیاه و سپید شدن -

الاِطْحاح- سیاہ وسپید شدن گوسپند
الازبداد- خاکستر گون شدن-
الارقداد والازمداد- بشتافتن-
الاحمرار- سرخ شدن-
الاخضرار- سبز شدن-
الاصفرار- زرد شدن-
الاغبرار- گرد آلوده شدن-
الاخلساس- سیاہ شدن کہ باسرخی زند
الادبساس- سیاہ وسرخ شدن اسپ سرخ چنانکہ لون او باہر دو زند ادبس القوم ہوا
الابرشاش- رخش شدن اسپ-
الارفضاض- پاشیدہ شدن اشک وآب وآنچہ بدان ماند-
الارقطاط- سیاہ وسپید شدن-
الالطاط- سپید شدن لب زیرین اسپ
الابلقاق- ابلق شدن وآن سپیدی باشد کہ بان رنگے دیگر باشد-
الارمقاق- ضعیف شدن-
الازرقاق- گربہ چشم شدن-
الارمکاک- سخت سرخ شدن اشتر چنانکہ باسیاہی زند-
الاخضلال- تر شدن-
الاشعلال- سپید شدن برخے از دنبال اسپ

الامذلال- الفتور والاسترخاء-
الادلماء- سیاہ شدن خر-
الادھماء- سیاہ شدن اسپ-
الارثماء- سپید شدن لب بن اسپ
الازلماء- کوچ کردن وسپری شدن چیزے في الحديث فازلم به قيل ذهبت وقيل قبض
الاقتماء- گرد رنگی شدن کہ باسرخی زند-

ومن الاجوف الواوي

الاعوجاج- کژ شدن-
الاسوداد- سیاہ شدن-
الاقوداد- دراز گردن شدن-
الاخوار- سپید وسیاہ چشم سخت سیاہ وسپید شدن
الازورار- بگسیدن-
الاغورار- بچشم شدن-
الاقورار- انجوغ گرفتن باریک میان شدن
الاحولال- احول شدن-

ومن اليائي

الابيضاض- سپید شدن-

ومن الناقص

الاقتواء- خدمت کردن اذا اعدمن هذا الباب يكون ماخوذا من القتو-
الارعواء- واایستیدن لیعدی لعن

ومن اللفيف المقرون

اِحْوِاءٌ۔ سیاہ شدن و تصریفہ کتصریف ارعوی

باب الافعیلال

اِشْهِيبَابٌ۔ الاشهباب۔
اِسْخِيتَاتٌ۔ فرونشستن آماس جراحت
اِكْمِيتَاتٌ۔ الاکمتات۔
اِلْمِجَاجٌ سوید شدن الاخجاج الاحجاج
اِهْجِيَاجٌ آمیختہ شدن کالهاج اللبن الخثر ختلط بعضہ ببعض و لم تتم خثورتہ و کذلک کل مختلط۔
اِرْغِيدَادٌ۔ الابهاج۔
اِبْهِيرَارٌ۔ دراز شدن شب وابهار اللیل ذا تنام طلوع النجوم و استنارت ذہب معظمہ و اکثرہ و ذلک بعد ان تذہب نحمہ اللیل ومنہ الشئ الباہر ای المضئ و یقال انتصف اللیل فہذا کانہ اصح لان بہرۃ اللیل وسطہ۔
اِخْمِيرَارٌ، اِخْضِيرَارٌ۔ الاخضرار۔
اِسْحِيرَارٌ۔ بہم وار شدن کشت۔
اِشْمِيرَارٌ۔ گندم گون شدن۔
اِصْحِيرَارٌ۔ خشک شدن نبات۔
اِصْفِيرَارٌ۔ الاصفرار۔
اِغْفِيرَارٌ۔ ابزدہ شدن جامہ۔
اِقْطِيرَارٌ۔ خشک شدن گرفتن گیاہ و در پیچیدن اقطار النبت تہیأ للیبس۔
اِزْمِيزَارٌ۔ جنبیدن۔

اِمْلِيسَاسٌ۔ نسو شدن۔
اِرْبِطَاطٌ۔ الارتطاط۔
اِرْمِيقَاقٌ۔ الارمقاق۔
اِزْرِيقَاقٌ۔ الازرقاق۔
اِخْضِيلَالٌ۔ بسیار شاخ و بزرگ شدن درخت
اِدْلِيمَامٌ۔ سیاہ شدن آدمی و خر۔
اِدْهِيمَامٌ۔ سیاہ شدن منہ قولہ تعالی مدهامتان ای سوداوان من شدۃ الخضرۃ من الری
اِزْنِيمَامٌ۔ خشم گرفتن۔
اِصْحِيمَامٌ۔ زرد شدن تردہ۔
اِشْعِينَانٌ۔ کالیدہ موی شدن۔

ومن المعتل

اِيرِيدَادٌ۔ درد گردیدن اسپ و گلگون شدن تقول ایراد الفرس صار وردا و اصلہ ارواد صار الواو یاء لکسرۃ ما قبلہا۔

ومن الاجوف الواوی

اِسْوِيدَادٌ۔ الاسوداد۔
اِزْوِيرَارٌ۔ الازورار۔

ومن الیائی

اِبْيِضَاضٌ۔ الابیضاض
اِبْيِينَانٌ۔ آراستہ شدن۔

ومن اللفیف المقرون

اِحْوِيوَاءٌ۔ الاحوواء۔

باب الفعللة

الجردبة - چیزی که بر تو باشد بر خوان دست براو نهادن تا کسی ازان نخورد -

الجرمشة - به شدن از بیماری -

الخطربة - سخت نزه کردن کمان و سخت خلق گردانیدن

الذبذبة - خواری و فروتنی نمودن فی المثل درب لما عضه الثقاف ای خضع وذل والثقاف خشبة تسوی بها الرماح

المرجبة - وسعت دادن غذای قالوا رجبلا مشدد من الرحب والمیم زائدة -

الشرعبة - بریدن بدراز -

السغربة - پای بپای کسی پیچیدن در کشتی -

الصعنبة - میان ثرید بر آوردن -

الطلحبة - بزغسمه گرفتن آب -

المطرطبة - خواندن گوسپند -

العتبلة - کناره چیزی از دو دیده شدن یقال نوکی متلب ای مهدم مکسور -

العرقبة - پی کردن -

العقربة - کژدم ناک شدن چیزی یقال ارض معقربة کثیر العقارب و صدغ معقرب بفتح الراء معطوف -

القحطبة - شمشیر بزور کسی را در دن بیفگندن کسی را

القرضبة - بریدن و منها سمی اللص قرضابا

القرطبة - بر قفا افگندن -

القعضبة - از بن برکندن

الشنبثة - آویختن عشق با دل والنون زائدة

عن ابن عمر -

الهنبثة - الاختلاط فی القول ویقال الامر الشدید

البهرجة - چیزی را بخوف و جزآن از راه غیر مسلوک آوردن فی الحدیث انه اتی بجراب لؤلؤ بهرج ای ردی وقال القتیبی احسبه بجراب لؤلؤ بهرج ای عدل به عن الطریق المنهرج وفی الحدیث اذا ابهرج معناه اهدرتنی باسقاط الحد عنی -

الحدرجة - نیک محکم تافتن -

الحشرجة - بجست کردن کسی که در جان کندن باشد -

الحملجة - سخت تافتن -

الخرفجة - خوش عیش شدن -

الدحرجة والدحراج - بسیار گردانیدن

الدعلجة - آمد و شد کردن -

الدملجة - هموار شدن کار والمدملج المدرج الاملس -

الدهمجة - بند وار رفتن ستور -

الزبرجة - آراستن -

الشمرجة - بخیه دوز شدن -

الصهرجة - اصاروج کردن برکه و آنچه بدان ماند

العزلجة - نیکو پروردن -

العسلجة - شاخهای نازک بیاوردن درخت

العلهجة - احمق و بیهوده گوی شدن -

الهمرجة - الاختلاط فی الخبر والمشی -

اَلْاِبْهِلَاجَةُ — راه وا رفتن
اَلْبَلْدَحَةُ — خویشتن بر زمین افگندن
اَلْجَلْمَحَةُ — سر بستردن
اَلطَّرْمَحَةُ — بلند بلند کردن
اَلْفَرْشَحَةُ — باز از هم وا زنهادن
اَلْفَرْطَحَةُ وَالْفَلْطَحَةُ وَالطَّلْفَحَةُ — پهن کردن
اَلْقَرْدَحَةُ — القرار علی الضیم وفی الحدیث
اَللَّرْتَحَةُ وَالْأَرْدَحَةُ وَالْكَرْمَحَةُ عدو القصیر
یقرمط ویسرع
اَلدَّبْحَةُ — مطیع بودن کبوتر ماده نر را
اَلسَّرْهَدَةُ — نیک پروردن
اَلْعَجْرَدَةُ — برهنه کردن
اَلْعَرْبَدَةُ — ندیم را آزردن
اَلْعَلْعَدَةُ — السرهدة
اَلْقَرْمَدَةُ — بخشت پخته کردن
اَلطَّرْمَذَةُ — لاف زدن ولیست من کلام
اهل البادیة
اَلْبَحْثَرَةُ — البعثرة والتحثر اللبن تقطع
وتحبب والحترة شورانیدن وآشکارا کردن
اَلتَّفْجَرَةُ — التفجیر
اَلتَّعْجَرَةُ — ریختن خون وجز آن
اَلْجَمْعَرَةُ — گرد گردانیدن یقال جمعرت الحمار اذ جمع نفسه لیکدم
اَلْجَمْهَرَةُ — بطرفی از چیزی آگاه کردن

وفی الحدیث جمهروا قبره جمهرة ای جمعوا
علیه التراب ولا تطینوه
اَلْجَنْدَرَةُ — نو کردن نبشته ونقش
اَلدَّعْثَرَةُ — بیفگندن و ویران کردن
اَلدَّعْمَرَةُ — شوریده کردن وآمیختن
اَلدَّمْتَرَةُ — نرم شدن
اَلزَّعْفَرَةُ — بزعفران رنگ کردن
اَلزَّمْجَرَةُ — با خویشتن لندیدن
اَلزَّمْهَرَةُ — چشم سرخ شدن با خشم
اَلزَّنْجَرَةُ — قرع الابهام علی الوسطی
بالسبابة والاسم الزنجیر
اَلشَّنْتَرَةُ — دریدن جامه
اَلصَّنْبَرَةُ — باریک شدن بن درخت
خرما یا پوست باز شدن وی
اَلطَّحْمَرَةُ — کمان بزه کردن پر کردن مشک
اَلطَّمْحَرَةُ — برجستن
اَلْعَبْقَرَةُ — درفشیدن سراب
اَلْعَسْكَرَةُ — لشکر ساختن
اَلْعَصْفَرَةُ — بکاریزه رنگ کردن
اَلْغَذْمَرَةُ — با خویشتن لندیدن وانه
بن ستیدن و فازان بدادن و بگزاف فروختن
اَلْغَشْمَرَةُ — اتیان الامر من غیر تثبت
اَلْقَمْطَرَةُ — سر مشک بستن

اَلْقَنْطَرَةُ - نیک مستبتن پل و انچہ بدان ماند وفی الحدیث قنطر فی الجاہلیۃ ای صار لہ قنطار من المال

اَلْقَعْبَرَةُ - بشمشیر پارہ کردن منہ سمی المکعبر الضبی لانہ ضرب قوما بالسیف۔

اَلْجَرْدَبَۃُ - گرسنہ ی کردن وہی معربۃ۔

اَلْجَرْمَزَةُ - الاجتماع الی ناحیۃ وجرمزت عن الطریق ونکصت۔

اَلْعَرْطَزَةُ - العرطسۃ۔

اَلْعَلْهَزَةُ - نیک ناپختن گوشت۔

اَلْهَنْدَزَةُ - اندازہ کردن الا انہم صیروا الزای سینا فقالوا مہندس لانہ لیس فی کلام العرب دال بعدہا زای۔

اَلْبَهْلَسَةُ - خرامیدن۔

اَلْخَلْبَسَةُ - دل بردن یقال خلبس قلبہ ای فتنہ وذہب بہ

اَلدَّعْكَسَةُ - لعب المجوس یدورون قد اخذ بعضہم بید بعض کالرقص یسمونہ الدستبند

اَلْوَهْمَسَةُ - باہم راز گفتن وبہ بدی تعریض کردن فی الحدیث للحجاج قال لرجل من اہل الرس والرہسۃ انت یقال ہو یرہس ویرہسم اذا کان یسارد ویسار۔

اَلْطَرْمَسَةُ - الانقباض والنکوص۔

اَلْعَرْطَسَةُ - بالکس شدن از بیکاری

اَلْعَرْكَسَةُ - برہم افگندن۔

اَلْعَلْمَسَةُ - تاریک شدن۔

اَلْعَنْبَسَةُ - روی ترش کردن النون زائدۃ

اَلْعَتْرَسَةُ - بعنف فرا گرفتن فی الحدیث العترسۃ ورواہ المصحفون العترسۃ بغیر نیۃ وہذا خطاء

اَلْقَطْرَسَةُ - کبر کردن والعطراۃ الاعجاب بالشئ والتطاول علی الاقران قالہ اللیث۔

اَلْفَرْدَسَةُ - خفتہ کردن۔

اَلْقَرْطَسَةُ - بر نشانہ زدن۔

اَلْكَرْدَسَةُ - گروہ گروہ کردن وبند بر نہادن کسی وبندی وار رفتن۔

اَلْكَرْكَسَةُ - تردید الشئ۔

اَلْهَنْدَسَةُ - مہندسی کردن اصلہا الزای لانہا مشتقۃ من الهنداز الا ان الزای قلبت لما ذکرت۔

اَلْبَرْقَشَةُ - رنگارنگ کردن ماخوذ من ابی براقش۔

اَلْخَرْبَشَةُ - افساد الکتاب ونحوہ وہی فی الحدیث

اَلْبَرْطَشَةُ - اشتر ابکرہ دادن۔

اَلدَّنْقَشَةُ وَالطَّرْفَشَةُ - چشم شکستن ونگرستن نقل من عیون الحفتان۔

اَلْخَلْبَصَةُ - بگریختن۔

اَلْقَرْفَصَةُ - ان تجمع الانسان وتشد علیہ ویدیہ وشد الیدین تحت الرجلین ایضا۔

اَلْقَرْلَصَةُ - بسرمایه گرفتن -
اَلْعَرْمَضَةُ - بزغسه گرفتن سرآب -
اَلْعَلْهَضَةُ - کاویدن سر شیشه و جز آن برکشیدن و کسی را نیک علاج کردن و قیل هذه الکلمة بالصاد و الضاد تصحیف وقع من الجوهری
اَلْبَرْقَطَةُ - بازبس نگریستن در گریختن و گام خرد نهادن
اَلْخَلْطَةُ - سر بستن -
اَلزَّغْمَطَةُ - النسج و المیم زائدة عن الجوهری
اَلْفَرْشَطَةُ - ان تفرج بین رجلیک قائما او قاعدا
اَلْقَرْمَطَةُ - خرد نبشتن و گام خرد نهادن -
اَلْجَمْظَلَةُ - سخت کردن و دست کسی بر دو زانو بستن وزدن ویرا -
اَلْجَلْفَطَةُ - الجلفاظ هو الذی یسوی السفن و یصلحها و فی الحدیث جلفظها -
اَللَّعْظَمَةُ - گوشت از استخوان باز کردن
اَلْبَرْقَعَةُ - روی پوش پوشانیدن -
اَلْبَرْکَعَةُ - بر چهار دست و پای ایستانیدن و افگندن
اَلدَّقْعَةُ - بشتافتن در گریختن -
اَلزَّهْنَعَةُ - آرایش کردن شتر و غیره یقال زهنعت الجاریة اوزینتها -
اَلشَّرْجَعَةُ - کرانه پهلوی چیزی را برابر کردن یقال طرقة مشرجعة لا حروف لنواحیها -
اَلصَّلْفَعَةُ - بالفاء و القاف جمیعا گردن زدن و مفلس شدن

اَلصَّلْمَعَةُ - موی ستردن و مفلس شدن و چیزی از بن برکندن -
اَلْفَرْقَعَةُ - ترک از انگشتان بیاوردن
اَلْقَرْصَعَةُ - زشت رفتن مع الانقباض و الاستخفاء ایضا -
اَلْقَنْبَعَةُ - در غلاف شدن شگوفه درخت
اَلْکَرْسَعَةُ - بشمشیر زدن بر کرسوع یقال کرسعت الرجل ضربت کرسوعه -
اَلْخَطْرَفَةُ - بشتاب رفتن و بیک گام دو گام گردانیدن یقال خطرف البعیر فی سیره لغة فی خذرف اذا اسرع و وسع الخطو بالظاء المعجمة -
اَلْخَنْدَفَةُ - مشیة کالهرولة و منها سمیت خندف و اسمها لیلی و قد خندف الرجل اذا مشی مفاججا یقلب قدمیه کانه یغرف بهما الزهلقة کالدحرجة و الدفع -
اَلزَّخْرَفَةُ - آراستن -
اَلشَّرْعَفَةُ و الشَّرْهَفَةُ - نیک پروردن
اَلْقَطْرَفَةُ - التکبر
اَلْقَرْقَفَةُ - لرزانیدن -
اَلْحَذْلَقَةُ - گردانیدن چشم و لب و بدن و تیز نگریستن و حذلق الرجل اذا اراد حدقته فی النظر حذلق الرجل بالذال و زیادة اللام عن الجوهری اذا اظهر الحذق و ادعی اکثر مما عنده

الحرذقة - واداشتن کسی و تنگ فرا گرفتن بروی
ویقال هی الحرزقة بتقدیم الراء علی الزاء -
الحملقة - چشم فراگشادن و نیک نگریستن -
الخبرقة والخربقة - پاره پاره کردن -
و خربق عمله ای افسده -
المخرقة - دروغ گفتن قالوا مخرق الرجل والمیم
زائدة ماخوذ من اعتراق و هی مولدة وانا جل
مخرق والصحیح تخرق لانهم یقولون تخرق فلان بالمعروف
الدغرقة - تیره کردن آب -
الدعفقة - آب ریختن -
الدملقة - گرد و نسو شدن -
الدهدقة والدهمقة - بزیادة المیم عن الجوهری
الدهق والدهمقة طعام و جز آن نرم کردن فی الحدیث
لو شئت ان یدهمق لی لفعلت -
الزرنقة - زرد کردن -
الزحلقة - کالدحرجة -
الزهزقة - نیک بخندیدن -
السردقة - سرای پرده کردن -
الشبرقة والشبراق والشربقة - پاره پاره کردن
الدملثة - گرد و نسو کردن -
الضعلثة - درویش شدن -
البسملة - بسم الله گفتن -
الدرملة - دژ الوان خوردن -

الجدلة - بیفگندن و بنیداختن -
الجعفلة - تنها -
الخردلة - پاره خورد کردن گوشت
الخزعلة - لنگ وار رفتن -
الزعبلة - پاره پاره کردن -
السبحلة - سبحان الله گفتن -
السربلة - پیراهن پوشانیدن -
السغبلة - چرب کردن سر و طعام -
السنبلة - بیرون آمدن خوشه کشت
المسهلة - آسان و سهل گردانیدن
وقالوا اسهلک الله من السهولة والمیم زائدة
الشمعلة - متفرق شدن شمعلة الیهود قراءتهم -
الطربلة - بالا رفتن چیزی یقال طربل له اذا ادام له الفوق
العبهلة - مهمل گذاشتن -
العثکلة - هو بیج بار استن والماضی عثکل -
العندلة - بانگ کردن بلبل -
الغربلة - بغربال کردن و کشتن و پاره پاره کردن
الغرقلة - گنده شدن خایه -
الفسکلة - درنگ کردن و پس ماندن فی الحدیث فسکلتنی
الکمر اخذ من الفسکل و هو الفرس الذی یجیء فی الحلبة آخر الخیل
القصملة - بریدن -
الکربلة - رخاوة فی القدمین تهذیب الحنطة -
الهرملة - بیالودن گل و جز آن -

النعثلة - الخندفة -
البهلة - بیر شدن -
الهتملة - سخن نرم گفتن -
الهرجلة - الاختلاط فی المشی -
الهرملة - موی برکندن -
الهنبلة - مشیة الضبع العرجاء والنون زائدة عن الجوہری -
البرسمة - علت برسام گرفتن یقال برسم الرجل فهو مبرسم -
البرشمة - پیوسته نگریستن و برشم الرجل اذا وجم واظهر الحزن -
البرطمة - خشم گرفتن -
البرعمة - بیرون آوردن غلاف شگوفه
البرهمة - ادامت النظر وسکون الطرف -
البلعمة - الابتلاع -
البلدمة - ترسیدہ خاموش شدن بلبلم الرجل اذا فرق وسکت
الترجمة - بیان کردن چیزی را بزبان دیگر ترجم کلامہ اذا فسرہ بلسان آخر
الجرجمة - بیفگندن وہی فی الحدیث -
الجردمة - الجردبة -
الجرشمة - الجرشبة و تیز نگریستن -
الحصرمة - سخت بزہ کردن کمان -
الحضرمة - لحن کردن در کلام حضرم الرجل اذا لحن و خالف الاعراب فی کلامہ

الحلقمة - حلقوم بریدن -
الخضرمة - بینی بریدن گردانیدن المخضرم الشاعر الذی ادرک الجاہلیة والاسلام مثل لبید والرجل الدعی واللحم الذی لایدری امن ذکر او انثی المخضرمة المرأة المخفوضة التی قطع طرف اذنها -
الشرطمة - فراخ گلو شدن -
الصلقمة - تصادم الانیاب -
الضرزمة - شدة العض والتصمیم علیه -
الطحرمة - الطحرمة -
الطرسمة والطلسمة - سر در پیش افگندن
الغلصمة - سر حلقوم بریدن -
الفرطمة - دختن موزہ بینی او رو در پی گشتن فی الحدیث خفافهم مفرطمة ای لها منقار -
القرزمة - بد پروردن -
الکرزمة - نیم روزہ خوردن -
الکلثمة - گرد روی گردانیدن
اللعثمة - درنگ کردن علیست فیما لعثم عنا انه لا توفی کلمتنا
اللهذمة - بریدن -
اللهزمة - سپید اندر موی آمدن -
الهذرمة - خواندن وگفتن -
الحلقمة - دور سخ از انگور خرما رطب شدن
البرهنة - اقامة البرهان علی الشیء وہو الحجة النون اصلیة عند ابن الاعرابی وعند الازہری

النون زائدة قال والصواب ان يقال برهم بكان برهن والبرهنة كلمة مولدة۔

اَلزَّدْفَنَةُ مثل تبختر ساختن لغة يقال زرفن صدغه كانه ياخذ من الزلفة اللي تبيه

اَلتَّحْتَنَةُ۔ گلو بریدن۔

اَلْعَرْبَنَةُ۔ ربون فرادادن۔

اَلْعَرْقَنَةُ۔ پوست پیراستن گیاه عرتن یقال ادیم معرتن اذا كان مدبوغا بالعرتن وهو نبت۔

اَلْعَرْجَنَةُ بشاخ خرما زدن وصورت وی جامه کردن والنون زائدة فی قول الزجاج فی قول غیره اصلية وجعل الزجاج الكلمة من الانعراج۔

اَلْفَرْجَنَةُ۔ شانه زدن ستور۔

ومن الملحق بها بتكرار اللام

اَلْجَلْبَبَةُ۔ چادر بر کسی پوشیدن۔

اَلصَّعْرَرَةُ۔ گرد کردن۔

اَلشَّمْلَلَةُ۔ شتافتن۔

اَلْهَلْمَمَةُ۔ خواندن کسی را بلفظ هلم یقال هلممت بالرجل اذا قلت له هلم۔

ومن الملحق بها بزيادة واو بين الفاء والعين

اَلْجَوْرَبَةُ۔ جورب پوشانیدن۔

اَلسَّوْجَرَةُ۔ ساجور در گردن سگ کردن

اَلْعَوْهَرَةُ۔ رفع الرجل صوته بالصراخ۔

اَلصَّوْمَعَةُ۔ بلند کردن بنا یا باریک شدن سر آن

اَلْقَوْزَعَةُ۔ بگریختن خروه۔

اَلْحَوْلَقَةُ۔ لا حول ولا قوة الا بالله گفتن

اَلتَّوْبَلَةُ۔ دیگ فراز زر دیگ کردن۔

اَلْحَوْصَلَةُ۔ پر کردن حوصله۔

اَلْحَوْقَلَةُ والحيقال سخت پیر شدن و عاجز شدن از جماع وهي ايضا مثل الحولقة

اَلزَّوْقَلَةُ في قل فلان اذا اختص بشيء من ماكول

اَلنَّوْدَلَةُ۔ سست رفتن۔

اَلْهَوْذَلَةُ۔ لرزیدن۔

ومن الملحق بها بزيادة ياء بين الفاء والعين

اَلْبَيْطَرَةُ۔ بیطاری کردن۔

اَلْبَيْقَرَةُ۔ مانده شدن واز زمینی بزمینی شدن

اَلطَّأْطَأَةُ۔ سر فرو بردن یقال اسراع يطاطئ الرجل فيه راسه واقامة الرجل بالحضر مع ترك قومه بالبادية۔

اَلسَّيْطَرَةُ۔ گماشته شدن۔

اَلْخَيْضَعَةُ۔ بانگ کردن در حرب۔

اَلْهَيْنَعَةُ۔ بانگ کردن شمشیر در زخم۔

اَلْحَيْعَلَةُ۔ حی علی الصلوة گفتن۔

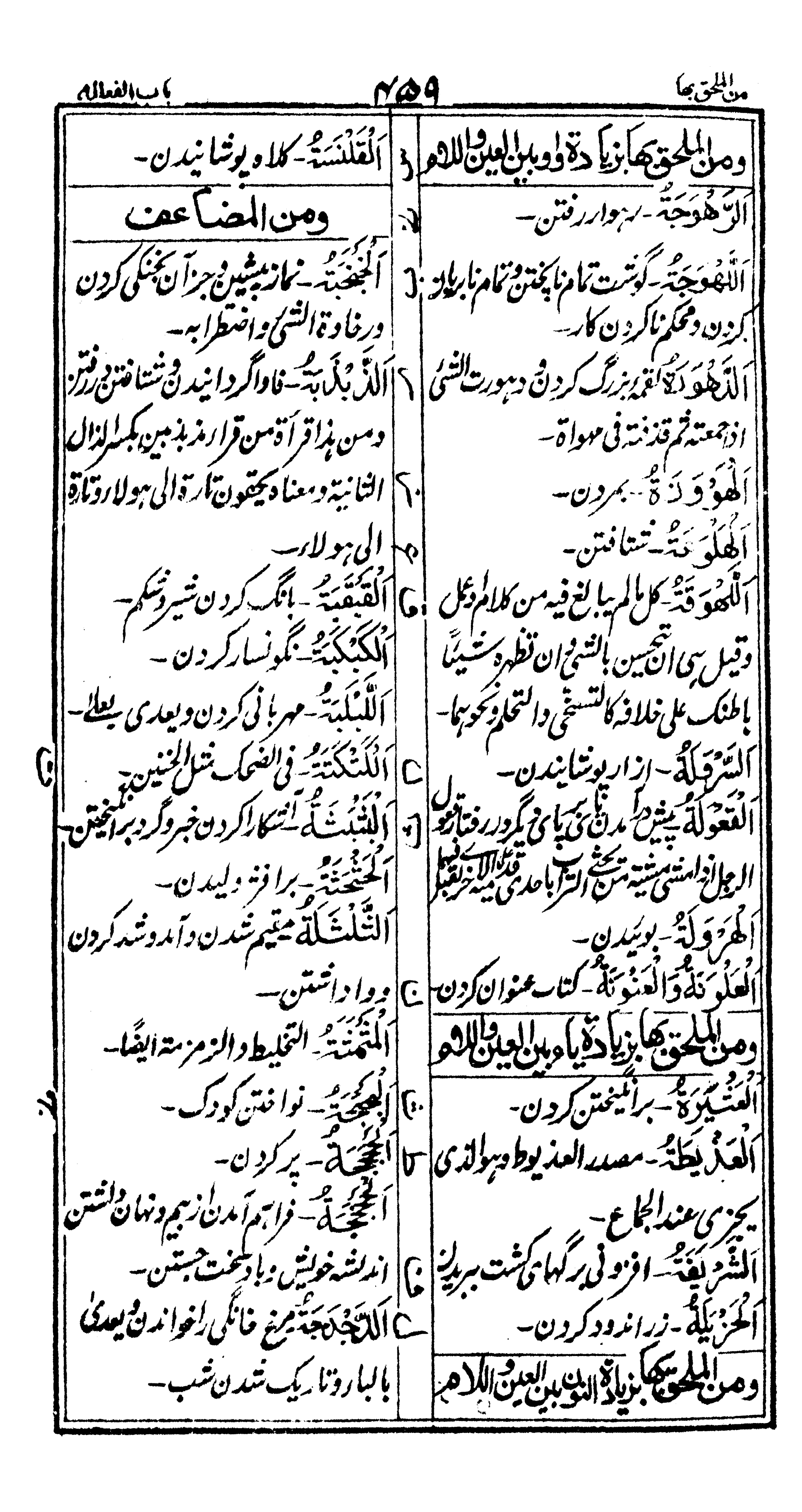
اَلْخَيْعَلَةُ۔ پیراهن بی آستین پوشیدن

اَلْهَيْلَلَةُ۔ لا اله الا الله گفتن۔

اَلْهَيْنَمَةُ۔ باخویشتن سخن نرم گفتن۔

اَلشَّيْطَنَةُ۔ سرکشی و نافرمانی گردانیدن یقال شیطن الرجل اذا صار كالشيطان وفعل فعله۔

ق اوبای بست گردن در با خیم ساجور را اصل ... عبد الغنی

ومن الملحق بها بزیادة واو بین العین واللام

الرَّهْوَجَةُ - بهوار رفتن۔

اللَّهْوَجَةُ - گوشت تمام ناپختن و تمام نابرآوردن کردن و محکم ناکردن کار۔

الدَّهْوَرَةُ - لقمه بزرگ کردن ودهورت الشئ اذا جمعته ثم قذفته فی مهواة۔

الهَوْذَةُ - بمردن۔

الهَلْوَثَةُ - شتافتن۔

اللَّهْوَقَةُ - کل ما لم یبالغ فیه من کلام وعمل وقیل هی ان تحسین بالشئ وان تظهره شیئا باطنک علی خلافه کالتسخی والتحلم ونحوهما۔

السَّرْوَلَةُ - ازار پوشانیدن۔

القَعْوَلَةُ - پیش در آمدن پای بر پای دیگر در رفتار وقیل الرجل اذا مشی مشیة من یحثی التراب باحدی قدمیه الی الاخری قبل

الهَرْوَلَةُ - پوییدن۔

العَلْوَنَةُ والعَنْوَنَةُ - کتاب عنوان کردن۔

ومن الملحق بها بزیادة یا بین العین واللام

العَثْیَرَةُ - برانگیختن گرد کردن۔

العَذْیَطَةُ - مصدر العذیوط وهو الذی یحدث عند الجماع۔

الشَّرْیَفَةُ - افزونی برگهای کشت بریدن۔

الحَزْیَلَةُ - زر اندود کردن۔

ومن الملحق بها بزیادة النون بین العین واللام

القَلْنَسَةُ - کلاه پوشانیدن۔

ومن المضاعف

الجَنْجَنَةُ - نماز بنشین و جز آن بجنگی کردن ورجاوة الشئ واضطرابه۔

الذَّبْذَبَةُ - فاواگردانیدن و شتافتن در رفتن ومن هذا قرأة من قرأ مذبذبین بکسر الذال الثانیة ومعناه یحقون تارة الی هولاء وتارة الی هولاء۔

القَبْقَبَةُ - بانگ کردن شیر و شکم۔

الکَبْکَبَةُ - نگونسار کردن۔

اللَّبْلَبَةُ - مهربانی کردن ویعدی بعلی۔

الکَتْکَتَةُ - فی الضحک مثل الخنین۔

البَثْبَثَةُ - آشکارا کردن خبر و گرد بر انگیختن۔

الحَثْحَثَةُ - برافت ولیدن۔

التَّلْتَلَةُ - متیم شدن و آمد و شد کردن و وا داشتن۔

التَّمْتَمَةُ - التخلیط والزمزمة ایضا۔

البَجْبَجَةُ - نواختن کودک۔

الحَجْحَجَةُ - پر کردن۔

الجَحْجَحَةُ - فراهم آمدن از بیم و نهان داشتن اندیشه خویش و با درشت جستن۔

الدَّجْدَجَةُ - مرغ خانگی را خواندن ویعدی بالباء و تاریک شدن شب۔

اَلرَّجْرَجَةُ۔ جنبان شدن۔
اَلعَجْعَجَةُ۔ بانگ کردن ویا را جیم گردانیدن
چون با عین باشد واین قبیلہ قضاعہ
کنند وگویند وہذا راعج خرج معج اہذا راعی
خرج معی۔
اَللَّعْلَجَةُ۔ لقمہ در دہن فاگردانیدن و
سخن شوریدہ کردن۔
اَلمَجْمَجَةُ۔ نبشتہ مشوش کردن و مجمج الرجل
فی خبرہ اذا لم یبین۔
اَلنَّجْنَجَةُ۔ جنبانیدن وترد ید الشی الرأی
علی الحوض والجولۃ عند الفزع۔
اَلهَجْهَجَةُ۔ بانگ بر سباع زدن و یعدی باللبار
اَلبَحْبَحَةُ۔ بانگ کردن باگرفتگی گلو۔
اَلتَّحْتَحَةُ۔ صوت فیہ بحۃ عند اللہاۃ فی
الحدیث ام بحۃ ای کافۃ۔
اَلزَّحْزَحَةُ۔ دور کردن۔
اَلشَّحْشَحَةُ۔ بریدن زود۔
اَلصَّحْصَحَةُ۔ ترقرق السراب۔
اَلطَّحْطَحَةُ۔ شکستن وپراگندہ کردن وطحطح
بہم طحطحۃ وطحطاحا اذا بذرہم۔
اَللَّحْلَحَةُ۔ التلحح۔
اَلنَّحْنَحَةُ۔ التنحنح۔
اَلبَخْبَخَةُ۔ بخ بخ کردن کسی را و بانگ کردن

اُشتر مست و بخبخوا عنکم من الظہیرۃ ای
ابردوا مثل خبخبوا۔
اَلتَّخْتَخَةُ۔ حکایۃ صوت۔
اَلجَخْجَخَةُ۔ بانگ کردن فی الحدیث فجخجخ
فی جشمہ ای اَدرع بہا تفاخر معک بیفگیدن
کسی را و جخجخ اضطجع و تمکن و استرخی فسر الحدیث بہذا
اَلدَّخْدَخَةُ۔ رام کردن و خوار کردن۔
اَلنَّخْنَخَةُ۔ فرو خوابانیدن اشتر۔
اَلكَدْكَدَةُ۔ آواز دادن شمشیر در وقت
روشن کردن آن۔
اَلهَدْهَدَةُ۔ بانگ کردن مرغی کہ طوق
دارد و اشتر فحل و جنبانیدن کودک تا بخسپد۔
اَلبَذْبَذَةُ۔ الصوت و کلام فی غضب۔
اَلثَّرْثَرَةُ۔ جنبانیدن۔
اَلثَّرْثَرَةُ۔ کثرۃ الکلام وتردیدہ۔
اَلجَرْجَرَةُ۔ بانگ کردن و ریختن و بکلیہا
فسر قولہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم انما یجرجر فی بطنہ
نار جہنم فمن رفع النار من لنار حملہ علی المعنی الاول
ومعناہ ان الذی یدخل جوفہ ہو النار۔
اَلدَّرْدَرَةُ۔ جنبانیدن۔
اَلزَّرْزَرَةُ۔ بانگ کردن سارج۔
اَلشَّرْشَرَةُ۔ پارہ پارہ کردن۔
اَلصَّرْصَرَةُ۔ بانگ کردن باز و چرغ و نچہ بدان ماند

اَلعَرعَرَةُ - سر شیشه بر کشیدن -

اَلغَرغَرَةُ - گردیدن جان در گلو ومنها الحدیث مالم یغرغر ای مالم یبلغ روحه حلقومه وگردانیدن شبان آواز را در گلو ویعدی بالبا وشکستن نای بینی وسر شیشه -

اَلفَرفَرَةُ - شگافتن ومنها الحدیث یفرفر الدنیا ای یخرقها بالذم لها کما یفرفر الذیب الشاة وجنبانیدن ویقال فرفر الفرس اذا ضرب بفاس لجامه اسنانه وحرک راسه فی فاس یروونه بالقاف فی شعر امرء القیس والخفة والطیش الخ

اَلقَرقَرَةُ - بانگ کردن شتر ونیک بخندیدن وآواز گردانیدن -

اَلکَرکَرَةُ - آسیا کردن ونزده فی الحدیث واصلها من الکر ضوعف لتکرار عود الرحی رجوعها فی الطحن مرة بعد اخری وغایت خندیدن وخواندن مرغ وگردانیدن باد ابر را از بهر گرد کردن وکرکرته عنی ای دفعته ورددته

اَلهَرهَرَةُ - جنبانیدن وخواندن گوسپند

اَلبَزبَزَةُ - سرعة المسیر

اَلمَزمَزَةُ - الهزهزة جنبانیدن -

اَلحَسحَسَةُ - براخگر افگندن

اَلتَرتَرَةُ - جنبیدن اشتر بر خاستن سرس البعیر تمکن ظهره

اَلعَسعَسَةُ - گردیدن گان بشب وعسعس اللیل ای اقبل ظلامه ویقال ادبر فعلی هذه الکلمة من الاضداد ومنه قوله تعالی واللیل اذا عسعس ویدل علی ان الاختیار ادبر قوله والصبح اذا تنفس وقیل مقلوب من سعسع وهذا الترکیب اعنی سعسع یدل علی ذهاب الشئ هذا قول ابن جابر

اَلغَسغَسَةُ - کرہ را غس کردن -

اَلقَسقَسَةُ - دلج اللیل لرائبها -

اَلمَسمَسَةُ - شوریده شدن -

اَلنَّسغَسَةُ - شتافتن مرغ در پریدن -

اَلخَشخَشَةُ - آواز پیاورون از سلاح وجامه وگیاه وخشک کاغذ وانچه بدان ماند -

اَلقَشقَشَةُ - پرواز کردن مرغ -

اَلکَشکَشَةُ - بانگ کردن مار بپوست وکاف خطاب را بشین بدل کردند در موضع تانیث واین قبیله بنی اسد گفتند -

اَلنَّشنَشَةُ - زود پوست باز کردن -

اَلبَصبَصَةُ - دنبال جنبانیدن -

اَلحَصحَصَةُ - هویدا شدن حق ومنها قوله الآن حصحص الحق وتحریک الشئ فی الشئ حتی یتمکن ویستقر فیه ومنه الحدیث فحل سبیلها یا حصحص وتحریک الشئ تقلیبه ومنه الحدیث لان احصحص فی یدی جمرتین احب الی من ان احصحص کعبتین والاسراع فی السیر

اَلدَّصْدَصَةُ دست به پیچیدن باز زدن در حال نجتین۔
اَلمَصْمَصَةُ مثل المضمضة الا ان المصمصة بطرف اللسان و فی الحدیث القتل فی سبیل اللّٰہ ممصمصة ای مطهرة غاسلة من الذنوب یقال مصمص اناءه اذا جعل فیه الماء و حرکه و مضمضته کذلک عن الاصمعی۔
اَلنَّصْنَصَةُ جنبانیدن و منها الحدیث و هو ینصنص لسانه و قد روی بالضاد و المعنی واحد
اَلخَضْخَضَةُ جنبانیدن آب و آنچه بدان ماند والاستمناء بالید و هذا فی الحدیث۔
اَلرَّمْرَخَةُ شکستن۔
اَلغَضْغَضَةُ کم کردن آب۔
اَلفَضْفَضَةُ فراخ شدن جامه و زره و عیش
اَلقَضْقَضَةُ صوت کسر العظام والاعضاء عند الافتراس۔
اَللَّضْلَضَةُ کثرة تلفت الدلیل یمینا و شمالا
اَلمَضْمَضَةُ جنبانیدن آب از زبان در پیش و بانگ کردن او۔
اَلعَطْعَطَةُ نعره زدن و غوغا کردن۔
اَلقَطْقَطَةُ باران خرد باریدن۔
اَلنَّطْنَطَةُ کشیدن۔
اَلشَّطْشَطَةُ فعل رب الغلام عند الیوم۔

اَلفَظْفَظَةُ پیچیدن تیر در انداختن۔
اَلتَّعْتَعَةُ فی الکلام التردد فیه من حصر او عی و ربما قالوا فی الدابة اذا ارتطمت فی الرمل
اَلجَعْجَعَةُ بانگ کردن آسیا و داشتن کسی را بجای بد و ناجای بنگیختن و بکلیه هما فسر لن جعجع بالحسین رضی اللّٰہ عنه و قیل معناه ضیق علیه و فرو ختن اشتر و فرا خوابانیدن آن۔
اَلدَّعْدَعَةُ خواندن گوسفند و پر کردن جفنه و کسی را که بیفتد دع دع گفتن و معناه قم فانتعش و سے دع السقوط و الانتعاش و جنبانیدن پیمانه تا بیشتر گنجد۔
اَلدَّغْدَغَةُ پراگنده و آشکارا کردن راز
اَلزَّعْزَعَةُ برپالانیدن کودک۔
اَلزَّعْزَعَةُ جنبانیدن۔
اَلشَّعْشَعَةُ آمیختن شراب با آب۔
اَلصَّعْصَعَةُ الصعصاع پراگنده کردن و جنبانیدن
اَلضَّعْضَعَةُ ویران کردن بزمین و خوار کردن
العفعفة بانگ بر گوسفند زدن۔
اَلقَعْقَعَةُ وَالقِعْقَاعُ بانگ کردن سلاح و کاغذ و پوست خشک و آنچه بدان ماند و لشدن در زمین۔
اَللَّعْكَعَةُ واداشتن۔
اَللَّعْلَعَةُ بشکستن استخوان۔

اَلْمُعْمَعَةُ - بانگ کردن آتش در سوختن نی وجز آن ومرد کارزاری در حرب و در گرمای گرم رفتن۔
اَلْبُعْبُعَةُ - حکایة ضرب من الهدیر۔
اَلتَّغْتَغَةُ - حکایة صوت او ضحک۔
اَلتَّغْتَغَةُ والتَّغْتَغُ - الذی اذا تکلم حرک اسنانه فی فیه اضطرب اضطرابا شدیداً یبین کلامه
اَلدَّغْدَغَةُ - غلغلچ کردن۔
اَلرَّغْرَغَةُ - ان ترد ابل الماء کل یوم متی شاءت وارغاغت العیش ایضا۔
اَلزَّغْزَغَةُ - السخریة۔
اَلشَّفْشَفَةُ - نیک گردن و پنهان کردن خاک
اَلشَّغْشَغَةُ - جنبانیدن سنان در مطعوم
اَلضَّغْضَغَةُ - لوک الدردار۔
اَلْمُغْمُغَةُ - الاختلاط۔
اَلدَّفْدَفَةُ - الاسراع وهی فی الاثر۔
اَلرَّفْرَفَةُ - پرواز کردن مرغ هر چیز که خواهد که بر و فرود آید۔
اَلزَّفْزَفَةُ - حنین الریح وصوتها فی الشجر والحشیش
اَلشَّفْشَفَةُ - یبختن والمسفف اللئیم الطنه۔
اَلشَّقْشَقَةُ - نزار کردن۔
اَلْقَفْقَفَةُ - لرزیدن ولرزانیدن۔
اَلْكَفْكَفَةُ - وا داشتن۔

اَلْهُفْهُفَةُ - باریک میان کردن۔
اَلْبَقْبَقَةُ - بانگ کردن کوزه چون آب دروی شود وکذلک کل صوت یشبهه
اَلْجَقْجَقَةُ - نیک رفتن و گفته اند که اول شب را در رفتن۔
اَلْخَفْقَفَةُ - صوت اضطراب القنب والعروج اذا صوعت
اَلدَّقْدَقَةُ - آواز دادن سم ستوران در فا و اشدن۔
اَلرَّقْرَقَةُ - آب راندن۔
اَلزَّقْزَقَةُ - برجهانیدن کودک۔
اَلسَّقْسَقَةُ - ریدن کنجشک و سبیه فی الحدیث
اَلشَّقْشَقَةُ - بانگ کردن فحل و کنجشک
اَلطَّقْطَقَةُ - الدقدقة۔
اَلْفَقْفَقَةُ - نباح الکلب عند الفرق۔
اَللَّقْلَقَةُ - شدة الصوت وکذلک کل صوت فی حرکة واضطراب وتعلقت الشراک تلقلقا ای حرکة۔
اَلنَّقْنَقَةُ - بانگ کردن بزغ۔
اَلْهَقْهَقَةُ - جنبانیدن نیک رفتن۔
اَلصَّلْصَلَةُ - ضرب من المشی فیه سرعة۔
اَلتَّلْتَلَةُ - جنبانیدن چیزے۔
اَلْجَلْجَلَةُ - بانگ کردن رعد و جنبانیدن زنگ وانچه بدان ماند۔

اَلْحَلْحَلَةُ - از جای بنگیختن و حلحلت بالناقة
اذا قلت لها حل حل للتسکین و زجر الناقة -
اَلدَّلْدَلَةُ - جنبانیدن چیزی آویخته -
اَلزَّلْزَلَةُ - الزلزال - جنبانیدن -
اَلسَّلْسَلَةُ - پیوست کردن ومنها الجار
فی الخلق ای صبت -
اَلشَّلْشَلَةُ - چکانیدن -
اَلصَّلْصَلَةُ - بانگ کردن آهن
وانچه بدان ماند -
اَلْغَلْغَلَةُ - زود رفتن وَالْغُلْغُلَةُ
بانگ کردن والرسالة المحمولة
من بلد الی بلد -
اَلْفَلْفَلَةُ - پلید در طعام یا شراب کردن -
اَلْقَلْقَلَةُ - بانگ کردن وَالْقِلْقَالُ جنبانیدن
اَلْهَلْهَلَةُ - سست بافتن -
اَلتَّمْتَمَةُ - باتاگشتن زبان کسے -
اَلْجَمْجَمَةُ - هویدا ناکردن سخون من غرغی -
اَلْحَمْحَمَةُ - بانگ کردن اسپ وقت علف خواستن
اَلْخَمْخَمَةُ - الخنخنة وهو ان یتکلم الرجل کانه
مجنون تکبر وهی ایضا نوع من الاکل قبیح -
اَلدَّمْدَمَةُ - ہلاک کردن وخشم گرفتن
ویعدیان بعلی وبکلیهما فسر قوله تعالی فدمدم
علیهم ربهم وقال الزجاج والازهری اطبق
علیهم العذاب یقال دممت علی البقر وغیره
اذا اطبقت علیه فاذا کررت الاطباق قلت
دمدمت علیه و دمدمت الشی اذا الزقته بالارض
اَلطَّمْطَمَةُ - والترکیب یدل علی غشیان
الشی بالشی من ناحیة ان یطلی -
اَلرَّمْرَمَةُ - تحریک الشفتین -
اَلزَّمْزَمَةُ - بانگ کردن رعد و دندیدن
گبران نان خوردن -
اَلْغَمْغَمَةُ - بانگ کردن مبارزان در جنگ
وگاوان در حال ترسیدن
اَلْقَمْقَمَةُ - گرد کردن وفراهم آوردن یقال
قمقم الله عصبه ای جمعه وقبضه -
اَللَّمْلَمَةُ - بانگ کردن -
اَلنَّمْنَمَةُ - آراستن چیزی ونیکو نبشتن -
اَلْهَمْهَمَةُ - آواز گردانیدن در سینه
وبانگ کردن وگرفتگی گلو -
اَلْخَنْخَنَةُ - سخون گفتن در بینی چنانکه پیدا نباشد
وبانگ کردن خوک -
اَلدَّنْدَنَةُ - سخون گفتن چنین که شنوند
و در نیابند ومنها الحدیث حولها ندندن -
اَلْعَنْعَنَةُ - همزه را بعین بدل کردن واین
قبیله بنی تمیم کنند یقولون عن موضع ان -
اَلتَّهْتَهَةُ - ثقل اللکنة -

الجهجهة - مثل الجهجة -
الدهدهة - از جای واگردانیدن
وتبدل الیار من الهار الاخیرة فیقال دهدیة
ودهداة ودهدار والاصل الهار لقولهم دهدهة
الجعل لاحروجته -
الصهصهة - بهم خاموش شدن ویقال
صهصهت الرجال قلت له صه ویقال صهصیت بمعناه
القهقهة - آواز خندیدن مقلوب
الهقهقة ایضا -
الکهکهة - غریدن شیر -
اللهلهة - تنک بافتن جامه را -
المهمهة - زجر کردن یعدی بالبار -
النهنهة - باز داشتن کسی را از کار -
ومنع وزجر کردن یقال نهنهت الرجل
عن الشئ اذا کففته وزجرته -

ومن المعتل

الوحوحة - بانگ کردن باگرفتگی گلو -
الوسوسة والوسواس - وسوسه کردن
یعنی اندیشه افکندن ویعدی بالی وقوله تعالی
فوسوس لهما الشیطان یرید الیهما ورجل موسوس
بکسر الواو لان نفسه توسوس الیه قال الله تعالی
ونعلم ما توسوس به نفسه ولا یقال موسوس
الوشوشة - کلام فی اختلاط -

الوصوصة - نزدیک گردانیدن پلکها وتنگ کردن چشم
الوعوعة - بانگ کردن سگ وگرگ
الوقوقة - بانگ کردن چون بترسد -
الولولة والولوال - گریستن آواز ووا ویلا گفتن
الوهوهة - غریدن وبانگ کردن سگ یقال
وهو والاسد فی زئیره مثل الکهکهة ووهوه
الحمار حول عانته اشفاقا علیها مثله -

ومن الیائی

العیعیة - زجر کردن یعیعت بالابل اذا قلت لها عای عای اقبل

ومن الناقص

الجعباة والجعباء - بیفگندن -
الحنذاة - نکوهش کردن وفحش شنوانیدن ونفلانیدن
یقال حنذی بالحار والخار اذا بذوا اسمعه المکروه
القلساة - کلاه پوشانیدن -
الحنظاة والحنظی - یقال حنظی بالحار
والخار وحنطی بالعین مثل حنذی -
الترقاة - برجستن گردن زدن -
السلقاة والسلقاء - بر پشت افگندن
العرقاة - چوب بر سر دلو بستن -

ومن مضاعف الواوی

الزوزاة - مصدر زوزی الرجل وهو
ان ینصب ظهره ویسرع ویقارب الخطو
وزوزیت به اذا طردته -

اَلضَّوْضَاۃُ۔ بانگ کردن۔

اَلْقَوْقَاۃُ وَالْقِیقَاءُ۔ بانگ کردن ماکیان

ومن الیائی

اَلْحِیحَاءُ وَالْحِیحَاۃُ۔ خواندن بز یقال حاحیت بہا

اَلْہِیہَاءُ وَالْہِیہَاۃُ۔ خواندن اشتر

یقال ہاہیت بالابل۔

ومن المہموز الفاء الملحق بالواو

اَلْاَوْلَقَۃُ۔ مصدر المأولق ہو المجنون

الہمزۃ اصل وہذا القول ہو الصحیح۔

لقولہم مالوق ولم یقولوا مولوق۔ وقیل یجوز

ان یکون الہمزۃ بدلا من الواو فیکون اصلہ ولق

ومن المہموز العین

اَلزَّأْبَرَۃُ۔ پرزہ گردیدن جامہ یقال

زابر الثوب والثوب مزابر ومزأبر اذا اخرج زئبرہ

اَلْبَلْاَزَۃُ۔ بگریختن۔

اَلْبَلْاَصَۃُ۔ بگریختن۔

اَلزَّأْبَقَۃُ۔ سیماب بردن درسیم مزأبق

والعامۃ یقول مزبق۔

اَلْبَرْاَلَۃُ۔ موی گردن برانگیختن خروہ

اَلطَّأْمَنَۃُ وَالطَّمْاَنَۃُ۔ قلبہما فرونشستن

قال ابن السراج واما طامن فلیس احدہما مقلوبا

فیہ طان وطامنت منہ سکنت۔

ومن المہموز اللام

اَلزَّوْفَاۃُ۔ افزون شدن ابر وغیرہ کرفاءت السحاب تزوفت

اَلرَّتْنَاۃُ۔ گرانبار آمدن بجنازگین مع من چیزی وبزیادۃ

یا رنی واقع لہم ہذا الرجل لحیتہ اذا صبغہا بالیرنا

وہو الحناء فیرنا فعل ویرنا فیعل وتد امثال قریش احد

ومن الناقص المہموز اللام

اَلزَّہْیَاۃُ۔ تنگ زدگی تنگ گران کردن

گریدن ورای خویش محکم ناکردن ریزان شدن

اشک وہیات السحابۃ اذا تہیأت للمطر

قال ابو علی ہو یافعیل لکان ہذا من الشواذ

فی ابتنائہ الفعل قال لانا لو جعلنا الیاء اصلا

والہمزۃ زائدۃ لادی الی تشبیہ بکرہین

احدہما تتال فعلا والثانی زیادۃ الہمزۃ

غیر اول فی القول الاول لمکروہ بشئ احد وکلما

قل المکروہ کان اقیس فیکون علی ہذا من باب العشرۃ

ومن المضاعف المہموز

اَلْبَابَاۃُ۔ بابا گفتن کودک یقال بابات

الصبی اذا قلت لہ بابی انت وامی۔

اَلتَّأْتَاۃُ۔ کنکلاج گردیدن تا یقال

تأتأ الرجل اذا غلب علی لسانہ التاء۔

اَلثَّأْثَاۃُ۔ سیراب کردن اشتر وفرو کردن از کسی

اَلْجَأْجَاۃُ۔ اشتر را بآب خواندن۔

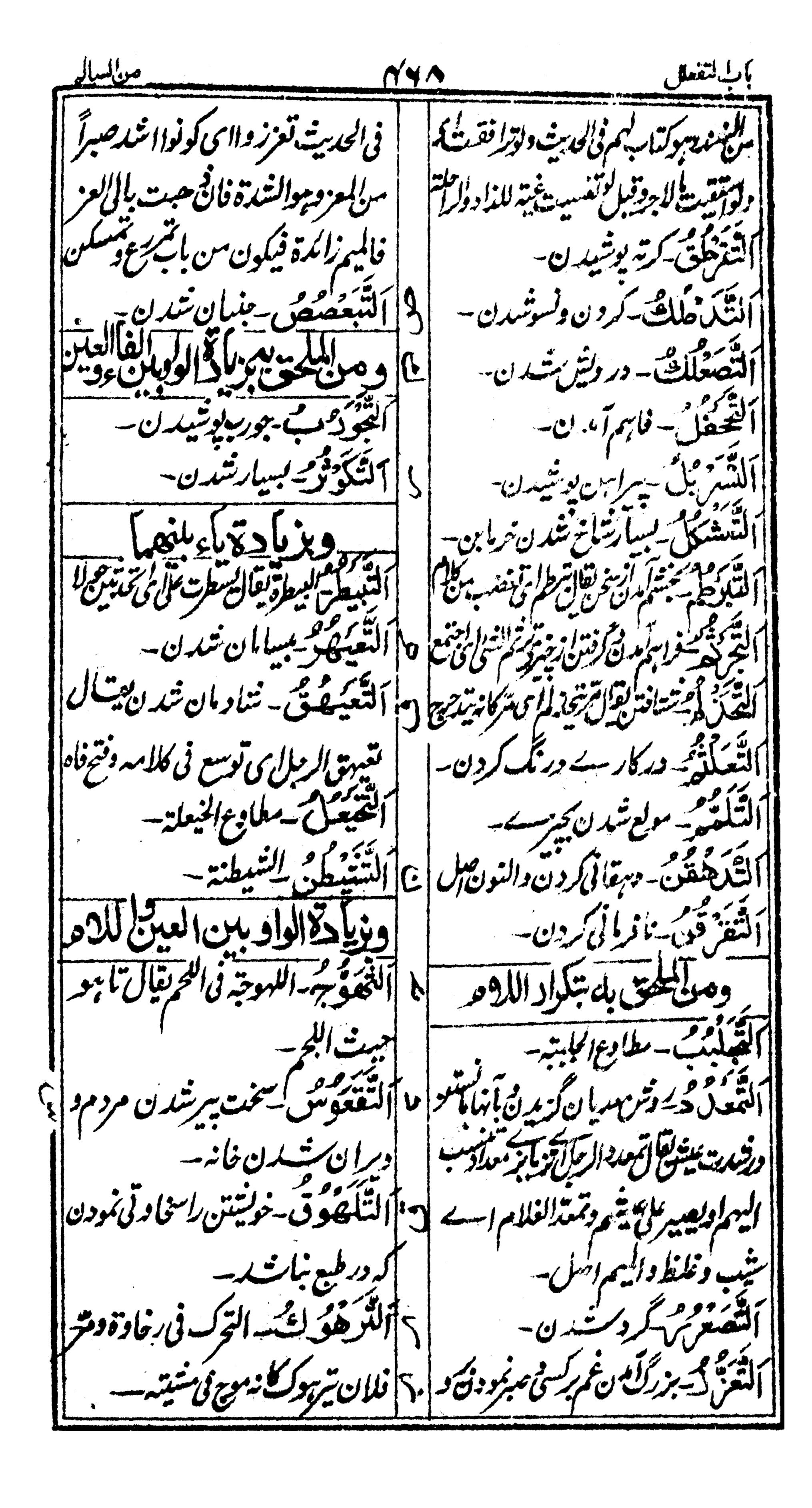
اَلدَّأْدَاۃُ وَالدِّیدَاءُ۔ اشد عدو البعیر

الرَأْرَأَةُ سیاهی چشم برگردانیدن و درخشیدن
یقال رأرأ السراب لمع ورأرأت العین اذا تحرکت من ضعف
السَأْسَأَةُ خر باب خواندن۔
الصَأْصَأَةُ صأصأ الجرو اذا التمس النظر قبل ان یفتح
الطَأْطَأَةُ سرفرو داشتن۔
الفَأْفَأَةُ ان یغلب علی لسان الرجل الفاء
اللَأْلَأَةُ دنبال جنبانیدن آهو۔
التَأْتَأَةُ سست شدن۔
الهَأْهَأَةُ اشتر را بعلف خواندن۔

باب التفعلل

التَدَعْلُبُ الانطلاق فی الاستخفار
التَشَغْزُبُ التشغزب یقال تشغزبه۔
التَعَرْقُبُ پیاده در وادی دشوار رفتن
التَدَحْرُجُ واگردیدن۔
التَبَخْتُرُ خرامیدن۔
التَعَثْکُلُ شوریده دل گردیدن
التَزَعْفُرُ خویشتن را بزعفران رنگ کردن ومنه نهی الحدیث
التَعَصْفُرُ بکاریزه رنگ کردن۔
التَعَذْمُرُ با خویشتن دندیدن۔
التَغَشْمُرُ مقهور کردن فی الحدیث لقد تغشمرها
ای اخذها بالجفاء وعنف وبلی راه رفتن۔
التَجَرْمُزُ بگذشتن بشب و واهم آمدن
و پوشش کردن در کارے

التَبَرْنُسُ برنس پوشیدن وهو قلنسوة
طویلة وکان النساک یلبسونها فی صدر الاسلام
التَهَبْنُسُ التبختر۔
التَدَرْبُسُ فرا پیش شدن۔
التَغَطْرُسُ بیداد و گردنکشی کردن۔
التَکَرْدُسُ فراهم آمدن اندامها مانند کردس تقبض و تجمع
التَقَرْمُصُ پنهان شدن در قرموص
وهی حفرة صغیرة یستکن فیها الانسان من البرد
التَغَطْمُطُ بانگ کردن با گرفتگی گلو
التَبَرْقُعُ برقع پوشیدن۔
التَبَرْکُعُ الوقوع علی الاست۔
التبلتع زبان درازی کردن والمتبلتع
الذی یتظرف ویتکیس۔
التَفَرْقُعُ بانگ از انگشتان بیامدن
التَزَحْلُفُ مطاوع الزحلفة۔
التَعَجْرُفُ کور رفتن شتر از قوت و نشاط
در رفتن و فلان یتعجرف علی اذا کان یرکبه
بما یکره ولا یهاب شیئا۔
التَغَتْرُفُ والتَغَطْرُفُ کبر کردن۔
التَحَذْلُقُ خود را حاذق و زیرک نمودن
یقال تحذلق الرجل اذا اظهر الحذق وادعی اکثر مما عنده
التَزَحْلُقُ التدحرج۔
التَزَنْدُقُ زندیق شدن وهو معرب

من المسند وهو كتاب لهم في الحديث ولو اتفقت له
ولو اتفقت لا جرح وقيل لو تفسيت غنية للذاد والراحلة
التفرطق - كرته پوشيدن -
التدملك - گردن ونسو شدن -
التصعلك - درويش شدن -
التحفل - فاهم آمدن -
التسربل - پيراهن پوشيدن -
التشكل - بسيار شاخ شدن درخت -
التبرطم - خشم آمدن از سخن يقال تبرطم اى غضب من كلام
التجرثم - فراهم آمدن و گرفتن از چيزى تجرثم الشيء اى اجتمع
التعذلم - [illegible] يقال [illegible]
التعلثم - دركار سے درنگ كردن -
التلمم - مولع شدن بچيزے -
التدهقن - دهقانى كردن والنون اصل
التفرعن - نافرمانى كردن -

ومن الملحق به بتكرار اللام

التجلبب - مطاوع الجلببة -
التمعدد - درشتى وهديان گرديدن با نهاد ما [illegible]
در قدرت معيشت يقال تمعدد الرجل [illegible] معد ادنسب
اليهم او يصير على عيشهم وتمعدد الغلام اى
شب و غلظ واليهم اصل
التصعرر - گرد شدن -
التعرزم - بزرگ آمدن غم بر كسى صبر نمودن و

في الحديث تعززوا اى كونوا اشد صبرا
من العز وهو الشدة فان فى حديث بالى العز
فالميم زائدة فيكون من باب تمدرع وتمسكن
التبعصص - جنبان شدن

ومن الملحق بزيادة الواو بين الفاء والعين

التجورب - جورب پوشيدن -
التكوثر - بسيار شدن -

وبزيادة ياء بينهما

التبيطر - البيطرة يقال [illegible] على اى [illegible]
التعيهر - بسيار ان شدن -
التفيهق - [illegible] شدن يقال
تفيهق الرجل اى توسع فى كلامه وفتح فاه
التخيعل - مطاوع الخيعلة -
التشيطن - الشيطنة -

وبزيادة الواو بين العين واللام

التلهوج - اللهوجة فى اللحم يقال تلهوج
حيث اللحم -
التقعوس - سخت پير شدن مردم و
ويران شدن خانه -
التلهوق - خويشتن را سخاوتى نمودن
كه در طبع نباشد -
الترهوك - التحرك فى رخاوة ومنه
فلان يترهوك كانه موج فى مشيته -

اَلتَّسَهْوُكُ - ای ادبر وہلک یقال سہوک فتہوک -

اَلتَّهَرْكُولُ - شلوار پوشیدن -

وبزیادۃ یاء

اَلتَّهَلْيُعُ - بسیار گفتن -

وبزیادۃ نون

اَلتَّقَلْنُسُ - کلاہ پوشیدن -

وبزیادۃ تاء

اَلتَّعَفْرُتُ - در گذشتن در امور و دیو نمودن و خبیث شدن قالوا العفرت الرجل اذا صار عفریتا ای خبیثا وہذا امثال غریب لان وزنہ تفعلت عن ابن جنی

ومن المضاعف

اَلتَّجَجْجُبُ - قدید کردن -

اَلتَّذَبْذُبُ - جنبیدن -

اَلتَّصَبْصُبُ - ریختہ شدن وتصبصب الشئ امحق وذہبت -

اَلتَّلَتْلُتُ - شد آمد کردن -

اَلتَّحَرْحُحُ - التحریک -

اَلتَّلَجْلُجُ - التردد فی الکلام وفی الحدیث فما تلجلج ای تردد فی حدیث آخر فتلجلج ای تحرک

اَلتَّجَجْجُ - سست شدن گوشت بسیار شدن آن -

اَلتَّجَجْجُ - جای فراخ گرفتن در فرود آمدن

اَلتَّرَجْرُجُ - لرزیدن جنبیدن یقال ترجرجت الفرس اذا مجعت قوائمہا التبول -

اَلتَّزَحْزُحُ - دور شدن -

اَلتَّضَحْضُحُ - دویدن آب -

اَلتَّضَحْضُحُ - رفتن سراب -

اَلتَّلَحْلُحُ - باستیدن -

اَلتَّخَنْخُخُ - خفیدن -

اَلتَّبَخْبُخُ - کم شدن گرما -

اَلتَّطَخْطُخُ - سیاہ شدن میغ -

اَلتَّمَخْمُخُ - فروختن اشتر -

اَلتَّخَرْخُرُ - بطنہ اذا اضطرب من العظم

اَلتَّدَكْدُكُ - مثل الصفة تمدد واتی مد حرج معنا وبحیبی وبحثہ

اَلتَّغَرْغُرُ - گشتن آواز در گلو -

اَلتَّكَرْكُرُ - شد آمد کردن در کاری -

اَلتَّمَرْمُرُ - لرزیدن تن از نازکی وفربہی

اَلتَّجَزْجُزُ - الترجرج -

اَلتَّهَزْهُزُ - جنبیدن -

اَلتَّعَسْعُسُ - ابوییدن وجستن صید بشب

اَلتَّشَبْشُبُ - شتاہا نمودن -

اَلتَّخَشْخُشُ - بالحاء والخاء التحرک والحار فی الحدیث -

اَلتَّمَشْمُشُ - از بیماری بہ شدن و تطلب الاکل من بینہا وبینا -

اَلتَّبَصْبُصُ - البصبصة والتملق ایضا -

اَلتَّخَضْخُضُ - جنبیدن آب وانچہ بدان ماند

اَلتَّرَضْرُضُ۔ شکستہ شدن۔
اَلتَّغَضْغُضُ۔ کاستہ شدن آب و فی الحدیث لم یتغضغض۔
اَلتَّقَضْقُضُ۔ التفرق۔
اَلتَّمَضْمُضُ۔ آب در دھن کردن و تمضمض النعاس فی عینہ۔
اَلتَّجَعْجُعُ۔ خویشتن بزمین افگندن از درد۔
اَلتَّدَغْدُغُ۔ پراگندہ شدن۔
اَلتَّرَعْرُعُ۔ بربالیدن کودک۔
اَلتَّزَعْزُعُ۔ جنبیدن۔
اَلتَّسَعْسُعُ۔ سخت پیر شدن و بیشتر ماہ گذشتن و حال کسی در تشیب افتیدن والباب یدل علی ذہاب الشی۔
اَلتَّصَعْصُعُ۔ پراگندہ شدن و جنبیدن
اَلتَّضَعْضُعُ۔ ویران شدن و خوار شدن
اَلتَّقَعْقُعُ۔ جنبیدن۔
اَلتَّلَعْكُمُ۔ بددل شدن و واایستیدن
اَلتَّلَعْلُعُ۔ از گرسنگی بجیدن و شکستہ شدن و تشنہ شدن
اَلتَّنَعْنُعُ۔ دور شدن۔
اَلتَّسَغْسُغُ۔ الدخول یقال تسغسغ فی الارض ای دخل۔
اَلتَّجَفْجُفُ۔ خشک شدن چنانکہ اندکی نم دارد
اَلتَّرَقْرُقُ۔ فاد اشدن آب و اشک در چشم

و در فشیدن چیزے۔
اَلتَّلَقْلُقُ۔ التقلقل۔
اَلتَّدَكْدُكُ۔ بالا یکہا شدن از خاک و گل
اَلتَّبَلْبُلُ۔ شوریدہ شدن لغتہا۔
اَلتَّجَلْجُلُ۔ بزمین فرو شدن۔
اَلتَّحَلْحُلُ۔ التحرک۔
اَلتَّخَلْخُلُ۔ خلخال و دریای افگندن تخلخل عن مکانہ زال ای
اَلتَّدَلْدُلُ۔ جنبیدن چیزی آویختہ
اَلتَّزَلْزُلُ۔ جنبیدن۔
اَلتَّسَلْسُلُ۔ جری الماء فی صبب یقال تسلسل الماء فی الحلق ای جری یقال معنی تسلسل انہ اذا جری و ضربتہ الریح یصیر کالسلسلۃ والباب یدل علی جری الشی فی رفق و خفا۔
اَلتَّشَلْشُلُ۔ سخت الجوع گرفتن گوشت و فی الحدیث یتشلشل دما ای یتقاطر۔
اَلتَّصَلْصُلُ۔ الصلصلۃ
اَلتَّغَلْغُلُ۔ در شدن یقال تغلغل الماء فی الشجر اذا تخللہا۔
اَلتَّفَلْفُلُ۔ سر پستان سیاہ شدن و فی الحدیث فاذا ہو متفلفل ای یستاک و ردہ القتیبی ہذا وقال لعلہ یتغلغل الان سن السناک تفل۔

اَلتَّقَلْقُلُ - جنبان شدن۔
اَلتَّمَلْمُلُ - بی آرام شدن بر بستر و سرہ کانہ علی ملۃ و یعدی بعلی۔
اَلتَّجَهْجُهُ - سخن ہویدا ناکردن۔
اَلتَّجَمْجُمُ - الجمجمۃ۔
اَلتَّرَمْرُمُ - تحریک الفم للکلام لحدیث فلم یترمرم لم یتحرک
اَلتَّغَمْغُمُ - التجمجم۔
اَلتَّكَمْكُمُ - کلاہ پوشیدن۔
اَلتَّجَعْجُعُ - باز ماندن یقال تجعجعہ عنی و یعدی بعن
اَلتَّدَهْدُهُ - در گردیدن و یبدل الہاء الاخیرۃ من الباء فیقال تدہدی تدہدیا۔
اَلتَّهَنْهُنُ - واایستیدن۔

و من المعتل

اَلتَّوَهْوُهُ - غریدن شیر الاسد توہوہ فی سرہ و ہو مثل الکلمۃ و نحوہا

و من الناقص

اَلتَّجَعْبِي - افتادہ شدن۔
اَلتَّقَلْسِي - کلاہ پوشیدن۔
اَلتَّسَلْقِي - بر پشت افتیدن۔

و من المهموز العین

اَلتَّأَبُّلُ - دور شدن از بطور خود بی سر از کار زار کردن
فلان تیرابل ای یعز عالی الناس و یفعل فعل الاسد اختلف فی ہذہ الہمزۃ فعدہا بعضہم اصلا و بعضہم بدلاً۔

اَلتَّطَأْمُنُ - سرافگندہ شدن۔

و من الناقص المهموز اللام

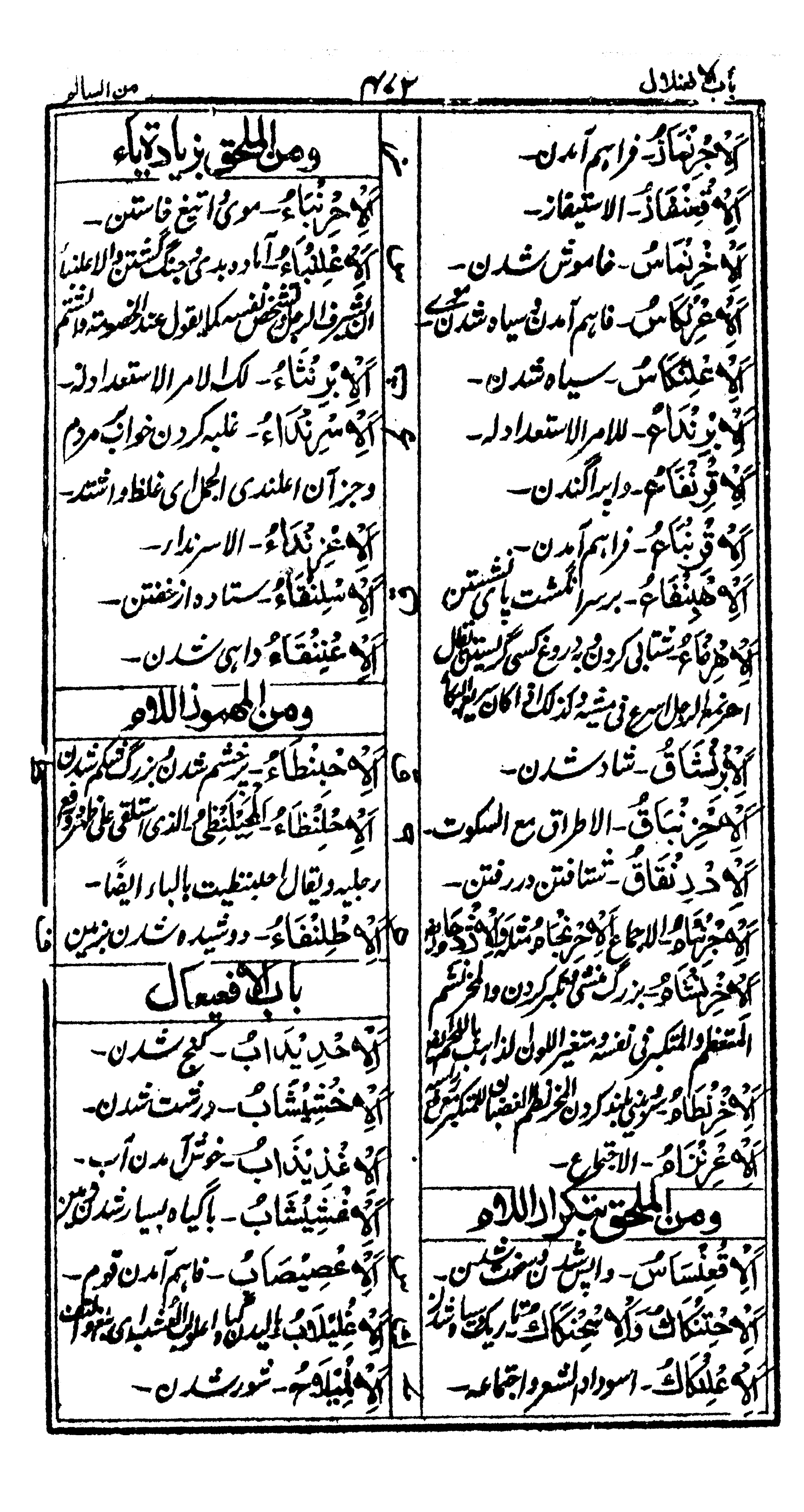
ترہیات السحابۃ اذا تخصت للمطر و المرأۃ ترہیا فی مشیتہا ای تکفی کما ترہیا النخلۃ العیدانۃ و الباب یدل علی قلۃ اعتدال فی الشیٔ

و من المضاعف المهموز

اَلتَّدَأْدُأُ - پنہان شدن بچیزی فی الحدیث تدأدأ من قدوم ضان ای تدہدہ قلبت الہاء ہمزۃ۔
اَلتَّزَأْزُأُ - ترسیدن و پوشیدہ گردیدن از کسی
اَلتَّطَأْطُؤُ - التطامن۔
اَلتَّكَأْكُؤُ - بدول شدن۔
اَلتَّلَأْلُؤُ - درفشیدن۔
اَلتَّنَأْنُؤُ - سست شدن۔

باب الافعلال

اَلْاِدْغِمَامُ - الدخول فی الشیٔ بالاستتار فیہ
اَلْاِبْلِنْدَاحُ - فراخ شدن جائگاہ و ویران شدن عوض و پہن دراز گشتن
اَلْاِسْلِنْطَاحُ - بر قفا خفتن و پہن و دراز شدن
اَلْاِثْعِجَادُ - ریختہ شدن۔
اَلْاِجْنِبَّاءُ - رمیدن و ترسیدن از خشم جنجرای انتفخ من الغضب
اَلْاِخْرِنْفَاقُ - بگذشتن و یعدی بفی۔
اَلْاِضْعِنْفَادُ - پراگندہ شدن گوزخر۔

الاِجْرِنْهَاذُ - فراهم آمدن -
الاِقْفِنْفَاذُ - الاستيقاظ -
الاِخْرِنْمَاسُ - خاموش شدن -
الاِغْرِنْكَاسُ - فاهم آمدن و سياه شدن موی -
الاِغْلِنْكَاسُ - سياه شدن -
الاِبْرِنْدَاعُ - للامر الاستعداد له -
الاِقْرِنْفَاعُ - واپراگندن -
الاِقْرِنْبَاعُ - فراهم آمدن -
الاِهْبِنْفَاعُ - بر سر انگشت پای نشستن
الاِهْرِنْمَاعُ - شتابی کردن و بدروغ کسی گریستن يقال اهرمع الرجل اسرع فی مشيه وكذلك فی الكلام اذا كان سريع البكاء
الاِبْرِنْشَاقُ - شاد شدن -
الاِخْرِنْبَاقُ - الاطراق مع السكوت -
الاِدْرِنْفَاقُ - شتافتن در رفتن -
الاِجْرِنْثَامُ - الاجتماع الاِخْرِنْجَامُ مثله والاِذْرِنْجَامُ ...
الاِخْرِنْشَامُ - بزرگ منشی و تکبر کردن والمخرنشم المتعظم والمتكبر فی نفسه ومتغير اللون لذاهب اللحم
الاِخْرِنْطَامُ - سربلند کردن المخرنطم الغضبان المتكبر ...
الاِعْرِنْزَامُ - الاجتماع -

ومن الملحق بتكرار اللام

الاِقْعِنْسَاسُ - واپس شدن و سخت نشستن -
الاِحْتِنْكَاكُ والاِسْحِنْكَاكُ - تاریک و سیاه شدن -
الاِعْلِنْكَاكُ - اسوداد الشعر واجتماعه -

ومن الملحق بزيادة ياء

الاِحْرِنْبَاءُ - موی اشتغ خاستن -
الاِغْلِنْبَاءُ - آماده بدی جنگ گشتن و الاعلنباء ان يشرف الرجل و يشخص نفسه كما يقول عند الخصومة والشتم
الاِبْرِنْتَاءُ - لك الامر الاستعداد له -
الاِسْرِنْدَاءُ - غلبه کردن خواب مردم وجز آن اعلندی الجمل ای غلظ واشتد -
الاِغْرِنْدَاءُ - الاسرندار -
الاِسْلِنْقَاءُ - ستاده ازخفتن -
الاِعْنِنْقَاءُ - داهی شدن -

ومن المهموز اللام

الاِحْبِنْطَاءُ - پر خشم شدن و بزرگ شکم شدن -
الاِحْلِنْظَاءُ - المحلنظی الذی يستلقی علی ظهره ويرفع رجليه ويقال احبنطيت بالباء ايضا -
الاِطْلِنْفَاءُ - دوشيده شدن بزمين

باب الافعيعال

الاِحْدِيدَابُ - کوژ شدن -
الاِخْشِيشَابُ - درشت شدن -
الاِعْذِيذَابُ - خوش آمدن آب -
الاِعْشِيشَابُ - باگیاه بسیار شدن زمین
الاِعْصِيصَابُ - فاهم آمدن قوم -
الاِعْلِيلَابُ - الیدن ... واعلولب العشب ای شهوت ...
الاِمْلِيلَاحُ - شور شدن -

الاخضیضار ۔ بسیار سبز شدن۔
الاغنیناس ۔ وفور ہلب ذنب الناقۃ وطولہ
الاحمیاض ۔ ترش شدن
الاقطیطاع ۔ مصدر قولک جارت الخیل مقطوطعات ای سراعا بعضا فی اثر بعض
الاحریراف ۔ بگشتن۔
الاحقیقاف ۔ کوژ شدن۔
الاعریراف ۔ بانش شدن اسپ و برآمدن موج و ساختہ شدن تیر را۔
الاخریراق ۔ دریدہ شدن جامہ۔
الاخلیلاق ۔ کہنہ شدن جامہ و مدور شدن رسم سرای و خوان و اخلولق السحاب استوی یقال صار خلیقا للمطر۔
الاغریراق ۔ ریزان شدن اشک۔
الاحلیلاک ۔ سیاہ شدن۔
الاخضیضال ۔ تر شدن۔
الانعیعام ۔ پر شدن جوے۔
الاخشیشان ۔ نیک درشت شدن و جوے کردن و درشت پوشیدن۔
الاقدیدان ۔ دراز و تمام شدن جوے و سبز شدن نبات چنانکہ با سیاہی زند

ومن الناقص

الاکثیثاء ۔ خشم گرفتن و نیک ستودن و رانفال

الکتوتی الرجل اذا بالغ فی صفۃ نفسہ من غیر عمل واکتوتی اذا تمنع۔
الاحذیذاء ۔ ملازم چیزی شدن۔
الاطریراء ۔ ناگوار دگرفتن و برآماسیدن
الاعریراء ۔ براسپ برہنہ نشستن و ہو متعد و یقال اعروریت منہ امرا قبیحا ای رکبت۔
الاقطیطار ۔ القطر۔
الاحلیلاء ۔ شیرین شدن و قد عدے فی الشعر۔
الادلیلاء ۔ شتافتن۔
الاذلیلاء ۔ الانطلاق والاستخفار۔
الاقلیلاء والمقلولی ۔ المستجافی المستوفز و ہو فی الحدیث ای ارتفع واقلولی اشرف۔
الاحمیماء ۔ سیاہ شدن۔
الاثنینناء ۔ دوتا شدن۔

باب الافعوال

الاجلواذ ۔ تیز رفتن و رفتن باران یقال اجلوذ بہم السیر اجلواذا ای دام مع السرعۃ و ہو من سیر الابل و فی الحدیث واجلوذ المطر ای امتد وقت تاخرہ۔
الاخروط ۔ الاجلواذ۔
الاعلواط ۔ از گردن شتر برنشستن برنشیب وی

اذا تعلق بعنقه وعلاه واعلوطی فلان ای تجبر

باب الافعلال

الاجلعباب۔ بسیار شدن و بر پہلو خفتن و پراگندہ شدن و نیک بر رفتن۔
الاذلعباب۔ پر شدن۔
الازلعباب۔ بسیار شدن سیل و جز آن
الازلعباب۔ برآمدن بر چوزہ وقیل اللام زائدۃ۔
الاسلحباب۔ راست شدن یقال طریق مسلحب ای ممتد۔
الاجرھداد۔ شتافتن۔
الاسمغداد۔ برآماہیدن۔
الاصلخداد۔ بر پای ایستادن
الاصمغداد۔ الانطلاق السریع۔
الابذعرار۔ پراگندہ شدن۔
الابنعرار۔ سبقت بردن سپاہ دویدن
الازمھرار۔ سرخ شدن چشم از خشم و درخشیدن ستارہ۔
الاسمطرار۔ بازیدہ شدن و پہن شدن
الاسبکرار۔ تمام بالا شدن جوان
والاسبطرار۔ ایضا۔
الاشجرار۔ سپید شدن۔
الاسمدکار۔ ضعیف بصر شدن

نزدیک ستر و خواب و سر گردانی۔
الاسمقرار۔ بالسین والصاد یوم سمقر و معمقر شدید الحر
الاسمھرار۔ سخت شدن و راست شدن
الاشمعلال۔ پراگندہ شدن۔
الاشمخرار۔ بلند شدن۔
الاقشعرار۔ بر فراخیدن و خشک و تنک سال گردیدن والقشعریرۃ بالضم وفتح السین فراخہ والصحیح انہا اسم اقیم مقام المصدر کما یقال اخذتہ القشعریرۃ۔
الاقمطرار۔ پراگندہ شدن و سخت شدن ۷ و بگریختن و فراہم آمدن واقمطرت العقرب اذا عطفت ذنبہا وجمعت نفسہا۔
الاکفہرار۔ سخت ترشروئی شدن و برہم نشستن ابر سیاہ۔
الاقذقرار۔ آمیختہ شدن منہ الحدیث ۲ فما اقذقر دمہ وروی فما ابذقر دمہ بالباء وہی لغۃ ای اتعرف۔
الاطرغشاش۔ از بیماری بہ شدن ۳
الاضرغطاط۔ از خشم بر آماہیدن۔ ۴
الاکرھفاف۔ روی ترش کردن و تیرہ رنگ شدن ۵ روی و آشکارا گردیدن و نمایان شدن ستارہ و روشنی آن در سخت تاریکی والصحیح الاکرھفاف قلب الاکفہرار۔
الاتمھلال۔ دراز شدن وقیل اتمھل اعتدل ۶

اِقْمِغْلَالٌ - لعاب از کودک وجو بیش از بریان دویدن -
اِمْغِلَالٌ - بالعین والغین بیا پی شدن اشک والرمل الرشد -
اِزْبِغْلَالٌ - تر شدن جامه آب والاسبغلال مثله -
اِشْمِعْلَالٌ - الاسراع مع المتفرق یقال اشمعل القوم فی الطلب اذا بادروا فیه وتفرقوا
اِضْحِلَالٌ - نیست شدن و واشدن میغ
اِقْدِغْلَالٌ - دشوار شدن -
اِقْفِعْلَالٌ - از سرما فراهم آمدن -
اِمْضِحْلَالٌ - قلب الاضمحلال -
اِجْلِخْمَامٌ - الاجتماع -
اِدْرِهْمَامٌ - بزادبر آمدن -
اِدْلِهْمَامٌ - سخت تاریک شدن -
اِسْلِهْمَامٌ - بگردیدن لون وبوی -
اِصْلِخْمَامٌ - بر پای بایستادن -
اِطْرِخْمَامٌ - گردنکشی کردن -
اِطْرِهْمَامٌ - راست ونیکو قدرت شدن جوان
اِمْطِلْخْمَامٌ - الاطرخمام والاستکبار ایضا
اِرْثِعْنَانٌ - سست شدن -
اِزْجِعْنَانٌ - جهیدن چیزی یکبار بیفتادن وارجعن الشئ اهتز ذلک من بخت اتی تعقبه

ومن الملحق بزیادة الواو

اِکْوِهْدَادٌ - لرزیدن جوزه پیش مادر تا خوری اکوبد الفرخ اکوہدادا و ہدار تعاده اسے ادبه لتنزقه والله اعلم -

باب الافعیلال

۱ اِثْلِیبَابٌ - راست بایستادن -
اِشْرِیبَابٌ - گردن بیفراشتن -
۲ اِسْمِیدَادٌ - از خشم برآماسیدن -
۳ اِتْمِیرَارٌ - سخت شدن یقال اتمار الشئ طال واشتد
اِزْبِیرَارٌ - سوی واتیغ خاستن -
۴ اِشْمِیزَازٌ - فراهم آمدن وبرمیدن -
۵ اِجْرِئْشَاشٌ - مصدر قولک اجرأش اذا ثاب الیه جسمه بعد ہزال -
۶ اِضْمِیکَاکٌ - سخت شدن وخشم گرفتن ومعتبر شدن شیر چون شیر اضماکت الارض اضباکت ایضا اضمیکاکا اذا اخرج نبتا
۷ اِجْثِیلَالٌ - موی بروا تیغ خاستن واجثال الرجل از غضب وتهیأ للقتال
اِخْرِیلَالٌ - الارتفاع وفی الحدیث عمر رضی الله عنه عن عمل فی المجلس القسم بعضها الی بعض
۸ اِغْمِیلَالٌ - بازیک سیاه شدن وکوتاه شدن ومنه اذا استمال النبع اسے ربیل لنقطل لی اصل لعود وسخت شدن

اِلاِ صْمِیلاوَلُ سخت شدن و بہم در رسیدن

اِلاِ عْضِیلاَلُ بسیار شدن و بہم پیچیدن شاخ یقال اعضالت الشجر بالہمز اذا کثرت اغصانہا۔

اَلاِ زْ رِیمَامُ۔ فاہم آمدن۔

اَلاِ زْ لِئِمَامُ۔ فاہم آمدن و روز دور بر آمدن و برگشتن ز دو بار بر گرفتن از جای۔

اَلاِ زْ فِیْئَنَانُ۔ بر مبدن پس بیار امیدن

اَلاِ طْبِیْنَانُ وَالاِطْمِیْنَانُ وَالطمانِیَۃُ بیار امیدن والبار بدل من المیم عند بعضہم والصحیح ان الطانیۃ اسم اقیم مقام المصدر

۵ اَلاِ قْبِیْنَانُ۔ الابینان۔

اَلاِ قْسِیْنَانُ۔ سخت تاریک شدن شب واقسان الرجل کبر وعسا۔

۵ اَلاِ کْبِیْنَانُ۔ فاہم آمدن۔

تمت — فہرس ابواب تاج المصادر — تمت

خاتمة الطبع

تاج سخن نام نامی سخن آفرین تواند بود که بسفتن گوهر یکدانه دو حرف کن چندین سلک گران بها برشتهٔ انتظام والتیام کشید و پیکر انسان خاکی بنیان را بخلعت عنایت لقد کرمنا بنی آدم تشریف سرفرازی بخشید افسر فرق بیان اسم سامی نبی امی تواند شد که گوهر شبچراغ هدایتش شمع راه گم گشتگان تیه ضلالت گردیده بشاهراه مقصود رسانید تاجداران تختش جهت چه اعلی چه ادنی همه حلقه بگوشان آن فرمانروای قلمرو رسالت اند و باج گزاران هفت کشور چه اصغر چه اکبر تمامی غاشیه بر دوش آن شهسوار عرصهٔ جلالت اما نداللهم صل علی سیدنا و مولانا محمد صاحب التاج والمعراج والعلم سلطان العرب والعجم اما بعد احقر عباد الله الصمد ابو سلیمان ظهیر الدین احمد المدعو به محمد اشرف علی لکهنوی صانه الله عن الشر الصوری والمعنوی بر آئینه ضمیر واقفان اسرار بلاغت مرآت خاطر دانایان رموز فصاحت براعت منطبع میسازد که علم لغت مبداء علوم است و منشاء قواعد و رسوم بلکه برای ارتقای مدارج اعلی سلم است و ترقی اذهان سلیم بدان مسلم لهذا پیشینیان که اهتمام در مهام آن بیش و عزم شان بیش از بیش بوده معادن ابنیه را شگافته گوهرهای گرانبهای موز یافته درین علم شریف تصانیف معتبره ساخته از شبه شک و شبهه پرداخته اند لیکن محصلان این عهد بنابر اشتغال علوم الاغنی از توجه این علم لطیف غافل و شاهد این فن از حلیهٔ رواج عاطل گشته بعضی از راه صعوبت مسالک و وعورت مناهج عروج بر شوامخ آن مشکل شده است و بعضی را از کثرت موانع در میدان حل پای در گل همین جهت این متاع گرامی را کم خریدار و این جواهر گران قیمت را کساد بازار است کندن این معدن بجان کندن برابر است و لعل و یاقوت بر آوردن خوردن خون جگر چونکه درین زمان اشرف احیان بسیاری از خلان و اکثری از اخوان انطباع کتاب تاج المصادر امام بیهقی از حافظ حاجی خواجه قطب الدین احمد مهتمم مطبع نامی سلمه الله السامی استدعا فرمودند برای انجاح این مسئول و اسعاف این مأمول الحاح و استبداد نمودند ایشان نطاق همت بر میان جان کرده و باهتمام کوششی تمام بکار برده از نیز درانیایش و یزدان را ستایش که نقش مراد بکرسی نشسته آن نسخهٔ صحیفهٔ شریفه بتاریخ یکم ماه رجب المرجب سنه ۱۳۱۲ھ مطابق

بو ماہ جنوری سنہ ۱۸۹۳ء رنگ رنگ طبع بربستہ از تائید مالک الملک متوقع کہ در نظر اہل نظر این کتاب مستطاب مطبوع آید متیقن کہ این عجب العجاب بجمیع صفات حسن بنماید خیم داشت از ناظرین آنکہ اگر خطائی در یابند در اصلاح کوشند و بذیل اغماض بپوشند

بپوش گر بخطائے رسی و طعنہ مزن | کہ ہیچ نفس بشر خالی از خطا نبود

قطعۂ تاریخ

یادگار بیہقی تاج المصادر طبع شد | درمیان مطبع نامی کہ نام آور بود
خوش جلائے دادہ این آئینہ را از حسن سعی | صاحب مطبع کہ قطب الدین نیک اختر بود
قدر این گنج ہنر آرے ہنرمندان کنند | جوہری باشد کسے کو صاحب جوہر بود
اشرف ار داری خیال مصرع تاریخ طبع | بینی این تاج المصادر معدن گوہر بود

اشعار آبدار تراویدہ خامہ بلاغت ختامہ شک قدسی مسعود حسین آب جناب خواجہ نورالدین صاحب دام فیوضہ

این نسخہ در عالم کم ہست اہل ہنر را ہمدم است | از بیہقی در عالم ست این یادگار کنہ علم
در عشق ای اہل ہنر چون گل گرہ بکشا ز زر | گل کردہ زین مطبع نگر باغ و بہار کنہ علم
قدرش فزود از حسن خط شد جلوہ گر ہر خط نقط | از یک دہ آمد زین نمط نقش شمار کنہ علم
میزان نقد کاملان مقیاس جنس این و آن | این شرح و بسط او این بیان آمد عیار کنہ علم
طبعش چہ باہر آمدہ سالش چہ نادر آمدہ | تاج المصادر آمدہ آموزگار کنہ علم

لاخ الفاضل الادیب والکامل الاریب لمود نہ اللبیب والشاعر الحسیب مولانا محمد عبد العلی لمدراسی دام اللہ ظلاولہ علی رؤس الاناسی

بَحْرٌ مِنَ الْمَعَانِیْ فِیْ هٰذِهِ الْمَبَانِیْ | قَدْ جَاءَ کُلُّ مَاضٍ فِعْلٍ بَابٍ غَابِرٍ
اَلْفَاظُهٗ لَاٰلِیْ اَقْوَالُهٗ غَوَالٍ | اَسْرَارُهٗ عَوَالٍ سَرَّتْ بِهَا الْخَوَاطِرُ
فِیْ طَبْعِهٖ صَفَاءٌ فِیْ خَطِّهٖ ضِیَاءٌ | کَالنُّوْرِ فِی الدَّرَارِیْ وَالضَّوْءِ فِی الْجَوَاهِرِ
هٰذَا الْکِتَابُ نُوْرٌ اَنْوَارُهٗ بُدُوْرٌ | مَضْمُوْنُهٗ صُدُوْرٌ مِنْ مَصْدَرِ النَّوَادِرِ
طَرْفٌ لِکُلِّ حَرْفٍ مِنْ لَذَّةٍ اَخْرٰی | حُسْنُ السَّوَادِ یَجْلُوْ فِیْ کُلِّ عَیْنِ نَاظِرٍ
اَلْآنَ تَجْلِبُ دِیْنًا بِالطَّبْعِ کُلَّ حِیْنٍ | اَرِّخْ بِاِلْزَامِ لَیِّنٍ قَدْ تَمَّ تَاجُ الْمَصَادِرِ

سنہ ۱۳۱۰ھ

عرض

اہلِ علم ادب اور شائقین لغات و مصادر عرب کی خدمت مین گذارش ہے کہ کتاب تاج المصادر قبل اسکے بمبئی مین طبع ہو چکی ہے جو کہ بسبب عزیز الوجود ہونے کے فروخت ہو گئی اور اکثر شائقین کی خواہش خریداری دل کی دل ہی مین رہ گئی اس لیے نیازمند نے چاہا کہ یہ کتاب مکرر طبع کر کے شائع کیجاے چنانچہ نسخہ مطبوعہ کو منقول عنہ قرار دیکے دیا مگر وقت تصحیح اکثر جا عبارت بالکل بے ربط دیکھنے مین آئی مجبوراً قلمی نسخہ کی تلاش کرنی پڑی عرصہ کے بعد ایک نسخہ قلمی مولانا ابو الحسنات محمد عبد الحی مرحوم مغفور لکھنوی فرنگی محلی کے کتبخانہ سے دستیاب ہوا جب نسخہ مطبوعہ کو قلمی سے ملایا تو معلوم ہوا کہ یہ تاج المصادر کا خلاصہ ہے بلکہ کتاب مین سے دو حصہ کے قریب کسی مصلحت سے عبارت کم کر کے طبع کیا ہے ناچار ہو کے سب کا بیان ردی کر کے قلمی نسخہ کو منقول عنہ قرار دیکر مکرر لکھوانا شروع کیا اور پھر بھی وقت صحت جہان کہین شبہہ واقع ہوا تا امکان دوسری کت[illegible] تصحیح کر دیگئی اور بغرض آسانی طلبا لغات غیر مستعملہ اور مصادر مستعملہ پر جا بجا اعراب دیدیے گئے اور جسقدر لغات غیر مستعمل پاے گئے اوسکی فرہنگ جداگانہ جناب مولوی خواجہ محمد اشرف علی صاحب قبلہ سے تالیف کرا کے طبع کیگئی چونکہ اس کتاب کی درستی اور صحت مین بڑی جانفشانی اور معمول سے زائد ہرج اوقات اور صرف زر ہوا ہے لہذا کوئی صاحب بلا اجازت مطبع نامی کے قصد چھاپنے اور چھپوانیکا نفرماوین

العبد

ابو الحسنات قطب الدین احمد غفرلہ اللہ الصمد

اعلان

اس
مطبع مین ہر ایک
قسم کی کتابین عربی - فارسی - اُردو
ناگری - موجود ہین عند الطلب شائقین علوم
و تاجران کتب مطبع سے ارسال کیجاتی ہین جن صاحبکو
کوئی کتاب طبع کرانا منظور ہو وہ بھی بعد انفصال قیمت
طبع کردیجاوے گی - اگر کوئی کتاب مفید عام کسی صاحب نے
تالیف فرمائی یا کسی کتاب عربی - فارسی - انگریزی ہندی کا
ترجمہ اردو مین کیا ہو وہ بمعاوضہ مطبع طبع کر دیگا
فہرست کتب و دیگر اشیاء بلا قیمت - ر کا ٹکٹ
بھیجنے سے پیڈ و الا بیرنگ رسال ہو گی

العبد

ابو الحسنات
قطب الدین احمد عفا اللہ عنہ مالک مطبع نامی لکھنؤ
کٹڑہ ابو تراب خان مکان نمبر
(۵۴)